ՅԱՐԱԶ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆ.	Հատը	0,30 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
1
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MARDI
1er FÉVRIER
1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

42ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10524

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

42e ANNÉE — No 10.524

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԵՑԵՐԸ ՄԻՋԻՆ ՃԱՄԲԱՅ ՄԸ ԳՏԱՆ

ՅԱՋՈՐԴ ԺՈՂՈՎԸ ՓԵՏՐ. 21ԻՆ

Վեցերը վերջին պահուն յաջողեցան միջին ճամբայ մը գտնել եւ առաջքն առնել խզումի մը: Այս ձեւով կարգադրուած կ'ըլլայ Հասարակաց Շուկայի տագնապը, որ ծնունդ առած էր Յունիսին, Ֆրանսայի բռնած դիրքով :

Ծանօթ են երկու հարցերը որոնց շուրջ կը վիճէին Վեցերը : Նախ կար միաձայնութեամբ քուէարկութեան հարցը զոր կը պահանջէր Ֆրանսա կենսական խնդիրներու շուրջ : Ի վերջոյ Սփաք եւ Լընս միջին ճամբայ մը գտան : Երբ որոշումներ պէտք է տրուին մեծամասնութեամբ, յանձնախումբի առաջարկին վրայ, հարցերու շուրջ որոնք կենսական բնոյթ ունին, Խորհուրդին անդամները պիտի փորձեն, բաւարար ժամանակամիջոցի մը ընթացքին, ջանալ որ այդ որոշումները տրուին բոլոր անդամներուն կողմէ : Այս մասին, Ֆրանսայի տեսակէտն այն է որ երբ շատ կարեւոր հարցեր են, վէճը պէտք է շարունակուի մինչեւ որ միաձայնութեամբ կարգադրուի: Վեց պատուիրակութիւնները կը նկատեն որ տարակարծութիւն մը կը մնայ, այն պարագային երբ համերաշխութիւնը ամբողջական չըլլայ : Վեց պատուիրակութիւնները կը նկատեն սակայն թէ այդ տարակարծութիւնը արգելք չէ որ աշխատանքները շարունակուին: Այս կը նշանակէ անշուշտ որ տարակարծութիւնը կը մնայ ծանր պարագաներու համար : Հինգերը (բացի Ֆրանսա) կը խորհին թէ եթէ բաւարար ժամանակաշրջանի մը մէջ, միաձայնութիւն չգոյանայ, որոշումները որակեալ մեծամասնութեամբ տրուին :

Ֆրանսա կը խորհի թէ ցորչափ միաձայնութիւն չկայ, հարցը քուէի պէտք չէ դրուի : Երկրորդ հարցն էր Արտաքին նախարարներու Խորհուրդին եւ գործադիր յանձնախումբին յարաբերութեանց հարցը : Այս մասին որոշուած է որ Յանձնախումբը (ծանօթ նաեւ իր նախագահ Հալշթայնի անունով) առաջարկ մը ընելէ առաջ, հարկ եղած շփումները ունենայ անդամ պետութեանց կառավարութեանց հետ: Բայց այս կէտը պէտք չէ վնասէ նախաձեռնութեան իրաւունքին, զոր Յանձնախումբը ունի համաձայն Հռոմի դաշնագրին :

Ֆրանսայի մէջ որոշ զոհունակութիւն կայ այս կարգադրութեանց համար, եւ բոպական միւս մայրաքաղաքներն ալ զոհ են որ Հասարակաց Շուկան այլեւս կրնայ վերսկսիլ իր աշխատանքները, կանոնաւոր ձեւով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ վերսկսան Հիւսիսային Վիէթնամի վրայ իրենց ռմբակոծութիւնները, ինչպէս կը հաստատուէր Երկուշաբթի առաւօտ : Պապը կը թելադրէ որ ՄԱԿը չէզոք պետութեանց յանձնէ իրաւարարի դեր մը, լուծում մը գտնելու համար Վիէթնամի հարցին :

ՔՈՆԿՈՅԻ (Պրազավիլ, նախկին Ֆրանսական) նախկին զեկավարը՝ Աբբա Ֆիւլպէր Եուլու Մատրիտ ճամբուեցաւ երբ Պուրժէի օդակայանը կը հասնէր եւ քաղաքական ապաստան կ'ուզէր Ֆրանսայէն: Առարկեց թէ «իր երկիրը» կը գտնուի քանի որ ըստ Քոնկոյի եւ Ֆրանսայի համաձայնութեանց կրկնակ հպատակակութիւն կը վայելէ :

ԱԼԺԷԻ մէջ ցոյցեր կատարուած են Մարոքի Ներքին նախարար՝ Ուֆքիրի դէմ, մարոքեան ուրիշ նախարարի մը Ալժէ այցելութեան առթիւ :

Օրը Օրին

ՈՐՈՎՀԵՏԵԻ ԱՂ ՉԿԱՅ

— Մի՛ ըսէք թէ դիւրին է կառավարել երկիր մը, որ ունի 240 տեսակ ··· պանիր ···

Նախագահ տը Կոլ , որուն կը վերագրուի այս սրամիտ ակնարկութիւնը Ֆրանսայի, կրնար « յետ գրութեան» մը աւելցնել այս խօսքին, եթէ մօտէն ճանչցած ըլլար մեր մինուճար ազգը ·

— Մի՛ ըսէք թէ դիւրին է կառավարել հայ ժողովուրդը, որ ունի երկու հարիւր քառասուն տեսակ տեսակէտ՝ իր տեսակ տեսակ ցաւերուն մասին ···

×

Այո՛, երկու հարիւր քառասուն տեսակ կարծիք ունի մեր շուարած ազգը :

Եթէ չէք հաւատար, ձեր գլուխը ժողվեցէք քանի մը տասնեակ Հայեր եւ անոնց կարծիքը հարցուցէք մեր հոգերուն ու մեր բաղձանքներուն մասին :

Քառասուն գլուխէ քառասուն ձայն պիտի լսէք :

— Ինծի նայեցէք որ ըսեմ — ես Անկախին համաձայն եմ, բայց Միացեալը գործիս չի գար ···

— Սխա՛լ ես··· Ես Միացեալը կ'ուզեմ, Անկախը չեմ ուզեր ···

— Երկուքդ ալ սխալ էք··· Ո՛չ Անկախ, ոչ ալ Միացեալ··· Որովհետեւ···

— Դուն քու «որովհետեւ»դ քեզի պահէ : Ես Անկախին քուէ կուտամ, եթէ իմ պայմաններս ընդունիք ···

— Դուն ալ քու պայմաններդ քեզի պահէ: Ես Միացեալին բարեկամ կ'ըլլամ , եթէ եօթն ալ պիտի տան ···

— Ես չեմ ընդունիր ··· Ուիլսընը մեծ սխալ մը ըրաւ Կիլիկիան դուրս ձգելով·· Ուրեմն ···

— Բարեկամներ, ես երկու Անկախներ կը պահանջեմ — մէկը աջ կողմը, միւսը ձախ ···

— Միացեալը գէշ գաղափար չէ, եթէ Կիլիկիոյ միացնեն ···

— Սխալ բաներ կ'ըսէք — այդչափ հողը ինչո՞վ պիտի լեցնէք ···

— Մենք կը լեցնենք ··· Դուն ալ, ամէ՛ն բանի վրայ պաղ ջուր կը թափես , մա՛րդ Աստուծոյ ···

— Եղբայր, ձեռքերնիս եղածը չենք կրցած լեցնել, Միացեա՞լը ինչպէս պիտի լեցնենք ···

— Դուն ինծի երեք տարի տուր, նայէ՛ ես ինչպէս բերնէ բերան կը լեցնեմ այդ հողերը ···

— Ես ուրիշ ծրագիր ունիմ ··· Հիմակուհիմա Զորսը կ'առնենք եւ տասը տարուան համար Հրեաներուն վարձու կուտանք ··· Աստուած վկայ, տասը տարին չվերջացած, դրախտի կը վերածեն մեր հողերը ···

— Իմ կարծիքովս, կէսն ալ Ամերիկացիներուն վարձու տալու ենք ···

— Մեր Անգլիացի եւ Ֆրանսացի բարեկամները չմոռնանք ··· Պաղ կը փախի եթէ զիրենք անտեսենք ···

— Եզրակացութիւն կ'ուզեմ — շատ խօսեցանք ···

— Մենք հարցը լուծեցինք, դուն եզրակացութիւնը հանէ, գործդ ինչ է ··· Մըտիք չէի՞ր ըներ, ի՛նչ , կ'երեւայ խելքդ ուրիշ տեղ էր ···

— Լա՛ւ, եզրակացնեմ — կը պահանջենք Միացեալը, ո՛չ թէ Անկախը, որովհետեւ ···

— Սխալ բաներ կ'ըսես — կը պահանջենք Անկախը, ո՛չ թէ Միացեալը ···

— Երկուքդ ալ սխալ էք — Անկախ եւ Միացեալ ···

— Իմ պահա՞նջս ուր մնաց, ես մարդ չե՞մ ···

— Լա՛ւ, լաւ, եկէք ծայրէն սկսինք ···

— Ամէնէն կարեւորը մոռցաք — Անկախ եւ Միացեալին համար թագաւո՞ր պիտի ունենանք թէ նախագահ ···

— Թագաւորներու օրը անցած է ··· Ես նախագահ կ'ուզեմ ···

— Նախագահը կռիւի դուռ կը բանայ ··· « Ես պիտի ըլլամ, դուն պիտի չըլլաս » ըսելով կ'ելլենք իրարու գլուխ կը պատռենք ··· Մենք պատռելիք գլուխ չունինք ··· Ուրեմն, թագաւորութիւն, որ ժառանգական է եւ կռիւ չի ծագիր ···

— Շա՛տ հին - գլուխ ես եղեր ··· Սիրելիս, եթէ թագաւորին տղան ապուշ ծնած ըլլա՞յ, ինչ պիտի ընես — նորէ՞ն գահ պիտի բարձրացնես ···

— Ինչո՞ւ, ուրիշները չե՞ն բարձրացուցած ··· Կ'ուզե՞ս քեզի համրեմ գահաժառանգներու ապուշ տեսակները, որոնք գահին վրայ նստան, երբ իրենց օրը եկաւ ···

— Աղէ՛կ , թագաւորցու ունի՞ս···

— Ունիմ, ուզածիդ չափ ·· Ես ալ քեզի հարցնեմ — դուն նախագահցու ունի՞ս···

— Մեր ազգը աւելի շատ նախագահութեան թեկնածու ունի քան նախագահական կամ արքայական պալատի դռնապանի եւ սենեկապետի ···

— Եզրակացութիւն կ'ուզեմ ···

— Եղբա՛յր աս մարդն ալ «եզրակացութիւն » կ'ըսէ կ'երթայ Եզրակացութեա՞նը ինչ պէտք կայ ··· Խնդիրը պարզ եւ յստակ կերպով բացատրեցինք···

— Ես կ'եզրակացնեմ — Ո՛չ թագաւոր , ո՛չ ալ նախագահ ···

— Ատ ըսածդ եղա՞ւ ··· Ազգերնիս գըլուխ պիտի չունենա՞յ ···

— Ունեցածնիս կը բաւէ ···

— Ո՞ր ունեցածնիս ···

— Կաթողիկոսը՝ ըսել կ'ուզեմ··· Չե՞ս տեսներ նորէն սկսեր է հրամաններ, սաստեր արձակել ··· Ուրեմն, ըսել կ'ուզէ որ մեր թագաւորն է, կամօքն Աստուծոյ ···

— Բարեկամ, դուն գնա՛ գլուխդ կարդացնել տո՛ւր :

— Այս կարեւոր խնդիրը կը լուծենք մեր յաջորդ հաւաքոյթին ···

— Տեսա՞ք ի՛նչ աղուոր, աղուոր ազգային խնդիրները կը քննենք եւ կը լուծենք··· Ասանկ ըլլալու է, մեր կուսակցութիւնները մեզմէ դաս առնելու են ···

— Բարեկա՛մ, ի՞նչ խնդիր լուծեցինք որ··· Իմ Պարտիզակս դուրսը մնաց, լուր ունի՞ս ···

— Ինչպէս նաեւ իմ Արմաշս ···

— Հապա՞ իմ Օվանըգս ···

— Իմ Չնգուշս ···

— Մեր Բինկեա՞նը, Կասմա՞ն, Զիմառա՞ն, Արմտա՞նը ···

— Կեսարիան բոլորովին մոռցաք ···

— Սկիւտարի իրաւունքները ոտքի տակ չառնէք , շատ կը խնդրեմ ···

— Սամաթիոյ անունով կը բողոքեմ ձեր անիրաւութեան դէմ ···

— Խնդիրը նորէն բարդացուցիք, տղաք ··· Ուրեմն , եկող շաբթու նորէն իրարու քով գալու ենք :

×

Կրնանք օրակարգի նիւթ ընտրել ուրիշ փշոտ խնդիրներ ·

— Մեր պատարագը աշխարհաբարի թարգմանե՞նք թէ չթարգմանենք ·

— Մեր վարդապետները կարգե՞նք թէ չկարգենք ·

— Զատկի եւ Ծնունդի առթիւ Տէրտէրներու ձեռքով տուն օրհնելու անհամ սովորութեան (մուրացկանութեան) վերջ տա՞նք թէ չտանք ···

— Թաղումէն ետք հոգեճաշ — եւ առա՛տ *հուխսքի* — հրամցնելու յիմարութիւնը կարճ կապե՞նք թէ չկապենք (ականջը խօսի դիւրազգա՛ծ Ամերիկահայերուն եւ իրենց «պաշտպան փաստաբան»-ներուն) :

Կարծիքներու փոխանակութեան արարողութիւնը պիտի ըլլայ նոյնքան անշահ եւ անօգուտ :

Ֆրանսայի 240 տեսակ պանիրները համ ունին ու փոր կը կշտացնեն :

Մեր ազգին 240 տեսակ տեսակէտները իր 240 տեսակ ցաւերուն մասին, դդումէն ալ անհամ են :

Որովհետեւ կարծիք յայտնողներէն շատերուն գլխուն մէջ··· աղ չկայ :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՀԱՒԱՍԱՐՈՒԹԻՒՆ

Փետրուար մէկէն սկսեալ, ամուսնացած կինը իրաւական գետնի վրայ հաւասար իրաւունքներ կ'ունենայ ամուսնոյն հետ : Ընդհ. դիծերու մէջ նոր օրէնքը, որ 1965 Յուլիս 14ին հռչակուեցաւ եւ ի զօրու կը դառնայ այսօր հետեւեալ տրամադրութիւնները ունի · —

Ամուսինը թէ կինը ազասօրէն կը տնօրինեն իրենց ունեցածը եւ կըրնան օգտագործել ինչպէս որ կ'ուզեն , առանց միւսին հաւանութեան : Նախապէս միայն ամուսինն էր որ կը տնօրինէր նաեւ կնոջը ունեցածը: Կինը կը մասնակցի հաւաքականութեան վարչութեան : Այրը կամ կինը կրնան առանձին յանձն առնել պայմանագրութիւններ որոնք կը վերաբերին տան ծախքերուն կամ տղոց դաստիարակութեան: Ոեւէ մէկուն յանձն առած պարտքը կը պարտաւորէ նաեւ միւսը: Վարկով գնումներու համար սակայն, երկուքին ստորագրութիւնները պարտաւորիչ են :

Տան ծախքերը , ըստ օրէնքին, գլխաւորաբար ամուսինին վրայ կ'իյնան : Պարտաւոր է կնոջը տալ ինչ որ անհրաժեշտ է ապրուստի համար, ըստ իր կարողութեան : Կինը կը մասնակցի ըստ իր հարստութեան կամ շահածին :

Այր եւ կին չեն կրնար մէկը առանց միւսին հաւանութեամբ տնօրինել բնակարանի կամ կարասիներու վերաբերեալ հարցը : Ցարդ ամուսինը առանձին կըրնար ծախել տունը կամ կարասիները առանց կնոջը հաւանութեան :

Կինը կրնայ այլեւս իր անունին հաշիւ բանալ դրամատունը կամ փոսթը առանց ամուսնոյն հաւանութեան :

Կինը ազատ է իր ուզած արհեստը ընելու առանց ամուսնոյն հաւանութեան :

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Յիշենք որ վերոյիշեալ տրամադրութիւնները տրուած են առանց պայմանագրութեան ամուսնացած զոյգերու, կամ զեղչեալ հաւաքականութեամբ ամուսնացածներուն :

Ծանօթ է որ ցարդ ամուսնական երեք դրութիւններ կային: Ա) Առանց որեւէ պայմանագրի, այսինքն ամբողջական հաւաքականութիւն (ֆօմիւնօթէ թոթալ) : Բ) Յետ ամուսնութեան սահմանափակուած հաւաքականութիւն (Քօմիւնօթէ ռետիւիթ օ զ'ամէ), որ կը նշանակէ թէ ամուսնութենէն առաջ իւրաքանչիւրին ունեցածը իրեն կը մնայ, բայց ինչ որ կը ստացուի ամուսնութենէն ետք կը պատկանի հաւասարապէս երկուքին : Գ) Պայմանագրութիւն կամստացուածքներու ամբողջական բաժանում: Այլ խօսքով ամուսնութենէն առաջ կամ ետքը իւրաքանչիւրը տէրն է իր ունեցածին :

Նոր օրէնքով բոլորովին կը ջնջուի առաջին դրութիւնը, այսինքն ամբողջական հաւաքականութիւնը եւ կը մնան միայն միւս երկուքը: Այսինքն անոնք որ կ'ամուսնանան առանց պայմանագրի, տէ Ֆաքթօ, ամուսնացած կ'ըլլան նախկին երկրորդ դրութեամբ , այսինքն «յետ ամուսնութեան սահմանափակուած հաւաքականութիւն» (ռետիւիթ օ զ'Ամէ):

Այն զոյգերը որ 1966 Փետրուար մէկէն առաջ ամուսնացած են առանց որեւէ պայմանագրութեան (նախկին ամբողջական հաւաքականութիւնը որ ջնջուած է բոլորովին) կրնան փոխել նոտարի առջեւ, մինչեւ Օգոստոս մէկ :

ՋՈՒԳԱԿՇԻՌ

(Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆ - Յ. ՕՇԱԿԱՆ)

Երկուքն ալ, Աղբալեան եւ Օշական, գրեթէ միաժամանակ (1944) սկսան գրել եւ մաս առ մաս հրատարակութեան տալ հայ գրականութեան պատմութիւնը. մէկը՝ «Ակօս»ի, միւսը՝ «Սիոն»ի մէջ :

Նիկոլ Աղբալեան՝ իր հանդարտ վերլուծումով, Յակոբ Օշական՝ իր լայն ու համապարփակ հայեացքով, զիրար փոխարինող ուժեր չեն, այլ զիրար լրացնող ուժեր են: Առաջինը նրբախոյզ միտք մըն է, հին մեհենական մըն է երկրորդը: Մէկը տրամաբանութեան, օրէնքի մարդն է, միւսը՝ տրամադրութեան, հոգեկան կլիմայի :

Ն. Աղբալեան կառուցանող է, քար քարի վրայ դնող : Յ. Օշական քանդող է, քար քարի վրայ չձգող: Առաջինը կուռքեր ունի, բայց կռապաշտ չէ, երկրորդը կուռքեր չունի գրեթէ, բայց կռապաշտ է :

Ն. Աղբալեանի մէջ զգալի է խորասոյզ կեդրոնացումը, Յ. Օշականի մէջ՝ տեն-դայոյզ յանդգնութիւնը :

Ն. Աղբալեան վանականի խառնուածք ունի, բայց վանքէն դուրս կ'ապրի: Յ. Օշական հեթանոսի խառնուածք ունի, բայց վանքին մէջ կ'ապրի :

Ն. Աղբալեան Քրիստոսի աշակերտ կրնար ըլլալ, եթէ քրիստոնէութեան առաջին դարուն ծնած եւ առաքեալներուն հետ ապրած ըլլար: Յ. Օշական հաւատաքննիչ կրնար ըլլալ, եթէ Միջին դարերուն ծնէր եւ Սպանիոյ մէջ ապրէր :

Մէկուն համար գրականութիւնը արուեստ է եւ ասպարէզ, միւսին համար կիրք է եւ կեդրոն : Մէկուն մէջ հանրային գիծը զուգահեռ կ'ընթանայ գրական գիծին հետ, միւսին մէջ գրականութիւնը առանձինն ու բարձրավիզ կը քալէ: Մէկը արժէքներ կը յայտնաբերէ, միւսը արժանիքներ կը ճշդէ :

Ն. Աղբալեան հետամուտ է իրմէ դուրս նայելու, այսինքն՝ առարկայանալու եւ ուրիշանալու, իր աչքը երկրախոյզի աչք մըն է, սրատես ու թափանցող: Յ. Օշական տրամադիր է իրմէ ներս նայելու, այսինքն՝ ենթակայանալու եւ անձնանալու. իր աչքը հոգեխոյզի աչք մըն է մանաւանդ: Ն. Աղբալեանի մէջ գրական գիծը առջեւէն կ'ընթանայ, Յ. Օշականի մէջ՝ ետեւէն (առջեւէն գացողը ժխտական գիծն է):

Ծանօթ բանաձեւի մը համաձայն, ոմանք՝ մանրամասնութեան սիրահար՝ նիւթին շատ մօտիկը կը կենան, մինչ ուրիշներ՝ ամբողջութեան ուշադիր՝ հեռուն կը կենան, աւելի լաւ տեսնելու համար: Առաջին դասին կը պատկանի Աղբալեան, երկրորդ դասին կը պատկանի Օշական :

Ն. Աղբալեան մանրամասնութեան, մանրը մաղելու հակամէտ է, բայց հաղիւ քանի մը էջ կը գրէ գրական կամ հանրային այս կամ այն հարցի մասին : Յ. Օշական ընդհանրութեան հետամուտ է, բայց ամբողջ հատոր մը կը գրէ դէմք մը տալու կամ գործ մը վերլուծելու համար:

Քննադատութեան արուեստին մէջ Աղբալեանի մեթոտն է քննադատել եւ համողել, իսկ ձգտումն է ճշմարտութեան հասնիլ: Օշական կը համարի, որ ճշմարտութիւնը դիտութեան կը վերաբերի, իսկ իր ձգտումն է դեղեցկութիւն միայն փնտռել արուեստի գործերուն մէջ :

Ն. Աղբալեան կանոնն է, Յ. Օշական բացառութիւնն է : Առաջինը դիտութենէն կ'առնէ կանոնը, երկրորդը՝ իր խառնուածքէն :

Քննելով ձեւի եւ բովանդակութեան կամ ոճի եւ նիւթի կապակցութիւնը, Ն. Աղբալեան կը գտնէ, որ երկուքն ալ սերտօրէն կապուած են իրարու : Չկայ իրական բովանդակութիւն, որ ձեւ չունենայ ինչպէս չկայ իրական ձեւ, որ բովանդակութիւն չունենայ: Չե՞ւ թէ բովանդակութիւն, արուեստը արուեստի՞ համար թէ կեանքի համար,— կը հարցնէ եւ կը պատասխանէ. « Արուեստի յօրինում՝ հանրարժէք բովանդակութեամբ : Ոչ մի բովանդակութիւն կարող է փրկուել, եթէ չունենայ կարգ ու յօրինուածք: Եւ ոչ մի արուեստ կարող է փրկուել, եթէ չունենայ հանրարժէք բովանդակութիւն »:

Եզրակացութիւնը պարզ է. « Արուեստն առանց հանրարժէք բովանդակութեան՝ աճպարարութիւն է միայն, եւ բովանդակութիւնն առանց արուեստի՝ անկերպարան մի զանգուած» :

Օշական դէմ է գրական «օրէնսդիտութեան »: Իմ մէկ հարցումիս պատասխանելով, Սուրբ Քաղաքին մէջ, ըսաւ ինծի. « Արուեստի մասին օրէնքները, բանաձեւերը, վճիռները հերքումն իսկ են արուեստին, որ կեանքէն զալով՝ անոր միայն հպատակ կը մնայ: Կը մերժեմ քննադատութեան իրաւական, այսինքն՝ օրինական հիմունքը»: Օշականի համար արուեստը դեղեցկութիւն է, իսկ դեղեցկութիւնը բան մըն է, որ իր նպատակը իր մէջ ունի: Չեւ ըլլայ թէ բովանդակութիւն, մեր փնտռածը դեղեցկութիւնն է :

Օշականի համար քննադատութիւնը արուեստ է, Աղբալեանի համար՝ դիտութիւն է: Այս պատճառով ալ Օշականի տեսակէտներուն մէջ վիճելի տեսակէտներ շատ կան, Աղբալեանի տեսակէտներուն մէջ՝ քիչ կան: Վերջին հաշուով արուեստը ճաշակի հարց է, դիտութիւնը կանոնի հարց է: Կանոնը խտացած իմաստութիւնն է, մինչ ճաշակը խտացումի ենթակայ իմաստութիւն է: Բայց երկուքն ալ իմաստութիւն են վերջապէս ...

Օշականի համար ճաշակը առաջ է դիտութենէն, Աղբալեանի համար դիտութիւնը առաջ է ճաշակէն : Ճաշակը յաճախ կը սխալի, մինչ դիտութիւնը երբեմն միայն կը սխալի : Օշական դրադէտ - դեղադէտի ճաշակ ունի, Աղբալեան՝ դրադատ - բանասէրի :

Օշական դեղեցկութեան հետամուտ է, Աղբալեան՝ ճշդութեան եւ ճշմարտութեան: Իսկ քննադատութիւնը որոշ չափով հմտութեան գործ է :

Օշական նորարար է, Աղբալեան հնարար է: Մէկը հինը կը նորցնէ, միւսը նորը կը հինցնէ : Օշական աւելի շատ կը ժխտէ, քան կը հաստատէ: Աղբալեան աւելի շատ կը հաստատէ, քան կը ժխտէ : Մէկը ուրացումի մարդն է, միւսը՝ հիացումի :

Յակոբ Օշական դատել կը սորվեցնէ, Նիկոլ Աղբալեան մտածել կը սորվեցնէ : Առաջինը կը չափէ եւ կը կշռէ, երկրորդը կը հաշուէ ու կը ձեւէ :

Օշական հաւատաքննիչ մըն է, Աղբալեան խոստովանահայր մըն է: Մէկը հարթիչ գլան մը ունի ի ձեռին, միւսը՝ Աւետարան եւ Սաղմոս : Մէկը Սօղոս է, միւսը Պօղոս է: Առաջինը կը զարմացնէ, երկրորդը կը վայլեցնէ :

Օշական դժգոհ — գոհ մըն է, Աղբալեան գոհ — դժգոհ մըն է: Մէկը կուռքեր տապալեց, միւսը կուռքեր ստեղծեց: Եղիշէ Չարենց «անբանաստեղծ» է, Օշականի համար, մինչ իր սերունդին միակ բանաստեղծն է Աղբալեանի համար :

Օշական դատախազ է, Աղբալեան դատաւոր է : Մէկը կ'ամբաստանէ, միւսը կ'աշխատի արդարացնել: Առաջինը կը հրամանագրէ, երկրորդը կը մեկնաբանէ :

Օշական որեւէ դպրոցի չէր պատկանէր, բայց կրնար դպրոց ստեղծել: Աղբալեան կրնար դպրոցի մը պետը ըլլալ, առանց դպրոց ստեղծելու :

×

Շատ հաւանական է, որ ես սխալ բաներ ըսի, բայց ինչ որ ըսի՝ համոզումով ըսի :

Եւ այս է իմ արդարացումս :

Բ. ԹԱՇԵԱՆ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԵՐԱԽՏԱԻՈՐԸ

Մօտ վաթսուն տարի տեւող իր գործունէութեան ընթացքին, Ստ. Լիսիցեան, իբրեւ մանկավարժ եւ մանուկներու համար գրականութիւն մշակող, խմբագիր եւ թարգմանիչ, պատմաբան եւ ազգագրագէտ՝ կարեւոր դեր կատարած է մեր հոգեւոր մշակոյթին զարգացման գործին մէջ: Անոր աշխարհայեացքը եւ գեղագիտական ըմբռնումները կը ձեւաւորուին 80ական թուականներուն հայ ազատագրական շարժման, ինչպէս նաեւ ռուսական եւ լեհական յառաջադէմ մտքին ազդեցութեամբ :

1889ին աւարտելով Վարշաւայի համալսարանին պատմա-բանասիրական ճիւղը, ուր տեղափոխուած էր Օտեսայի համալսարանէն, Ստ. Լիսիցեան կը վերադառնայ Կովկաս, ուր կը պաշտօնավարէ Գէորգեան ճեմարանի մէջ, Էջմիածին: Շուտով կը դառնայ սիրուած ուսուցիչ մը. «Լսարանցիներից շատերը տարիքով ինձ հասակակից էին: Հէնց առաջին օրից ուսանողութեան եւ իմ միջեւ ստեղծուել էր անխօս ջերմագին մտերմութիւն, եւ մի առանձին վստահութեամբ, մէկը, միւսը բաց էր անում իմ առջեւ դասերից դուրս իր խոհերի դաղտնիքը, ամենասրբազանը, ինչ մարդը նախանձախնդրութեամբ ծածուկ է պահում ուրիշի աչքերից. որչա՛փ դեղեցիկ, որչա՛փ պայծառ էին նոր կեանքի սպասումով լի այդ անուրջները: Ինձ հետ էր նաեւ Յովհ. Յովհաննիսեանը, եւ դեռ շատ թարմ էր նրա ոտանաւորների առաջին ժողովածուին տպաւորութիւնը ուսանողութեան մէջ. ինձ հետ էր նոյնպէս նկարիչ Վ. Սուրէնեանը՝ իր մշտական յափշտակութեամբ Շէյքսփիրով, Ֆիրդուսիով, Հաֆիզով....»:

Նոյն յուշերէն կը տեղեկանանք, որ ճեմարանի սաները, յատկապէս գրական ձիրք ունեցողները եւ գրասէրները, յաճախ կը հաւաքուէին անոր բնակարանին մէջ, կը խօսակցէին անոր հետ, կը կարդային իրենց առաջին գրչափորձերը. ասոնց մէջ էին Աւ. Իսահակեանը եւ Լեւոն Սեղբոսեանը (ապագայ Շանթը): Այդպիսի հաւաքոյթներէն մէկուն մէջ, կը կարդան Յ. Թումանեանի նոր լոյս տեսած բանաստեղծութիւններու առաջին հատորը : Ինչպէս կը հաւաստէ Լիսիցեան, Թումանեանի առաջին գիրքը ցնցող տպաւորութիւն կը գործէ. «Դա մի ռումբէր, որ պայթել էր բանաստեղծութեամբ ոգեւորուող մեր շրջանի մէջ: Հրաբխային մի ժայթքում էր գրքոյկի ամէն մի էջը, ամէն տունը ... Անյայտութիւնից լոյս աշխարհ էր յայտնուել մի իսկական բանաստեղծ, եւ մէկ անգամից կանգնել էր մեր աչքերի առջեւ իր ամբողջ հասակով, եւ հիացած էինք նրա տաղանդի մեծութեանը :

Լսարանից լսարան, դասարանից դասարան, ձեռքէ ձեռք անցնում էր հատորիկը, եւ արդէն իսկ այս ու այն կտորը անգիր էր սերտւում, այս ու այն տունը երգի մը վերածում: Եւ քանի անգամ դասամիջոցին առաջին լսարանի ուսանող Սողոմոն սարկաւագը (ապագայ Կոմիտասը) ականջիս տակ շշնջում էր, լաւ է, չէ՞, լաւ է, չէ՞...»

Ճեմարանի պատերէն դուրս, գրական շրջանակներու մէջ, Լիսիցեան եռանդով կը պաշտպանէ երիտասարդ բանաստեղծներուն ազատ ասպարէզ տալու գաղափարը : Թումանեան իր նամակներէն մէկուն մէջ կը պատմէ, թէ ինչպէս Լիսիցեան « Մուրճի» խմբագրին հետ կը վիճէր, որ «տպեն առայժմ բոլոր երիտասարդ բանաստեղծների ուղարկածները, որպէսզի նրանք սիրտ առնեն եւ իրանց գոյնե-

ՌՈՒՍ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱԻԷԻՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

(ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԳՐԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ)

« — Հայաստանի Խորհ. կառավարութիւնը բացարձակապէս վստահ է թէ, — կը գրէր հեռագիրը, — Թուրքիոյ եւ Հայաստանի ժողովուրդներուն միջեւ թշնամական վերաբերումներու վերստին դուռ բանալու կոչուած պատճառները միանգամընդմիշտ վերցած են մէջտեղէն այլեւս : Այս երկու ազգերուն միջեւ, այսուհետեւ անցեալի վրէժխնդրութեան ոգիին եւ զգացումներուն տեղը պիտի դան գրաւել նոր յարաբերութիւններ, որոնք հիմնուած պիտի ըլլան եղբայրակցութեան վրայ, փոխադարձ յարգանքի եւ վստահութեան սկզբունքով, իրականացնելու համար այն յառաջդիմութիւնները, զորս կը պարտադրեն մեզի քաղաքակրթութեան ներեայ պայմանները, եւ որոնց այնքան պէտք ունին երկու ժողովուրդներն ալ : Հայաստանի Խորհ. կառավարութիւնը կը յուսայ ձեր մօտ եւս տեսնել այն կարծիքն ու համոզումը, թէ Դաշնակիցներու հետ ստորագրուած համաձայնագիրը անգոհացուցիչ է ցանկալի հաշտութեան իրականացման եւ գործադրութեան համար, նկատի ունենալով իր պարունակած կարգ մը տրամադրութիւնները :

« Երկու ազգերու միջեւ եղբայրական յարաբերութեանց վայրկեան առաջ սկզբման համար, եւ երկու կողմին ալ ամենայն անդորրութեամբ խաղաղ կեանքի մը պատրաստութեան նպատակաւ, Խորհ. Հայաստանի կառավարութիւնը ձեզի կ'առաջարկէ գումարումը խորհրդաժողովի մը, երկրին մէջ տեղի ունեցած յեղաշրջումները նկատի ունենալով, ստեղծուած նոր պայմաններու եւ պարագաներու լոյսին տակ :

« ... Հասած տեղեկութեանց համաձայն, նկատելով որ Թուրքիոյ Զինուորական Իշխանութեանց կողմէ գրաւուած հայկական հողամասին վրայ տակաւին ցոյց կը տրուի այնպիսի վերաբերում մը, որ կարծել կուտայ, թէ նախկին քաղաքականութիւնն է որ կը շարունակուի, կարելի չէր այլ կերպ շարժիլ, պարագան ստուգելու եւ դարմանին մասին մտածելու համար » :

Մուհթար Պէյ, հեռագրին այսքան մասը միայն կարդալէ ետք, վերստին սկըսաւ իր բացատրութեանց, մնացեալ մասին ամփոփոյքն ու իր անձնական խորհրդածութիւնները ընելով.

« ԱԶԳ. ՄԵԾ ԺՈՂՈՎԸ ԳՈՀ Է ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՆԿՈՒՄԻՆ ՀԱՄԱՐ... »

« — Վերջապէս, — շարունակեց ան, — այսինքն հեռագիրը այս ձեւով կը շարունակուի ու կ'ըսէ.

« Մենք այլեւս համայնավար եղանք : Այլեւս փոխեցէք այն խիստ ու կարծր քաղաքականութիւնը, զոր որդեգրած էիք ձեր ոխերիմ թշնամի Դաշնակցականներուն հանդէպ : Եւ ասոր համար ալ, խորհրդաժողով մը կ'առաջարկենք ձեզի: Այս պարագան անգամ մը եւս քննենք եւ պայմանները ուսումնասիրենք »:

« Մենք ալ իրենց պատասխանեցինք հետեւեալ խօսքերով.

« — Թուրքիոյ Ազգ. Մեծ ժողովի կառավարութիւնը մեծ ուրախութեամբ կը տեսնէ անկումը Հայաստանի Դաշնակցական կառավարութեան, որ կը ծառայէր Արեւմուտքի եւ մասնաւորաբար Անգլիոյ՝ աշխարհակալ քաղաքականութեան: Մեր դոհունակութիւնը առաւել եւս աւելցաւ, երբ անոնց տեղը եկաւ կուսակցութիւն մը, որ եղբայրական անկեղծ սերտակցութեան կապ մը հանդիսանալու կոչուած է երկու երկիրներու եւ ժողովուրդներու միջեւ : Ասոր գլխաւոր ապացոյցն ալ կը հանդիսանայ այն իրողութիւնը, որ երբ Կիւմրիւ մտանք, այդ շրջանի համայնավարները բերինք պաշտօնի եւ իշխանութեան գլուխը, երբ տակաւին Դաշնակցական կառավարութիւնն էր որ կը տիրապետէր Հայաստանի մէջ: (Չեզի ծանօթ է նաեւ թէ այս պարագան եւս յառաջ կու դար քաղաքական խնդրի մը թելադրած անհրաժեշտութենէն):

« Ցամենայն դէպս նկատելով որ տակաւին կացութիւնը չէ յստակացած Հայաստանի մէջ եւ կառավարական փոփոխութիւնը լոկ ձեւական բնոյթ մը ունի դէթ ներկայի համար, չենք տեսներ նաեւ որեւէ միջոցառում Դաշնակներուն դէմ եւ ոչ ալ համայնավարական սկզբունքի եւ վարդապետութեան համաձայն կարգադրութիւններ անոնց համար » :

Արտաքին նախարար Մուհթար պէյ, ապա մանրամասն կերպով տեղեկութիւններ տուաւ Կիւմրիւի դէպքերուն ու շարժումներուն մասին, խօսեցաւ Դաշնակցականներուն ի գործ դրած խժդժութիւններուն վրայ, շեշտելով թէ Հայերը ոչ մէկ իրաւունք ունին գրաւուած հողամասերուն վրայ եւ թէ վճռաբար մերժուած են Չիչէրինի այն առաջարկները, որոնք կը վերաբերին Արեւելեան շրջաններէն կարգ մը նահանգներու Հայաստանի յանձնումին :

(56 Շար.)

բով եւ ուժով մտնեն ասպարէզ » :

Շուտով Լիսիցեան հնարաւորութիւն կ'ունենայ իր այդ սկզբունքները կիրարկելու կեանքի մէջ :

1891ին ճեմարանի խիստ կարգ ու կանոնին դէմ ուսանողութեան ըմբոստ ելոյթները պաշտպանած ըլլալու մեղադրանքով, քանի մը ուսուցիչներու հետ կը հեռացուին նաեւ Յովհ. Յովհաննիսեանը եւ ինք: Երկուքն ալ կը տեղափոխուին Թիֆլիս եւ ուսուցիչի պաշտօնով կը մտնեն Ներսիսեան դպրոց, միեւնոյն ժամանակ աշխատակցելով մամուլին, Յովհաննիսեան՝ «Արձագանգ»ին, Լիսիցեան՝ «Տարազ»ին: Սակայն իրականութեան մէջ պարզ աշխատակից մը չէր, այլ՝ խմբագիր՝ 1892էն մինչեւ 1893, երբ, իբրեւ առժամեայ խմբագիր, շաբաթաթերթը կը վարէր անոր հայրը՝ Բժ. Դանիէլ Լիսիցեան: Այդ շրջանին էր, որ «Տարազ»ի մէջ լոյս կը տեսնէ Աւ. Իսահակեանի առաջին բանաստեղծութիւնը՝ «Ծաղիկ էի նորաբողբոջ...»:

« Տարազ »ի մէջ Ստ. Լիսիցեան կ'արծարծէ գրական եւ ընկերային կարեւոր հարցեր՝ Ռ. Պատկանեանի եւ Գր. Արծրունիի նուիրուած յօդուածներով, Շիրվանզադէի « Արսէն Դիմաքսեան» նորատիպ վէպին ընդարձակ վերլուծութեամբ եւ գրախօսականներով :

Հայ գրականութեան երիտասարդ սերունդին ապագան սրտին մօտ ընդունող խմբագիրը, « Ծնւում են, թէ կրթւում» յօդուածով կը խօսի տաղանդ ունեցող երիտասարդներու մտային զարգացման հարցին մասին : « Տարազ » ի մէջ հրապարակ կը դնէ ազգային թատրոնը նիւթապէս ապահովելու, դերասանական նոր ուժեր պատրաստելու, եւ որ առաւել ուշագրաւ է՝ քաղաքի եւ գիւղի աշխատաւորութեան դեղարուեստական ճաշակը զարգացնելու համար ժողովրդական թատրոն հիմնելու խնդիրները :

Առաջինը կ'ըլլայ, որ կը գնահատէ Շիրվանզատէի « Արսէն Դիմաքսեան» վէպը :

Թումանեանի դեղարուեստական արձակին առաջին գնահատողը մամուլի մէջ նոյնպէս ինքն է :

Գրականագիտական ուշագրաւ յօդուածներէն եւ ուսումնասիրութիւններէն են « Ռուսաց գրականութեան ուղղութիւնները 18րդ դարում եւ 19րդ դարի սկզբում», « Պուշկին, նրա կեանքը ու գործունէութիւնը» (լոյս տեսած է առանձին հատորով բանաստեղծին ծննդեան 100ամեակին առթիւ) : Նշանակալի է անոր ծառայութիւնը հայ հասարակութեան լեհ գրականութեան, մասնաւորապէս Հ. Սենքեւիչի գործերուն ծանօթացնելու աշխատանքին մէջ : 1901ին Մուրճ ամսագրին մէջ լոյս կ'ընծայէ լեհ գրագէտին «Պոզնանի ուսուցչի յիշատակարանից» պատմուածքին թարգմանութիւնը՝ հեղինակին մասին կենսագրական, նկարագրական տողերով : Նոյն հեղինակի « Յո՞ երթաս» պատմական վէպին թարգմանութիւնը, որ կատարած է վարպետօրէն, բնագրէն, անտարակոյս կը կազմէ հայ թարգմանական գրականութեան զարդերէն մէկը :

Հայ պարբերական մամուլի, եւ մասնաւորապէս մանկական գրականութեան դեղեցիկ էջերէն է անոր խմբագրած « Հասկեր» մանկական ամսագիրը (1905 - 1922) : Խմբագրին մանկավարժական հրմտութիւնը, դիտական բազմակողմանի, խոր պատրաստութիւնը, դեղագիտական բարձր ճաշակը, Աղայեանի, Թումանեանի, Իսահակեանի, Շիրվանզադէի, Փափազեանի պէս ականաւոր գրագէտներու աշխատակցութիւնը եւ օժանդակութիւնը, ինչպէս նաեւ Վ. Ախիկեանի, Ռոթթերի նկարազարդումները «Հասկեր»ը կը հասցնեն ժամանակակից եւրոպական լաւագոյն մանկական հանդէսներու մակարդակին : Թերթին էջերուն մէջ երեւան կուգան նոր դէմքեր, ինչպէս Աթ. Խնկոյեան, Հայրապետեան, Աղաբաբ, Սիմակ եւ ուրիշներ :

Մանկական գրականութեան ասպարէզին մէջ Լիսիցեանի ձիրքը եւ հակումները երեւան եկած են 1880ի ատենները, երբ ան, դիմնազիայի աշակերտ, քանի մը ինքնուրոյն եւ թարգմանական պատկերներ հրատարակած է նոր հիմնուած « Աղբիւր » մանկական ամսագրին մէջ : Այդ օրերուն գրած էր նաեւ «Քաջ զինուորներ» մանկական թատերդութիւնը : Ասոնք գրական նախափորձեր էին : « Հասկեր»ու ժամանակ կը գրէ պատմուածքներ եւ հէքեաթներ («Աբու Հասանի մաշիկները», «Քեռի Սիմոնի նապաստակը», «Սոված գայլը»), պատանիներու համար կը մշակէ հայկ.հնաւանդ առասպելներ եւ աւանդութիւններ, որոնք անտարակոյս, կարելի է դասել հայ մանկական գրականութեան լաւագոյն գործերու շարքին :

« Հասկեր »ու հիմնադրութենէն երկու տարի ետք, Թումանեանի եւ Լեւոն Շանթի հետ կը նախաձեռնէ «Լուսաբեր » մայրենի լեզուի դասագիրքին հրատարակութեան: Մանկավարժական նոր եղանակներու գործադրութիւնը, նիւթերու ընտրութիւնը եւն., վերոյիշեալ դասագիրքը կը դարձնեն արժէքաւոր գործ մը:

Իր երկարամեայ եւ բազմակողմանի գործունէութեան ընթացքին Լիսիցեան երբեք չի լքեր ուսուցչի եւ դասախօսի վըսեմ ամպիոնը : Գէորգեան ճեմարանի մէջ բռնի կերպով ընդհատուած մանկավարժական աշխատանքը կը շարունակէ Ներսիսեան դպրոցի մէջ, որ կը տեւէ 20 տարի (1894 - 1915) :

1924ին կը փոխադրուի Երեւան :

Լիսիցեանի գործունէութեան վերջին երկու տասնամեակը կը յատկանշուի հայագիտական աշխատանքներով, մասնաւորաբար ազգագրութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան եւ պատմութեան բնագաւառներուն մէջ:

Ա. ԻՆՃԻԿԵԱՆ

ԱՐԺԷՔԱՒՈՐ ՀԱՒԱՔԱԾՈՅ ՄԸ

Հայկական հանելուկները գրի առնելու եւ հրատարակելու գործը սկսած է աւելի քան հարիւր տարի առաջ : Իսկ անցեալ դարու վերջերը ձգտումը եւ աշխատանքը կ'աշխուժանայ : Կը հրատարակուին բազմաթիւ ազգագրական, բանահիւսական, տեղագրական, հնախօսական հաւաքածոներ, որոնցմէ շատերը կը պարունակեն նաեւ հանելուկներ : Այս ուղղութեամբ օգտակար գործ կը կատարեն նոյնպէս թերթերը (« Փորձ », «Մեղու Հայաստանի», «Մասիս», «Արաքս», «Արարատ», « Բիւրակըն»: Այսուհանդերձ, որքան ալ տարօրինակ թուի, բոլոր բանահաւաքներն ալ կը գոհանան միայն նիւթերը հաւաքելով եւ ներկայացնելով, գրեթէ ոչ մէկը կը փորձէ բացայայտել հանելուկներուն ներքին իմաստը, էութիւնը :

Այս ուղղութեամբ մեծ աշխատանք կատարեց Սարգիս Յարութիւնեան, որ 1960-ին հրապարակեց « Հայ ժողովրդական հանելուկներ » հատորը : 1965ին, այսինքն հինգ տարի ետք, բանագէտը իր աշխատանքները ամբողջացուց լոյս ընծայելով հանելուկներու համահաւաք ժողովածուն :

Իր ուսումնասիրութեամբ Ս. Յարութիւնեան առաջին հայ բանագէտը եղաւ, որ հետազօտեց եւ պարզաբանեց վիպական բանահիւսութեան այդ հին սեռին առանձնայատկութիւնները :

Ինքնին հասկնալի կը դառնայ, թէ որքան դժուար էր նման հաւաքածոյի մը կազմութիւնը: Հեղինակը գործ ունէր տարիներու ընթացքին կուտակուած հըսկայ ժառանգութեան մը հետ, որ ցըրուած էր բազմաթիւ հաւաքածոներու եւ պարբերական մամուլի էջերու մէջ :

Տարիներու երկարատեւ եւ տքնաջան աշխատանքով հեղինակը ոչ միայն հաւաքած եւ կուռ եղանակի մը բերած է արդէն տպագիր եւ յայտնի հայկական հանելուկները, այլեւ անձնական միջոցներով գրի առած է բազմաթիւ անտիպ հանելուկներ, որոնք դասաւորած եւ ներկայացուցած է անոնց փոփոխակներով եւ նմանակներով :

Հանելուկները վիպական բանահիւսութեան այն տեսակներէն են, որոնք կառուցումի տեսակէտէն երկփեղկուած են, միշտ կը ներկայացուին առարկային եւ բանաձեւին յարաբերութեան պաստառին վրայ : Յարաբերութիւն մը, որ իր տրամաբանական հոլովոյթով կը յանգի լուծման առարկային, իսկ վերջինն ալ կ'որոշէ հանելուկային բանաձեւը :

Այս իրողութիւնը մեկնակէտ ունենալով, Ս. Յարութիւնեան կ'առաջարկէ նիւթերու խմբաւորման առարկայական եղանակը, որ թէեւ դժուար է ու բարդ, բայց եւ այնպէս հանելուկներու գիտական դասակարգման ճշգրիտ ձեւն է :

Յայտնի է, որ հանելուկներուն, ինչպէս բանահիւսական ուրիշ ստեղծագործութիւններուն մէջ, ի յայտ կուգան ժողովուրդին հնաւանդ սովորութիւնները եւ հաւատալիքները, կրօնական որոշ ծէսեր եւ ըմբռնումներ :

Այս հարցերը գիտականօրէն նկարագրուած են «Ծանօթագրութիւններ » գլուխին մէջ, առանց որուն գրեթէ անկարելի է ըմբռնել բազմաթիւ հանելուկներ :

Հանելուկներուն մէջ յիշատակուած անձնանունները, տեղանունները, ցեղանունները եւ վիպական - առասպելական անունները եւս առանձին ցանկերով ներկայացուած են հաւաքածոյին մէջ :

Ռ. Գ.

ԿԱՐՄԻՐ ԵՐԳԻԾԱՆՔ

Մոսկուայի մէջ, երիտասարդ համայնավար մը, հին համայնավարի մը հետ խօսելով կ'ըսէ.

— Մենք՝ իրարու հետ չենք կրնար համաձայնիլ: Մենք, երիտասարդներս, տեսակէտներու շա՛տ մեծ տարբերութիւններ ունինք հիներուդ, ձեզի հետ :

— Իրաւունք ունիս, կը յարէ հին համայնավարը : Մենք, հին համայնավարներս, պատրաստ էինք մեր կեանքը զոհելու՝ մարդկութիւնը փրկելու համար, իսկ դո՛ւք, նորերդ, պատրաստ էք մարդկութիւնը զոհելու՝ դուք ձեզ փրկելու համար ...

×

Խորհրդային Միութեան վարչապետ Պ. Կոսիգինի համար կ'ըսուի՝ թէ նշանաւոր որսորդ է: Անկարելի է որ կրակէ՝ եւ թռչուն մը, աղուէս մը կամ արջ մը չսպաննէ :

Հունգարիոյ վարչապետ Քատար, օր մը Պ. Կոսիգինը Պուտափէշտ կը հրաւիրէ ու վայրի բադի որսի կը տանի: Քատար բառ չի գտներ Խորհրդային Միութեան մեծ առաջնորդին որսորդական կարողութիւնը գովաբանելու համար :

Վայրի բադ մը կը տեսնուի: Կոսիգին նշան կ'առնէ ու կը կրակէ, բայց, բադը կը շարունակէ թռչիլ :

Քատար շողոքորդաբար կ'ըսէ.

— Այս ի՞նչ հրաշք է, ընկեր Կոսիգին: Առաջին անգամ է, որ սպաննուած բադի մը թռչիլը կը տեսնեմ :

×

Արեւելեան Պերլինի մէջ, համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթի խմբագրապետը՝ խմբագիրներէն մէկուն յոգնասպառ ներս մտնելը տեսնելով՝ անոր կը հարցնէ.

— Ի՞նչ եղաւ, Մաքս: Տեսա՞ր ընկեր Ուլպրիխթը :

— Այո, տեսայ, կը պատասխանէ խմբագիրը :

— Ի՞նչ ըսաւ :

— Բացարձակապէս ոչինչ :

— Շատ լաւ: Հիմա նստէ եւ տեսակցութիւնը գրէ, բայց նայէ որ երեք սիւնակը չանցնի, կը յարէ խմբագրապետը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (41)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

— Գիտե՞ս, Ժօղէֆին խաթուն, սուր ակռաներով մարդակերներ պիտի տեսնենք, կ'ըսէր Բղէզ խօսքը սպասուհի « Նունու»ի ուղղելով :

— Մարդակե՞ր, մարդակերը ի՞նչ է, հարցուց միամիտ սպասուհին :

— Չե՞ս գիտեր, մարդ ուտող մարդիկներ... : Բացատրեց Բղէզ: Նա, ամէն մէկ ակռանին սա պատարաքաղին չափ, աչքերնին սա պնակներուն չափ, արիւնոտ, կարմիր :

— Ինչ կ'ըսես, ատանկ մարդ ուտող մարդիկներ մնացա՞ծ են հիմա, հարցուց Նունու թերահաւատութեամբ :

— Ատ ալ խօ՞սք է...: Լեցուն ...., շարունակեց Բղէզ լուրջ դէմք մը առնելով : Երթալիք տեղերնիս Փարիզ չկարծես, Ժօղէֆին խաթուն: Ամէն կողմ մարդակեր վայրենիներ ...: Նայէ, սա խոշոր միսին պատառը տեսա՞ր, ահա ասոր պէս մէկ ոտքդ իր վերի կողմի գիրուկ ու խոշոր բումբովն ու սրունքովը, կը կլլեն :

Բղէզ, այս ըսելով, պատառաքաղը հաւու սրունքի մը մէջ մխրճեց եւ մէկ շունչով միսին կտորը բերանը տանելով սկըսաւ ծամծմել :

— Եւ առաջուընէ եփել մեփել ալ չկայ, Ժօղէֆին խաթուն, շարունակեց ան : Գիտե՞ս ինչու այս բաները կ'իմացնեմ քեզի, Ժօղէֆին խաթուն, անոր համար որ գլխուդ ճարը նայիս : Մարդակեր ըսածդ կնիկի միսը աւելի կը սիրէ, մանաւանդ քեզի պէս գիրուկ ու իւղոտ կնիկներունը: Կնիկներուն միսը աւելի համով եւ աւելի մատղաշ կ'ըլլայ եղեր ...:

— Սուրբ աստուածամար, կարելի՞ բան է որ տիկին կոմսուհին մեզի ատանկ վտանգաւոր տեղեր տանի, կմկմաց միամիտ գեղջկուհին՝ վախէն աչքերը խոշոր խաշոր բանալով :

— Ատանկ իրար մի անցնիր, աղուոր բաներ ալ պիտի տեսնենք, Ժօղէֆին խաթուն, մէջ բերաւ կատակախօս պատանին: Դուն կեանքիդ մէջ բնաւ պորտապար տեսա՞ծ ես ...:

— Պորտը վա՞ր ըսիր, ատ ի՞նչս պիտի ըլլայ: Ով գիտէ ինչ խաղք ու խայտառակ բան է ...:

— Պորտապա՞րը ...: Հը... Ալժերիացիներու ազգային պարն է :

Բղէզի սեղանակիցները ճաթելու աստիճան խնդալ սկսած էին :

« Նունուն», որուն բուն անունը Ժօղէֆին էր, երեսուն տարիէ ի վեր Սէնթ Ֆուա ընտանիքին մէջ ծառայած էր: «Թագուհին» եւ Ժանէթ անոր ձեռքը մեծցած էին: Աշխատասէր, հաւատարիմ եւ իր տէրերը յարգել գիտցող Պէրիշօնցի սպասուհի մըն էր ան որ տասնը հինգ տարեկան եղած ատենը Փարիզ գալով ուղղակի Սէնթ Ֆուայի տունը հաստատուած եւ մինչեւ քառասունը հինգ տարեկան ըլլալը բնաւ անոնցմէ չէր բաժնուած :

Ոչ Տիկին Շապան եւ Տիկին Գութ ուղած էին անկէ բաժնուիլ եւ ոչ ալ հաւատարիմ սպասուհին ուղած էր իր տիրուհիներէն բաժնուիլ, որով պարտաւորուած էին զայն հետերնին տանիլ :

— Եթէ Ժօղէֆինը հոս ձգելու ըլլանք, ոտքով մեր շողեկառքին ետեւէն պիտի դայ, ըսած էր Ժանէթ իր ամուսնոյն :

Իսկ Բղէզ իր խօսքը շարունակելով ըսաւ.

— Իմ հոգս չէ, ես մարդակերներէն վախնալիք բան չունիմ, չորցած ձուկի պէս այնքան նիհար եմ որ, ինծի չեն դպիր : Գալով քեզի, Ժօղէֆին խաթուն, հրուշակի պէս բխիկ բխիկ պիտի ծամեն ...:

— Մեկնելու ժամը եկաւ, ճամբայ ելլենք, ըսաւ Մօպրէ ոտքի ելլելով :

Բոլորը մէկէն քարափ իջան :

Երեք ընկերներ գրեթէ իրարու նմանող զգեստներ հագած էին, զինուորական ըզգեստի մօտ ճամբորդութեան զգեստներ, իսկ երկու կիները մուշտակներու մէջ փաթթուած ւ երեսնին ալ ճամբորդութեան մէյ մէկ բարակ ու նուր, քօղ դրած էին, որուն ծայրը իրենց ջրազուէսի մորթով շինուած փոքր ու կոկիկ գըլխարկներուն տակ մտնելով աներեւոյթ կ'ըլլար :

Բղէզ եւ Ժօղէֆին անոնց ետեւէն կ'երթային : Ժօղէֆին սեւ եւ երկար փետուրներով խոշոր գլխարկ մը դրած էր գլուխը, այնպէս որ, ըստ Բղէզի կավռօշական բառարանին, ճիշդ պոչը գլխուն վրայ բուսած ջայլամ մը դարձած էր ան :

Փապուղին ճամբայ պիտի ելլէր :

Տիկին Շապան եւ իր քոյրը ներս մը տան: Ժօղէֆին ներս մտնելու համար դժուարութիւն քաշեց. իր խոշոր գլխարկը դուռնէն ներս մտնելուն արգելք կ'ըլլար :

Բղէզ առաջ նետուելով, մէկ ձեռքովը գլխարկը բռնելով, միւսովը գիրուկ ըսպասուհին փապուղիին դուռնէն ներս հրեց :

Երեք ընկերները հազիւ ներս մտած, փապուղիին կառաշարները երերացին :

Առտուան ժամը իննին Մարսիլիա հասան, ուր Ալժերիա դացող շոգենաւ մը կար :

Նոյն իրիկունն իսկ, ամէնքը մէկէն Ալժերիա մեկնող շոգենաւը մտան :

ՓԻԷՐ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Օր. Մ. Օնպաշեան Կաղանդի եւ Ծնունդի տօներուն առթիւ 250 ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան, Օնպաշեան սրահին :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղի բոլոր ընկեր - ընկերուհիները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն ընկերուհի Տիկին Աղաւնի Իզմիրլեանին, իր ամուսնոյն Անդրամէզ Իզմիրլեանի մահուան առթիւ: Նաեւ՝ Գալֆայեան եւ Մանէսեան ընտանիքներուն :

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԳՄԲԷԹԻ ՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները յատկացուելու համար գմբէթի նորոգութեան :

Պ. Պ. Ն. Ալլահվէրտեան, Վ. Նալպանտեան, Մ. Պահթիարեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Սահակեան, Տիկին Բ. Դաւիթեան (Վալանս) երեսունական ֆրանք: Պ. Պ. Փափազեան, Տէր–Գալուստեան ընտանիք, Հէքիմեան, Թաշճեան, Ն. Ամիրխանեան, Քէփճեան, Գօճակէօղեան, Յ. Սուլթանեան, Տիկին Ա. Ասլանեան, Ս. Տէր - Ստեփանեան, Ժ. Փաշաեան, Գ. Բարսեղեան քսանական ֆրանք :

Պ. Պ. Օ. Ղազէրեան, Վ. Պետրոսեան, Վ. Ղազէրեան, Տիկիններ Մ. Ոսկանեան, Զ. Պետրոսեան, Ալեքսան Ալեքսանեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի քսանական ֆրանք: Օր. Ա. Սարգիսեան քսան ֆրանք :

Էլմասեան ընտանիք, Պ. Պ. Օ. Պըչաքճըեան, Զ. Եղբայրեան 15ական : Պ. Պ. Վ. Արսլանեան, Գ. Ունճեան, Միւպէրէճեան: Ս. Պալեան, Օրիորդներ Բ. Տալեան եւ Գունտաքճեան, Պ. Պ. Ճէրահեան, Ս. Պզտիկեան: Տէր եւ Տիկին Թ. Արիսեան տասնական ֆրանք :

Ընդհ. գումար 59·629 ֆրանք:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՃԱՇԸ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Պանեէօ - Քաշանի մասնաճիւղին իր 30ամեակին առթիւ, Շաբաթ (Փետր. 5) ժամը 18էն սկսեալ :

Սալ Վոտէ (աղջկանց դպրոց)
60թեռ, Ռիւ տ'Արբէօյլ (Պանեէօ)

Հաճելի մթնոլորտ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Անակնկալներ :

Տոմսերը գրաւոր ապահովել Օր. Ի. Պասմաճեանէ,
95, Ավընիւ Արիսթիտ Պրիան, (Քաշան)

ՎԵՆԵՏԻԿ
ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Փետրուար 20ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը չորսին տեղի կ'ունենայ թատերական ներկայացում, վարժարանիս սրահին մէջ: Սիրով կը հրաւիրուին ազգայինները :

Կը ներկայացուի «ՊՌՍԱՄԻ ԿՈՐԻՒՆԸ» թատերգութիւն՝ Հայ մելիքական շրջանին :

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք
CONTES ET LEGENDES ARMENIENS

Ֆրանսերէնով պատրաստուած՝
Շ. Տէր – Մելքոնեանի կողմէ

Գունաւոր կողք, մաքուր տպագրութիւն, պատկերազարդ :

Գին՝ 5 ֆրանք

Առաքման ծախքերով 6·50

Ստանալու համար դիմել Հ. Սամուէլեան գրատունը, եւ կամ՝
Mme C. DER-MELKONIAN
11, Rue Gabriel Péri
CHATILLON s/BAGNEUX (Seine
C. C. P. PARIS 19668-59

Կարելի է նաեւ անձամբ դիմել Յառաջի խմբագրութեան :

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պ. Ժան Պօղոսեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ, ինչպէս ամէն տարի, իր հօրը՝ Յարութիւն Պօղոսեանի (Էքս ան Փրովանս) :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կազմակերպուած
ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ
Եւ տեղւոյն մասնաճիւղերու կողմէ :

Օժանդակութեամբ Կայանի կրթ. կազմի Կիրակի (13 Փետրուար), ժամը 14·30-ին, 4րդ թաղապետարանի սրահը, 2 Փըլաս Պօտուայէ (մեթրօ Օթէլ տը Վիլ) :

ՃՈԽ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Մասնակցութեամբ կայանի մանուկներու եւ պատանիներու :

Երգ, պար, կենդանի պատկեր եւ թատերգութիւն ներշնչուած Հայոց պատմութեան հերոսական էջերէն :

Նախընթրիքով կը հիւրասիրուին բոլոր մանուկները :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԼՈՒՍԱՑԱԻ

ԼՈՒՍԱՄԱՏԵԱՆ

ՀԷՔԵԱԹ ԵՒ ԲԱՆԱՍԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Տարւոյն առաջին գիրքը: Նոր Տարւոյ առաւօտեան լոյսը : Լուսեղէն գիրք մը, փառատիպ եւ շքեղ: Ամէնօրեայ ընթերցանութեան յարմար : Նուիրեցէք ձեր բարեկամներուն, լոյս նուիրեցէք, լոյս տարածեցէք, Լուսամատեան նուիրեցէք :

Իբրեւ ԿԱՂԱՆԴՉԷՔ - ԼՈՒՍՈՂՉԷՔ

Գինը 15 նոր ֆրանք

Դիմել հեղինակին՝ Յառաջի հասցէով, (մի գործածէք Յառաջի չէք-փոսթալը, վճարեցէք մանտա-քարթով): Հասցէին վրայ մի մոռնաք գրել Յառաջ, այսպէս.—
CH. NARTOUNY
Journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի Տիկնանց Յանձնախումբի թատերական ներկայացումը Մարտ 22ին, Երեքշաբթի օր, երեկոյեան ժամը 9ին, Թէաթր տէ զՈռ : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութեան նախաձեռնութեամբ Վարդանանցը կը տօնուի Փետր. 20ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, Շաբաթ, Մարտ 5ին Սփլանտիտի սրահին մէջ :

×

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի թատերական ներկայացումը՝
ՄԱՐՏ 20ԻՆ

×

Դպրոցասէրի գեղարուեստական հանդէսը Մարտ 27ին :

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 27ին:

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՄԱՐՏ 13ԻՆ

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

×

Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան մեծ պարահանդէսը Ապրիլ 3ին, Հօթէլ Մօտէրնի մէջ: Փլաս տը լա Բէփիւպլիք :

×

Լիոնի Կոմիտասեան երկսեռ երգչախումբի պարահանդէսը Փետրուար 26ին: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի :

Կիրակի, (Փետր. 27) ժամը 17ին Սալ Ֆրանքօ - Սիւիս, 10 Աիւ տէ Մեսաժրրի, (Մեթրօ Փուասոնիէռ) :

Կը նախագահէ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Կը խօսի Ընկերներ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ եւ Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ :

Մուտքը ազատ է

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ Կարտանի Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դումանի խումբը Կիրակի (6 Փետրուար) ժամը 16ին, իրենց սովորական հաւաքատեղին, ներկայ պիտի գտնուին Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կարուհի մը աթըլիէի մէջ աշխատելու համար: Դիմել՝
CONFECTION DE PARIS
19, Bd. Saint-Denis — PARIS (2e)

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԶՈՒԱՐԹ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
Մայրամուտէն մինչեւ կէս գիշեր
ԿԻՐԱԿԻ՝ ՓԵՏՐ. 6, ԺԱՄԸ 17·30ԷՆ 24

3, Avenue Gabriel — AMBASSADEURS — Métro : Concorde

ՊԷՌՆԱՌ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

եւ Ալֆորվիլի ԿՈՎԿԱՍ ժողովրդական խումբը

ԵՒ

ROSY ARMEN

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ	ԽԱՂԵՐ	ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔՆԵՐ
ATTRACTIONS	BAR	BUFFET

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻ, ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՄԲԻ ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԵՒ ՄԻՈՒԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿ

Հովանաւորութեամբ՝ — Նախագահութեամբ՝

ՏԻԿԻՆ ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ — Պ. ԳԱՌԶՈՒԻ

Կիրակի Փետրուար 20, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր

GEORGE V — 31, AVE. GEORGE V — PARIS

ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ — ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԹՈՄՊՈԼԱ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի «ՍՕՍԻ» պարախումբը իր ամբողջական կազմով եւ նոր պարերով :

Խնամուած պիւֆէ սովորական գիներով

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները

U. G. A. B., 11, Square Alboni, Paris (16e) Tél.: TRO. 03-18

Մուտքի տոմս 10 Ն. Ֆրանք — Ուսանողներու համար 5 Ն. Ֆ.

C. C. P. PARIS 8.019-72

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	45 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	25 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ: ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	10 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,30 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

MERCREDI 2 FÉVRIER 1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

42ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10525 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 42e ANNÉE — N° 10.525

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԱՆԳԱՐԱ

ԿԻՒՐՍԷԼ ԱՄԵՐԻԿԱ ԿԸ ՓՈԽԱԴՐՈՒԻ ԴԱՐՄԱՆՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Մինչ քանի մը շաբաթ առաջ, Կիւրսէլի հրաժարականը կը հաղորդուէր, զոր նախագահը ետ կ'առնէր քանի մը օր վերջ, այսօր կը պարզուի թէ Թուրքիոյ Հանրապետութեան նախագահը՝ Ճէմալ Կիւրսէլ, հիւանդ է եւ անհրաժեշտ տեսնուած է որ Ուոշինկթըն փոխադրուի դարմանուելու համար բուժարանի մը մէջ: Այս նպատակաւ նախագահ Ճոնսըն Անդարա պիտի զրկէ իր անձնական օգանաւը որ Կիւրսէլը փոխադրէ: Պետութեան ընդհ. բժշկապետը եւ ինը փրոֆէսէօրներ (որոնց մէջ գլխաւորաբար ջլախատաբոյժներ եւ յիմարաբոյժներ) անհրաժեշտ նկատած են որ նախագահը դարմանուի Ուոշինկթըն: Այս լուրը որոշ չափով կը բացատրէ թէ ինչու, 63 քուէարկութիւն հարկ եղաւ հինգ շաբթուան մէջ ընտրելու համար Ծերակոյտի նախագահը, որ ըստ Սահմանադրութեան պետութեան նախագահին պաշտօնը կը վարէ, փոխանորդաբար, երբ այս վերջինը ի վիճակի չըլլայ իր պաշտօնը կատարելու:

Կիւրսէլի հիւանդութեան պարագան այնքան կարեւոր կը նկատուի որ վարչապետ Տէմիրէլ նախքան լուրը հրապարակելը, յարմար դատած է զայն հաղորդել հինգ կուսակցութեանց պետերուն: Հարցը, արդարեւ, շատ փափուկ է, ինչպէս դիտել կուտայ Լը Մոնտի աշխատակիցը:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԱԳՆԱՊ

1962ին Կիւրսէլի ունեցած կաթուածին հետեւանքները եւ վերջերս ալ շաքարախտը, անխախտ կը թողուն պետութեան ղեկավարին մտային կարողութիւնը, կը ճշդէ պաշտօնական ղեկոյցը: Կրնայ ճիշդ ըլլալ բժշկական դեռնի վրայ, բայց ոչ ոք կը համարձակի ըսել թէ 70 տարեկան մարդու մը համար, որ վերջերս շատ փոխուած է, այս խանդարումները չեն նսեմացներ այն կարողութիւնները, որոնք անհրաժեշտ են իր բարձր պաշտօնին գործադրութեան:

Անշուշտ Հանրապետութեան նախագահին իրաւասութիւնները ամէն օր շատ մեծ չեն եւ Ատալէթ կուսակցութեան վայելած մեծամասնութիւնը խորհրդարանին մէջ երկիրը կը պահպանէ կառավարական տագնապներէ: Բայց պէտք չէ մոռնալ, որ պետութեան գլուխը, Զօր. Կիւրսէլ միակ կենդանի կապն է որ ներկայ վարչաձեւն ունի 1960 Մայիս 27ի յեղափոխութեան հետ: Երբ ընտրուեցաւ 1961 Հոկտեմբեր 26ին, երկու օր առաջ սպայակոյտի պետին մօտ դումարուած զինուորական ժողովը չէր կրնար ազդած չըլլալ Խորհրդարանի որոշումին վրայ:

Երբ, նոյնիսկ առժամեայ ձեւով, իր տեղը կը թողու հանգստեան կոչուած Իպրահիմ Շէֆքի Աթասակունի, , Զօր. Կիւրսէլ, նախկին նախագահ Ազդ. Միութեան կոմիտէի, ուզելով - չուզելով դերադոյն պաշտօնը յանձնած կ'ըլլայ Ատալէթ կուսակցութեան, որու մեծ մասը, չըսելու համար ամբողջութիւնը, դէմ է այդ «յեղափոխութեան»:

Վստահ որ ընտրողներու մեծ մասին հաւանութիւնը պիտի ունենայ, Ատալէթը վճռած է մաքրել Եասըատայի Բարձրագոյն Ատեանի դատապարտութեանց վերջին հետքերը: Ներման օրինագիծը, քիչ մը յապաղած, Խորհրդարանին առաջարկուեցաւ: Միւս կողմէ Ատալէթի փընտրուած օժանդակութիւնը կրօնական շրջանակներու մէջ, իշխանութիւնը կ'առաջնորդէ լայն ազատութիւն մը տալու իմամներուն եւ քարոզիչներուն: Ասոնցմէ շատեր օգտուեցան, կը գրէ «Միլլիէթ», որպէսզի մզկիթներու մէջ այնպիսի խօսքեր արտասանեն որ «քաղաքականութեան մեքենան կը դառնան կրօնքն ու յետադիմութիւնը»: Էսկիշէհիրի մէջ, քարոզիչ մը չէ վարանած դատապարտելու քեմալական բարենորոգումները, կը գրէ Ուլուս եւ սպառնալու անոնց դէմ որոնք կուռքի վերածած են Աթաթիւրքը:

Այս ամբողջը պատճառ դարձած է որ 62 փրոֆէսէօրներ եւ Անդարայի համալսարանին երկու հարիւր օժանդակներ ղեկոյց մը հրատարակեն ուր կ'ըսուի .— «Աշխարհականութեան սկզբունքը, որ Աթաթիւրքի մեծագոյն բարենորոգումն է, արձանագրուած է Սահմանադրութեան երկրորդ յօդուածին մէջ»: Ակադեմական յիշեցում մը կրնար նկատուիլ այս յայտարարութիւնը եթէ համալսարականները, նոյն բնագրով ուղղակի քննադատութիւն մը չկատարէին վարչապետին դէմ: Այս վերջինը Պայրամ Կազեթեսիի յայտարարութեան մը մէջ կը բազմապատկէր Աստուծոյ կամքին եւ Նախախնամութեան բարի կամեցողութեան մասին ակնարկութիւնները: Համալսարանականները «յուսախաբութիւն պատճառող» կը նկատեն վարչապետին այս խօսքերը: Կը նշուի նաեւ թէ վարչապետը, անցեալ շաբաթ խօսած իր մէկ ճառին ընթացքին երկրագործական ժողովին առջեւ, ոչ մէկ ակնարկութիւն ըրած է երկրագործական բարենորոգման զոր քեմալիստները կը փափաքին:

ԲԱՆԱԿՆ ԱԼ ԴԺԳՈՀ

Հանրապետութեան նախագահին մեկնումը որոշ համեմատութիւններ կը ստանայ փափուկ ատեն մը: Ժողովին բեմէն, Տէմիրէլ վերջերս ամբաստանած է կարգ մը քաղաքական անձնաւորութիւններ, որոնք հաճոյք կը զգան ամպերը դիզելու երկրի մը վրայ, որ նոր դուրս կ'ելլէ յեղափոխական շրջանէ մը: Ակնարկութիւնը որ կ'ըլլար Մայիս 27ին վիրաւորական նկատուած է: Ներման օրինագիծը կը մտահոգէ անոնք որոնք համոզուած են թէ Ատալէթը «վրէժխնդիր» թեւ մը ունի զոր կը ղեկավարէ Տէմիրէլի դառնացած մրցակիցը՝ Պիլկիչ:

Բանակը միշտ լուռ է: Բայց պէտք չէ մոռնալ, որ աւելի թեթեւ պարագաներու մէջ, սպայակոյտի ընդհ. պետը՝ Ճէվտէթ Սընէյ, անցեալ տարի նամակ մը ուղղած էր Խորհրդարանին: Գալով բանակի զօրավար Քեմալ Թուրալի մէկ աւելի նոր նամակին, զոր «Հիւրիյէթ» հրատարակած է, կ'ըսուի թէ ամբողջական չէ: Զրոյցներու համաձայն, Թուրալ, որ շատ մօտ է Տէմիրէլի, ըսած կ'ըլլայ նաեւ որ դէմ է նախկին գնդ. Թալէաթ Այտեմիրի մեղսակիցներուն ներման, որովհետեւ ըստ իրեն ատիկա պիտի նշանակէր վնասել բանակին կարգապահութեան ու նաեւ դեմոկրատ նախկին ղեկավարներու ամբողջական ներման, որ կրնայ խախտել բանակին բարոյականը: Այս մասն է որ չէ հրատարակուած:

Վերջապէս, հարցը հոն է որ հրապարակէն կը քաշուի մարդ մը, որ հաւասարակշռութեան տարր մը կրնար ըլլալ ազդ. զանազան հոսանքներու միջեւ, այնպիսի ատեն մը երբ երկիրը պէտք ունէր իր բոլոր հարստութեանց դէմ դնելու համար իր տնտեսական դժուարութեանց (ապրուստը կը սղէ եւ ընկերային տագնապները շատ են): Կան նաեւ քաղաքական հարցեր (Կիպրոսի լուրերը շատ քաջալերական չեն):

Մտահոգութեան ուրիշ պատճառ մըն է նաեւ Թուրքիա վերադարձը, իրենց ուսումը վերսկսելու համար, հինգ հարիւր երիտասարդ Կիպրացիներու, զոր մամուլը «Մուճահիտ» կը կոչէ, որովհետեւ 1964ի գարնան Կիպրոս դացած էին պաշտպանելու համար թուրք փոքրամասնութիւնը: Ի՞նչ իմաստ ունի անոնց վերադարձը ուսումնական տարեշրջանին կիսուն: Թէեւ Արտաքին նախարարը հերքած է թէ ասիկա նահանջ մը ըլլայ, բայց «Ճիւմհիւրիէթ» կը խորադրէր. «Կիպրոսի Թուրքերը օրէ օր աւելի անհամբեր են»:

Ծանօթ է որ, կ'եզրակացնէ Լը Մոնտի յօդուածագիրը, քաղաքականութեան մէջ, դառնութիւնը դէշ խորհրդատու է եւ ինչ որ կ'ըսուի Աթէնքի մէջ Էնոսիսի մասին, չի կրնար մեղմացնել ատելութիւնները,

ՎԻԷԹՆԱՄ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԿՈՉ Կ'ԸՆԷ

Նախագահ Ճոնսըն մէկ կողմէն կը հրահանգէր վերսկսիլ հիւսիսային Վիէթնամի ռմբակոծութիւնները եւ միւս կողմէ կոչ կ'ընէր Ապահովութեան Խորհուրդին որ արագ լուծում մը գտնէ, խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար, Վիէթնամի մէջ:

Ամերիկացի ժողովուրդին ուղղած ճառին մէջ, Ճոնսըն շեշտեց թէ 37 օր, ոչ մէկ ռումբ ձգուած էր հիւսիսային Վիէթնամի վրայ: Այդ շրջանին հսկայ ճիգեր թափուած էին, համոզելու համար Հանոյի կառավարութիւնը որ խաղաղութիւնը պատերազմէն նախընտրելի է եւ թէ խաղաղութեան ճամբաները բաց են: Այդ 37 օրերու ընթացքին, աւելցուցած է Ճոնսըն «մեր դաշնակիցներուն ճիգերը մերժուեցան, չէզոք երկիրներու ճիգերը ապարդիւն դարձան: Վատիկանի ճիգերը առանց պատասխանի մնացին: Հանոյի կառավարութեան պատասխանը այս ամբողջին հրապարակուեցաւ երեք օր առաջ: Կը յամառի յարձակման մէջ եւ կը պահանջէ որ հարաւային Վիէթնամը համայնավարութեան ձեռքն իյնայ»:

Անդին, ՄԱԿի ամերիկեան պատուիրակը՝ Կոլտպերկ պահանջելով Ապահովութեան Խորհուրդին դումարումը, բանաձեւի ծրագիր մըն ալ յանձնած է:

Բանաձեւին մէջ Ամերիկա կը թելադրէ որ կոչ ըլլայ անմիջական խօսակցութեանց համար առանց նախապայմանի, շահակից պետութեանց միջեւ ժողովի մը համար որ գործադրութեան դնէ 1954ի եւ 1962ի Ժընեւի հաամձայնագրերը եւ տեւական խաղաղութիւն հաստատէ ասիական հարաւ – արեւելքի մէջ:

Ու Թանի կարծիքով, ռմբակոծութեանց վերսկսումը աւելի պիտի դժուարացնէ բանակցութիւն մը:

Մոսկուայի «Իզվեստիան» խիստ կերպով կը դատապարտէ Միացեալ Նահանգները եւ կը գրէ թէ «ամերիկեան յարձակումը անխուսափելի պարտութիւն մը պիտի կրէ»: Կառավարական պաշտօնաթերթը կը շեշտէ նաեւ «այսօր դիտենք թէ երբ Ուոշինկթըն խաղաղութեան մասին կը խօսի, կը նշանակէ պատերազմ ընել: Ռմբակոծութիւնները ամարդի են, անօգուտ եւ Միացեալ Նահանգները դուրս պիտի չհանեն առանց ելքի անելէն ուր մխրճուած են»:

ՀՌՈՄ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

24 ժամ յապաղումով վերջացաւ Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան ԺԱ. համագումարը: Փոքրամասնութեան հոսանքը չէ յաջողած որդեգրել տալ «ամբողջական ծրագիր» մը, այսինքն ծրագիր մը որ վերջնապէս ճշդէ բոլոր հարցերը՝ տնտեսական, ելմտական, քաղաքական, ընկերային եւն.: Ասոր դէմ Ամենտոլա եւ իր կողմնակիցները աւելի ճկուն ըմբռնում մը պարտադրած են, որ կը նախատեսէ համաձայնիլ չնախատեսուած կացութեանց հետ: Այլ խօսքով Եւրոպայի համայնավար ամէնէն զօրաւոր կուսակցութիւնը տրամադիր է բարենորոգման եւ չուզեր կարծր դիրք մը բռնել: Ասիկա կարծել կուտայ թէ Իտալիոյ համայնավարները կրնան օր մը կառավարութեան մաս կազմել առանց պարտադրելու իրենց վարդապետական տեսակէտները: Կարելի է ըսել թէ Հռոմ ինչպէս Մոսկուա Փեքինի կը թողու Լենինի եւ Թրոցքիի ժառանգութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՊՊԱ ԷՊԱՆ, Իսրայէլի Արտաքին նոր նախարարը ընդունուեցաւ Քուվ տը Միւրվիլի կողմէ: Իսրայէլցի նախարարին ճամբորդութիւնը, որ Փարիզէն զատ Ուոշինկթըն եւ Լոնտոն պիտի երթայ, կը ծառայէ արեւմտեան տրամադրութիւնները հասկնալու: Ծանօթ է որ Իսրայէլի եւ արաբ պետութեանց միջեւ «Թաշկենտի» մը անհրաժեշտութեան մասին խօսուեցաւ վերջերս: Գալով Ֆրանսայի եւ Իսրայէլի յարաբերութեանց, Էպան յայտարարած է թէ այնքան լաւ են որ կարելի չէ բարելաւել:

ԱՐԱԲԻՈՅ Ֆայսալ թագաւորը որ Ամման կը գտնուի, յայտարարած է մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին թէ Արաբ Մ. Հանրապետութիւնը յառաջապահն է Իսլամի երկիրներուն:

ՊԵԼԺԻՈՅ ածխային շրջանակներուն մէջ խռովութիւններ պատահած են եւ Վինթըրսլոկի մէջ, երկու մեռեալ եւ 30 վիրաւոր կայ: Հանքային բանուորները ցոյց մը կատարած են բողոքելու համար ածխային հանքերուն փակումին դէմ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ գործադուլի շարժումները կը ծաւալին: Շաբաթ մըն է աղբերը դիզուած են փողոցները եւ քահանայ, բժիշկ, փաստաբան, սպայ ձեռք ձեռքի տուած քաղաքապետին հետ սկըսած են աղբերը ժողվել: Հացի տասը հազար բանուորներ ալ դադրեցուցած են աշխատանքը:

ՊԵՆ ՊԱՐՔԱՅԻ հարցը կը շարունակէ զբաղեցնել Ֆրանսայի դատական եւ քաղաքական շրջանակները: Ոստիկանապետ Քայլ միշտ հիւանդ ըլլալով, Զօլլինկէռ բնակարանը գացած է հարցաքննութեան համար, բայց Քայլ մերժած է տալ իր տեղեկատուներուն անունները:

ՊԵՆ ՊԵԼԼԱՅԻ մայրը կրցած է տեսնել իր զաւակը, որ «յոգնած» դատած է, բայց առողջ: Զերբակալութենէն ի վեր, առաջին անգամն է որ Պեն Պելլա արտօնութիւն կ'ունենայ մայրը ընդունելու:

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ դումի (կռիփ) համաճարակը աւեր կը գործէ: Ցարդ վաթսուն մեռեալ կայ: Ֆրանսայի մէջ ալ համաճարակը սկսած է տարածուիլ եւ լուրջ համեմատութիւններ ստացած է մանաւանդ Նանթի շրջանը:

ՅՈՅՆ երեք երգահաններ, բողոքելու համար նախնական դրաքննութեան դէմ որ ստեղծուած է Յունաստանի մէջ երգերու բառերուն եւ երաժշտութեան համար, որոշած են արդիլել իրենց հեղինակութեանց ունկնդրութիւնը առանց հրամանի: Այս հեղինակներն են .— Մանոս Հացիտակիս (երբեք Կիրակին), Թէօտորաքիս (Զորպա) եւ Քսարակոս:

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ գողցուած են գաղտնի փաստաթուղթեր, Կիպրոսի բրիտանական կայաններու դիւաններէն:

ԿՈՍԻԳԻՆ հինգ օր հիւանդանոց մնացած է դումի հետեւանքով, ըստ Մոսկուայի լաւատեղեակ աղբիւրներուն: Ներկայիս լաւ է եւ արդէն երկու դեսպան ընդունած է:

ՌՈՒՍԵՐԸ հինգերորդ անգամ ըլլալով կը փորձեն էջք կատարել լուսնին վրայ: «Լունա» Թ արձակուեցաւ առջի օր եւ երեք օրէն յայտնի կ'ըլլայ թէ պիտի՞ յաջողի իր առաքելութեան մէջ:

ՁԻՒՆ - ՁՄԵՌԷՆ ետք Փարիզ դարնանային եղանակ մը կ'ապրի մինչ Նիւ Եորք կը սառի:

ԼԻՆՉԻ «ԱՐՄԵՆԻԱ»Ն

Ա.

Պէյրութի յայտնի գրավաճառներէն Խայաթ վերջերս հրատարակեց Լինչի երկհատոր պատկերազարդ, դեղարուեստական գործը, որ արդէն սպառած էր նախորդ պատերազմէն շատ առաջ : Լեւոն Լարենց 1913ին հրատարակած էր թարգմանութիւն մը, որ մասնակի է, վերջին գլուխը կը պակսի ամբողջովին, ինչպէս նաեւ Հայաստանի քարտէսը :

Լինչ այցելած է Ռուսական եւ Թրքական Հայաստանները, իւրաքանչիւրին յատկացնելով առանձին հատոր մը : Ուղեւորութեան ատեն անձնական դիտողութեանց միացուցած է այդ երկրի վրայ գրուած բազմաթիւ հատորներու եւ յօդուածներու տեսութիւնները, գործը աշխարհագրական եւ պատմական համայնադիտարան մըն է, միեւնոյն ատեն ամփոփումը՝ բոլոր ճանապարհորդներու գործերուն :

Տօնապետեանի ուղղած ինքնակենսագրութենէն կը տեղեկանանք հեղինակին այնքան յոգնաջան աշխատութեան պատճառը, համակրութեան երկրին եւ ժողովուրդին : Լինչ թոռնիկն է Սեբաստացի Հայուհիի մը :

Պաղտատի անգլիական ներկայացուցիչ դնդապետ Թէյլըր կը ծանօթանայ Սեսատացի հայ ընտանիքի մը հետ, կ'ամուսնանայ այդ ընտանիքին մէկ աղջկան հետ եւ կ'ունենայ երկու աղջիկներ : Պաղտատ կուգայ Լինչի հօրեղբայրը, ծովակալ Լինչ, յետոյ իր հայրը : Երկու եղբայրները յարաբերութիւն կը մշակեն Թէյլըրի ընտանիքին հետ եւ կ'ամուսնանան երկու աղջիկներուն հետ, երկու եղբայրներ երկու քոյրերու հետ : Այդ ամուսնութենէն կը ծնի Լինչ : Մեծ հայրը, դնդապետ Թէյլըր, ճոխ մատենադարան մը ունեցած է, բայց գրելու ձիրքէ զուրկ, ուրիշներ օգտուած են այդ մատենադարանէն : Լինչ ուղած է դարմանել մեծ հօր դրական ամլութիւնը :

Հեղինակը Քեմպրիճի Համալսարանը աւարտած է դասական վկայականով, հետեւած է Հայտելպերկի համալսարանին յոյն փիլիսոփայութեան դասերուն, ստացած է յետոյ իրաւաբանական վկայական եւ մտած է հօրը գործին մէջ : Լինչի հօրեղբայրն ու հայրը հիմնած էին նաւարկութեան գիծ մը Լոնտոնի եւ Պարսից ծոցի միջեւ, առագաստանաւերով կը հասնէին մինչեւ Պաղտատ :

Լինչ բարձր հետաքրքրութեան արժանի կը նկատէր երկիրն ու ժողովուրդը եւ տարօրինակ կը գտնէ որ նմանպատուական երկիր մը ստուերի մէջ մնացեր է երկար դարեր, յոյն եւ լատին մատենագիրներ աննշան ծանօթութիւններ միայն տուած են անոնց մասին :

Հայերը մահմետականներու բռնութենէն ճարահատ՝ դարձան Ռուսին, որովհետեւ քրիստոնեայ էր եւ քրիստոնեաներու պաշտպան : Ռուսը օգտուեցաւ տրամադրութիւններէն, արշաւեց հարաւ, Պարսկաստանէն գրաւեց Ղարաբաղը 1813ին, Երեւանի խանութիւնը 1828ին, Թուրքերէն ստացաւ Ախալցխա դաւառը 1829ին, վերջապէս Կարս բերդաքաղաքը 1878ին : Ռուսիա ներփակեց Հայաստանի նուիրական լեռը, Արարատը, տիրացաւ Հայերու կրօնական կեդրոն Էջմիածնի, ուր կը բազմի հայ եկեղեցիի հոգեւոր դերագոյն պետը, « որուն առջեւ գլուխ կը ծռեն բոլոր Հայերը » : « Հայ եկեղեցին ոչ միայն ազգային գոյութեան խորհրդանշանն է, այլ նաեւ ազգային յոյսերու ամրակուռ ամրոցը » :

Եթէ Ռուսերը տիրանան Թրքական Հայաստանի Կովկասի բնակչութեան հետ՝ ամէնէն ուժեղ եւ բազմաթիւ տարրը պիտի ըլլայ հայ ցեղը : Աղեքսանդրապոլէն մինչեւ Խարբերդ երկիրը կը կրէ հայ ժողովուրդի ուրոյն դրոշմը :

Յուզումով կը դիտէ Անիի ամայի տեսարանը, լռութեան մէջ հանդիսաւոր վկան է ան Բագրատունիներու փառքին :

Ցաւով կը դիտէ որ Հայերը կողք կողքի կ'ապրին, բայց հասարակաց հարցերու շուրջ համաձայնութիւն չկայ, բնական համաձուլման ոգին կը պակսի, ռուս դրաւումը նպաստած չէ միաձուլման : Հայերը կը հակին մոռնալու իրենց երախտագիտութիւնը Ռուսիոյ հանդէպ եւ աւելի կը սիրեն մտածել թէ Ռուսիան պարտական է իրենց ծառայութեանց փոխարէն : Ռուսին լուծը այժմ դժնդակ կը գտնեն : Հայերը ծառայած են ռուս բանակին մէջ, ցոյց տուած են քաջութիւն եւ զինուորական կարողութիւն : Թառնայեւ անուն հայ քաջարի երիտասարդը զեկավարեց Ազիզիէցի յուսահատական յարձակումը Էրզրումի առջեւ եւ կեանքը զոհեց իր խիզախ ընթացքով :

Լինչ կը տեսնէ որ Հայերը Կովկասի մէջ մրցակից չունին, ամէն ասպարէզի մէջ կը գրաւեն առաջին տեղը : Հաւանական կը գտնէ որ Հայերը դերազանցելով տիրողն անգամ, պիտի տիրանան Կովկասի : Մոռնալու չեն որ Ռուսիա օրէնք դրաւ, անդորրութիւն ստեղծեց, հայ ժողովուրդը անոր կը պարտի իր ազատութիւնը երկարատեւ դարերու անիշխանութենէն : Ռուսիա կ'ուզէ որ Հայերը ռուս դառնան, հրաժարին ազգայնական ձգտումներէ, բայց աւելի լաւ պիտի ըլլար ազատ թողուլ զիրենք, օրէնքի պաշտպան մնալ միայն, այն ատեն Ռուսիա պիտի շահէր Հայերու անսահման երախտագիտութիւնը :

« Երբ կը մտաբերենք որ Հայերը բայա եղած են, հարստահարուած են իրենցմէ աւելի ստոր ցեղերէն, չենք զարմանար որ այդ տեսակ դրութենէն առաջ եկած հետեւանքներու մասին : Մարդ կատարեալ իրաւունքով կը զարմանայ որ անոնց թերութիւնները չեն ստացած աւելի սուր կերպարանք » :

Հեղինակը կը յանձնարարէ մէկ կողմ թողուլ հայկական թագաւորութեան մը ցնորքը, « Հայը ապաւինելու է ինքնիր վրայ, լռելեայն աշխատելու է, առանց ցուցամոլութեան, բարձրացնելու է գիւղացին ինկած վիճակէն, մաքրելու է եկեղեցին իր կեղտերէն, հիմ դնելու է համերաշխութեան » :

Լինչ կը զգացուի լուռ աւերակներու առջեւ, մտքով կը փոխադրուի փառաւոր անցեալը, կը շլանայ, բայց կը մտաբերէ բարբարոսներու արշաւանքները, աշխատասէր մշակներու ողբերգական կացութիւնը, կը ցաւի որ սելճուգ արշաւանքներու ատեն յաջողակ դէմքեր գաղթած են լքելով հայրենիք եւ հայրենակից : Կը հրաւիրէ հայ հարուստները կարեւոր գումարներ տրամադրելու Անիի պեղումներուն համար՝ ապագայ սերունդներու մըխիթարութիւն պատճառելու համար :

Ճանապարհորդը կ'անցնի Թուրքիոյ սահմանը, կը տեսնէ որ Հայերը սոսկումի մէջ են, Քիւրտերը կ'ասպատակեն, Անգլիոյ ազդեցութիւնը շատ տկար է : Գարաքիլիսէի առաջնորդը կը վախնայ զինք ընդունելու, որովհետեւ «Եւրոպա եւ Անգլիա խաբած էին իր թշուառ ազգը, խաբէական խօսքերը վրդոված էին սուլթանը, որ Հայերու վրայ արձակած էր Քիւրտերը : Ոչ ալ վստահելի էր Ռուսիան, որ իր մասնաւոր նպատակներուն համար հրահրած էր գրգռումը » :

Կը քննէ Քիւրտերու զէնքերը, կը տեսնէ որ ռուս ապրանք են եւ կը ստանան ռուս զինուորներէ : Պալատն ալ կը շոյէ Քիւրտերը, առաջնորդները, մայրաքաղաք կանչուելով կը պատուուին բարձր աստիճաններով : « Հայերու հլու ոգիին տեղ նոր ոգի մը կը տիրէ, մասամբ լրտեսներու ձեռքով կը մղուին ըմբոստութեան, մասամբ ալ իրենց թշուառութեան գիտակցութենէն՝ ներշնչուելով Խրիմեանի օրինակէն : Գաղտնի ոստիկաններ կը վխտան ամէն կողմ » :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(1 Շար.)

ՀԱՅՐ ՄԸՍԸՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ստորեւ մանրամասնութիւնները այն հանդէսին որ կատարուած է Պէյրութի Սէն Ժոզէֆ համալսարանին մէջ, ի յիշատակ՝ վաստակաւոր վարդապետին :

Հարկ էր որ յիշատակի հանդիսութիւն մը կատարուէր մեր անհետացող վարդապետին նուիրուած : Ու այդ տուրքը տրուեցաւ կազմակերպութեամբ Սէն Ժոզէֆ Համալսարանի Հայագիտութեան Ամբիոնի շրջանաւարտներուն :

Հայր Մըսըրեանը բոլոր սիրող ու յարգողները եկած էին Կիրակի, Յունուար 23ին կէսօրէ առաջ ժամը 11ին Սէն Ժոզէֆ Համալսարանի հանդիսասրահը, հաղորդակից դառնալու բազմահմուտ եկեղեցականին հոգիին ու յիշատակին : Արդարեւ, քաղաքիս ընտրանին իր եկեղեցական, դիտական, կրթական, մտաւորական, հասարակական ներկայացուցիչներով լեցուցած էր սրահը, նախագահութեամբ երեք հայ համայնքներու Լիբանանի թեմի հոգեւոր պետերուն :

Բեմին վրայ զետեղուած էր հանգուցեալ վարդապետին մեծադիր նկարը որ իր անշունչ գոյութեամբ ինքզինք կը պարտադրէր որպէս շնչաւոր ներկայութիւն :

Բաւական ճոխ յայտադիր մը պատրաստուած էր : Խօսեցան հինգ անձեր, բոլորն ալ դրուատեցին գիտնական վարդապետին արժանիքները որպէս մարդ, հայ, եկեղեցական, հայագէտ, բիւզանդագէտ, բանասէր, քննադատ, հնագէտ :

Հանդիսութեան բացումը կատարուեցաւ Լիբանանեան փառերգով եւ Պ. Ոսկերերան Արզումանեանի բացման խօսքով : Ապա առաջին խօսող Պ. Երուանդ Պապայեան ներկայացուց ՈՒՍՈՒՑԻՉ Հայր Մըսըրեանը : Հակիրճ, ապրուած, ու անկեղծ արտայայտութիւններով Պ. Պապայեան յայտնեց իր երախտագիտական զգացումները, ու դրուատեց այս համեստ բայց մեծ Հայը, ու եզրակացուց. « Որպէս հաշուեյարդար, իրմէ մեզի կը մնայ օրինակելի ուսուցիչի մը, մեծ մարդու մը յիշատակը » :

Երկրորդ բանախօս Պ. Հրաչ Տասնապետեան հանդամանօրէն անդրադարձաւ բանասէր ու հայագէտ վարդապետին գործունէութեան : Ան թուեց Հայր Մըսըրեանի բոլոր աշխատասիրութիւնները, դրուած երկու լեզուներով, հայերէն ու Ֆրանսերէն (որոնցմէ ոմանք թարգմանուած իտալերէնի եւ գերմաներէնի) :

« Հայր Մըսըրեան արհամարհեց անձնական կեանքին ու աշխարհիկ վայելքին բոլոր բարիքները ու փնտռեց միայն անանձնական ուրախութիւնը : Ամբողջական նուիրուածութիւն եղաւ հանդէպ իր ժողովուրդին ու ապրեցաւ միայն ու միայն հայկական ապրումներով, հաւատարիմ մնալով հանդերձ իր պատկանած մեծ Միաբանութեան Ուխտին » :

Յարգելի բանախօսը վախճանեալ վարդապետին գործերը բաժնեց հինգ մասերու, եւ տուաւ անոնցմէ իւրաքանչիւրին բնոյթն ու նկարագիրը :

1.— Զուտ կրօնական - եկեղեցագիտական աշխատասիրութիւն :

2.— Հայ ժողովուրդի կեանքին, ու դաղթաշխարհի պայմաններուն ու վիճակին նուիրուած երկեր :

3.— Մատենագիտական, քննադատա-

ՌՈՒՍ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱՒԷԻՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

(ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԳՐԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ)

Ապա, Ազգ. Մեծ Ժողովի կառավարութեան կողմէ տրուած ծանուցագրին, Չիչերինի ուղարկած պատասխանը կարդաց եւ բացատրութիւններ տուաւ :

Չիչերին, իր պատասխան - ծանուցագրին մէջ կ'ըսէր, թէ պայման էր Արեւելեան նահանգներէն հող տալ Հայաստանի կառավարութեան ու կը ծառանար իր այդ պնդումներուն վրայ : Աւելի ետքը կ'անդրադառնար Անգլիացիներուն Թուրքիոյ կատարած դարպասումներուն ու կը յիշեցնէր, թէ բոլոր ատոնք ծուղակներ էին եւ Թրքական կառավարութիւնը կը զգուշացնէր հետեւեալ խօսքերով.

« — Անգլիա խաբուած է նաեւ Իտալիոյ հետ մեր ունեցած յարաբերութեանց խնդրին մէջ : Իտալիան, ինչպէս դիտէք, Համաձայնական պետութիւններէն այն պետութիւնն է, որ ամենանուազ վնասները պատճառած է մեզի իր միւս դաշնակիցներուն հետ բաղդատած :

«ԱՇԽԱՐՀԱԿԱԼՆԵՐԸ ԿԸ ԽՈՆԱՐՀԻՆ ՄԻԱՅՆ ՈՒԺԻՆ ԱՌՋԵԻ »

« Արդարեւ, Իտալիոյ հետ մեր ունեցած պայքարները շատ չնչին եւ աննշան եղած են : Ռուսիա եւ Իտալիա, որոշած ըլլալով հանդերձ փոխանակումը առեւտրական ներկայացուցչութեանց, իտալական կառավարութիւնը նորէն ալ խտիր չի դներ միջոցներուն մէջ, մեր նշանակած պատուիրակներուն Հռոմ մեկնումը դըժուարացնելու համար :

« Գալով Ֆրանսայի, անոնք մինչեւ այսօր ալ թշնամի կը մնան մեզի : Ոչ մէկ բանակցութիւն գոյութիւն ունի անոնց եւ մեր միջեւ : Խիստ զօրաւոր կը գտնեմ նաեւ այն հաւանականութիւնը, որ տակաւին երկար ժամանակ ալ բանակցութիւններ տեղի պիտի չունենան մեր եւ անոնց միջեւ :

« Կը տեղեկացնենք, թէ Անգլիա առաջարկներ ներկայացուցած է ձեզի եւ կը փափաքիք գիտնալ, թէ ի՞նչ է Ռուսիոյ կարծիքը, Համաձայնականներու եւ Թրքական կառավարութեան միջեւ վերահաստատելի դիւանագիտական յարաբերութեանց մասին : Մենք կը նկատենք, թէ դուք ցարդ ձեր կատարած պայքարներով ու ցուցաբերած հերոսական կեցուածքով պաշտպանած կ'ըլլաք ձեր երկրին անկախութիւնն ու անբռնաբարելիութիւնը, գաղութարար համաձայնական պետութիւններուն դիմաց :

« ... Սակայն, Խորհրդային Հանրապետութիւնը շատ լաւ գիտէ, թէ աշխարհակալները երբեք ալ խաղաղ միջոցներով չեն հեռանար այն հողերէն, ուր եկած ու հաստատուած են : Իրենց համար, արդարութեան ըմբռնումը զուրկ է ամէն տեսակ իմաստէ : Անոնք միայն կը խոնարհին բիրտ ուժին առջեւ եւ ուրիշ ոչ մէկ բանի :

« Եթէ, անգլիական կառավարութեան կողմէ առաջարկներ ներկայացուած են Թուրքիոյ Ազգ. Մեծ Ժողովի կառավարութեան, պէտք է գիտնալ, թէ Անգլիա անկեղծ չէ իր այս առաջարկներուն մէջ : Ան, իր այս ընթացքին մէջ կրնայ հետապընդած ըլլալ երկու նպատակներ, որոնք հետեւեալներն են.— Կամ պառակտում յառաջացնել Թուրք ժողովուրդին մէջ, որ այնքան մեծ հերոսականութեամբ մը պաշտպանած է իր անկախութիւնն ու հայրենիքը, — միջոց մը, որուն դիմած է մասնաւորաբար վերջերս, տկարացնելու համար դիմադրական կարողութիւնը այս ժողովուրդին, — եւ կամ ալ Թուրքիան սիրաշահիլ իր կողմը, զայն Ռուսիոյ դէմ օգտագործելու համար :

« Եւ սակայն, այնպէս կը կարծենք, թէ զուր են այս բոլոր ծրագիրներն ու ռազմավարութիւնները եւ դատապարտուած են բացարձակ ձախողութեան, անխուսափելի կերպով : Որովհետեւ, շահերը երբեք զիրար չեն խաչաձեւեր Թուրքիոյ եւ Խորհ. Միութեան միջեւ ու չեն կրնար խախտել բարեկամութիւնը անոնց, որ կ'ամրապդնուի օրէ օր :

« ... Ի վերջոյ պիտի փափաքէի այս առիթով յայտնած ըլլալ, թէ նման կարծիքի փոխանակումները կոչուած են չափազանց օգտակար հանդիսանալու, երկու ժողովուրդներու յարաբերութեանց զարգացման տեսակէտով : Եւ շատ պիտի ուզէինք, որ Թուրքիոյ Ազգ. Մեծ Ժողովի կառավարութիւնը հաճէր այս մասին եւս հաղորդել մեզի այն հարցումները, զորս պիտի փափաքէր ուղղել, լուսաբանուելու համար : («Կեցցես» կ'աղաղակեն ներկայ երեսփոխանները) :

Արտաքին Կոմիսար ՉԻՉԵՐԻՆ»

(57 Շար.)

կան, գրախօսական գործեր :

4.— Հայագիտական, բիւզանդագիտական եւ արեւելագիտական ուսումնասիրութիւններ :

5.— Ազգային զանազան գրութիւններ, յօդուածներու շարքով (հայ եւ ֆրանսական մամուլի մէջ) :

Ու իմանալէ ետք Հայր Մըսըրեանի այսքան լուրջ աշխատանքներուն մասին, մեր հիացումը բազմապատկուեցաւ ու ան, հակառակ իր վտիտ արտաքինին, մեզի թուեցաւ հսկայ մը :

Երրորդ խօսողը եղաւ Գեր. Մեսրոպ Եպիսկ. Թէրզեան : Որպէս կաթողիկէ համայնքի ներկայացուցիչ ու նաեւ մօտէն ճանչցողը, Հայր Մըսըրեանի, Գերապայծառ Հայրը առաւելաբար շեշտը դրաւ Վարդապետին հոգեւոր կեանքին ու քրիստոնէական ապրումներուն, ուրկէ կը բըխէին իր սէրը հանդէպ իր ժողովուրդին, ազգին, հայրենիքին եւ համայն մարդկութեան : Ու սահմանեց իր բառերը հետեւեալ նախադասութեամբ :

« Հայր Մըսըրեանը կրնանք կոչել կրօնաւոր ապաշտը Հայ ազգին» :

Փակման խօսքը կատարեց Յիսուսեան Միաբաններէն եւ Համալսարանի վարիչ Գեր. Ա. Տաղեր : Այս օտար եկեղեցականը անկեղծ արտայայտութիւն ունեցաւ Հայր Մըսըրեանի մասին, ու անոր միջոցով Հայ ժողովուրդին : « Յաւ կը յայտնեմ որ ձեզի հետ պիտի չկրնամ խօսիլ այն լեզուով, որուն հանդէպ Հայր Մըսըրեան մեզի յարգանք եւ սէր սորվեցուց : Իր գործը վերջացած չենք նկատեր : Իր պաշտօնակիցները եւ մեծաւորները պիտի շարունակեն իր ձգած գործը եռանդով ու հաւատարմութեամբ : Ու մենք շնորհակալ ենք ձեր վստահութեան համար : Խօսքերս ամփոփելով պիտի ըսեմ միայն, թէ Հայր Մըսըրեան Յիսուսեան Միաբանութեան մօտ եղաւ Հայ ժողովուրդին դեսպանը : Ան իրեն վստահուած գործը վարեց ձեռնհասութեամբ, անսահման սէր տածելով իր պատկանած ազգին, ժողովուրդին բոլոր զաւակներուն : Մենք պիտի շարունակենք իր գործը ձեզի հետ համագործակցութեամբ ու միշտ վառ պիտի մնայ իր յիշատակը մեր հոգիներուն մէջ » :

Մօտ երկու ժամ տեւող յիշատակի հանդիսութիւնը ներկաներուն մէջ անգամ մը եւս դրոշմեց խոր յարգանք ու անմոռանալի յիշատակ համեստ, խանդավառ, աղօթող, անյիշաչար ու հայ ժողովուրդին համար միայն աշխատած հաւատաւոր Վարդապետին հանդէպ :

« ԱՅԳ »

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍԱԴԱՅԷԼԱԿԱՆ, տրամ երեք արար, գրեց Ղեւոնդ Մելոյեան : Փարիզ 1964 :

ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԱՃԻԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

Ներքնատան պատին կարգով շարուած չորս հոգի կը սպասէին մահուան : Անոնց դիմաց, գնդացիրներով զինուած կեցած էր հունգարացի գաղտնի ոստիկաններու խումբ մը :

Ցանկարծ, մահապարտեալներէն մէկը չդիմացաւ : Ծունկի գալով պինդ փարեցաւ դահիճներէն մէկուն ոտքին : Սակայն իր երեք ընկերակիցները չսայթաքեցան : Ցատկապէս անոնցմէ մէկը, որ վաթսուն տարեկանի մօտ էր եւ ունէր փոքրիկ պեխ ու միապակեայ ակնոց, արհամարհանքով կը դիտէր իր դահիճներուն : Անոր անայլայլ սեւեռումը շփոթեցուց ոստիկանները : Անոնցմէ մէկը, հաւանաբար զեկավարը, զոր միւսները «Ֆերի» կը կոչէին, յառաջացաւ : Կծկուած ձեռքը, որ գնդացիրին վրայ էր, կը դողար .

— Ուրեմն, յարեց ան բանտարկեալին, ասպարէզ կը կարդա՞ս, մեզի :

Մարդը չպատասխանեց : Ուստիկանը բիրտ հարուած մը իջեցուց բանտարկեալին երեսին : Միապակեայ ակնոցը ինկաւ եւ փշրուեցաւ... ապա սկսաւ Ջարդը :

Միապակեայ ակնոցով անձը կը կոչուէր Իմրէ Նաճի : Հունգարիոյ նախկին վարչապետն էր, որ իշխանութեան գլուխ բերուած էր կրկին Փեշտայի ապստամբութեան ատեն, Հոկտեմբեր 1956ին : Իր երեք դժբախտ ընկերակիցները՝ Փալ Մալըթեր, Միքլոս Ճիմիս եւ Եոցէ Շիլաճի իրեն նման համայնավարներ էին, որոնք մաս կազմած էին իր կառավարութեան : Շիլաճին էր, որ մահուան առջեւ ընկրկած էր, վայրկեան մը :

Ջարդը տեղի ունեցաւ 1957 Յունուար 28ին կամ 29ին Սինայայի մէջ, Ռումանիա, արքայական որսորդական նախկին տաղաւարի մը ներքնայարկին մէջ : Իմրէ Նաճին եւ իր բարեկամները սպաննուած էին առանց դատաստանի :

Վերոյիշեալ մանրամասնութիւնները կուտայ հունգարացի բարձրաստիճան պաշտօնատար մը, որ անցած է Արեւմուտք : Ապահովութեան պատճառներով, այս վերջնոյն ինքնութիւնը առ այժմ գաղտնի կը մնայ :

Արդ առաջին անգամն է, որ տեղեակ կ՚ըլլանք Նաճիի վախճանին իսկական պատմութեան : Ցարդ դիտէինք միայն ինչ որ Քատարի կառավարութիւնը եւ Փեշտայի ընդհանուր դատախազը ըսել ուզած էին :

1958 Յունիս 17ին էր, այսինքն Սինայայի կոտորածէն 18 ամիս ետքը, որ խորհրդային Թաս գործակալութիւնը հաղորդեց Նաճիի մահը : Քանի մը ժամ ետք, լուրը հաստատուեցաւ Հունգարիոյ պաշտօնական գործակալութեան ՄԹԻի կողմէ : Փեշտայի ողբերգութիւնը դեռ թարմ էր բոլորին մտքին մէջ : Ցասումի ալիք մը ցնցեղ աշխարհը : Գրեթէ բոլոր մայրաքաղաքներուն մէջ տեղի ունեցան ցոյցեր խորհրդային դեսպանատուներու առջեւ. Թիթօ բուռն կերպով բողոքեց Մոսկուայի եւ Փեշտայի կառավարութիւններուն :

Այսուհանդերձ, աշխարհ տեղեակ չէր ճշմարտութեան : Պարզապէս, 1958 Յունիս 19ին, Նաճիի մահուան լուրը տրուելէն երկու օր ետք, ընդհանուր դատախազ Կեղա Շենասի կը բացատրէր լրագրողներուն, թէ նախկին վարչապետը օրինաւոր ձեւով դատուած էր հունգար դատարանին կողմէ, որ հաստատելով դատապարտեալին «հակայեղափոխական» գործունէութիւնը եւ «բարձր դաւաճանութիւնը», մահուան դատապարտած էր :

Ոչ մէկ ակնարկ եղաւ թուականին, վայրին եւ մահավճիռին գործադրութեան պարագաներուն մասին : Հունգարիոյ կառավարութիւնը կրնա՞ր խոստովանիլ, թէ Սթալինի մահէն չորս տարի ետք, Նաճի սպաննուած էր խորհրդային գաղտնի ոստիկանութեան ամէնէն զզուելի մեթոտներով :

Միջազգային կարծիքէն գաղտնի պահեցին նաեւ այն պայմանները, որոնց մէջ Նաճի առեւանդուեցաւ յեղափոխութեան յաջորդող օրերուն :

Նաճի վարչապետ եղած էր առաջին անգամ Սթալինի մահէն ետք, 1953ին : Կը մարմնացնէր «ազգային եւ մարդասէր» համայնավարութիւն մը : Մալենկովի անկումը, երկու տարի ետք, պատճառ դարձաւ իր ալ անկումին : Բայց 1956 Հոկտեմբերին, կրակի եւ արեան մէջ ինկած Փեշտայի մէջ, քաղաքական միակ դէմքը նկատուեցաւ, որ կրնար տէր կանգնիլ կացութեան եւ առաջքն առնել վատթարագոյնին :

Իշխանութեան գլուխ գալով, կազմեց Քոալիսիոն կառավարութիւն մը՝ քաղքենի կուսակցութիւններու հետ, որոնց գործունէութիւնը արտօնած էր : ՄԱԿի մօտ բողոքեց ռուսական միջամտութեան դէմ, քաշուեցաւ Վարշաւայի ուխտէն եւ պաշտօնապէս յայտարարեց Հունգարիոյ չէզոքութիւնը :

Բայց ի վիճակի չէր պայքարելու երկու հաղար հրասայլերու դէմ, որ Խրուշչեւ զրկած էր «խաղաղեցնելու» համար Փեշտան : Իրեն յաջորդեց Քատար : Կառավարութեան համայնավար անդամներուն հետ ապաստանեցաւ Եուկոսլաւիոյ դեսպանատունը :

Ապա Քատար գրաւոր խոստացաւ, որ « Նաճիի եւ իր ընկերներուն դէմ իրենց անցեալի արարքներուն համար ոչ մէկ հրապարակային դատաստան պիտի կատարուի », եւ որ ազատ պիտի ըլլան իրենք ու իրենց ընտանիքները :

Նաճի հաւատաց Քատարի խօսքին եւ որոշեց տուն վերադառնալ : Իր բոլոր բարեկամներուն հետ հեռացաւ դեսպանատունէն : Կը մտնեն ինքնաշարժի մը մէջ — տասնեւմէկ մարդիկ, տասնեւհինգ կիներ եւ տասնեւեօթը մանուկներ : Երեք հարիւր մեթր հեռուն, խորհրդային զինուորներ կը կեցնեն կառքը : Քաղաքական ապաստանեալներուն ընկերակցող երկու եուկոսլաւ դիւանագէտներէն կը խնդրեն թողուլ կառքը եւ հեռանալ : Կարմիր բանակի սպայ մը կը մտնէ ինքնաշարժէն ներս ու տեղ կը դրաւէ անոնց մօտ : Փոքրիկ խումբը՝ երկու ռուսական հրասայլերու մէջտեղը առնուած, կ՚ուզուի դէպի խորհրդային բանակատեղի :

Հոս է, որ Նաճի կ՚անյայտանայ : Թիթոյի բողոքներուն Քատար կը պատասխանէ յուսադրիչ խօսքերով : Հաւանական մահափորձի մը դէմ Նաճիի անձը պաշտպանելու համար է, որ զրկուած է Ռումանիա, հեռու ամէն վտանգներէ :

Մինչ Քատար կը յայտնէր իր փափաքը պաշտպանելու Նաճիի կեանքը, անդին հունգար գաղտնի ոստիկանութեան մաս կազմող մարդասպաններու խումբ մը կը պատրաստուէր միջամտել : Սինայայի մէջ, ուր գաղթականներու փոքր խումբը աքսորուած էր, ռումանացի ոստիկաններ առաջին զտումը կը կատարէին : Նաճիի կառավարութեան նուաղ ազդեցիկ անդամները, կիները եւ մանուկները կը զրկուին Սնակով, Պուքրէշի մօտերը :

Սինայայի որսորդական տաղաւարին մէջ կը մնան միայն Նաճի եւ իր գլխաւոր նախարարները : Երէները ...

Ռումանական կառավարութիւնը, որ տեղեակ էր գործողութեան, կը դիւրացնէ Հունգար ոստիկաններու գործը : Քննութեան չենթարկուեցաւ ոչ մուտքին եւ ոչ ալ ելքին : Ոչ իսկ մէկ ռումանացի մաքսատան պաշտօնեայ հետաքրքրուեցաւ անոնց մետաղեայ սնտուկներով, որոնք լեցուած էին գնդացիրներով :

Իրենց տխրահռչակ գործը կատարելէ ետք, մարդասպանները շոգեկառքով կը վերադառնան Փեշտա : Հունգար գաղտնի ոստիկանապետ մը անոնց կը սպասէր, երկու ինքնաշարժերով եւ ճիփով մը, ապրանքները բեռցնելու համար : Մարդասպանները կը մտնեն ինքնաշարժ : Այն, որ կը թուէր ըլլալ գործողութեան զեկավարը՝ Ֆերի, եւ որ Նաճին սպաննելէ առաջ փշրած էր անոր միապակեայ ակնոցը, կը տեղաւորուի առաջին ինքնաշարժին մէջ :

Կառքը կը կրէր Ա. 127 թիւը : Ընդհանուր դատախազութեան լիմուզիններէն մէկն էր : Մարդասպաններու խմբակին պետը ընդհանուր դատախազ Շենազիի պիտի զեկուցանէր Նաճիի սպանութեան մանրամասնութիւնները : Այս ընդհանուր դատախազն էր, որ 18 ամիս ետք, պիտի համարձակէր ի լուր աշխարհին յայտարարել, թէ Նաճի մահուան դատապարտուած է օրինական պայմաններու մէջ, կանոնաւոր դատավարութեան մը ընթացքին, ուր ամբաստանեալը հնարաւորութիւն ունեցած է ինքզինք պաշտպանելու :

Թ. Ա. Թ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (42)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

ՄԵԼԱՄԱՂՁՈՏՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

Մարդ երբ շոգեկառք նստի, երթալիք տեղը որքան ալ հեռու ըլլայ, դարձեալ անանկ կը կարծէ թէ վերստին իր տեղը պիտի վերադառնայ, այսինքն վերադարձի մտածումը միտքէն չի հաներ : Բայց երբ շոգենաւ նստի, բոլորովին տարբեր կ՚ըլլայ իր կրած տպաւորութիւնը : Շոգենաւին մէջ մարդ անբացատրելի անձկութեան մը կը մատնուի :

Անգամ մը որ ուրիշ տեղ փոխադրելու սահմանուած երկաթէ եւ փայտէ այդ կղզիին պարանները քակուին ցամաքէն, ուղեւորը անանկ կը զգայ թէ իր սրտին թելերէն բան մըն էր որ փրթաւ, իրմէն մաս մըն էր որ ետին ձգեց ու կ՚երթայ դէպի անծանօթը, յանձնուած ամեհի ու անեզրական ծովուն քմահաճոյքներուն :

Երբ շոգեկառքը ճամբայ ելլէ, մարդկային տեսողութիւնը երբեմն դեղեցիկ եւ երբեմն ալ վայրենի բնական տեսարաններու հետեւելով, ետեւը ձգած տեղին շարունակութեան ականատես կ՚ըլլայ : Բնութեան տեսարանները հոն իրենց զանազան երեւոյթներովը իրարու կապուած ըլլալով իրար չեն ժխտեր : Ճախարակի վրայ փաթթուած երկար դերձանի մը կը նմանի ան, որուն քակուելովն իսկ անանկ կը կարծես թէ դեռ դերձանին ծայրը ձեռքդ է :

Մինչդեռ ծովուն մէջ ճիշդ ատոր հակառակը տեղի կ՚ունենայ : Ձգած տեղէդ ոչ մէկ յիշատակ կը հետեւի քեզի, իսկ երթալիք տեղդ ոչ մէկ յոյս կը ներշնչէ : Որքան ալ մօտ ըլլաս մեկնած տեղիդ, այնքան հեռացած կ՚ըլլաս անկէ, եւ որքան որ հեռու ըլլաս երթալիք տեղէդ, այնքան մօտեցած կ՚ըլլաս անոր :

Շոգենաւը հսկայ արօրի մը պէս կը հերկէ ծովը, եւ ակօսները, բերտ բերտ ու թերթ թերթ, դիզուելով ու փրփրալով կ՚ուռենան ու կ՚անհետանան ... : Ուղեւորը ի դերեւ կը փնտռէ հեռացած տեղերուն յիշատակը ... :

Ամէն կողմ, ամէն կողմ անեզրութիւն : Երկինք եւ ծով :

Ծովուն վրայ աւելի կը փարիս անոր որ քու քովդ է, աւելի կը մտերմանաս քովինիդ հետ, աւելի կը սիրես զայն ... : Նաւուն մէջ ամէն ոք եղբայր է ... : Անեզրութեան առջեւ ամէն ոք իր նմանին հաւասար կը զգայ ինքզինքը ... : Սիրտերը կը բացուին հոն եւ սէրերը աւելի շուտ կը ծաղկին այդ արգասաբեր հողին վրայ ... :

Առանց որեւէ վերապահութեան, ամենայետին չարագործն անգամ կ՚աղնուանայ հոն, նկարագիրը կը փոխէ կարծես ... : Երկինքն է այդ բանը ընողը, անեզր երկինքը եւ ամեհի ծովը ... :

Չափէն աւելի յուզուած, ազդուած եւ վերացած, երեք բարեկամները եւ երկու կիները իրարու քով նաւուն բազրիքին կռթնած կը խոկային :

Մօրիս Գութ եւ իր կինը, քով քովի իրարու կռթնած, դեռ նոր իրարու սիրահարած զոյգ մը տատրակներու պէս ցած ձայնով կը մնջէին : Չարտաք, կատարեալ պաղարիւնութեամբ եւ հանդարտութեամբ, ցած ձայնով տիկին Շապանի եւ Մօպրէի հետ կը խօսէր :

— Օգը զովացաւ, կէս դիշեր կ՚ըլլայ, վար իջնե՞նք, խօսք առաւ Մօրիս :

— Ես քուն չունիմ, քիչ մըն ալ պիտի կենամ, պատասխանեց Թագուհին (տիկ. Շապանի մակդիրը) :

Գութ եւ իր կինը Չարտաքի հետ իրենց նաւախուցը իջան, իսկ Փիէր վերը մնաց :

— Դուք վար պիտի չիջնէ՞ք, պարոն Մօպրէ, հարցուց Թագուհին :

— Տիկին, ձեզ առանձին ձգել չեմ ուզեր : Միտքս դրած եմ որ այս դիշեր կամըրջակը պիտի անցընեմ :

— Շնորհակալ եմ, ըսաւ մանկամարդ կինը առանց ետին դառնալու :

Նաւը իր ցռուկովը ծովուն ջուրերը կը ճեղքէր ... : Շարժուն սաւանին վրայ կոհակները արծաթաթեւ թռչուններու պէս կը տարածէին իրենց հեղուկ փետուրները :

Միշտ բազրիքին կռթնած եւ նայուածքը հեռուները պարզած, մանկամարդ կինը կը խոկար : Իր ոսկեգոյն խարտեաշ մազերը երբեմն լուսնի շողերէն փայլփլելով շող կուտային դէմքին : Հագած բարակ բուրդէ շրջազգեստը երբեմն հովէն պըրկուելով մարմնոյն ցցուն մասերը հաւատարմօրէն դուրս կը հանէր :

Ցանկարծ ցցուեցաւ ան եւ գնաց իր մօտը գտնուող ճօճաթոռի մը վրայ նստաւ : Այս անգամ երեսը իր ուղեկցին դարձուցած էր :

Մանկամարդ կինը թէպէտ անոր կողմը չնայեցաւ, բայց դէմքէն անանկ երեւցաւ որ Մօպրէի խօսք բանալուն կը սպասէր հետը խօսելու համար :

Մօպրէ նախ վարանմամբ մտածեց թէ խօսէ՞ր թէ չխօսէր ... բայց յանկարծ կռնակը անոր դարձնելով սկսաւ ծովը դիտել ... :

Մօպրէ կը խոկար ... կը խոկար նաեւ Տիկին Շապան ... : Արդեօք երկուքն ալ միեւնոյն բանին շո՞ւրջ կը մտածէին ... :

ՓԻԷՐ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Սահակ Չիլինկիրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Չիլինկիրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Չիլինկիրեան, Պ. Եղուարդ Չիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկին Զարդար Քարպոնէլ (տիկինը ծնեալ Չիլինկիրեան), Տէր եւ Տիկին Էշկէրիս (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Յովհաննէսեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Կականեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Չիլինկիրեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Գայլումեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Կոկիկեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Գարատայեան (Սէնթ Էթիէն), եւ իրենց զաւակները խորին կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ՀԱՄԵՍՏՈՒՀԻ ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Շաբաթ, Յունուար 29ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի (3 Փետրուար) առաւօտ ժամը 10·30ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Արամ Պայրամեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ այս Կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, ի յիշատակ իր հօր՝ ՅԱԿՈԲ, մօր՝ ԲՐԼԱՆԴԻ եւ կնոջ՝ ՎԱՐԴԱՆՈՅՇ ՊԱՅՐԱՄԵԱՆԻ:

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Մարկրիթ Ինճէեան իր ծնողաց Գրիգոր եւ Նեկտար Թէրզեանի յիշատակին կը նուիրէ հարիւր Ֆրանք եկեղեցւոյ գմբէթի նորոգութեան:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժերոմի Թաղ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի: Յակոբ Ահարոնեանի մահուան առթիւ Ս. Ահարոնեան յիսուն Ֆրանք, եկեղեցւոյ եւ դպրոցի եւ Յ. Պիպէրեան տասը եկեղեցւոյ: Մանուկ Չիլեանի մահուան առթիւ Թ. Փիրլիեան, Բ. Բրուտեան, Թ. Սէֆիլեան, Տ. Մուշեղեան, Ս. Աւետեան, Այրի Տիկ. Աւետիսեան, Հ. Հօփուճանեան, Յ. Պէրպէրեան, Կ. Շամլեան, Բ. Մէրտինեան, Ք. Բունարճեան: Յ. Նէվշէհիրլեան եւ Կ. Օհանեան տասնական եկեղեցւոյ, Բ. եւ Ժ. Բրուտեան տասնական դպրոցին:

Թաղականութիւնս խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ննջեցեալներու պարագաներուն:

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ Կարտանի Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դուման խումբը Կիրակի (6 Փետրուար) ժամը 16ին, իրենց սովորական հաւաքատեղին, ներկայ պիտի գտնուին Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Կ'ՈՒԶՈՒՒ

Կարուհի մը աթըլիէի մէջ աշխատելու համար: Դիմել՝

CONFECTION DE PARIS
19, Bd. Saint-Denis — PARIS (2e)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒՒ

Պ. Զատիկ Մուրատեան կը փնտռէ իր մեծ մօրեղբայրը՝ Գրիգոր Խալարեան, բնիկ Շապին - Գարահիսարցի (Էնտիրէս) շուրջ 70 տարեկան: Պատերազմէն առաջ կարաժ ունեցած է Փարիզի մէջ, ինք ճարտարագէտ էր: Ըստ ստացուած տեղեկութեանց ներկայս ատախձագործ է Ֆրանսայի մէջ: Լուր ունեցողներէն գրել Պ. Մուրատեանի,

14, Rue Lally Tollendal
PARIS (19e)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի:

Կիրակի, (Փետր. 27) ժամը 17ին Սալ Ֆրանֆօ - Սիւիս, 10 Աիւ տէ Մեսաժրրի, (Մեթրօ Փուասոնիէռ):

Կը նախագահէ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ
Կը խօսի Ընկերներ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ եւ Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Այս Շաբաթ տօն է Սրբոցն Սարգսի զօրավարին եւ որդւոյ նորին Մարտիրոսին և չորեքտասան զինուորացն: Ս. պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին:

Այս Կիրակի, Ղեւոնդեանց Քահանայից յառաջիկայ տօնին առիթով կը մատուցուի բազմաձայն Ս. պատարագ, ի ժամ Ս. պատարագի կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանգիստ Փարիզի եւ շրջակայ եկեղեցիներու մէջ ծառայած վախճանեալ հոգեւորականներու. — Գէորգ Արքեպս. Իւթիւճեանի, Գրիգորիս Եպս. Պալաքեանի, Սուքիաս վրդ. Պարոնեանի, Յովհաննէս քհնյ. Հիւնքէրպէյէնտեանի, Սահակ քհնյ. Իւթիւճեանի, Կոմիտաս քհնյ. Սկպեանի, Բառնաբաս քհնյ. Խնտամեանի, Աբիսողոմ քհնյ. Թորոսեանի, Մեսրոպ քհնյ. Մեսրոպեանի, Վահան քհնյ. Խոյեանի, Բարթող քհնյ. Թաղըմճեանի, Գէորգ քհնյ. Դաւիթեանի, Լեւոն քհնյ. Արսլանեանի, Գարեգին քհնյ. Տէօվլէթեանի, Մկրտիչ քհնյ. Արսլանեանի, Գէորգ քհնյ. Նիզամեանի, Ներսէս քհնյ. Գանեճանի, Գրիգոր քհնյ. Ճէպէճեանի, Յուսիկ քհնյ. Ադամեանի, Վարդան քհնյ. Պաղտատլեանի, Յարութիւն քհնյ. Ճօրթուեանի, Ադդէ քհնյ. Փայլակեանի եւ Եսայի քհնյ. Ալթունեանի հոգիներուն համար:

Երեկոյեան ժամը 16·30ին կը կատարուի ՏԵԱՌՆԸՆԴԱՌԱՋի հանդիսաւոր նախատօնակ եւ Անդաստան ու տեղի կ'ունենայ մոմավառութիւն (Մլէտ):

14 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, Երկուշաբթի օր, Տեառնընդառաջ: Տօն քառասնօրեայ դալըստեանն Քրիստոսի ի Տաճարն: Ս. պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին:

17 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, Հինգշաբթի օր, Տօն Սրբոց Վարդանանց զօրավարացն մերոց հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն, որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին: Տօն անուանակոչութեան Նորին Վեհափառութեան Տ. Տ. Վազգէնի Առաջնոյ Սրբազնագոյն Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց: Պատարագի ընթացքին կը կատարուի Հայրապետական Մաղթանք: Յետ պատարագի, կը կատարուի հոգեհանգիստ վասն համօրէն ննջեցելոց: Փարիզի եւ շրջակայից հայկական դպրոցներու աշակերտութիւնը ներկայ կ'ըլլայ Ս. պատարագին եւ կը կատարուի Վարդանանց յիշատակին նուիրուած հանդէս:

(Շար.)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը կը տօնէ Յաղթանակին 51րդ տարեդարձը Մայիս 7ին, Շաբաթ, Ալամպրայի սրահներուն մէջ:

×

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի Տիկնանց Յանձնախումբի թատերական ներկայացումը Մարտ 22ին, Երեքշաբթի օր, երեկոյեան ժամը 9ին, Թէաթր տէ զԱռ: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

×

Տարօն - Տուրուբերանի Հայր. Միութեան նախաձեռնութեամբ Վարդանանցը կը տօնուի Փետր. 20ին, Մշակոյթի Տան մէջ:

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, Շաբաթ, Մարտ 5ին Սփլանտիտի սրահին մէջ:

×

Դպրոցասէրի գեղարուեստական հանդէսը Մարտ 27ին:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՃԱՇԸ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Պանեէօ - Քաշանի մասնաճիւղին իր 30ամեակին առթիւ, Շաբաթ (Փետր. 5) ժամը 18էն սկսեալ:

Սալ Վոտէ (աղջկանց դպրոց)
60թեռ, Ռիւ տ'Արքէօյլ (Պանեէօ)

Հաճելի մթնոլորտ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Անակնկալներ:

Տոմսերը գրաւոր ապահովել Օր. Ի. Պասմաճեանէ,
95, Ավընիւ Արիսթիտ Պրիան, (Քաշան)

ՎԵՆԵՏԻԿ

ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Փետրուար 20ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը չորսին տեղի կ'ունենայ թատերական ներկայացում, վարժարանիս սրահին մէջ: Սիրով կը հրաւիրուին ազդայինները:

Կը ներկայացուի «ՊՌՍԱՄԻ ԿՈՐԻՒՆԸ» թատերգութիւն՝ Հայ մելիքական շրջանին:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կազմակերպուած

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Օժանդակութեամբ Կայանի կրթ. կազմի Եւ տեղւոյն մասնաճիւղերու կողմէ:

Կիրակի (13 Փետրուար), ժամը 14·30ին, 4րդ թաղապետարանի սրահը, 2 Փլաս Պօտուայէ (մեթրօ Օթէլ տը Վիլ):

ՃՈԽ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Մասնակցութեամբ կայանի մանուկներու եւ պատանիներու:

Երգ, պար, կենդանի պատկեր եւ թատերգութիւն ներշնչուած Հայոց պատմութեան հերոսական էջերէն:

Նախընթրիքով կը հիւրասիրուին բոլոր մանուկները:

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԶՈՒԱՐԹ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
Մայրամուտէն մինչեւ կէս գիշեր
ԿԻՐԱԿԻ՝ ՓԵՏՐ. 6, ԺԱՄԸ 17·30էն 24

3, Avenue Gabriel — AMBASSADEURS — Métro : Concorde

ՊԷՌՆԱՌ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

եւ Ալֆորվիլի ԿՈՎԿԱՍ ժողովրդական խումբը

ԵՒ

ROSY ARMEN

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ — ԽԱՂԵՐ — ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔՆԵՐ
ATTRACTIONS — BAR — BUFFET

35-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի, Մարտ 6, կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին:

SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides

Փարիզի շրջանի, խմբապետները, սկաուտները եւ դայլիկները պիտի ներկայացընեն մեծ խնամքով պատրաստուած՝

Հայկական պարեր, սկաուտական ներկայացումներ, մարզանք, արտասանութիւններ հայերէն, տեսարաններ սկաուտական կեանքէ:

Առաջին անգամ ըլլալով, Հայ Արիներու երգչախումբը պիտի երգէ, հայկ. երգեր «Աշխարհիս շրջանը հայկական նուագախումբով»

Պատրաստուած Հայ Արիներուն նուագախումբին կողմէ
Հայերէն զաւեշտ մը, երէցներուն եւ սկաուտներուն կողմէ
Գունաւոր ֆիլմ մը սկաուտական կեանքէ:

Պիւֆէ — Մուտք 10 եւ 5 Ֆրանք

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ - (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,30 Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 3 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

JEUDI 3 FÉVRIER 1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

42ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10526 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 42e ANNÉE — N° 10.526

ՊԱՀԱՆՋՔ ՄԸ ՈՒՆԻՆՔ

Անվճար պահանջ մը ունինք Թուրքերէն :

Այդ պահանջը մեր մէկուկէս միլիոն նահատակներուն արեան դինն է ու մեր բռնագրաւուած հողերուն հարցը :

Պաշտօնական եւ անպաշտօն Թուրք անձնաւորութիւններ, ամէն անգամ որ խօսակցութիւններ տեղի կ'ունենան, դիտել կուտան թէ անցեալին վրայ պէտք է դիծ մը քաշել ու դառնալ խաղաղ բարեկամութեան յարաբերութեանց :

Անոնք խօսքն իսկ չեն ըներ Հայաստանի կառավարութեան, դիտնալով որ անկախ չէ ան եւ թէ առանց Մոսկուայի թոյլտուութեան, ոչ իսկ ձայն ծպտուն կրնայ հանել ան :

Գալով Սփիւռքին, արհամարհանքով կը նային անոր վրայ, ու կը թելադրեն հրաժարիլ «ցնորական» պահանջներէ :

Սփիւռքը իրենց համար իրական ուժ մը չէ, այլ սրտնեղիչ պարագայ մը, որովհետեւ ցրուած աշխարհի զանազան շրջաններու մէջ, կը տանի հակաթուրք քարոզչութիւն, ինչ որ կը դտնեն իրենց վարկին դէմ :

Ու առիթը ներկայացած պարագային, կը թելադրեն խօսակից Հայերու, մոռնալ հողային ամէն պահանջ ու դադրեցնել հակաթուրք քարոզչութիւնները :

Վերջերս պատասխանատու դեսպան մը Ատիս Ապապայի մէջ կը թելադրէր այս բանը հայ մտաւորականի մը, Կարապետ Փոլատեանի, ըսելով թէ՝ հողեր չեն տրուիր այլ կը գրաւուին : Ու ակնարկելով իրենց թիւին ու զինուորական ուժին, կ'ըսէր թէ ներկայիս Թուրքիա ամէնէն զօրաւոր պետութիւնն է եւ Հայերը ի զուր աղմուկ կը բարձրացնեն ունենալու համար հողեր որ իրենք գրաւած են արիւն թափելով :

Երկար բարակ խօսակցութենէ ետք ոչ իսկ բառ մը զիջումի :

Գրեթէ նոյն ձեւի յորդոր մը ըրած էր նաեւ Պոլսոյ կուսակալը Պաթանեան Պատրիարքին, երբ վերջինը Էջմիածին երթալու ճամբուն վրայ Պոլիս հանդիպած եւ տեսակցութիւն մը ունեցած էր անոր հետ :

Խօսակցութիւնը այս անգամ եղած էր սիրալիր. Հայերը նկատուած են անցեալին երկրի օգտակար տարրեր, ու պատճառ մը չկայ որ այդպէս ալ չըլլան ներկայիս. ինչ որ եղած է, եղած է, պէտք չէ աղմուկ բարձրացնել, այլ ապրիլ փոխադարձ յարգանքով : Կուսակալը իր խօսակցութեան վերջ տուած էր յոյս յայտնելով թէ հայ հոգեւորականութիւնը պիտի աշխատի հարթել թիւրիմացութիւնները եւ ընել այնպէս, որ հոս - հոն աւելորդ աղմուկներ չբարձրանան :

Ոչ իսկ բառ մը Հայերու ջարդերուն մասին. ոչ մէկ դատապարտութեան բառ ջարդարարներու մասին. այլեւս խօսք չենք ըներ հողային հատուցման եւայլն :

Նորութիւններ չեն մեր գրածները :

Թուրքերը ամէն անգամ որ կոտորածներ սարքած են, աշխատեր են պատասխանատուութիւնը բեռցնել զոհերուն վրայ :

Երբեք մտածած չեն դատապարտութեան խօսք մը ընել դահիճներուն մասին :

Գալով Հայերու սեփականութեանց, եւ հողերուն, անոնց մասին ակնարկութիւն մը թունդ կը հանէ իրենց սիրտը :

Չեն խորհած ու պիտի չխորհին այդ ուղղութեամբ :

Ինչ որ գրաւած են բռնի ուժով եւ զէնքով, կը նկատեն իրենցը եւ թոյլ չեն տար որ այդ ինչքերու եւ հողերու սեփականատէրերը պահանջեն իրենց իրաւունքը :

Այս գետնի վրայ իշխողը միջնադարեան մտածողութիւնն է. քանի որ գրաւեցի, ապա ուրեմն իմս է, ոչ ոք իրաւունք ունի ետ պահանջելու :

Սահման բաջաց զէնք իւրեանց, ըսուած է : Ուղղենք բացատրութիւնը եւ ըսենք.

Սահման բարբարոսաց զէնք իւրեանց : Որովհետեւ ճշմարիտ քաջերն ու ասպետները թոյլ չեն տար իրենց յարձակելու տկար, խաղաղ եւ իրենց մշակոյթին նուիրուած ազգերու վրայ, ջարդել ու կողոպտել, տիրել եւ իշխել դարերով :

Այդպէս ըրին Թուրքերը եւ եթէ առիթը ներկայանայ պիտի շարունակեն նոյնը ընել աչքերուն առջեւ քաղաքակիրթ աշխարհի :

Եւ քաղաքակիրթ կոչուած այդ աշխարհը, դժբախտաբար, նման պարագայի մը պիտի շարունակէ կրաւորական դիտողի դերին մէջ մնալ ու ընել ոչինչ :

Եւ սակայն Թուրքերէն պահանջ մը ունինք մենք :

Մեր նահատակներու արեան եւ մեզմէ բռնագրաւուած հողերու սրբազան հաշիւն է ան :

Երբ Թուրքերը կը յամառին իրենց տեսակէտին մէջ ու չեն ուզեր որեւէ կերպ արդարութիւն ընել, մեզի կը մնայ գտնել այն միջոցները որոնք ուշ կամ կանուխ տէր պիտի դարձնեն մեր բազմութիւնները իրենց հայրերուն իրաւունքներուն :

Տարակոյս չկայ, որ ուժի եւ զօրացման քաղաքականութիւնը պիտի ըլլայ մերինը, զգացնելու համար թշնամիին մեր պահանջներուն արդարացիութիւնը :

Ճակատ առ ճակատ կռուի քաղաքականութիւնը պիտի ըլլայ ատիկա : Եւ իբրեւ քաղաքակիրթ եւ խաղաղասէր ժողովուրդ այդ է որ չէինք ուզեր մենք : Ու կը սպասէինք որ Թուրքը զգար իր գործած ոճիրին ահաւորութիւնը եւ ընէր ինք արդարութիւն մեզի :

Եւ որովհետեւ, կ'արհամարհէ մեզ ու կ'ըսէ թէ հողերը չեն տրուիր, այն ատեն մեզի կը մնայ գտնել միջոցը տէր դառնալու համար բռնագրաւուած արիւնոտ այդ հայկական հողերուն :

Ասոր համար մեր ուժի քաղաքականութեան զուգահեռ պիտի շարունակենք աշխարհի դատաստանին առջեւ ձայն բարձրացնել եւ տեւաբար հնչեցնել անարդարութիւնը որուն զոհը դարձանք ազգովին : Կը վշտանա՞ն, կը վրդովի՞ն Թուրքերը, ատիկա մեզ չի հետաքրքրեր : Բայց զոհերու համար ուրիշ ճամբայ չկայ դիժբախտաբար :

«ԱՐՄԵՆԻԱ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԻԷԹՆԱՄ

ԵՒ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Խորհ. Միութիւն եւ Ֆրանսա ընդդիմացած են Վիէթնամի հարցին արձանագրութեան Ապահովութեան Խորհուրդին օրակարգին վրայ :

Երբ Կոլտպերկ, յանուն Միացեալ Նահանգներուն կ'առաջարկէ հարցին քննութիւնը, խորհրդային պատուիրակը՝ Ֆետորենկօ անմիջապէս կը միջամտէ եւ կը յայտնէ որ իր երկիրը դէմ է այդ հարցին արձանագրութեան. — «Խորհ. Միութիւնը զօրավիգ կը կենայ Վիէթնամի դեմոկրատ հանրապետութեան կարգադրելու համար հարցը Ժընեւի համաձայնութեանց շրջագիծին մէջ : Ամերիկեան առաջարկին նպատակը այդ չէ, այդ խաղ մըն է» :

Գալով Ֆրանսայի պատուրիակին, կը յայտնէ թէ ՄԱԿը յարմար տեղ մը չէ Վիէթնամի հարցը ծեծելու համար, վասընդի նախ «Չինաստան հարազատօրէն չէ ներկայացուած եւ երկու Վիէթնամները անգամ չեն »:

Ֆրանսայի պատուիրակը դիտել կուտայ թէ ՄԱԿը ձեռնհասութիւն չունի հարցի մը մէջ, որ արդէն կարգարդուած է Ժընեւի համաձայնագրերով :

Միջազգային մամուլն ալ կը զբաղի այս հարցով : Մոսկուայի «Իզվեստիա»յի համար, Ամերիկայի ըրածը աժան բեմադրութիւն մըն է, մինչ Փեքին կը յայտարարէ թէ ՄԱԿը չի կրնար զբաղիլ այս հարցով :

Չինաստանի կառավարութիւնը խիստ ազդարարութիւն մըն ալ ըրած է Լոնտոնի «մի՛ թողուք որ Ամերիկացիք օգտագործեն Հոնք-Քոնկի ձեր կայանը. թէ ոչ ձեր մեղսակցութեան դառն պտուղները կը քաղէք» :

×

Համայնավար Չինաստանի կառավարութիւնը անդրադառնալով Հիւսիսային Վիէթնամի ռմբակոծութիւններու վերըսկըսելուն, յայտարարեց թէ Միացեալ Նահանգները կը ջանան ընդարձակել պատերազմը, բայց ասով իրենց պարտութիւնն է որ կը փութացնեն : Իր կարգին, «Ժողովուրդին Օրաթերթը» կը գրէ թէ չին ժողովուրդը «վճռած է օգնել Վիէթնամցի ժողովուրդին մինչեւ վերջնական յաղթանակը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԱՀԻՐԷԻ լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն, Յունուար ամսուան ընթացքին Եգիպտոս զգալի կերպով զօրացուցած է Եմէնի իր ուժերը : Աւելի քան վեց հազար նոր զինուորներ մեկնած են Եմէն, եւ ներկայիս Կարմիր ծովուն միւս ափը կը հաշուուին աւելի քան 70 հազար եգիպտացի զինուորներ :

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ կառավարութիւնը առջի օր վերջ տուաւ 14 դիւանագէտներու պաշտօններուն : Ասոնցմէ ութը դեսպաններ էին զանազան երկիրներու մէջ : Յառաջիկայ Յուլիսին տարիքի բերումով հանդըստեան պիտի կոչուի նաեւ Փարիզի մէջ լիբանանեան դեսպան Վիքթոր Խուրի : Զայն պիտի փոխարինէ հանրային շինութեանց եւ տեղեկատուութեան նախարար Ժորժ Նաքքաշ, որ արտօնատէրն է նաեւ լիբանանեան Ֆրանսերէն «Լ'Օրիան» օրաթերթին :

ԱԹԷՆՔԷՆ լաւատեղեակ աղբիւրներ կը հաղորդեն, թէ առջի օր նախագահ Մակարիոս տեսակցութիւն մը ունեցած է Յունաստանի վարչապետ Ստեփանոփուլոսի հետ եւ խօսած Կիպրոսի պաշտպանութեան մասին :

« ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ տնտեսական օժանդակութիւնը, ասկէ ետք, պիտի տրուի բարեկամ երկիրներու՝ որոնք նախ իրենք իրենց կ'օգնեն : Օժանդակութիւնը պիտի կեդրոնանայ երկրագործութեան, առողջապահութեան եւ ուսման մէջ», յայտարարեց նախագահ Ճոնսըն Քոնկրէին ուղղուած պատգամի մը մէջ, որուն կը զբրկէ օտար երկիրներու օժանդակութեան ծրագիրը առ ի վաւերացում :

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ վարչապետ Հասքիմ Մայտանվտալ առջի օր պաշտօնական այցելութեամբ Մոսկուա հասաւ :

ԱԹԷՆՔԻ մէջ բախումները կը շարունակուին ոստիկաններուն եւ ուսանողներուն միջեւ : 40 վիրաւոր կայ. հարիւր հոգի ձերբակալուած են :

ՀԱՄԱՏԱՐԱԾ ՈՂՈՂՈՒՄ

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ՄԷՋ

Գրած էինք թէ սաստկաշունչ ձմեռի խստութեանց յաջորդեցին ողողումները : Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները. —

Հեղեղը մահացու աւերներ գործած է Զանագգալէ շրջակայքը : Ջուրերը քշած տարած են երեք հոգի, Ֆաթմա Կէյիք, Նաճի Կէյիք եւ Ֆաթմա Գարա, որոնք խեղդուած են : Ճամբորդատար քամիոն մը տապալած է Պիկա - Սինէքճի գծին վրայ, երեսուն հոգի դժուարաւ փրկուած են :

Հեղեղը նոյնպէս մեծ աւերներ կը գործէ Եգէականի շրջաններուն մէջ : Իզմիրի շրջակայքը բազմաթիւ թաղեր ջուրերու տակ մնացին, ջրաթումբեր քանդուեցան, արտերը վնասուեցան :

Գըրշէհիրի մէջ ազատարար խմբակներ կը ջանան փրկել եւ ապահով տեղ մը փոխադրել աղէտեալները : Վնասուած են մասնաւորաբար Էրէվիք, Էօրճիւն, Էօղպաղ, Կիւզլէր եւ Գօճապէյ գիւղերը :

Ատանա եւս վնասուեցաւ տեղատարափ անձրեւներէն եւ ճէյհան գետը սկսաւ նորէն բարձրանալ : Բազմաթիւ թաղամասեր ամբողջովին ողողուած են, տեղ տեղ ջուրին բարձրութիւնը ութսուն սանթիմեթրի կը մօտենայ :

Կարմիր Մահիկը երկու օրուան մէջ 900 հազար ոսկիի օգնութիւն մը ըրած է աղէտեալներուն, վրաններ, ծածկոց, ուտելիք, դեղ եւ հանդերձեղէն զրկելով : Ներքին նախարար Ֆարուք Սիւքան, որ Գըրշէհիր գացած էր, իր քննութիւնները լրացուց եւ Անգարա վերադարձաւ : Իսկ Վերաշինութեան նախարար Հալտուն Մէնթէշօղլու Անթալիա գնաց եւ քննութեան ձեռնարկեց :

Ողողում նաեւ Անթէպի մէջ, ուր բազմաթիւ թաղեր ջուրերու տակ մնացին, ութսուն բնակարան եւ 15 խանութներ ողողուեցան, թաղի մը վրայ կայծակ ինկաւ : Ամէնէն աւելի վնասուեցան Գավաքլըի, Ուսուցիչներու եւ Սպաներու տուները :

Սիլիֆքէի մէջ ալ Կէօքսու յորդեցաւ եւ ողողեց Թոսնուրլու գիւղը : Ֆաթմա անուն կին մը հեղեղէն քշուած պահուն ուզեց ազատել իր 14 տարու աղջիկը, Զաքիրէն, որ խեղդուեցաւ սակայն : Զաքիրէ ամէն օր իր գիւղէն հետիոտն դպրոց կ'երթար ու կուգար :

Անատոլուի ողողումները կը շարունակեն նոր աւերներ գործել, տարբեր գաւառներու մէջ եւս տարածուելով : Աղէտը աննկարագրելի է : Մարտինի Գըզըլթէփէ գաւառակը ջուրերու տակ մնաց, բնակչութիւնը մատնուեցաւ դժուարին կացութեան մը, կեդրոնէն օգնական ուժ զըրկուեցաւ : Հեղեղային անձրեւը առտուան դէմ աւելի սաստկացաւ, եւ Գըզըլթէփէի բնակչութեան հրահանգ տրուեցաւ հեռանալ տուներէն : Ժողովուրդը հեղեղէն փրկուելու համար մագլցեցաւ ծառերու վրայ կամ քաղաքին բարձրադիր տեղերը :

Գըզըլթէփէի դաշտագետինը, որ շատ բարեբեր հող մըն է, ամբողջովին ողողուած ըլլալով՝ բերքը մեծապէս վնասուեցաւ : Կէսօրէ ետք ջրհեղեղը աղէտի մը հանգամանք առաւ և հարկ եղաւ ոստիկան զօրաց վաշտ մը զրկել : Ջուրերը շատ բարձրացած են, բազմաթիւ տուներ կքած ու կորսուած են ջուրերու տակ, դեռ յայտնի չէ թէ անձի կորուստ կա՞յ թէ ոչ : Գըզըլթէփէի եւ Մարտինի միջեւ հաղորդակցութիւնը ամբողջովին խըզուած է եւ Գըզըլթէփէի ենթակայ գիւղերէն ալ որեւէ լուր առնուած չէ տակաւին : Եթէ տեղատարափը շարունակուի, հարկ պիտի ըլլայ ամբողջ Գըզըլթէփէն պարպել : Ողողուած է նոյնպէս Շէնեուրտ գաւառակը, եւ երկաթուղիի կայարանին հետ հաղորդակցութիւնը խըզուած է :

Չորս օրէ ի վեր Տիարպագըրի մէջ անձրեւ կը տեղայ, բազմաթիւ թաղեր աւերուած են, վաթսուն տուներ անբնակելի դարձած : Գիւղէ գիւղ հաղորդակցութիւնը խզուած է, Տիգրիս ութ մեթր բարձրացած, արտերը ողողուած, ճամբաները խափանուած են եւ կամուրջներ քանդուած :

ԼԻՆՉԻ «ԱՐՄԵՆԻԱ»Ն

Բ.

Դանիէլ Վրդ. Հայրիկի նման ատելութիւն ունի Սենեքերիմի հանդէպ, եթէ հայ թագաւոր մը չըլլար ոսկորները ժայռին պիտի զարնէր, որովհետեւ լքելով Վասպուրականը, հեռացած էր բիւզանդական աշխարհը :

Լինչ կը հանդիպի Պիթլիս, ուր Հայերը կը դտնուին քիւրտ ցեղապետներու իշխանութեան տակ, տուրք կը վճարեն ուրիշ ցեղերու դէմ պաշտպանուելու համար : Տամատեան Տալւորիկի մէջ ջանացած էր Քիւրտերու հետ համաձայնիլ կառավարական տուրք չվճարելու համար, կը զովէ Տամատեանը «որպէս հայ յեղափոխականի լաւ տիպար մը, նախկին աշակերտ Վենետիկի Մխիթարեաններուն, կասկած չկայ որ Տամատեանի նման հայ քաղաքական գործիչներ Քիւրտերը յարմար նըկատեցին յեղաշրջումներ առաջ բերելու համար» :

Կառավարութիւնը խիստ զրաքննութիւն հաստատած է, եւրոպական դեսպանները կը զուարճանան Վոսփորի ափերուն վրայ՝ անկարող այս նախատինքներուն դէմ ծառանալու : Նման դժուարութիւններ կ'ըլլան Ռուսիոյ մէջ, Եւրոպա կը ստորնանայ, Ռուսերու ոտքերուն տակ կ'ուզէ նստիլ :

Էրզրումը կոչուած է հաւանաբար աւագ դեր մը կատարելու Ռուսիոյ եւ Օսմ. կայսրութեան միջեւ ապագայ բախումի մը պարագային : Ռուսիան տէր դառնալով այդ բերդաքաղաքին, Պարսից Ծոց թափող Եփրատի ակերուն տէր պիտի ըլլայ : Ասիոյ համար շատ նպատակայարմար է ըսել թէ ակերուն տէր եղողը, դետին շրջանին ալ տէր կ'ըլլայ : Այսպիսի իրողութիւն մը մեծ ազդեցութիւն պիտի ձգէր Եւրոպայի վրայ, որովհետեւ այն ատեն գոյութիւն պիտի չունենար կարեւոր պատնէշ մը Ռուսիոյ ասիական նահանգներուն եւ Վոսփորի միջեւ : Անդամ մը որ Ռուսիա տէր դառնայ այդ կտոր մը հողին, տէր դարձած պիտի ըլլայ ընդարձակ դաւառներու : Էրզրում միանգամայն առեւտրական ճամբայ է, Պարսկաստանէն Եւրոպա ապրանքները կ'անցնին այդ ճամբայէն : Ճենովացիները գտան այդ ճամբան, որ բանուկ էր : 1690էն ըսկըսած անգլիական առեւտրական գործակալներ կային Էրզրում : Տրապիզոն - Էրզրում երկաթուղին կրնայ շարունակուիլ մինչեւ Դավրէժ - Սպահան - Հնդկաստանը :

Լինչ կը հաւատայ թէ Բաուֆ փաշա, որ պարկեշտ եւ արդարամիտ անձնաւորութիւն մըն է, կրնայ լուծել Հայկական Հարցը, ինչպէս նաեւ Օսմ. կայսրութեան գոյութեան հարցը, եթէ ազատ մնայ Պոլսէն եկած հրամաններէն :

« Քիւրտերը մակաբոյծներ են, կը սընանին աշխատասէր Հայերու շնորհիւ : Անօթի զաբթիէներու, կառավարական մանր պաշտօնեաներու, Քիւրտերու միջեւ հայ գիւղացին կեանքի եւ մահուան մէջ - տեղ կը տատանի : Սնափառ պաշտօնեայ մը երբեմն յեղափոխութիւն կը հնարէ եւ գիւղը կը դառնայ արիւնալից տեսարան մը » :

Վանեցիները առած մը ունին, զոր յաճախ կը յիշեն. «Վանը աս աշխարհին, դրախտը հանդերձեալին մէջ» : Այս նմանողութիւնը կրնար արդարացի ըլլալ մարդկային շատ բախտաւոր պայմաններու տակ, այժմ մարդկային չարութեան պատճառով այս դրախտը փոխուած է դժոխքի մը : Գաղափար մը կազմելու համար կը բաւէ շրջիլ բոլորտիքը կամ դիտել չորս կողմը միջնաբերդի բարձրութենէն : « Հեռաւոր քաղաքակրթութեան յիշատակները լիառատ են ամենուրեք, անհետացած քաղաքակրթութեան ոգին մեզի կուգայ հին հին դարերու մէջէն : Տեղ մը ստորերկրեայ ամրաշէն ջրմուղներ, անդին հսկայական ճարտարապետութեան հետքեր ցոյց կուտան, թէ հեռաւոր ժամանակներուն այս երկրի բնակիցները կ'իշխէին բնութեան վրայ, մեր երեւակայութեան առջեւ կը պատկերանան երկարաձիգ լայն ճանապարհներով դաշտեր, հեռաւոր վայրերէ բերուած ոռոգման ջուրեր : Մեր հետաքրքրութիւնը կը շարժեն սեպագիր արձանագրութիւններ, որոնք կը զարդարեն Վանի ժայռը, որուն բարձունքէն հզօր կայսրութեան մը դաւազանը չիշխէր մօտաւոր եւ հեռաւոր երկիրներու վրայ : Ո՞վ եղած է այն ժողովուրդը, որ այնքան ճարտարօրէն փորագրած է վայելուչ սեպագրերու այս կանոնաւոր շարքերը » :

Տասնեւիններորդ դարու սկիզբը, երբ ասորական քաղաքներու հնութիւնները լոյս աշխարհ բերողները կը քնանային օրօրոցի մէջ, Ֆրանսացի երիտասարդ մը, Ժան Սէն Մարդէն, կը յափշտակուի Մովսէս Խորենացիի Վանի արձանագրութեանց մասին նկարագրութիւնը կարդալով : Ֆրանսական կառավարութիւնը, տեղի տալով Սեն Մարդէնի թախանձանքներուն, 1827ին Վան կը զրկէ դերմանացի Ֆրէտրիխ Շուլցը, որ Քիւրտերէն սպաննուեցաւ, բայց հետախուզութեանց արդիւնքը 42 արձանագրութեանց օրինակներով ու մեկնութեամբ հրատարակուեցաւ 1828ին Սէն Մարթէնի ձեռքով : Օքսֆորտի համալսարանի ուսուցիչ Սէյս մէկ քանի տարի աշխատելով՝ գտաւ սեպագրերու ընթերցման գաղտնիքը : Ասոր հետեւողութեամբ դերմանացի հնագէտ Լեման եւ Բելք գտան եւ կարդացին նոր արձանագրութիւններ : Այսպէս անծանօթ քաղաքակրթութիւն մը դուրս հանուեցաւ դերեզմանէն :

Երեւան ելան Խալդիսի որդիները Քրիստոսէ շուրջ ութեւկէս դար առաջ : Ասոնց լեզուն ոչ սեմական էր, ոչ հնդեւրոպական, ուստի ազգակից չէին Ասորիներուն, որոնք սեմական են, ոչ ալ Հայերուն՝ որոնք կը պատկանին Հնդեւրոպական գերդաստանին :

Լինչ երկարօրէն կը պատմէ Վանի կայսրութեան պայքարները Ասորեստանի բանակներուն դէմ : Թակլատ Բալասար Գ. միայն կը հասնի Վանի պարիսպներուն առջեւ, այս ամենահզօր արքան ալ չի կրնար տիրել բերդին : Սեպագրերէն կը յայտնուի որ Վան, հակառակ յարատեւ պատերազմներուն Ասորեստանի հզօր ինքնակալներու հետ մինչեւ 626 Քրիստոսէ առաջ, դեռ կը մնար անառիկ եւ անսասան :

Կարճ ժամանակամիջոցի մէջ հիւսիսէն արշաւանքներ կ'ըլլան, ցեղագրական ընդարձակ փոփոխութիւններ տեղի կ'ունենան, նոր ժողովուրդներ կը կազմուին : Կիմերեան վրանաբնակներ, Սկիւթական վայրի ցեղերէն ետք կ'արշաւեն դէպի հարաւ, մրնջիւնի բազմութեամբ կը ծաւալին ամէն կողմ, թագաւորութիւններ կը տապալին եւ կ'իյնան մարդկային նոր յորձանքին մէջ :

Ճիշդ այդ շրջանին է որ առաջին անդամ կը լսուի Հայ անունը : Բոլոր վկայութիւններէն այն եզրակացութեան կը հասնինք թէ Հայերը իրենց նոր բնակավայրը մտած են արեւմուտքէն, իբր մէկ ճիւղը հնդեւրոպական ժողովուրդներու այն մեծ գաղթականութեան, որոնք Փոքրը Ասիան անցան :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(2 Շար.)

ԶՐՈՅՑ՝ ՌՈԶԻ ՎԱՐԴԻ ՀԵՏ

Ֆրանսական շարժանկարի «Կոմոն» ընկերութեան կողմէ անցեալ շաբթու հրաւիրուեցայ դեր մը ստանձնել, նոյն ընկերութեան կողմէ պատրաստուելիք «Երեք երախաներ՝ անկարդութեան մէջ» տիտղոսով ժապաւէնին մէջ :

Ըսին ինծի թէ այդ նոր ժապաւէնին գլխաւոր դերակատարներն էին համբաւաւոր Պուրվիլը եւ Ֆրանսական բեմերու ու շարժանկարի, ինչպէս եւ ձայնասփիւռի եւ հեռատեսիլի տաղանդաւոր դերասանուհի, հայազգի Ռոզի Վարդը :

Այս վերջին անունը ուրախութիւն պատճառեց ինծի, վասնզի առիթը պիտի ունենայի մօտէն ճանչնալու համբաւաւոր դերասանուհին, եւ ինչո՞ւ չէ, թերեւս եւ մտերիմ խօսակցութիւն մը ունենալու անոր հետ :

Որոշեալ օրը, «դարձնելու» պատրաստ կը մտնեմ ստուտիոյի բեմահարթակէն ներս :

Մեծ է իրարանցումը : Բեմադիր՝ Լէօ Ժուանօն, շրջապատուած իր անմիջական աշխատակիցներէն ինչպէս նաեւ շարժանկարի արհեստագիտական վարպետներէն, կուտայ իր վերջին հրահանգները : Հոն է նաեւ Պուրվիլ : Ակնարկս կը պարտցընեմ չորս բոլորը, փնտռելու համար իմ այդ օրուան գլխաւոր հետաքրքրութեանս առարկան՝ Ռոզի Վարդը : Արուեստագիտուհին չէ եկած տակաւին, որովհետեւ առաջին այդ փլանին մէջ գործ չունի :

Ես ալ, իմ կարդիս, տակաւին գործ չունիմ, ու քաշուած անկիւն մը, կը դիտեմ մեծանուն Պուրվիլին խաղը ու կը խոկամ ... :

Քանի մը տեսարաններէ ետք, ժամանակաւորապէս կը վերջանան աշխատանքները ու կը սկսին յաջորդ տեսարաններու պատրաստութիւնները :

— Բարե՛ւ բոլորին ...

Կը սթափիմ խոկումներէս : Ներս կը մտնէ վառվռուն, արտակարգօրէն համակրելի ու շէնշող կին մը : Կը սեղմէ բոլորին ձեռքերը, մէկուն անուշ խօսք մը, միւսին՝ սրամիտ կատակ մը, ուրիշի մը աւելի մտերիմ՝ ջերմ համբոյր մը, վերջապէս, նորեկը իր մուտքով, մթնոլորտին մէջ կը ցանցնէ խանդավառութիւն, ժպիտ ու արեւ ...

Ռոզի Վարդն է : Ժամադրութիւնը յարգած է : Կարգը ճիշդ իրենն է ու կը սկսի փորձելու : Բեմադիրը՝ զոհ է, ու հրամանը կ'արձակէ այդ միակ փորձէն ետք՝ «Մոթէօռ...» :

Ու կը խաղայ «Հայուն աղջիկ»ը... Եւ ի՛նչ խաղարկութիւն... նախադասութիւնները կը հոսին իր բերնէն «կարկուտ»ի պէս, սակայն այդ արագութեան մէջ զգալի է քաղցրահունչ այն շեշտը, զոր Ռոզի Վարդ կը յաջողի դնել իր իւրաքանչիւր բառերուն մէջ :

Կը վերջանայ այս մէկ տեսարանն ալ : Դադար մը կը յաջորդէ, որմէ ետք պիտի գայ իմ կարգս : Պարապ չեմ ուզեր անցնել դադարի այդ պահը : Աչքերովս կը հետապնդեմ հայազգի արուեստակցուհիս ու յարմար առիթ մը գտնելով կը մօտենամ իրեն ...

— Թոյլ տուէք ինծի Տիկին, նախ իբրեւ հայրենակից, ապա իբրեւ ձեր հիացողներէն մին, յարդանքներս մատուցանել ձեզի, կ'ըսեմ Ֆրանսերէն :

— Հա՛յ էք ... կը գոչէ հայերէն :

Ուրախութիւնը կը ճառագայթէ Ռոզի Վարդի աչքերուն խորը, սակայն, կը զգամ թէ, այդ ուրախութեան ետեւ թաքնուած է նաեւ տեսակ մը թախիծ որ կը զարմացնէ զիս :

Կը բռնէ ձեռքէս ու կը տանի զիս անկիւն մը՝ տակաւին քառորդ ժամ ունինք : Ու կը սկսինք խօսիլ : Աւելի ճիշդը՝ ինքն է որ կը սկսի խօսիլ :

— Գիտէ՞ք, շատ ուրախ եմ որ այս օտար շրջանակին մէջ կը հանդիպիմ հայրենակիցի մը, մանաւանդ այսօր, երբ հոգիս վիշտի ծով մըն է դրեթէ, եւ ամէն մէկ հայերէն բառ սպեղանի մըն է իմ խոցոտուած սրտիս : Սիրասուն քոյրս կորսընցուցած եմ քանի մը օր առաջ. եւ այդ կորուստին ցաւը սրտիս մէջ եկած եմ հոս

ՌՈՒՍ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱՒԷԻՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

(ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԳՐԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ)

«ՀԱՅԵՐԸ ԿԱՊՐԻՆ ՄԱՐԴԱՎԱՐԻ, ԵՐԲ ՈՐ ԱՆՃԱՐ ՄՆԱՆ ...»

Արտաքին նախարար Մուհթար պէյ, ապա տեղեկութիւններ տուաւ Վրաստանի եւ Արեւմտեան երկիրներու հետ Թուրքիոյ ունեցած խնդիրներուն եւ իրադարձութեանց մասին :

Խօսք առաւ Ճէպէլիպէրէքէթի երեսփոխան Իհսան Պէյ (Էրեավուզ) որ անդրադառնալով թուրքեւհայ քաղաքական յարաբերութեանց, յայտնեց թէ այս յայտարարութիւնները կը կատարուին Հայաստանի համայնավարացումին առթիւ եւ թէ այդ պարագան մօտէն կը հետաքրքրէ Թուրքիան, որովհետեւ ընկերային պատուիրակութիւն մը չի կրնար մէկ օրէն միւսը փոխել իր համողումները :

Իհսան պէյ, իր ելոյթին մէջ կ'ըսէ .

« — Պարոններ, յեղաշրջումներ կատարող միտքերն ու համողումները չեն կրնար փոփոխութեան ենթարկուիլ մէկ օրէն միւսը եւ ոչ ալ կրնան ծնունդ առնել, նման կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ : Նոյնպէս, դուք ալ գիտէք, թէ որեւէ ընկերային խմբաւորում, իր դաղափարները չի կրնար փոխել մէկ ժամէն միւսը, ճերմակեղէն փոխելու նման :

« Ժողովուրդ մը, որ իր մասնակցութիւնը բերած է բռնադրաւիչ արեւմտեան պետութիւններու արարքներուն, խժդուժ ժողովուրդ մը, ի՞նչպէս կրնաք հաւատալ, որ այսօր դարձած ըլլայ յանկարծ համայնավար պետութիւն : Ատոր վստահելով, ի՞նչպէս կը ձգէք զէնքը դուք ձեր ձեռքերէն : Ես, Արտաքին նախարարին տուած տեղեկութիւններէն հետեւցնելով կը կարծեմ թէ յառաջիկայ օրերու ընթացքին կարգ մը միջադէպեր պիտի պատահին Արեւելքի մէջ : Արեւելեան սահմաններու մէջ պատահումը հաւանական նկատուած այս հրդեհը կրնայ անցնիլ նաեւ Հայաստան ու բռնկցնել զայն : Եւ ասիկա, կրնայ վտանգաւոր երեւոյթներ ստեղծել մեր երկրին համար :

« Պէտք չէ վստահինք ազդի մը, որ խիստ մօտաւոր անցեալի մէջ տակաւին, դրժելով իր ստորագրած ուխտերը, նըկարագրին հարազատ տէրը ըլլալով եւ ծանօթ իր խժդժութեամբը, ուզեց անդամ մը եւս հոսեցնել Թուրքի եւ Մահմետականի արիւնը :

« Պարոններ, Հայերը հանդիստ կը կենան այն ժամանակ միայն, երբ անճար կը մնան, կը զրկուին ամէն միջոցէ ու կարելիութենէ : Այն վայրկեանէն սկըսեալ, որ զէնքը վար կը դնէք դուք ձեր ձեռքէն, վտանգն ալ կը սկսի մեղի համար այդ իսկ պահէն » :

Մուսթաֆա Քեմալ կը խօսի, պատասխանելով Իհսան պէյի յայտնած կարծիքներուն .

« — Ռուսերը շնորհ ըլած կ'ըլլան Հայերուն, զանոնք համայնավարացնել ջանալով» :

Ապա, անդրադառնալով համայնավար Հայերուն, կը շարունակէ հետեւեալ բառերով .

« — Պարոններ, կը տեսնեմ, թէ այս կէտը սխալ ըմբռնուած է ոմանց կողմէ : Հետեւաբար, պիտի խնդրէի, որպէսզի արտօնէիք, որ կարգ մը տեղեկութիւններ ու բացատրութիւններ տամ ձեզի, Նախարարաց Խորհուրդին անունով :

« Երբ մենք պարտութեան մատնեցինք հայկական բանակները, բանակցութեան ժամանակ մեր յառաջ տարած պայմաններէն մէկն ալ որոշ քանակութեամբ մը զէնք առնել էր իրենցմէ : Այդ զէնքերուն մէկ մասը ստացած ենք արդէն իսկ, մընացեալ մասն ալ կը պահանջենք ներկայիս : Հետեւաբար, այն հարցերը, որոնք կը կիրարկուին ներկայիս իրականութեան մէջ ամբողջովին կը համապատասխանեն կառավարութեան գոյութիւն ունեցող պայմաններուն գործադրութեան :

«ԵՐԿՈՒ ԿՈՂՄԻՆ ԱԼ ՇԱՀԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ԱՊԱԶԻՆԵԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ...»

« Մենք երեք պատճառներով զէնք պահանջեցինք Հայերէն . — Առաջինը անոր համար որ տակաւին կատարելապէս յըստակ չէ Հայերուն գոյնը, ինչպէս նաեւ դեռ մեղի համար անծանօթ կը մնան իրենց նպատակներն ու տրամադրութիւնները : Հետեւաբար նման անդոյն ազդ մը, որքան ժամանակ որ զէնք կը գտնուի ձեռքին մէջ, միշտ ալ վտանգ մը կը ներկայացնէ իր անմիջական դրացիներուն համար : Այնպէս որ, այդ պարագային մենք ալ կրնայինք վնասներու ենթարկուիլ :

« Միւս կողմէ, Ռուսերն ալ, որոնց հետ կարգ մը փոխադարձ պահանջներ ունինք տակաւին, կրնան նոյնպէս վնաս կրել սպառազէն Հայաստանէ մը : Այդ պատճառաւ ալ, երկու կողմերուն ալ շահը կը պահանջէ զինաթափ ընել Հայաստանը : Ահա այդ նպատակով է որ պահանջեցինք Հայերուն զէնքերը ու կը շարունակենք տակաւին պահանջել :

(58 Շար.)

«խաղալու»: Ասոնք (ցոյց տալով բոլոր ներկաները) կարծես թէ չեն հասկնար իմ ցաւս, հակառակ անոր որ ծանօթ են սուդիս: Եւ ահա՛, ճիշդ ատոր համար է որ հայրենակիցի մը հետ փոխանակելիք քանի մը հայերէն խօսքերը պիտի խաղաղեցընեն, կիսով մը դէթ, իմ խռոված հոգիս ...

Կը սահմռկիմ: Մեծանուն դերասանուհին սուդի օրեր կ՚անցնէ եւ սակայն իր խաղարկութիւնը այդ սուդին դուղնաքեայ ստուերն իսկ չի կրեր: Իր ներքին խռովքը այնպիսի կատարեալ ներդաշնակութեան մը կը բերէ իր արտաքին զուարթութեան հետ, այնպէս, կարծես թէ հարսնիքէ մը հասած ըլլար բեմահարթակ ...

Քանի մը ցաւակցական խօսքերէ ետք, որոնք կարծես հանդարտութիւն կուտան իրեն, կ՚ըսեմ.

— Սիրելի Տիկին, արդեօք թոյլ կուտաք ինծի քանի մը հարցումներ ուղղել ձեզի եւ այդ հարցումներուն պատասխանները հաղորդել Ֆրանսահայ ձեր հայրենակիցներուն, «Յառաջ» թերթին միջոցաւ:

— Ինչո՞ւ չէ, ուրախութեամբ:

— Ո՞ւր ծնած էք եւ ի՞նչպէս է ձեր իսկական անունը, վասնզի կ՚ենթադրեմ թէ Ռոզի Վարդը ընտրած էք իբրեւ բեմական անուն:

— Իրաւունք ունիք: Բուն անունս է Նուարդ Մանուէլեան: Ծնած եմ Պոլիս եւ շատ երիտասարդ հասակիս ծնողքիս հետ եկած եմ Ֆրանսա ու հաստատուած Փարիզ:

— Ի՞նչ պայմաններու մէջ մուտք գործած էք բեմական ասպարէզ:

— Ատիկա պատահած է գրեթէ ինքնաբերաբար: Փոքր հանդէսներէ, հաւաքոյթներէ սկսելով, հասած եմ հոն ուր կը գտնուիմ այսօր:

— Լաւ հայերէն կը խօսիք, այդ պարագան ինծի ենթադրել կուտայ թէ կրնաք որեւէ ատեն մասնակցած ըլլալ հայկական հանդէսի մը կամ ներկայացման մը:

— Դժբախտաբար ոչ: Միայն, շատ տարիներ առաջ, կը յիշեմ հայկական հանդէսի մը մասնակցած ըլլալ, այնքան աննշան դերով մը, որուն անունը, թուականն ու վայրը մոռցած եմ:

— Ի՞նչ է ձեր կարծիքը շարժանկարային եւ բեմական արուեստին միջեւ գրտնուած տարբերութեան մասին, Ո՞րը կը նախընտրէք:

— Այդ հարցումը շատ կարեւոր է եւ ուրախ եմ որ ըրիք զայն:

Տարբերութիւնը այդ երկուքին միջեւ մեծ է: Ես շարժանկարը կը նկատեմ «գործ», իսկ բեմը՝ արուեստ: Եւ այս պայմաններուն մէջ, աւելորդ է ըսել թէ իմ նախընտրութիւնս անվերապահ կերպով կ՚երթայ դէպի երկրորդը: Վասնզի, բեմին վրայ, արուեստագէտին ստեղծագործական թռիչքը որեւէ կապանք չի ճանչնար եւ յղի է նորանոր դիւտերով, մինչդեռ շարժանկարի ֆամերաին առջեւ մեր ամէն մէկ շարժումը դերին է բեմադիրին կամքին:

— Ձեր յառաջիկայ գործունէութիւնը ինչ նորութիւններ պիտի բերէ մեզի:

— Ներկայիս չափազանց զբաղած եմ: Ունիմ մէկ քանի ժապաւէններ, բազմաթիւ դերեր ձայնասփիւռի եւ հեռատեսիլի մէջ, իսկ ամէն դիշեր կը խաղամ խիստ պատասխանատու դեր մը Թէաթրը Միշէլի բեմին վրայ, «Քաւիար ու Լանթիյ» թատերախաղին մէջ: Կը տեսնէք ուրեմն թէ «գլուխ քերելիք ժամանակ չունիմ», կ՚աւելցնէ Ռոզի Վարդ անուշ ժպիտով մը, հասկցնել ուզելով ինծի թէ ինք այնքան Հայ է մնացած որ չէ մոռցած նոյնիսկ մեր ժողովրդական ասացուածքները:

— Վերջին հարցում մըն ալ: Կը խորհի՞ք օր մը այցելել Հայաստան:

— Ո՛հ: Ա՛յո, շատ կը փափաքիմ, մանաւանդ որ երկար տարիներէ ի վեր հոն ապրող մօրեղբայր մը ունիմ, որուն կարօտը կը քաշեմ: Եւ սակայն իրերու այս ընթացքով, բազմաղբաղ այս վիճակիս մէջ առայժմ այդ ծրագիրը կը մնայ յառաջիկայի երազ մը ...

Հրաժեշտ առնելէ առաջ, համակրելի արուեստագիտուհին կը հրաւիրէ զիս դիշեր մը երթալ Թէաթրը Միշէլ, տեսնելու համար իր խաղը «Քավիար ու Լանթիյ»ի մէջ:

Կը խոստանամ: Ու հիմա, կը խոստանամ նաեւ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն, երթալ, դիտել այդ թատերակը եւ խօսիլ անոր մասին այս սիւնակներուն մէջ:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻՆ

Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց Առաջնորդարանը մեզի ղրկած է, հրատարակութեան խնդրանօք, պատճէնը այն նամակին զոր ուղղած է Մարսէյլի թերթերուն, առ ի լուսաբանութիւն անոնց հրատարակած թղթակցութեանց, Յակոբ Եպիսկ. Վարդանեանի, Մարսէյլ ժամանման առթիւ: Խնդրոյ առարկայ թերթերը հրատարակած են այդ լուսաբանութիւնը որու թարգմանութիւնը՝ ստորեւ:

×

Ձեր պատուարժան թերթին մէջ հրատարակուած թղթակցութեան առթիւ, Յունուար 16ի արարողութեանց առընչութեամբ, զորս կազմակերպած էր Մարսէյլ - Փրատոյի եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութիւնը ի պատիւ օրուան իր պատարագիչին՝ Յակոբ Եպիսկ. Վարդանեանի, որ վերջերս եպիսկոպոսական աստիճան ստացած էր Ամենայն Հայոց Վազգէն Կաթողիկոսի կողմէ, Էջմիածնի մէջ, Հայերու մեր Ազգ. Խորհուրդը կը խնդրէ որ հրատարակէք հետեւեալ ճշդումը.—

Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց Ազգ. Խորհուրդը կը յիշեցնէ որ հարաւային Ֆրանսայի Հայոց առաջնորդարանը, որու կեդրոնատեղին է Մարսէյլ, 3 Բիւ Սէն Տոմինիք, ճանչցուած կաթողիկոսական կոնդակներով, որու վերջինը, եկած Մայր - Աթոռ Ս. Էջմիածնէն կը կրէ 176 թիւը եւ 1938 Մարտ 20 թուականը, ինչպէս նաեւ Ֆրանսական իշխանութեանց կողմէ (Պաշտօնաթերթ թիւ 113, 1929 Մայիս 15) մինակ հանդամանք ունեցող հաստատութիւնն է Հարաւային Ֆրանսա ապրող Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ հաւատացեալներու կրօնական շահերը վարելու:

1965 Յունիս 12ի իր առաջին նստաշրջանինն էր որ Թեմական Խորհուրդի ընդհանուր ժողովը, որ վերանորոգուած էր, հանրաքուէով, Յունիս 4ին, միաձայնութեամբ ընտրած է Արտաւազդ Եպիսկ. Թրթռեանը իբրեւ Առաջնորդ Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց:

Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ կանոններուն համաձայն, Առաջնորդն է միայն որ կրնայ տարածել իր իրաւասութիւնները իր թեմին սահմաններուն մէջ:

Միւս կողմէ, եւ առաջքն առնելու համար մեկնութեան սխալներու կամ թիւրիմացութեանց, հարաւային Ֆրանսայի Հայոց Ազգ. Խորհուրդը կ՚ուզէ ճշդել որ Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ կանոնադրութեան համաձայն, ընտրուած առաջնորդ մը միայն հանդամանքն ունի իր Թեմին հաւատացեալներուն ներկայացուցիչն ըլլալու քաղաքային թէ կրօնական իշխանութեանց մօտ»:

Ստորագրուած. —

Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ, Վ. ՍԱՀԱԹՃԵԱՆ, Կ. ՃԱՆԻԿԵԱՆ

(Կնիք)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՇԷՅՔՍՓԻՐԵԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԸ

—*—

Շէյքսփիրի երկերը հայերէն, անոնց բեմադրութիւնները հայ բեմերու վրայ դարձած են հայ մշակոյթին բաղկացուցիչ մասը: Շէյքսփիրի գործերուն Մասեհեանի թարգմանութիւնները հայ նոր գրական լեզուին շողշողուն գոհարներէն են, իսկ Պետրոս Ադամեանի, Սիրանոյշի, Յովհ. Աբելեանի, Վահրամ Փափազեանի, Արուս Ոսկանեանի, Հրաչեայ Ներսիսեանի դերակատարումները անգլիացի հանճարեղ թատերագիրին ներկայացումներուն մէջ հայ թատրոնի պատմութեան ամէնէն փառապանծ էջերէն են: Եւ զարմանալի չէ, որ այսօր Հայաստանի մէջ հիմնուած է շէյքսփիրեան դրադարան մը:

Նախաձեռնողն է շէյքսփիրագէտ Ռուբէն Զարեան:

Նորաստեղծ դրադարանին մէջ արդէն հաւաքուած են անգլիացի թատերագրին գործերուն կարգ մը հրատարակութիւնները՝ անգլիերէն եւ այլ լեզուներով՝ դերմաներէն, Ֆրանսերէն, ռուսերէն, չեխերէն, ուկրայներէն, շուէտերէն, լիտուերէն, լատիշերէն, վրացերէն, պելօռուսերէն, արաբերէն: Անշուշտ տարիներու ընթացքին աշխատանք պիտի տարուի, որպէսզի հարստանան հաւաքածոները: Սակայն դրադարանին հիմնական նպատակն է ստեղծել Շէյքսփիրի ստեղծագործութիւններու հայկական թարգմանութիւններուն ամբողջական հաւաքածոն: Ըստ ծրագրի, պէտք է հաւաքուին շէյքսփիրեան երկերուն բոլոր հայերէն հրատարակութիւնները եւ, կարելիութեան սահմաններուն մէջ, հայ թարգմանիչներուն ձեռագիրները:

Գրադարանի շէյքսփիրագիտական մասը ներկայացուած պիտի ըլլայ բոլոր լեզուներու պատկանող աշխատութիւններով: Թէեւ հայերէն լոյս տեսած աշխատութիւնները շատ չեն եւ մեծ մասամբ ցրուած են մամուլի էջերուն մէջ, այսուհանդերձ կարելիութեան սահմաններուն մէջ պիտի ամբողջացուին:

Գրադարանը պիտի ունենայ նաեւ շէյքսփիրեան նիւթերու վրայ գրուած երաժշտական ստեղծագործութիւններու նօթաները, շէյքսփիրեան դերեր ստանձնած կարեւոր դերասաններու լուսանկարները, եւայլն:

Կասկած չկայ որ, արտասահմանի Հայերը խանդավառութեամբ պիտի ողջունեն նոր սկսած այս գործը: Գրադարանը ամէնէն աւելի պէտք ունի Սփիւռքի Հայերուն օգնութեան եւ օժանդակութեան: Արդարեւ, Շէյքսփիրեան երկերու բազմաթիւ հրատարակութիւններ եւ անգլիացի թատերագրին մասին գրուած բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ կարելի է գտնել արտասահմանի մէջ: Գրադարանի տնօրէնութիւնը շատ գոհ պիտի մնայ եւ երախտագէտ բոլոր անոնց, որոնք թանգարանին կը զրկեն Շէյքսփիրի գործերը կամ անոնց մասին գրուած ուսումնասիրութիւններ, ձեռագիրներ, լուսանկարներ, սալեր, քանդակներ եւայլն:

Հայկական շէյքսփիրեան դրադարանը կը գտնուի Գիտութիւններու Ակադեմիայի Արուեստի հիմնարկութեան չէնքին մէջ (Երեւան, Աբովեան 15):

Բ. ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԸ ԴԱՐԵՐՈՒ ՄԷՋԷՆ, գրեց Վահրամ Կէօքճեան, տպարան Սըրբոց Յակոբեանց, Երուսաղէմ, 1965:

ՍԻՈՆ, պաշտօնաթերթ Երուսաղէմի Հայ Պատրիարքութեան: Նոյեմբեր - Դեկտեմբեր, 1965:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԵՐԹՕՆԸ (43)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

Թերեւս ...:

Եւ թերեւս ատոր համար էր որ համարձակութիւնը չէին ունեցած իրարու սիրտ բանալու ...:

Երկուքն ալ հոգիները իրար կը փընտռէին եւ ատոր համար էր թերեւս որ դէմքերնին իրար կը վանէին ...:

Իսկ շողենաւը կը սուրար..., կոհակները կուտակ կուտակ կը փրփրային ու լուսինը բանաստեղծական ցոլքով մը կը պարուրէր մենակեաց հոգիները:

Մելամաղձոտութիւն ու բանաստեղծութիւն ...:

Սիրոյ հայրն ու մայրը ...:

ԳՈՂ ՁԵՌՔԸ

Մեր ուղեւորները երկու նաւախուց վարձած էին:

Առաջինին մէջ պատին դամուած երեք անկողնոց կար, որոնցմէ երկուքը պիտի ծառայէին տիկին Շապանի եւ իր քրոջը, իսկ միւսը՝ պիտի յատկացուէր հաւատարիմ Ժօղէֆինի: Բզէզ եւ իր երեք բարեբարները պիտի պառկէին քովի նաւախուցը, ուր չորս անկողնոց կար:

Զարտաք տեղւոյն վրայ պզտիկ քննութիւն մը կատարելով տեսաւ որ իրենց նաւախուցը տիկիններուն յատկացուած նաւախուցէն քիչ մը աւելի մեծ էր եւ այնպէս մը շինուած էր որ, առանց իրենց սենեակէն անցնելու, կանանց սենեակը մտնել անկարելի կը դառնար:

Այս պարագան Զարտաքը դոհ ձգեց:

Ժամ մը եղած էր երկու ընկերներուն անկողին մտնելը եւ Բզէզ խռկալ սկսած էր արդէն ... երբ նաւախուցին բաց ձրդուած կլոր լուսամուտը, ուրկէ լուսնի լոյսը ներս կը մտնէ ու յանկարծ մթնցաւ:

Լուսամուտին մէջ ձեռք մը երեւցաւ, ապա թեւ մը կամաց մը ներս մտաւ ...:

Ձեռքը ներս երկարեցաւ, ասդին անդին դնաց եւ սկսաւ նաւուն տախտակորմները շօշափելով, խարխափելով բաներ մը փնտռել ...: Պահ մը վերջը ձեռքը դուրս քաշուեցաւ ...:

Քնացողները բնաւ տեղերնուն չշարժեցան ...:

Հազիւ երեսուն բոպէ անցած, դարձեալ սեւ շուք մը տեսնուեցաւ լուսամուտին առջեւ եւ դարձեալ ձեռքը ներս մտաւ: Այս անգամ, սակայն, անծանօթ ձեռքը դէպի ձախ դարձաւ եւ իր փնտռտուքը այդ կողմէն սկսաւ: Այդ կողմի տախտակորմին վրայ, Զարտաքի ժամացոյցը իր շղթայէն կախուած էր փոքրիկ զգեստակալէ մը:

Նաւը կը ճօճէր եւ ժամացոյցը ճօճանակի մը պէս կ՚երթար կուգար օդին մէջ:

Ձեռքը զգեստակալին մօտեցաւ, շղթան ու ժամացոյցը շօշափեց եւ առանց զանոնք առնելու՝ ասդին քաշուեցաւ ...:

Ճարտարագէտը իր զգեստներն ու բաճկոնը ժամացոյցին քովի զգեստակալէն կախած էր, Նաւուն ճօճած միջոցին ըզգեստներն ալ ճօճիլ սկսելով՝ եկան խուզարկող ձեռքին դպան ...: Ասոր վրայ, ձեռքը համարձակութիւն ստանալով՝ ամբողջ դաստակովը՝ մինչեւ ուսը լուսամուտէն ներս մտաւ եւ դնաց զգեստակալին առջեւ կանգ առաւ:

Ակնթարթի մը մէջ բաճկոնը իր տեղէն վերցուելով, անծանօթին ձեռքին հետ լուսամուտէն դուրս քաշուեցաւ ...:

Զարտաք ամէնէն վերի անկողինին մէջ պառկած էր. այս անկողինը լուսամուտին ճիշդ տակը կ՚իյնար:

Երբ բաճկոնը ձեռքին հետ լուսամուտէն դուրս ելլելով անհետացաւ, խելացի արեւելքցին, որ Ֆրանսացի դաղտնի ոստիկաններուն քար կը հանէր, գլուխը կամաց մը վեր վերցուց եւ հեգնական ժպիտով մը ժպտեցաւ:

Յետոյ, կամաց մը ձեռքը անկողնոցէն վար կախելով տակի անկողնոցին մէջ բաներ մը փնտռեց: Մատները Մօրիսի մաղերուն հանդիպած ըլլալով, կամաց մը բռնեց անոր մաղերէն եւ չցաւցնելու աստիճան քաշեց:

Մօրիս, մէկէն ի մէկ քունէն արթընցալով, ձեռքը երկնցուց, մաղերէն քաշող ձեռքը ուժով մը բռնելով սեղմեց եւ ամբողջ մարմնովը զայն իրեն քաշեց: Լեւոն, մատներէն մէկը շրթունքներուն վրայ, լռելու նշան մը ընելով գլուխը վար կախեց անկողինէն:

Մօրիս գլուխը անկողինէն դուրս հանելով վեր բարձրացուց:

Զարտաք շրթունքները ընկերոջը ականջին մօտեցնելով, անլսելի ձայնով մը ըսաւ.

— Զայն մի հաներ, միայն անցած դարձածը դիտէ .... Աչքդ չորս բաց, բերանդ չբանաս ...:

— Ի՞նչ կայ, ի՞նչ պատահեցաւ:

— Բաճկոնս յարութիւն առաւ:

— Ի՞նչ ըսիր, ի՞նչ ...:

— Բաճկոնս լուսամուտէն դուրս թռաւ:

— Բաճկո՞նդ, զարմանալի բան, հո՞վը տարաւ ...:

— Ոչ, հիմա կը տեսնես թէ ինչպէս եղաւ..., որովհետեւ դարձեալ իր տեղը պիտի դարձնեն ...:

Ճիշդ այս միջոցին, լուսամուտէն եկող լոյսը դարձեալ խափանուեցաւ:

ՓԻԷՐ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Հաճի – Սահակեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ՏԻԿ. ՈՎՍԱՆՆԱ ՓԱԼԱՅԵԱՆԻ

տահուան քառասունքին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

Առնուվիլ - Սարսէլի Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն այս Կիրակի Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ ընկեր ՇԱՒԱՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆի մահուան 9րդ տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաև ընկերներ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ-ԹՈՎՄԱՍԵԱՆԻ եւ ԱԲՐԱՀԱՄ ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆԻ յիշատակին եւ Վարդան ենթակոմիտէի իր խումբի ողբացեալ ընկերներուն յիշատակին.—Յովհ. Ճիհանեան, Օննիկ Թորգոմեան, Բարունակ Գումրույեան, Օննիկ Աւետիսեան, Օննիկ Կարապետեան, Վահէ Ճիհանեան, Յակոբ Մերտինեան, Գաբրիէլ Մովսէսեան, Միսաք Ճիհանշահեան :

×

Պ. Արամ Պայրամեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ այս Կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, ի յիշատակ իր հօր՝ ՅԱԿՈԲ, մօր՝ ԲՐԼԱՆԴԻ եւ կնոջ՝ ՎԱՐԴԱՆՈՅՇ ՊԱՅՐԱՄԵԱՆԻ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Յարութիւն Տէրոյեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն իրենց ազգականներուն եւ բարեկամներուն թէ այս Կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյն մէջ, իրենց ողբացեալ կնոջ եւ մօր՝

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՏԷՐՈՅԵԱՆԻ

մահուան Բ. տարելիցին առթիւ :

Կը պատարագէ Թեմիս Առաջնորդ

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ

Հանգուցեալի յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 27

ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր

ՄՈՏԵՌՆ ՓԱԼԱՍ ՕԹԷԼ

8 bis, Place de la République

PARIS (11e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը կը տօնէ Յաղթանակին 51րդ տարեդարձը Մայիս 7ին, Շաբաթ, Ալամպրայի սրահներուն մէջ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

ՈՒՍ. ՈՍՏԱՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Կին մը, որպէսլէնժէր, շաբաթը երեք օր, ժամը 8էն 13 : Ոչ – յոգնեցուցիչ աշխատանք : Լաւ վճարում : Ընկերային ապահովութեան կամ օտար հպատակներու համար աշխատանքի իրաւունքի քառթը անհրաժեշտ է :

Անձամբ դիմել ամէն առաւօտ ժամը 9էն 13, 57 Պուլվ. Ժուրտան, Փարիզ (14), (Մեթրօ Փորթ տ'Օրլէան) :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պ. Զատիկ Մուրատեան կը փնտռէ իր մեծ մօրեղբայրը՝ Գրիգոր Խալարեան, բնիկ Շապին - Գարահիսարցի (Էնտիրէս) շուրջ 70 տարեկան : Պատերազմէն առաջ կարաժ ունեցած է Փարիզի մէջ, ինք ճարտարագէտ էր : Ըստ ստացուած տեղեկութեանց ներկայս ատախձագործ է Ֆրանսայի մէջ : Լուր ունեցողներէն գրել Պ. Մուրատեանի,

14, Rue Lally Tollendal

PARIS (19e)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՃԱՇԸ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Պանեէօ - Քաշանի մասնաճիւղին իր 30ամեակին առթիւ, Շաբաթ (Փետր. 5) ժամը 18էն սկսեալ :

Սալ Վոտէ (*աղջկանց դպրոց*)

60թեռ, Ռիւ տ'Արքէօյլ (Պանեէօ)

Հաճելի մթնոլորտ : Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Անակնկալներ :

Տոմսերը գրաւոր ապահովել Օր. Ի. Պասմաճեանէ,

95, Ավընիւ Արիսթիտ Պրիան, (Քաշան)

ՎԵՆԵՏԻԿ

ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Փետրուար 20ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը չորսին տեղի կ'ունենայ թատերական ներկայացում, վարժարանիս սրահին մէջ : Սիրով կը հրաւիրուին ազգայիններ :

Կը ներկայացուի «ՊՌՍԱՄԻ ԿՈՐԻՒՆԸ» թատերգութիւն՝ Հայ մելիքական շրջանին :

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Այս Շաբաթ տօն է Սրբոցն Սարգսի զօրավարին եւ որդւոյ նորին Մարտիրոսին և չորեքտասան զինուորացն : Ս. պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին :

Այս Կիրակի, Ղեւոնդեանց Քահանայից յառաջիկայ տօնին առիթով կը մատուցուի բազմաձայն Ս. պատարագ, ի ժամ Ս. պատարագի կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանգիստ Փարիզի եւ շրջակայ եկեղեցիներու մէջ ծառայած վախճանեալ հոգեւորականներու. — Գէորգ Արքեպս. Իւթիւճեանի, Գրիգորիս Եպս. Պալաքեանի, Սուքիաս վրդ. Պարոնեանի, Յովհաննէս քհնյ. Հիւնքէրպէյէնտեանի, Սահակ քհնյ. Իւթիւճեանի, Կոմիտաս քհնյ. Սկպեանի, Բառնաբաս քհնյ. Խնտամեանի, Աբիսողոմ քհնյ. Թորոսեանի, Մեսրոպ քհնյ. Մեսրոպեանի, Վահան քհնյ. Խոյեանի, Բարթող քհնյ. Թաղըմճեանի, Գէորգ քհնյ. Դաւիթեանի, Լեւոն քհնյ. Արսլանեանի, Գարեգին քհնյ. Տէօվլէթեանի, Մկրտիչ քհնյ. Արսլանեանի, Գէորգ քհնյ. Նիզամեանի, Ներսէս քհնյ. Գանեճանի, Գրիգոր քհնյ. Ճէպէճեանի, Յուսիկ քհնյ. Աղամեանի, Վարդան քհնյ. Պաղտատլեանի, Յարութիւն քհնյ. Ճօրթուեանի, Ադդէ քհնյ. Փայլակեանի եւ Եսայի քհնյ. Ալթունեանի հոգիներուն համար :

Երեկոյեան ժամը 16·30ին կը կատարուի ՏԵԱՌՆԸՆԴԱՌԱՋի հանդիսաւոր նախատօնակ եւ Անդաստան ու տեղի կ'ունենայ մոմավառութիւն (Մլէտ) :

14 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, Երկուշաբթի օր, Տեառնընդառաջ : Տօն քառասնօրեայ դալըստեանն Քրիստոսի ի Տաճարն : Ս. պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին :

17 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, Հինգշաբթի օր, Տօն Սրբոց Վարդանանց զօրավարացն մերոց հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն, որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին : Տօն անուանակոչութեան Նորին Վեհափառութեան Տ. Տ. Վազգէնի Առաջնոյ Սրբազնագոյն Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց : Պատարագի ընթացքին կը կատարուի Հայրապետական Մաղթանք : Յետ պատարագի, կը կատարուի հոգեհանգիստ վասն համօրէն ննջեցելոց : Փարիզի եւ շրջակայից հայկական դպրոցներու աշակերտութիւնը ներկայ կ'ըլլայ Ս. պատարագին եւ կը կատարուի Վարդանանց յիշատակին նուիրուած հանդէս :

Restaurant du Désir

— * —

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ

—*—

Maison ETEM

15, Passage du Désir, PARIS (Xe)

(Entrées Fbg. St-Martin

50 Bd. de Strasbourg)

Métro : Gare de l'Est

Ouvert tous les jours sauf Dimanche

Imprimerie Spéciale

du Journal « Haratch »

32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի :

Կիրակի, (Փետր. 27) ժամը 17ին Սալ Ֆրանքօ - Սիւիս, 10 Աիւ տէ Մեսաժրրի, (Մեթրօ Փուասոնիէռ) :

Կը նախագահէ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Կը խօսի Ընկերներ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ եւ Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին : Ճոխ պիւֆէ :

Մուտքը ազատ է

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ, Փետրուար 12, երեկոյեան ժամը 21ին, Ազգ. Տան Ա. յարկի սրահին մէջ :

Կը նախագահէ ՏԻԿԻՆ ԷԼԻԶ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն ծանօթ մտաւորականներ :

Գեղարուեստական բաժին մասնակցութեամբ սիրուած արուեստագէտներու :

Տիկին Զարուհի Անտոնեան, Օր. Սօնա Վարդանեան, Գ. Եանպէկեան, Ֆնտրքեան *նուագախումբը :*

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կարուհի մը աթըլիէի մէջ աշխատելու համար : Դիմել՝

CONFECTION DE PARIS

19, Bd. Saint-Denis — PARIS (2e)

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թ. Ցանկ

Գ. Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան կողմէ Աղքատախնամի տրամադրութեան տակ դրուած մասնաւոր զումարէն հետեւեալ նոր բացառիկ օգնութիւնները յատկացուած են 1965ի ընթացքին :

Նկատի առնուած են բազմաթիւ խնդրանքներ եւ յետ քննութեան 12 անձերու յատկացուած 1·700 Ֆրանքի օժանդակութիւն հետեւեալ վայրերու մէջ՝

Փարիզէն ութ անձերու, որոնցմէ միոյն երկու հարիւր Ֆրանք, չորսին 150ական, երեքին հարիւրական :

Փարիզի շրջակայքէն երկու անձերու հարիւրական Ֆրանք :

Արտասահմանէն երկու անձերու երկու հարիւրական :

Ա. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. Է. Ը.

ցանկերու ընդհ. զումար	14·817·07
Ներկայս	1·700·—
Ընդհ. զումար	16·517·07

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ Կարտանի Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դումանի խումբը Կիրակի (6 Փետրուար) ժամը 16ին, իրենց սովորական հաւաքատեղին, ներկայ պիտի գտնուին Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կազմակերպուած

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Օժանդակութեամբ Կայանի կրթ. կազմի Եւ տեղւոյն մասնաճիւղերու կողմէ :

Կիրակի (13 Փետրուար), ժամը 14·30ին, 4րդ թաղապետարանի սրահը, 2 Փլաս Պօտուայէ (մեթրօ Օթէլ տը Վիլ) :

ՃՈԽ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Մասնակցութեամբ կայանի մանուկներու եւ պատանիներու :

Երգ, պար, կենդանի պատկեր եւ *թատերգութիւն ներշնչուած Հայոց պատմութեան հերոսական էջերէն :*

Նախընթրիքով կը հիւրասիրուին բոլոր մանուկները :

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ

ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԶՈՒԱՐԹ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Մայրամուտէն մինչեւ կէս գիշեր

ԿԻՐԱԿԻ՝ ՓԵՏՐ. 6, ԺԱՄԸ 17·30ԷՆ 24

3, Avenue Gabriel **AMBASSADEURS** Métro : Concorde

ՊԷՌՆԱՌ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

եւ Ալֆորվիլի ԿՈՎԿԱՍ ժողովրդական խումբը

ԵՒ

ROSY ARMEN

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ	ԽԱՂԵՐ	ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔՆԵՐ
ATTRACTIONS	BAR	BUFFET

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻ, ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՄԲԻ ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԵՒ ՄԻՈՒԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՅՕԱՄԵԱԿ

Հովանաւորութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

Նախագահութեամբ՝ Պ. ԳԱՌՋՈՒԻ

Կիրակի Փետրուար 20, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր

GEORGE V — 31, AVE. GEORGE V — PARIS

ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԹՈՄՊՈԼԱ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի

«ՍՕՍԻ» պարախումբը իր ամբողջական կազմով եւ նոր պարերով :

Խնամուած պիւֆէ սովորական գիներով

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները

U. G. A. B., 11, Square Alboni, Paris (16e) Tél. : TRO. 03-18

Մուտքի տոմս 10 Ն. Ֆրանք Ուսանողներու համար 5 Ն. Ֆ.

C. C. P. PARIS 8.019-72

ՅԱՐԱԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,30 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 4 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

VENDREDI 4 FÉVRIER 1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

42ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10527 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 42e ANNÉE — N° 10.527

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ՇՐՋՈՒՆ ԴԵՍՊԱՆԻՆ ՀԵՏ

Թեհրանի մեր պաշտօնակիցը, «Ալիք» կը հրատարակէ հետեւեալ տեսակցութիւնը (10 Յունուար).—

Գեղեցիկ առիթը ունեցանք տեսակցելու Մեծի Տանն Կիլիկիոյ դպրեվանքի տեսուչ, Գարեգին Եպիսկ. Սարգիսեանի հետ, որ իր վերադարձի ճամբուն վրայ երկու օրով հիւրաբար մնաց Թեհրան :

Սրբազան Հայրը կը վերադառնար Հնդկաստանէն: «Քէրալա» նահանդի (Հարաւային Հնդկաստանի) «Քոտայեամ» քաղաքէն, ուր յանուն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան՝ մասնակցած է Հնդիկ - Ասորի եկեղեցւոյ դպրեվանքի հիմնադրութեան 150ամեակի յոմբելենական հանդիսութիւններուն :

Հնդիկ - Ասորի եկեղեցւոյ կաթողիկոսին կողմէ, յատուկ հրաւէր ստացած էր Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Խորէն կաթողիկոսը, որ իր կողմէ ներկայացուցիչ նշանակած է Գարեգին Սրբազանը :

Այս տեղեկութիւնները քաղելէ ետք, հետեւեալ հարցումները ուղղեցինք Գարեգին Եպիսկոպոսի.—

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Մինչեւ օրս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը ի՞նչ Միջազգային Եկեղեցական ժողովներու մասնակցած է :

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Անթիլիասի միջ – Եկեղեցական շարժումներուն մասնակցութիւնը գլխաւորաբար կը սկսի երջանկայիշատակ Զարեհ Կաթողիկոսի գահակալութենէն ետք :

Ընդհանուր քրիստոնէական աշխարհի մէջ փոխադարձ մերձեցման շարժումը եկեղեցիներուն միջեւ ամէնէն յատկանշական երեւոյթն է 20րդ դարու կրօնական կացութեան մէջ :

Լիբանանի մէջ, տեղական եւ որոշ չափով սահմանափակ շրջագիծով ժողովներու մասնակցելէ ետք, երջանկայիշատակ Զարեհ Կաթողիկոս Սուրիոյ եւ Լիբանանի օտար եկեղեցիներու եւ անոնց պետերու հետ ունեցած իր յարաբերութիւններուն փորձառութեան վրայ, ուժ տուաւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան մասնակցութեան՝ Միջազգային տարողութեամբ դումարուող ժողովներու, եւ մշակուող յարաբերութիւններու ու գործակցութեան մէջ :

Մինչեւ 1961, Կիլիկիոյ աթոռը դիտողի հանդամանքով մասնակցած է Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի կարգ մը համաժողովներուն, ինչպէս, 1952ին՝ «ԼՈՒՆՏ»ի ժողովին, Շուէտիոյ մէջ : 1954ին «Էվընստըն»ի համաժողովին, Ամերիկայի մէջ: 1961ին Անթիլիաս մասնակցեցաւ «Նիւ - Տէլհիի» համաժողովին, որ գումարուած էր Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդին կողմէ :

Այս սկզբնական մասնակցութիւններու փորձառութիւններէն ետք, 1962ին Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը պաշտօնապէս անդամ դարձաւ Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդին, Փարիզի մէջ գումարուած կեդրոնական յանձնախմբի Օգոստոսի նիստին :

Նոյն թուականին, Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդին մասնակցեցաւ նաեւ Էջմիածնի Կաթողիկոսութիւնը :

Այդ թուականէն ասդին, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը իր մասնակցութիւնը սկսաւ բերել Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի զանազան յանձնախումբերուն կողմէ դումարուած ժողովներուն եւ հնադիպումներուն, որոնց մէջ առանձնապէս յիշատակելի են՝ «Մոնթրէալի» 1963ի համաժողովը, եւ 1964ի «Տանըմարքայի» մէջ դումարուած ժողովը, «Հաւատք եւ Կարգ» կոչուած յանձնախումբի նախաձեռնութեամբ կազմակերպուած :

Հ.— Ի՞նչ նկարագիր եւ ի՞նչ նպատակ ունի Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդը :

Պ.— 1948ին, «Ամբսթերտամի» մէջ հիմնուած կազմակերպութիւն մըն է ան Քրիստոնէական Եկեղեցիներու, որոնք կը պատկանին Օրթոտոքս, Անկլիքան եւ Բողոքական խումբերուն: Ներկայիս 200էն աւելի եկեղեցիներ անդամ են այս Խորհուրդին, որ ձեւով մը կը նկատուի ոչ կաթոլիկ Քրիստոնէութեան արտայայտիչ ձայնը : Անդամակցութեան համար, գլխաւոր երկու պայմաններ կան՝

Ա) Իւրաքանչիւր մասնակցող եկեղեցի պէտք է համաձայնի վարդապետական բանաձեւի մը, որուն մէջ կը շեշտուի Ս. Երրորդութեան վարդապետութիւնը :

Բ) Ըլլալ ինքնանկախ եկեղեցի մը վարչական տեսակէտէ: Ուրիշ խօսքով կախում չունենալ ուրիշ եկեղեցական հեղինակութենէ :

Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի գլխաւոր նպատակն է.— Ստեղծել կարելիութիւններ եւ միջոցներ եկեղեցիներու միջեւ՝ խօսակցութեան, փոխադարձ ճանաչումի եւ գործակցութեան. Քրիստոնէական հաւատքը 20րդ դարու մարդկային կեանքին մէջ վերակենդանացնելու եւ զօրացնելու հիմնական առաջադրութեամբ :

Անիկա ո՛չ մէկ հեղինակութիւն կը նկատէ ինքզինք, եկեղեցիներէ վեր: Իւրաքանչիւր եկեղեցի ազատ է այնտեղ տրուած որոշումներու կամ արտայայտուած գաղափարներու գործադրութեան մէջ :

Իր նպատակը իրականացնելու համար, Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդը կը դումարէ զանազան ժողովներ այլազան երկիրներու մէջ, եւ զինք բաղկացնող զանազան յանձնախուբերու նախաձեռնութեան :

Վեց տարին մէկ անդամ կը դումարէ ընդհանուր համաժողով մը բոլոր անդամ եկեղեցիներու մասնակցութեամբ :

Հ.— Ըսիք որ այս խորհուրդը ոչ - կաթոլիկ եկեղեցիներու կազմակերպութիւն մըն է, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը ի՞նչ ձեւով կը յարաբերի Կաթոլիկ եկեղեցւոյ հետ, որ մեծագոյն քրիստոնէական եկեղեցին է աշխարհի մէջ :

Պ. — Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը բարեկամական լաւագոյն յարաբերութիւններն ունի նաեւ Կաթոլիկ եկեղեցւոյ հետ, թէ տեղական եւ թէ միջազգային մակարդակի վրայ : Մասնաւորաբար երջանկայիշատակ Զարեհ կաթողիկոս, եւ այժմու գահակալ Խորէն կաթողիկոս, մտերիմ եւ բարեկամական սերտ յարաբերութիւններ ստեղծած են Միջին Արեւելքի կաթոլիկը եկեղեցիներու պետերու հետ :

Իսկ 1962էն ի վեր, «Վատիկան» երկրորդ ժողովի բացումով, յարաբերութեան նոր էջ մը բացուեցաւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան եւ Հռովմէական Կաթոլիկ եկեղեցւոյ միջեւ :

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը առաջին իսկ օրէն, 1962ի Հոկտեմբերին հրաւիրուեցաւ ներկայացուցիչ ղրկելու դիտողի հանդամանքով, Վատիկանի Բ. Ժողովին, որուն չորս նիստերուն ալ անխափան կերպով ներկայ գտնուեցան անոր դիտողները :

Պապին եւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին միջեւ փոխադարձ շնորհաւորութեան եւ թղթակցութեան կանոնաւոր յարաբերութիւնները կը շարունակուին այդ թուականէն ասդին :

Հաւանաբար ընթերցողները կը յիշեն 1965ի Յունուարին Կիլիկիոյ Վեհափառ Կաթողիկոսը հրաւիրուեցաւ Եթովպիոյ կայսեր կողմէ, եւ դնաց Ատիս - Ապեպա իր պատուիրակութեան հետ, մասնակցելու համար Արեւելեան դանաւակից եկեղեցիներու համաժողովին :

Խորէն Վեհափառը կը շարունակէ միշտ ամուր պահել այս յարաբերութիւնները քրիստոնէական աշխարհի մէջ, հայ եկեղեցւոյ ներկայութիւնը դարձնելով զգալի եւ օգտակար :

Գարեգին Եպիսկոպոս լրացնելով իր բացատրութիւնները, ըրաւ հետեւեալ հաստատումը.—

— « Մենք ունինք այն յոյսն ու համողումը, թէ այս յարաբերութիւնները մեծապէս կը նպաստեն մեր ժողովուրդի հարազատ եւ ամբողջական ծանօթացման քրիստոնէական աշխարհին : Անոնք կրընան սքանչելի առիթներ ըլլալ մեր հոգեւոր արժէքները ծանօթացնելու օտարներուն, եւ զգացնելու նաեւ թէ քաղաքակիրթ եւ քրիստոնեայ այսպիսի ժողովուրդ մը աչտք է գտնէ աշխարհի կողմէ իրեն զլացուած արդարութիւնը, եւ կարենայ ինքզինքը ամբողջականօրէն եւ ազատօրէն արտայայտել իբրեւ քրիստոնեայ անկախ ժողովուրդ մը, ինչպէս որ ըրած է անցեալին մէջ :

Հ.— Ի՞նչպէս կը պատկերացնէք Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան ներկայ իշխանութիւնն ու գործունէութիւնը :

Պ.— Շնորհիւ Աստուծոյ օգնութեան, Վեհափառ Հայրապետին, Եպիսկոպոսական դասուն, Միաբանութեան եւ աշխարհական ազգային - եկեղեցական ժողովներու ջանքերուն, Անթիլիասի գործունէութիւնը կը պարզէ փայլուն, խանդավառ եւ յուսադրիչ պատկեր մը :

Ներկայիս ինը թեմեր արտասահմանի մէջ ենթակայ են Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան, որոնց հաւատացեալներու ընդհանուր թիւը կ'անցնի արդէն 600·000ը:

Կաթողիկոսութեան Միաբանութիւնը կը բաղկանայ երեսուն անդամներէ, (1956ին ութ հոգի էին միայն), որոնց մեծ մասը թեմերուն մէջ կը ծառայեն առաջնորդական եւ հովուական պաշտօններով :

Տասը միաբաններ, Անթիլիասի մէջ Վեհափառ Հայրապետին շուրջ բոլորուած, յառաջ կը տանին կաթողիկոսարանի գործունէութիւնը, Կրթական, Մշակութային, Հրատարակչական եւ Յարաբերութեանց մարզերուն մէջ :

Դպրեվանքը ներկայ տարեշրջանին ունի վաթսուն ուսանողներ եւ յառաջիկայ քանի մը տարիներու ընթացքին նոր միաբաններ, որպէս շրջանաւարտներ դպրեվանքի, կը միանան Կիլիկեան Միաբանական ուխտին եւ իրենց ամբողջական նուիրումով կը ծառայեն Հայ Եկեղեցւոյ եւ Հայ Մշակոյթին :

Կաթողիկոսարանին մէջ նոր զարկ ստացաւ շինարարական գործունէութիւնը, որուն մէջ կարեւոր տեղ կը գրաւէ Թեհրանաբնակ Սարգսեան եղբայրներուն նուիրատուութեամբ կառուցուող Անթիլիասի մուտքի շէնքը, հոյակապ ճարտարապետական կառոյցով :

Յարատեւ ու խանդավառ աշխատանքի շրջան մըն է, որ այսօր կը պարզուի Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան պատմութեան մէջ, գլխաւորուած Խորէն Վեհափառին կողմէ, որ փառաւոր արդիւնաբերութեամբ կը շարունակէ պայծառացնել Երջանկայիշատակ Զարեհ Վեհափառի օրով բացուած նոր էջը, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան պատմութեան մէջ :

Ղ. ԺԻՐԱՅՐ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

—o—

ՏԸ ԿՈԼԻ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 21ԻՆ

—o—

Նախարարաց Հերթական Խորհուրդը, դումարուած էր տը Կոլի նախագահութեան ներքեւ: Այս նիստին ընթացքին որոշուած է նախագահ տը Կոլի մամուլի ասուլիսին թուականը՝ Փետրուար 21 : Տեղեկատուութեան նախարարը յայտարարած է նաեւ թէ Նախարարաց Խորհուրդը վաւերացուցած է Լիւքսանպուրկի Վեցերու տուած որոշումները: Այս ձեւով Ֆրանսա ի վիճակի է պահպանելու իր շահերը պահելով հանդերձ իր մասնակցութիւնը Հասարակաց Շուկային :

Նախարարաց Խորհուրդը պաշտօնական զեկոյց մըն ալ հրատարակեց, որ կը պարզէ Ֆրանսական կառավարութեան տեսակէտը Վիէթնամի ռմբակոծութիւններու մասին: « Ֆրանսական կառավարութիւնը, կը շեշտէ զեկոյցը, միայն կըրնայ ցաւ յայտնել եւ դատապարտել ռմբակոծութեանց վերսկսումը : Վիէթնամի մէջ խաղաղութեան վերահաստատումը, արդարեւ, ամէնէն առաջ, կը պարտադրէ, ըստ Ժընեւի համաձայնագրերուն, հրաժարումը որեւէ արտաքին միջամտութենէ : Ռմբակոծութեանց այս վերանորոգուած գործունէութիւնը, ծանրացնելէ զատ, ողբերգական ձեւով բնակչութեանց ճակատագիրը, ալ աւելի կը դժուարացնէ խաղաղութեան դատը : Միւս կողմէ Ֆրանս. կառավարութեան տեսակէտով, ՄԱԿը, ուր ոչ Հարաւային Վիէթնամը, ոչ Հիւսիսային Վիէթնամը, ոչ ալ Չինաստանը ներկայացուած են, ձեռնհաս չէ միջամտելու հարցի մը մէջ, որու լուծումը կը պարտադրէ առնուազն հինգ համաշխարհային պետութեանց համաձայնութիւնը, Ժընեւի համաձայնագրերը ըստորագրող միւս պետութեանց հետ »:

Յիշենք այս առթիւ, թէ Ապահովութեան Խորհուրդը երկուքի դէմ (չորս ձեռնպահ) ինը ձայնով որոշեց օրակարգի նիւթ դարձնել Վիէթնամի հարցը: Դէմ քուէարկած են՝ Խորհ. Միութիւն եւ Պուլկարիա, ձեռնպահ մնացած են՝ Ֆրանսա, Մալի, Ուկանտա եւ Նիժերիա : Թեր քուէարկած են Միացեալ Նահանգներու հետ՝ Մեծն Բրիտանիա, Ազգ. Չինաստան, Հոլանտա, Ուրուկուէյ, Արժանթին, Նոր Զելանտա, Ճափոն եւ Յորդանան: Նիստի թուականը սակայն չէ որոշուած եւ վիճաբանութիւնները յետաձգուած են ցնոր տնօրինութիւն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ոստիկանական բոլոր ուժերը շարժման մէջ դրուած են գտնելու համար վտանգաւոր դատապարտեալ մը, որ առջի առաւօտ սպաննած է ոստիկանապետ մը եւ վիրաւորուած երկու ուրիշներ: Ասոնք 17րդ թաղամասին մէջ, կը կարծէին գտնել եւ ձերբակալել Պեն Պառքայի առեւանգման մէկ մեղսակիցը՝ Լը Նի, բայց անոր տեղ գտած ու ձերբակալած են Քրիսթիան Տաւիտ, վտանգաւոր մարդ մը, արդէն 21 անգամ դատապարտուած : Երբ ոստիկանական կառքը պիտի մտնէր, մարդը կրակ բացած է ոստիկաններուն վրայ, որոնց պետը տեղն ու տեղը մեռած է ու երկու ուրիշներ վիրաւորուած եւ ինք ալ յաջողած է փախչիլ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Հանրապետութեան նախագահութեան նախկին թեկնածու՝ Ժան Լը-քանիւէ կազմած է «Դեմոկրատ Կեդրոնը »:

ՄՕՐՍ ՀԵՏ ԱՔՍՈՐԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Ա.

1915 Սեպտ. 16, Չորեքշաբթի

Հասանք մեր աքսորավայրը, անունը՝ Գուրու - Տէրէ: Ցամքած ձորի մը եզերքը՝ ութ տնուոր դիւղ մը: Կանանչը ի՛նչ է՝ չի դիտեր հողը, չոր եւ ամուլ: Գիւղացիներն ալ՝ նոյն հողին պէս, — մէկը կոյր ու միւսը կաղ, մէկը հաշմանդամ ու միւսը թեւատ: Մարդկային ոչինչ՝ իրենց կերպարանքին վրայ: Ապառաժի կտոր, ծառի փտած կոճղ: Ամէնէն անհանդուրժելին՝ ջուր չկայ: Հոր մը ունի դիւղը, որու ջուրը կ՚ըսեն թէ կը բխի յատակէն, բայց առաւելապէս անձրեւն է որ կը լեցնէ:

Գիւղացիները Հայոց մասին այնքան բան դիտեն, որքան մենք՝ լուսնի բնակչութեան մասին:

Մէկ օրուան ճամբայ հեռու Ատափազարէն՝ դէպի Սեւ Ծով: 4 – 5 ժամ հեռու՝ Գանտրայէն, մէկ ժամ՝ Գոճա - քէօյէն: Մեզի մօտիկ է Գայնարճըքը, ուր առատ ջուր կայ: Մայրս ո՛րքան փափաքեցաւ որ Գայնարճըք բնակէինք, որովհետեւ շատ կը սիրէ ջուրը: Արմաշի մէջ՝ երբ տէրտէրը օրհնելու կուգար մեր տունը, նախ կը կենար սանդուղներուն վրայ եւ օրհնէք կը կարդար.

— Աղջի՛, ժամուն քարերը այսքան մաքուր չեն, մարմա՛ր դարձուցեր ես սանդուղիդ աչքերը, կ՚ըսէր:

Հիմա մայրս ի՛նչպէս լուայ եւ մաքրէ Գուրու – Տէրէի այն տունը, ուր պիտի բնակինք այսուհետեւ: Ծառերու հաստ կոճղերով շինուած սանդուղ մը, վրան՝ ծածկուած: Սանդուղին գլուխը, գետնէն կէս՝ - մէջք բարձր, չարտախ մը, պատերը վանդակի պէս: Տախտակամածն ալ նոյնպէս, — զգո՛յշ ոտքերուդ: Սենեակ մը, պոտրումի պէս բան մը, մութ – զընտան: Ձեղունէն՝ ծակ մը, լուսնկայի մեծութեամբ: Աղտը, փոշին իբրեւ ... գորգ, ամէն կողմ:

Կէս օր է: Կառքը պարպեցինք, բեռները դիզեցինք սանդուղին ոտքը: Մայրը արագ քննութենէ մը անցուց մեր «բնակարանը», իջաւ վար, նստաւ բեռներուն վրայ եւ սկսաւ լալ: Լացը վարակեց զիս: Մեծ - մայրս սաստեց:

Ասողիկը, ինձմէ փոքրը, բացակայ է, դեռ չէր վերադարձած Ատափազարէն՝ երբ ճամբայ հանեցին մեր կարաւանը: Բարսեղ զարմացած կը նայի, իսկ Յակոբիկ կը քնանայ մեծ – մօրս գիրկը:

Հայրս զինուոր է եւ լուր չունինք թէ ո՛ւր է:

Սեպտ. 17, Հինգշաբթի

Հինգ կառքերէ կը բաղկանար մեր կարաւանը: Երկուքը Գայնարճըք ձգեցին, մէկը՝ ճինկէնլէր, մեզ ալ՝ Գուրու - Տէրէ:

Գիշերը թեթեւ անձրեւ մը տեղաց:

Թուրք ուղեւորներ հասած էին Գուրու–Տէրէ՝ երեկոյեան, բայց միսաֆիր - օտասըն գրաւուած ըլլալով (մեզի տրուած էր իբրեւ բնակարան) պառկեցան դուրսը: Նախ ժամերով երգեցին: Բարակ անձրեւին տակ՝ ուղեւորներէն մէկը աղօթեց բարձրաձայն: Ձայնը երկնքին ուղղած՝ անհասկնալի բաներ կ՚ըսէր, տարօրինակ ուլլուլուլու մը, բայց շարունակուեցաւ անձրեւը: Ու քանի կը շարունակուէր, աղօթողը կը բարձրացնէր ձայնը, ի վերջոյ կը պոռար կարծես՝ բարկացած:

Առաւօտուն, գիւղին լաճերը եկան հաւաքուեցան սանդուղին տակ: Շատ հետաքրքրուած էին մեզմով, — լուսինէն իջած մարդիկ էինք:

Թարմ թուզ հրամցուցին, մեզքնալո՞ւ նշան թէ բարեկամանալու:

Սեպտ. 18, Ուրբաթ

Գիւղը հետզհետէ կը ծանօթանայ մեզի: Մըխթարը բարի ծերուկ մըն է: Կիները աւելի կը մօտենան, հետաքրքրութիւն ցոյց կուտան, կը մեղքնան, ափսոս կը կարդան: Պատերազմի հետեւանք կը համարին մեր դժբախտութիւնը: Շատ տկար է մօրս թուրքերէնը, եւ ընդհանրապէս մեծ – մայրս է որ կը խօսի, կը բացատրէ թէ իբրեւ զինուորի ընտանիք՝ կառավարութիւնը մեզ բերած է այս կողմերը, որպէսզի անօթի չմնանք:

Իսկ ո՞վ պիտի հոգայ մեր վրայ, մենք ալ անօթի ենք, կ՚ըսէ մէկը:

Կանո՛ւխ սեւցած է քթիս տակ, — այրերուն հանդէպ իրենց սովորական խորշանքով՝ ունքով, աչքով ու ծամածռութեամբ ցոյց կուտան զիս ու կը թելադրեն զրկել Գոճա - քէօյ, աշխատելու:

Մեծ - մայրս կը բացատրէ. «Դպրոցական է, վարժ չէ, քաղաքէն կէս - պարկ ալիւր բերաւ շալակով եւ ճամբան մնաց, ոտքերը բշտռկեցան, եւ հիմա չի կրնար կոխել ոտքերուն վրայ ու կը կաղայ: Երբ աղէկնայ, պիտի երթայ աշխատելու»:

Մէկը կ՚առաջարկէ Գայնարճըքի մըխթարին ոչխարները արածելու զրկել:

Մայրս գուլպայ ցոյց կուտայ, կ՚ուզէ փոխանակել ալիւրի հետ: Թուրքը ի՞նչ ընէ գուլպան, կը մերժեն:

Երկու շնորհքով կին միայն կայ գիւղին մէջ, քաղաք տեսած, քոնաքի մէջ մեծցած, վերջերս այստեղ ապաստանած: Մէկը դթասիրտ, միւսը հեգնոտ ու ծաղրող, — ո՛վ զարմանք, քանի մը բառ հայերէն գիտէ: Անունները չեմ գիտեր դեռ: Աղջնակ մըն ալ կայ, անունը Շէննազ, աղուոր աչքեր ունի: Կնոջ շնորհք ունի Շէննազի մայրը: Բայց գիւղին գեղուհին է Աղիմէն, հասուն աղջիկ մը, որ կար կարել գիտէ, միշտ ժպտուն ու մարդամօտ: Դեռ չէ ամուսնացած, որովհետեւ երիտասարդ չկայ գիւղին մէջ:

Մնացեալները՝ տոպրակի մէջ քանի մը ոսկոր ու քանի մը քիլօ միս:

Սեպտ. 19, Շաբաթ

Գաւազան մը ձեռքիս մէջ, գիւղին շուրջը պտոյտի ելայ կաղն ի կաղ: Գուրու - Տէրէ գիւղին վերեւը, բլուրին վրայ՝ ճինկէնլէր կը կոչուի բնակավայր մը, իրբուն անուամբ Տաղըզլը, բայց ճինկէնլէր կոչուած՝ բնակիչներուն անունով, — 30 տնուոր գիւղ մը: Շատ մարդամօտ են, ճինկէն են (ցիկան), բայց սրտցաւ են: Իբրեւ արհեստաւոր՝ սակառ շինելու մասնագէտ են, նաեւ նուագածու: Արդարեւ կարգ մը տուներէ լսեցի նուագի ձայներ: Գուրու - Տէրէցիներուն համեմատութեամբ աղքատ չեն: Սրճարան մը ունին, որ փակ կը մնայ, որովհետեւ պատերազմին պատճառով աշխատցնող չկայ:

Արմաշէն այս գիւղը աքսորուած է մեր դրացին՝ Գունտենց Յակոբը, իր ընտանիքով: Տեսայ ծերուկ Յակոբը, որ տուն կը ծածկէր:

Դուրս ելայ գիւղէն, նստայ բլուրին վրայ ու դիտեցի հեռուն, Սեւ ծովը: Մտովի սկսայ երգել. «Սեւ ծովն եմ տեսե..»: Յուզուեցայ, դադրեցուցի երգը, ոտքի ելայ եւ իջայ Գուրու – Տէրէ:

Սեպտ. 20, Կիրակի

Մայրս եւ մեծ - մայրս դացին Գայնարճըք, մնացի փոքր եղբայրներուս պահապան:

Երեկոյին, մեր բնակարանին մօտ՝ Թրքուհիները մամուլ (մէնկէլէ) սարքեցին եւ քթանի պատրաստութեամբ զբաղեցան: Մըխթարը եւ տարեկիցները նըստան անոնց մօտ՝ զրոյցի:

Մեծ - մայրս, հազիւ Գայնարճըքէն վերդարձած ձեռնունայն, գնաց մըխթարին մօտ բողոքելու. — Գուլպայով, պընակով եւ այլ առարկաներով չէք ուզեր ալիւր փոխանակել, անօթի պիտի մեռցընէ՞ք մեզ:

Վտանգաւոր էր ցոյց տալ հնչուն դրամ, արծաթ կամ ոսկի, — հայ ընտանիք մը, որուն աքսորավայրն էր Գայնարճըք, ոսկիով գնում կատարած էր անխոհեմութեամբ, չարաչար խոշտանգուած էր դիշերով, գանակոծուած ու կողոպտուած՝ իբր թէ անծանօթներու կողմէ: Թուրքերը տեսած էին մօրս «օժիտի սնտուկը», եւ աչք տնկած էին. «Ոսկիները հո՞դ կը պահես» հարցուցեր էին թուրք կիներ: Մայրս քանի մը անգամ կը բանայ — կը գոցէ սնտուկը, ի տես թուրք կիներուն, իբր թէ երախային շորերը առնելու համար: Բայց թզթադրամով ալ կը մերժէին ծախել որեւէ սնունդ:

Ի՞նչ կարելի էր ընել, — ծախել միայն գուլպայ, պնակեղէն կամ տնական առարկաներ:

Ի վերջոյ որոշեցին ձաւար փոխանակել կամ ալիւր՝ թաշկինակով: Այդ երեկոյ ունեցանք երեքուկէս օխա ալիւր:

Սեպտ. 21, Երկուշաբթի

Առտուն կանուխ, մառախուղին մէջ քալելով, մեծ - մօրս հետ ճամբայ ելանք՝ երթալ փնտռելու համար իր հարսը, որ թրքական գիւղ մըն էր ինկած այդ կողմերը: Կորսնցուցինք ճամբան, մտանք Գայալար, յետոյ Գոճա - քէօյ, ուրկէ անցանք Չաղալար: Երբ բլուրին վրայ կանգներ էինք շուարած՝ շրջազգեստ հագած Թրքուհի մը մեզի ցոյց տուաւ ճամբան դէպի Զընկըրլըք: Բայց Զընկըրլըքի մէջ բնակող Արմաշցի կին մը մեզի ըսաւ թէ քեռկինս կը գտնուի Կիւչիւք Գայնարճըք: Ի վերջոյ գտանք, — 22 տնուոր գիւղ մըն է: Գիւղացիները աւելի դթասիրտ, աւելի ունեւոր:

Մեծ – մայրս կը թողում հարսին մօտ, ու մօրեղբօրս տղան՝ Մկրտիչը առնելով կը վերադառնամ Գուրու - Տէրէ:

Սեպտ. 22, Երեքշաբթի

Այսօր, Ասողիկ եկաւ գտաւ մեզ: Մեր ունեցած պարէնը սպառեցաւ բոլորովին: Իւղին վերջին կաթիլն ալ: Անօթութիւնը սկսաւ ցոյց տալ իր ճանկերը:

Սեպտ. 23, Չորեքշաբթի

Առաւօտուն, Մկրտիչին հետ մեկնեցանք Կիւչիւք Գայնարճըք: Քանի մը ժամ հանդստանալէ ետք, մեծ - մայրս, հարսը, միջնեկ տղան՝ Մելիքը եւ ես ճամբայ ելանք՝ երթալ փնտռելու համար մեծ - մօրաքոյրս:

Երկար քալեցինք, անցանք դաշտավայրէ մը, հասանք Վարի Սարը – քէօյ, յետոյ Վերի Սարը - քէօյ, ուր գտանք Արմաշցիներ: Անոնք բացատրեցին ճամբան եւ դացինք Գարամանլար, ուր եւս հայ ընտանիք մը կար: Բարի Թրքուհի մը մեզ առաջնորդեց Ուզուն - Ալայ, ուր առատ էր կաթնեղէնը:

Վերջալոյս է, բլուրին վրայ՝ Հայուն տան առջեւ կը նստինք, տխրօրէն կը դիտենք բնանկարը: Գիշերը չհասած՝ պէտք է գտնել մեծ - մօրաքրոջս բնակավայրը: Ուստի ոտքի կը ցատկենք, կը յառաջանանք բլուրն ի վար շեղակի: Թուրք մը մեզ կը դնէ ուղիղ ճամբուն մէջ դէպի ճէպէք:

Մութ էր արդէն, երբ մտանք գիւղ: Մեծ – մօրաքոյրս փուռին առջեւն էր, հաց կ՚ընէր: Գիւղին դպրոցը բնակարան տրուած էր իրենց:

Լեռներուն մէջ կորսուած գիւղ մը: Մօտակայքը ցան ու ցրիւ բազմաթիւ հայ ընտանիքներ: Այցելութիւնները հաշտ աչքով չեն դիտեր Թուրքերը: Աղապաս (ինչպէս կը կոչէի մօրաքրոջս ամուսինը) շատ յոռետես էր եւ մեր ճակատագրին մասին տխուր խորհրդածութիւններ ըրաւ:

Երկու տղաքը զինուոր: Երկուքն ալ դերձակ ըլլալով՝ բաւական կերպաս ունէին խանութին մէջ: Աղապաս, անկողին ձեւացնելով, յաջողած էր փոխադրել իրենց հետ, Բարուհին ու Սիրազարդը կը պառկէին անոնց վրայ: Բայց չար էին գիւղացիները եւ դէշ կը վարուէին մօրաքրոջս հետ:

Առաւօտուն կանուխ վերադարձ: Ուզուն - Ալայ գիւղէն կաթնեղէն գնեցինք: 25 տնուոր գիւղ մըն է: Յետոյ ուղղուեցանք դէպի Իմամլար, ուր ըսին թէ կը բնակի հեռադրատան ազդեցիկ պաշտօեաներէն մին, — մեծ - մայրս ուզեց որ երթանք բողոքելու: Ճամբան լուր առինք թէ յանկարծամահ եղեր է պաշտօնեան: Ետ դարձանք եւ առինք Կիւչիւք Գայնարճըքի ճամբան: Հասանք երեկոյին, ուշ ատեն:

Այստեղ, նամակ գրեցի մօրեղբօրս՝ Մելիտոսին, տալով շրջանին տեղադրութիւնը, ցան ու ցրիւ Հայերու բնակավայրերուն անունները: Նամակ մըն ալ գրեցի Արիստակէսին, ինչպէս խոստացեր էի մօրաքրոջս:

Այստեղ էր որ լսեցինք թէ Պուլկարիոյ տրուեր է Էտիրնէն եւ Պուլկարիա միացեր է Թուրքիոյ՝ պատերազմելու համար Համաձայնականներուն դէմ: Շատ զարմացանք:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(1 Շար.)

ԼԻՆՉԻ «ԱՐՄԵՆԻԱ»Ն

Գ.

Վանի թագաւորներու ժողովուրդը Հայեր չէին, այդ ապացուցուած է անոնց լեզուի որոշիչ յատկանիշով: Անտարակուսելի է որ անոնց կայսրութիւնը գոյութիւն ունէր Քրիստոսէ առնուազն վեց ու կէս դար առաջ: Քսենոփոնէն կը տեղեկանանք, թէ փոխադարձ անվստահութեան շրջանէ մը ետք, նուաճուած Խալդիները խնամիական կապերով խառնուեցան իրենց տիրապետող Հայերու հետ: Այս պարագային Հայերը ժառանգած ըլլալու են որոշ աստիճան մը այդ անհետացող ժողովուրդի արիւնը, որ այն դարերուն Հայաստանին տուած էր յայտնի քաղաքակրթութիւն մը:

Լինչ կը հաւատայ, թէ Արաբներու Պարսկաստան գրաւման ատեն, եթէ Հայերը համաձայնէին բիւզանդական կայսրութեան հետ, պիտի կարենային ամրացնել Վան քաղաքը: Բայց Հայերը, ոչ միայն աջակցութիւն չգտան Բիւզանդիոնէն, այլ նաեւ ներքին միաբանութիւն չունեցան հասարակաց ուժով դիմադրելու արաբական արշաւանքին: Հայերը կրնային կարեւոր դեր խաղալ այդ ժամանակի ընդհանուր շարժումներուն մէջ:

Դարաւոր յեղաշրջումներու հակառակ, հայ ժողովուրդը մինչեւ այսօր առաւելապէս կը պահէ իր գոյութիւնը թէ՛ քաղաքներու, թէ գիւղերու մէջ: Շուրջ 2500 տարիէ ի վեր այս ցեղը անսասան պինդ կանգնած է տեսնելու կայսրութեանց գալն ու մեկնիլը, քաղելով իրենց կողոպուտի հունձքը հայ շինականէն: Հայերու բեղնաւորութիւնն ու տոկունութիւնը նշանաւոր է: Մխիթարական չէ հայ ժողովուրդի վիճակը Վասպուրականի կողմերը, սակայն ցեղային աճումը զգալապէս առաջացած է եւ նոյն իսկ կը դերազանցէ մահմետական տարի աճումը:

Լինչի համաձայն իմաստուն կառավարութիւն մը սերտ կապակցութիւն հաստատելու է Հայերու եւ Թուրքերու միջեւ, որովհետեւ Քիւրտերու զօրացումը այդ սահմաններուն վրայ վտանգաւոր սպառնալիք մը պիտի ըլլայ թէ թուրք կառավարութեան եւ թէ թուրք տարրի գոյութեան դէմ:

Հայերու նախկին հլու ոգին տեղի տըւաւ բոլորովին տարբեր ուղղութեան մը, լրտեսական դրութիւնը կը ներկայացնէր զանոնք ապստամբ եւ բռնի կը մղէր այդպէս իսկ դառնալու: Հայերն ալ ակամայ կ՚ըմբռնէին իրենց տառապանքները:

Լինչ ջերմ հիացումով կը խօսի Խրիմեանի մասին. «Մարդ մը, որ իր ամբողջ կեանքի ընթացքին հետամուտ եղած է կրթութեան ծաւալման, որ տպագրական մամուլ փոխադրած է իր խաւար հայրենիքի խորը, տասնեակ տարիներու ընթացքին իր վրայ սեւեռել տուեր է ազգին ընդհանրութեան սէրը, ստուգապէս մեծ մարդ եղած ըլլալու է իր երկրի գործունէութեան սահմանին մէջ: Կաթոդիկոսական օծման ժամանակ ազգը Հայրիկէն կ՚ակնկալէր յոյսերու իրականացումը: Խրիմեան շատ լաւ կը հասկնար իր կարողութեան սահմանը եւ կոչումին հիմնովին տարբերութիւնը այդպիսի յոյսերու վերաբերմամբ: Խրիմեան Լինչի կ՚ըսէ. «Ես եկած եմ երկիրն մոռացութեան»: Լինչ կը կրկնէ հարուածուած եւ խղճալի ժողովուրդը տեսնող յոյն թագաւորին խօսքը. «Ո՛վ իմ խղճալի զաւակներս, ծանօթ եմ ձեր թախանձանքի առարկային: Կ՚ըմբռնեմ ձեր տառապանքը, թէպէտ դուք կը տառապիք, սակայն ձեր մէջ ինձմէ աւելի տառապող չկայ, որովհետեւ ձեր կրած կսկիծը ամէն մէկիդ զատ զատ է, ինքն իր համար կը տառապի, ոչ թէ ուրիշի համար, բայց իմ հոգիս սուգ բռնած է Հայրենիքի համար, թէ ինձ եւ թէ ձեզ համար»:

Լինչ կը յիշէ Հայուն նկարագրին տըխուր մէկ կողմը. «Մխիսնարներու կարծիքով հայկական բնաւորութեան տխուր պատկերներէն գլխաւորն է հինցած մատնութիւնը, զոր նոյն ազգի անդամները կը կատարեն իրարու դէմ»:

Ֆրանսացի հազարապետ Շոլէ կը յիշէր դպրոցի մը վարիչին խօսքը. «Հարկ չկայ յանցաւոր աշակերտ մը գտնելու համար քննութիւն կատարելու, ընկերները շուտով մեզի լուր կը բերեն»:

Հեղինակը կը հաստատէ Տրապիզոնի

կարեւորութիւնը : Փոքր Ասիոյ ճամբա-ները յարաճուն անիշխանութեան պատ-ճառով անգործածելի դարձան , Տրապի-զոնն եղաւ առեւտրական հանգոյցը Եւրո-պայի եւ Ասիոյ միջեւ, ապրանքները փո-խադրուիլ սկսան Հայաստանի լեռնադաշ-տերուն նուազ վտանգաւոր ճամբաներէն : Ճենովացիները այդ ճամբան կը գործա-ծէին Իտալիայէն Պարսկաստան եւ Հնդ-կաստան ապրանք փոխադրելու համար : Ցաթիհ զրաւեց Տրապիզոնը, բերդը յանձնեց Ենիչէրիներուն, կայսերական պալատն ալ փաշայի մը : Իսկ կայսրը , որ մերժեց ուրանալ կրօնը, գլխատուեցաւ իշխաններու հետ Պոլսոյ մէջ : Ասոնց դի-ակները շուներու առջեւ նետուեցան պա-րիսպէն դուրս :

Երբ 1878ի ռուսեւթուրք պատերազմէն ետք մեծ պետութեանց պատուիրակները մէկտեղ եկան Պերլինի Վեհաժողովը գու-մարելու՝ հայ ժողովուրդի պատուիրակ-ներն ալ եկան, որոնցմէ մէկն էր Խրիմ-եան ,Ամենայն Հայոց ներկայ կաթողի-կոսը : Լիազօրները հարցուցին հայ պատ-ուիրակութեան , թէ Օսմ. կայսրութեան որ բաժիններու վրայ Հայերը կը ճշդեն իրենց պատմական հայրենիքը : Պատուի-րակները իրենց ծոցէն հանեցին Կիպերտի մէկ քարտէսը եւ ցոյց տուին գունաւոր յատուկ գծով շրջապատուած տարածու-թիւն մը : Այդ հետաքրքրական աւելա-դրութիւնը կրող Կիպերտեան քարտէսը կը ննջէ այժմ Պերլինի Արտաքին Գործոց Նախարարութեան արխիւին մէջ եւ ես պատեհութիւնն ունեցայ տեսնելու զայն՝ Գերմանիոյ կառավարութեան բարեհաճ թոյլտուութեամբ : Այդ գունաւոր գիծը կը սկսի պարսկական սահմանէն եւ թուրքեւռուս սահմանագծի հետ զուգընթաց կ՝ուղղուի մինչեւ Սեւ ծով, որուն ափերով կ՝երկարի մինչեւ Տիրէպոլի եւ այդտեղէն իբր արեւմտեան սահմանագիծ կ՝իջնէ մինչեւ Կիզիլ - Զիպուք - Զայի Եփ-րատի հետ խառնուելու կէտը, իր մէջ պարփակելով Կիւմիւշ – խանէ, Ակն, Եփ-րատ : Հարաւային կողմի այդ գիծը կը շարունակուի Կիզիլ - Զիպուք - Զայէն դէպի Տիգրանակերտ Սղերդի հիւսիսա-յին, Կորդեաց վայրի լեռներու մէջէն դէ-պի Շատախ եւ կը միանայ պարսկական սահմանի վրայ այն կէտին, ուրկէ մեկ-նած էր :

Այս տարածութեան վրայ հայ պատուի-րակները կը խնդրէին լիազօրներէն վարչ. անջատ կազմակերպութիւն մը տալ : Պատ-ուիրակները կը փափաքէին որ այդ նա-հանգը կառավարէր հայ ընդհ. կառավա-րիչով եւ հայ պաշտօնեաներով, բարձր պաշտօնեան նշանակուէր Բ. Դուռէն՝ Մեծ Պետութեանց հաւանութեամբ :

Լիազօրները տեղեկանալ ուզեցին , թէ ինչպէս էր արդեօք իսլամեւհայ բնակչու-թեան համեմատական թիւը : Հայ պատ-ուիրակները ցոյց տուին վիճակագրու-թիւն մը, որուն համաձայն Էրզրումի , Վանի, Պիթլիսի կուսակալութեանց մէջ

ԽԻԶԱԽ ՄԱՐԴԻԿ

Աշխարհահռչակ յայտնութիւններու պատմութիւնը լեցուն է խիզախութեան օրինակներով : Այսպէս դեռ ութսուն տա-րի առաջ յանուն դիտութեան նորվեկա-ցի անուանի դիտնական Ֆ. Նանսէն, դա-հուկներով կը հետազօտէր Կրօնլանտան : 1953ին Նոր Զելանտացի Լիլարի եւ Նա-փալցի Թենզինկ կը բարձրանան աշխար-հի ամէնէն բարձր լերան՝ Էվերեսթի գա-գաթը : Նորվեկացի Լեյերտալ մեկնելով Փերուէն տեղացիներու գործածած լաս-տով մը կը նաւարկէ Խաղաղական Ովկիա-նոսին վրայ, լուսաբանելու համար Զատ-կական կղզիներու արձաններուն առեղ-ծուածը : Վերջերս Ֆրանսացի դնդապետ Քուսթօ դիտական պրպտումներու սկսաւ, ճշդելու համար ընդծովեալ ապրելակեր-պի մը կարելիութիւնները : Հարաւային բեւեռի սառնամանիքներն ու այլ դժուա-րութիւններ դիմադրաւելու համար կա-տարուած աշխատանքները խորհրդային , ամերիկացի, անգլիացի, նոր զելանտացի եւ ուրիշ ազգերու դիտնականներու կող-մէ, ինչպէս նաեւ ամերիկեան Ճեմինի 6 եւ 7ի անջրպետին մէջ հանդիպումը դի-տութեան մարզին մէջ կատարուած մէկ մէկ սխրագործութիւններ են : Կան նաեւ բնական արհաւիրքներ , ինչպէս , օրի-նակ, հրաբուխները, որոնք զարհուրելի վնասներ կը պատճառեն : Պատմութիւնը այս մասին արձանագրած է շարք մը օ-րինակներ՝ Փոմփէիէն մինչեւ մեր օրերը : Սոնտեան կղզիներու հրաբուխներուն պատճառաւ մեռան 92 հազար հոգի : Անց-եալ տարի Փիլիպեան Լուզոն կղզիին վրայ գտնուող Թաալ լերան հրաբուխին ժայթ-քումը խլեց երկու հազար զոհ : Նկատի ունենալով այս բոլոր բնական աղէտնե-րը, հարց տրուեցաւ, թէ կարելի չէ՞ արդեօք գտնել հրաբուխներուն պատճառ-ները : Այս հարցը լուծելու ելան բազմա-թիւ դիտնականներ՝ գլխաւորութեամբ երկրաբան Թաղիէֆի : Այսպիսով աշխար-հի մէջ առաջին անգամ ըլլալով հիմը դրուեցաւ նոր դիտութեան մը՝ հրաբխա-դիտութիւնը : Գիտութեան այս նոր ճիւղը հետազօտողները սկսած են ուսումնասի-րել Եւրոպայի Սթրամպոլի հրաբուխէն մինչեւ Քոնկոյի Նիրակ Կոնկոն, որ ունի 3500 մեթր բարձրութիւն : Թաղիէֆ իր պրպտումները սկսաւ Էթնա եւ Սթրամպո-լի հրաբխային լեռներէն, իսկ 1948ին դի-մադրելով անհարդուժելի տաքութեան , թափանցեց Նիրա Կոնկոյի բերնէն ներս ,

(բացի Սղերդէն) իսլամներու թիւն էր 528·000, ոչ - իսլամներու թիւն էր 1·172-000 : (Կապոյտ Գիրք, Թուրքիա, թիւ 6 , 1881, էջ 127) :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(3 Շար.)

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ճափոնի մէջ կ՝ապրին կարմրերես մա-քակ կոչուած կապիկները, որոնք ունին հետաքրքրական սովորութիւններ, զորս քսան տարիէ ի վեր կ՝ուսումնասիրեն ճա-փոնցի կենդանաբանները : Այս կապիկնե-րը խումբով կ՝ապրին ծառերու վրայ եւ ամէն մէկ խումբ կը գրաւէ մինչեւ հինգ քառ. քլմ. տարածութեամբ անտառ մը : Երբ երկու խումբերը իրարու կը հանդի-պին, իրենց գրաւած տարածութիւննե-րուն սահմանին վրայ, սովորաբար իրա-րու չեն բախիր, սակայն երբեմն կռիւներ ալ տեղի կ՝ունենան :

Ճափոնցի հետախոյզները, քննելով այս կապիկներուն առօրեայ կենցաղը, հաս-տատեցին, որ իւրաքանչիւր խումբ ունի զօրաւոր արու մը, որուն կ՝ենթարկուին խումբին բոլոր միւս կապիկները : Բայց իր գրաւած զեկավարի դիրքէն զատ ան իր իրաւունքներու շարքին՝ ունի նաեւ խում-բին մէջ իր նախասիրած էգը ունենալու մենաշնորհը : Այս վերջինը խումբին զե-կավարութիւնը կը ստանձնէ, ամէն ան-գամ որ բացակայի զեկավարը : Իսկ եր-բեմն ալ կը պատահի, որ նախասիրած է-գը արու զեկավարէն աւելի բարձր դիրք մը ունենայ : Ընդհանրապէս այս կա-պիկներուն մօտ նկատելի է էգերու վայե-լած մենաշնորհը : Այսպէս, մենաշնորհ-եալ էգին էգ ձագերը կարեւոր դեր կը խաղան, մինչդեռ արու ձագերը ինչպէս նաեւ բոլոր երիտասարդ արուները կ՝ան-տեսուին : Այս «երիտասարդներէն» ոմանք երբեմն իրենց շուրջը կը հաւաքեն ուրիշ

որու կեդրոնական տաքութիւնը կը հասնի մինչեւ 1010 աստիճանի : Թաղիէֆ ցարդ պրպտած է հարիւր հրաբուխներ, բայց դեռ կան երեք հազար հրաբուխներ եւս : Կը նշանակէ , թէ աշխարհի մէջ գոյու-թիւն ունին դժոխքի 3100 բերաններ : Նը-կատի ունենալով Թաղիէֆի ձեռք ձգած արդիւնքները , ան հրաւիրուեցաւ Իւնես-քոյի կողմէ ուսումնասիրելու Քոսթա Ռիքայի Իրազու հրաբուխը : Այս հրա-բուխին մեծագոյն վնասը ժայթքումէն ա-ւելի հեղեղանման անձրեւն է, որ իր հետ տանելով լաւան, կուլ կուտայ իր ճամ-բուն վրայ գտնուած ամէն բան :

Հրաբխադիտութեան մէկ ուրիշ յաջո-ղութիւնը այն է, որ նախապէս կռահելով Հաւայեան կղզիներու վրայ գտնուող հր-աբուխի մը ժայթքումը, կարելի եղաւ աղէտի վայրէն հեռացնել տեղւոյն բնակ-չութիւնը :

Աւելորդ է ըսել, որ Թաղիէֆի նման խիզախ դիտնականներ դեռ շատ նոր յայտնագործումներ պիտի կատարեն բը-նութեան արհաւիրքներէն զերծ պահելու համար մարդկութիւնը :

Ա. ԱՐԱՄԵԱՆ

կապիկներ եւ ժամանակի ընթացքին կը կազմեն նոր խումբ մը : Երբեմն ալ կը պատահի, որ մեկուսացումի ենթարկուած կապիկները մենամարտի հրաւիրեն զեկա-վար արուն ու զայն պարտութեան մատ-նեն : Բայց այս պարագային, նախասիր-ուած էգը կը մերժէ հետեւիլ յաղթողին ինչպէս նաեւ խումբին միւս կապիկները : Այս պայմաններուն մէջ է, որ պարտուած զեկավարը շուտով կը վերստանայ իր նախկին դիրքը :

×

Անցեալ տարի , մանրէաբանները քննե-նեցին, թէ ինչ չափով անձեռոցները կը համապատասխանեն առողջապահական օ-րէնքներուն : Անոնք այս առթիւ խոհանո-ցի մը անձեռոցին վրայ հաստատեցին չորս միլիոն մանրէներու գոյութիւնը , իսկ ընտանեկան անձեռոցի մը իւրաքան-չիւր քառակուսի սանթիմեթրին վրայ՝ 13 հազար մանրէ : Եւ իբրեւ հետեւանք այս քննութեան հնչեցուցին հետեւեալ ահա-զանգը. « Նախընտրելի է գործածել թուղթէ անձեռոցներ, զորս պէտք է փը-ճացնել գործածութենէ անմիջապէս ետք, քան թէ լաթէ անձեռոց մը գործածել բազմաթիւ անգամներ» :

Պայքարելու համար նեխումներու դէմ, ուրիշ ուսումնասիրողներ այն եզրակա-ցութեան յանգեցան, թէ նախընտրելի է որ, նոյնպէս, թաշկինակն ալ փոխարին-ուի թութէ թաշկինակով եւ նոյնիսկ գոր-ծածուին թուղթէ պատրաստուած հա-գուստներ : Այսպէս, կը յանձնարարուի օգտագործել թուղթէ շապիկներ, գոգ-նոցներ, մահճակալի սպիտակեղէն եւն. : Ենթադրելով որ կարելի պիտի ըլլայ այդ իրերը աժան ու մեծ քանակութեամբ ար-տադրել, ոմանք կը նախատեսեն ընդհան-րապէս լաթի գործածութեան չքացումը : Ամէն ինչ, որ մարմնին հետ շփման մէջ կը մտնէ, կ՝ըսեն անոնք, պէտք է գործա-ծել միայն մէկ անգամ ու փճացնել :

Բայց մինչ այդ, որովհետեւ թուղթի այդպիսի մեծաքանակ գործածութիւնը դեռ ապագայի հարց է , ամէնէն յառա-ջադէմ երկիրներուն մէջ իսկ, կը յանձ-նարարուի մէկ կողմ չնետել արդուկը :

Ամերիկայի մէջ ինչ որ գիս կը զարմա-ցընէ, այն կերպն է, որով ծնողքները կը հնազանդին իրենց զաւակներուն :

ՈՒԻՆՍԸՐԻ ԴՈՒՔՍ

×

Ամերիկացին շարունակ անդուլ շարժ-ման մէջ է : Միշտ կը փափաքի նոր բան մը փորձել եւ իր յաւիտենական շահա-գրգռութիւնը Երէկն է եւ ոչ թէ Այսօրը :

Հ. ԼԱՍԿԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (44)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

Սեւ ծրար մը ներս մտաւ լուսամուտէն, բայց հազիւ թէ ներս մտած, ծրարը քակ-ուելով ինչ ըլլալը յայտնի եղաւ, Զար-տաքի գողցուած բաճկոնն էր, զոր ձեռքը օձիքէն բռնած բերաւ զգեստակալէն կա-խեց :

Այս անգամ Գութ գող ձեռքը բռնելու համար ձեռքը երկարեց, բայց Զարտաք թող չտուաւ, եւ ականջն ի վար փսփը-սաց.

— Տեղէդ չերերաս , ձգէ :

Գող ձեռքը բաճկոնը կախելէ ետք լուսա-մուտէն դուրս քաշուեցաւ :

— Կամրջակ ելլելով մօտէն պիտի դի-տեմ թէ ո՞վ է այդ մարդապաշտը, փսփը-սաց Մօրիս անլսելի ձայնով մը :

— Ատանկ բան չընես, փսփսաց Լեւոն ընկերոջը ականջն ի վար : Տեղդ նստէ եւ մարդուկս անհանդիստ մի ըներ : Շատ պիտի ցաւիմ եթէ իր գործին արդելք ըլ-լաս ... : Սուս ... :

Ձեռքը յամառօրէն անգամ մըն ալ լու-սամուտէն ներս մտնելով՝ սկսաւ դարձ-եալ տախտակորմին վրայ իր խարխափու-մը շարունակել : Տախտակորմին այդ մասին վրայ փոքրիկ դարակ մը կար ո-րուն վրայ ճամբու պզտիկ պարկ մը դրուած էր : Ձեռքը, դանդաղօրէն, միշտ շարունակելով իր խարխափը, դարակին կողմը երկարեցաւ :

Զարտաք, որ պահ մը առաջ քիթը բե-րանը թթուեցուցած էր, այս անգամ դո-հունակութեան ժպիտ մը ունեցաւ :

Ձեռքը սկսաւ պարկը շօշափել, չափել, չափչփել : Յետոյ, բազուկը քիչ մը եւս դէպի ներս երկարեցաւ եւ ձեռքը իր մատներուն ծայրովը յաջողեցաւ պարկը իր տեղէն խաղցնել : Պարկը դարակին ե-զերքէն բաւական դուրս ելած ըլլալով մազ մնաց վար պիտի իյնար, բայց Զար-տաք արագ շարժումով մը առանց աղմու-կի ձեռքը երկարելով թոյլ չի տուաւ որ պարկը իյնայ եւ տակէն բռնելով օգնեց գողին ... : Պարկն ալ բաճկոնին պէս լուսամուտէն դուրս ելլելով աներեւոյթ եղաւ :

Մօրիս ըկերոջը այս ըրածը տեսնելով ապշած, աչքերը խոշոր խոշոր բացաւ :

— Սուս, ձայն մի հաներ, բան գողցը-նել տալու հոգի կուտամ ես, փսփսաց Զարտաք անկողնոցին վրայ երկննալով :

Մօրիս որ դիտէր թէ ընկերը առանց որեւէ բանաւոր պատճառի բան մը չէր ը-ներ, բնաւ բերանը չբացաւ եւ վստահու-թեան ժպիտով մը ժպտեցաւ :

Պահ մը ետքը պարկն ալ բաճկոնին պէս լուսամուտէն երեւցաւ եւ գող ձեռքը զայն բերաւ դարակին վրայ իր տեղը զետեղեց : Զարտաք այս անգամ ալ օգնեց որ պարկը վար չիյնայ : Ձեռքը դարձեալ աներե-ւոյթ եղաւ :

— Այս անգամ վերջինն է, ալ ձեռքը պիտի չտեսնենք, փսփսաց Զարտաք :

— Վերջապէս բացատրէ նայինք, այս մութին մէջ խաղցուցածդ ի՞նչ խաղ է , հարցուց բժիշկը անհամբերութեամբ :

— Բարեկամս, խելօք կենալուդ եւ ձայն չհանելուդ համար հիմա եղելութիւնը պիտի պատմեմ քեզի, միայն թէ իրար պիտի չանցնիս : Կը խոստանա՞ս :

— Այո :

— Շողենաւ մտնելնուս ի վեր ուղեղս ճաթեցնելու վրայ էի : Ովասիսի դանձե-րուն յատակագիծը Սեւ Արծիւներուն ձեռ-քը հասցնելու միջոց մը կը փնտռէի կոր :

— Ի՞նչ ըսիր, յատակագիծը մի... Սեւ Արծիւներուն ձե՞ռքը ... : Արդեօք սխա՞լ իմացայ ..., Դո՞ւն, Զարտաք, դո՞ւն ... :

— Ըսածս աղէկ մտիկ ըրէ , թերահա-ւատութիւն պէտք չէ ... : Այո, կ՝ուզէի որ այդ յատակագիծը իրենց ձեռքը անց-նի ... : Քիչ մը առաջ երբ անկողնիս մէջ երկնցած ատոր վրայ կը մտածէի, յան-կարծ տեսայ որ ձեռք մը կը մտնէր լու-սամուտէն ներս ... :

Ինչ անվախ ու յանդուգն մարդիկներ , մտածեցի ինքնիրենս եւ տա Սեւ Արծիւ-ներուն վրայ շիտակը զմայլիլ սկսայ ... եւ ներքնապէս շնորհակալութիւն յայտ-նեցի իրենց որ ծրագիրս յաջողցնելու հա-մար այսպէս օգնութեան կը փութային ինծի ... : Լուսամուտէն ներս մտնող ձեռ-քը դէպի ձախ երկարեցաւ , բայց տեսնե-լով որ պարկս չկրցաւ գտնել ..., կատ-ղեցայ ... : Յետոյ դէպի աջ երկարելով բաճկոնս թռցուց ... : Բնաւ ձայն չհա-նեցի : Ձեռքը ժամացոյցս ալ շօշափեց .. շատ վախցայ որ ան ալ կը գողնայ, բայց չգողցաւ ... մեր մարդուկը պատուաւոր գող է եղեր ... : Ասոր վրայ, համոզուե-լով որ ձեռքը մինչեւ որ իր փնտռածը չգտնէր , պիտի չհեռանար լուսամուտին քովէն, սպասեցի ... : Մնացածը քիչ մը առաջ տեսար արդէն : Բաճկոնին գրպա-նը կարեւոր բան մը չկար ... յատակա-գիծը պարկիս մէջն էր ... բայց հիմա զը-րաւ կը դնեմ որ եթէ պարկը բանալու ըլ-լանք, յատակագիծը պիտի չգտնենք ... :

Այս ըսելով , ճարտարագէտը պարկը բացաւ ... :

Գանձին յատակագիծը գողցուած էր :

— Բայց սա չկրցայ հասկնալ թէ ինչո՞ւ գանձին յատակագիծը մեր թշնամիներուն յանձնեցիր ..., հարցուց Մօրիս մեծա-պէս զարմացած :

ՓԻԷՐ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Հաճի – Սահակեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ՏԻԿ. ՈՎՍԱՆՆԱ ՓԱԼԱՅԵԱՆԻ

տահուան քառասունքին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

Առնուվիլ - Սարսէլի Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն այս Կիրակի Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ ընկ. ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ մահուան 9րդ տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ ընկերներ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ-ԹՈՎՄԱՍԵԱՆԻ ԱԲՐԱՀԱՄ ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆԻ եւ ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՅԵԱՆԻ ինչպէս նաեւ Վարդան ենթակոմիտէի խումբի ողբացեալ ընկերներուն յիշատակին.—Յովհ. Ճիհանեան, Օննիկ Թորգոմեան, Բարունակ Գումրույեան, Օննիկ Աւետիսեան, Օննիկ Կարապետեան, Վահէ Ճիհանեան, Յակոբ Մերտինեան, Գաբրիէլ Մովսէսեան, Միսաք Ճիհանշահեան եւ Վարդերէս Վարդերէսեան :

×

Պ. Արամ Պայրամեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ այս Կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, ի յիշատակ իր հօր՝ ՅԱԿՈԲ, մօր՝ ԲՐԼԱՆԴԻ եւ կնոջ՝ ՎԱՐԴԱՆՈՅՇ ՊԱՅՐԱՄԵԱՆԻ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Յարութիւն Տէրոյեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն իրենց ազգականներուն եւ բարեկամներուն թէ այս Կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյն մէջ, իրենց ողբացեալ կնոջ եւ մօր՝

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՏԷՐՈՅԵԱՆԻ

մահուան Բ. տարելիցին առթիւ :

Կը պատարագէ Թեմիս Առաջնորդ

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ

Հանգուցեալի յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Թաղ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.—

Տիկին Վ. Ունճեան Կ. Խաչին հինգ եւ տեղական Աղքատախնամին հինգ : Տիկին Մ. Յովհաննէսեան իբրեւ իւղագին տասը, Վ. Սինանեան եկեղեցւոյ եւ Աղքատախնամին տասնական, Այրի Տիկին Ա. Գասգասեան չապիկներու եւ Ջրօրհնէքի հինգական, Այրի Տիկին Պ. Ճէրահեան, ամուսնոյն, ողբ. դպրապետ Լեւոնի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ եկեղեցւոյ քսան եւ քհնյ. հօր տասը, Ա. Եօթնեղբայրեան Ջրօրհնէքի կնքահայրութեան համար տասը, Գ. Տօրումեան, իբրեւ իւղագին տասը, եւ Պօմոնի Աղքատաց տասը, Վ. Վարդանեան իբրեւ իւղագին տասը, Ղ. Տէրտէրեան իբրեւ իւղագին հինգ, Տիկին Վ. Դաւիթեան չապիկի համար տասը, Տիկին Ա. Պէզիրճեան, ննջեցելոց հոգւոց համար Առաջնորդարանին տասը, բարեպաշտ Տիկին մը, Ջրօրհնէքի համար եւ իբրեւ իւղագին հինգական, Մ. Խաչիկեան, իբրեւ իւղագին եօթը, բարեպաշտուհի Տիկին մը Ջրօրհնէքի եւ իւղագինի տասը: Մեռելոց.— Տիկին Զ. Փափազեան իբրեւ իւղագին հինգ, Տիկին Քիւրտեան եկեղեցւոյ տասը, Տիկին Մ. Պօղոսեան, ննջեցելոց, եկեղեցւոյս 10, Տիկին Ս. Թէրզեան տեղ. աղքատաց 5, Գ. Տէմիրճեան ննջեցելոց հոգւոց եկեղեցւոյս հինգ, Տիկին Ո. Սիլօհեան իր սիրեցեալ ողբ. զաւկին Գէորգի հոգւոյն եկեղեցւոյս երեսուն, տեղ. Աղքատաց 10, եւ չապիկներու համար տասը, Տէր եւ Տիկին Վ. Ա. Պապուխեան, Փափազեան նահատակ եղբայրներուն եւ ծնողաց հոգւոց ի յիշատակ եկեղեցւոյս քսան :

× Տոքթ. Ստեփան Դարդինեան իր հօր հոգեհանգստեան առթիւ 200 ֆր. եկեղեցւոյ պայծառութեան :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՃԱՇԸ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Պանեէօ - Քաշանի մասնաճիւղին իր 30ամեակին առթիւ, Շաբաթ (Փետր. 5) ժամը 18էն սկսեալ :

Սալ Վոտէ (աղջկանց դպրոց)
60թեռ, Ռիւ տ'Արքէօյլ (Պանեէօ)

Հաճելի մթնոլորտ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Անակնկալներ :

Տոմսերը գրաւոր ապահովել Օր. Ի. Պասմաճեանէ,
95, Ավընիւ Արիսթիտ Պրիան, (Քաշան)

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ Կարտանի Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դումանի խումբը Կիրակի (6 Փետրուար) ժամը 16ին, իրենց սովորական հաւաքատեղին, ներկայ պիտի գտնուին Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՅՈՅՑ

Կիր. (Փետր. 13) Ղեւոնդեանց Քահանայից յառաջիկայ տօնին առիթով կը մատուցուի բազմաձայն պարագ, ի ժամ Ս. պատարագի կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանգիստ Փարիզի եւ շրջակայ եկեղեցիներու մէջ ծառայած վախճանեալ հոգեւորականներու. — Գէորգ Արքեպս. Իւթիւճեանի, Գրիգորիս Եպս. Պալաքեանի, Սուքիաս վրդ. Պարոնեանի, Յովհաննէս քհնյ. Հիւնքէրպէյէնտեանի, Սահակ քհնյ. Իւթիւճեանի, Կոմիտաս քհնյ. Սկպեանի, Բառնաբաս քհնյ. Խնտամեանի, Աբիսողոմ քհնյ. Թորոսեանի, Մեսրոպ քհնյ. Մեսրոպեանի, Վահան քհնյ. Խոյեանի, Բարթող քհնյ. Թագըմճեանի, Գէորգ քհնյ. Դաւիթեանի, Լեւոն քհնյ. Արսլանեանի, Գարեգին քհնյ. Տէօվլէթեանի, Մկրտիչ քհնյ. Արսլանեանի, Գէորգ քհնյ. Նիզամեանի, Ներսէս քհնյ. Գանեճանի, Գրիգոր քհնյ. Ճէպէճեանի, Յուսիկ քհնյ. Ադամեանի, Վարդան քհնյ. Պաղտատլեանի, Յարութիւն քհնյ. Ճօրթուեանի, Ադդէ քհնյ. Փայլակեանի եւ Եսայի քհնյ. Ալթունեանի հոգիներուն համար :

Երեկոյեան ժամը 16·30ին կը կատարուի ՏԵԱՌՆԸՆԴԱՌԱՋի հանդիսաւոր նախատօնակ եւ Անդաստան ու տեղի կ'ունենայ մոմավառութիւն (Մլէտ):

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ

Իր գործերը (ներշնչուած հայ ժողովրդական երգերէ) կը նուազէ այդ Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·45ին, Սալ Քոռթօ (նախկին Էքօլ Նորմալ տը Միւզիք) 78 Ռիւ Քառտինէ (Մեթրօ Մալզպէրպ) :

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 6 ֆրանք :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պարոյր Մովսէսեան, հօր անունը Գրիգոր, եղբայրը՝ Օննիկ, քոյրը՝ Արշալոյս, ծնած է Թուրքիա, Հին Բայազիտ, 1910ին կամ 1911ին, փնտռողն է եղբայրը Մովսէսեան Օննիկ Գրիգորի, Հայաստան Զարենցի փողոց, նրբանցք թիւ 17: Տեղեկացնել Պ. Կարպիս Մառանճեանի, 2 Փրլաս Օ զ'Երպ, 38 Կրբնոպլը :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

ՈՒՍ. ՈՍՏԱՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Կին մը, որպէսլէնժէր, շաբաթը երեք օր, ժամը 8էն 13: Ոչ – յոգնեցուցիչ աշխատանք: Լաւ վճարում : Ընկերային ապահովութեան կամ օտար հպատակներու համար աշխատանքի իրաւունքի քառթը անհրաժեշտ է :

Անձամբ դիմել ամէն առաւօտ ժամը 9էն 13, 57 Պուլվ. Ժուրտան, Փարիզ (14), (Մեթրօ Փորթ տ'Օրլէան) :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ մը (այր) մուշտակ մաքրելու գործատան մը մէջ, իբրեւ օգնական: Կրնայ արհեստն ալ սորվիլ: Դիմել՝

DEJEAN
13, Rue des Petites-Ecuries, PARIS (10e)

ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿ

Վարձու է ռըփրիզով առանձին սենեակ մը, կահաւորուած, կաղ, ջուր, ելեկտրականութիւն, Փարիզի մէջ :

Téléponer 544 à
NOISY-LE-GRAND

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կազմակերպուած

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՁՈՒԹԵԱՆ
Օժանդակութեամբ Կայանի կրթ. կազմի
Եւ տեղւոյն մասնաճիւղերու կողմէ :

Կիրակի (13 Փետրուար), ժամը 14·30ին, 4րդ թաղապետարանի սրահը, 2 Փրլաս Պօտուայէ (մեթրօ Օթէլ տը Վիլ) :

ՃՈԽ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Մասնակցութեամբ կայանի մանուկներու եւ պատանիներու :

Երգ, պար, կենդանի պատկեր եւ թատերգութիւն ներշնչուած Հայոց պատմութեան հերոսական էջերէն :

Նախընթրիքով կը հիւրասիրուին բոլոր մանուկները :

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ

ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԶՈՒԱՐԹ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
Մայրամուտէն մինչեւ կէս գիշեր
ԿԻՐԱԿԻ՝ ՓԵՏՐ. 6, ԺԱՄԸ 17·30ԷՆ 24

3, Avenue Gabriel — **AMBASSADEURS** — Métro : Concorde

ՊԷՌՆԱՌ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

եւ Ալֆորվիլի ԿՈՎԿԱՍ ժողովրդական խումբը

ԵՒ

ROSY ARMEN

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ	ԽԱՂԵՐ	ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔՆԵՐ
ATTRACTIONS	BAR	BUFFET

ՕԴԱՅԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԱՆԴՈԿ ԱՄԷՆԸ Ա. ԿԱՐԳ
ԵՐԵՔ ՇԱԲԱԹ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՄԷՋ
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ ՓԱՐԻԶ-ԵՐԵՒԱՆ ՈՒՂԻՂ ԳԾՈՎ

Նոյն օդանաւով 8 ժամէն (Մոսկուա կարճ դադար միայն) երթ ու դարձ նոյն ձևով
Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ

Պատասխանատու Պ. ԼԵՒՈՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ — ամերիկեան ԼԼՕՅՏ ընկերութեան
(Licence 61) AMERICAN LLOYD
կը ստանձնէ թեքնիք կազմակերպութեան պատասխանատուութիւնը :

Շնորհիւ անցեալ տարիներու իր փորձառութեան Հ. Մ. Ը. Մ. ձեզի կ'ապահովէ հանգստաւէտ ճամբորդութիւն եւ հանելի բնակութիւն: Կարելի է նաեւ ձեզի ապահովել հետեւեալ քաղաքներու այցելութեան վիզա.— Եալթա, Օտեսա, Սոչի, Սոխում, Թիֆլիզ եւ Հայաստանի քաղաքները — ԼԵՆԻՆԱԿԱՆ, ԿԻՐՈՎԱԿԱՆ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԵԱՆ, եւայլն

ՄԵԿՆՈՒՄ 3 ՕԳՈՍՏՈՍ 1966

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, միայն մեր խումբն է որ մենաշնորհն ունի ձեզ ապահովելու այս ճամբորդութեան ճաշն ու պանդոկը.

Ա. կարգ «ԱՐՄԵՆԻԱ» ՕԹԷԼԻ ՄԷՋ ՈՐ Ա. ԿԱՐԳԻ ՊԱՆԴՈԿ ԴԱՍՈՒԵՑԱՒ
Միակ գին 2850 ֆրանք

Առաջին անդամ ըլլալով եւ մասնաւոր արտօնութեամբ կը կազմակերպուի նաեւ անձնական կառքերու կարաւան մը: Փարիզ,-Երեւան-Փարիզ անձնական կառքով

30 օր տեւողութեամբ: ՄԵԿՆՈՒՄ ՅՈՒԼԻՍ 24
Օթէլ Սեւան, Թուռիսթական պանդոկ

Կարաւանին կը մասնակցին կառքի մասնագէտ մեքանիսիէններ՝ մեքենաներու խանգարման պարագային անմիջապէս միջամտելու համար: Միակ գին 1850 ֆրք.:

Արձանագրութեան, անցագիրներու պատրաստութեան եւ այլ տեղեկութիւններու համար դիմել ճամբորդութեան պատասխանատուներուն
M. ANDONIAN LEON, 17, Ave. des Acacias, CLAMART (Seine), Tél. 642-58-39
Մարսէյլի շրջանի համար
M. Z. ALEXANIAN, 18, Rue d'Aix, MARSEILLE — Téléphone : 20-63-43

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,30 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 5 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

SAMEDI 5 FÉVRIER 1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

42ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10528 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 42e ANNÉE — N° 10.528

ԼԱՒԱՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Ի բնէ, մարդը լաւատե՛ս էակ է:

Ազգային խառնուածքով ու անցեալով, ոգիով եւ աւանդութեամբ՝ անդարմանելիօրէ՛ն լաւատես է հայ մարդը:

Եթէ այդպէս չըլլար, մեր պատմութեան աններող եւ ազգակործան դարերը վազուց վերջնապէս տրորած կ՝ըլլային հայ հայրենիքն ու հայ ժողովուրդը, համամարդկային պատմագրքի մէկ էջին վրայ՝ մեզմէ միայն աղօտ յուշ մը մրմընջելով:

Եւ սակայն, հակառակ իրերյաջորդ դարերու տաժանելի, երբեմն՝ միայն մահաբեր պայմաններուն, հայ մարդը պահպանած է իր էութեան մէջ իսկ թաղուած եւ անոր հետ ամբողջովին շաղախուած ներքին անկոտրելի այն համոզումը, թէ ի վերջոյ՝ լա՛ւը պիտի ըլլայ:

Այս համոզումը դարձած է հաւատք եւ այդ հաւատքով զինուած՝ Հայը հաղարամեակներ է նուաճած:

Ու նաեւ այսօր՝ Հայը լաւատես է, ե՛ւ հայրենի հողին վրայ, ե՛ւ դուրսը, ամէն այնտեղ, ուր ապաստան ու ապահովութիւն է գտած, ուր իր քրտինքով ու հաւատարմութեամբ գնահատութեան է արժանացած, ուր կանգ է առած իբրեւ անտուն տարագիր, եւ տասնամեակներու ընթացքին դարձած՝ յարգուած քաղաքացի:

Հայ պատմութեան դէթ վերջին հաղարամեակի համեմատութեամբ, ո՛չ մէկ պատճառ կայ այսօր, որ փոխուի Հայուն լաւատես նկարագիրը: Ոչինչ կ՝արդարացնէ որ բեկում ունենայ: Գոյութիւն չունի առարկայական այնպիսի փաստ, որ նուազեցնէ Հայուն լաւատեսութիւնը:

Ընդհակառա՛կն: Մահուան ոչ թէ մէկ, այլ մի քանի ահեղ հովիտներէն՝ ազգովին անցանք, եւ շատեր հաւատացին, թէ Հայոց պատմութիւնը իր վերջակէտին է հասած: Եւ միշտ ազգովի՛ն՝ ենթադրեալ «վերջակէտ»ը անցաւոր հանդրուանի փոխակերպեցինք, ու՝ տոկացինք:

Իսկ տոկալով, կրկին «ափ հասանք», կրկին մեր ոտքը դրինք այլեւս «ցամաք» եւ ամուր հողի վրայ, կրկի՛ն յարութիւն առինք իբրեւ հա՛յ հայրենիք՝ բնակուած յաւերժութեան հաղորդակից հա՛յ ժողովուրդով:

Ամէն տեղ, անխտրաբար՝ պողպատեցինք մեր հոգիներն ու մեր կամքը: Հայրենի հողին վրայ թէ տարագրութեան մէջ՝ կառչեցանք հայ արժէքներուն եւ առաքինութեանց:

Ամէն կերպ, ու մշտապէս՝ հազարապատկեցինք իմացեալ հայ հայրենասիրութիւնը:

Եւ ուրեմն այսօր, առարկայական պայմաններու հնարաւորութեանց սահմանին մէջ՝ ամրակուռ հայ ազգային դիտակցութիւն ու ոգի կան հայ հողին վրայ եւ կազմակերպ ու նպատակադիտակից հայ հանրային կեանք կայ տարագրութեան մէջ:

Միշտ յիշելով, թէ ի՛նչ թոյլ տուին անցեալ քանի մը տասնամեակներու առարկայական պայմանները Հայաստանի եւ Արտահայաստանի մէջ, կարելի է ըսել, որ հայ ժողովուրդը անոնցմէ քաղեց հնարաւոր առաւելագոյնը:

Նուազ քան կէս դար առաջ, տարագիր Հայութիւնը ուրիշ բան չէր, բայց եթէ դիմազուրկ ու կամազուրկ համրանք մը, քսան տարբեր երկնակամարներու տակ տարտղնուած:

Այսօր, անիկա կանոնաւոր ու կազմակերպ «աշխարհ» մըն է, որ ունի ուրոյն դիմագիծ, յստակորոշ նկարագիր, ծրագրեալ հունով ընթացող հանրային կեանք: Եւ՝ ամբողջութիւն մը ըլլալու փաստը հանդիսացող մէկ ու միակ հայ ոգի:

Այս բոլորը հնարաւոր եղաւ, որովհետեւ ինչպէս միշտ ու ամէն տեղ անցեալին, նաեւ վերջին 40 - 50 տարիներուն, տարագիր Հայը միշտ ու ամէն տեղ եղաւ ու մնաց անդարմանելիօրէն լաւատես:

Հաւատաց, որ ի վերջոյ՝ լա՛ւը պիտի ըլլայ:

Եւ ուրեմն, եղա՛ւ այդ լաւը:

Եթէ չեղաւ լաւագոյնը, եթէ չիրացաւ իտէականօրէն կատարեալ, եթէ չհասանք ա՛յն կատարներուն, զորս իմացականօրէն կերտած էինք իբրեւ վախճանական նպատակ, ապա ատիկա միայն բնական է եւ ոչ մէկ մեկնութեամբ՝ յուսախաբեցնող:

Հարկաւոր է ընդհանրական մեր ելեւմըտացոյցի զո՛յդ էջերը նկատի առնել, մի՛շտ: «Ելք»ը յիշատակած ատեն, հարկեցուցիչ պայման է նաեւ «մուտք»ը յիշել:

Կեանքի հրամայական անհրաժեշտութենէն կը բխի պահանջը՝ վնասը նուազեցնելու, վէրքերը դարմանելու, դրական արդիւնքները մշտապէս բազմապատկելու:

Սակայն, ասիկա պէտք է ըլլայ իբրեւ հեռապաստառ պահպանելով հաւասարակշռուած, համակողմանի ու խստադատ գնահատութիւն մը անցեալի ե՛ւ բացասական, ե՛ւ քաջալերական արդիւնքներուն:

Բոլոր պայմաններու տակ, խորթ պիտի ըլլար մեր անցեալին ու ազգային խառնուածքին համար, եթէ թոյլ տայինք, որ նուազէր միշտ զգաստ ու շրջահայեաց, բայց եւ միշտ անխախտելի մեր լաւատեսութիւնը:

Վայրէջք ու անկում չէ համամարդկային իրականութեան անընդմէջ հոլովոյթը: Սայթաքումներ կրնայ ունենալ, կրնա՛յ անցնիլ տագնապներէ եւ կրնայ ժամանակաւորապէ՛ս նահանջել, սակայն իր ամբողջութեանը մէջ՝ ան անպատճառ ու անպայման է յարատեւող եւ աստիճան առ աստիճան բարձրացող անընդմէջ վերելք մը, որուն շնորհիւ կը խորանայ ու կը ճոխանայ մարդը՝ մտքո՛վ, սրտո՛վ ու ոգիով:

Այս ճշմարտութեան խորարմատ դիտակցութիւնը կայ հայ ժողովուրդի ամուր ու ամրանցնող լաւատեսութեան մէջ:

Իմաստուն եւ իմաստացնող հայ լաւատեսութիւնն է բանալին, այլապէս անհընար հազարամեայ մեր անցեալին: Այդ անցեալի բոլոր շրջաններէն Հայը անցած է մի՛շտ՝ խորանալով եւ ճոխանալով: Մի՛շտ՝ քիչ մը աւելի մարդանալով: Մի՛շտ՝ աստիճան մը աւելի մօտենալով վախճանական ու անանցանելի այն նպատակին, որ իմացեա՛լ Մարդն է:

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԵԾ ՅԱՂԹԱՆԱԿ ՄԸ

ԼՈՒՆԱ Թ. ԼՈՒՍԻՆ ՀԱՍԱՒ

Հինգշաբթի, ժամը 19·45ին խորհրդային «Լունա Թ.» «դանդաղ»էջք մը կատարեց Լուսնին վրայ: Երեք «Լունա»ներու յաջորդական ձախողութենէն ետք, այս յաջողութիւնը իրապէս որ մեծ հանդրուան մը կը ներկայացնէ դէպի տիեզերք արշաւին մէջ: «1959էն ի վեր, երբ խորհ. արբանեակ մը լուսանկարեց լուսնին աներեւոյթ մակերեսը, տակաւին նըման կարեւոր յաջողութիւն մը չէր արձանագրուած», յայտարարեց Թաս գործակալութիւնը, աւելցնելով՝ թէ «դանդաղ» այս էջքը հետազօտութեան համար մեծապէս կարեւոր է. եւ այսօրուան յաջողութենէն աւելի մեծ կրնայ ըլլալ միայն Լուսնին վրայ մարդու մը երթուդարձը»: Բայց թէ ե՞րբ կրնայ իրագործուիլ այս վերջինը, այս հարցումին «Թաս» կը պատասխանէ. «Ամերիկացի մասնագէտները կը կարծեն թէ ի վիճակի են Լուսնին վրայ տիեզերագնաց մը զրկելու 1970էն առաջ: Մենք, մեր կարգին, կը նախընտրենք ճշգրիտ մանրամասնութիւններէ խուսափիլ, որովհետեւ կը նախատեսենք դէպի աստղ մը մարդու մը թռիչքին բոլոր դժուարութիւնները»: «Թաս»ի հաղորդագրութիւնը կը նշէ նաեւ թէ վերջին ինը ամիսներուն ընթացքին խորհ. դիտնականները տիեզերական թռիչքի իրենց ծրագիրը կեդրոնացուցած էին միմիայն Լուսնին վրայ: «Պէտք է սպասել, կ՝աւելցնէ «Թաս», որ «Լունա Թ.» թոյլատրէ մեզի լուծելու Լուսնին առընչութեամբ գոյութիւն ունեցող խորհուրդներէն մաս մը՝ որոնցմով մեծապէս հետաքրքրուած են դիտնականները»:

«Լունա Թ.» ձայնասփիւռով հաղորդակցութեան մէջ է երկրին հետ: Մեծ հետաքրքրութեամբ կը սպասուի նաեւ իր զրկելիք նկարներուն: Խորհ. դիտնականներու այս յաջողութիւնը իր խոր արձագանգը ունեցաւ աշխարհի բոլոր երկիրներուն մէջ եւ շնորհաւորական հեռագիրներ կը տեղան Մոսկուա: Նախագահ Ճոնսըն, շնորհաւորական իր հեռագրին մէջ կը նշէ. «Ձեր յաջողութիւնը կրնայ ծառայել համայն մարդկութեան»: Ամերիկացիք որ սփորթիֆ են ինչպէս կ՝ըսեն Ֆրանսացիք ութ սիւնակի վրայ կուտան լուրը իրենց թերթերուն առաջին էջին վրայ, առանց դառնութեան: Տարակոյս չկայ որ անջրպետային տարրալուծարանին լուսին հասնիլը աննախընթաց դիտական յաղթանակ մըն է, որ կը յիշեցնէ այն սրամտութիւնը որ կը վերագրուէր Ֆոն Պրաունի երբ առաջին տիեզերական ճամբորդութիւնները տեղի կ՝ունենային: Հարց կը տրուէր Քափ Քենըտիի գերման դիտնականին թէ երբ Ամերիկացիք լուսին հասնին, ի՞նչ պիտի գտնեն. եւ Ֆոն Պրաուն կը պատասխանէ.— «Ռուսերը»:

ԿԻՊՐՈՍ

Մակարիոս – Ստեֆանոփուլոս տեսակցութիւնները վերջ գտան: Այս առիթով Աթէնքի մէջ հրատարակուած հաղորդագրութիւնը ցոյց կուտայ թէ Աթէնք եւ Նիկոսիա Կիպրոսի շուրջ համակարծիք կը մնան: Այս հաղորդագրութեան համաձայն Կիպրոսի խնդիրը կրնայ լուծուիլ. Ա) Կղզիին կատարեալ անկախութեամբ, Բ) Հանրաքուէ Էնոսիսի համար, այսինքն Կիպրոսը Յունաստանի միացնելու, Գ) Եթէ պատասխանը դրական է՝ Էնոսիս: Անշուշտ Անգարայի մէջ շատ դէշ ընդունուեցաւ այս ծրագիրը: Բացառիկ ժողով մը գումարուեցաւ, ներկայութեամբ վարչապետ Տէմիրէլի, արտաքին նախարարի փոխանորդ Ֆարուք Սուքանի եւ արտաքին նախարարութեան ընդհ. քարտուղարին: Այս բացառիկ հանդիպումէն ետք Ֆարուք Սուքան յայտարարեց, թէ «Պէտք է դիտնան որ պիտի չհանդուրժենք Էնոսիսը», աւելցնելով թէ թրքական կառավարութիւնը շուտով անհրաժեշտ միջոցներու պիտի ձեռնարկէ: «Յոյները, յայտարարեց արտաքին նախարարին փոխանորդը, չեն դադրիր Էնոսիս, Էնոսի՛ս ըսելէ: Թող փորձեն Էնոսիսը գործադրելու, որպէսզի մենք ալ տեսնենք թէ ինչպէս տեղի պիտի ունենայ»: Միւս կողմէն, Ֆարուք Սուքան աւելցուցած է. թէ Ապրիլի վերջաւորութեան այլեւս յոյն քաղաքացիներ պիտի չմնանթուրքիոյ մէջ: Այս վերջին յայտարարութեան ակնարկելով, «Քոմպա» դիտել կուտայ, թէ հազիւ Աթէնք Անգարայի համար տհաճելի քայլ մը կ՝առնէ, Անգարա վրէժը կը լուծէ յոյն քաղաքացիներ վտարելով: Այս գործելակերպը նորութիւն մը չէ: Յոյն քաղաքացիներուն այս արտաքսումները թուրք հանրային կարծիքի աչքին նետուած տեսակ մը փոշի է: Վերջին արտաքսումներու ատեն, Աթէնք վրէժ չլուծեց Թուրքեր արտաքսելով Յունաստանէն, Թրակիայէն կամ Հռոդոսէն, նման քայլ մը շատ ճղճիմ հաշիւի մը տպաւորութիւն պիտի ձգէր Յոյներուն վրայ, կ՝եզրակացնէ «Քոմպա», որ չի վախնար կարծիք յայտնելէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆՈՐ ՏԵԼՀԻԷՆ կը հաղորդեն թէ հնդեւփաքիստանեան ժողովը, որ այս շաբաթ պիտի գումարուէր, բանակցելու համար Թաշկենտի համաձայնութեան գործադրութեան շուրջ, յետաձգուած է նուազագոյնը երեք շաբաթով, Քաշմիրի առընչութեամբ երկու երկիրներուն միջեւ գոյութիւն ունեցող անհամաձայնութիւններուն պատճառով:

ՔՈՒԷՅԹԻ էմիրը, Սալիմ էլ Սապահ, Չորեքշաբթի պաշտօնական այցելութեամբ սէուտական Արաբիա պիտի մեկնի: Այս այցելութիւնը կը զուգադիպի Սէուտական Արաբիոյ Ֆէյսալ թագաւորին դիւանագիտական ներկայ ձեռնարկներուն, եւ կը միտի, քաղաքական դէտերուն համաձայն, Իսլամական Ուխտին կազմութեան:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼ Մոսկուա պիտի երթայ Յունիսի երկրորդ կիսուն, հաղորդեց Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահութիւնը: Այս առթիւ կը յիշուի թէ Խրուշչեւն էր որ առաջին անգամ Մոսկուա հրաւիրած էր տը Կոլը: Այս այցելութիւնը երկրորդն է զոր պիտի կատարէ տը Կոլ: Առաջին անգամ Մոսկուա գացած է 1944ին Ֆրանքեւխորհրդային դաշնագրի ստորագրութեան առթիւ:

ԻՏԱԼԻՈՅ դահլիճը ցարդ կարելի չէ եղած կազմել: Նշանակուած վարչապետը՝ Ալտօ Մորօ պարզած է իր դժուարութիւնները նախագահ Սառակաթի: Մորոյի գլխաւոր դժուարութիւնը կուգայ իր իսկ կուսակցութենէն: Արդարեւ Տէմօ - Քրիսթիանին կ՝ուզէ որ իր բոլոր հոսանքները ներկայացուած ըլլան դահլիճին մէջ, մինչ Նեննիի ընկերվարականները դէմ են որ որեւէ նախարարութիւն յանձնուի Շելպայի, որ Տէմօ - Քրիսթիանիի չափաւոր հոսանքը կը ներկայացնէ: Ամինթոռէ Ֆանֆանին ալ կրնայ վտանգաւոր դառնալ եթէ կառավարութեան մաս չկազմէ հակառակ անոր որ իր մասնակցութիւնը վերջին դահլիճին շատ բարեբեր չեղաւ: Անկարելի չէ որ Սառակաթ լուծէ երեսփոխանական ժողովը եթէ տագնապը չլուծուի:

ՍՊԱՆԻԱ կրնայ արգիլել որ բրիտանական օդանաւերը իր երկինքէն անցնին: Այս ձեւով Ֆրանքօ կ՝ուզէ ստիպել Անգլիան որ բանակցի Ճիպրալթարի շուրջ:

ՖՐԱՆՍԱ առաջարկած է ապահովել Լիբանանի հնդամեայ ծրագրին ծախքերուն մէկ մասը: Արտաքին նախարարը հաղորդած է այս լուրը լիբանանեան կառավարութեան, որ որոշած է բանակցութիւնները սկսիլ գործադրութեան համար:

ՀՌՈՄԻ Քոռիէռէ Տէլլա Սեռան կը գրէ թէ ըստ Թոլիաթթիի կեանքի ընկերուհիին տուած տեղեկութեանց, Իտալիոյ համայնավար պարագլուխին մահը այդքան արագ տեղի ունեցած է Բրեժնեւի հետ ունեցած մէկ ծանր վիճաբանութեան պատճառաւ:

ԽՐՈՒՇՉԵՒ հիւանդ է եւ հիւանդանոց փոխադրուած է: Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն խորհրդային նախկին զեկավարը երկամունքէն կը տառապի:

ՄՕՐՍ ՀԵՏ ԱՔՍՈՐԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Բ.

Սեպտ· 25, Ուրբաթ

Մեծ - մայրս, Մելիքը եւ ես վերադարձանք Գուրու - Տէրէ : Ճամբան կանգ ա - ռինք Զընկըրլըք, — հայ ընտանիքը կը բնակի պուլկին ծայրը, պարտէզներու մէջ, լաւ պահպանուած տուն մը : Այստեղ ըսին թէ կառավարութիւնը նպաստ պիտի բաշխէ պինուորի ընտանիքներուն : Սպասէ եւ յուսա :

Սեպտ· 26, Շաբաթ

Կառավարչական մուրացկանութեան օր մը եղաւ այսօր, ունենալու համար հաց մը : Այդ մէկ հացով կշտացանք կամ օրը անցուցինք մեծ - մայրս, մայրս, Ասողիկը, Բարսեղը, Մելիքը եւ ես : Իսկ կրտսեր եղբայրս, Յակոբիկը, որ կաթ կը ծծէր տակաւին, կուլար չարունակ : Գրեթէ մուրացինք որ պնեն զուլպանները : Ասղիկը Գոճա - քէօյ ղրկեցինք որ հաց մը պնէ մուրալով ծախուած զուլպաներուն համար :

Անօթութի՛ւնը, կաթնակեր եղբօրս լացը, չեմ դիմանար այլեւս : Որոշեցի, վաղը Առափաղար պիտի երթամ, հարկաւ աշխատանք մը կը գտնեմ այնտեղ :

Երեկոյին, մըխիթարը հաց մը եւս բերաւ, երբ տեսաւ թէ կը ծախենք մեր պըղնակները :

— Այիպ տըր (ամօթ է), ըսին ու չը - գնեցին պնակները :

Յետոյ նստաւ, մեր ցաւերը քրքրեց, բոլորս լացուց, ինք ալ լացաւ : Աստուածաւախ մարդ մըն է, Աստուած է որ, ըսաւ, զժբախտութիւն կը բերէ՝ պատժելու համար մարդիկը, որ չար են : Աչխարհը զպրոց մըն է, ուր կը կրթուին մարդիկը զժբախտութիւններով : Յետոյ վստահութիւն յայտնեց թէ կառավարութիւնը նպաստ պիտի տայ պինուորի ընտանիքներուն :

Գիշերը արթնցուցին զիս, կարզալ տալու համար կառավարական պաշտօնաթուղթ մը, զոր ժանտարմա մը բերած էր :

Սեպտ· 27, Կիրակի

Երբեմն տարօրինակ նախազգացում մը կ'ունենամ, — ինծի այնպէս կը թուի թէ այսինչ օրը լաւ բան մը պիտի պատահի : Եւ այս կիրակին առանկ բախտաւոր օր մը կը թուէր ինծի : Օրեր առաջ կը սպասէի այս օրուան՝ այն յոյսով թէ պիտի գառնար բախտին անիւը : Բայց ահա նոյն չոր զիւղին մէջ կը գտնուիմ, արեւը ցաթած է, եւ բարակ չաղ մը կը տեղայ արեւին հետ : Բնութիւնը խնդումերես է, նոր լոզցած հարս է զարձեր : Եւ սակայն ոչինչ փոխուած է մեր կեանքին մէջ : Կ'ուզեմ Առափաղար երթալ պէկիրճինէ - բուն հետ, մայրս չի թողուր որ մեկնիմ :

Զրոյց մը, — ի՞նչպէս մեզի կը հասնին այս զրոյցները՝ չեմ գիտեր, — թէ վերջը մօտալուտ է, անկումը անխուսափելի է, տակացէք, տակացէք :

Մայրս կը թափառի փուռին չուրջ, կ'օգնէ հացթուխներուն, քիչ մը հաց ճարելու համար իր օգնութեան փոխարէն : Ամէնէն անհանդուրժելին այն է որ կաթ կուտայ, կաթնակեր զաւակ ունի, անունդի պէտք ունի՝ առաւել քան մեզ :

Գիւղացիները փոխուած են կարծես, զարձած են քարսիրտ : Գործ կուտան իւրաքանչիւրին, կ'աշխատցնեն ծխախոտ տերեւ չարելու, ճաւար ազալու, քթան ծեծելու, տնական զործերու մէջ, բայց ոչինչ կուտան փոխարէն : Ամօթ չի՞ որ ծոյլ - ծոյլ նստիք, կ'ըսեն : Կարծես չը - նորհ մը կ'ընեն ձրի աշխատցնելով : Մեծ-մայրս կ'ըսէ թէ այս փոխոխութիւնը ժանտարմաներն են բերած, — յաճախ կուզան գիւղ, ինչո՞ւ կուզան, հրահանգ կը բերեն :

Ու կ'աշխատինք նոյնիսկ կիրակի օրով, բայց փոխարինութիւնը ... մուրալ : Կը զրեմ ու կուլամ :

Սեպտ· 28, Երկուշաբթի

Այսօր ըսին թէ մեզ պիտի փոխադրեն ուրիշ գիւղ մը, Են - Գըշլա, ուր կաթ - նեղէնն ու ջուրը առատ է : Ցետոյ ապրարորեցաւ մեզի թէ պէտք չէ հեռանալ գիւղէն՝ աւելի քան տասը քիլոմեթր, մանաւանդ պէտք չէ հայերէն խօսիլ այսուհետեւ :

Կը սպասէի նման հրահանգի մը : Բայց անկարելի՛ է, ի՞նչպէս կրնանք խօսք հասկցնել փոքրերուն, թուրքերէն չեն գիտեր :

Ուրեմն կ'ուզեն որ մոռնա՞նք հայերէնը : Ո՛վ Մեծասքանչ, եթէ մոռնամ քեզ եւ ուրիշ լեզու խօսիմ, թող լեզուս կպի քիմքիս եւ այլեւս երբեք չկարենամ արտասանել որեւէ բառ :

Եւ, կարծես վրէժխնդրաբար, ցերեկին մէջառեղ հանեցի դիրքերս : Արժէքաւոր դիրքերս թողած եմ Արմաչ՝ մեր տան տակը : Սիրած դիրքերէս մաս մը հետս առած էի, բայց մաս մը կորսուեցան՝ երբ կարզ մը կապոցներ զողցան ճամբու ընթացքին : Դեռ ունիմ քանի մը դիրքեր : Քակեցի կապոցները, զուրս հանեցի, համբուրեցի ու լացի :

Օ՛ իմ սիրելի դիրքերս, զժբախտ ինծի պէս, զուք՝ աստղ ներդ իմ երազներուս եւ յոյսերուս, պիտի չլքեմ ձեզ, պիտի խօսիմ ձեզի հետ, պիտի ապրիմ ձեզմով : Ո՛վ իմ սիրելի դիրքերս, պիտի պահեմ ձեզ մասունքի պէս :

Բայց երբ կը բանամ որ կարդամ, միթքս կը ցրուի, աչքերս կը լեցուին ու չեմ կրնար կարդալ : Ո՛վ իմ հայերէն լեզուս, մենք պիտի մեռնինք, թո՛ղ մեռնինք, բայց զուն ինչո՞ւ մեռնիս, թանկագի՛ն, թանկագի՛ն լեզուս հայերէն :

Սեպտ· 29, Երեքշաբթի

Դեռ չէ լուսցած բոլորովին, բայց արթնցայ : 3 - 4 տարիէ ի վեր, յուշատետրս բանալու ժամանակ՝ առաջին անգամն ըլլալով, ահա կ'աղօթեմ : Կը բանամ յուշատետրս, որու էջերը զժբախտութեան յիշատակարաններ են զարձած, որու էջերը արցունքով են զրուած, կը բանամ յուշատետրս, կ'աղօթեմ եւ աղօթք մը կը զրեմ · —

Տէ՛ր, զոնէ այս օրը, որ կը լուսնայ ահա, ուրախ եւ բարի օր մը ըլլայ : Հըրճուանքի եւ ցնծութեան ժայթք մը թող օգտացնէ զիս այսօր : Անօթութեանս համար չէ որ կ'աղօթեմ, այլ ուրախութեան անօթութիւն մը կը զդամ՝ անոր համար կ'աղօթեմ, Տուր որ մէկ հեղ կշտանամ, մոռնամ ամէն նեղութիւն ու տխրութեան պատճառ, հրճուիմ, ճռուողեմ թռչուն մը պէս : Տո՛ւր, բարի օր մը տուր, տո՛ւր, որպէսզի ուրախանանք ամէնքս, տուր որ լսեմ փոքրիկ եղբօրս ճռուողիւնը :

Երեկոյեան

Երկուընկ ի վեր կ'անձրեւէ : Երկինքն խիտ կուլայ մեզի պէս, մեզի հետ : Բարսեղը կատօպացեր է իր ընկերները եւ կատօպի երգ մը չինած է՝ յիշելով բոլորը մէկիկ - մէկիկ : Ինքն է որ յօրինած է երգն ալ, եղանակն ալ(*) :

Ա՛հ զի՛ մեղկ, զաղափար չունի թէ ինչո՛ւ փոխուած է իր կեանքը եւ կորսուած են խաղընկերները : Անօթի, ամէն առաւօտ կ'արթննար եւ կը պատմէր թէ ի՛նչ կերած էր երազին մէջ, եւ ուրախ էր այդ ... ինջոյքներով, այնքան որ երեկոյին կը պահէր ճաշի հրաւիրուած մէկու մը ախորժակով : Բարսեղ խօսք կը հասկնայ քիչ - չատ , բայց աւելի փո՞քրը, այն որ կաթ կուտայ մայրս տակաւին :

Ցերեկին աղցան ժողված էինք հեռաւոր դաշտերէն, խաչեցինք ու կերանք առանց հացի, առանց նաեւ աղի, — ազ չկայ երկրին մէջ եւ չատ անգամ գիւղացիները աղի տեղ կը գործածեն ալի ճուկի կամ ջուր, եւ այս պատճառով իրենց հացը կ'ուտենայ ճուկի համ :

Սեպտ· 30, Չորեքշաբթի

Այրի կին մը ամուսնացաւ եւ մօտակայ գիւղ մը փոխադրուեցաւ : Գուրու - Տէրէի իր բնակարանը մնաց թափուր : Ուզեցինք փոխադրուիլ այդ տունը, որ քիչ - չատ բնակելի էր : Զարմանեցին, եւ ըսին թէ կրնանք այլեւս մնալ միսաֆիր օտասըն : Թափուր տունը ուզեւորներու յատկացուած ըլլալով՝ մեզ ուրիշ դիւղ փոխադրելու պէտք չեն տեսներ : Լա՛ւ, ի՞նչպէս ապրիլ : Ո՛չ ալիւր կը ծախեն, ոչ ալ որեւէ ուտելիք, գիւղին տասը քիլոմեթր հեռանալը կ'արդիլեն :

Գուրու – Տէրէ՛, պիտի չորցնեն մեզ այս չոր ձորին մէջ : Ի՛նչ ամուլ դիւղ, դաշտերուն մէջ մորմ անգամ չկայ : Օրհնեալ դիւղ մըն էր Արմաչը, — ճամբաներուն վրայ հովանոց կը բանային թզենիները, ընկուզենիները, խնձորենիները, տանձենիները : Անտառներուն մէջ առատ էր ղզեաբը, ալոճը, հազորանը : Ձմրան մէջ անգամ՝ ձիւնին տակ կը գտնէինք վայրի խնձոր մը, որ լեզի կ'ըլլար, ջրոտ ու կակուղ : Կարելի չէր անօթի մնալ մեր անտառներուն մէջ անգամ, թռչուններուն պէս կ'ապրէինք անհոգ : Այս անիծեալ չրջանին մէջ չորցած է ամէն բան, նոյն - իսկ մարդ արարածը :

Վասնզի ... «Թուրքն է անցեր» , ինչպէս կ'ըսէ Վիքթոր Հիւկօ :

Լուր հասեր էր թէ Հայերը կը ջարդուին Կիլիկիոյ դաշտերուն տակ :

— Անդին արիւնի մէջ կը խեղդեն, առդին ալ անօթի կը մեռցնեն, կը խօսէր մայրս յաճախ ինքնիրեն :

Այսօր ամասպլուխ է : Մըխիթարը կը կրկնէ թէ ամասական պիտի տրուի պինուրի ընտանիքներուն : Միշտ խոստում, յոյս :

Հոկտեմբեր 1, Հինգշաբթի

Մըխիթարը լուր բերաւ թէ կառավարութիւնը հրահանգ տուեր է դիւղապետներուն, որ առաջ եւ իրիկուն՝ կարզով երկուական հաց տան մեզի, մինչեւ ամասականներուն տրուիլը :

Մայրս, Արմաչի մէջ, խոսիւ կը պատուիրէր մեզի· «Օտարի տուն որ երթաք, երբեք չուտէք՝ ինչ որ ալ տան » : Դրացիները երբեմն փոխ հաց կ'առնէին մեզմէ, քանի մը օր ետքը՝ փոխը կը վերադարձնէին իրենց թխած հացով : Մայրս չէր ուտեր ու չէր կերցներ գիւղական հացը, իր թխածը ուրիշ կ'ըլլար, դուստ ցորենով, աղնիւ ալիւրով : Հիմա կարօտ՝ Թուրքին թխած հացին :

Նախ ճաւար տրուեցաւ մեզի, ազացինք, հաց թխեցինք, դէշ - աղէկ կերանք : Երբեմն ցերեկին կուչտ, երբեմն երեկոյին :

Թուրք գիւղացի մը Ասողիկը հովիւ ուղեց, տարեկան հինգ մէճիտիէ վճարու - մով : Ցոյսեր, վերջ պիտի դանէ՞ մեր անօթութիւնը :

Գիւղացիներէն գինուոր մը վերադարձաւ առժամեայ արտօնագիրով : Զինուոր է Պոլսոյ մէջ : Հօրս հին հասցէով նամակ մը զրեցի, տուի իրեն : Խոստացաւ գտնել հայրս եւ տալ նամակը :

Հոկտեմբեր 2, Ուրբաթ

Մեր զրացին ծխախոտի գործով կը զբաղի : Երկ գիշեր, ինչպէս այսօր, աշխատեցայ գերիի պէս : Փոխարէն՝ կշտացուց փորս, բայց ո՛րքան զզուելի էր իր խոսակցութիւնը :

Հոկտեմբեր 3, Շաբաթ

Գիւղացիները կը մերժեն հաց տալ, — եթէ կառավարութիւնը որոշած է ապրեցնել գինուորի ընտանիքները, թող հաց տայ, զրամ տայ, մեզի ի՞նչ, կ'ըսեն : Ուրեմն, ծոմ պիտի պահենք այսօր :

Տժգոյն արեւ մը ցաթից կէս - օրին : Գիւղէն վեր բարձրացայ, ձիւնկնդիլը գացի, մեր ծանօթ Հայերուն այցելելու : Անոնք ալ անօթի են : Ոչ հաց տուող կայ, ոչ ալիւր ծախող : Մեր ունեցածը մեզի չի բաւեր, ծախու բան չունինք, ըսեր են :

Մեծ - մայրս ալ այցելութեան գացեր է հարսին, Ասողիկն ալ միասին : Երեկոյեան կը վերադառնան՝ Մկրտիչն ալ իրենց հետ :

Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(2 Շար·)

(*) Զորս եղբայրներ էիմէ, անդրանի – կը՝ ես: Իճմէ ետմ՝ Ասողիկը, յաջորդաբար Բարսեղը, Յակոբիկը: Երկու փոքր եղբայրներս արուեստագիտական ձիրքեր ունէին, բայց մայրս չհաւանեցաւ որ նուագարան մը առնեն՝ յայտարարելով·— «Աղջիներ ազգին տուի, կը բաւէ,— միւսները իճմի համար եւ իրենց համար »: Եւ երեք կոյեան կը վերադառնան՝ Մկրտիչն ալ իրենց հետ :

ԼԻՆՉԻ «ԱՐՄԵՆԻԱ»Ն

—o—

Դ.

Պերլին հաւաքուած Եւրոպայի դիւանագիտութեան խմաստունները թերեւս դպրոցներու մէջ լսած էին պատմական Հայաստանի մը անունը, բայց իրենց հմտութիւնը սահմանափակ էր երկրի աշխարհագրութեան մասին, նկատի չառնելով երկրին սահմանաւորման հարցը, ուր մըներ որ ինքնավարութիւն տալու չուզէ համաձայնէին: Ընդունելով հանդերձ պատան տեղերու մէջ հայ բնակչութեան մը գոյութիւնը, դաշնագրի մը մէջ գետեղելին յօդուած մը, որով Գուրը պարտաւոր էր բարենորոգումներ գործագրել « Հայերէ բնակուած նահանգներու մէջ»:

Լիազօրները գործան իրենց երկիրները՝ գոհ իրենց կատարած գործէն եւ պատհանակութեամբ : Եւրոպա խոպատ մոռցաւ Հայերը, ոչ ալ պետութիւնները հաւաքարար ամենափոքր հետաքրքրութիւն մը ցոյց տուին Հայկական Հարցին: Միայն Անգլիան քիչ մը լրջօրէն ձեռք առաւ խնդիրը: Լորտ Պիրընսֆիլտի հետեւեալ քաղաքականութեան անտեղի նկատառումը պատճառ եղաւ Անգլիոյ եւ կենալ եկամբը տաք - տաք ծեծելէն: Կլատսթընի կառավարութիւնը ուզեց զբաղիլ Հայկական կնճռոտ Հարցով , բայց չէր կրնար յուսալ բարեկամական խորհուրդներով աղդել Թուրք կառավարութեան վրայ , որովհետեւ ընդդիմադիր եղած ատեն կատսթըն եւ իր կուսակցութիւնը ամէն առեակ նախատինք թափած էին Թուրքիոյ վրայ :

Կլատսթընի հրահանգով Պոլսոյ անգլիական դեսպան Կօշէն փորձեց պարզաբանել այդ խնդիրին չարակից դժուարութիւնները: Պերլինի վեհաժողովէն անմիջապէս ետք Անգլիոյ կողմէ հիւպատոսական ձեռնհաս պաշտօնեաներ զրկուեցան Փոքր Ասիա, որպէսզի տեղեկագիրներ պատրաստեն երկրին ընդհանուր վիճակի եւ անհրաժեշտ բարենորոգումներու մասին : Անգլիական դեսպանը չկրցաւ այդ տեղեկագիրներէն քաղել անհրաժեշտ տեղեկութիւնները, որոնց հիման վրայ կարենար կառուցանել իր ընթերքը : Հայերն ալ, որոնց համար դեսպանը կ'աշխատէր, սխալ վիճակագրութիւններ կայացուցին: (Թուրքիա, թիւ 23, 1880, էջ 274):

Կօշէն կը զրէ· « Պատրիարքը չատ աւելի ցոյց կուտայ Հայերու թիւը, Թուրք կառավարութիւնը՝ չատ քիչ »:

13 Յուլիս 1880ին կը զրէ արտաքին նախարար Լորտ Կրանվիլին· « Զօրաւոր համոզումն է թէ պետութիւնները չեն կըրնար հետեւիլ որեւէ ծրագրի մը, մինչեւ որ չտեղեկանան ապստամբութեան մասին իրական փաստերու: Կարելի չէ զործել սխալ հիման վրայ եւ համոզուած եմ, որ ոչ մէկը ապահով փաստ ունի ձեռքի տակ : Դարձեալ ի՞նչ կարելի է ընել թափառաջրիկ Քիւրտերու հետ: Ամէն բան կախում ունենալու է երկու տարբեր գիրերու եւ կրօնքներու փիլիսական ուժէն: Եթէ Հայերը փոքրամասնութիւն են, վերանդատոր պիտի ըլլայ իրենց տալ վարչական դրութիւնը, զոր պիտի տայինք եթէ մեծամասնութիւն ըլլային, ասիկա վտանգատոր պիտի ըլլար նոյնիսկ Հայրսան»: (Կապոյտ Տետրակ, Թուրքիա, թ. 6, 1881, էջ 16):

Դարձեալ 13 Յուլիսին կը զրէ· «Բարենորոգումներու ծրագիրներու մասին պատրիարքի նամակը այն տեսակ տարտամ խօսքերով միտք կ'արտայայտէ որ չատ քիչ օգուտ կարելի է քաղել անոնցմէ խնդիրին լուծումը լուսաբանելու համար »: (Նոյն, էջ 20):

Այսպէս, որոշ ծրագիր մը չներկայացուեցաւ Դրան, ոչ ալ որոշ քաղաքականութիւն մը զծուեցաւ անգլիական դեսպանի կամ միւս դեսպաններու մտքին մէջ : Անգլիոյ զրգռիչ գործունէութիւնը Փոքր Ասիոյ մէջ, Դրան յոռի վարչութեան մասին զրութիւնները վրդովմունք պատճառեցին , թէ Թուրքիոյ եւ թէ եւրոպական Պետութեանց : 10 Փետրուար 1881ին Անգլիոյ Արտաքին Գործոց նախարար Լորտ Կրանվիլ կը հեռագրէ « Գերմանական կառավարութեան պատճառով Պ· Կոշէն պիտի չատանայ հրահանգ առաջ տանելու Հայկական Հարցը Պոլիս վերադառնալէն առք»: Պիսմարքի մէկ բառը ջուրը ձգեց Հայկական բարե-

նորոգումներու ամբողջ խնդիրը, որուն համար Անգլիա կ'աշխատէր լուծում մը գտնել :

Պերլինի դաշնագիրը կը յիշէ. «Հայերէն բնակուած նահանգներու մէջ» : Հայերը ցրուած են Փոքր Ասիոյ ամբողջ տարածութեան վրայ : Այս ցրուածութիւնը հետեւանք է հեռաւոր պատմական անցքերու : Պետութեանց պահանջը բարենորոգումներ գործադրել «Հայերու բնակած նահանգներու մէջ», հսկելով գործադրութեան անթերի կատարմանը : Իսկապէս ձեռնարկ էր դժուարին, որքան եթէ Եւրոպա միտք յայտնէր իր խնամակալութեան տակ առնելու ամբողջ Թուրքիան : Խնդիրը գուցէ աւելի դիւրին լուծում ունենար՝ եթէ փաստուէր թէ որոշ դաւառներու մէջ Հայերը մեծամասնութիւն կը կազմեն եւ ունին պէտք եղած ուժը՝ կառուցանելու համար, վայելելով որոշ ատիճան մը տեղական ինքնավարութիւն՝ մնալով մէկտեղ օսմանեան հպատակ : Ոչ Հայերը, ոչ ալ անգլիական հիւպատոսները կարող եղած են գոհացուցիչ վկայութիւն մը տալ այս տեսակ լուծումի մը համար : Եւրոպական դիւանագէտները պէտք ունին Ասիոյ աշխարհագրութեան սերտ ծանօթութեան ասիական խնդիրները լուծելու համար : Հայ պատուիրակներու ներկայացուցած ծրագրին առաջադրուած հայկական նորակազմ նահանգին շրջանակին մէջ առնուած էին դաւառներ, որոնք տնտեսական եւ քաղաքական կապերու տեսակէտէն գլխովին ներհակ էին եւ անկարելի պիտի ըլլար զանոնք դնել ընդհանուր կառավարիչի մը իշխանութեան տակ : Անգլիական հիւպատոսներն ալ նման սխալումի մէջ ինկած են : Վանի նահանգին պատկանող Հեքեարի դաւառը շատ քիչ հայ բնակիչ ունի եւ բոլորովին ցանուցիր, երկիրն ալ, ժողովուրդն ալ այնքան վայրի եւ անհրապոյր են որ անկարելի էր ղեկավարուիլ հայ կեդրոնէ մը : Եթէ Ռուսիա տիրանար նահանգին, պիտի հաստատէր զինուորական կառավարութիւն մը, զինուորական օրէնք :

Թուրք կառավարութիւնը պակաս ցոյց կուտայ Հայերու թիւը, հայ դիւղացիներն ալ պակաս ցոյց կուտան զինուորական տուրքէ ազատ մնալու համար : Արժանահաւատ աղբիւրներու չգոյութեան պատճառով կարելի չէ ճշդել Օսմ. կայսրութեան Հայերու թիւը : Հայ պատուիրակներու համաձայն Հայերու թիւն էր երեք միլիոն, Վահան վրդ. Պարտիզակցի, Պատրիարքարանի կողմէ արեւելեան նահանգները զրկուած որպէս քննիչ, կը հաշուէ մէկ միլիոն 263·000 («Ճէրիտէի Շարքիէ» 15 Դեկտեմբեր 1886) : Յայտնի չէ նաեւ Քիւրտերուն թիւը : Մահմետական կոչուածներն ալ ցեղով եւ կրօնով այլազան են : Կան բնակիչներ վրացական ծագումով, կան նաեւ հայկական ծագումով : Կը տարբերին նաեւ ընկերային զարգացման տեսակէտով : Կլիման կը պարտադրէ ամառները հօտերով բարձրանալ լեռներու հովասուն հովիտները, աշնան իջնել դաշտագետինները : 1877ի պատերազմին Քիւրտերը վտանգաւոր տարր մը եղան Թուրք բանակին մէջ :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(4 Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏԻՆ

« ՏԱՐՕՐԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ »

Համաձայն Փրոֆ. Գ. Զուբեանի, որ Երեւանի համալսարանի ֆիզիքական աշխարհագրութեան ամպիոնի վարիչն է, Հայաստանի մթնոլորտը իր կառուցուածքով կը տարբերի Երկրին բարեխառն եւ արեւադարձային գօտիներու մթնոլորտէն :

Երկարատեւ հետազօտութիւններէ ետք փրոֆէսէօրը կը պարզէ, որ Հայաստանի մէջ, Երկրին մակերեսէն 15 - 21 քիլոմեթը բարձրութեան վրայ գոյութիւն ունի շերտ մը, ուր ամառը ջերմաստիճանը ըզգալի կերպով ցած է, քան ձմեռը : Այս երեւոյթը կը բացատրէ հետեւեալ ձեւով. Հայաստան կը գտնուի օդի զանգուածներու չափազանց աշխոյժ փոխանակութեան գօտիի մէջ, եւ Հայաստանի մթնոլորտը ինքնատիպ «թատերաբեմ» մըն է, ուր կը բախին օդին պաղ եւ տաք հոսանքները :

Այս երեւոյթով կը բացատրուի նաեւ Հայաստանի մթնոլորտին մէկ ուրիշ առանձնայատկութիւնը՝ անոր անկայունութիւնը : Ամառը Հայաստանի մթնոլորտը շատ նման է արեւադարձային լայնութիւններու մթնոլորտին, իսկ ձմեռը՝ բարեխառն գօտիի մթնոլորտին :

ԿԱՐՕ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Հայաստանի մէջ մեռաւ Փրոֆ. Կարօ Մինասեան, որ ծնած էր Կարս, 1908ին :

Տասնեակ տարիներու ընթացքին մօտ 200 ներկայացումներու (օփերա եւ թատրոն) ձեւաւորումները կատարած է :

Հիմնած ու ղեկավարած է նկարչութեան ամպիոնը՝ մանկավարժական հիմնարկութեան դեղագիտութեան ճիւղին մէջ :

ԹԱՆԳԱՐԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ՃՈԽԱՆԱՆ

Պատմութեան թանգարանին ազգագրական բաժինը հարստացաւ նոր արժէքաւոր իրերով :

Վերջին երկու տարիներու ընթացքին ազգագրագէտներ այցելեցին Աբխազիայի հայաշատ շրջանները, Թիֆլիս եւ Ռոստով եւ յաջողեցան գտնել աւելի քան 500 նիւթեր՝ տարազներ, արծաթեայ զարդեր, ձեռագործներ եւայլն :

Զափէն աւելի հետաքրքրական է հայերէն արձանագրութիւններ ունեցող երկսայրի սուրը, որ ունի 1,8 մեթր երկարութիւն եւ ինը սմ. լայնութիւն : Ըստ մասնագէտներուն, այդ սուրը շինուած է 18րդ դարուն եւ գործածուած է հայ իշխաններու կողմէ :

Թիֆլիսի մէջ գտնուած է պղնձեայ սկուտեղ մը, որ հաւանաբար շինուած է Պարսկաստանի մէջ հայ վարպետի մը ձեռքով 19րդ դարուն : Սկուտեղին վրայ փորագրուած են իրանցի քսան թագաւորներու, իշխաններու դիմանկարները՝ իրենց տարազներով եւ զէնքերով :

Հետաքրքրական է նոյնպէս Ռոստովի շրջանի Զալթր դիւղին մէջ գտնուած մարգարտաշար գօտին, որ ժամանակին կը գործածէին Խրիմի եւ Նոր Նախիջեւանի մէջ հաստատուած անեցի Հայերը : Գօտին ունի հազար մարգարիտ :

Գտնուած իրերուն մէջ է նոյնպէս 130 տարուան հնութիւն ունեցող արծաթեայ թաս մը, որ արուեստի գեղեցկութիւն մըն է :

ՍԻՍԻԱՆ

Զանգեզուրի նախագուռը նկատուող այս քաղաքը անցեալին փոքրիկ դիւղ մըն էր : Երբ Ռուսերը գրաւեցին Սիսիանը՝ 116 հոգիի կ'ապրէր այնտեղ : Տարիներու ընթացքին իր բանուկ դիրքին շնորհիւ տեղւոյն բնակչութիւնը կը բազմանայ, սակայն, դիւղին նահապետական դիմագիծը կը մնայ միշտ նոյնը :

Առաւելաբար հայ մարդուն ստեղծագործ ճիգին եւ աշխատանքին շնորհիւ աստիճանաբար կը քանդուին հին խարխուլ, հողապատ տնակները, ծուռ ու մուռ փողոցները, եւ անոնց տեղը կը շինուին նոր արդիական տուներ, դպրոցներ, ակումբներ եւայլն :

Սիսիան, որ ներկայիս ունի 6500ի հասնող բնակչութիւն, 1958էն ի վեր վերածուած է քաղաքատիպ աւանի մը :

Դպրոցներուն մէջ կ'ուսանին 2400 աշակերտներ, ուսանողներ : Սիսիան ունի հիւանդանոց, մշակոյթի տուն եւ հինգ դրադարան՝ 3800 ընթերցողներով, ինչպէս նաեւ պանիրի գործարան մը եւն. :

Սիսիան յառաջիկային աւելի պիտի բարգաւաճի, շնորհիւ Տաթեւդէսին, որ Որոտանի վրայ հաստատուած կարեւոր ջրելեկտրակայան մը պիտի ըլլայ :

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱՑԻԻ ՄԱՍԻՆ

Անգլիա երբեք չըրաւ եւ ոչ ալ պիտի ընէ այդ բանը. — պարտուած իյնալ՝ տիրողի ոտքերուն առջեւ :

ՇԷՅՔՍՓԻՐ

Անգլիա ճակատամարտներ կը կորսընցընէ, բայց, պատերազմներ կը շահի :

ՆԱՓՈԼԷՈՆ

FOIRE DE LYON

—*—

Մարտ 26էն Ապրիլ 4 տեղի կ'ունենայ Լիոնի Միջազգային Տօնավաճառը, ժամադրավայր, ինչպէս ամէն գարնան, հազարներով մասնակցողներու, որոնք կուգան ցուցադրել իրենց նորագոյն արտադրութիւնները :

Տօնավաճառը կը համամխմբէ հետեւեալ գլխաւոր բաժինները. — Հանրային Շինութիւններ, Շէնք - Երկրագործական գործիքներ — տնային առարկաներ, արուեստի արդիւնաբերութիւն եւ արհեստ, նուէրի առարկաներ, կաշեգործութիւն, Քամփինկ, Քարաւանինկ, Լուզորդութիւն, վիլլա, պարտէզ, սննդառութիւն և սննդառութեան մեքենաներ, վաճառականական կազմածներ, եւ ասոնց կողքին՝

— Կաշեգործութեան Միջազգային Սրահը (վերապահուած արհեստագէտներուն). Ապրիլ 1 - 4 :

— Լումիրամա (լուսաւորումի արհեստագէտներու շուկայ) :

— Արդի Գրասենեակի Սրահը :

Այս տարի Գործիք - Մեքենան պիտի ցուցադրուի Մեքանիքի Պալատին մէջ :

Տօնավաճառին մէջ կը ցուցադրուի նաեւ խաղալիքը, որ թէեւ արհեստագէտներուն վերապահուած է, սակայն պարզ այցելուներն ալ պիտի կարենան մուտք գործել այդ բաժնին մէջ Հինգշաբթի, Շաբաթ կէսօրէ ետք եւ երկու Կիրակիները : Խաղալիքի բաժինը մեծ յաջողութիւններ արձանագրած է եւ յայտնի է արդէն թէ մեծ հետաքրքրութիւն պիտի ստեղծէ :

Առանձին կարեւորութիւն մը կը ներկայացնէ նաեւ Օտար Մասնակցողներու Բաժինը : Ներկայացուած երկիրներուն մէջ յիշենք Աւստրիան, Պելժիան, Քանատան, Քոթ տ'Իվուարը, Սպանիան, Մեծն Բրիտանիան, Հոլանտան, Լեհաստանը, Շուէտը եւ Ինթուրիսթը :

Լիոնի Տօնավաճառը, օգանաւով ժամանած յաճախորդներուն ժամանակ շահեցնելու նպատակով, անոնց տրամադրութեան տակ կը դնէ նաեւ թռան մը, որ Լիոնի օդակայանին եւ Տօնավաճառին միջեւ կապը պիտի ապահովէ : Ընդմէջ, թռանը պիտի տրամադրուի նաեւ ժողովուրդին եւ իւրաքանչիւր թռիչք պիտի արժէ քսան ֆրանք :

Անհրաժեշտ բոլոր նախապատրաստութիւնները կը կատարուին որ մեծ յաջողութեամբ պսակուի Լիոնի Միջազգային Տօնավաճառը :

(ԶԵԿՈՅՑ)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (45)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

— Զդէ թող անոնք ալ յատակագիծ մը ունենան, մարդ Աստուծոյ, չէ՞ մի որ բնագիրը մեր քովն է, պատասխանեց Լեւոն կատարեալ պաղարիւնութեամբ :

— Բայց ... :

— Զդէ թող երթան Ալժերիոյ բոլոր դետինները տակն ու վրայ ընեն, իսկ դուն հանդիստ մը երկու ականջներուդ վրայ քնացիր..., ընդմիջեց խելացի արեւելքցին նշանակալից շեշտով մը :

— Այսի՞նքն թէ ...:

— Բան մըն ալ պիտի չկրնան գտնել... որովհետեւ այդ շինծու յատակագիծով երկրին ամէնէն վտանգաւոր կողմերը զրկեցի գիրենք ..., վերջացուց Լեւոն քահ քահ մը արձակելով :

— Հահ, հահ, հահ, քրքջեց Մօրիս :

— Եւ Փիէրի ըսածին պէս, թող երթան բերներնուն համը առնեն մեր մեծապատիւ Սեւ Արծիւները, աւելցուց Զարտաք : Բայց ազէկ միտքս ինկաւ, Փիէրը ո՞ւր մնաց. դեռ վար չիջա՞ւ :

— Ոչ, Թագուհիին հետ վերն է, կամըրջակին վրայ :

— Հիմա եթէ վար իջնէ եւ իմանայ գլխնուս եկածը, շատ պիտի ցաւի հոս գտնուած չըլլալուն վրայ :

— Վերը մնալը աւելի լաւ է :

— Վա՞յ ... :

— Այո, նախամեծար կը համարիմ որ Թագուհիին հետ խօսի... որովհետեւ անանկ կ'ենթադրեմ որ այդ խօսակցութիւնը ...

— Ենթադրութեանդ մէջ այդքան մի աճապարեր ...

— Ինչո՞ւ ...

— Ետքը յուսախաբ կ'ըլլաս ...:

— Այսինքն ի՞նչպէս ...:

— Ատանկ բան չի կրնար ըլլալ ...:

— Չեմ հասկնար կոր ...

— Մօպրէ չի կրնար բերանը բանալ ...

— Հապա Թագուհի՞ն պիտի խօսէր ...

— Ոչ ալ ան ...

— Ուրեմն ի՞նչ կ'ընեն վերը ...:

— Աստղերը կը համրեն ..., ըսաւ Լեւոն :

Այս խօսքին վրայ երկու բարեկամները իրարու երես նայելով ժպտեցան :

— Ի՞նչ, ըսածս գործիդ չեկա՞ւ, հարցուց Լեւոն :

— Ընդհակառակն շատ ուրախ եմ :

— Ես ալ..., վերջացուց Լեւոն :

ԵԱՍԻ ԻՊՐԱՀԻՄ

Օրը միօրինակ անցաւ :

Խորհրդապաշտ բանաստեղծները ինչ կ'ուզեն թող ըսեն, մենք, իբրեւ իրապաշտ, այնպէս տեսած ենք թէ երբ ծովը խաղաղ ըլլայ, միայն դիշերները տպաւորիչ կը դառնայ, իսկ ցերեկները բնաւ չի տպաւորեր :

Վերջապէս մութը կոխեց : Գիշերուան ժամը տասնը մէկին Պօն նաւահանդիստը պիտի հասնէին : Ատենէ մը ի վեր ցամաքը երեւիլ սկսած էր, եւ հեռուէն, նեղուցին խորը, երկնակամարին վրայ քանի մը լոյսեր կը պլպլային : Այդ լոյսերէն յայտնի կ'ըլլար թէ ցամաքը շատ հեռու չէր :

Շոգենաւին պտուտակը ծանրացուց իր միօրինակ շշնչիւնը :

Սեւ կերպարանք մը երեւցաւ ծովուն վրայ որ նաւուն կողմը կուգար :

Ալիքներուն մէջէն ձայն մը լսուեցաւ որ կ'ըսէր .

— Նաւապետ, ճամբան բաց է, մօտեցէք :

Քարափին վրայ, գործի վրայ եղող բեռնակիրներու եւ պոռչտան եավալէտներու մէջտեղը երկու հսկայ Արաբներ անտարբերօրէն կեցած, ուղեւորներուն վար իջնելուն կը սպասէին :

Անոնցմէ մին արաբ ուղեցոյց թարգմաններու յատուկ կապոյտ հաստ կապայ մը նետած էր կռնակը : Կապան այնքան երկայն էր որ, քղանցքին տակէն հազիւ մարդուն պողպատէ խթաններով կարմիր մոյկերը կը տեսնուէին : Այս մարդուն կուրծքին վրայ պատուոյ լեղէոնի խաչ մը կը փայլէր :

Իսկ միւսը ճերմակ կապայ մը հագած էր որուն վրայ զինուորական պատուանշանի մը դեղին ժապաւէնը կախուած էր :

Նաւուն սանդուխը քարափին վրայ իջեցուցին եւ ուղեւորները իրարու ետեւէ ուրախութեամբ ցամաք դրին ոտքերնին :

Մօպրէ խումբին առջեւն անցնելով սանդուխին առջեւէն կառք մը կանչեց :

Երբ Փարիզցիներուն խումբը սանդուխին կէսը հասաւ, պատուոյ լեղէոնի խաչը կրող ուղեցոյցին աչքերը փայլիլ սկըսան : Ընկերոջը կողմը դառնալով բաներ մը ըսաւ անոր եւ երկու մարդիկը երկու կիներուն նայեցան :

Երբ Տիկին Շապան եւ Տիկին Գութ Մօպրէի կանչած կառքէն ներս կը մտնէին, երկու Արաբները անոնց մօտենալով միաբերան ըսին .

— Սէլամ ալէյքիւմ :

Երկու կիները ետեւնին դառնալով խեղդուկ բացագանչութիւն մը արձակեցին :

— Զիս չճանչցա՞ք, Տիկին, ըսաւ անոնցմէ այն որ պատուոյ լեղէոնի խաչը կը կրէր :

Եւ քաղաքավարութեամբ խոնարհեցաւ անոնց առջեւ :

ՓԻԷՐ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Առնուվիլ - Սարսէլի Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն այս Կիրակի Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ ընկ. ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ մահուան 9րդ տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաև ընկերներ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ-ԹՈՎՄԱՍԵԱՆԻ

ԱԲՐԱՀԱՄ ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆԻ
եւ ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՅԵԱՆԻ

ինչպէս նաեւ Վարդան ենթակոմիտէի խումբի ողբացեալ ընկերներուն յիշատակին.—Յովհ. Ճիհանեան, Օննիկ Թորգոմեան, Բարունակ Գումրույեան, Օննիկ Աւետիսեան, Օննիկ Կարապետեան, Վահէ Ճիհանեան, Յակոբ Մերտինեան, Գաբրիէլ Մովսէսեան, Միսաք Ճիհանշահեան եւ Վարդերէս Վարդերէսեան :

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Միշէլ Սասուլաս մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մեծ մայրիկին՝ Տիկին Գազանճեան (Վալանս) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Մանուկներու Օրուան աճուրդէն հետեւեալներէ : Պ. Ժ. Իւլրիշ յիսուն Ֆրանք, փոքրիկն Ա. Անտոնեան 40, Տէր եւ Տիկին Ռ. Քիւրքէտէն, Շ. Ճերմակեան, Մ. Սահակեան, Ա. Անտոնեան 30ական, Տէր եւ Տիկին Ս. Սինանեան 25, Սիսլեան, Իսպէնչեան, Պ. Սաճեան, Ս. Անտոնեան 20, Ղ. Թորոսեան 12, Եկաւեան, Ս. Քիւրաճեան, Կ. Մարանճեան, Խ. Անտոնեան, Մ. Նալպանտեան, Խաչիկեան, Ժ. Արապեան, Գունտուրաճեան, Ալիքեան, Ստանպուլեան, Պ. Մանուկեան, Միքայէլեան, Աւետիքեան, Երանոսեան, Տիկին Շաքարեան, Ֆ. Խաչիկեան, Ժ. Անտոնեան 10ական : Օ. Մառանճեան, Գ. Մառանճեան, Տիկ. Պ. Մուրատեան, Սիլվի (փոքրիկ) Գապաքճեան, Ա. Մանուկեան, Գամպուրեան, Ա. Քիրազեան 5ական, իսկ աճուրդի թերթանուշը նուէր Տիկին Թագուհի Մանոնեանէ :

×

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԳՄԲԷԹԻ ՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները յատկացուելու համար գմբէթի նորոգութեան :

Նախորդ ցանկերու գումարը	59629.—
Ռօնիի Մշակութային Միութիւն	
Պ. Ա. Բամպուքճեանի միջոցով	300.—
Պ. Ա. Բամպուքճեան (իր տան գանձանակի հասոյթ)	200.—
Տոքթ. Ժիրայր Տինանեան իր հօր Տոքթ. Բարսեղ Տինանեանի մահուան տարելիցին առթիւ	200.—
Պ. Տիգրան Տէվէճեան	200.—
Ոմն Աստուածատուր Սրապեանի յիշատակին	100.—
Այրի Տիկին Մարի Տինանեան իր ամուսնոյն Տոքթ. Բարսեղ Տինանեանի մահուան տարելիցին առթիւ	100.—
Պ. Սարգիս Շահինեան	100.—
Պ. Ալեքսանտր Օհանեան Տիկին Սիրարփի Վարժապետեանի մահուան տարելիցին առթիւ	50.—
Պ. Եդուարդ Պապեան Տիկին Սիրարփի Վարժապետեանի մահուան տարելիցին առթիւ	50.—
Տէր եւ Տիկ. Պէրպէրեան	50.—
Տիկին Տէրպէտէրեան	50.—
Տիկ. Մարիամ Կօկանեան	50.—
Տէր եւ Տիկ. Բապուճեան	50.—
Տիկ. Տիրուհի Ընգապապեան	50.—
Պ. Կարապետ Կէտիկեան	30.—

Պ. Պ. Թ. Ղազարոսեան, Տիկին Մ. Սարաճեանի եւ Հ. Փէշտիմալճեանի յիշատակին, Տէր եւ Տիկին Հ. Տիւմէճեան, Թ. Տէր Յակոբեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի, Սողոմոնեան ընտանիք քսանական Ֆրանք, : Տիկ. Սիրանոյշ Գալուստեան 10 Ֆրանք :

Ընդհ. գումար 61.179 Ֆրանք :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

ՈՒՍ. ՈՍՏԱՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Կին մը, որպէսլէնժէր, շաբաթը երեք օր, ժամը 8էն 13 : Ոչ – յոգնեցուցիչ աշխատանք : Լաւ վճարում : Ընկերային ապահովութեան կամ օտար հպատակներու համար աշխատանքի իրաւունքի քառթը անհրաժեշտ է :

Անձամբ դիմել ամէն առաւօտ ժամը 9էն 13, 57 Պուլվ. Ժուրտան, Փարիզ (14), (Մեթրօ Փորթ տ'Օրլէան) :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ մը (այր) մուշտակ մաքրելու գործատան մը մէջ, իբրեւ օգնական : Կրնայ արհեստն ալ սորվիլ : Դիմել՝

DEJEAN
13, Rue des Petites-Ecuries, PARIS (10e)

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ Կարտանի Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դուման խումբը Կիրակի (6 Փետրուար) ժամը 16ին, իրենց սովորական հաւաքատեղին, ներկայ պիտի գտնուին Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Կիր. (Փետր. 13) Ղեւոնդեանց Քահանայից յառաջիկայ տօնին առիթով կը մատուցուի բազմաձայն պարագ, ի ժամ Ս. պատարագի կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանդիստ Փարիզի եւ շրջակայ եկեղեցիներու մէջ ծառայած վախճանեալ հոգեւորականներու. — Գէորգ Արքեպս. Իւթիւճեանի, Գրիգորիս Եպս. Պալաքեանի, Սուքիաս վրդ. Պարոնեանի, Յովհաննէս քհնյ. Հիւնքէրպէյէնտեանի, Սահակ քհնյ. Իւթիւճեանի, Կոմիտաս քհնյ. Սկպեանի, Բառնաբաս քհնյ. Խնտամեանի, Աբիսողոմ քհնյ. Թորոսեանի, Մեսրոպ քհնյ. Մեսրոպեանի, Վահան քհնյ. Խոյեանի, Բարթող քհնյ. Թագըմճեանի, Գէորգ քհնյ. Դաւիթեանի, Լեւոն քհնյ. Արսլանեանի, Գարեգին քհնյ. Տէօվլէթեանի, Մկրտիչ քհնյ. Արսլանեանի, Գէորգ քհնյ. Նիզամեանի, Ներսէս քհնյ. Գանեճանի, Գրիգոր քհնյ. Ճէպէճեանի, Յուսիկ քհնյ. Ադամեանի, Վարդան քհնյ. Պաղտատլեանի, Յարութիւն քհնյ. Ճօրթուեանի, Ադդէ քհնյ. Փայլակեանի եւ Եսայի քհնյ. Ալթունեանի հոգիներուն համար :

Երեկոյեան ժամը 16.30ին կը կատարուի ՏԵԱՌՆԸՆԴԱՌԱՋի հանդիսաւոր նախատօնակ եւ Անդաստան ու տեղի կ'ունենայ մոմավառութիւն (Մլէտ) :

×

14 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, Երկուշաբթի օր, Տեառնընդառաջ : Տօն քառասնօրեայ գալըստեանն Քրիստոսի ի Տաճարն : Ս. պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին :

17 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, Հինգշաբթի օր, Տօն Սրբոց Վարդանանց զօրավարացն մերոց հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն, որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին : Տօն անուանակոչութեան Նորին Վեհափառութեան Տ. Տ. Վազգէնի Առաջնոյ Սրբազնագոյն Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց : Պատարագի ընթացքին կը կատարուի Հայրապետական Մաղթանք : Յետ պատարագի, կը կատարուի հոգեհանդիստ վասն համօրէն ննջեցելոց : Փարիզի եւ շրջակայից հայկական դպրոցներու աշակերտութիւնը ներկայ կ'ըլլայ Ս. պատարագին եւ կը կատարուի Վարդանանց յիշատակին նուիրուած հանդէս :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պարոյր Մովսէսեան, հօր անունը Գրիգոր, եղբայրը՝ Օննիկ, քոյրը՝ Արշալոյս, ծնած է Թուրքիա, Հին Բայազիտ, 1910ին կամ 1911ին, փնտռողն է եղբայրը Մովսէսեան Օննիկ Գրիգորի, Հայաստան Զարենցի փողոց, նրբանցք թիւ 17 : Տեղեկացնել Պ. Կարպիս Մառանճեանի, 2 Փլաս Օ զ'Երպ, 38 Կրընոպլը :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի :

Կիրակի, (Փետր. 27) ժամը 17ին Սալ Ֆրանքօ - Սիւիս, 10 Աիւ տէ Մեսաժրրի, (Մեթրօ Փուասոնիէռ) :

Կը նախագահէ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ
Կը խօսի Ընկերներ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ եւ

Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին : Ճոխ պիւֆէ :

Մուտքը ազատ է

ՍԿԻԶԲՆ ԵՐԿԱՆՑ
Թատերական ողբերգութիւն
Երեք արար եւ մէկ կենդանի պատկեր

Ապրիլեան Մեծ – Եղեռնի յիսնամեակին առթիւ լոյս տեսած, իրական կեանքէ առնուած ընտանեկան «տըրամ» մը :

Ստանալու համար դիմել դրաւոր հեղինակին՝

Գին հինգ ֆրանք
O. HEKIMIAN
74, Rue de Lourmel, PARIS (XVe)
C. C. P. 2753.65 - Paris

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ, Փետրուար 12, երեկոյեան ժամը 21ին, Ազգ. Տան Ա. յարկի սրահին մէջ :

Կը նախագահէ ՏԻԿԻՆ ԷԼԻԶ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն ծանօթ մտաւորականներ :

Գեղարուեստական բաժին մասնակցութեամբ սիրուած արուեստագէտներու : Տիկին Զարուհի Անտոնեան, Օր. Սօնա Վարդանեան, Գ. Եանպէկեան, Ֆնտրքեան *նուագախումբը :*

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆՔԵԱՆ
Ձեր տրամադրութեան տակ է
բոլոր ճամբորդութիւններու համար
ՕԴԱՆԱՒ–ՇՈԳԵՆԱՒ–ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ
Դիմել
Agence de Voyage
PARENTY & DESROUSSEAUX
7, Rue de Hanovre — PARIS (2e)
Métro :
4 Septembre ou Opéra
Téléph. : RIC. 79-86
RIC. 79-39
Բաց է ամէն օր,
ժամը 9–12 եւ 14–18
բացի շաբաթէն,

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կազմակերպուած

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Օժանդակութեամբ Կայանի կրթ. կազմի Եւ տեղւոյն մասնաճիւղերու կողմէ :

Կիրակի (13 Փետրուար), ժամը 14.30ին, 4րդ թաղապետարանի սրահը, 2 Փլաս Պօտուայէ (մեթրօ Օթէլ տը Վիլ) :

ՃՈԽ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Մասնակցութեամբ կայանի մանուկներու եւ պատանիներու :

Երգ, պար, կենդանի պատկեր եւ *թատերգութիւն ներշնչուած Հայոց պատմութեան հերոսական էջերէն :*

Նախընթրիքով կը հիւրասիրուին բոլոր մանուկները :

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ԶՈՒԱՐԹ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
Մայրամուտէն մինչեւ կէս գիշեր
ԿԻՐԱԿԻ՝ ՓԵՏՐ. 6, ԺԱՄԸ 17.30ԷՆ 24
3, Avenue Gabriel — AMBASSADEURS — Métro : Concorde
ՊԷՌՆԱՌ ՏԷՏԷՃԵԱՆ
եւ Ալֆորվիլի ԿՈՎԿԱՍ ժողովրդական խումբը
ԵՒ
ROSY ARMEN
ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ — ԽԱՂԵՐ — ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔՆԵՐ
ATTRACTIONS — BAR — BUFFET

35-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի, Մարտ 6, կէս օրէ վերջ ժամը 14.30ին :

SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides

Փարիզի շրջանի, խմբապետները, սկաուտները եւ գայլիկները պիտի ներկայացընեն մեծ խնամքով պատրաստուած՝

Հայկական պարեր, սկաուտական ներկայացումներ, մարզանք, արտասանութիւններ հայերէն, տեսարաններ սկաուտական կեանքէ :

Առաջին անգամ ըլլալով, Հայ Արիներու երգչախումբը պիտի երգէ, հայկ. երգեր «Աշխարհիս շրջանը հայկական նուագախումբով»

Պատրաստուած Հայ Արիներուն նուագախումբին կողմէ

Հայերէն զաւեշտ մը, երէցներուն եւ սկաուտներուն կողմէ

Գունաւոր ֆիլմ մը սկաուտական կեանքէ :

Պիւֆէ — *Մուտք 10 եւ 5 Ֆրանք*

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,30 Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

DIMANCHE 6 FÉVRIER 1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

42ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10529 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 42e ANNÉE — N° 10.529

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԻԷԹՆԱՄԻ ՇՈՒՐՋ

—o—

ՃՈՆՍԸՆ – ՔԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Նախագահ Ճոնսըն անակնկալօրէն յայտարարեց թէ Հոնոլիւլիւ կ'երթայ ուր հանդիպում մը կ'ունենայ Վիէթնամի վարչապետ՝ Զօր. Քիի հետ: Կը կարծուի թէ Ամերիկայի նախագահը պիտի խօսի գլխաւորաբար Վիէթնամի տնտեսական եւ զինուորական կացութեան մասին եւ հասկցնէ Քիի որ Միացեալ Նահանգները տրամադիր չեն յաւիտենական կերպով օգնել Վիէթնամի իրենց ներկայութեամբ:

Եթէ լուրը անակնկալ մը եղած է, չի կարծուիր թէ անոր պատրաստութիւնն ալ շատ արագ եղած ըլլայ: Ընդհակառակն, իրաց ներկայ կացութիւնն է որ պատճառ եղած է այս հանդիպումին, որ տեղի կ'ունենայ Փըրլ Հարպըրի պատմական շրջագիծին մէջ: Վերջին շաբաթներու ընթացքին, խաղաղութեան արշաւը ձախողեցաւ, ՄԱԿի միջամտութիւնը մասնաւոր հեռանկար մը չի ներկայացներ ներկայիս, ռմբակոծութիւնները վերսկսած են եւ Սայկոնի ամերիկացի հրամանատարը կը պահանջէ որ մարդու եւ զէնքի նոր առաքումներ ըլլան, յիշենք նաեւ որ Սայկոնի զեկավարները մտահոգ են որ Ճոնսըն կրնայ բանակցիլ եւ Ուոշինկթընի Քոնկրէսին մէջ իրարանցում կայ տրուած ըլլալով որ խումբ մը ծերակուտականներ կասկածի կ'ենթարկեն Պատերազմական նախարարութեան ռազմագիտական վարդապետութիւնը:

Նախագահ Ճոնսըն Սայկոն պիտի չերթայ եւ Ուոշինկթըն կը վերադառնայ Զորեքշաբթի:

× Հռոմէն մեկնած է Պելժիոյ Արքեպիսկոպոսը՝ Կարդինալ Սիւէնէնս, բայց ո՞ւր ըլլալը ծանօթ չէ: Ոմանք անհաւանական չեն նկատեր որ Կարդինալը խաղաղութեան առաքելութիւն մը ունենայ Վիէթնամի համար: Ուր որ դիմում եղած է լուր առնելու համար, բացասական պատասխան տրուած է ինչ կը վերաբերի Կարդինալ Սիւէնէսի ո՞ւր ըլլալուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ շատ մեծ արկած մը պատահած է Ճափոն: Պօյինկ 727 մը ճըզմուած է երբ կը մօտենար Թոքիոյի ուր էջք պիտի կատարէր: 126 ճամբորդ եւ 7 հոգի անձնակազմ, մեռած են: Քաղաքային օդանաւորդութեան մեծագոյն աղէտն է:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՍԱՌԱԿԱԹԻ դժուարութիւնները չեն հարթուած: Իտալիոյ Հանրապետութեան նախագահը երեք ձեւով կրնայ լուծել կառավարական տագնապը. — Ա.) Կը համոզէ Ալտօ Մորօն որ շարունակէ իր փորձերը դահլիճը կազմելու համար, Բ.) Հրաժարեալ դահլիճը կրկին կը ներկայանայ Երեսփոխանական Ժողովին վըստահութեան քուէի համար, Գ.) Առժամեայ դահլիճ մը կը կազմուի մինչեւ երեսփոխանական ընտրութիւնները:

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ Գերմանիոյ վարչապետը Փարիզ կուգայ Երկուշաբթի օր, ուր երկու օր գլուխ գլխի տեսակցութիւն պիտի ունենայ նախագահ տը Կոլի հետ: Էրհարտ մեծ պատրանքներ չունի այս հանդիպումին համար, բայց այն համոզումն ունի որ տեսակցութիւնը օգտակար կրնայ ըլլալ:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ նախկին Արտաքին նախարարը՝ Տիկին Կոլտա Մէյր Մափայ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար նշանակուեցաւ միաձայնութեամբ կեդրոնական կոմիտէի կողմէ: Մափայր Իսրայէլի կառավարութեան մեծամասնութեան կուսակցութիւնն է:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ Լունա Թ. ինքնագործ տարրալուծարանը կը շարունակէ շահեկան տեղեկութիւններ հաղորդել լուսնէն: Ամերիկացիք յոյս ունին թէ Խորհ. Միութիւնը աշխարհի հետ պիտի բաժնէ ստացած տեղեկութիւնները:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ձայն - պատկերասփիւռի լրագրողները գործադուլ կը սկսին Երկուշաբթի օր:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիա որոշած է օգնութեան հասնիլ Հնդկաստանի: Պարարտանիւթ, կաթ եւ երկրագործական արտադրութիւններ պիտի ղրկէ հինդ հարիւր հազար մարքի արժողութեամբ եւ 12 միլիոն մարքի ալ փոխատուութիւն մը պիտի ընէ նպաստաւոր բացառիկ պայմաններով:

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ Երկուշաբթի օր կը սկսի ընկերվարական զեկավարներու դատավարութիւնը: Ասոնք կը մեղադրուին որ «պետութեան ապահովութեան եւ սահմանադրական միապետութեան դէմ գործունէութիւն ունեցած են»: Պարսկական զինուորական պատժական օրէնքին համաձայն մինչեւ տասը տարի արգելափակման կրնան դատապարտուիլ:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ քանի մը հարիւր մահմետական եղբայրներ պիտի դատուին նասրեան վարչակարգին դէմ դաւ մը պատրաստած ըլլալու յանցանքով:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼ սկզբունքով ընդունած է Ճափոն այցելելու հրաւէրը:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Նիւ Եորք Թայմզ թերթին համաձայն, Խորհ. Միութիւնը երաշխաւորութիւններ տուած է Արաբ Մ. Հանրապետութեան հիւլէական զէնքերու համար: Մոսկուա մերժած կ'ըլլայ հիւլէական զէնք տալ, բայց առաջարկած է իր «հիւլէական երաշխաւորութիւնը» անհրաժեշտ պարագային:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը՝ Տիկին Կանտի Մարտի սկիզբը հաւանաբար Ուոշինկթըն երթայ, ի պատասխան Ճոնսընի հրաւէրին:

ՖՐԱՆՍԱՀՊԱՏԱԿՆԵՐԸ Մարտ մէկէն սկսեալ վիզայի պէտք չունին Պարսկաստան երթալու համար: Փոխադարձաբար Պարսկահպատակներն ալ Ֆրանսական վիզայի պէտք չունին, Ֆրանսա գալու համար:

ՄԱՏՐԻՏԻ մէջ հակամերիկեան ցոյց մը կատարուած է ամերիկեան դեսպանատան մերձաւոր շրջանին մէջ: Բանուորներ եւ ուսանողներ «Եանքի ո՛չ» եւ «ոճրագործ» պոռացած են: Այս ցոյցը հետեւանք է Պէ-52 ամերիկեան օդանաւին արկածին, որ տեղի ունեցաւ Յունուար 17ին եւ որու պատճառաւ «կորսուեցան» չորս ջրածին ռումբեր տասը մեղաթոննոց, զորս օդանաւը կը փոխադրէր: Անկէ ի վեր ամէն կողմ այդ ռումբերը պարունակող արկղը կը փնտռուի: Ոստիկան մը առջի օր գըտած է արկղը, որ պարապ էր ...:

Օրը Օրին

"ՇԱՏ ՃԱՄԲԱՅ ՈՒՆԻՆՔ ԿՏՐԵԼԻՔ..."

—o—

Տրամադրութիւն մը կայ, ազգային բոլոր ճակատներուն վրայ, վարդավառ ակընկալութիւններ փայփայելու՝ եղեռնին ոգեկոչման առթիւ մեր ստեղծած շարժումին իբրեւ արգասիք:

Ու կարծէք հակամարտ հոսանքներն անգամ, այս երեւոյթին մէջ, միեւնոյն տեսակէտը, միևնոյն միամտութիւնը ունին: Եւ կը հաւատան որ «հայկական» կոչուած քաղաքական դատը քայլ մը յառաջ անցած է միջազգային վէճերու եւ թընճուկներու բազմութեան մէջ:

Վտանգաւոր միամտութիւն մը, որ կը մատնէ մեր տհասութիւնը քաղաքական - դիւանագիտական լարախաղացութեան կալուածին մէջ:

Առաւելագոյն բարիքը, զոր քաղեցինք քսանըչորսի ոգեկոչումէն, եղաւ, պարզապէս, այն որ տեսակ մը ազգային համերաշխութիւն ստեղծուեցաւ եւ հատուածական բանակռիւները — վերէն վար սնամէջ ու ապարդիւն — չափով մը մեղմացան:

Սակայն, նոյնիսկ այս բարեբաստիկ երեւոյթին մէջ իրաւունք չունինք մեր լաւատեսութիւնը չափազանցելու: Դիւրին չէ, վերջապէս, յիսնամեակի մը ամեհի պայքարները վերջացնել — եւ իրարու խօսք հասկնալ — մէկ արշալոյսէն միւսը:

Ամէնքս ալ գիտենք որ, անցեալ տարի, կարգ մը տեղեր մեր երկու ճակատները միեւնոյն սրահին կամ միեւնոյն ժամուն մէջ չէր որ կ'արտասուէին ու կ'աղօթէին, հակառակ անոր որ ամէն տեղ ալ բարձրաղաղակ կը յայտարարէինք թէ սուգը համազգային էր, ոչ թէ կուսակցական:

Կը թուի թէ ազգային մեծ սուգի մը, մեծ վիշտի մը վերյիշումին կը սպասէինք՝ գոնէ հեռուէն հեռու իրարու բարեւ տալու համար, այսօր:

Իրա՛ւ ամօթ մեր ապրած երեք հազար տարիներուն: Մեր ենթադրեալ փորձառութեան: Մեր իմաստութեան:

×

Ազգային ճակատէն հեռացէք եւ նստէք հաշիւ բրէք թէ իսկապէս ի՞նչ արդիւնք տուաւ մեր ստեղծած աղմուկը:

Մեր լալահառաչ ողբուկոծը:

Ով որ քաջ է եւ իրատես, կրնայ, առանց վարանումի, պատասխանել.

— Ո՛չ մէկ արդիւնք ...

Քսանըչորսի առթիւ օտար բարեկամներու կողմէ ի պատիւ եւ ի յարգանս մեզի արտասանուած քաղցրահնչիւն բառերը արդիւնքի տեղ դնել պիտի նշանակէր անգամ մը եւս հաստատել թէ մեր մրափէն արթնցած չենք ու երազներով ժամավաճառ կ'ըլլանք:

Դիտել կուտայի, վերջերս, թէ մեր սուգին ոգեկոչումը նպատակի մը ծառայած պիտի ըլլար միջազգային կրկէսին մէջ, եթէ մեր դատը սեղանի վրայ դրուէր, օրակարգի նիւթ դառնար, ինչպէս օրակարգի անմիջական նիւթ է, օրինակ, Քաշմիրը կամ Բոտէզիան:

Մենք կրնանք մեր գլուխը պատէ պատ զարնել, կրնանք սրտաճմլիկ ճիչեր արձակել, կրնանք հայհոյել ու անիծել, բայց, ուզենք թէ չուզենք, պիտի ընդունինք որ մեր դատը Քաշմիր մըն ալ չ'արժեր՝ աշխարհի ճակատագիրը վճռողներու աչքին:

Եւ իր այդ «աժանութեան» պատճառաւ ալ ո՛չ միջազգային օրակարգի նիւթ է, ո՛չ ալ պարզ հետաքրքրութիւն:

×

Անցեալ Ապրիլէն մինչեւ այսօր Միացեալ Նահանգներու նախագահը տասնեակ մը կարեւոր ճառեր արտասանեց:

Որեւէ, ուղղակի թէ անուղղակի ակնարկութիւն կա՞ր այդ ճառերուն մէջ, մե՛ր մասին, մե՛ր իրաւունքներուն մասին, Ուիլսընեան սահմաններուն մասին: Կամ, առնուազն, իբրեւ մեր էրած սրտին մխիթարանք, որեւէ դատապարտութի՞ւն մարդասպան ժողովուրդին մասին:

Ո՛չ մէկ:

Վերջին տասը ամիսներուն նոյնքան կարեւոր ճառեր խօսեցան Մեծն Բրիտանիոյ վարչապետը, Ֆրանսայի նախագահը, Մոսկուայի երեւելիները եւ շատ մը ուրիշ ականաւոր անձինք, որոնք ազգեր ու աշխարհներ կը կառավարեն:

Որեւէ, ուղղակի թէ անուղղակի ակնարկութիւն գտա՞ք այդ ճառերուն մէջ, ի նպաստ մեր դատին, ի նպաստ մեր արդար պահանջներուն:

Ո՛չ:

Միացեալ Ազգերու պաշտօնատան մէջ ժողով ժողովի ետեւէ կը գումարուի օրուան բոլոր ժամերուն, շաբթուան բոլոր օրերուն:

Իմացա՞ք որ կազմակերպութեան բազմաթիւ Յանձնախումբերէն կամ մասնախումբերէն մէկը կամ միւսը անհրաժեշտ դատէր զբաղիլ մեր ճակատագրով, մեր հարցով ու պահանջ ներկայացնէր Հայուն հողը Հայուն վերադարձնելու:

Ի հարկէ այդ տեսակ բան չիմացաք:

Վերջին տասը ամիսներուն, միջազգային որեւէ մարմին — բարեսիրակա՛ն, մարդասիրակա՛ն — գոնէ կէս – բերան յանձնարարե՞ց նիւթական հատուցում մը ընելու հայ ժողովուրդին, որ միլիառներով տոլար կորսնցուց 1915ի եղեռնին:

Ո՛չ, մեր աչքերը այդ տեսակ Մարմինի չհանդիպեցան:

×

Իբրեւ բացասական «արդիւնք» կրնայի յիշել որ ռուսեւթուրք նշանտուքը— երկրորդը թէ երրորդը 1920էն ի վեր — գնաց եկաւ զուգադիպեցաւ Եղեռնի ոգեկոչման տարւոյն:

Դիւանագիտութիւնը այն վիշապն է, որ կրնայ հեգնել անզօր ժողովուրդի մը պատահած ողբերգութիւնը, նոյնիսկ, այն պահուն՝ երբ տաք արցունքը կարմրցուցած է անոր աչքերը:

— Ի՞նչ քիթդ կախեցիր, նորէն, հայ ժողովուրդ ... Կը սպասէիր որ մեր խաղը կէ՞ս ձգէինք, քու Հոգեհանգիստիդ պատճառաւ, կրնան պոռալ Մոսկուայի ջոջերը մեր երեսին:

Խոստովանինք որ մեր յուսախաբութիւնները հետեւանք են, գլխաւորաբար, մեր անբուժելի անիրատեսութեան: Մեր երազատեսութեան:

Արդարեւ, անիրատեսութիւն չէ՞ մեր ըրածը երբ կ'աշխատինք աշխարհի վիթխարի ուժերուն հաւատացնել թէ հայ ժողովուրդին իրաւանց վերականգնումը այնքան կարեւոր է որքան, օրինակ, Պերլինի խնդիրը:

Մեզի համար կրնայ այդքան կարեւոր ըլլալ: Բայց, գացէք հարցուցէք Նիւ Եորքի, Լոնտոնի կամ Փարիզի սակարանները վարողներուն: Արեւմտեան ճարտարարուեստի եւ առեւտուրի անթագակիր արքաներուն:

Անոնց համար հայկական հարց չկայ: Տկլոր ժողովուրդին տկլոր դատն ալ դա՞տ է:

Անիրատես ենք նաեւ այն իմաստով որ մեր չորս դին չենք նայիր ու չենք լսեր ու տեսներ այն ահաւոր վտանգները, որոնք Մեծերու քունն անգամ կը փախցնեն:

— Յաջորդ պատերազմին Դուսիոյ բընակչութեան մէկ երրորդը պիտի կոտորուի մեր զէնքերով, կ'ազդարարէր Ամերիկայի Պաշտպանութեան նախարարը, անցեալ օր:

Նոյն սպառնալիքը կրնաք լսել Կրեմլինի պալատէն ալ:

Ա՛լ ինչպէ՛ս կրնանք յոյս ունենալ թէ Քսանըչորսը «արթնցուց քնացող խիղճերը» եւ «մեր խնդիրը օրակարգի նիւթ պիտի դառնայ, շուտով»:

Փողոցն ի վար քալող հայ գիւղացին թող հաւատայ այս հէքեաթին:

Բայց, անոր առջեւէն քալող ղեկավարը իր կոչումին դաւաճանած կ'ըլլայ, եթէ չսթափեցնէ զայն.

— Հայրենակից, մի՛ անապարեր, տակաւին շա՛տ, շա՛տ երկար ճամբայ ունինք կտրելիք ...

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄՕՐՍ ՀԵՏ ԱՔՍՈՐԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Գ.

Հոկտեմբեր 4, Կիրակի

Զինուորը մեկնեցաւ : Նամակս դնաց : Անօթի ենք, կը սպասենք, ի՞նչ բանի՝ չենք դիտեր : Մայրս դաշտային խոտեր կը դտնէ, կը խաշէ ու կը խմենք :

Մկրտիչ կը պատմէ թէ իրենց դիւղացիները ըսեր են որ բոլոր Հայերը պէտք է թրքանան : Այդ նպատակով կ՚արդիլեն այցելել իրարու, դիւղէ դիւղ :

Մտիկ ընողը ո՞վ : Երեկոյին, մայրս եւ ես, անձրեւին տակ, Պէօյիւք Գայնարճըք դացինք դուլպայ ծախելու :

Հոկտեմբեր 5, Երկուշաբթի

Մայրս Գոճա – քէօյ դնաց՝ բողոքելու կառավարութեան : Գիւղացին հաց չի տար, կառավարութիւնը ամսական չի տար, — սպաննեցէք մեզ, կամ ձգեցէք որ ամուսինս վերադառնայ բանակէն :

Այս էր ըսելիքը : Կրցա՞ւ ըսել իր խեցբեկ թուրքերէնով :

Երբ լեզուի հարց դարձաւ, մեծ - մայրը ըսաւ մօրս.

— Դպրոց զրկեցիր՝ ի՞նչ հասկցար : Դպրոցին համար ըրած ծախքերովդ կով մը առնէիր, կաթը կը խմէիր, վերջն ալ կովը կը ծախէիր, դրամ կ՚ունենայիր :

Մայրս դնաց, սակայն,

Վերադարձաւ դանդատելով թէ հիւսած դուլպաներուն բուրդին դրամն անգամ չեն ուզեր տալ, դուլպան ի՞նչ ընեն, տուլախ կը փաթթեն իրենց ոտքերուն : Տըւեր է հիւսած բոլոր դուլպաները, երեք հաց դներ է :

Միւտիւրը ըսեր է թէ մօտ օրէն ամսական պիտի տրուի :

Երեկոյին սահմոկեցուցիչ լուր մը առինք.— Թուրքերը կ՚առեւանդեն Արմաշի աքսորականներուն աղջիկները, նոյնիսկ Յովհաննէս վարդապետ (նախապէս քահանայ) իր հարսը պաշտպանած ժամանակ՝ կը սպաննուի ծեծի տակ : Շատ աղջիկներ ալ, խուսափելու համար առեւանդիչներէն, կ՚ամուսնանան Յոյներուն հետ : Ատոնց մէջ մեր դրացիին աղջիկը, Գոհար, իրական գոհար : Այս լուրերը կուտայ մեծ - մօրաքրոջս աղջիկը, Հեղինէն, որու նամակը երկար ճամբորդութիւն մը կատարած էր ծոցով :

Հոկտեմբեր 6, Երեքշաբթի

Ալ բան չմնաց ծախելիք՝ պնակ մը ալիւրի փոխարէն : Սպառեցան մօրս հարսնութեան հագուստներն ալ : Կը շարունակուի մեր անօթութիւնը : Մայրս կը քակէ բրդեղէնները, դուլպայ կը հիւսէ, ուրիշ բան կարելի չէ : Բայց թուրք դիւղացին ալ աղքատ է, անկարող ոչ միայն դնելու, այլ եւ կտոր մը հաց տալու իբրեւ ողորմութիւն՝ յանուն Ալլահին :

Եղբայրս Ասողիկն ալ դուլպայ կը հիւսէ :

Այս առաւօտ, մօրս հետ ճամբայ ելանք դէպի Գոճա - քէօյ՝ դուլպայ ծախելու : Քալեցինք հովին մէջէն, որ մեզի կը փաթթուէր ու կը կեցնէր ճամբուն վրայ : Հովը երբեմն անձրեւի կաթիլներ կը նետէր երեսիս : Եւ սակայն չանձրեւեց :

Այսօր միայն սորվեցայ դիւղին բուն անունը, Գոճա - քէօյ չէ եղեր, այլ Հոճա - քէօյ : Մեծ դիւղ մըն է, բաղդատմամբ Գուրու - Տէրէին :

Այս անգամ երկար կը մնամ դիւղին մէջ,— 70 տնուոր դիւղ մը, ըստ բաւականի՝ դիւղի կարգ անցած բնակավայր մը : Միւտիւրլըք : Արմաշէն այստեղ հասած էինք դիշերը, ու միւտիւրին պաշտօնատան առջեւ պառկած : Կը փնտռեմ կը դտնեմ տեղը, ուր պառկած էի դետինը : Մայրս պաշտօնատուն կը մտնէ : Աչքս սեւեռած պառկած տեղիս՝ կեցեր եմ : Թուրք մը կ՚անցնի ու կը բարեւէ .

— Սէլամն ալէյքիւմ :

— Ալէյքիւմ սէլամ, կը մրթմրթամ՝ չմատնելու համար Հայութիւնս :

Գրպանս կայ աղերսագիր մը (արզուհալ), միւտիւրէն խնդրելու համար՝ որ դրագրի պաշտօն մը տրուի ինծի : Ի՞նչ տղայամտութիւն : Մեծ - մայրս էր որ թելադրած էր, պատճառաբանելով թէ « մարդու այս անապատին մէջ ո՛ւր պիտի դտնեն դրագիր մը, քեզի պէտք կ՚ունենան անպայման » :

Քիչ ետք պաշտօնատունէն դուրս կ՚ելլէ մայրս, — մեր դիւղին մըխթարը եւ իմամը թուղթ մը դրած էին՝ միւտիւրին յայտնելու համար թէ դիւղացիները կը մերժեն հաց կամ ալիւր տալ մուհաճիրներուն, ինչ դնով ու պայմանով ալ ըլլայ : Բայց միւտիւրը զինուորական փախըստական հետապնդելու համար բացակայ էր, ուստի թուղթը ձգած էր փոխանորդ ժանտարմային մօտ :

Աղերսագիրս այլեւս չհանեցի դրպանէս :

Մայրս դռնէ դուռ ցոյց տուաւ իր հիւսած դուլպաները :

— Երախայ մը ունիմ, կաթ կուտամ, դնեցէք, ափ մը ալիւր մէկ դուլպան ...

Ոչ ոք կ՚ուզէ դնել, սակայն : Թուրքն ի՞նչ ընէ դուլպան :

— Եթէ հաց չունիս, դնա մուրա, կ՚ըսեն հեղնանքով, շնական խնդուքով :

Մինչ մայրս կը պտըտի դռնէ դուռ՝ դուլպաները շարժելով ձեռքին մէջ, յանկարծ կը թափի մուէզզինին ձայնը : Իմամն է որ աղօթելու կը կանչէ .

— Լա իլ Ալլա՛հ ...

Ալլահ կը կախուի երկնքի մէջ : Ճիշդ Շաբաթ մը առաջ աղօթած էի, Աստուած կանչած էի : Այսօր կ՚ըմբոստանամ, ու կ՚ըսեմ. — Թուրք ըլլալու է Աստուած, որ կը լսէ մուզզինը եւ ոչ իմ ձայնս :

Կը մօտենամ պաշտօնատան, սպասելով մօրս վերադարձին : Պաշտօնատան պատերուն վրայ կը կարդամ անուններ հայերէն, յունարէն, Ֆրանսերէն եւ թուրքերէն, — դժոխքին քառուղին է այս դիւղը, կ՚ըսեմ միտքէս :

Մայրս նշան կ՚ընէ կը կանչէ :

Կը հետեւիմ իրեն ու կը մտնենք տուն մը : Աքսորուած Հայեր են, աւելի բախտաւորներ : Կը ծանօթանանք, մեզի քառորդ հաց կուտան :

Յուսահատ ու տխուր, կը վերադառնանք :

Գայալարէն վեր՝ ճինկէնները վրան զարկած էին : Մայրս կը մտածէ դուլպայ ծախել ... ճինկէններուն : Ասոնք կը զըւարճանան տեսնելով մեր հալը : Մէկն է միայն որ «էյվա՛հ» կ՚ըսէ ու կը զարմանայ, որ դուլպայ ծախելու ելեր ենք օրուան հացին համար, խորհրդածելով որ « իրենց նման դարձեր ենք » :

Մայրս չյուսահատեցաւ, սկսաւ աղաչել, պաղատիլ, ափ մը ալիւր մէկ զոյդ դուլպան.— Երախայիս համար է, յանուն ձեր Ալլահին ...

Կաթնկեր աղբարիկի՛ս համար :

Մայրս դրեթէ կը մուրա՛ր ... ճինկէններէն :

Փախա՛յ չտեսնելու համար մօրս արցունքները : Լալու համար կուշտ ու կուռ, բաց դաշտերուն մէջ :

Երբ եկաւ դտաւ զիս՝ դիւղին ճամբուն վրայ, ձեռքը թաշկինակով ալիւր ունէր : Տուի բոլոր դուլպաներս : Լուռ, զբաղած էի չորցած մորմ փնտռելով փշոտ մացառներու վրայ :

Դարձանք Գուրու - Տէրէ, դրեթէ վազելով, այնքան ուժդին կը հրէր հովը մեր կռնակէն :

Երեկոյին դարձեալ անժուր ջուրը, դաշտային բոյսերու խաշածոն, աղի ձուկի համով : Ալիւրը՝ փոքր եղբօրս համար, խաւիծ շինելու :

Խաշածոն պատրաստելու համար՝ դաշտէն չոր փայտ ու խռիւ հաւաքեր էինք : Թուրք դիւղացիները եկան յանդիմանելու, — վատեր, կը մոլտամ ներսէս : Երկու օր առաջ մեզի կ՚ըսէին . — « Գացէք փայտ հաւաքեցէք, հաւկիթնիդ չի պաղիր » : Հիմա դաշտի փայտն ալ չեն կամենար մեզի :

Վաղը Գուրպան Պայրամ է :

Դուրսը սկսած են հրացան պարպել : Դրացին միս ջարդելու կանչեց մայրս : Քիչ ետք կը վերադառնայ՝ միսի կտոր մը դոգնոցին մէջ : Յակոբիկ, դեռ կաթնկեր, հրճուանքով կը յափշտակէ ու բերանը կը տանի, անկարող զանազանելու սնունդը, ուտելիքը – չուտելիքը : Մայրս կ՚առնէ ձեռքէն, «կը խաշեմ ու ջուրը կուտամ » կ՚ըսէ : Իսկ Բարսեղ քուն մտած է արդէն, կերուխումի երազ տեսնելու եւ առտուն պարծենալու համար թէ իր անկողինին մէջ թուզ ու չամիչ դտած է եւ կերած :

Հոկտեմբեր 7, Չորեքշաբթի

Այսօր Թուրքերուն Գուրպան Պայրամին առաջին օրն է :

Ուրախ են, խնջոյքի մասին կը մտածեն : Բայց ինչպէս իրենք կ՚ըսեն, « Թուրք նէ՞ պիլիր պայրամը, զըր - զըր իչէր այրանը » : Ոչ պայրամին օրը դիտեն, ոչ ալ պայրամ ընել : Յայտարարուած է իրենց որ Պայրամ է, եւ ինչպէս սովորութիւն է այս կողմերը՝ օր մը պայրամ կ՚ընեն այս դիւղը, յաջորդ օրը՝ դրացի դիւղը : Ու բոլոր «տիվանի մարդիկը», դդալները իրենց դօտիին մէջ խրած, որոշուած օրը որոշուած դիւղը կ՚երթան « Պայրամի քէյֆը» ընելու : Ամէն մէկ տունէ երեք տեսակ կերակուր (մէկը՝ փլաւ = եղինձ) եւ կէս հաց հաւաքելով՝ կերուխումի կը նստին միսաֆիր օտասրին մէջ :

Ընդհանրապէս ձէթով պատրաստուած են կերակուրները եւ ամէն Թուրք ձէթ կը հոտի (կտաւատի իւղ, որմէ կը դանիմ) : Այնքան որ միտքս կ՚իյնայ ալեխօսիկ Եղիշէին խօսքը. «Մեր բերաններուն մէջ քաղցրութիւն չմնաց » :

Սակայն, ոչ ոք հրաժարած է առօրեայ աշխատանքներէ, «օրը սուրբ ընելէ » : Չեն սիրեր բան կերցնել իրարու, բայց երբ ուտիքի կանչուին՝ կը վազեն կ՚երթան, եւ «օրը սուրբ կ՚ընեն» այդ պարագային միայն :

Այս առաւօտ պայրամը մեր դիւղին մէջ ըրին, երեկոյին՝ Գումլար դիւղին մէջ :

Հոկտ. 8, Հինգշաբթի

Պայրամին երկրորդ օրն է : Անձրեւ կը տեղայ : Թուրք դիւղացիները, դդալները իրենց դօտիին մէջ կը սպասեն որ դադրի անձրեւը՝ ուտիքի երթալու համար : Բայց չդադրեցաւ անձրեւը :

Հաց չունինք, խոտը կը խաշենք, խաշածոյով իրիկուն կ՚ընենք :

Կ՚իմանամ որ վաղը թուրք զինուոր մը քալելով պիտի երթայ Ատափազար, վերադառնալու համար բանակ : Կը պատրաստուիմ ես ալ, անօթի սատկիմ ալ՝ պիտի երթամ, — մեծ քաղաք է, կարելի է ապրիլ ծածուկ, ամէն աշխատանքի յօժար :

Բայց յանկարծ խղճի խայթ մը, — մինա՞կ պիտի ձգեմ մայրս, եղբայրներս :

Կը խօսիմ մօրս հետ :

— Գնա՛, կ՚ըսէ :

Գուրու - Տէրէ մնացեր եմ՝ ի՞նչ օգուտ : Ընդհակառակն բերան մը կը պակսի՝ եթէ ուտելիք դտնեն : Երեկոյին ժանտարմա մը եկաւ յայտնելու թէ հարեւան դիւղէն Ասողիկը հովիւ կ՚ուզեն, կանխիկ վճարումով, ցորենով կամ ալիւրով : Համաձայնեցանք : Շաբաթ օր գործի պիտի սկսի :

Հոկտեմբեր 9, Ուրբաթ

Պատրաստ կանդնած եմ առտուն կանուխ : Ուղեկիցիս նշանին կը սպասեմ :

— Երկար ճամբայ է, անօթի պիտի չըկարենաս քալել, կ՚ըսէ մայրս :

50 տիրհէմ կաթ կ՚առնէ, որ խմեմ ու ճամբայ ելլեմ :

Երկու պնակ ալիւր ճարած է վերջին դուլպաները ծախելով, հաց պիտի ընէ՝ ընկեր չունի :

— Դուն դնա՛, Աստուած օգնական, կ՚ըսէ եւ կը մտնէ մութ սենեակը : Ապահովաբար լալու :

Կը միանամ թուրք զինուորին :

Հոճա - քէօյի մէջ մեզի միացան ուրիշներ : Կը շարունակենք ճամբան : Սկսան խօսակցութիւնները, պատերազմի մասին, սպաննուած ընկերներու մասին, վիրաւորներու մասին :

Գուրու - Տէրէցի զինուորը, մօտենալով ինծի, փսփսաց ականջիս .

— Բնաւ չբանաս բերանդ :

Հասկցայ յանձնարարութեան իմաստը : Եւ լռիկ կը հետեւիմ իրենց, քալելով ցեխին մէջէն, իյնալով ելլելով : Զանազան դիւղերէ ուրիշներ ալ միացան մեզի : Այժմ տասնեւմէկ հոգի ենք :

Անցանք Ալմալուին դիմացէն : Հայաբնակ դիւղ մը, որ պարպուած է : Անցանք Ֆընտըքլըի տակէն, նոյնպէս հայաբնակ, այժմ պարպուած :

Խօսակցութիւնը Հայոց մասին է հիմա : Ինչե՛ր կը պատմեն, լուր ունին ջարդերէն :

Լռիկ կը հետեւիմ, բայց յոգնած՝ ետ կը մնամ յաճախ : Կը սպասեն ինծի, կը մեղքնան, կը հարցնեն թէ ի՛նչ պիտի ընեմ քաղաքին մէջ : Իմ տեղս կը պատասխանէ Գուրու – Տէրէցին :

Եւ ուղեկիցներս չիմացան թէ Հայ եմ :

Երեկոյին, մութը իջած էր արդէն՝ երբ մտանք Ատափազար :

Կը ճանչնամ քաղաքը,— այստեղ առեր եմ ուսումս : Աստուածարեալքաղաքը այժմ կիսովին պարպուած,— աւերակ են հայկական թաղերը : Կ՚երթամ ինծի ծանօթ փուռ մը, ու կը պառկիմ փուռին մէջ, ցեխը վրաս :

Հոկտ. 10, Շաբաթ, Ատափազար

Կ՚արթննամ : Առաջին մտածումս՝ հիմա ի՞նչ կ՚ընեն մայրս, եղբայրներս, ա՛յս պիտի ըլլայ մտածումս, այսուհետեւ :

Բայց նախ երթանք դործ փնտռենք :

Անցեալ տարի ա՛յս օրերուն էր, դարձեալ, որ Ատափազար կը մտնէի՝ ցեխի եւ ջուրի մէջ տապլտկելով : Կեդրոնականի ընթացաւարտ կարգին մէջ էի, հայրս զինուոր պիտի երթար, ուստի ինծի կարելի չէր շարունակել դպրոցը : Դասընկերներս կ՚որոշեն ստանձնել բոլոր ծախքերս, իւրաքանչիւրը ամսէ ամիս պիտի վճարէ իր բաժինը, կ՚ընտրեն դանձապահ մը, յետոյ կը դիմեն դպրոցին տնօրէնութեան որ հրաժարի թոշակ պահանջելէ :

Կը մնայ համոզել ծնողքս :

Հոկտեմբերի մէջ Քանալը կը յորդի, Արմաշի եւ Ատափազարի միջեւ ամէն հաղորդակցութիւն կը դադրի : Ընկերներէս Արտաշէս Չոփեան կը յայտարարէ թէ ինք պիտի երթայ Արմաշ, պիտի համոզէ ծնողքս եւ զիս պիտի առնէ բերէ Ատափազար :

Յանդուգն ձենռարկ մըն էր :

Արտաշէս, մինչեւ ծունկերը ջուրերուն մէջ քալելով, հասաւ Արմաշ :

— Եթէ դիւղ մնայ, օգուտ ունի՞ ձեզի : Ո՛չ, ուրեմն տուէք՝ տանիմ :

Նոյն պարագան՝ Գուրու – Տէրէէն մեկնելուս :

Արտաշէսին հետ՝ ձեռք ձեռքի տուած, ճամբայ ելանք դէպի Ատափազար : Ճամբան ինծի աւելի ծանօթ էր, ուսանողութեանս շրջանին շա՛տ անցեր էի այդ շրջաններէն : Եւ, աւելի նպաստաւոր պայմաններով, հասանք Ատափազար :

Արտաշէս առաջին առթիւ կը յայտարարէ ընկերներուն .

— Լուծուած է ընկերութիւնը : Բոլոր ծախքերը կը ստանձնէ մայրս :

Այսպէս էր որ աւարտեցի Կեդրոնականը : Հաղիւ վկայականները ստացած՝ պաշարուեցաւ քաղաքը, սկսաւ աքսորը, բայց փախայ դիշերով՝ թրքական թաղէն, անցայ Չարխէն, հասայ դիւղ, մէկ ամիս ետք աքսորուելու համար դիւղիս հետ :

Այս յիշատակները մտքիս մէջ ծագեցան, երբ արթնցայ փուռին մէջ :

— Քաջ եղիր, ըսի ես ինծի, հիմա դնա դործ փնտռէ, եւ փուռէն դուրս ելայ :

ԾԱՆՕԹ.— Այստեղ կ՚ընդհատեմ յուշերս, օրը օրին գրուած : Մաս մը հրատարակուած՝ Արածանիի մէջ (Գ. հատոր, էջ 18 - 32) : Մաս մըն ալ՝ Բանե՛ր, Բանե՛ր հատորիս մէջ : Միշտ անօթութիւնը ինծի ընկեր՝ մինչեւ Բժշկական Համալսարանը աւարտելս :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՈՒ ԵՍ Կ՚ԵՐԹԱՄ....

Ս. ԿԱՐԱՊԵՏԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

19 Յունիս 1964, Կիրակի :

Գիշեր է : Ամէն կողմ մութը պատած : Լուռ է ամենուրեք . Աղօթքի կը պատրաստուինք : Տիգրանակերտցի Անդրանիկ Պասմաճեան եւ Յովհաննէս աղբարը թոնրատան մէջ մեղրամոմ կը պատրաստեն :

Մեր թուրք բարեկամներն ալ մեզի հետ ոտքի կ՚ելլեն եւ մեզի կ՚ընկերանան : Բոլորս միասին, մեծ սուրբին գերեզմանին վրայ աղօթելու կ՚երթանք :

Թէեւ տաճարը ամբողջութեամբ կործանած է, սակայն պատերուն կմախքը կանդուն կը մնայ : Ուստի, դիւրութեամբ կարելի կ՚ըլլայ Ս. Կարապետի մատրան տեղը որոշել :

Պատի մը տակ, փլատակներու վրայ, մոմեր կը տնկեմ : Բարեկամներէս որու որ անունը միտքս կուգար՝ այդ պահուն, անոր յիշատակին մոմ մը կը վառեմ :

Հակառակ սաստիկ հովին, մեր տնկած մոմերը բոլորն ալ կը վառին :

Գիշերուան մութին մէջ, հարիւրաւոր մոմեր շրջակայքը կը լուսաւորեն : Կարծես հնօրեայ մարած խարոյկը վերստին բոցավառած է : Վերն ալ անհամար կանթեղներ կը պլպլան : Խորհրդաւոր է պահը :

Հին օրերու ջերմեռանդութեամբ կ'աղօթեմ : Կէս դարեան լռած մրմունջները այս դիշեր վերստին կ'ալեկոծին : Իսլամ հայրենակիցներ, մեր ետին, քարերու վրայ ծնրադրած, բազկատարած մեղի հետ անոնք ալ կ'աղօթեն : Հոյակապ է տեսարանը :

Աղօթքէն ետք, բոլորը իրենց անկողինները մտած կը քնանան : Ես միայն արթուն եմ եւ բարձր պատի մը վրայ նըստած կը խոկամ :

Հեռուն, ձորին մէջէն կարաւան մը յամրաքայլ կը յառաջանայ : Գրաստի մը վրայ ալեւոր ծերունի մը, խոհուն է ու լուռ : Շրթները կը շարժին անդադրում : Կ'աղօթէ : Մեր Լուսաւորիչն է Ան, որ Ս. Կարապետի աճիւնները կը բերէ :

Ջորիները կանգ կ'առնեն : Վիշապազունի մեհեանէն՝ մարտական շեփորներ կը հնչեն, նուիրական խարոյկը կը բոցավառի : Կատաղի կռիւ մը կը սկսի : Քաջամարտիկ քուրմերը Տրդատի քաջերուն դիմաց կը պարտուին : Ողջ մնացող քուրմերն ալ իրենց օճախը լքելով կը հեռանան : Դեմետրի եւ Գիսանէի հսկայ արձանները կը տապալին : Դարաւոր խարոյկը կը մարի : Մարած խարոյկը հրահրելու, ու ես կ'երթամ ... :

1663 տարիներ ետք, Ս. Լուսաւորչի դանձին պահապան՝ ես միայն կամ : Այս ձորերէն շարան ու շարան, ուխտաւորներ եկեր ու գացեր են : Այս դիշեր բիւրաւորներու փոխարէն Մշոյ Սուլթան Ս. Կարապետի՝ ես ուխտաւոր, ես միայն աղօթող : Հին օրերու փառքին պահապան, ու ես կ'երթամ ... :

Կու կու լի կու ... Կու կու լի կու ... Կէս դիշեր է : Միայնակ՝ ես միայն կամ ժամ օրհնող : Մուրատս տուր, Ս. Կարապետ ... :

Պառկելու կ'երթամ : Բոլորը կը ննջեն : Ես ալ անկողին կը մտնեմ : Չեմ դիտեր որքան քնացեր եմ : Երազիս մէջ մօրուսաւոր մը դէմս կեցած, մատովը ուղղութիւն մը ցոյց կուտայ : Նետի պէս անկողինէս վեր կը թռչիմ : Ս. Կարապետը ինծի այցելութեան եկած է :

Լուսաղբիւրը կը վազեմ, լուացուելէ ետք, աման մըն ալ ջուր կը խմեմ, նորէն Սուրբին դերեզմանը այցելութեան կ'երթամ : Աղօթարանը կը բացուի : Թռչունները կը ճռուողեն, դոմերու դռները կը բացուին, ամէն կողմ շարժումը կը սկսի : Եփրատն ու Մեղրագետը իրենց սեւ պատմուճանը նետած, ոսկեղոյն պարեգօտ զգեցած՝ Մշոյ դաշտին մէջէն նազանքով կը տողանցեն ... :

ՇԱՒԱՐՇ ՔՀՆՅ. ՊԱԼԸՄԵԱՆ

ԼԻՆՉԻ «ԱՐՄԵՆԻԱ»Ն

—o—

Ե.

Հայ դիւղացիութիւնը կը դրաւէ բարեբեր հողամասեր Վանի լիճին շուրջ, Պուլանըդի, Մուշի, Խարբերդի, ընդարձակ դաշտերը : Հայերը կը դրաւեն նաեւ աշխարհագրական նպաստաւոր դիրք բազդատմամբ Թուրքերուն եւ Քիւրտերուն : Հայ բնակչութիւնը կը տարածուի արեւելքէն արեւմուտք եւ կը բաժնէ մահմետականները երկու ճիւղերու : Մոռնալու չէ նաեւ հայ տարրին քաղաքական եւ ընկերային համերաշխութիւնը, տնտեսապէս դրաւած բարձր դիրքը : Հայ բնակչութիւնը կարող է արագօրէն տարածուիլ լաւագոյն պայմաններու տակ : Հայ դիւղացիին յառաջացումը կը նպաստէ երկրին յառաջդիմութեան, իսկ դաղթումը կը պատճառէ երկրին քայքայումը : Գաղթը կը շարունակուի միշտ. առաջին դաղթը տեղի ունեցաւ 1829ին, երբ Փասկեւիչի բանակը քաշուեցաւ Թուրքիայէն : Շատեր կը դաղթեն, կը փախին դէպի ռուսական հող :

Լինչ անհրաժեշտ կը դտնէ քաղաքական փոփոխութիւն մը անապատ դարձող երկիրը բարգաւաճ եւ յառաջդիմական միջավայրի մը փոխելու համար : Լաւագոյն դարագլուխի սկիզբին իսկ Հայերէն շատերը պիտի դիմեն իրենց ցեղի վաղեմի հայրենիքը : Այս երկիրը, որ նոյն իսկ իր ամենավայրի անկիւններուն մէջ դեռ կը պահպանէ հայ քաղաքակրթութեան աւանդութիւնները եւ որ զարդարուն է հայ ճարտարապետութեան աւերակներով, ձեռք պիտի առնէ, իր հին կարգն ու սարքը իսկապէս նոր ոգիով :

Հեղինակը կը յայտնէ, թէ 1895ի կոտորածները կատարուեցան Հայաստանի սահմանէն դուրս : Ասիկա ճշմարիտ է նոյն իսկ Սասունի համար, որ կը գըտնուի Մուշի հարաւը, իսկ Սվազ, Տրապիզոն, Տիգրանակերտ, Մարաշ, Այնթապ հայկական կեդրոնէն շատ հեռու են : Առաջին եւ գլխաւոր պատճառը քրիստոնեաներու եւ մահմետականներու միջեւ գտնուած քաղաքական եւ ընկերային անհաւասարութիւնն է : Ճիշդ չէ որ Հայերու կրօնական ազատութիւնը կաշկանդուած է, ժխտուած է քրիստոնեաներուն քաղաքական հաւասարութիւնը : Հայերը չեն կրնար զէնք ունենալ, չեն ընդունուիր զինուորական ծառայութեան, նահանդային կառավարութեան մէջ բարձր պաշտօնները փակ են անոնց առջեւ :

Լինչ կը հաւատայ թէ կոտորածներ չէին կարող տեղի ունենալ, եթէ Թուրք կառավարութիւնը պատշաճ խստութեամբ ճնշելու քաղաքականութեան մը հետեւէր, բայց մէկ կողմէ հայ գործիչներու ճիգերուն հետեւանքը, միւս կողմէ տեղական կառավարական իշխանութեանց չարամէտ գործերը պատճառեցին նախ Սասունի կոտորածը 1894ին, յետոյ 1895ի կոտորածները : Հայ հասարակութիւններու վիճակը դժկամակութեան շարժառիթ չէր ներկայացներ, այդ հասարակութիւններէն շատ քիչերը Քիւրտերու դէմ կեանքի եւ մահուան պայքար մղելու առիթ ունէին : Այս ասպատակող խաշնարած խումբերը շատ հեռուները կ'ապրին : Հայկական շարժման հեղինակները հայրենի հողէն դուրս ապրող մեծ մասամբ բարգաւաճ քաղաքացիներ էին քաղաքներու մէջ ապրող : Հայկական Դատը ընդհանրական զրկանքի հիման վրայ հաստատուած չէ, այդ դատը իր արդարանալի եւ բանաւոր շարժառիթն ունի : Թրքական Հայաստանի հարցը պարզապէս վարչական արդար դրութիւն հաստատելու պահանջ մըն է : Կայսրութեան այս մասին վրայ ապրողները մահմետականներ եւ Հայեր են, մէկը մասնակի հալածող է, միւսը հալածուող է : Հայուն քրտինքով վաստակած պտուղը շարունակ կը յափշտակուի իր ձեռքէն : Կոտորածները սակայն մահմետական տարրի ինքնաբուխ կատաղութեան արդիւնքը չէին, կազմակերպուեցան դուրսէն : Հայ նահանդներու մահմետականները շատ լաւ կը հասկնային թէ Հայերու անհետացումէն ետք կարգը իրենց պիտի դար, կ'ըմբռնէին, թէ պիտի չկլլուէին արտաքին աւազակներէ այլ Քիւրտերէն : Մահմետական դիւղեր ալ կը կողոպտուէին թափառական խումբերէն :

Անկարելի է հիմնական եւ մնայուն լուծում կատարել Հայկական Խնդրին, առանց նոր բաժանումներ կատարելու նահանդային շրջաններու : Բաժանումի ըսկզբունքը դաւառները կարելի եղածին չափ համախոհ բնակչութեան վերածելն է, ուստի կազմելու է երեք մեծ նահանդներ՝ Քիւրտիստանի կառավարչութիւն, Հայկական Սարահարթի վարչութիւն, եւ Սեւ Ծովու կառավարչութիւն : Զինուորական ամուր կայաններ հաստատելու է լեռնային շրջանի մէջ դտնուող Քիւրտիստանի գլխաւոր քաղաքներուն մէջ : Արդիլելու է քիւրտ ցեղերու անցքը նոր կառավարչութեանց շրջանակէն ներս : Կը բաւէ կազմակերպել ոստիկանութիւն մը, որ միեւնոյն ատեն կարողանայ ղեկավարելու քիւրտ ցեղերով բնակուած Հայկական Սարահարթի դաւառները : Լինչ կ'ընդունի որ նման կարգադրութիւններ Պոլսոյ կեդրոնական կառավարութենէն վեր չեն, կայսրութեան ընդհանուր զինուորական վարչութեան չեն վնասեր, նոյնիսկ օգտակար կ'ըլլան զինուորական շահերուն :

Լինչ կը կարծէ, թէ Եւրոպա ներողամիտ աչքով պիտի չկարենայ նայիլ այս աստիճան քաղաքական յոռի վարչութեան վրայ, Թուրքիոյ բարեկամները հետզհետէ պիտի հեռանան իրմէ : Միեւնոյն ատեն Ռուսիոյ սահմանակից նահանդներու մէջ արագօրէն կ'աճի սպառնալի կացութիւն մը, որ կրնայ Ռուսիոյ միջամտութիւնը հրաւիրել : Ռուս քաղաքագէտները յարմար առիթի կը սպասեն օգտուելու համար պատահելիք շարժումներէն : Էրզրումէն քիչ հեռու են ռուս գունդերը : Այս բերդաքաղաքը կ'իշխէ Փոքր Ասիոյ վրայ եւ դէպի մայրաքաղաք երկարող ճամբաներու վրայ :

Հեղինակը համոզուած է թէ Հայկական Հարցի կարգադրութիւնը մեծապէս նպաստաւոր է օսմանեան կայսրութեան գոյութեան համար : Թուրքիոյ կեղծ բարեկամները կրնան կասկածներ արթնցնել այս մասին պնդելով թէ բարենորոգման քողի տակ ծածկուած է Հայաստանի անկախութեան ուրուականը : Այդ պարագային իսկ Հայերու համակրութիւնը Օսմ. կայսրութեան հակած պիտի ըլլայ : Հայկական անկախութիւն մը ենթադրական է, սուլթանի իշխանութեան տակ կրօնքով եւ հասարակական շահերով կապուած միլիոնաւոր մահմետականները կրնան զսպել Հայերու փառասիրութիւնը : Այսօրուան Հայերը չունին ղեկավար պետեր, ոչ ալ դասակարգ մը, ուրկէ դուրսգար նպատակիհամար պահանջուած առաջնորդները : Երբ 9րդ դարուն ազատեցան մահուան դուռն հասած խալիֆայութեան լուծէն, զանազան աստիճանի իշխաններ, ազնուականներ ունէին : Այդ դերդաստանները հետք մը թողած չեն :

(5 Շար.) ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

"ԼՈՒՍԱՄԱՏԵԱՆ,, ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

—o—

Նարդեան Հրատարակութեանց բաժանորդներէն Պ. Գրիգոր Տատուրեան (Լոնտոն) վեց օրինակ «Լուսամատեան» կը նուիրէ հետեւեալ անձերուն.

1.— Տիկ. Էլիզ Վառնաճեան (Մարսէյլ) :
2.— Տիկ. Արսինէ Խտըշեան (Վիլմոմպլ) :
3.— Տիկ. Մ. Օհանեան (Ալֆորվիլ) :
4.— Օր. Ա. Փիրփիրեան (Ռէնսի) :
5.— Պ. Ս. Երամեան (Նիս) :
6.— Պ. Արթիւր Արութեան (Մարսէյլ) :

× Տիկին Արաքսի Մալաքեան (Նէօյեի) չորս օրինակ «Լուսամատեան» կը նուիրէ, — յատկացումը պիտի կատարուի իր կողմէ :

× Պ. Խոսրով Վշտունի (Փարիզ) եօթը օրինակ «Լուսամատեան» կը նուիրէ, յատկացումը թողլով մեղի՝ այսպէս.—

1.— Ս. Նշան վարժարանին (Պէյրութ) :
2.— Թորդոմեան մատենադարանին (Գահիրէ) :
3.— «Յառաջ» ազգ. վարժարանին (Այնճար) :
4.— Հայկազեան վարժարանին (Հալէպ) :
5.— «Քուշէշ» Ազգ. վարժարանին (Թեհրան) :
6.— Քարէն – Եփփէ ճեմարանին (Հալէպ) :
7.— Ազգային վարժարանի «Նարդունի» մատենադարանին (Ապատան) :

× Պ. Յակոբ Նիկողոսեան (Քոլոմպ) երկու օրինակ «Լուսամատեան» կը նուիրէ ի յիցատակ Շ. Նարդունիի մօր.—

1.— Զաւարեան վարժարանին (Աթէնք) :
2.— Սահակեան վարժարանին (Հալէպ) :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (46)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

— Իպրահիմ, դո՞ւն ես, թոթովեցին երկու քոյրերը իրենց վազամեռիկ եղբայրը յիշելով :

Եւ իրաւ ալ երկու քոյրերը ճանչցած էին Եասի Իպրահիմը, իրենց եղբօր հաւատարիմ ուղեցոյցը, որ իր զօրավարը վիրաւորուած վիճակի մէջ մինչեւ Փարիզ տանելով իր ընտանիքին յանձնած էր :

Երկու քոյրերը իրենց դողդոջուն ձեռքերը արաբին երկարեցին, իսկ հաւատարիմ ուղեցոյցը անոնց ձեռքը բռնելով, իբրեւ յարդանքի նշան սրտին սեղմեց :

Ապա, քովի ընկերը ցոյց տալով ըսաւ.

— Այս իմ եղբայրս է, Հիւսէյինը : Զօրավարին զինուորներէն է, անոր հրամանին տակ ծառայած է :

Հիւսէյին ինքն ալ իր կարգին խոնարհելով, անոնց ձեռքը մեծ եղբօրը ըրածին պէս կուրծքին սեղմեց :

Երեք բարեկամները երկու Արաբները շրջապատելով, հիացումով սկսան դիտել անոնց բարձր հասակը ու խրոխտ եւ լուրջ դէմքը :

Եասի Իպրահիմ ըսաւ թէ Մարսիլիայէն Պիսքրա քաշած իրենց հեռագիրը ըստացած էր : Զուղելով հոն իրենց սպասել, անմիջապէս Քապիլաստան եղբօրը լուր զրկած էր որ գայ, եւ երկուքը մէկէն ըշտապելով, շոգենաւին ժամանելէն քանի մը ժամ առաջ Պօն հասած էին :

Տիկին Գութ իր ամուսինը, Զարտաքը եւ Մօպրէն անոնց ներկայացուց : Երկու քապիլները եւ երեք Փարիզցիները պահ մը իրարու երես նայելէ ետք ժպտեցան : Երկու կողմերն ալ հաւասարապէս քաջ եւ անվախ մարդիկ էին : Հինգ մարդիկը իրարու ձեռք երկարեցին եւ առանց բերաննին բանալու ուխտեցին իրարու հաւատարիմ մնալ :

— Ո՞ր պանդոկը պիտի իջնէք, հարցուց Իպրահիմ :

— Արեւելեան պանդոկը, պատասխանեց Մօպրէ : Արդէն սենեակնիս բռնած ենք :

— Շատ լաւ, վազը առտու կուգանք ձեզի հոն կը դտնենք :

Այս ըսելով, Եասի Իպրահիմ եւ իր եղբայրը վեհապետական քայլերով հեռացան :

Բղէզ, որուն բերանը բաց մնացած էր այդ երկարահասակ եւ հաստաբազուկ Արաբները տեսնելով, Մօպրէի մօտենալով ցած ձայնով ըսաւ.

— Վարպետ, այս մարդիկը իրա՞ւ մարդ են թէ երկու ոտքով ռնդեղջիւր : Ճիշդ մեր Նօթրը Տամ եկեղեցիին աշտարակներուն կը նմանին :

ԺՕԶԷՖԻՆԻ ԳԼԽԱՐԿԸ

Մեր ուղեւորները Պօնի մէջ շատ չմնացին : Հոն հասնելնուն յաջորդ օրը Պիսքրա գացող շոգեկառքը առին :

Զարտաք, Մօպրէ եւ Գութ մեկնելէ առաջ Իպրահիմի եւ Հիւսէյին Պէն էլ Աթթարի հետ երկար տեսակցութիւն մը ունեցան :

Երկու Արաբները հաղորդեցին անոնց թէ ուղտապաններէ, ափրիկեան պատերազմիկներէ եւ որսորդներէ բաղկացած արշաւախումբ մը կազմած էին որ կազմ ու պատրաստ իրենց կը սպասէր Պիսքրայի մէջ : Ուղտերը եւ ձիերը արդէն գընուած էին :

— Հապա ուղեցո՞յց, հարցուց Մօպրէ :

— Ուղեցոյցի պէտք չունինք, ես բոլոր ճամբաները դիտեմ, պատասխանեց Իպրահիմ :

Նոյն օրն իսկ Կոնստանդին հասան :

Մօպրէ անմիջապէս տեղւոյն զինուորական իշխանութեան ներկայանալով Իպրահիմի համար երկար արձակուրդ մը առաւ : Վեց ամսուան արձակուրդ մը տըրուեցաւ ուղեցոյցին :

Ալժերիոյ հարաւային մասին մէջ երկաթուղիները քիչ են : Օրը մէկ երթ եւ մէկ դարձ կայ դէպի Պիսքրա եւ փոխադարձաբար :

Պէտք եղաւ յաջորդ օրուան սպասել :

Մեր բարեկամները օրը իրիկուն ընելու համար պարտաւորուեցան Կոնստանդինի յոգնեցուցիչ եւ տաժանելի փողոցները պտըտիլ :

Փողոցին եավալէտներն ու մուրացկանները Ժօզէֆինի փետրազարդ գլխարկը տեսնելով սկսան ծիծաղիլ եւ պոռչտալ.

— Եա արուկա, եա արուկա՛ (ցնդած պառաւ) :

— Սա կնկան ուրիշ գլխարկ մը չկըրցա՞ր յարմարցնել, դիտել տուաւ Մօրիս խօսքը կնոջը ուղղելով : Այդ անճոռնի գլխարկով ջատուկ վհուկները դարձեր է :

Ժանէթ ժպտեցաւ բայց պատասխան չըտուաւ :

— Ի՞նչ ունի այդ գլխարկը, շատ ալ աղուոր է, ընդմիջեց Զարտաք խօսքի խառնուելով :

Եւ բժիշկին կնոջը երեսը նայեցաւ : Լեւոն եւ Ժանէթ գաղտնի կերպով ժպտեցան իրարու : Կ'երեւի թէ երկու մեղսակիցները նախապէս իրարու հետ համաձայնելով որոշած էին այդ գլխարկը Ժօզէֆինի հագցնել :

Մեր բարեկամները սրճարանի մը պատշգամը տեղաւորուելով սկսան զովացուցիչ ըմպելիներ խմել :

ՓԻԷՐ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ յիսուն Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Կիւլեղեանէ, իրենց զաւկին զինուորական ծառայութեան աւարտումին առթիւ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ
ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ
ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՃԱՇԸ

Կիրակի (Փետրուար 13) ժամը 12·30ին

ՃԱՇԱՐԱՆ ԿԱՎՌՕՇ

3 Բիւ Ռուժըմօն, (մէթրօ Մոնմարթր)
Ընտիր ճաշացուցակ, հաճելի ժամանց

Ճաշագին 15 ֆրանք

Պէտք է սեղան ապահովել նախօրօք հեռաձայնելով՝ 236 73-98 կամ 770 25-46

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի առաւօտ (Փետրուար 13) ժամը 9·30ին Ֆրանսական հեռատեսիլի Ա. կայանէն Ժերար Սթեֆանէսքօ կը ներկայացընէ «Արեւելեան քրիստոնեաներու Հաւատք եւ Աւանդութիւններ» շարքին մէջ՝
ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵՐԵՒԱՆ

Կը մասնակցին Գերապայծառ ԺԱՆ ՌԻՒՓ (Մոնաքոյի Եպիսկոպոս), Տիկին ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ եւ Պ. ԱՐԲԻԱՐԵԱՆ :

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Կիր. (Փետր. 13) Ղեւոնդեանց Քահանայից յառաջիկայ տօնին առիթով կը մատուցուի բազմաձայն պարագ, ի ժամ Ս. պատարագի կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանդիստ Փարիզի եւ շրջակայ եկեղեցիներու մէջ ծառայած վախճանեալ հոգեւորականներու. — Գէորգ Արքեպս. Իւթիւճեանի, Գրիգորիս Եպս. Պալաքեանի, Սուքիաս վրդ. Պարոնեանի, Յովհաննէս քհնյ. Հիւնքէրպէյէնտեանի, Սահակ քհնյ. Իւթիւճեանի, Կոմիտաս քհնյ. Սկպեանի, Բառնաբաս քհնյ. Խնտամեանի, Աբիսողոմ քհնյ. Թորոսեանի, Մեսրոպ քհնյ. Մեսրոպեանի, Վահան քհնյ. Խոյեանի, Բարթող քհնյ. Թագըմճեանի, Գէորգ քհնյ. Դաւիթեանի, Լեւոն քհնյ. Արսլանեանի, Գարեգին քհնյ. Տէօվլէթեանի, Մկրտիչ քհնյ. Արսլանեանի, Գէորգ քհնյ. Նիզամեանի, Ներսէս քհնյ. Գանեճանի, Գրիգոր քհնյ. Ճէպէճեանի, Յուսիկ քհնյ. Ադամեանի, Վարդան քհնյ. Պաղտատլեանի, Յարութիւն քհնյ. Ճօրթուեանի, Ադդէ քհնյ. Փայլակեանի եւ Եսայի քհնյ. Ալթունեանի հոգիներուն համար :

Երեկոյեան ժամը 16·30ին կը կատարուի ՏԵԱՌՆԸՆԴԱՌԱՋի հանդիսաւոր նախատօնակ եւ Անդաստան ու տեղի կ'ունենայ մոմավառութիւն (Մլէտ) :

×

14 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, Երկուշաբթի օր, Տեառնընդառաջ : Տօն քառասնօրեայ դալըստեանն Քրիստոսի ի Տաճարն : Ս. պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին :

17 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, Հինգշաբթի օր, Տօն Սրբոց Վարդանանց զօրավարացն մերոց հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն, որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին : Տօն անուանակոչութեան Նորին Վեհափառութեան Տ. Տ. Վազգէնի Առաջնոյ Սրբազնագոյն Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց : Պատարագի ընթացքին կը կատարուի Հայրապետական Մաղթանք : Յետ պատարագի, կը կատարուի հոգեհանդիստ վասն համօրէն ննջեցելոց : Փարիզի եւ շրջակայից հայկական դպրոցներու աշակերտութիւնը ներկայ կ'ըլլայ Ս. պատարագին եւ կը կատարուի Վարդանանց յիշատակին նուիրուած հանդէս :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ. — Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս Երեքշաբթի, ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի :

Կիրակի, (Փետր. 27) ժամը 17ին Սալ Ֆրանքօ - Սիւիս, 10 Աիւ տէ Մեսաժրրի, (Մեթրօ Փուասոնիէռ) :

Կը նախագահէ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ
Կը խօսի Ընկերներ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ եւ
Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին : Ճոխ պիւֆէ :

Մուտքը ազատ է

« Լիոն եւ շրջակայի մէջ տուն շինելու համար մասնաւոր պատրաստուած հողեր եւ վիլլաներ, նմանապէս Լիոնէն 5էն 20 քիլոմեթր հեռաւորութեամբ հողեր (industriels)
Մասնաւոր հաստատութիւն մը ուր կրնաք դիմել ամենայն վստահութեամբ.
Տնօրէն Ա. ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
BRON - Immobilier
109 bis, Ave. Franklin-Roosevelt
BRON (Rhône)
Tél. : 70-88-68 et 70-88-69

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ
Modèle Deposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Շրջանակով 400 Ֆ.
Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

FOURRURES
Roger YOPIAN
PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
Tél. : BEL. 19-37
Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3. Communes ou Rue du Docteur-Roux.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը կը տօնէ Յաղթանակին 51րդ տարեդարձը Մայիս 7ին, Շաբաթ, Ալամպրայի սրահներուն մէջ :

×

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի Տիկնանց Յանձնախումբի թատերական ներկայացումը Մարտ 22ին, Երեքշաբթի օր, երեկոյեան ժամը 9ին, Թէաթր տէ զԱռ : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութեան նախաձեռնութեամբ Վարդանանցը կը տօնուի Փետր. 20ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կազմակերպուած

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ
Օժանդակութեամբ Կայանի կրթ. կազմի
Եւ տեղւոյն մասնաճիւղերու կողմէ :

Կիրակի (13 Փետրուար), ժամը 14·30ին, 4րդ թաղապետարանի սրահը, 2 Փլաս Պօտուայէ (մեթրօ Օթէլ տը Վիլ) :

ՃՈԽ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Մասնակցութեամբ կայանի մանուկներու եւ պատանիներու :

Երգ, պար, կենդանի պատկեր եւ թատերդութիւն ներշնչուած Հայոց պատմութեան հերոսական էջերէն :

Նախընթրիքով կը հիւրասիրուին բոլոր մանուկները :

ՕԴԱՅԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԱՆԴՈԿ ԱՄԷՆԸ Ա. ԿԱՐԳ ԵՐԵՔ ՇԱԲԱԹ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՄԷՋ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ ՓԱՐԻԶ-ԵՐԵՒԱՆ ՈՒՂԻՂ ԳԾՈՎ

Նոյն օդանաւով 8 ժամէն (Մոսկուա կարճ դադար միայն) երթ ու դարձ նոյն ձևով
Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ

Պատասխանատու Պ. ԼԵՒՈՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ — ամերիկեան ԼԼՕՅՏ ընկերութեան
(Licence 61) AMERICAN LLOYD
կը ստանձնէ թեքնիք կազմակերպութեան պատասխանատուութիւնը :

Շնորհիւ անցեալ տարիներու իր փորձառութեան Հ. Մ. Ը. Մ. ձեզի կ'ապահովէ հանգստաւէտ ճամբորդութիւն եւ հաճելի բնակութիւն : Կարելի է նաեւ ձեզի ապահովել հետեւեալ քաղաքներու այցելութեան վիզա. — Եալթա, Օտեսա, Սոչի, Սոխում, Թիֆլիզ եւ Հայաստանի քաղաքները — ԼԵՆԻՆԱԿԱՆ, ԿԻՐՈՎԱԿԱՆ, ՀՈԿ ՏԵՄԲԵՐԵԱՆ, եւայլն

ՄԵԿՆՈՒՄ 3 ՕԳՈՍՏՈՍ 1966

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, միայն մեր խումբն է որ մենաշնորհն ունի ձեզ ապահովելու այս ճամբորդութեան ճաշն ու պանդոկը.

Ա. կարգ «ԱՐՄԵՆԻԱ» ՕԹԷԼԻ ՄԷՋ ՈՐ Ա. ԿԱՐԳԻ ՊԱՆԴՈԿ ԴԱՍՈՒԵՑԱԻ
Միակ գին 2850 ֆրանք

Առաջին անդամ ըլլալով եւ մասնաւոր արտօնութեամբ կը կազմակերպուի նաեւ անձնական կառքերու կարաւան մը : Փարիզ,-Երեւան-Փարիզ անձնական կառքով

30 օր տեւողութեամբ : ՄԵԿՆՈՒՄ ՅՈՒԼԻՍ 24
Օթէլ Սեւան, Թուռիսթական պանդոկ

Կարաւանին կը մասնակցին կառքի մասնագէտ մեքանիսիէններ՝ մեքենաներու խանգարման պարագային անմիջապէս միջամտելու համար : Միակ գին 1850 Ֆրք.

Արձանագրութեան, անցագիրներու պատրաստութեան եւ այլ տեղեկութիւններու համար դիմել ճամբորդութեան պատասխանատուներուն
M. ANDONIAN LEON, 17, Ave. des Acacias, CLAMART (Seine), Tél. 642-58-3
Մարսէյլի շրջանի համար
M. Z. ALEXANIAN, 18, Rue d'Aix, MARSEILLE — Téléphone : 20-63-4

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ - (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
LE BOSPHORE
MARQUE DEPOSÉE
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՐԱԶ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,30 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 8 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

MARDI 8 FÉVRIER 1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

42ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10530 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 42e ANNÉE — N° 10.530

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԷԿԸ ՄԻՒԽՈՎ ՊԻՏԻ ՇՆՉԷ

Հայաստան եւ Հայկական Արտասահման երկու թեւերն են միեւնոյն ամբողջութեան : Երկու զանգուածներ, որոնք իրար պիտի լրացնեն հայրենի հողին վրայ : Միացեալ եւ ազատ :

Սովորական իմաստով դաղութներ չեն ինչ որ Հայկական Արտասահման կը կոչենք :

Ուրեմն, թերխաշ, տնաբոյս քաղաքագէտներ իրաւունք չունին կամակատար հպատակի կամ կթան կովու տեղ դնելու զանոնք :

Թուրքիոյ հայ ժողովուրդին վերջին մնացորդը կը ներկայացնեն այդ դաղութները : Բազմութիւններ խորապէս հայրենասէր, թէեւ հեռու հայրենիքէն :

Կը նշանակէ թէ որեւէ իշխանութիւն պարտաւոր է նկատի առնել անոնց բաղձանքները, տեսակէտներն ու տրամադրութիւնները, այս կամ այն կարգադրութեան ատեն :

Ամէն պարագայի մէջ, իրաւունք չունի տրհամարհելու, նուաստացնելու կամ իր կամքը պարտադրելու, պղտորելով մրթնոլորտը, հայրենիքին մէջ թէ դուրսը :

Այս տարրական դիտակցութեան — պարտականութեան — հետքն իսկ չենք տեսներ, տարիներէ ի վեր : Մանաւանդ այժմ :

Ընդհակառակն, ահա ռատիօ Երեւանն ալ «մոբիլիզացուել է» — ո՛վ բարբարոսութիւն — լրացնելու համար բանաւոր եւ դրաւոր բանսարկութեանց պակասը : Տեսակ մը ջլամարտ, որ պարզապէս տրկարութիւն, հոդեկան թշուառութիւն կ՚ապացուցանէ :

Կը թուի թէ այս պարոնները չեն դիտեր որ Արտասահմանի ողջամիտ մեծամասնութիւնը շատոնց փակած է իր աչքերն ու ականջները ինչպէս թխածոյ եւ զարշահոտ հրատարակութեանց, նոյնպէս այդ անթել կամ թելաւոր վայրահաջութեանց առջեւ :

Եւ կը մոռնան թէ այդ մեծամասնութիւնը երէկուան բարեպաշտ համբակը չէ, որեւէ եղանակի վրայ պարելու համար :

Ան դիտէ Խ. Հայաստանի սեւն ու ճերմակը : Եւ չափած է անոր վարիչներուն կամ ուղեկիցներուն քաղաքական իմաստութեան, կարողութեան աստիճանը :

Այդ մեծամասնութիւնը չան - քարող չէ որ կը սպասէ ռատիօ – Երեւանէն, այլ քաղաքական աշխատանք : Հոդ չէ թէ համեստ չափով :

Հո՛դ, ափ մը հոդ եւս : Ներսէն կամ դուրսէն :

Ան կը պահանջէ որ Երեւանցիները լայն բանան դուռներն ու պատուհանները : Գոնէ մշակոյթի ճակատին վրայ, որպէսզի Հայրենիքն ու Արտասահմանը մօտէն ճանչնան իրար, փոխանակ այս կամ այն « չինովնիկ»ին, մունետիկին բարեհաճութեան ապաւինելու :

Ան հայրենիքին զօրացումը եւ ցիրուցան բազմութեանց ինքնապաշտպանութիւնը կը փնտռէ ուղղակի եւ սերտ, անվերապահ յարաբերութեանց մէջ :

Ան չի հանդուրժեր որ տգէտ եւ անոպայ մարդիկ ախճատեն հայերէնը, կամ ուրանան իրենց մայրենի լեզուն, հաճոյք պատճառելու համար օրուան իշխանութեան :

Ան պատրաստ է իր բոլորանուէր աջակցութեամբ զարկ տալու հայրենիքի մշակոյթին, արժեցնելով հայ ժողովուրդի արեւմտեան ճակատին դարաւոր վաստակը :

Մէկ խօսքով, — այդ ջախջախիչ մեծամասնութիւնը, կը հաւատայ թէ Հայրենիք եւ Հայկական Արտասահման իրարմով պիտի չնչեն : Առանց կասկածելի միջնորդներու : Մինչեւ մեր բաղձանքներուն վերջնական, ամբողջական իրականացումը :

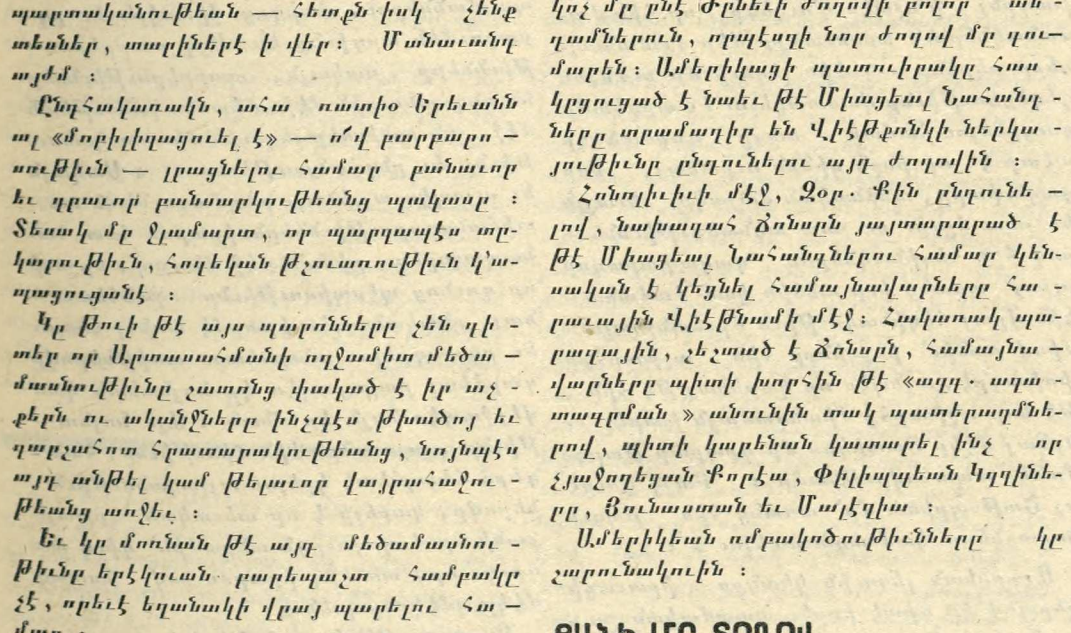

Ո՛վ որ քարեր կը շարէ այս ճամբուն վրաբ տհաս դիտելիքներով եւ ամբոխավարական մարդանքներով, չի կրնար բարեկամ դառնալ ո՛չ Երեւանի, ո՛չ ալ տարագիր բազմութեանց :

Հայկական Արտասահմանը «շրջանաւարտ » է ոչ միայն մշակոյթի ճակատին վրայ, այլեւ իբրեւ քաղաքական միտք, իր կաթը ծծած ըլլալով տառապանքէն եւ աշխատանքէն :

Շ.

13 Յունիս 1948

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՈՆՈԼԻՒԼԻՒԻ ԺՈՂՈՎԸ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՏԵՍԱԿԷՏԸ ԵՒ ՄԱԿ-Ը

Երկուշաբթի օր բացուեցաւ Հոնոլիւլիւի ժողովը, որու ընթացքին նախագահ Ճոնսըն եւ Հարաւային - Վիէթնամի ղեկավարները պիտի խորհրդակցին Վիէթնամի շուրջ :

Ամերիկեան աղբիւրներու համաձայն, այս ժողովը պիտի յանգնի «կարծրացնելու» ամերիկեան դիրքը, կրկնապատկելու ռմբակոծութիւնները : Միւս կողմէ կայ նաեւ ընկերային եւ տնտեսական ծրագիրը Հարաւային Վիէթնամի համար : Սայկոնի վարչակարգը, այս ձեւով, պիտի ամրապնդուի, որու փոխարէն Ճոնսըն պիտի պահանջէ հարաւային Վիէթնամի ղեկավարներէն, որ առանց վերապահութեան մասնակցին խաղաղութեան իր ճիգերուն :

Նիւ Եորքի ՄԱԿի շրջանակներէն կը հաղորդեն թէ Ամերիկա երկար վիճաբանութիւն չուզեր Վիէթնամի շուրջ ՄԱԿի մէջ, այլ պարզապէս կը թելադրէ որ Ապահովութեան Խորհուրդի նախագահը կոչ մը ընէ Ժընեւի ժողովի բոլոր անդամներուն, որպէսզի նոր ժողով մը դումարեն : Ամերիկացի պատուիրակը հասկցուցած է նաեւ թէ Միացեալ Նահանգները տրամադիր են Վիէթքոնկի ներկայութիւնը ընդունելու այդ ժողովին :

Հոնոլիւիւի մէջ, Զօր. Քին ընդունելով, նախագահ Ճոնսըն յայտարարած է թէ Միացեալ Նահանգներու համար կենսական է կեցնել համայնավարները հարաւային Վիէթնամի մէջ : Հակառակ պարագային, շեշտած է Ճոնսըն, համայնավարները պիտի խորհին թէ «ազդ. ազատագրման » անունին տակ պատերազմներով, պիտի կարենան կատարել ինչ որ չյաջողեցան Քորէա, Փիլիպպեան Կղզիները, Յունաստան եւ Մալէզիա :

Ամերիկեան ռմբակոծութիւնները կը շարունակուին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵԼԺ ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ յետաձգեցին զործագուլի իրենց որոշումը : Նախապէս որոշած էին նոյնիսկ երկրէն հեռանալ որպէսզի պարտադիր աշխատանքի չենթարկուին կառավարութեան կողմէ : Պօտուէն թագաւորը արդէն մերժած էր դահլիճին հրաժարումը որու ճակատագիրը այլեւս Խորհրդարանին ձեռքն է :

ՄՈՐՕ վերջնապէս մերժած է կառավարութիւն կազմելու պաշտօնը, զոր նախագահ Սառակաթ իրեն յանձնած էր կրկին : Իտալիոյ Հանրապետութեան նախագահը վերսկսած է իր խորհրդակցութիւնները լուծելու համար այս շատ ծանր տագնապը : Վախ կայ նաեւ այս երկար տագնապը վնասէ նաեւ երկրին տնտեսական, ելմտական եւ ընկերային կացութեան :

ՔՈՒՊԱՅԻ ղեկավարը՝ Ֆիտէլ Քասթրօ ծանր ամբաստանագիր մը հրատարակած է, համայնավար կեդրոնական կոմիտէի պաշտօնաթերթ՝ Կռաննայի մէջ, «չին կառավարութիւնը դաւաճանեց Քուպայի ժողովուրդին բարեմտութիւնը» խորագրին տակ : Քասթրօ կ՚ամբաստանէ Չինաստանը որ աւազակութեան վատթարագոյն միջոցները, շանթաժ, ճնշում եւն. կը գործադրէ : Կը ձաղկէ նաեւ Փեքինի «Կեղծաւորութիւնը, դաւաճանութիւնը եւ սինիզմը» :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կեդրոնին հիւսիսային շրջանը (Քարտիսթա եւ Թրիքքալա քաղաքներուն շուրջ) երկրաշարժ մը պատահած է առջի օր : Մէկ մեռեալ, քառասուն վիրաւոր եւ 900 առանց ապաստանի զոհեր կան :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ հասած լուրերու համաձայն Լունա Թ.ի պաշտօնը վերջացած է թէեւ Ճոտրըլ Պէնք դիտարանին համաձայն Լունա Թ. կը շարունակէ իր «ձայնասփռումները» :

ԿԻԻՐՍԷԼ ԱՄԵՐԻԿԱ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ ԿՌԻԻ ԵՒ ԾԵԾԿՈՒՈՒՔ

Հանրապետութեան նախագահ Ճէմալ Կիւրսէլ նախագահ Ճոնսընի անձնական սաւառնակով Ամերիկա մեկնեցաւ, հոն դարմանուելու համար : Մեկնումէն առաջ, ապահովութեան խիստ միջոցներ ձեռք առնուած էին Էսէնպօղայի օդակայանին մէջ եւ շրջակայքը :

Ճոնսընի սաւառնակը առտուան կանուխ ժամերուն Անդարա եկաւ, եւ օդանաւին շուրջ ոստիկանական եւ զինուորական շղթայ մը կազմուեցաւ անմիջապէս : Ոչ ոք կրցաւ մօտենալ նախագահ Կիւրսէլը փոխադրող ինքնաշարժին, բացի պաշտօնական եւ քաղաքային տարաղ կրող ոստիկաններէն եւ պահակազօրքի պատկանող անձերէն :

Ողջերթի եկած էին Ծերակոյտի նախագահ եւ Հանրապետութեան նախագահի փոխանորդ Իպրահիմ Շէվքի Աթասակուն, Ազդ. Ժողովի նախագահ Ֆէրրուհ Պօղպէյլի, վարչապետ Սիւլէյման Տէմիրէլ, սպարապետ Զօր. Ճէվտէթ Սունայ, ամբողջ նախարարական խորհուրդը եւ Բանակի հրամանատարները, Ամերիկեան մեծ դեսպան Փարքէր Հարթ, կուսակցութեանց պետերը, Իսմէթ Ինէօնիւ, Օսման Պէօլիւքպաշը, Էքրէմ Ալիճան, Ալփասլան Թիւրքէշ, Մէհմէտ Ալի Այպար, ինչպէս նաեւ ծերակուտականներ, երեսփոխաններ եւ բարձրաստիճան պաշտօնատարներ, բոլորը շարուած կանոնական արարողութեամբ :

Երբ վարչապետ Սիւլէյման Տէմիրէլ օդակայան ժամանեց, տեսաւ Ինէօնիւն եւ յառաջանալով անոր ձեռքը սեղմեց : Յետոյ միասին անցան պատուոյ դահլիճը, ուր միջոց մը տեսակցեցան : Երբ դուրս ելան սրահէն, Ինէօնիւ մտած էր Տէմիրէլի թեւը :

Հանրապետութեան նախագահ Ճէմալ Կիւրսէլ մեկնելէ առաջ ուղերձ մը հրատարակեց, ուղղուած իր ժողովուրդին, որու մէջ, նախագահ Կիւրսէլ կը յայտարարէ թէ քանի մը տարիէ ի վեր անհանդիստ է եւ պէտք զգացած է դարմանուելու համար Միացեալ Նահանգները երթալու :

— Պիտի օգտուիմ նորագոյն դարմանումներէն եւ փափաքն ունիմ ամենակարճ շրջանէ մը վերադառնալու, — կ՚ըսէ Կիւրսէլ : Վստահ եմ մեր երկրին երջանիկ ապագային :

Ամերիկեան կառավարութիւնը ամէն պատրաստութիւն տեսած է, Թուրքիոյ Հանրապետութեան նախագահը արժանապէս խնամելու համար Ուալթէր Բիտ հիւանդանոցին մէջ : Յարդարուած է ճոխ յարկաբաժին մը, հիւանդանոցին երրորդ յարկը, որ յատուկ է Հանրապետութեան նախագահներուն եւ բարձրաստիճան զինուորականներուն :

Նախագահ Ճոնսըն հիւանդանոցի անձնակազմին հրահանգներ տուած է, որպէսզի առաւելագոյն խնամքը եւ հոգածութիւնը ցոյց տրուի Թուրքիոյ նախագահին : Ամերիկայի բժշկական եւ դիտական մեծագոյն հեղինակութիւնները պիտի քննեն եւ դարմանեն Կիւրսէլը :

×

Ազդ. Ժողովին մէջ կռիւ ծագեցաւ եւ Միլլէթական ու ԱՓական երեսփոխանները կոկորդ կոկորդի եկան, կռիւը մեծցաւ եւ կարգ մը նախարարներ եւ Հալքեաններ ալ մասնակցեցան ծեծկուուքին :

Կռիւը ծագեցաւ երբ Միլլէթական երեսփոխանները խորհրդարանական քննութիւն պահանջեցին, որպէսզի ստուգուի թէ Ճոնսընի եւ Զօր. Թուրալի նամակները ի՞նչպէս հաղորդուեցան մամուլին : Միլլէթական երեսփոխան Մէմտուհ Էրտէմիր այս առթիւ բեմ բարձրացաւ եւ ծանր խօսքեր ըսաւ վարչապետ Տէմիրէլի հասցէին, ըսաւ թէ նամակները մամուլին յանձնողը նոյնինքն Տէմիրէլն է : Տէմիրէլ դրամի համար հոգի կուտայ, — ըսաւ Էրտէմիր, — եւ ան է որ լրագիրներուն տուած է նամակները :

Էրտէմիրի այս խօսքերը ջղագրգռեցին ԱՓականները, որոնցմէ 60 - 70 երեսփոխաններ ոտքի ելան եւ բեմ ցատկեցին : Առաջին անդամ բեմ խոյացաւ Զէքի Է-Ֆէօղլու եւ սոսկալի բռունցք մը իջեցուց Էրտէմիրի երեսին : Իրեն հետեւեցան ուրիշ ԱՓականներ, եւ սկսան ապտակներով եւ կիցերով ծեծել ու խոշտանգել Էրտէմիրը : Անոնց մէջ էին նաեւ Հողագործական նախարար Պահրի Տաղտաշ, Հաղորդակցական նախարար Սէյֆի Էօզթիւրք, որոնք խմբովին դետին գլորեցին Էրտէմիրը եւ սկսան ըստ բախտի զարնել : Միլլէթական երեսփոխաններն ալ իրենց ընկերոջ օգնութեան փութացին եւ կռիւը մեծցաւ եւ հրապարակային բնոյթ ստացաւ : Ճիհատ Պիլկէհան, որ կ՚ուզէր բաժնել կռուարարները, դետին գլորեցաւ : Եկան նաեւ Հալքեանները, եւ Ազդ. Ժողովը կռուադաշտի մը վերածուեցաւ : Էրտէմիրի ակնոցները կոտրեցան, հագուստը պատռեցաւ : Ոստիկաններ եկան եւ մեծ դժուարութեամբ զատեցին կրուարարները :

Ընդհատումէ մը վերջ նիստը վերաբացուեցաւ, ընդդիմադիրները դարձեալ խորհրդարանական քննութիւն պահանջեցին, բայց առաջարկը մերժուեցաւ :

×

Հելլենահպատակներէն 37 հոգի մինչեւ Մարտի վերջ սահմանէն դուրս պիտի հանուին :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿԱՐԵՒՈՐ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մոսկուայէն կը հաղորդեն թէ կուսակցական եւ կառավարական կարեւոր փոփոխութիւններ կատարուած են Երեւանի մէջ : Կուսակցութեան Ա. քարտուղար՝ Յակոբ Զարոբեանի տեղը կ՚անցնի Անտոն Քոչինեան, 52 տարեկան որ ցարդ երկրին վարչապետն էր :

Զարոբեան «կոչուած է նոր պաշտօնի » որ ցարդ չէ ճշդուած : Իսկ իբրեւ վարչապետ, Քոչինեանի պաշտօնը յանձնուած է Մուրատեանի :

ՀԱՅՐ ԱՐՍԷՆ ԱՅՏԸՆԵԱՆ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 140ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Հայր Արսէն Այտընեան ծնած է Բերա (Կ. Պոլիս) 1825ին: Տարրական կրթութիւնը ստացած է տեղւոյն Մխիթարեան դպրոցին մէջ: 1835ին կ'երթայ Վիէննա եւ ուսումը կը շարունակէ Վիէննայի Մխիթարեաններուն մօտ: Դեռ փոքր տարիքէն մեծ սէր ի յայտ կը բերէ լեզուներու նկատմամբ. տասնեւվեց տարեկանին դիտէր լատիներէն, իտալերէն, Ֆրանսերէն, Թուրքերէն, արաբերէն, անգլերէն, գերմաներէն: Յետագային ասոնց վրայ կ'աւելնան երեք լեզուներ եւս՝ պարսկերէն, յունարէն եւ սանսկրիտ: Միեւնոյն ատեն սքանչելի դիտէր իր մայրենի լեզուն՝ գրաբար եւ աշխարհաբար: Գրաբարի մէջ այնքան հմտացած էր, որ դեռ քսան տարեկանին մեծ հմտութեամբ գրաբարի կը թարգմանէ բազմաթիւ գործեր:

Այտընեանի անձը եւ աշխատանքը մեծապէս գնահատուած է հայ եւ եւրոպացի ականաւոր հայագէտներու կողմէ: Անոր «Քննական Քերականութիւնը» լոյս տեսնելէն ընդամէնը տարի մը ետք, գերմանացի ծանօթ լեզուաբան եւ հայագէտ Փեթերման վերոյիշեալ աշխատութեան մասին ընդարձակ զեկուցում մը կը ներկայացնէ Պերլինի ակադեմիային: Ֆրանսացի ականաւոր լեզուաբան եւ հայագէտ Ա. Մեյէ իր «Դասական հայերէնի համեմատական քերականութեան ուրուագիծ»ը արժէքաւոր աշխատութիւնը նուիրած է հայ լեզուաբանին յիշատակին: Ն. Մառ զինքը անուանած է նոր հայերէնի քերականութեան հայր:

Ծաւալով մեծ չէ անոր ձգած գիտական ժառանգութիւնը: Իբրեւ լեզուաբան ամէնէն առաջ եւ հիմնականին մէջ ծանօթ է իր «Քննական քերականութիւն աշխարհաբար կամ արդի հայերէն լեզուի» (1866) աշխատութեամբ: Բայց այդ աշխատութիւնն ալ կը բաւէ, որպէսզի Այտընեան իր պատուաւոր տեղը ունենայ հայ լեզուաբանութեան պատմութեան մէջ:

Վերոյիշեալ գործէն զատ գրած է նաեւ գրաբար քերականութիւն մը, որ Ա. Մեյէի կողմէ նկատուած է իբրեւ գրաբարի լաւագոյն քերականութիւնը: Մինչեւ հիմա ալ այդ աշխատութիւնը կը համարուի դասական հայերէնի լաւագոյն քերականութիւններէն մէկը:

Շուրջ քսան տարի զբաղած է նաեւ մանկավարժութեամբ, իբրեւ ուսուցիչ եւ վարժարանի տնօրէն աշխատած է Վիէննա, Պոլիս, Զմիւռնիա: Իր մանկավարժական գործունէութեան ընթացքին փորձած է կիրարկել դաստիարակութեան եւ ուսուցման արդիական մեթոտներ:

Անոր անունին հետ է կապուած նաեւ «Հանդէս Ամսօրեայ»ի հրատարակութիւնը, որ հիմնուած է անոր կողմէ 1887ին: Այս ամսագիրը հայկական առաջին բանասիրական հանդէսներէն մէկն է, որ կարեւոր դեր խաղացած է հայագիտութեան զարգացման գործին մէջ:

Այտընեանի վաստակին մէջ, սակայն, ինչպէս ըսուեցաւ, առանձնայատուկ տեղ կը գրաւէ «Քննական քերականութիւն»ը: Այս գործը սովորական քերականութիւն մը չէ: Գործը հրապարակ ելած է այն օրերուն, երբ սուր պայքար կար գրաբարեաններու եւ աշխարհաբարեաններու միջեւ: Եւ այս պատճառով ալ «Քննական քերականութիւնը» կարեւոր դեր խաղաց գրական աշխարհաբարի յաղթանակի գործին մէջ եւ այս ձեւով ալ նպաստեց մեր նոր գրական հայերէնին, առաւելապէս գրական արեւմտահայերէնին, զարգացման ճիշդ ուղիի ընտրութեան եւ յետագայ մշակումին: Իր այս աշխատութեան մէջ Այտընեան տեսական ձեւով հիմնաւորած է աշխարհաբարի գոյութեան պատմական իրաւունքը, գիտական համոզիչ փաստերով պաշտպանած է աշխարհաբարին դատը «գրապայքարին մէջ»: «Կարելի է ասել, — գրած է օրուան մամուլը այս կապակցութեամբ — որ ոչ ոք մեր գրական լեզուի դատը պաշտպանելու մէջ այնքան հզօր զէնք չէ ունեցել իր ձեռքին, ինչպէս Հ. Այտընեանը իր գիտնական, զեղեցիկ գործով...»: «Միակ երկով մը այնչափ գործ տեսաւ այդ մասին, որչափ որ ուրիշ շատեր՝ բազմաթիւ հեղինակութիւններով չէին կրցած տեսնել իրմէ առաջ»:

Այտընեանի աշխատութենէն առաջ գրուած են աշխարհաբարի քերականութիւններ Սքրոդերի, Մխիթար Սեբաստացիի, Ն. Ռուսինեանի կողմէ: Սակայն անոնցմէ ոչ մէկը կարելի է համեմատել Այտընեանի աշխատութեան հետ: «Քննական քերականութիւն»ը բոլորէն ալ բարձր է իր գիտական մակարդակով, իր արժէքով: Վերոյիշեալ գործը աշխարհաբարի առաջին ամբողջական, գիտական քերականութիւնն է: Երբ գրուեցաւ այս աշխատութիւնը, աշխարհաբարը դեռ լրիւ ձեւաւորուած, համակարգուած եւ յղկուած չէր: Այտընեան լեզուական երեւոյթներու քննութեան, օրինաչափութիւններու սահմանումին մէջ գիտցած է ընտրել կանոնաւորը, օրինաւորը, «հեռանկարայինը»: Եւ, այս պատճառով ալ, անոր գործը նպաստեց աշխարհաբարի յետագայ կանոնաւորութեան, մշակութեան եւ կատարելագործութեան:

«Քննական քերականութիւն»ը մինչեւ այժմ էլ չունի իր նմանը, — գրած է «Մշակ»ը 1902ին, այսինքն հրատարակութենէն աւելի քան երեսունեւհինգ տարի ետք, — Այտընեանն աշխարհաբարի հարցերում մի հեղինակութիւն է, որին դիմում են ամէնքը»: «Արեւելք» իր կարգին վերոյիշեալ գործը գնահատած է իբրեւ գիրք մը, որ «անվիճելիօրէն բարձր է, եւ որուն քով, նոյնիսկ իրմէ շատ աւելի վերջերը եկող բազմաթիւ քերականներ մինչեւ անգամ շուք մը չեն կրցած երկարել: Եւ արդէն, աշխարհաբարի այդ հսկայ ու տարածուն ուսումնասիրութիւնը չէ՞ որ այսչափ ատեն ամէնէն գլխաւոր աղբիւրը եղած է բոլոր քերականութեամբ զբաղողներուն, անսպառ դրամագլուխ մը, որ ինչ կերպով ալ, ինչ համեմատութեամբ ալ շահագործուի, միշտ պիտի մնայ այդպէս, պարարտ ու նիւթալից... Առանց Այտընեանի այդ գործին, շատ աշխարհաբարի քերականութիւններ թերեւս բնաւ գոյութիւն պիտի չունենային այսօր»:

Վերոյիշեալ աշխատութիւնը սովորական քերականութիւն չէ նաեւ այն իմաստով, որ հոն արծարծուած են հայագիտութեան եւ ընդհ. լեզուաբանութեան վերաբերող հարցեր: Այտընեանի «Քննական քերականութեան» մէջ մեծ արժէք (թերեւս աւելի մեծ, քան աշխատութեան հիմնական մասը) ունի «Նախաշաւիղը»: ԺԹ. դարու հեղինակներուն մօտ ընդհանրապէս նկատելի է «ներածութիւններուն» (որոնք երբեմն կը կոչուին նաեւ «նախաշաւիղ», «յառաջաբան») առանձնայատուկ դեր յատկացնելը, այստեղ հեղինակները կը ներկայացնեն իրենց տեսութիւնը, իրենց հիմնական գրոյթները, իրենց ըմբռնումը, կուտան իրերու, երեւոյթները իրենց գնահատութիւնը, գործունէութեան ծրագրային բաժինները եւայլն:

«Նախաշաւիղը» հայերէնի պատմական քերականութեան առաջին լուրջ փորձն է եւ լեզուաբանական տեսակէտէ մեծարժէք գործ մը: Ի տարբերութիւն Շլայխերի եւ միւսներու տարածած կարծիքին, Այտընեան դեռ երիտքերականներէն առաջ, մերժելով լեզուին զարգացման բնոյթին հակապատմական մեկնաբանութիւնը, լեզուի գոյութեան մէջ երկու շրջաններ՝ ծաղկման եւ անկման շրջաններ յառաջացընելու տեսութիւնը, կը պաշտպանէ լեզուի անընդհատ զարգացման տեսակէտը: Դեռ այդ օրերուն նկատած էր լեզուին ընկերային նկարագիրը, անոր հաղորդակցութեան միջոց ծառայելու հանգամանքը: Կ'ընդունի նաեւ լեզուին եւ մտածողութեան կապը եւ մեծ դեր կը յատկացընէ անոր:

Այս տեսակէտներէն առաջնորդուելով է, որ կը պաշտպանէ աշխարհաբարին ազատ ասպարէզ տալու դաղափարը, թէեւ ինք կը սիրէր գրաբարը: Այս վերջինը, իբրեւ գրական լեզու, իր ժամանակին համար եղած է շատ զեղեցիկ, հարուստ եւ ճոխ լեզու մը, բայց ժամանակի ընթացքին, պատմական պայմաններու բերումով կտրուելով իր բնական արմատէն՝ ժողովրդական կենդանի խօսակցական լեզուէն, աստիճանաբար կորսնցուցած է հաղորդակցութեան առաքելութիւնը եւ ինք իրեն դատապարտուած մահուան: Այտընեան ցոյց կուտայ, որ աշխարհաբարը գրաբարանին աղաւաղումը չէ, ինչպէս կը կարծեն ոմանք, այլ նոյն ժողովրդական կենդանի խօսակցական լեզուին յետագայ զարգացումը, որուն հիման վրայ ժամանակին ստեղծուած էր գրաբարը (իբրեւ գրական լեզու), այսինքն՝ նոյնքան հայերէն էր, նոյնքան հարազատ, հայկական, որքան գրաբարը: Այժմ հարկաւոր էր միայն աւելի վճռական կերպով աշխարհաբարը գրական լեզուի ասպարէզ մտցնելով մշակել, յղկել եւ դարձնել նոյնքան զեղեցիկ, ճոխ եւ հարուստ, որքան եղած էր իր ժամանակին գրաբարը:

Այս հարցին կապակցութեամբ ականաւոր լեզուաբանը ցոյց կուտայ նաեւ, որ լեզուն միտքերու արտայայտութեան միջոց մըն է նոյնպէս, որ իր վիճակով կ'արտացոլէ մտածողութեան, գիտակցութեան նկարագիրը, զարգացումը, որ մտածողութեան զարգացման, իմացական կարողութիւններու ընդլայնման հետ կը փոխուի եւ կը զարգանայ նաեւ լեզուն: Նոր լեզուն ունի իր նոր տրամաբանութիւնը: Իւրաքանչիւրը լաւ է իր ժամանակին համար: Գրաբարը համապատասխանած է հիներուն մտածողութեան, հին ժամանակներուն, ուստի նոր ժամանակներուն, նոր մտածողութեան չի կրնար ծառայել, գրաբարով յաջողութեամբ կարելի է թարգմանել հին շրջանի յոյն եւ լատին դասական հեղինակներու աշխատութիւնները, բայց եթէ ուզենք նոր ժամանակներուն որեւէ գործ թարգմանել գրաբարով, ստիպուած պէտք է փոխենք, «նորացնենք» գրաբարը, որ, այսպէս կամ այնպէս, արդէն գրաբար չըլլար: Ահա այս է Այտընեանի համոզումը: «Հիներուն խորհելուն կերպը՝ նորերուն կերպէն շատ տարբեր է... եթէ մենք զմեզ հին ժամանակներու չենք կրնար փոխադրել, ի՞նչպէս կ'ուզենք, որ հին ժամանակներուն խօսուածքը մեր ժամանակները բերենք... Հին լեզուի մը ուժն ու զեղեցկութիւնը վաստակելու եւ արդեամբ ցուցընելու համար անոր գործածողը պէտք է, որ ինքն զինքն ուրանայ, նոր դաղափարը, անձնական ճաշակը եւայլն եւ շատ ճշդիւ ու շատ ակնածութիւններով հին հեղինակներու զաղափարաղոն ըլլայ՝ առանց իւր անձին կամ ժամանակին վրայ հեղինակութիւն մը ճանչնալու. միով բանիւ՝ ինքզինքը հին աշխարհքը փոխադրէ, այնպէս որ կարենայ թէ հին, թէ նոր աշխարհք միանգամայն խաբել... Կրնայ մէկը Տատեկոս մը գրաբար թարգմանել ապահովութեամբ: Բայց գուցէ ոչ Շաթօպրիան մը՝ առանց հին լեզուն նորացնելու կամ աղաւաղելու»:

Այտընեան լեզուին կեանքը իրաւացի կերպով կը դիտէ իբրեւ պատմական շարունակական զարգացում մը, շարունակական փոփոխութիւն մը, ի հակադրութիւն իր ժամանակին տարածուած այն կարծիքին, որ լեզուական փոփոխութիւնները կը նկատուին լեզուի քայքայում, լեզուի անկում: Իւրաքանչիւր լեզու ունի իր կեանքին պատմութիւնը, որ կը ներկայացնէ աստիճանական անզգալի փոփոխութիւններու անվերջանալի շարք մը: Այդ փոփոխութիւններուն բազմութիւնը, խումբերը կը ձեւաւորեն լեզուին զարգացման տարբեր շրջաններ, իրարմէ տարբերող լեզուական վիճակներ: Սակայն լեզուական զարգացման շրջաններու սահմանները, անոնց անջատման կէտը, ինչպէս ինք նկատած է երիտքերականներէն առաջ, անկարելի է ճշդել: «Այդ փոփոխութիւնները, այդ բնութեան անցումները՝ վիճակէ վիճակ անզգալի փոփոխութիւն մըն են, որոնց բոլորը մէկանց միեւնոյն լեզուին գունոցը մեզմ ծիածանը կը կազմեն»: Նորը կը ձեւաւորուի աստիճանաբար, հինին մէջ, հինը դանդաղ կերպով կը զիջի իր դիրքերը, ետ կը քաշուի, իսկ նորը, սկիզբը երերալով, բայց ժամանակին հետ աւելի ու աւելի հաստատուն կերպով «կը կանգնի իր սեփական ոտքերուն վրայ»: Սակայն նորին մէջտեղ գալովը փոփոխութիւնը չի դադրիր, նորն ալ ծնելով կը շարունակէ փոփոխուիլ. ան իր ծնունդէն արդէն դասապարտուած է հիննալու, հին դառնալու: «Լեզուներն ալ... իրենց փոփոխութիւններն եւ ըստ այնմ իրենց պատմութիւնն ունին... Լեզուի մը ծագումը այն անզգալի անդադար փոփոխութեանց շարունակութեան մէջն է. եւ ծնած կը համարուի երբ որ իւր նախընթացքէն զատուած յատուկ կերպարանք առած է... Եւ այն ծնունդը՝ իբրեւ նախընթաց փոփոխութեանց արդիւնք՝ դարձեալ մեզմով եւ անզգալաբար կ'ընկղմի, կը կորսուի անոր կենացը յետագայ փոփոխութեանցը մէջ, որոնք լեզուին գլխաւոր պատմական մասը կը կացուցանեն»: Իսկ ո՞րն է այս փոփոխութիւններուն պատճառը, ազդակը: «Այս փոփոխութեանց առաջին եւ գլխաւոր մղում տուողն է մարդուս մտացըն առած զարգացումը կամ նորանոր դաղափարաց պէսպիսութիւնը, զօրօք իւր նմանւոցն հաղորդելու կամ աւելի դիւրաւ հաղորդելու համար՝ լեզուի նորանոր կերպեր եւ եղանակաւորմունք կը ստեղծէ: Եւ այսպէս՝ քանի որ լեզուն մտաց երեւցուցիչն է, հարկ է, որ որչափ դաղափարներ որ միտքը ստանայ, այնչափ նոր տարբերով ալ լեզուն ճոխանայ, որչափ դաղափարներ որ միտքը յօդէ, նոյնչափ յօդուածոյ բառեր (բարդութիւններ) օրըստօրէ երեւան ելլեն... Ուրեմն խորհող ու խօսող մարդկութիւնն է իւր լեզուին ձեւն ու կերպը տուողը»:

Այտընեան ընդունած է նաեւ լեզուին եւ պատմութեան կապին գոյութիւնը: Լեզուն իր վիճակով, ժամանակի ընթացքին ընդունած իր փոխակերպումներով կ'արտայայտէ ժողովուրդին պատմութիւնը եւ այս առումով լեզուն ունի պատմական արժէք: «Լեզուն իւր յառաջդիմութեան, անկման ու վերանորոգութեան վիճակներովը անվրէպ ծանրաչափ կ'ըլլայ՝ մարդկութեան փոփոխմանցը մէջ ազգի մը նիւթական, բարոյական եւ գլխաւորաբար մտաւորական կենցաղը յաջող կամ անյաջող վիճակին: Եւ սա է լեզուի մը պատմական նշանակութիւնը»:

Լեզուն ընկերային երեւոյթ համարելով, Այտընեան դիտել կուտայ նաեւ, որ նոյն հասարակութեան տարբեր խաւերուն, անհատներուն լեզուին մէջ կան տարբերութիւններ, որոնք ընկերային պայմաններու, մարդոց վիճակին եւ ըղբաղումին արդիւնք են: Այդ տարբերութիւնները, սակայն, տարբերութիւններ են ընդհանուրին մէջ, միասնականութեան մէջ, չեն խախտեր լեզուին միասնականութիւնը եւ ընդհանրութիւնը: «Սակայն եւ այսպէս այլեւայլ բազմագունեան աստիճանաւորութիւններն իրարու հետ հանապազօրեայ շփման մէջ մնալով, որչափ որ գունոց պէսպիսութիւնը չանհետանայ, բնականապէս իրարմէ առնել տալու եւ բաղադրելու անպակաս առիթներովը դարձեալ բարոյապէս կը նոյնանան կամ վերջապէս նոյն կը մնան: Այս նոյնութիւնը, այս անբաժին միութիւնը, հանդերձ հետզհետէ կրելու այլազանութիւններովը, կարելի է որ տեւական ըլլայ՝ քանի որ ժողովուրդն անբաժին՝ դիւղ առ դիւղ, երգ առ երգ իրարու քով նստած մէկը զմէկ կը լսեն»:

Ուշադրութեան արժանի է նաեւ այն, որ լեզուին միասնականութիւնը կը բացատրէր հաղորդակցական գործողութեամբ (ֆոնֆսիոն) եւ ոչ թէ «մարդկային բնութեան ընդհանրութեամբ», ինչպէս դիտել կուտային այդ օրերուն որոշ լեզուաբաններ (Հումփոլթ, Ֆոսլեր եւ ուրիշներ):

Իսկ այն, որ կը համարուէր «մարդկային բնութեան ընդհանրութիւն», իր արտայայտութիւնը կը ստանայ մարդկային տարբեր լեզուներու ընդհանրութիւններուն մէջ: «Լեզուաց ընդհանրական շարժմանը մէջ զանազան մարդկային ցեղերը, նաեւ իրարմէ բոլորովին օտար, իրարու ամենեւին անհաղորդ ազգերն ալ՝ իբրեւ թէ հաւասարական դաշնակցութեամբ մը միաբանած են միեւնոյն ժամանակին մէջ միեւնոյն զոյգ ընթացքն ընթանալու»: «Եթէ խնդրոցս մէջ հարկ է իմաստասիրել, հարկ է որ համեմատութեամբ յառաջանանք, եւ չթողունք մենք զմեզ այն ընդհանուր ազգաց սահմանէն դուրս, որմէ հայ ազգը չէր կրնար ինքը զինքը հանել, եւ ոչ՝ լեզունիս այն հոդեբանական օրէնքներէն ազատ կացուցանենք, որոնցմէ մարդկային բարբառ մը կամ մանաւանդ ընդհանուր մարդկային միտքը չի կրնար բացառութիւն ընել»:

Ահա այդ ընդհանրութիւնները, այդ ընդհանրութիւններուն բացայայտումն է, որ աւելի ետք դարձած են լեզուաբանական առանձին դպրոցներու ուշադրութեան առարկան, գործունէութեան նպատակը: Ինք չէ խորացած այդ հարցերուն մէջ, մանրազնին հետազօտութիւններու,

ԼԻՆՉԻ «ԱՐՄԵՆԻԱ»Ն

(Զ. եւ վերջին մաս)

Հայ ժողովուրդի բուն շահերու համար օգտակար է տեղական բարենորոգումները կապել օսմանեան կայսրութեան շահերու հետ, որպէսզի աստիճանաբար ունենան ազդեցիկ դեր մը կատարելու կայսրութեան մէջ :

Պուլկարիոյ պարազան կը տարբերի Հայաստանի համար, որովհետեւ հոն ստուար մեծամասնութեամբ քրիստոնեաներ կային, Հայաստանի նման կաշկանդիչ կապեր չկային: Հայերը չունին եւ հաւանական ալ չէ որ ունենան մօտիկ ապագայի մէջ բաւականաչափ ուժ, անկախութիւն մը իրականացնելու համար, աւազակները զսպելու համար: Կը կարծեն թէ Քիւրտերը զսպելով օգնած պիտի ըլլան Հայերուն: Բայց եթէ գործը ձգուի բախտին, նահանգները հետզհետէ աւերակ պիտի դառնան, այն ատեն Ռուսիա իր սեփական շահերը նկատի առնելով եւ ապահովութեան համար պիտի ստիպուի զրաւելու :

Եւրոպական միջամտութիւն ըլլալու է ոչ միայն Հայերու, այլ նաեւ մահմետականներու համար : Եթէ Եւրոպա վերըստին ձեռք առնէ խնդիրը, լաւագոյն է որ ընդունի մէկ սահման ընդհանուր կառավարչի անձնաւորութեան նկատմամբ : Հարկ չկայ որ ան ըլլայ Հայ, կրնայ մահմետական եւ սուլթանի հպատակ մէկն ըլլալ : Տնտեսական եւ վարչական տեսակէտներով նահանգը անջատուելու է Պոլսոյ կեդրոնական կառավարութենէն : Փոխառութիւն մը տրուելու է նահանգային զանձին ոստիկանութիւնը կազմակերպելու համար : Նահանգը կազմուած ըլլալու է տնտեսապէս եւ աշխարհագրականօրէն իրարու նմանող գաւառներէն, իր իրաւասութեան սահմանէն դուրս ձգելու է լեռնային մասերը :

Հայերը ներքին կանոնագրութիւն մը ունին, 1863ին Սուլթան Ազիզի կողմէ շընորհուած: Կանոնագրութիւնը կը պարփակէ կատարելագործուած եւ ժողովրդավարական բոլոր էական պայմանները վանքերու, եկեղեցիներու, հիւանդանոցներու, դպրոցներու կազմակերպութեան եւ հսկազութեան համար, ասպարէզ կուտայ հայ ժողովուրդին մշակելու ընկերային հարցեր, պատրաստելու գործնական նպատակի ծառայող անհատներ: Եթէ սահմանագրական իրաւունքը վերահաստատուի, Հայերը զգուշանալու են թակարգի մէջ իյնալէ՝ փորձելով քաղաքական զէնքի փոխել այդ առանձնաշնորհեալ իրաւունքը :

Փոքր Ասիան կարեւոր է պետութեանց հասարակշռութիւնը պահելու համար : Թուրք Հայաստանի հոքամասը առաջնակարգ կարեւորութիւն ունի ռազմական եւ առեւտրական կրկնակ տեսակէտներով: Տրապիզոն - Էրզրում առեւտրական ճամբան կը տանի Իրանի ներսերը եւրոպական ապրանքներ: Էրզրումի գրաւումը տարբեր պետութենէ մը պիտի խափանէ այս կարեւոր ճամբան եւ պիտի կտրէ Իրան - Սեւ ծով հաղորդակցութիւնը :

Հողամասին ռազմական արժէքը բացայայտ է, բարձրաւանդակը կ'իշխէ Փոքր Ասիոյ ճամբաներուն վրայ, արեւմտեան, հարաւային եւ արեւելեան : Ճամբաներուն ծայրը կը հասնի Միջերկրական եւ Պարսից ծոց : Իրան կը կորսնցնէ իր անկախութիւնը՝ եթէ Ռուսիա տիրանայ Հայկական Բարձրաւանդակին, կը վտանգուի Եփրատի արեւմտեան հողամասը : Տիարպեքիր հաստատուած պետութիւն մը կը դառնայ Պարսից ծոցին տէրը, հարուստ հողամասի մը տէրը: (Արմենիա, էջ 408 - 43):

Լինչի երկհատոր գործը արժանացաւ մասնագէտներու գրախօսականներուն : Օքսֆորտի ուսուցչապետ Ռէմզի կը գրէր. « Այս երկու վեհաշուք եւ գեղագարդ հատորները կը կազմեն աշխատասիրութեան, գիտութեան, ճարտարութեան նշանաւոր յիշատակարան մը : Գիրքը կարելի է կարդալ կրկին ու կրկին անդամներ եւ միշտ աւելի շահեկան պիտի ըլլայ, որչափ ուսումնասիրուի այս գիրքը, այնքան աւելի ախորժ պիտի զգացուի: Ամէնէն կարեւոր յատկանիշն է բազմաթիւ խնդիրներու արծարծումը, ընթերցողը կանգ պիտի առնէ եւ սկսի խորհրդածել, հետապնդել հարցերու պատասխանը : Հեղինակը յստակօրէն ցոյց կուտայ նաեւ հայկական նկարագրի յոռի կողմերը, բայց համակրական թոյլտուութիւն կարող է ընել, նկատելով որ դարերու ընթացքին Հայերը չեն կրցած ունենալ բարոյական ազատութեան որեւէ նշոյլ: Անոնք զուրկ են ինքնաբաւ ազգի համար անհրաժեշտ քանի մը հիմնական յատկանիշներէն, մասնաւորաբար միաբանական զօրութենէ՝ արտաքին թշնամիի հանդէպ եւ գործնական կարողութիւնը՝ իմաստուն իրաւախոհութեան համար, ինչ որ անհրաժեշտ է ուրիշ ժողովուրդներու հետ հաստատուն զինակցութիւն կազմելու առիթով: Ազգի կեանքի եւ մահուան բոպէներում, փոխանակ միաբան ուժով դուրս գալու թշնամիին դէմ, մանր վէճերով երկկապառակութիւն հանած են իրարու մէջ եւ բոլորովին քայքայած իրենց ներքին միաբանական զօրութիւնը :

Հայագէտ Կոնիբեր կը գրէր. « Հեղինակը իրաւունքով դիտել կուտայ, թէ Հայերը աշխարհի վրայ երեւցած ամէնէն յամառ ազգայնականներն են: Կիլիկիոյ անկումէն ետք Հայերու կրօնական պետն է որ ընդհանուր ժողովուրդէն ընտրուած՝ կը մնայ իբր վառարան եւ նշանաբան հայ հայրենասիրութեան: Անոր հեղինակութիւնը ընդհանրական է, այս դերի կարեւորութեան համար Ռուսիան յափշտակեց Էջմիածինը Պարսիկ Շահերու ձեռքէն :

« Ճանապարհորդներու համար, քաղաքագէտներու համար, Արեւելքի քրիստոնէութիւնը ուսումնասիրողներու համար եւ բոլոր բարեկամներուն այնպիսի ցեղի մը, որ դարաւոր տանջանքներէ յետոյ կը մնայ Փոքր Ասիոյ միակ ցեղը, ընդունակ քրիստոնէութեան վսեմ մշակոյթին եւ քաղաքակրթութեան, ցեղ մը՝ որուն կը պատկանի այդ երկիրներու ապագան — ամէնուն համար Լինչ պատրաստեր է ամենաբարձր յարգ եւ շահեկանութիւն ունեցող գիրք մը» :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ուսումնասիրութիւններու մէջ չէ մտած : Սակայն իր հաստատումները եւ ըրածը կը բաւեն, որպէսզի զինք նկատենք մեծ լեզուաբան մը, իսկ անոր հիմնական աշխատութիւնը՝ «Քննական քերականութիւն»ը՝ մեծարժէք գործ մը :

Ա. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ԻՐԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Լենինականի ելեկտրական իրերու գործարանը, որ հիմնուած է վեց տարի առաջ, 1960ին, սկսաւ արտադրել ելեկտրական արդուկներ եւ վառարաններ, ինչպէս նաեւ օդափոխիչներ, սրճաեռներ եւ աման լուացող մեքենաներ :

Գործարանը ունի 315 բանուոր, որոնցմէ կարեւոր մէկ մասը կազմուած է հայրենադարձներէ :

Վ. ԱՐԱՄՈՒՆԻ

Հայաստանի մէջ մեռաւ բանաստեղծ Վահան Արամունի :

Գրական ասպարէզ մուտք գործեց գրեթէ պատանի տարիքին: Հեղինակ էր բանաստեղծական քանի մը հաւաքածոներու:

Վերջերս լոյս ընծայած էր վիպակ մը՝ «Յասմիկ, ներիր ինձ», որ բաւական յաջող գործ մըն էր :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Սալի իտալական մեծ հաստատութիւնը Տուրիում (Միլանօ) հրապարակ հանած է Գոհարիկ Ղազարոսեանի հեղինակութենէն վեց էթիւտներ, զորս կը նուագէ ծանօթ արուեստագիտուհի Մակտի Ռուֆէր:

×

Փետրուար 4էն 21, Ուսանողական Ոստանին մէջ, 21 Պուլվ. Ժուրտան, Մաճակ Մակարեան կը ցուցադրէ իր գործերը ժամը 12էն 22, «Կերպասներու արուեստը»: Ցուցահանդէսին նախաձեռնարկ եղած է Միջազգային Մշակութային Կեդրոնը :

"ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԸ,,

ՌՈՒՄԱՆԵՐԷՆԻ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ

Պուքրէշի համաշխարհային գրականութեան հրատարակչութիւնը « Սասնայ դիւցազունները» խորագրին տակ գեղեցիկ հրատարակութեամբ մը, ռումաներէն լեզուով վերջերս լոյս ընծայեց «Սասունցի Դաւիթ» դիւցազնավէպը :

Թարգմանութիւնը կատարած է Նիքոլայէ Թեյք :

Գրքին բովանդակալից ներածութեան մէջ Ալեքսանտրա Փարքըչիլ ակնարկ մը կը նետէ Հայոց պատմութեան, ճարտարապետութեան, մշակոյթին վրայ, յիշատակելով Ոսկեդարու եւ հայ գիրերու գիւտին կարեւորութիւնը հայ մշակոյթին համար: Սեղմ գիծերով վերլուծելէ ետք դիւցազնավէպը, ռումանացի հեղինակը կը գրէ ի մէջ այլոց.— « Եթէ Ռումանացիները հինէն ի վեր կը ճանչնան հայ արուեստը, որ իր ազդեցութիւնը ունեցաւ Օլթենիոյ եւ Մոնթենիոյ միջնադարեան ճարտարապետութեան եւ յատկապէս Քուրթիա տէ Արճէշի, Տոմճիասքա եւ Տեալուլոյ եկեղեցիներուն, Քոզիա վանքին վրայ, եթէ Մոլտավիոյ մէջ ալ փորագրուած մնացած են կարգ մը հայ քարակոփներու բնորոշ սեղմ նշանները գերեզմանաքարերու եւ որմաքանդակներու վրայ, Եաշի երեք հրեշտակապետներ եկեղեցին ծածկուած է քարէ այն ասեղնագործութեամբ, որուն վրայ աշխատած են նաեւ հայ վարպետները, իսկ մոլտավական եկեղեցիներու կամարները ակընյայտնի կը դարձնեն հայկական ազդեցութիւնը, եթէ Արտեալի թանգարաններուն եւ մայր եկեղեցիներուն մէջ պահուած դեղարուեստական գորգերուն մէկ մասը հաւանաբար հիւսուած են տեղացի Հայերու կողմէ եւ ոչ թէ բերուած արտասահմանէն, իսկ հայկական հիւսուածքները եւ զարդերը հարազատ են մեզի — հայկական առաջին գաղթականները Մոլտավիոյ մէջ հաստատուած ըլլալով ԺԱ. դարուն — նոյն բանը չենք կրնար ըսել գրականութեան մասին, որ շատ քիչ ճանչցուած է՝ այն ալ միայն նեղ շրջանակներու մէջ » :

Գիրքը ունի ծանօթագրութիւններ :

Նիքոլայէ Թեյքի կատարած բարձրորակ թարգմանութիւնը, անշուշտ, ռումանացի ընթերցողներուն սիրելի պիտի դարձնէ հայ ժողովրդական հոյակապ դիւցազնավէպը, անոր մէջ արտայայտուած ազատասիրութիւնը, հերոսական ոգին, մարդասիրական, խաղաղասիրական վեհ գաղափարները :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (47)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

Բայց Իպրահիմ, որ Զարտաքի հետ ցած ձայնով խօսելու վրայ էր, յանկարծ խօսքը կտրեց :

Երկարահասակ ու թիկնեղ տեղացի մը դալով Իպրահիմի առջեւ ցցուած էր : Այս մարդը, որ արտաքին երեւոյթով եւ իր խոշոր անդամներով ճիշդ ըմբիշի մը կը նմանէր, կուրծքին վրայ Պատուոյ Լեգէոնի կարմիր ժապաւէն մը ունէր:

Նորեկ արաբը ուղղակի ուղեցոյցին երեսը նայեցաւ, իսկ այս վերջինը ոտքի ելլելով դէպի տեղացին քանի մը քայլ առաւ :

Տեղւոյն սովորութեան համեմատ, այս երկու մարդիկը իրարու փաթթուելով, իրարու ուս համբուրեցին: Ապա քանի մը բառ փոխանակեցին . դէմքերնուն այնպէս կը թուէր թէ իրարու հանդիպած ըլլալնուն շատ ուրախ էին :

Իպրահիմ պահ մը ետքը անծանօթը ուղեւորներուն ներկայացնելով ըսաւ .

— Սաղիր Պէն Ահմէտը, Թունուզի մէջ երկուքս զէնքի ընկեր էինք, հետեւակներու չորրորդ վաշտին մէջ :

Նորեկը երկու կիներուն առջեւ արեւելքցիներու յատուկ ձեւով մը խոնարհելէ ետք ձեռքը երեք մարդոց երկարեց :

— Ի՞նչ, քու անունդ Սաղի՞ր է, հարցուց Մօպրէ ժպտելով: Սաղիր արաբերէն պզտիկ ըսել է, եկուր տես որ դուն ինծի պէս երկուք կ'ըլլաս :

Արաբը իր ճերմակ ակռաները ցոյց տալով ժպտեցաւ :

Սաղիր Ավլա Սիտի Շէյխ ցեղին կը պատկանէր. այս ցեղը անապատարնակ թուարէկներու ոխերիմ թշնամին է :

Մինչդեռ Մօպրէ եւ նորեկ արաբը իրարու հետ արաբերէն կը խօսէին, Իպրահիմ Զարտաքի եւ Գութի մօտենալով ըսաւ.

— Եա Սայէտա (պարոններ), ես Սաղիրը երկար տարիներէ ի վեր կը ճանչնամ : Հարաւային արշաւանքին ձեռնարկելու համար միտքս դրած էի որ ան ալ հետերնիս առնենք, բայց ուր ըլլալը չէի դիտեր ...: Սաղիր քաջ եւ անվախ զինուոր մըն է, մեզի շատ օգտակար կրնայ ըլլալ ...: Տէրը դուք էք, ձեր կամքը թող ըլլայ..., բայց եթէ ինծի խորհուրդ հարցնէք, ես այս քաջ մարդը հետերնիս առնել կ'առաջարկեմ :

Զարտաք եւ Գութ իրարու երես նայեցան :

— Առնենք ուրեմն, ըսաւ Զարտաք :

— Շատ աղէկ, աւելցուց Գութ :

— Կ'ուզէ՞ք, հետը խօսի՞մ, հարցուց Իպրահիմ :

— Այո, անմիջապէս խօսէ եւ պայմաններնիս ալ իրեն հաղորդէ, պատասխանեց Զարտաք :

— Եթէ իրեն բան մը աւելի վճարելու ըլլանք, ես սէյտի, շատ աղէկ կ'ըլլայ, խօսք առաւ Իպրահիմ: Սաղիրը անապատի զաւակ է, մեզի շատ պէտք պիտի ըլլայ: Առիւծի պէս քաջ է, քաջ, պարկեշտ եւ հաւատարիմ ...:

— Ինչ որ յարմար կը տեսնես, ըրէ, Իպրահիմ, մենք քեզի բացարձակ լիազօրութիւն կուտանք այդ կարգի գործերու մէջ, վերջացուց Զարտաք :

Վերջապէս յաջորդ օրը Պիսքրա հասան: Իպրահիմ հոն հանդստաւէտ ու կոկիկ մաւրիտանական տուն մը վարձեց անոնց եւ բոլորն ալ տեղաւորուեցան :

Իրիկուն մը, երբ մեր երեք բարեկամներն ու երկու կիները պարտէզը նստած, ցած ձայնով նաւուն մէջ պատահած խորհրդաւոր դողութեան վրայ կը խօսէին, Մօպրէ Զարտաքի դառնալով հարցուց .

— Էհ, պարոն զանձապետ, վաւերաթուղթերուն եւ զանձին յատակագիծներուն տեղը դիտենք, բայց ըսէ նայինք, սա հռչակաւոր Կանաչ Ադամանդը ո՞ւր պահեցիր :

Ճարտարագէտն ու տիկին Գութ իրարու երես նայելով ժպտիլ սկսան :

— Օ, մեզմէ ալ գաղտնի կը պահէք, յարեցին Տիկին Շապան եւ Մօրիս :

— Այո, ատիկա անանկ գաղտնիք մըն է որ Լեւոնը եւ ես դիտենք, պատասխանեց Ժանէթ կատակելով :

— Ամուսինէ՞դ ալ գաղտնիք ունիս, զոչեց Մօրիս: Ըսէ. Կանաչ Ադամանդը իրա՞ւ դուն պահեցիր :

— Ոչ, պատասխանեց բժիշկին կինը :

— Հապա ո՞վ :

— Լեւոնը: Բայց ես ալ իրեն օգնեցի :

— Ըսել է հիմա քու քովդ չէ՞ :

— Ոչ :

— Որո՞ւն քովն է, Լեւոնի՞ն քովը :

— Ոչ ալ անոր քովը :

— Կ'երեւի թէ առանց իմ դիտակցութեանս իմ վրաս տեղ մը պահեցիք :

— Ոչ ալ քու վրադ է :

— Ըսէ նայինք ուրեմն, որո՞ւն քովն է: Մատլէնի՞ն թէ Փիէրին քով :

— Ոչ անոր եւ ոչ ալ միւսին :

— Ուրե՞մն :

— Գտէք տեսնեմ :

— Մենք ի՞նչ դիտնանք :

— Ժօղէֆինի քովն է:

Այս խօսքին վրայ, բացի Զարտաքէ, ամէնքը մէկ բերան պոռչտալ սկսան եւ հարցումները իրար յաջորդեցին :

— Ժօղէֆինի՞ն քով: Ի՞նչպէս կ'ըլլայ: Ինքը դիտէ՞ :

ՓԻԷՐ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տիկին Սիրանոյշ Զաքրեան քսան ֆր. կը նուիրէ իր ամուսնոյն Գէորգ Զաքրեանի յիշատակին :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն իր խորվշտակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Նարդունիի իր սիրեցեալ ծերունազարդ մօր Տիկին Մարիամ Այվազեանի մահուան տխուր առթիւ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի առաւօտ (Փետրուար 13) ժամը 9·30ին Ֆրանսական հեռատեսիլի Ա. կայանէն Ժերար Սթեֆանէսքօ կը ներկայացընէ «Արեւելեան քրիստոնեաներու Հաւատք եւ Աւանդութիւններ» շարքին մէջ՝

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵՐԵՒԱՆ

Կը մասնակցին Գերապայծառ ԺԱՆ ՌԻՒՓ (Մոնաքոյի Եպիսկոպոս), Տիկին ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ եւ Պ. ԱՐԲԻԱՐԵԱՆ :

ՎԵՆԵՏԻԿ ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Փետրուար 20ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը չորսին տեղի կ'ունենայ թատերական ներկայացում, վարժարանիս սրահին մէջ: Սիրով կը հրաւիրուին ազգայիններ :

Կը ներկայացուի «ՊՌՍԱՄԻ ԿՈՐԻՒՆԸ» թատերգութիւն՝ Հայ մելիքական շրջանին :

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Կիր. (Փետր. 13) Ղեւոնդեանց Քահանայից յառաջիկայ տօնին առիթով կը մատուցուի բազմաձայն պարագ, ի ժամ Ս. պատարագի կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանգիստ Փարիզի եւ շրջակայ եկեղեցիներու մէջ ծառայած վախճանեալ հոգեւորականներու. — Գէորգ Արքեպս. Իւթիւճեանի, Գրիգորիս Եպս. Պալաքեանի, Սուքիաս վրդ. Պարոնեանի, Յովհաննէս քհնյ. Հիւնքէրպէյէնտեանի, Սահակ քհնյ. Իւթիւճեանի, Կոմիտաս քհնյ. Սկպեանի, Բառնաբաս քհնյ. Խնտամեանի, Աբիսողոմ քհնյ. Թորոսեանի, Մեսրոպ քհնյ. Մեսրոպեանի, Վահան քհնյ. Խոյեանի, Բարթող քհնյ. Թագըմճեանի, Գէորգ քհնյ. Դաւիթեանի, Լեւոն քհնյ. Արսլանեանի, Գարեգին քհնյ. Տէօվլէթեանի, Մկրտիչ քհնյ. Արսլանեանի, Գէորգ քհնյ. Նիզամեանի, Ներսէս քհնյ. Գանեճանի, Գրիգոր քհնյ. Ճէպէճեանի, Յուսիկ քհնյ. Ադամեանի, Վարդան քհնյ. Պաղտատլեանի, Յարութիւն քհնյ. Ճօրթուեանի, Ադդէ քհնյ. Փայլակեանի եւ Եսայի քհնյ. Ալթունեանի հոգիներուն համար :

Երեկոյեան ժամը 16·30ին կը կատարուի ՏԵԱՌՆԸՆԴԱՌԱՋի հանդիսաւոր նախատօնակ եւ Անդաստան ու տեղի կ'ունենայ մոմավառութիւն (Մլէտ) :

×

14 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, Երկուշաբթի օր, Տեառնընդառաջ: Տօն քառասնօրեայ զալըստեանն Քրիստոսի ի Տաճարն: Ս. պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին :

17 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, Հինգշաբթի օր, Տօն Սրբոց Վարդանանց զօրավարացն մերոց հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն, որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին : Տօն անուանակոչութեան Նորին Վեհափառութեան Տ. Տ. Վազգէնի Առաջնոյ Սրբազնագոյն Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց : Պատարագի ընթացքին կը կատարուի Հայրապետական Մաղթանք : Յետ պատարագի, կը կատարուի հոգեհանգիստ վասն համօրէն ննջեցելոց: Փարիզի եւ շրջակայից հայկական դպրոցներու աշակերտութիւնը ներկայ կ'ըլլայ Ս. պատարագին եւ կը կատարուի Վարդանանց յիշատակին նուիրուած հանդէս :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս Երեքշաբթի, ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. ընդհ. ժողովը այս Կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին, սովորական տեղը: Կը հրաւիրուին Ռոմանի ընկերները : Կարեւոր օրակարգ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, սովորական հաւաքատեղին :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի :

Կիրակի, (Փետր. 27) ժամը 17ին Սալ Ֆրանֆօ - Սիւիս, 10 Աիւ տէ Մեսաժըրի, (Մեթրօ Փուասոնիէռ) :

Կը նախագահէ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Կը խօսի Ընկերներ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ եւ Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ :

Մուտքը ազատ է

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ մը (այր) մուշտակ մաքրելու գործատան մը մէջ, իբրեւ օգնական: Կրնայ արհեստն ալ սորվիլ: Դիմել՝

DEJEAN
13, Rue des Petites-Ecuries, PARIS (10e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւն Ամանորի առիթով, ի նըպաստ ծերերուն հազար ֆրանք :

Պ. Պ. Դանիէլեան եւ Կլասպէրկ 150, Պ. Պ. Անանիկ Անանեան եւ Գրիգոր Պարտիզպանեան փոխան ծաղկեպսակի ողբ. Ալեքսան Ալեքսանեանի մահուան առթիւ հարիւրական ֆր.: Ժորժ Տաւիտեան, ողբ. Օրիորդ Ինճիրեանի յիշատակին 100, Տիկին Ճընկըտըրեան Արշալոյս (Սէնթ Էթիէն) հարիւր, Տիկին Զատիկեան 70, Տիկին Նորա եւ Տէր եւ Տիկին Օննիկ Քիաթիպեան փոխան ծաղկեպսակի ողբ. Սրբուհի Ասլանեանի մահուան առթիւ 50ական, Ժիրայր Զիլինկիրեան, տօներու առթիւ յիսուն, Տիկին Իրէնէ Լակարտ յիսուն, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Պապիկեան, փոխան ծաղկեպսակի ողբ. Սերովբէ Պիւիւքեանի մահուան առթիւ յիսուն, Պ. Աւետեան (Լիոն) յիսուն, Արզումանեան յիսուն, Աւճեան Սերովբէ 45, Եկենեան Արթին, տօներու առթիւ 35, Արամ Ֆրէնկեան քսան, Ս. Զէյթունցեան ողբ. Մելքոն Գունտուրաճեանի յիշատակին քսան, Բժիշկ Մինաս Յարութիւնեան քսան, Ժան Միրաքեան քսան, Շնորհք Միքայէլեան տօներու առթիւ իր քրոջ Օր. Տիրուհի Միքայէլեանի ապաքինման համար քսան, Աւագեան քսան, Տիկին Իսքէնտէրեան տասը, Թէօման տասը, Տիկին Ճանճիկեան, Եփրեմեան, Տէր եւ Տիկին Գույունեան, Տիկին Էքիզեան տասնական, Քըրքէսէլի հինգ ֆրանք :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ԿԻՐԱԿԻ, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 27
ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր
ՄՈՏԵՌՆ ՓԱԼԱՍ ՕԹԷԼ
8 bis, Place de la République
PARIS (11e)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կազմակերպուած

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Օժանդակութեամբ Կայանի կրթ. կազմի Եւ տեղւոյն մասնաճիւղերու կողմէ :

Կիրակի (13 Փետրուար), ժամը 14·30ին, 4րդ թաղապետարանի սրահը, 2 Փլաս Պօտուայէ (մեթրօ Օթէլ տը Վիլ) :

ՃՈԽ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Մասնակցութեամբ կայանի մանուկներու եւ պատանիներու :

Երգ, պար, կենդանի պատկեր եւ թատերգութիւն ներշնչուած Հայոց պատմութեան հերոսական էջերէն :

Նախընթրիքով կը հիւրասիրուին բոլոր մանուկները :

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻ, ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՄԲԻ ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ԵՒ ՄԻՈՒԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿ
Հովանաւորութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ
Նախագահութեամբ՝ Պ. ԳԱՌԶՈՒԻ
Կիրակի Փետրուար 20, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր
GEORGE V — 31, AVE. GEORGE V — PARIS
ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ
ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԹՈՄՊՈԼԱ
Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի «ՍՕՍԻ» պարախումբը իր ամբողջական կազմով եւ նոր պարերով :
Խնամուած պիւֆէ սովորական գիներով
Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները
U. G. A. B., 11, Square Alboni, Paris (16e) Tél.: TRO. 03-18
Մուտքի տոմս 10 Ն. Ֆրանք
Ուսանողներու համար 5 Ն. Ֆ.
C. C. P. PARIS 8.019-72

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը կը տօնէ Յաղթանակին 51րդ տարեդարձը Մայիս 7ին, Շաբաթ, Ալամպրայի սրահներուն մէջ :

×

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի Տիկնանց Յանձնախումբի թատերական ներկայացումը Մարտ 22ին, Երեքշաբթի օր, երեկոյեան ժամը 9ին, Թէաթր տէ զ'Առ : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութեան նախաձեռնութեամբ Վարդանանցը կը տօնուի Փետր. 20ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, Շաբաթ, Մարտ 5ին Սփլանտիտի սրահին մէջ :

×

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի թատերական ներկայացումը՝
ՄԱՐՏ 20ԻՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ
ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՃԱՇԸ
Կիրակի (Փետրուար 13) ժամը 12·30ին
ՃԱՇԱՐԱՆ ԿԱՎՌՕՇ
3 Բիւ Ռուժըմօն, (մէթրօ Մոնմարթր)
Ընտիր ճաշացուցակ, հաճելի ժամանց
Ճաշագին 15 ֆրանք
Պէտք է սեղան ապահովել նախօրօք հեռաձայնելով՝ 236 73-98 *կամ* 770 25-46

Դպրոցասէրի գեղարուեստական հանդէսը Մարտ 27ին :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՄԱՐՏ 13ԻՆ
ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

×

Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան մեծ պարահանդէսը Ապրիլ 3ին, Հօթէլ Մօտէրնի մէջ: Փլաս տը լա Բէփիւպլիք :

×

Լիոնի Կոմիտասեան երկսեռ երգչախումբի պարահանդէսը Փետրուար 26ին: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱԻ
ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ
«ՀԱՅ ՍԷՆՖՈՆԻՔ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ» նոր երգապնակը
Mc 20176, Vogue — Série Artistique
« OEUVRES SYMPHONIQUES » d'ARA BARTEVIAN
Par le célèbre orchestre
DES CONCERTS COLONNE
1. — Rhapsodie Caucasienne (Կովկասեան Համանուագ)
2. — Dans une Forêt en Novembre (Անտառին մէջ՝ Նոյեմբերին)
3. — Bergers à la Montagne (Հովիւները լերան վրայ)
4. — Fête Villageoise (Գեղջկական տօն)
Ստանալու համար դիմել հեղինակին
Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ — 14, Rue Petit, Paris (19e), Tél. BOT 99-22
15, Rue Jean Goujon, Paris (8e)
ԳԻՆ՝ 30 ՖՐ.
Microsillon 33 tours, 30 cm. 45 Վայրկեան
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԿՈՂՔ
ՆԱԽԿԻՆ ԵՐԳԱՊՆԱԿՆԵՐԸ
Եկմալեան պատարագ N° 20114 — Կոմիտասեան պատարագ 20150
Գանձարան Հայ-եկեղեցական երգերու N° 20169 եւ 20175
Ժողովրդական երաժշտութիւն 20103 (Հայ Կովկասեան երգեր) 20136 (Arménie)
20157 Reflets d'Arménie, 20162 (Arménie Imortelle),
20169 (Promenade en Arménie)
20172 (Soirée Arménienne) — 10016 երգեր՝ Իրիս Պիւլպիւլեանէ
Գաւառներու առաքում contre remboursement խնամուած ծրարով

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,30 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

MERCREDI 9 FÉVRIER 1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

42ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10531 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 42e ANNÉE — N° 10.531

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉՊԷՍ ՅՐՈՒԵՑԱՆ ՀԱՅԵՐԸ

Ամեհի փոթորիկը արմատախիլ ընելէ վերջ Հայութիւնը՝ թափառական դարձուց զայն :

Վտարանդի Հայը ցրուեցաւ աշխարհի չորս հովերուն, լքած իր հայրենի դարաւոր բոյնը, որուն մէջ կ՚ապրէր խաղաղօրէն՝ կառչած իր լեզուին, կրօնքին, ազգութեան ու նուիրական աւանդութեանց :

Ապաստան փնտռեց եօթը ծովերու ափին, հեռու հայրենիքէն, որուն դուռները ամուր փակուեցան իր առջեւ երկաթէ վարագոյրով մը, երբ հարաւի եւ հիւսիսի հարեւանները դաշնակցած՝ խորտակեցին նորաստեղծ Հայաստանի անկախութիւնը :

Դէպի օտար երկիրներ արտագաղթը սկսաւ հայրենիքի խորհրդայնացումէն վերջ, 1920ի Դեկտեմբերին : Շարունակուեցաւ Կիլիկիոյ պարպումէն ետք, 1921ի աշնան : Ու իր դերագոյն աստիճանին հասաւ 1922 Դեկտեմբերին՝ իբրեւ հետեւանք Իզմիրի աղէտին, որուն պիտի յաջորդէր Պոլսոյ եւ շրջանի պարպումը դաշնակից բանակներուն կողմէ՝ 1923ի գարնան :

Կիլիկեցիները ապաստանեցան դրացի Սուրիոյ եւ Լիբանանի հիւրընկալ հողերուն վրայ : Իզմիրէն փախչողներուն առջեւ բացուեցան Յունաստանի դուռները : Իսկ Ֆրանսա ըստ իր ասպետական դարաւոր աւանդութեանց, լայն ասպնջականութիւն ընծայեց ամէն կողմէ խելայեղ փախչող հայ գաղթականներուն :

Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ հաստատուած մեր կիլիկեցի հայրենակիցներէն շատեր յոյսերնին կտրած Հայաստան երթալէ՝ քանի մը տարի վերջ ուզեցին բախտ որոնել աւելի հեռաւոր հորիզոններու տակ, լաւագոյն տնտեսութիւն ապահովելու յոյսով :

Հիւսիսային Ամերիկան շատոնց ծանօթ էր արդէն իրենց : Անոնք որ նախապէս այնտեղ հաստատուած ազգականներ ունէին՝ շուտով դացին միանալու անոնց :

Հարաւային Ամերիկան կոյս երկիր էր, անսահման տարածութեամբ եւ քիչ ընակչութեամբ : Աշխատող ձեռքերու, ճարտար ու հնարամիտ մարդոց համար յաջողութեան լայն հնարաւորութիւններ կային այնտեղ :

Տեղական կառավարութիւնները ամէն կարգի դիւրութիւններ կ՚ընծայէին ներգաղթողներու համար : Գործակալներ ալ քարոզչութիւն կը կատարէին այդ ուղղութեամբ, փայլուն ապագայի հեռանկարով շլացնելու համար գաղթելու հակամէտ տարրերը :

Փարակուէյի կառավարութիւնը կը խոստանար ձրի հող տրամադրել ներգաղթողներուն : Շատ քիչ Հայեր միայն դացին այդ երկիրը, որու կլիմային մասին տեղեկութիւնները նպաստաւոր չէին :

Կիլիկեցի — մեծ մասամբ Մարաշցի — գաղթականներու կարաւաններ իրարու յաջորդեցին 1924էն մինչեւ 1928՝ Հալէպէն, Դամասկոսէն ու Պէյրութէն դէպի Արժանթին, Ուրուկուէյ եւ Պրազիլիա :

Առաջին աշխարհամարտէն առաջ շատ քիչ Հայեր կային Արժանթինի եւ Պրազիլիոյ մէջ : Իսկ Ուրուուէյ բոլորովին անծանօթ էր Հայերուն :

Արժանթին աքսորավայր էր եղած 1896 Օգոստոս 14/26ին Պանք Օթոմանը գրաւող դաշնակցական հերոսներուն, որոնք Պոլսէն Ֆրանսական Ժիրոնտ շոգենաւով Մարսիլիա բերուելէ ետք, այնտեղ բանտարկուեր էին իբրեւ «աւազակներ, որոնք Օսմանեան Դրամատունը կ՚ուզէին կողոպտել» : Ետքէն զրկուեցան Արժանթին, բացի Արմէն Գարոյէն եւ Հրաչէն, որոնք արտօնուեցան շարունակելու իրենց բարձրագոյն ուսումը Եւրոպայի մէջ :

Մեր հայդուկները երկար չմնացին Պուէնոս Այրէսի մէջ եւ ցրուեցան զանազան վայրեր :

Պրազիլիան աւելի ծանօթ էր Հայերուն : ԺԹ. դարու վերջերը եւ դարուս սկիզբը սակաւաթիւ Հայեր դացեր էին բախտ որոնելու այդ մեծ երկիրը : Անոնցմէ ամէնէն բախտաւորն էր եղած բնիկ Հալէպցի Թահանեան անուն Հայը, որուն զաւակներն ու թոռները այսօր խիստ փայլուն դիրք գրաւած են Սան Փաւլոյի առեւտրական հրապարակին վրայ : Ռըզգալլահ անունով ծանօթ այս ընտանիքը իր հարստութենէն բաժին հանած է նաեւ ազգին, առատաձեռն նուիրատուութեամբ :

Վերջերս առիթ ունեցայ երկու ամսուան շրջապտոյտ մը կատարելու հարաւային Ամերիկայի մէջ — Պրազիլիա, Ուրուկուէյ եւ Արժանթին —, ուր կ՚ապրին շուրջ 70·000 Հայեր : Տեսայ 35 - 40 տարիէ ի վեր այնտեղ հաստատուած մեր հայրենակիցները, որոնք շնորհիւ իրենց չարքաշ աշխատանքին յաջողած են կարեւոր նուաճումներ կատարել առեւտուրի եւ ճարտարարուեստի մարզերուն մէջ, նոր բոյներ կազմած են եւ բարեկեցիկ կեանք մը ապահոված իրենց ընտանիքներուն, առանց մոռնալու հայկական դրպրոցն ու եկեղեցին :

Կ՚արժէ ծանօթանալ անոնց կեանքին, զոնէ համառօտ գիծերու մէջ :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻՊՐՈՍ

ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԻՋԵՒ

Ի տես Մակարիոսի եւ յոյն զեկավարներու խօսակցութիւններէն ետք հրապարակուած միացեալ զեկոյցին, Թուրքերը բոլորովին կորսնցուցին իրենց յոյսերը բանակցութիւններու շուրջ : Ինչպէս ծանօթ է զեկոյցը կը շեշտէր վճռական կերպով թէ կիպրական հարցը կըզդիին անկախութեան հարցն էր եւ ոչ թէ թուրք - յունական խնդիր մը : Ինչ որ կը նշանակէ թէ հարցը չէր կրնար Աթէնքի եւ Անգարայի միջեւ ծեծուիլ յետագային այլ նիւթ կրնար դառնալ միայն Նիկոսիոյ կառավարութեան եւ կղզիին թուրք փոքրամասնութեան միջեւ : Դէտերու կարծիքով յոյն կառավարութեան եւ Մակարիոսի խօսակցութեանց արդիւնքն այն է որ Աթէնք եւ Նիկոսիա համաձայն են Էնոսիսի յանգելու, ինչ որ կարծել կուտայ թէ Թուրքերը ծանր հակազդեցութիւններ պիտի ունենան :

Այս պայմաններուն մէջ, այլեւս կասկած չի վերցներ թէ Պոլսոյ բոլոր յունահպատակները արտաքսուին երկրէն, նոյնիսկ Տիեզերական պատրիարքը՝ Աթենակորաս : Կ՚ըսուի նաեւ թէ Թուրքիա իր վրէժը չի լուծեր միայն Աթէնքէն կամ Նիկոսիայէն այլ յոյն - թրքական սահմաններէն : Աթէնքի թուրք դեսպանը ստիպողաբար Անգարա կանչուած է մինչ Անգարայի յունական դեսպանատունը կը մնայ առանց դեսպանի :

Նիկոսիոյ մէջ, թուրք արտաքին նախարարութեան երկու բարձրաստիճան պաշտօնեաներ խօսակցութիւններ սկսած են թուրք փոքրամասնութեան զեկավարներուն հետ ինչ որ մասնաւոր նշանակութիւն ունի յոյն կառավարութեան զեկավարներուն եւ Մակարիոսի խօսակցութեանց վաղորդայնին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԷՐՀԱՐՏ սկսաւ իր խօսակցութիւնները տը Կոլի հետ, մինչ Արտաքին նախարար՝ Շրէօտէր իր կարգին կը խօսի Քուվ տը Միւրվիլի հետ : Փոխադարձ բաժակաճառերու ընթացքին, տը Կոլ շեշտած է.— « Մեր ժամանակաշրջանը մեծ, տեսական եւ ապարդիւն իրագործումներու շրջանը չէ : Գործնական իրագործումներու շրջանն է : Ներկայ հանդիպումը, Լիւքսանպուրկի ժողովին վաղորդայնին, թոյլ պէտք է տայ որ որոշ հարցեր ուսումնասիրուին : Տնտեսական թէ քաղաքական մարզերու մէջ, պէտք է խուսափիլ պատրանքներէ առանց դրական պարունակութեան» : Պատասխանելով տը Կոլի, Էրհարտ ըսած է իր մէջ այլոց. « Լիւքսանպուրկը մեզ կրկին միացուց : Բարեկամական ոգիով է որ կը խօսինք Եւրոպայի ճակատագրին մասին : Նմանօրինակ այցելութիւններ չեն կրնար միշտ զգայացունց արդիւնքներու առաջնորդել բայց հարկ է գիտնաք որ բոլոր անոնք որ ինծի կ՚ընկերանան Ֆրանքեւ-գերմանական մերձեցումը կը փափաքին :

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը հաղորդեն որ Իրաքի կառավարութիւնը իսլամական ոչ մէկ զինակցութեան կը միանայ : Այս որոշումը տուած է Պաղտատի Նախարարաց Խորհուրդը : Միւս կողմէ, կը հաղորդուի նաեւ որ «Համատանի յեղափոխութեան» տարեդարձին առթիւ Արէֆ կարեւոր ճառ մը պիտի խօսի :

ՓԵՔԻՆԻ « Ժողովուրդին Օրաթերթը իբրեւ օրինակ կը յիշատակէ Փեքինի մէկ արուարձանին ելեկտրական կեդրոնը, որ բանուոր առնելէ առաջ, հինդ թեսթերու կ՚ենթարկէ թեկնածուն : Ասոնցմէ մէկն է՝ Սէր եւ ամուսնութիւն, որու նպատակն է ճշդել թէ թեկնածուն ենթակայ է՞ չափանցուած կերպով կապուելու իր կնոջ եւ զաւակներուն ի վնաս իր քաղաքական պարտականութեանց : Զըսուիր թէ ի՞նչպէս տեղի կ՚ունենայ փորձը, բայց ան առիթ կուտայ գիտնալու թէ բանուորը համաձայն է համայնավար կուսակցութեան հետ որ դէմ է կանխահաս ամուսնութեանց : Չին իշխանութիւնները ամուսնութիւնը կ՚արտօնեն միայն 30 տարեկանին այրերու համար եւ 25՝ կիներու եւ ամուսնութենէն քիչ ժամանակ ետք հազարաւոր քիլոմեթրերով կը բաժնեն զոյգը եւ տարին մէկ անգամ տեսնուելու արտօնութիւն կը ստանան : Այս դրութիւնը կը գործադրուի 2 - 3 տարիէ ի վեր, առաջքն առնելու համար բազմածնութեան :

ՃՈՆՍԸՆ - ՔԻ առաջին խօսակցութիւնները տեղի ունեցան առջի օր : Պատերազմական հարցերէ զատ, խօսակցութեանց նիւթ եղած է հարաւային Վիէթնամի տնտեսական եւ ընկերային վերելքը :

ՊԵԼԺԻՈՅ Արտաքին նախարարը՝ Սփաք Մոսկուա կ՚երթայ Հինդշաբթի օր :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Պրաւդա»ն խստօրէն կը քննադատէ Անգլիոյ վարչապետը, որ համամիտ գտնուած է ամերիկեան ռմբակոծութեանց, Վիէթնամի մէջ :

ՊԵՆ ՊԵԼԼԱՅԻ մայրը վկայած է թէ իր տղան լաւ է եւ շատ կը կարդայ : 86ամեայ կինը չորս օր անցուցած է իր տղուն մօտ : Եւ ապահոված թէ զաւակը հեռատեսիլ կը դիտէ եւ բարոյականը լաւ է : Առաջին վկայութիւնն է Ալժերիոյ նախկին զեկավարին մասին, քաղաքական բեմէն մաքրագործուելէն ի վեր :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՆԵՐԸ սաստկացուցած են իրենց յարձակումները, օդային թէ ցամաքային, Վիէթնամի մէջ :

ԿԱՍԹՈՆ ՏԷՖԷՌ յայտարարած է Լիոնի մէջ թէ Էլիզէի քաղաքականութիւնը միայն պատերազմի եւ ենթակայութեան կրնայ առաջնորդել : «Պէտք է Եւրոպան կառուցանել, պէտք է որ տը Կոլ քաշուի» շեշտած է Մարսէյլի երեսփոխան — քաղաքապետը :

ԺԸՆԵՒԻ մէջ նիստ գումարած է Եկեղեցիներու տիեզերական խորհուրդին կեդրոնական կոմիտէն, որ պիտի նշանակէ պատուելի Վիսերթ Հուֆթի յաջորդը :

ՆԱԽԱԳԱՀ տը Կոլ Վերտէօն պիտի երթայ Մայիս 29ին ներկայ ըլլալու համար յաղթանակին յիսնամեակի ոգեկոչման հանդիսութեանց :

ԻՏԱԼԻՈՅ տագնապը միշտ անել կացութեան մէջ է : Ինչպէս ծանօթ է գլխաւոր դժուարութիւնները կուգան Տէմօ - Քրիստիանի կուսակցութենէն, որ պառակտուած պատկեր մը կը պարզէ : Զախ թեւը՝ Շելպայի դէմ է, Իսկ աջ թեւը՝ Ֆանֆանիի :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐ ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐԸ

ՔՈՉԻՆԵԱՆ՝ Ա. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Հայաստանի կուսակցական առաջին դէմքը կը դառնայ Անտոն Քոչինեան, նախկին վարչապետ :

Քոչինեան վարչապետի պաշտօնը ըստանձնած էր 1952ին եւ խորհրդային հանրապետութեանց շարքին մրցանիշ մը կը նկատուի այն երկար ժամանակաշրջանը որու ընթացքին Քոչինեան մնացած է այդ պաշտօնին գլուխը : Ֆրանսական Մամուլի գործակալութեան հեռագիրը կը ճշդէ (լուրը առնելով Պրաւդայէն) թէ անցեալ շաբթու վերջ Երեւանի մէջ, տեղի ունեցած է համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէի լիակատար նիստը որու ընթացքին Անտոն Քոչինեան կոչուած է փոխարինելու Յակոբ Զարոբեանը եւ Քոչինեանի պաշտօնին կարգուած է Բագալ Մուրատեան : Այս փոփոխութիւնը, ըստ նոյն աղբիւրին պաշտօնի բարձրացում մըն է Անտոն Քոչինեանի համար :

Այս առընչութեամբ, «Թաս»ի հաղորդագրութիւնը զոր ստացանք Փարիզի տեղեկատուութեան խորհրդային գրասենեակէն հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ. — ԵՐԵՒԱՆ (Փետր. 5). — Այն 15 տարիներու ընթացքին ուր Անտոն Քոչինիեան վարեց խորհրդային Հայաստանի վարչապետի պաշտօնը, քաղաքական զեկավարի եւ պետական մարդու շատ լաւ անուն հանեց : Գիւղացիի այս զաւակը այսօր կը թողու Լենինեան հրապարակի վարչապետական իր բնակարանը, Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէի գլուխն անցնելու համար : Համայնավարներու նոր պարագլուխը 53 տարեկան է եւ կ՚ըսեն թէ շատ մարդամօտ է : Անձնապէս ծանօթ է բազմաթիւ գիւղերու մէջ :

« Անտոն Քոչինեանի արժանիքները քանիցս գնահատուած են խորհրդային կառավարութեան կողմէ, երեք տարի առաջ, իր յիսնամեակին առթիւ, բարձրագոյն շքանշանը ստացած է՝ Լենինի Կարգը :

« Քսան տարի եւ ցայսօր Անտոն Քոչինեան եղած է Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան Պրեզիտիոմի անդամ եւ Հայաստանի ու խորհրդային խորհրդարաններու երեսփոխան» :

Հայաստանի Կեդր. Կոմիտէի լիակատար նիստին ուր տրուած են այս կարեւոր որոշումները, ներկայ եղած է Իվան Կապիտոնով, քարտուղար խորհրդային համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէի եւ քատրերու պատասխանատու :

ԱՐԴԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ 1920-ԷՆ ԱՌԱՋ

—o—

«Պատմա - բանասիրական Հանդէս»ի Դեկտեմբերի թիւին մէջ հրատարակուած է երկար ուսումնասիրութիւն մը, նուիրուած Հայաստանի նախախորհրդային շրջանի ազգաբնակչութեան թիւին, ընկերային կառուցուածքին եւ այլ հարցերու :

Կը ներկայացնենք այն հատուածները, որոնք կը պատկերացնեն արդի Հայաստանի ազգաբնակչութեան թիւը 1828էն մինչեւ 1920 :

Թուրքմենչայի դաշնագրով պարսկական հողերու վրայ ապրող Հայերը իրաւունք ստացան Ռուսիոյ կցուած հայկական շրջանները գաղթելու: Գաղթը, որ սկսաւ պայմանագրութեան կնքումէն ետք, շարունակուեցաւ նաեւ յաջորդ տարին : Այդ ժամանակամիջոցին Պարսկաստանէն դէպի Հայաստան, ինչպէս նաեւ Անդրկովկասի միւս հայաբնակ վայրերը գաղթեցին 45·000 հոգի, որոնցմէ 35 հազարը՝ բնակութիւն հաստատեց Հայաստանի մէջ: Միւս կողմէ, 1828 - 29ի պատերազմէն ետք Էրզրումի, Կարսի, Բայազէտի, Մուշի, Վանի եւ Արեւմտեան Հայաստանի միւս շրջաններէն Անդրկովկաս գաղթեցին աւելի քան 90·000 Հայեր: Արեւմտահայ գաղթականներուն մեծ մասը, մօտ 47 հազար հոգի, բնակութիւն հաստատեց Սեւանի, Ապարանի, Շիրակի եւ Լոռիի շրջաններուն մէջ :

1829 - 1832ին տեղի ունեցած ցուցակագրութեան մը համաձայն, ներկայ Հայաստանի սահմաններուն մէջ ապրող բնակչութեան թիւը 1831ին 161·747 էր: Պարսկաստանէն եւ Արեւմտ. Հայաստանէն կատարուած ներգաղթին շնորհիւ մեծ թիւով ամայի գիւղեր շէնցան : Պարսկահայ եւ արեւմտահայ բնակչութեան ներգաղթով հիմնապէս փոխուեցաւ տեղւոյն բնակչութեան ազգային կազմը ի նպաստ հայ տարրին ուժեղացման : Հայ բնակչութեան տեսակարար կշիռը 1827ին 40 առ հարիւրէն 1831ին բարձրացաւ մինչեւ 69·3 առ հարիւրի :

Հայաստանը ռուսացնելու քաղաքականութեան հետամուտ ռուս կառավարութիւնը 1844էն սկսեալ մինչեւ 1855 փորձեց ռուս աղանդաւորներ բնակեցնել հայկական շրջաններուն մէջ: Թիֆլիս - Ալեքսանդրապոլ ճամբուն վրայ առաջին մեծ գաղութը հիմնուեցաւ Վորոնցովկա անունով: 1845ին հիմնուեցաւ Նովօ Միխայլովկա գիւղը, ապա մէկը միւսին ետեւէն հիմնուեցան նոր գաղութներ՝ Ելենովկա, Սեմիոնովկա, Գոլովինօ եւնայլն: 1844էն մինչեւ 1885 հիմնուեցան ռուսական 21 գիւղեր՝ 11·200 բնակչութեամբ:

1840էն ետք արդի Հայաստանի սահմաններուն մէջ քաղաքի վերածուեցան Գիւմրին (Ալեքսանդրապոլ) եւ Քեաւառ (Նոր Բայազիտ): Երեւան արդէն իբրեւ կարեւոր քաղաք շրջանին կեդրոնն էր :

Հայաստանի վիճակագրութեան վարչութեան կողմէ երկրին խորհրդայնացումէն առաջ Հայաստանի բնակչութեան վերաբերեալ զանազան ցուցակագրութիւններէ եւ մարդահամարներէ քաղուած եւ ճշդուած տուեալներով Հայաստանի բնակչութեան թիւը կազմած է՝

1813ին՝ 161·747, 1873ին՝ 496·140, 1886ին՝ 635·833, 1897ին՝ 797·855, 1913ին՝ միլիոն 100:

Ուրեմն, 82 տարուան ընթացքին Հայաստանի բնակչութիւնը աճած էր աւելի քան վեց անգամ : Սակայն նկատի պէտք է ունենալ, որ ԺԹ. դարու 30ական թուականներէն մինչեւ տարեվերջ դէպի Հայաստան կը գաղթէին Թուրքիոյ, Իրանի եւ այլ վայրերու մէջ ապրող մեծ թիւով Հայեր: Ինչ կը վերաբերի բնակչութեան բնական աճումին, պէտք է դիտել տալ հետեւեալը. — Ծնունդներուն առընթեր մահերու թիւն ալ մեծ էր : Ըստ վիճակագրական տուեալներու, նախկին Երեւանեան նահանգին մէջ ԺԹ. դարու վերջին տասնամեակին բնակչութեան տարեկան աճը եղած է 1·7 առ հարիւր, իբրեւ հետեւանք հարիւր շունչին հասնող 3·75 ծընունդին եւ -·02 մահուան :

Այդ ժամանակաշրջանին Հայաստանի բնակչութեան ճնշող մեծամասնութիւնը՝ 90 առ հարիւրը կը կազմէր գիւղացիութիւնը :

Արդի Հայաստանի սահմաններուն մէջ գտնուած երեք քաղաքներուն բնակչութեան յաւելումը հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնէր 1831 - 1897:

Երեւան 1831ին ունէր 11·463, 1886ին՝ 14·738, իսկ 1897ին՝ 29·006:

Ալեքսանդրապոլ 1886ին ունէր 24·230, իսկ 1897ին՝ 30·616: Գալով Նոր Բայազիտի ունէր 7·488 բնակիչ 1886ին, եւ 8·486՝ 1897ին:

Ինչպէս կը տեսնուի, քաղաքներու բնակչութեան թիւը բաւական արագ բազմացած է: Հայաստանի այն ժամանակուան երեք քաղաքներէն ամէնէն բազմամարդը եղած է Ալեքսանդրապոլը, որ կը հանդիսանար առեւտուրի եւ արհեստագործութեան մեծ կեդրոն մը :

Վերոյիշեալ երեք քաղաքներէն զատ, ԺԹ. դարու վերջերը արդիւնաբերական կեդրոններ դարձան Ալավերդին եւ Զանգեզուրը : Հակառակ ասոր, Հայաստանի քաղաքներուն բնակչութեան յաւելումը, բաղդատմամբ Վրաստանի եւ Ադրբեջանի քաղաքներու բնակչութեան աճումին, աւելի դանդաղ կ՚ընթանար: (1865 - 86ին Անդրկովկասի քաղաքներուն բնակչութեան յաւելումը 77 առ հարիւր էր, իսկ Հայաստանի մէջ՝ 30·6 առ հարիւր) : Այնուամենայնիւ գիւղերէն եւ Թուրքիայէն գաղթած մեծ թիւով Հայերուն պատճառով Ալեքսանդրապոլ արագ կերպով բնակչութեան յաւելում արձանագրեց :

Ադրբեջանի եւ Վրաստանի մէջ արդիւնաբերութեան զարգացման հետեւանքով քաղաքային բնակչութիւնը արագ թափով կ՚աճէր ի հաշիւ գիւղացիութեան, մինչդեռ Հայաստանի մէջ կացութիւնը տարբեր էր: Տնտեսապէս քայքայուած հայ գիւղացին աշխատանք չգտնելով Հայաստանի մէջ, կը դիմէր պանդխտութեան (Պաքու, Թիֆլիս եւ այլ վայրեր) :

1903ին Պաքուի քարիւղ արտադրող բանուորներուն 27·9 առ հարիւրը Հայեր էին (6·600): Ասոնց մէկ կարեւոր մասը Հայաստանէն գաղթած գիւղացիներ էին:

Հայաստանի մէջ արդիւնաբերութիւնը զարգացած չըլլալով երկրին աշխատունակ բնակչութեան որոշ մասը կը դիմէր օտար երկիրներ : Այսպէս՝ առաջին համաշխարհային պատերազմի նախօրէին Երեւան նահանգի գիւղական բնակչութենէն դէպի Ռուսաստան եւ Անդրկովկասի կեդրոնները կ՚երթային տարին 25000 հոգի, իսկ դէպի արտասահման (գլխաւորաբար Ամերիկա) աւելի քան երկու հազար մարդ :

Ահա համապատասխան տուեալները.

—1912ին Երեւանի նահանգէն դուրս եղած են 37·033, եւ 1913ին՝ 48·732 գիւղացիներ :

Այս թիւը գրեթէ հաւասար էր գիւղական արական սեռին աշխատունակ բնակչութեան տարեկան աճումին :

Հայաստանի բնակչութիւնը մեծ փոփոխութիւններ կրեց առաջին համաշխարհային պատերազմի եւ Հայաստանի Հանրապետութեան շրջանին : Պատերազմի ընթացքին նախ զօրակոչի ենթարկուեցաւ արական սեռին աշխատունակ բնակչութիւնը : Տարիքաւորները լծուեցան թիկունքի աշխատանքներու: Այս ձեւով, արական սեռին հասակաւոր ամբողջ բնակչութիւնը գրեթէ ամբողջովին անջատուեցաւ արտադրական աշխատանքէն : Զօրակոչի ենթարկուածներուն ընդհանուր թիւը երկու հարիւր հազարէն աւելի էր, որ կը կազմէր ամբողջ բնակչութեան 1/5ը: Կովկասեան բանակին ռազմական գործողութիւնները ընդհանրապէս կը կատարուէին Արեւմտ. Հայաստանի սահմաններուն մէջ: Այս ժամանակաշրջանին է, որ Թուրքերը օգտուելով պատերազմի թոհ ու բոհէն, ծրագրեցին եւ գործադրութեան դրին ամբողջ արեւմտահայութիւնը վերջնապէս բնաջնջելու իրենց մտադրութիւնը: Արեւմտահայերուն մէկ մասը միայն յաջողեցաւ անցնիլ Կովկաս:

Որով, առաջին համաշխարհային պատերազմի տարիներուն՝ Հայաստանի բընիկ բնակչութեան վրայ կ՚աւելնայ արեւմտահայ գաղթականութիւնը: Ինչ կը վերաբերի բնակչութեան աճին, հասկնալի պատճառներով պատերազմի տարիներուն այդ յաւելումը շատ քիչ էր եւ հինգ տարիներու ընթացքին եղած էր միայն հինգ տոկոս: Նոյն տարիներուն, համաձայն կարգ մը հաշիւներու, պատերազմի եւ համաճարակներու հետեւանքով, Հայաստանի բնակչութիւնը արձանագրած էր 46·200 մարդու նուազում մը :

1918 - 20ի ժամանակաշրջանին, բացի բնիկներէն՝ Հայաստան ապաստանած էին արեւմտահայ գաղթականներ, Կարսի շրջանին եւ Սուրմալուի գաւառէն փախած Հայեր : Հայաստան եկած էին նաեւ մեծ թիւով Հայեր Ադրբեջանէն: Ընդհանուր առմամբ դուրսէն Հայաստան եկածներուն թիւը կը հասնէր երեք հարիւր հազարի: Հաշուի առնելով նաեւ բնիկները, 1920ի վերջերը Հայաստանի բնակչութեան ընդհանուր թիւը պէտք է ըլլար մօտաւորապէս մէկ միլիոն երեք հարիւր հազար :Սակայն Հայաստանի Հանրապետութեան սկզբնական օրերուն, արտաքին ծանօթ իրադարձութիւններուն հետեւանքով, համաճարակներու եւ անօթութեան զոհ գացին 430 հազար Հայեր: Որով, 1920ի վերջերը Հայաստանի բնակչութեան ընդհ. թիւն էր 720·000:

Ներկայիս Հայաստանի մէջ ապրող Հայերուն թիւն է 2·100·000 :

ՓՐՈՖ. Հ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՄԵՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

—*—

Ա.

Որպէս բժիշկ, որուն հետաքրքրութեան գլխաւոր առարկան կը կազմէ մանուկներու եւ պատանիներու մարմնական ու մտային առողջութիւնը, որոշ մտահոգութեամբ դիտած եմ, թէ կարգ մը դպրոցական մանուկներու մօտ կը յառաջանան յուզական եւ Ֆիզիքական հիւանդութիւններ, որպէս արդիւնք իրենցմէ պահանջուած դասերու ծանրաբեռնումին: Վերջերս տեսայ 4 - 7 տարեկան քանի մը մանուկներ, որոնք այս վիճակին ախտանշաններն ունէին: Ծնողքներուն մեծամասնութիւնը զարմացան, երբ յայտնեցի թէ իրենց զաւակը հիւանդ է դասերու ծանրաբեռնումին պատճառաւ: Տամ քանի մը օրինակներ, որոնց հանդիպած եմ.—

1.— Մանչ մը, —վեց տարեկան, նախակրթարանի Ա. դասարանի աշակերտ. — դպրոց սկսելուն առաջին իսկ օրերէն կորսնցուցած է ախորժակը: Մանրակրկիտ քննութիւն մը այս երեւոյթը բացատրող ոչ մէկ պատճառ ցոյց տուաւ: Մէկ շաբթուան արձակուրդէ մը ետք, տղուն ախորժակը բարւոքեցաւ :

2.— Աղջիկ մը,— հինգ տարեկան, — բերած էին գիշերը անկողնին մէջ միզելուն համար, երեւոյթ մը, որ սկսած էր դպրոցի վերաբացումին իսկ: Մանրակրկիտ քննութիւն մը որեւէ Ֆիզիքական պատճառ ցոյց չտուաւ կրկին: Ծնողքը

ՌՈՒՍ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱՒԷԻՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

—o—

(ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԳՐԵՆ

ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ)

—o—

«Երկրորդ. — Եթէ Հայերը, ինչպէս որ կ՚ըսեն իրենք, համայնավար եղած են, այդ պարագային պէտք պիտի չունենան զէնքի : Հետեւաբար, որեւէ պատճառ չի մնար այլեւս, հաշտութեան դաշնագրի տրամադրութիւններն ու պայմանները չգործադրելու համար :

«Երրորդ. — Ամէն օր կ՚աւելնայ թիւը մեր բանակներուն եւ այդ պատճառաւ պէտք կ՚ունենանք նոր զէնքերու, Մեր տարած յաղթանակին իբրեւ փոխարինութիւն, Հայերէն կ՚ուզենք, որ մեզի տան իրենց աւելորդ զէնքերը զորս ունին: Հետեւաբար, կառավարութիւնը, մինչեւ այս վայրկեանը հրաժարած չէ իր տեսակէտներէն : Այսինքն, ոչ Հայերուն զէնքերը հաւանած ենք ձգելու իրենց մօտ եւ ոչ ալ մտադրութիւնը ունինք նման արտօնութիւն մը տալու :

«Միայն թէ, ռուս Խորհ. կառավարութիւնը, զայն համայնավարացնելու համար փափաքած ըլլալով շնորհ մը ընել Հայաստանի, նման ցանկութիւն մը յայտնած է եւ իր այդ մտադրութիւնն ալ այս պատճառաւ իբրեւ քննելի եւ բանակցելի հարց հասած է մեզի : Այդ ալ, բացատրուելէ ետք, թէ զինեալ համայնավար Հայաստան մը չի կրնար որեւէ լուրջ ու մտահոգիչ վտանգ մը ներկայացնել, առաջարկուեցաւ, որ մեզի համար անհրաժեշտ զէնքերը հայթայթուին ոչ թէ Հայերու ապազինումով ,այլ Մոսկուայի կողմէ հոգացուելով :

«Կայ պարագայ մը նաեւ, որ զէնքերը կը գտնուին ոչ - համայնավար Հայերու ձեռքին մէջ : Բայց որովհետեւ այդ զէնքերը պիտի գործածուին համայնավար Հայերուն դիմաց, Ռուսերը կը նախընտրեն, որ այդ զէնքերը առնուին ոչ - համայնավար Հայերու ձեռքէն եւ տրուին համայնավար եղողներուն :

«Եթէ նկատի առնելու ըլլանք բոլոր այս իրողութիւններն ու տրուած պարագաները, կը տեսնենք, թէ մեր վախերուն փարատման ու նպատակներուն իրագործման համար պայման է մեզ խրտչեցնող վիճակներու բարձումը միանգամ ընդմիշտ եւ վճռականօրէն : Եթէ, Ռուսերուն հետ մեր ունեցած փոխ - յարաբերութիւնները հասնին մինչեւ այն վիճակին, որ կուզայ ու կը յանգի այս եւ այս կարգի խնդիրներու միայն, շատ բընական է որ այդ պարագային խնդրոյ առարկայ դառնայ նաեւ ուղղակի այդ հարցը, երկու կողմերու միջեւ : Այլապէս, այսօր տակաւին ոչինչ կայ փոխուած, ոչ մէկ նորութիւն եւ ոչ մէկ փոփոխութիւն: Խնդրոյ առարկայ չի կրնար դառնալ հետեւաբար ոչ թոյլտուութեան հարց եւ ոչ ալ դաշնագրի տրամադրութեանց բարեփոխման պարագայ »:

«ՉԻՉԵՐԻՆ ԿԸ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐԷ ՈՒ Կ՚ԵՐԱՇԽԱՒՈՐԷ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ»

Երբ Մուսթաֆա Քեմալ կը վերջացնէ իր խօսքերը, բեմ կը բարձրանայ Էրզրումի երեսփոխան Հիւսէյին Ավնի պէյ, որ կ՚ըսէ.

«ԵՍ, ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՈՉ ԹԷ ՉԻՆԵԱԼԷՆ, ԱՅԼ ԱՆՉԷՆԷՆ ԿԸ ՎԱԽՆԱՄ...»

«— Եթէ կ՚արտօնէք, Պարոններ, շատ կարեւոր պարագայ մը պիտի յանձնեմ ձեր բարձր ուշադրութեան: Պարոններ, ես Հայերուն ոչ թէ զինեալէն, այլ անզէնէն է որ կը վախնամ: Այսինքն, Հայերուն անզէնը Դաշնակցականներն են: Եթէ անոնք զինեալ կերպով ներկայանան մեզի, մենք միշտ ալ ի վիճակի ենք ճըզմելու զանոնք, զինու զօրութեամբ: Հիմա, ինծի վախ պատճառող պարագան ալ հետեւեալն է. — Հայերը անզէն ըլլալով, կրնան կարմիր դրօշին փաթթուիլ ու թափանցել մեր երկրէն ներս ու վնասներ պատճառել մեզի : Անոնք կրնան այդ բանը ընել եւ ես համոզուած եմ բացարձակօրէն, որ կրնան ընել :

«Կ՚ուզեմ այս առթիւ պարագայ մը մատնանշել, որ հետեւեալն է. — Կիւմրիւ կը գտնուէի : Տակաւին բանակցութիւնները չսկսած, Չիչերին դիմում կատարեց մեզի Հայերէն առաջ : Ասիկա, կը նշանակէր տեսակ մը հովանաւորութիւն եւ երաշխաւորում, կատարուած՝ Հայերուն համար: Հայերուն համայնավարացումը, երաշխաւորում մըն է իրենց համար եւ ապահովութիւն մը, Ռուսերուն կողմէ: Իրենց այս պատմուճանին տակ ծուարումը նպատակ ըլլալով կը հետապընդէ մեր երկրէն ներս թափանցելու միջոցներն ու կարելիութիւն գտնելը :

«Բոլորդ ալ բացարձակօրէն եւ վրատահաբար գիտէք, թէ Հայ Դաշնակցականները համայնավար չեն երբեք : Ասիկա կրօնք մը, դաւանանք մըն է: Եւ սակայն, ան այնպիսի կրօնք մըն է, որուն սկզբունքները թունաւոր են մահացու կերպով : Եւ դիւրին կը թափանցեն: Չեր բոլորին ծանօթ է, թէ Ռուսերը Ատրպէյճան ինչպէս կը մտնէին եւ ինչ ձեռքերու շնորհիւ ու ինչ ձեւերով կը մտնէին :

(59 Շար.)

համաձայն չէր փորձի մը համար վարժարանը ընդհատելուն, այն առարկութեամբ թէ, աղջնակը «դասերէն պիտի կորսնցընէր»: Մանկապարտէզի վերջին տարուան աշակերտ է, եւ հոն պէտք չէ որ փոքրիկները «պաշտօնական» դաս առնեն:

3.— Մանչ մը, — վեց տարեկան, նախակրթարանի Ա. դասարանի աշակերտ, — դպրոց երթալ սկսելէ ի վեր սկսած է ունենալ սաստիկ գլխացաւ եւ փոխուք: Թէ մեր եւ թէ գլխու մասնագէտներու կողմէ բժշկական կրկնակի քննութիւններ մնացին ապարդիւն, առանց կարենալ Ֆիզիքական որեւէ պատճառ գտնելու:

Այս բոլոր ախտանշանները անհետացան քանի մը օրուան արձակուրդով:

Վստահ եմ, որ պաշտօնակիցներս ալ կը հանդիպին նմանօրինակ պարագաներու:

Թէ մեր վարժարաններուն ծրագիրները ծանրաբեռնուած են, դաղտնիք մը չէ ծընողքներուն համար, որոնք վարժարան յաճախող մանչ կամ աղջիկ զաւակ ունին: Միշտ ալ յոյսն ունեցած եմ, որ կրթական ու հոգեբանական մարզերուն մէջ աւելի մասնագիտացած անձեր կը հետաքրքրուին դպրոցական ծրագիրներու հարցով եւ կը բարեփոխեն զանոնք: Սակայն, ընդհակառակն. կը տեսնեմ, որ ձգտում մը կայ դասերը աւելցնելու, առանց նըկատի ունենալու թէ որոշ տարիքի մանուկ մը որչափ դաս կրնայ սորվիլ եւ հասկնալ: Ոչ մէկ կասկած ունիմ, թէ դպրոցական այժմու ծրագիրները շատ ծանրաբեռն են եւ պատրաստուած են անտեսելով մատղաշ դպրոցականներու Ֆիզիքական ու մտային կարողութիւնները, ինչպէս նաեւ անոնց առողջական պահանջները:

Այսօրինակ դասացուցակներ իրենց վընասակար անդրադարձը կ'ունենան եւ պիտի ունենան մեր նոր սերունդի յուզական, հոգեբանական եւ Ֆիզիքական առողջութեան վրայ:

Բժշկութեան մէջ դիւրին է չափել եւ դասաւորել Ֆիզիքական հիւանդութիւններն ու անոնց պատճառած վնասները՝ մարմնին: Օրինակի համար, երբ անձ մը կրիփէ կը տառապի՝ կրնանք անոր ջերմութիւնը չափել, կրնանք ըսել մօտաւորապէս, թէ որքա՞ն պիտի տեւէ հիւանդութիւնը եւ կրնանք վստահօրէն ըսել, թէ այդ հիւանդութիւնը ի՞նչ ազդեցութիւն կրնայ ունենալ մարմնի զանազան գործարաններուն վրայ: Ուրիշ օրինակ մը.— Երբ արկածի մը հետեւանքով անձ մը սրունքը կորսնցնէ, կը մնայ մէկ ոտքով: Սակայն, անհատի մը կրած հոգեբանական ու մտային հիւանդութեանց հետեւանքները դիտնալ դիւրին չէ, նոյնիսկ մասնագէտներուն համար: Այսպէս ոեւէ անձ չի կրնար ըսել, թէ ինք երէկ 70 առ հարիւր տխուր էր, իսկ այսօր 23 առ հարիւր: Հոգեբաններ եւ հոգեբոյժներ երբեմն տարակարծիք են հոգեբանական բազմաթիւ հարցերու շուրջ, բայց գրեթէ բոլորն ալ համաձայն են, թէ մանկութեան ընթացքին հոգեբանական ծանր ճնշումները պատճառ կը դառնան թէ հոգեբանական եւ թէ մտային խանգարումներու, ոչ միայն մանկութեան այլ նաեւ պատանութեան շրջանին: Թէ ո՞ր մանուկը պիտի կքի զգացական այս բեռան տակ, հարց մըն է, որ դուրս կը մնայ այս յօդուածի նիւթէն:

Այսօր, մանկապարտէզէն մինչեւ երկրորդական վարժարան ուսանող զաւակ ունեցող հայ ընտանիքներուն մէջ գոյութիւն ունի լարուած վիճակ մը: Որովհետեւ դպրոցական ծրագիրները ծանր են, աշակերտները ժամանակ չունին վարժարանին մէջ սորվելու դասերուն մէկ մասը, ուսուցչին օգնութեամբ եւ երբ տուն կը հասնին, եօթնէն ութ ժամ դասէ ետք, այնքան յոգնած կ'ըլլան, որ միայն մի քանիները կամաւոր կերպով կը նստին դաս սորվելու: Քանի որ մանուկը ժամանակ չունի դպրոցին մէջ դաս սորվելու, երկրորդ դպրոց մը կը սկսի տան մէջ, ժամը 5էն ետք, իբր ուսուցիչ ունենալով յոգնած հայր մը, մայր մը, տարեց եղբայր մը կամ քոյր մը եւ կամ մասնաւոր դասեր տուող ուսուցիչ մը, մանուկին սորվեցնելու համար այն, որուն մեծ մասը պէտք էր սորված ըլլար դպրոցին մէջ:

Այսպիսի կացութեան մը անպատեհութիւնը բացորոշ է: Բազմաթիւ ծնողքներ բաւականաչափ զարգացում չունին, իրենց զաւակներուն դասերը եւ մանաւանդ օտար լեզուները կարենալ սորվեցնելու համար: Եթէ նոյնիսկ զարգացած ըլլան, յոգնած հայր մը կամ մայր մը ամէնէն անօգուտ ուսուցիչն է, զոր մանուկ մը կրնայ ունենալ: Իսկ մասնաւոր ուսուցիչը տնտեսական յաւելեալ ծանր բեռ մըն է բազմաթիւ ընտանիքներու համար:

Բ.

Ուրեմն ի՞նչ թերութիւն ունին մեր վարժարանները, մանկապարտէզէն մինչեւ երկրորդական:

Լիբանանի բոլոր վարժարաններուն ուսումնական ծրագիրը փոխանցման հանդրուանի մը մէջ է եւ քանի մը տարիէն բոլոր վարժարանները պիտի ունենան պետական պաշտօն կան ծրագիր: Լիբանանեան պաքալորէան պիտի ըլլայ երկրորդական վարժարաններուն գերագոյն նպատակը եւ լիբանանցի ոչ մէկ ուսանող պիտի կարենայ համալսարանական ուսում ստանալ, առանց Լիբանանեան պաքալորէային: Ոեւէ ուսանող, որ կ'ուզէ բժշկութեան, դեղագործութեան, իրաւաբանութեան, ուսուցչութեան հետեւիլ, նախ պէտք է տիրանայ Լիբանանեան պաքալորէային:

Կրթական ծրագրին այս բարեփոխումը դժուարին կացութեան մատնած է մեր վարժարանները եւ արդէն բոլոր հայ վարժարանները սկսած են հետեւիլ պետական կրթական ծրագրին: Առ այժմ, բազմաթիւ երկրորդական վարժարաններ 3 — 4 տարի ետ են իրենց պաքալորէայի ծրագրին մէջ: Բարեբախտաբար, շատ մը դպրոցներ իրենց անկարելին կ'ընեն, նոյնիսկ տարեկան 11 ամիս դասաւանդութիւն կատարելով (ամառնային դասընթացքն ալ հաշուելով) որպէսզի աշակերտները պատրաստեն Լիբանանեան պաքալորէային: Այս իրողութիւնը մանուկները մատնած է աննախընթաց դժուարութեան, քանի որ մեր ուսումնական ծրագիրները պատրաստող մարմիններուն համար ալ, կը թուի, թէ, յստակ ու մեկին չէ նպատակին հասնող վճռական ուղին:

ՏՈՔԹ. Ս. Ե. ԳԱՐԱՅԵԱՆ

(1 Շար.)

ՔՐՏԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Հինգշաբթի, Փետրուար 3ին, երեկոյեան ժամը 7ին, Արեւելեան Կենդանի Լեզուներու Ազգային Դպրոցին մէջ, տեղի ունեցաւ շատ հետաքրքրական դասախօսութիւն մը՝ նուիրուած Քիւրտիստանի:

Դասախօսութիւնը կազմակերպուած էր դպրոցին «Քորփօ»ին կողմէ, զանազան այլ երկիրներու նուիրուած դասախօսական շարքի մը մէջ:

Դասախօսն էր քրտերէն լեզուի աշակերտներէն՝ Ժան Փիէռ Վիէննօ, որ անցեալ ամառուան ընթացքին երկար ճամբորդութիւն մը կատարելով Միջին Արեւելքի զանազան երկիրները, յատակապէս՝ Թուրքիա, Իրաք եւ Իրան, տեղւոյն վրայ ուսումնասիրած էր քրտական հարցը, որ վերջին տարիներուն կը կազմէ Միջին Արեւելքի ամէնէն հրատապ խնդիրներէն մէկը: Ուստի, բաւական առարկայօրէն եւ բծախնդրութեամբ պատրաստուած դասախօսութիւն մըն էր, զոր Ժան Փիէռ Վիէննօ կարդաց մօտ երկու հարիւր ուսանողներու եւ դասախօսներու առջեւ:

Դասախօսութիւնը սկսաւ լուսարձակումովը «Մեծ Քիւրտիստան»ի քարտէզին, որ Պարսից Ծոցէն մինչեւ Միջերկրական՝ իր մէջ կը պարփակէր ամբողջ Արեւմտեան Պարսկաստանը, Հիւսիսային Իրաքը, Հարաւ. Արեւելեան Թուրքիան՝ մինչեւ Խորհրդային Միութեան սահմանները (այսինքն՝ Արեւմտեան Հայաստանի մեծ մասը, Վանայ լիճով եւ Արաբատով), հիւսիսային Սուրիան եւ Ալեքսանտրէթի Սանճաքը՝ յանդելով Ալեքսանտրէթի ծոցին: Մէկ խօսքով՝ մօտ մէկ միլիոն քառակուսի մեթր տարածութեամբ հողամաս մը, որուն վրայ, ըստ դասախօսի գնահատումին՝ կ'ապրին միջին հաշիւով 12 – 13 միլիոն Քիւրտեր: Այս թիւը կը հիմնուի գլխաւորաբար լեզուական տուեալներու վրայ, առ ի չգոյէ կառավարական ճշգրիտ վիճակագրութեանց:

Ամփոփ կերպով ներկայացնելէ ետք քիւրտ ժողովուրդը, որ իր լեզուով եւ ցեղային յատկանիշերով կը պատկանի Իրանեան ժողովուրդներու խումբին, Պ. Վիէննօ իր խօսքը կեդրոնացուց քրտական ապստամբութեան վրայ, որուն արմատները կ'երթան մինչեւ Սեւռի դաշնագիրը (Օդոստոս 1920), որով ինքնավարութեա իրաւունք կը տրուէր քիւրտ ժողովուրդին, Օսմանեան կայսրութեան մէջ ապրող միւս ժողովուրդներու կարգին:

Այս իրաւունքը ջնջուած ըլլալով Լօզանի դաշնագիրով (1923), Քիւրտերը կը սկսին յեղափոխութեան պատրաստուիլ, եւ 1925ին կ'ապստամբին Թուրքիոյ Հանրապետութեան դէմ, որ վայրագ կերպով կը ճզմէ զիրենք: Սակայն, Քիւրտերը բոլորովին զինաթափ չեղան եւ երկրորդ ապստամբութեան մը կը դիմեն 1927ին, որմէ ետք այլեւս ուժաթափ կ'ըլլան, դոնէ ժամանակաւոր կերպով:

Քիւրտ ազգայնական շարժումը հետզհետէ կը տարածուի նաեւ Պարսկաստանի մէջ, ուր 1946ի Յունուարին, կը ստեղծուի Քրտական Ժողովրդավար Հանրապետութիւնը, Մահապատի մէջ: Սակայն, դեռ տարին չբոլորած, Մահապատի հանրապետութիւնը կ'իյնայ՝ պարսկական Ազրպէյճանի Ժողովրդավար Հանրապետութեան անկումէն անմիջապէս ետք: Պատասխանատուները կը դատուին ու կը պատժուին Թեհրանի մէջ. սակայն քիւրտ ազատագրական շարժումը առաւել եւս կը զօրանայ: Մահապատ եղած էր շառաչուն ապացոյց մը՝ թէ Քիւրտերուն երազները կրնան իրականանալ:

Մահապատէն ետք, ահաւասիկ աւելի քան հինգ տարիէ ի վեր, երրորդ ապըստամբութիւնը տեղի կ'ունենայ Իրաքի հիւսիսային շրջանը՝ երկրին մէջ ստեղծելով անկայունութիւն եւ մտահոգելով շրջանի պետութիւնները: Իրաքի ապըստամբութիւնը այնքան աւելի կարեւոր կը դառնայ՝ երբ նկատի առնենք որ Քիւրտերը այս երկրին բնակչութեան մէկ երրորդը կը կազմեն եւ շատ զօրաւոր կերպով պատրաստուած են պայքարի, իրենց հետ ունենալով նաեւ Ասորիները:

Այս ընդհանուր ակնարկէն ետք, Պ. Վիէննօ եզրակացուց թէ քրտական ապըստամբութիւնը չի կրնար ցեղախըմբային արկածախնդրութիւն մը համարուիլ պարզ այն իրողութեամբ՝ որ անիկա ծագած է, տարբեր ժամանակներու, զըլխաւոր այն երեք երկիրներու մէջ եւ, ուր կը դտնուին մեծ թիւով Քիւրտեր:

Արդ, այս ընդհանրացած շարժումին հանդէպ ի՞նչ է շահագրգիռ պետութեանց դիրքը:

Թուրքիա միշտ կը մերժէ ընդունիլ իր հողերուն վրայ գոյութիւնը քիւրտ փոքրամասնութեան մը եւ կ'աշխատի զայն ձուլել՝ մշակութային միջոցներով: Հոս, դասախօսը յիշեց մէկուկէս միլիոն Հայերու ջարդը, 1915ին, արդիւնք՝ Թուրքիոյ դասական քաղաքականութեան, — չճանչնալ փոքրամասնութեանց իրաւունքները:

Պարսկաստան, այսօր, որոշ համակրութիւններ ցոյց կուտայ քրտական ապըստամբութեան հանդէպ, որովհետեւ անիկա քիւրտ ժողովուրդը կը համարի արենակից ժողովուրդ մը եւ անուղղակի կամ ուղղակի կերպով կ'օգնէ Քիւրտերուն:

Իրաք միշտ կը մերժէ Քիւրտերուն պահանջները եւ անոնց գոյութիւնը ընդունելով հանդերձ՝ կ'աշխատի ուժով լուծել քրտական հարցը:

«Ահաւասիկ, իր գլխաւոր դիծերու մէջ, քրտական հարցը», վերջացուց իր խօսքը Պ. Վիէննօ, ընդգծելով Քիւրտերուն կղզիացումը իրենց պայքարին մէջ եւ կարեւորութիւնը՝ զոր միջազգային հանրային կարծիքը պէտք է ընծայէ քրտական հարցին:

Դասախօսութենէն ետք ցուցադրուեցան տիափօզիթիվներ եւ ժապաւէններ՝ Քիւրտիստանի մասին: Նշենք որ ժապաւէններուն ընկերացող երաժշտութիւնը մեծ մասամբ առնուած էր Ա. Խաչատուրեանի «Գայիանէ»էն եւ Յովհաննէս Պատալեանի երգերէն, հակառակ անոր որ դասախօսութեան յայտարարութեան մէջ գրուած էր... «Քրտական երաժշտութիւն»:

Տ. Շ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (48)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

— Ոչ: Դուն ալ խաբուեցար Մօրիս:

— Ինչո՞ւ:

— Կոնստանդինի մէջ, չե՞ս յիշեր:

— Ի՞նչ: Բացատրութիւն կը պահանջեմ:

— Լաւ, սպասէ որ տալիք բացատրութեանս փաստերը ցոյց տամ, ըսաւ մանկամարդ կինը:

Եւ պոռաց.

— Ժօզէֆին:

Սպասուհին ներս մտաւ:

— Ժօզէֆին, ճամբորդութեան գլխարկըդ հոս կը բերե՞ս, ըսաւ տանտիրուհին խօսքը իր սպասուհիին ուղղելով:

— Գործերը խորհրդաւոր հանդամանք մը կ'առնեն, մռլտաց խմբագիրը:

Իսկ տիկին Շապան զարմացական նայուածքով մը քրոջը նայեցաւ:

— Ի՞նչ ըսիք, տիկին, գլխա՞րկս, հո՞ս բերեմ, կմկմաց միամիտ սպասուհին բան մը չհասկնալով:

— Այո, պաշտօնական գլխարկդ, մեծ փետուրներով այդ չքեղափայլ գլխարկդ:

— Շատ աղէկ, տիկին:

— Հետդ մկրատ մըն ալ բեր, հրամայեց տիկին Գութ:

Ժօզէֆին գլխարկը բերելու համար դուրս ելաւ:

— Հասկցայ, Կանաչ Ադամանդը Ժօզէֆինի գլխարկին մէջն է, բացագանչեց Մօրիս: Աղէկ միտք ըրեր էք:

Այս միջոցին սպասուհին իր փետրապատիւ գլխարկը եւ մկրատ մը բերելով տիկին Գութի յանձնեց, եւ ինքը դուրս ելաւ:

Ժանէթ մկրատին ծայրը փետուրներուն արմատին մէջ խոթելով կտրեց զանոնք: Կանանչ Ադամանդը երեւան ելլելով, ըսկըսաւ արեւու պէս կանաչ ճառագայթներ արձակել:

— Կը զարմանամ որ Ժօզէֆինը այս անճոռնի ու ծիծաղելի գլխարկը ի՞նչպէս գլուխը անցուց, ըսաւ Մօրիս զարմացական շեշտով մը: Ով դիտէ ինչ խօսքերով համոզեցիր խեղճ կնիկը:

— Արդէն այս գլխարկը իրեն տուած էի, բայց վրան այսքան փետուր չունէր, պատասխանեց Ժանէթ: Ադամանդը տակը ծածկելու համար քանի մը ճերմակ եւ կանաչ փետուր եւս աւելցուցի, եւ որպէս զի գոհարեղէնին փայլը խափանուի, փետուրներուն արմատին տակը փոքրիկ տուփիկ մը յօրինեցի եւ ադամանդը հոն զետեղեցի: Առաջ չուզեց սա պարտէզը գլուխը անցընել, «ճիշդ ծառաստանի մը կը նմանի», ըսաւ: Բայց ըսի իրեն որ ուխտ ըրած էի ասանկ զեղեցիկ փետրազարդ գլխարկ մը նուիրել իրեն: Ատոր վրայ, ձայնը կտրեց:

Բոլոր ներկաները քահ քահ մըն էր ձըզեցին եւ սկսան Կանաչ Ադամանդը անդամ մըն ալ աչքերնուն անցընել:

Ի՞ՆՉՊԷՍ, ԻՆՉՈ՞Ի, ԵԻ ՄԱՐՔԻԶ...

Եասի Իպրահիմի հաւաքած բոլոր մարդիկը Քապիլ ցեղէն էին: Եօթանասուն երկու հոգի էին անոնք. ինքը՝ Իպրահիմ, իր եղբայրը՝ էլ Հուսէյի նաեւբարեկամը՝ Սաղիր, եօթանասունը հինգ կ'ըլլային, եթէ անոնց վրայ աւելցուէր նաեւ Զարտաքը իր ընկերներովն ու Բզէզով, եօթանասունը ինը հոգիէ բաղկացած կ'ըլլար արշաւախումբը:

Ասիկա մեծ թիւ մը չէր, որովհետեւ մեր Փարիզցիները ոչ միայն Սեւ Արծիւներուն դէմ դնելու պիտի պարտաւորուէին, այլ նաեւ անոնց կողմէ վարձուած ու կաշառուած թուարէկներու դէմ:

Ինչպէս տեսանք, թուարէկները անապատաբնակ ջարդարար ցեղ մըն են: Անոնք դրացի խաղաղ ցեղերը կողոպտելով եւ կիներ առեւանդելով կ'ապրուին: Որեւէ զբաղում չունին: Իրենց զէնքը իրենց խանութն ու վաճառատունն է:

ՓԻԷՐ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

ԾՆՈՒՆԴ

Տէր եւ Տիկին Առաքել Սերոբեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց Բ. թոռնիկին *ՐԱՖՖԻ*ի ծնունդը (Փետր. 5) եւ այս ուրախ առթիւ 50ական ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման եւ «Հայ - Բոյժ»ի :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէսինի եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ Դաւիթ Ծայր. Վարդապետի ի պատիւ կատարուած ընդունելութեան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Օպոզեանէ 200 ֆր. եկեղեցւոյս պայծառութեան համար :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց Ազգ. Առաջնորդարանի հովանաւորութեամբ ամսոյս 16ին, Զորեքշաբթի ժամը 21ին Սալ Մազնոյի մէջ տեղի կ'ունենայ Վարդանանց Դիւցազնամարտի տօնախմբութիւնը՝ կոկիկ յայտադրով :

Կը բանախօսէ՝ Թեմիս Առաջնորդ

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Կ'արտասանեն՝ Օր. Թիւթէլեան, Պ. Ճառայեան *եւ* Պ. Վարդանեան :

Կը մեներգեն՝ Օր. Շամիրեան *եւ* Պ. Տէրոյեան :

Դաշնակով կ'ընկերակցի՝ Պ. Արզումանեան :

Մուտքը ազատ է :

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Կիր. (Փետր. 13) Ղեւոնդեանց Քահանայից յառաջիկայ տօնին առիթով կը մատուցուի բազմաձայն պարագ, ի ժամ Ս. պատարագի կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանդիստ Փարիզի եւ շրջակայ եկեղեցիներու մէջ ծառայած վախճանեալ հոգեւորականներու. — Գէորգ Արքեպս. Իւթիւճեանի, Գրիգորիս Եպս. Պալաքեանի, Սուքիաս վրդ. Պարոնեանի, Յովհաննէս քհնյ. Հիւնքէրպէյէնտեանի, Սահակ քհնյ. Իւթիւճեանի, Կոմիտաս քհնյ. Սկպեանի, Բառնաբաս քհնյ. Խնտամեանի, Աբիսողոմ քհնյ. Թորոսեանի, Մեսրոպ քհնյ. Մեսրոպեանի, Վահան քհնյ. Խոյեանի, Բարթող քհնյ. Թագըմճեանի, Գէորգ քհնյ. Դաւիթեանի, Լեւոն քհնյ. Արսլանեանի, Գարեգին քհնյ. Տէօվլէթեանի, Մկրտիչ քհնյ. Արսլանեանի, Գէորգ քհնյ. Նիզամեանի, Ներսէս քհնյ. Գանեճանի, Գրիգոր քհնյ. Ճէպէճեանի, Յուսիկ քհնյ. Ադամեանի, Վարդան քհնյ. Պաղտատլեանի, Յարութիւն քհնյ. Ճօրթուեանի, Ադդէ քհնյ. Փայլակեանի եւ Եսայի քհնյ. Ալթունեանի հոգիներուն համար :

Երեկոյեան ժամը 16·30ին կը կատարուի ՏԵԱՌՆԸՆԴԱՌԱՋի հանդիսաւոր նախատօնակ եւ Անդաստան ու տեղի կ'ունենայ մոմավառութիւն (Մլէտ) :

×

14 *ՓԵՏՐՈՒԱՐ, Երկուշաբթի օր, Տեառնընդառաջ: Տօն քառասնօրեայ դալըստեանն Քրիստոսի ի Տաճարն: Ս. պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին :*

17 *ՓԵՏՐՈՒԱՐ, Հինգշաբթի օր, Տօն Սրբոց Վարդանանց զօրավարացն մերոց հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն, որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին : Տօն անուանակոչութեան Նորին Վեհափառութեան Տ. Տ. Վազգէնի Առաջնոյ Սրբազնագոյն Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց : Պատարագի ընթացքին կը կատարուի Հայրապետական Մաղթանք : Յետ պատարագի, կը կատարուի հոգեհանդիստ վասն համօրէն ննջեցելոց: Փարիզի եւ շրջակայից հայկական դպրոցներու աշակերտութիւնը ներկայ կ'ըլլայ Ս. պատարագին եւ կը կատարուի Վարդանանց յիշատակին նուիրուած հանդէս :*

×

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Լեւոն Վրդ. Արէլեան :

×

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ - ՔԱՐՈԶ ԿԱՓԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի Կափի մէջ տեղի կ'ունենայ Եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Թեմիս Առաջնորդ՝ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ : Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ Պուլ. Օտտոյի դպրաց դասը :

ԳՄԲԷԹԻ ԽԱՉԻՆ ՕԾՈՒՄ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը ուրախութեամբ կը ծանուցանէ հաւատացեալ ժողովուրդին թէ Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ Գմբէթի նորոգութեան աշխատանքները յառաջ կը տարուին համաձայն ճարտարապետի ցուցմունքներուն :

Գմբէթի դագաթի մասին աշխատանքները լրացած ըլլալով, այս Կիրակի (13 Փետրուար), ի ժամ պատարագի կը կատարուին օծումն ու օրհնութիւնը նոր, ոսկեայ թերթերով պատուած եկեղեցւոյ դագաթի խաչին :

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս բացառիկ արարողութեան :

Հ. Յ. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. ընդհ. ժողովը այս Կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին, սովորական տեղը: Կը հրաւիրուին Ռոմանի ընկերները : Կարեւոր օրակարգ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, սովորական հաւաքատեղին :

ԱՐՆՈՒՎԻԼ - ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ժողովը այս Երկուշաբթի իրիկուն սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի :

Կիրակի, (Փետր. 27) ժամը 17ին Սալ Ֆրանքօ - Սիւիս, 10 Աիւ տէ Մեսաժրրի, (Մեթրօ Փուասոնիէռ) :

Կը նախագահէ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Կը խօսի Ընկերներ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ եւ Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ :

Մուտքը ազատ է

ՎԵՆԵՏԻԿ

ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Փետրուար 20ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը չորսին տեղի կ'ունենայ թատերական ներկայացում, վարժարանիս սրահին մէջ: Սիրով կը հրաւիրուին ազգայիններ :

Կը ներկայացուի «ՊՌՍԱՄԻ ԿՈՐԻՒՆԸ» թատերգութիւն՝ Հայ մելիքական շրջանին :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի առաւօտ (Փետրուար 13) ժամը 9·30ին Ֆրանսական հեռատեսիլի Ա. կայանէն Ժերար Սթեֆանէսքօ կը ներկայացընէ «Արեւելեան քրիստոնեաներու Հաւատք եւ Աւանդութիւններ» շարքին մէջ՝

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵՐԵՒԱՆ

Կը մասնակցին Գերապայծառ ԺԱՆ ՌԻՒՓ (Մոնաքոյի Եպիսկոպոս), Տիկին ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ եւ Պ. ԱՐԲԻԱՐԵԱՆ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը կը տօնէ Յաղթանակին 51րդ տարեդարձը Մայիս 7ին, Շաբաթ, Ալամպրայի սրահներուն մէջ :

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, Շաբաթ, Մարտ 5ին Սփլանտիտի սրահին մէջ :

×

Տարօն - Տուրուբերանի Հայր. Միութեան նախաձեռնութեամբ Վարդանանցը կը տօնուի Փետր. 20ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

×

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի թատերական ներկայացումը՝

ՄԱՐՏ 20ԻՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կազմակերպուած

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Օժանդակութեամբ Կայանի կրթ. կազմի Եւ տեղւոյն մասնաճիւղերու կողմէ :

Կիրակի (13 Փետրուար), ժամը 14·30ին, 4րդ թաղապետարանի սրահը, 2 Փլաս Պօտուայէ (մեթրօ Օթէլ տը Վիլ) :

ՃՈԽ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Մասնակցութեամբ կայանի մանուկներու եւ պատանիներու :

Նախընթրիքով կը հիւրասիրուին բոլոր մանուկները :

Երգ, պար, կենդանի պատկեր եւ թատերգութիւն ներշնչուած Հայոց պատմութեան հերոսական էջերէն :

Շաւիլէն օթոքառը կը մեկնի Փուան տը Շաւիլէն ժամը 13ին հայ դպրոցէն ժամը 13·30ին եւ կը հանդիպի Շաւիլի օթոպիւսի բոլոր կայարանները :

35-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի, Մարտ 6, կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին :

SALLE DE LA CHIMIE

28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides

Փարիզի շրջանի, խմբապետները, սկաուտները եւ գայլիկները պիտի ներկայացընեն մեծ խնամքով պատրաստուած՝

Հայկական պարեր, սկաուտական ներկայացումներ, մարզանք, արտասանութիւններ հայերէն, տեսարաններ սկաուտական կեանքէ :

Առաջին անգամ ըլլալով, Հայ Արիներու երգչախումբը պիտի երգէ, հայկ. երգեր «Աշխարհիս շրջանը հայկական նուագախումբով »

Պատրաստուած Հայ Արիներուն նուագախումբին կողմէ

Հայերէն զաւեշտ մը, երէցներուն եւ սկաուտներուն կողմէ

Գունաւոր ֆիլմ մը սկաուտական կեանքէ :

Պիւֆէ *Մուտք 10 եւ 5 ֆրանք*

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ, Փետրուար 12, երեկոյեան ժամը 21ին, Ազգ. Տան Ա. յարկի սրահին մէջ :

Կը նախագահէ ՏԻԿԻՆ ԷԼԻԶ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն ծանօթ մտաւորականներ :

Գեղարուեստական բաժին մասնակցութեամբ սիրուած արուեստագէտներու : Տիկին Զարուհի Անտոնեան, Օր. Սօնա Վարդանեան, Գ. Եանպէկեան, Սայաթ-Նովա *դուսանական խումբը :*

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

"ԱՐԻՒՆՈՏ ԴԱՇՏԸ"

Թատերգութիւն եօթը արար

Անդրէասի եւ իր շրջանի դիւղերու, ըմբոստական կեանքէն էջ մը ապրուած կեանքէ, կենդանի « Յուշարձան » մը, սերունդներէ սերունդ :

Մաքուր տպագրութիւն

Դիմել հեղինակին կամ նամակով

Գին 10 ֆրանք

Հասցէ՝

KEFELIAN HAROUTIOUN

22, Rue Lacretelle

PARIS (15e)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ մը (այր) մուշտակ մաքրելու գործատան մը մէջ, իբրեւ օգնական: Կրնայ արհեստն ալ սորվիլ: Դիմել՝

DEJEAN

13, Rue des Petites-Ecuries, PARIS (10e)

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ
ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ
ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՃԱՇԸ

Կիրակի (Փետրուար 13) ժամը 12·30ին

ՃԱՇԱՐԱՆ ԿԱՎՌՕՇ

3 Բիւ Ռուժըմօն, (մէթրօ Մոնմարթր)

Ընտիր ճաշացուցակ, հաճելի ժամանց

Ճաշագին 15 ֆրանք

Պէտք է սեղան ապահովել նախօրօք հեռաձայնելով՝ 236 73-98 *կամ* 770 25-46

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 27

ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր

ՄՈՏԵՌՆ ՓԱԼԱՍ ՕԹԷԼ

8 bis, Place de la République

PARIS (11e)

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ

ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ

ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ

Սուսամ - (ՌՈՃԻԿ)

ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

LE BOSPHORE MARQUE DEPOSEE

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE

SIÈGE SOCIAL

2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՀԱՅՐԱՏԻ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·

Արտասահման՝ Տար· 80 Ֆ· Հատը 0,30 Ֆ·

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 10 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

JEUDI 10 FÉVRIER 1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

42ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10532

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

42e ANNÉE — Nº 10.532

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

—o—

Լատինական Ամերիկայի ամէնէն մեծ երկիրն է Պրազիլիա, որ ունի 8·514·000 քառակուսի քիլոմեթր տարածութիւն, Ֆրանսայէն 16 անգամ աւելի ընդարձակ աշխարհ մը երկիրն է՝ 90 միլիոնէն (22·400·000 քառ· քիլ·) Զինատանէն (շուրջ 10 միլիոն) եւ Քանատայէն (9·959·400 քառ· քիլ·) վերջ :

Բնակչութիւնը, որ 1872ին տասը միլիոն էր, ներկայիս կը հաշուուի 75 - 80 միլիոն : Ամէնն է հազարին 43 : Ըստ վիճակագրութեան, բնակիչներուն կէսէն աւելին քսանէն պակաս տարիք ունի : Ձերմակները կը կազմեն բնակչութեան երկու երրորդը : Սեւերուն դէմ խտրութիւն չկայ :

Պրազիլիան դանուած է 1500ի Ապրիլին փորթուգալցի նաւապետ Քապրալի կողմէ եւ միացուած Փորթուգալի : 1807ին երբ Նափոլէոն Փորթուգալ արշաւեց, թագաւորը՝ Յովհաննէս Զ· Պրազիլիա փախաւ եւ հոն կազմեց տարագիր կառավարութիւն մը : 1820ին թագաւորը Լիսպոն վերադարձաւ, սակայն տղան՝ Փեդրոյ՝ 1822ին անկախութիւն հռչակեց եւ դարձաւ Պրազիլիոյ առաջին թագաւորը՝ Փեդրոյ Ա· անունով :

Տեղացիները ծոյլ եւ անպէտ ըլլալով, թագաւորը Ափրիկէէն մեծ թիւով սեւ - մորթ գերիներ բերաւ իրրեւ երկրագործական բանուոր : 1888ին գերութիւնը ջնջուելով, գերիները չուզեցին այլեւս աշխատիլ եւ երկիրը անտէսական մեծ տագնապի մատնուեցաւ :

1889 Նոյեմբեր 15ին Փեդրոյ Բ· թագաւորը սահմանադրութիւնը ստիպուեցաւ դահէն հրաժարիլ եւ կազմուեցաւ «Պրազիլիոյ Միացեալ Նահանգներու Հանրապետութիւն»ը :

Պրազիլիոյ հայ գաղութի թիւնէ 12-15 հազար հոգի : Կազմուած է 1924էն վերջ, մեծ մասամբ Կիլիկեցիներէ (Մարաշ, Այնթապ, Սիս, Հաճըն եւայլն,) որոնք համախմբուած են Սան Փաւլոյի մէջ :

Պրազիլիոյ բնակչութեան հարիւրին քանը կ'ապրի Սան Փաւլոյի նահանգին մէջ, որ կը տանայ ազգային եկամտին հարիւրին 68ը : Իսկ Սան Փաւլոյ քաղաքը, որ քառասուն տարի առաջ — երբ հայ գոյքահաններ հասան այնտեղ — մէկ միլիոնէն պակաս բնակիչ ունէր, այսօր 5 - 6 միլիոն հոգի կը հաշուէ :

Բացի Սան Փաւլոյէն, որ ճարտարարուեստի եւ միջազգային ու տեղական առեւտուրի պլխաւոր կեդրոնն է, քիչ թիւով Հայեր կ'ապրին նաեւ Րիօ տը Ժանէյրոյի եւ այլ քանի մը քաղաքներու մէջ :

Ըսին թէ Սան Փաւլոյի մէջ Հայերը ունին քսանեւիկու պանդան կազմակերպութիւններ — կուսակցական, մշակութային, երիտասարդական, մարզական, բարեսիրական, մանաւանդ հայրենակցական : Մէկ մասը կազմալուծուած ներկայիս :

Տեղական հայրենասիրութիւնը չատ պզտիկ է այս պաղութին մէջ : Հայրենակցական կարեւոր միութիւններ — ինչպէս Մարաչցիներունը— ունին իրենց սեփական ակումբները, ուր միշտ կը հաւաքուին, իրրեւ ժամադրավայր : Քանի մը տարի առաջ Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը տասը հազար տոլար յատկացուցած էր Մարաչի Հայրենակցական Միութեան ակումբի կառուցման :

Քաղաքի կարեւոր մէկ թաղամասին մէջ ունին ներկայանալի եկեղեցի մը, Ս· Գէորգ, կառուցուած 1948ին : Հողը նուիրած է Ռըզդպլլահ եւ համայնքը հոգացած է չինութեան ծախքերը :

Եկեղեցւոյ կողքին կը գտնուի Հայ կեդրոնը, որ ունի 5 – 600 հոգինոց սրահ մը եւ յարակից սենեակներ : Շէնքի եաեւի մասին մէջ է դպրոցը, 300 - 350 աշակերտուհիներով, որոնք տունէն դպրոց, դպրոցէն տուն կը տարուին մասնաւոր օթոբաներով :

Հայերը Հարաւային Ամերիկայի երեք երկիրներուն՝ Պրազիլիոյ, Ուրուկուէյի եւ Արժանթինի մէջ ալ կ'օգտուին տեղական այն օրէնքէն, որուն համաձայն ա – չակերտները կէս օր միայն պարտաւոր են դպրոց երթալ, այսինքն կա՛մ առաւօտնէ մինչեւ կէսօր, կամ կէսօրէ վերջ մինչեւ ժամը վեց : Այս պարագան հնարաւորութիւն կուտայ մեր հայրենակիցներուն կէս օր պետական փորթուկերէն ծրագիրը լիուլի դործադրելէ վերջ կէս օր ալ յատկացնել հայկականին :

Հայ առաքելականները ունին, քահանայ մը եւ հոգեւոր հովիւ մը՝ Օհան վարդապետ Գալաքեան, միաբան Երուսաղէմի :

Հայ կաթոլիկներն եւս ունին իրենց եկեղեցին եւ ժողովրդապետը՝ Շատարեւեան վարդապետ :

Հայ աւետարանականներու հոգեւոր հովիւն է Վեր· Սափսըղեան :

Բացի Հ· Ց· Դաշնակցութենէն, որ պետական պաշտօնական կեդրոնի մը կառուցէ գաղութին մէջ, կան նոյնպէս Հնչակեաններ եւ Ռամկավարներ :

Հայերը հետզհետէ դիրքեր կը գրաւեն նաեւ երկրի կառավարութեան մէջ : Ու – նին երկու երեսփոխաններ — Քարլոս Սըրըլդեան եւ Ֆէօթֆէնէճեան : Կարեւոր նահանգի մը կառավարիչը նոյնպէս հայ մըն է : Կան նաեւ հայ քաղաքապետներ :

Հ· Ց· Դաշնակցութեան կողքին կայ Հայ Օգնութեան Միութեան մասնաճիւղը, քանի մը հարիւր դործօն անդամուհիներով, ինչպէս նաեւ «Արմենիա» երիտասարդական Միութիւնը : Ամէն կիրակի իրիկուան ժամը 9–9·30 «Մելոտիաս» երիտասարդաց Միութեան անունով տեղական ռատիոկայանէ մը հայերէն ձայնասփռում տեղի կ'ունենայ, գեղարուեստական բաժինով : Առիթ տրուեցաւ ինծի խօսելու այս կայանէն :

Հայկական տպարան չկայ : Երիտասարդական երկու կազմակերպութիւններ — Մելոտիան ու Պրակիլ – Հայաստանը — փորթուկերէն փոքրիկ թերթեր կը հրատարակեն անկանոն կերպով : Հայերէն յօդուածները լուսատիպ կ'արտատպեն ուրիչ լրագիրներէ :

Սան Փաւլոյի մէկ արուարձանն է Օչասքոյ, ուր կ'ապրին շուրջ հազար Հայեր (180 տուն), մեծ մասամբ Սսեցի, ունին եկեղեցի մը առանց քահանայի եւ դպրոց մը՝ 75 աշակերտով (երեք դասարան, — մանկապարտէզ, նախակրթարան եւ փորթուկերէնի բաժին) : Այստեղ ալ դեկավար դեր կը կատարէ Հ· Ց· Դաշնակցութիւնը :

Պրազիլիոյ Հայերը ընդհանրապէս բարեկեցիկ են եւ դոհ կը թուին իրենց վիճակէն : Ունին կոչիկի գործարան եւ խանութ, կերպասեղէնի վաճառատուն եւ այլ ճարտարարուեստի եւ առեւտրական տուներ : Քանի մը Հայեր վերջին տարիներուն բացած են նաեւ դրամատուն : Կան միլիոնատէրներ — տեղական դրամով : Նոյնիսկ քանի մը միլիառատէրներ :

Ինչպէս Պրազիլիոյ բոլոր քաղաքացիները, Հայերն ալ կը վայելեն լայն ազատութիւն բոլոր մարդերու մէջ :

« Եուս Սոլի » (արեւի իրաւունք) օրէնքը պրազիլիացի կը նկատէ բոլոր անոնք, որ երկրին մէջ ծնած են կամ հոն հաստատուած : Այդ պատճառով ալ օտարներու ձուլումը աւելի դիւրութեամբ տեղի կ'ունենայ :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԷՐՀԱՐՏ ՄԵԿՆԵՑԱԻ

—o—

ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ ԲԱՐԵԼԱԻՈՒԱԾ Է

Էրհարտ Պոն վերադարձաւ առջի օր երկու օր խօսակցութիւններ ունենալէ ետք Ֆրանսացի վեհաւարներուն հետ : Կը թուի թէ այս հանդիպումը իր օգտակարութիւնն ունեցաւ որոշ չափով բարելաւելու համար Ֆրանքեւդերմանական մթնոլորտը, բայց լուրջ տարաձայնութիւններ կը մնան :

Այս խօսակցութեանց իրրեւ եզրակացութիւն կարելի է նշել հետեւեալ կէտերը · —

Ա) Վեց պետութեանց քաղաքական գործակցութիւնը պէտք է վերակենդանացնայ եւ Լիւքսամպուրկի որոշումները պէտք է նախապատրաստական բնոյթ ստանան :

Բ) Գիտական հետազոտութիւնը մաս կը կազմէ Ֆրանքեւդերմանական դաշինքին : Վարչապետ Էրհարտ յստակ կերպով չեզոտած է այդ կէտը գերմանական հեռատեսիլէն :

Գ) Նախագահ տը Կոլ նախ եւ առաջ Գերմանիոյ վերամիացման մասին պիտի խօսի Մոսկուա : Էրհարտ գոհ մնացած է տակէ թէեւ յստակ չէ թէ մինչեւ ո՞ր կ'երթայ Ֆրանսայի ստանձնած յանձնառութիւնը : Ամէն պարագայի մէջ, ապահովութիւն մըն է Պոնի համար որ Ֆրանսա պիտի չճանչնայ ժողովրդավար Գերմանիան :

Իր տպաւորութիւնները տալով տը Կոլի հետ ունեցած խօսակցութեանց չուրջ, վարչապետ Էրհարտ յայտարարած է · — Ֆրանքեւդերմանական խօսակցութիւններ վերջ գտան լաւ մթնոլորտի մէջ ինչպէս վայել է դինակիցներու եւ բարեկամներու միջեւ : Ինչ կը վերաբերի ձեռք ձգուած նիւթական արդիւնքներուն, աւելի ճշգրիտ մանրամասնութիւն չեմ կրնար տալ, տրուած ըլլալով խօսակցութեանց գաղտնի բնոյթը, բայց համաձայն պտուեցանք այն իրողութեան չուրջ որ օգտակար եւ անհրաժեշտ է վերակենդանացնել եւրոպական քաղաքական գործակցութիւնը » :

ՎԻԵԹՆԱՄ

Մինչ Հոնոլիւլիւի ժողովը վերջացաւ, կարգ մը դրոյցներ կը չրջին զոր նոյնիսկ Հ· Շի Մինհ Հնդկաստանի դիմած է խաղաղ կարգադրութեան մը համար Վիէթնամի պատերազմին : Նոր Տելհիէն հաստած լուրերու համաձայն նորութիւն չը կայ : Հ· Շի Մինհ մէկ նամակ դրած է Յունուար 24ին, ոչ միայն Հնդկաստանի նախագահին այլեւ կարգ մը ուրիչ կառավարութեանց :

Հոնոլիւլիւի մէջ, մինչ նախագահ Ճոնսըն Ամերիկա վերադարձած է, իր տեղը եկած է փոխ - նախագահ Հըմֆրէյ չարունակելու համար խօսակցութիւնները հարաւային Վիէթնամի դեկավարներուն հետ : Մեկնելէն առաջ սակայն, Հըմֆրէյ յայտարարած է թէ մանրամասնօրէն չէ խօսած Ճոնսընի հետ իր պաշտօնին մասին եւ ցարդ չի գիտեր թէ ի՞նչ է անոր բնոյթը :

Ամէն պարագայի մէջ, Նիւ Եորքի սա - կարանը անկում մը արձանագրած է ինչ կը վերաբերի պատերազմական ճարտարարուեստի արժէթուղթերուն, իրրեւ հետեւանք այն լուրերուն թէ Հ· Շի Մինհ խաղաղութիւն կ'ուզէ :

Ճոնսընի հետ ունեցած խօսակցութիւններէն առաջ, Զօր· Քի, հարաւային Վիէթնամի դեկավարը, յայտարարած է թէ անկարելի է բանակցիլ Վիէթքոնկի հետ :

Այս բանակցութեանց մասին Ուոլթըր Լիփման յօդուած մը գրած է ուր կը յայտնէ թէ երկու ձեւ կայ բանակցելու : Առաջինը այն է որ Թրնեւի նոր ժողովի մը մասնակցին հինգ մեծ պետութիւնները (Չինաստան, Խորհ· Միութիւն, Միացեալ Նահանգներ, Ֆրանսա, Մեծն Բրիտանիա) եւ միւս կողմէ Հարաւային Վիէթնամի երկու պատուիրակութիւնները, մէկը Սայկոնը ներկայացնող, միւսը՝ Վիէթքոնկը : Այս ձեւը պատկերն է պինուորական կացութեան, բայց Միացեալ Նահանգները բոլորովին կը մերժեն ճանչնալ Վիէթքոնկը իրրեւ կառավարութիւն : Ուրեմն, կ'ըսէ միշտ Լիփման, կը մնայ երկրորդ ձեւը, որ կ'ուսումնասիրուի : Թրնեւի նոր ժողովին մասնակցողները կ'ըլլան հինգ «Մեծերը», Հանոյի եւ Սայկոնի երկու կառավարութիւնները : Հաւանական կը նկատուի որ Միացեալ Նահանգները ընդունին այս ձեւը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Կիպրոսի տպագնապը անդամ մը եւս սուր բնոյթ ստացած է : Անդարայի մէջ, Արտաքին Նախարարը յայտարարած է թէ ներկայ կացութիւնը կրնայ Թուրքիան առաջնորդել դինեալ միջամտութեան : Կըղզիին մէջ ալ միջադէպերը վերսկսած են : Թուրքերը ծանրօրէն վիրաւորած են յոյն կիպրացի մը : Միւս կողմէ թուրք կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ղրկած է Ա-թէնքի կառավարութեան, որու մէջ կը բողոքէ յոյն – կիպրական զեկոյցին պատրաստութեան դէմ : Այս առթիւ Թուրքիոյ Արտաքին Նախարարը չէ խտած է · — « Կը մտածեմ որ ծանր դէպքեր չպատահին Կիպրոսի մէջ : Բայց այս հարցը այնպիսի բնոյթ մը ստացաւ որ Թուրքիա կրնայ դէնքի դիմել » :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ, արքայական հրովարտակ մը օրական չափ ենթարկած է այն 8500 դասատուները (երկրորդական ուսման) որոնք գործադուլ սկսած էին չսահմանափակուած չրջանի մը համար :

ԻԶՄԻՐԻ մէջ 1500 բանուորներ, որոնք երկու ամիսէ գործադուլի մէջ են, բողոքի ցոյց մը կատարած են, բանակցութեանց դանդաղութեան դէմ : 35 հոգի ձերբակալուած է :

ՆԱՍՐ խտօրէն քննադատած է Արաբիոյ Ցայտալ թագաւորին իսլամական Ուխտի մը ծրագիրը : Անուանական յարձակում չկատարելով հանդերձ, Նասր կը դատապարտէ վերոյիշեալ ծրագիրը : Առջի օր Գահիրէ հասած է Իրաքի վարչապետը, կարեւոր պատուիրակութեան մը դլուխը : Կը կարծուի թէ Նասր պիտի վերաքննէ արաբական իր քաղաքականութիւնը, ամրապնդելով յեղափոխականներու չարքերը ընդդէմ Ցայտալի փորձին, որու նպատակը կը նկատուի մահմետական երկիրները միացնել :

ԿՈՒԼԷԳԻի իշխանապետը պաշտօնական այցելութեան դացած է Ավստրական Արաբիա : Սահմանական հարցերու մասին պիտի խօսի Ցայտալի հետ :

ԹԻՓՍԻԷ - ՎԻՆԵԱՆՔՈՒԻ հրապարակած է իր նորակազմ կուսակցութեան մանիֆեստը : «Ազատութեանց եւ յառաջդիմութեան համար հանրապետական ուխտը » իրրեւ նպատակ ունի իրագործել համադրութիւնը յառաջդիմութեան եւ անդին եւ անձին ապահովութեան միջեւ, պաշտպանել անհատական սեփականութիւնն ու նախաձեռնութիւնը : Կ'ուզէ նախապահական վարչակարգ մը ստեղծել, վեց տարուան համար եւ հանրաքուէով, միաժամանակ ընտրելու համար Հանրապետութեան նախագահը եւ Ազգ· Ժողովը : Ծանօթ է որ պատակում պատասխած է Թիքսիէ - Վինեանքուռի չարքերուն մէջ եւ իրմէ հեռացած է իր պլխաւոր գործակիցը՝ Լը Փէն :

ՈՒ ԵՍ Կ'ԵՐԹԱՄ ...

ՍՈՒՐԲ ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔԻՆ ՄԷՋ

20 Յունիս 1964 Երկուշաբթի :

Առաւօտեան ժամը չորսն է : Ս. կարա – պետի վանքին Արեւմտեան կողմի բարձր բլուրին վրայ կանգնած, շուրջս կը դի - տեմ : Արեգակը Սիփանայ սարերու կա - տարէն Մշոյ դաշտը կ'ողջունէ : Հին օրե- րու երանութեան պիրկը հանդչելու, ու ես կ'երթամ ... :

Գործակիցներ՝ շուրջ տասնըհինգ հոգի, շուրջս բոլորուած կը սպասեն : Ոչ ոք կը համարձակի խորհրդածութիւնս խոտոր- ... Առաւօտեան արշալոյսին, խաչ ու մաշտոցով լեռներու պիրկը ալօրհնութիւ- նը կը կատարեմ ... Մատաղը կը դենուի, հինաւուրց ծառերը , հնօրեայ այս արա– բողութեան կարօտ՝ կը ծննդաբերեն... ես աղօթասաց,, ծառերը երկրպագու, հին ու նոր ուխտաւոր հոգիներու համար ա - ղօթելու, ու ես կ'երթամ :

Երիտասարդներ եռանդով աշխատելու պատրաստ, հրամանի կը սպասեն : Մինչ ես երկունքի մէջ եմ... Հաղարամեայ սրբավայր — հանդստարաններու կնիքը քակելու չեմ համարձակիր ... Գիշեր - ուան տեսած երազս ինծի համարձակու - թիւն կուտայ... Ս. Կարապետը ձեռքս - վը ուղղութիւն մը ցոյց տալը «Այս տեղը փորէ» իմաստով մեկնաբանեցի, Հաւա – նաբար Ան մեզի գօրավիդ ու առաջնորդ պիտի ըլլայ... Ուստի առաջին անգամ Ս. Կարապետի գերեզմանը փորելու որոշու- մը կուտամ : Տղաքը կը սկսին աշխա - տիլ :

Հսկայ տաճարը ամբողջութեամբ կոր - ծանած է : Ներսէն ու դուրսէն պատերուն սրբատաշ քարերը հանուած են : Միայն հատ պատերուն մէջտեղի չտպահով լեցուած մասերը մասամբ կանգուն կը մնան : Պատերուն վրայ կխտակործան կա- մարներուն ու խորաններուն չնորհիւ ու– դած տեղերս դանելու հնարաւորութիւն կ'ունենամ :

Տաճարին ամբողջ տարածութիւնը 3 - 4 մեթր բարձրութեամբ, փլատակներով լեցուած է : Այս պատճառով, աշխատու - թիւնը չափազանց դժուար է եւ դանդաղ կ'ընթանայ... Երիտասարդները երեք խումբի բաժնուած տենդագին կ'աշխա - տին : Մինչ ես , ողջ մնացած արձանա - գրութիւնները կը նօթագրեմ ու կը լու – սանկարեմ :

Ս. Կարապետի վանքին Արեւելեան կող- մի ձորին մէջ վերին ԲԱԿԻ կոչուած տե- ղը, վանքին նախկին ոչխարներու դոմն է : Այս տեղն ալ, նոյնպէս պարիսպով շրջա- պատուած է եղեր, բայց այսօր կործա- նած է : Գոմին մէջ ալ քարուկիր կամա – րակապ եկեղեցի մը կայ, որ նոյնպէս կիսով կործանած է : Այս եկեղեցին, հա- ւանաբար, հոն ամփոփուած էր, որովհե - տեւ ձմեռը այս տեղերու ձիւնը սաստիկ ըլլալուն պատճառով, ձորամէջէն վանք ելլել անհնարին կ'ըլլար :

Կաղնիներուն մէջէն ես՝ մենաւոր կ'անցնիմ : Ձորին մէջէն վազող ջուրե - րուն հետ խօսելով, հինաւուրց ծառերուն ողջոյն տալով : Անոնց ծոցին թաքնուած յիշատակները մտիկ ընելով ... Ձորին կիրճերուն մէջ կը խորասուզուիմ ... :

Այժմու ինքնակոչ բնակիչները պիս կը դիմաւորեն : Առուակին քով, ծառի մը շուքին տակ կը հիւրասիրուիմ : Դէմս դանուող պատին վրայ, հոս ու հոն հին քանդակներ կը տեսնեմ : Այդ քանդակ - ները կարենալ լուսանկարելու համար , պիւղացիները պատին տակ կը չարեմ ու կը լուսանկարեմ :

Այս տեղը ներկայիս ԹԷԼԵ ԲԱԿԻ կ'ան – ուանուի, սակայն Ս. Կարապետի խոյակ- ներուն վրայ սա երկու արձանագրու - թիւնները կարդացի .

1.— « Բազրեցի քարկոծ Սարգիս ԱԾ. որդւոյն ... խուրն ... ամէն ...» :

2.— «ԱԾ. ողորմեսցի Սարգիս քար - կոծին »... :

Այս արձանագրութիւններէն յայտնի կ'ըլլայ, թէ այս դիւղին հին անունը « ԲԱԳՐԷ » էր :

Գիւղին աղան Նէճաթի պէյը վերադառ- նալու համար ինծի ձի մը կը տրամադրէ : Ժամ մը առաջ, ձորն ի վար մինակ ու ա– տաւոր, իսկ հիմա ձորն ի վեր, ձիուն վրայ որպէս տանուտէր . ու ես կ'եր - թամ... :

Գիւղերը սենեակի մը մէջ հաւաքուած ենք : Լամբարի աղօտ լոյսով հազիւ դի - րար կը տեսնենք : Ո՜հ, հոս մեր նախնիքը այսպէս են ապրեր ... Լամբարի լոյսով հաւաքուեր, մոմի լոյսով աղօթեր են ... Ես ալ ծննդավայրիս չատ հէքեաթներ եմ լսա- ցեր ... : Այս գիշեր բազմոցին վրայ նըս- տած, որպէս նահապետ, հին օրերու փառքով, ու ես կ'երթամ... :

Ամէն մարդ քնացած է : Ես քուն չու - նիմ. դուրս կ'ելլեմ : Շուրջս հոգիներու ներկայութիւնը կը զգամ ... Հարազատ բարբառով դրոյցներ կ'իմանամ... Լուսի- նըն ալ մեր մտերմութեան կը խնդակցի.. Անոր ալ կը ձայնեմ ...

— Ով յաւիտենական ուղեւոր, պատմէ ինծի հէքեաթներ ու առասպելներ : Ցու- շամատեանիդ մէջ չատ կան ... :

Ան ժպտելով պատասխանեց .

— Գնա՛, պանդուխտ ուղեւոր, բաւ է քեզ այսքան յիշատակ ... :

ՇԱՒԱՐՇ ՔՀՆՑ. ՊԱԼԸՄԵԱՆ

ՄԵՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

—*—

Բ.

Աւելի պարզ եւ հասկնալի խօսինք : Հայկական վարժարան յաճախող պատակ ունեցող ոեւէ ընտանիքի համար մտահո- գութեան պատճառ մըն է դասերուն խճո- ղումը : Բազմաթիւ պարագաներու մէջ խեղճ փոքրիկը այնքան դիրքեր ու տետ - րակներ ունի, որ մեծ եղբայր մը կամ քոյր մը իրեն պէտք է օգնէ, զանոնք չալ- կելու համար :

Տեղեակ ենք, թէ հայ աշակերտները կը դանուին մասնաւոր կերպով դժուարին եւ աննախընթաց կացութեան մը մէջ : Պէտք է սորվին, անշուշտ հայերէնէ զատ, դոնէ երկու լեզուները, որոնցմէ մէկը ա - րաբերէնն է : Ուրեմն, դասացուցակները այնպէս պատրաստուած պէտք է ըլլան , որ իր դպրոց դանուած շրջանին աշա - կերտը օգտագործէ իւրաքանչիւր վայր - կեան :

Ներկայիս, դպրոցական մեր դասացու- ցակը ունի դլխաւոր երեք թերութիւն- ներ. —

1.— Մանուկը դրել - կարդալ սորվիլ կը սկսի չատ կանուխէն :

2.— Մանուկը կը սկսի սորվիլ երկու կամ երեք լեզուներ՝ միաժամանակ :

3.— Կարդ մը նիւթեր կը կրկնուին ա- մէն տարի :

Սկսինք մանկապարտէզէն. — Մանկա - պարտէզ մը, ինչպէս անունը յոյց կու - տայ, «պարտէզ» մըն է, ուր մանուկը կ'երթայ խաղալու, ընկերային կեանքին վարժուելու եւ կարդ մը տարրական բա- ներ սորվելու, առանց պարտադրանքի : Մեր մանկապարտէզները միայն անունով « մանկապարտէզ » են : Իրականութեան մէջ, կը համապատասխանեն նախակրը - թարանի առաջին կարդերուն :

Մեր մանկապարտէզներուն մէջ հայե - րէն դրել - կարդալ կը սորվեցնեն չորս տարեկանին ,այսինքն՝ Կոկոն դասարանին : Իսկ Ծաղիկ դասարանին մէջ կը սորվեցը- նեն նաեւ արաբերէն դրել - կարդալ, եւ կարդ մը վարժարաններուն մէջ՝ անդլե - րէն կամ ֆրանսերէն իբր երրորդ լեզու մը :

*Երբ մեր մանկապարտէզները բաղդա - տենք եւրոպականներու հետ, կը տեսնենք թէ այս վերջիններուն մէջ մանուկը դրել- կարդալ չի սորվիր, այլ այս ուսուցման կը սկսուի վեց տարեկանին, նախակրթա- րանի Ա. դասարանէն, ինչպէս Անգլիոյ եւ Ամերիկայի մէջ, կամ եօթը տարեկա- նին, ինչպէս Ֆ. Միութեան մէջ: Մեր մանուկները աւելի՞ խելացի են : Ո՛չ, եր- բեք: Հոգեբաններ եւ կրթական մշակներ դտած են թէ երեք տարեկանին դրել կար- դալ կրնան սորվիլ կարդ մը մանուկներ , որոնք չատ հազուադէպ են, իսկ հարիւ - րին յիսունը՝ հինդ տարեկանին : Սակայն մանուկներուն մեծամասնութիւնը միայն վեց տարեկանին պատրաստ կ'ըլլայ դրել- կարդալ սորվելու, այսինքն՝ նախակրը - թարանի Ա. դասարանին մէջ: Բոլոր այն աշխատանքները, որոնք ի գործ կը դրե- ուին ծնողքին եւ ուսուցչին կողմէ՝ ման- կապարտէզին մէջ աշակերտին դրել- կարդալ սորվեցնելու համար, ժամանակի եւ ճիգի վատնում են : Որովհետեւ, այն բոլորը, զոր մանուկ մը կը սորվի 3 - 6 տարեկանին , այսինքն երեք տարուան ընթացքին, ան կրնայ չատ դիւրութեամբ սորվիլ երեք - չորս չաբթուան ընթաց- քին, երբ վեց տարեկան ըլլայ : Այսինք հասատատուած է բազմաթիւ հեղինակնե- րու կողմէ : Այս կէտը փաստելու համար, կ'ուզեմ մէջբերում մը կատարել միայն մէկ հեղինակէ : Ամերիկացի Փրոֆ. Ար- թըը Թրէյս 1961ին դրեց դիրք մը՝ «Ինչ գիտէ Իվանը՝ զոր չի գիտեր Ճոնին », որ ամերիկեան եւ խորհրդային ուսում- նական ծրագիրներու բազդատական ու- սումնասիրութիւն մըն է : Այս դիրքին մէջ ան կ'ըսէ, թէ ամերիկացի մանուկը դրել- կարդալ սորվիլ կը սկսի վեց տարեկա- նին, մինչ սովետ մանուկը՝ եօթը տարե- կանին : Սակայն , եօթը տարեկան սովետ մանուկը չատ արագօրէն, քանի մը չաբ- թուան ընթացքին կը սորվի այն, զոր ա- մերիկացի մանուկը սորված է մէկ տա- րուան ընթացքին, վեց տարեկանին, հա- կառակ անոր, որ ռուսերէնը չատ աւելի դժուար լեզու մըն է, քան անդլերէնը : Անշուշտ այս չի նշանակեր, թէ սովետ մանուկը աւելի խելացի է քան Ամերիկա- ցին, այլ միայն կը նշանակէ, թէ «ամե- րիկեան նախակրթարանի Ա. դասարանի աշակերտը ոչինչ կը չահի մէկ տարի կա- նուխ սկսելով »:

Գ.

Գալով մեր դպրոցներուն, թէ կրթա- կան մարմիններ, թէ անօրէններ եւ թէ ծնողքներ կը խորհին, թէ քանի որ մա- նուկը չատ բան ունի սորվելիք , որքան կանուխ՝ այնքան լաւ : Աւելի բացատ- ձակապէս սխալ կարծիք մըն է, ինչպէս տեսանք աւելի վերը: Կարելի չէ մանու- կին մտային աճումը նմանցնել մեր տօր- եայ ֆիզիքական աշխարհի փորձառու- թեանց : Այսինքն, եթէ կ'ուզենք տեղ մը չուտ հասնիլ կամ երթալիք տեղը հեռու է, կանուխ ճամբայ կ'ելլենք, բայց մա- նուկը չի կրնար «կանուխ ճամբայ ելլել» մտային զարդացման համար, երբ տակա- ւին անոր ուղեղը պատրաստ չէ իրմէ պահանջուած աշխատանքին :

Մեր վարժարաններու կրթական ծրա- գրին երկրորդ թերութիւնն է երկու-երեք լեզուներու ուսուցման միաժամանակ սկը- սիլը :Այսինքա բացարձակապէս անտրամա- բանական եւ անօգուտ է, քանի որ, պարզապէս մանուկին միտքը չկրնար մտանել : Տեսած եմ տետրակները չորս - հինգ տարեկան մանուկներու, որոնք թէ

« — Շատ բնական է, որ ես եւս կը դնահատեմ այն հարցերը, որոնք պէտք է քննուին դոնփակ նիստերու ընթացքին: Միայն թէ, անհրաժեշտութիւն մըն է նաեւ, որ չիասնենք եւ մեր տեսած իրա- ւունքները անկիտանալ չձեւանանք եր- բեք: Շատ բնական է, որ չենք կրնար վե- տահիլ Հայերուն անկեղծութեան եւ եր- բեք հաւատք չունինք անոնց վրայ» :

« Համոզուած եմ, որ անոնք վնասա- կար դիրք մը ստացած են այսօր ,մեր երկ- րին Արեւելեան ճակատին վրայ : Կառա- վարութենէն կը խնդրեմ, որ միջոցներ ձեռք առնէ, այս չարիքը կանխելու հա- մար » :

Երբ Հիւսէյին Ավնի պէյ կը վերջացնէ իր խօսքերը, բեմ կը բարձրանայ Մուս- թաֆա Քեմալ, անոր հարցումներուն պա- տասխանելու եւ բացատրութիւններ տա- լու համար :

« — Կ'ուզեմ կարճ պատասխան մը տալ Հիւսէյին Ավնի պէյին, — կ'ըսէ ան ու կը չարունակէ. — Մենք, կ'ուզենք հա- ւատք ընծայել Ռուս բոլշեւիկ կառավա- րութեան եւ վստահութիւն անոյանել ա- նոնց նկատմամբ :

(60 Շար.)

ՌՈՒՍ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱԻԷԻՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

(ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԳՐԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ)

Ծանօթ է նաեւ այն աւերածութիւնը , զոր կը պատճառէին անոնք : Այս բոլորը արձանագրուած եւ անուրանալի իրողու - թիւններ բլլալով կը մնան : Հիմա, Հա - յերն ալ պիտի չանան դանել մեր անչիլ ու տկար մարդիկը, իրենց նպատակները իրագործելու համար :

« Ինչպէս ըսի, անոնք մեր սահմաննե - րէն ներս պիտի չթափանցեն ու պիտի չսպրդին իրրեւ համայնավար տեսաբան, կրօնական քարոզիչներու նման : Այլ պի– տի մտնեն աւազանուներու, թալանիչնե - րու եւ ոճրագործի պէս : Ես, ահա ասկէ է որ կը վախնամ : Աւելի, առանձին պա- րագայ մըն է եւ մասնաւոր հարց մը, որ սակայն բացարձակ է եւ զոր կ'արժէ յա- տուկ ուշադրութեան եւ քննութեան ա - ռարկայ դարձնել :

« Հիմա, այս պատճառաւ կը տեսնեմ, թէ այսպիսով չատ աւելի փափուկ փուլի մը մէջ մտած է Արեւելեան ճակատի վը– րայ մղուած պայքարը » :

«ՀԱՅԵՐԸ ՁԱՓԱԶԱՆՑ ԽՈՐԱՄԱՆԿ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ՄԸՆ ԵՆ ... »

« — Այս պատճառաւ, կառավարութիւ- նը պէտք է որ փութով ձեռք առնէ ան - հրաժեշտ բոլոր միջոցները : Կառավարու- թեան մէկայն « Չեմ ուզեր, չեմ ուզեր » ըսելովը գործ չի վերջանար : Ասիկա, հիւանդութիւն մըն է, բանակ մը չէ, որ տեսնուի եւ ըստ այնմ դիրք որոշուի : Անոնք կը թափանցեն ամէն ձեւով եւ բո- լոր միջոցներով : Անշուշտ կառավարու – թիւնը փափաքող չէ նման բանի մը, բայց նորէն ալ, հակառակ անոր փափաքին , կը թափանցեն երկիրէն ներս , կը ձեռնար- կեն իրենց աւերիչ ու կործանարար գոր - ծունէութեան եւ կը քայքայեն մեր բա - նակները, որոնց վրայ այնքան մեծ վս - տահութիւն ունինք :

« Ահաւասիկ Հայերը այսպէս խոցա – մանկ ժողովուրդ մըն են : Կ'ուզեն այսպի- սի միջոցներով քայքայել մեր բանակնե- րը , որոնք կը դանուին իրենց դիմաց : Մեր կառավարութեան նպատակն է ան - կախ ու անկաշկանդ ապրիլ, գծուած ազ- գային սահմաններէն ներս :

Կառավարութիւնը ի վիճակի է այդ դաղափարաբանութեան առաջքը առնելու համար, որպէս զի ան չմտնէ մեր երկի – րը : Կրնա՞յ արդիլել, որ այդ դիմակը մուտք չգործէ ասկէ ներս : Այն դաղա - փարաբանութիւնը, զոր պիտի բերեն Հա- յերը, կրնայ քայքայումի տանիլ մեր ժո - ղովուրդը :

Եւ, ես հաւատք չեմ ընծայեր մեր բը – նական դաշնակիցին, Ռուս կառավարու - թեան, այս խնդրին վերաբերմամբ իր որդեգրած դիրքին անկեղծութեան մա - սին : Ինչպէս ըսի, տակաւին Հայերուն հետ բանակցութեան չսկսած , անոնցմէ առաջ Ռուսերն են որ դիմեցին մեզի : Իսկ այսօր, ելեր են ու Հայերը կը քա - ջալերեն, մեր դէմ գալու համար այն համա – ձայնագիրը, որ ստորագրուած է իրենց ու մեր միջեւ » :

Գարահիսարի երեսփոխան Շեւքրիւ պէյ միջամտելով կ'ըսէ .

« — Այս պարագաները խօսինք զատ - նի նիստի մը ընթացքին » :

Նախագահը կը պատասխանէ .

« — Ինծի ուղղ ուրիշ ընկերներ ալ կան : Վաղը ...» :

Մուսթաֆա Քեմալ փաչա կը միջա - մտէ .

« — Զղեցէք, որ Պարոնը խօսքը աւար- տէ, Պարոն նախագահ » :

Հիւսէյին Ավնի պէյ կը չարունակէ .

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գ. ԿԻԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

Ա.

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան Վարչական Խորհուրդը 1965 տարուան ընթացքին կատարած է հետեւեալ յատկացումներն ու օժանդակութիւնները՝ ի նպաստ հայկական ձեռնարկներու :

1.— Հայ համալսարանականներու Միութեան, Թեհրան. 2000 տոլար :

Միութեան դարմանատան նուիրուած Ք-Րէի կազմածի մը համար :

2.— Նամակերտի հայկական հիւանդանոցին, Փերիայ, (Իրան) 9000 տոլար :

Հիւանդանոցի չէնքին ընդհանուր նորոգութեան եւ ընդարձակման համար :

3.— Զաւարեան Ազգային վարժարանին, Հալէպ 14.000 տոլար :

Յաւելեալ յատկացում ի նպաստ վարժարանի նոր չէնքի մը շինութեան՝ որուն համար արդէն 16.000 տոլարի գումար մը տրամադրած է Հիմնարկութիւնը 1963-ին :

4.— Լուվէնի Համալսարանի հայագիտական Ուսմանց կեդրոնին (Պելժիա) 2000 տոլար :

Հայագիտական հրատարակութիւններու եւ գիրքերու դնման համար :

5.— Բրիտանական հնախուզական հաստատութեան 5600 տոլար :

Արեւելեան Թուրքիոյ մէջ, Երբեմնի Ուրարտական թագաւորութեան դրաւած հողերուն վրայ կատարուելիք հնախուզական պեղումներու ի նպաստ կատարուած յատկացում : Այս առթիւ ըլլալիք ընդհանուր ծախքերուն (11.200 տոլար) մնացեալ կէսը (5600 տոլար) հայթայթուած է Հիմնարկութեան կողմէ անգլիական ձեռնարկներու համար տրամադրուած պիւտճէէն :

6.— Հայ Կաթողիկէ Սրբ. Ներսէս վարժարանին, Պաղտատ 56.000 տոլար :

Վարժարանի նոր չէնքի մը շինութեան համար :

7.— «Սօսի» հայկական պարախումբին, Փարիզ, 1000 տոլար :

Տարաղներու եւ յարդարանքի վերաբերեալ առարկաներու հայթայթման համար :

8.— Հայկական վարժարաններու ուսուցիչներու համար կազմակերպուած ամառնային դասընթացք Սեւրի մէջ, (Ֆրանսա) 6000 տոլար :

Այս յատկացումը կատարուած է հոգալու համար ծախքերը քսան հայ ուսուցիչներու՝ որոնք 1965ի ամառը Սեւռի մէջ մասնակցեցան Սեւռի մանկավարժական Գիտութեանց Միջազգային Կեդրոնին հետ համագործակցաբար կազմակերպուած դասընթացքներուն :

9.— Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանին, Վենետիկ 23.000 տոլար :

Վարժարանի չէնքին — որ վենետիկեան նախկին պալատ մըն է — վերանորոգութեան համար :

10.— Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքութեան, Պոլիս 35.000 տոլար :

Գընալը կղզիին մէջ՝ չքաւոր աշակերտներու կազդուրման կայանի մը հաստատման համար :

11.— Հրատարակչական 50.000 տոլար :

Յաւելեալ յատակցում՝ նախապէս նոյն նպատակին համար բացուած վարկին վրայ, կարելի դարձնելու համար նոր ծրագիրներու իրագործումը :

12.— Հայկազեան Գոլէնին եւ Երուանդ Հիւսիսեան հայագիտական ուսմանց կեդրոնին, Պէյրութ, 2000 տոլար :

Հաղարական տոլարի բացառիկ յատկացում՝ ի նպաստ վերոյիշեալ երկու հաստատութեանց հայագիտական դրադարաններուն :

13.— Հայ կաթողիկէ Անարատ Յղութեան Քոյրերու վարժարանին, Քամիշլի, 12.500 տոլար :

Վարժարանի չէնքին ընդարձակման համար : Այս առթիւ ըլլալիք ընդհանուր ծախքերուն՝ վարժարանը կը մասնակցի հաւասար գումարով մը (12.500 տոլար) :

14.— Լազար Նաճարեան վարժարանին, Հալէպ 14.000 տոլար :

Վարժարանի չէնքին ընսարձակման եւ բարեփոխութեան համար :

15.— Նշան Փալանջեան ճեմարանին, Պէյրութ 20.000 տոլար :

Վարժարանի չէնքերուն վրայ նոր յարկերու յաւելման համար :

16.— Սփիւռքի հայկական վարժարաններուն 150.000 տոլար :

Սփիւռքի հայկական վարժարանները օժտելու համար դաստիարակչական օժանդակ գործիքներով (լսողական եւ տեսողական) :

17.— Հայ կոյրերու եւ խուլ-համրերու Հաստատութեան, Պուրճ-Համուտ (Լիբանան) 10.000 տոլար :

Կահաւորումի ինչպէս նաեւ ձեռային աշխատանքներու վերաբերեալ առարկաներու դնման համար :

18.— Հ. Բ. Ը. Մ.ի Սուրիոյ Շրջանային Յանձնաժողովին, Հալէպ 17.000 տոլար :

Հալէպի վարժարաններէն Ֆիզիքապէս տկար եւ չքաւոր աշակերտներու համար կառուցուելիք կազդուրման կայանի մը ի նպաստ :

(Մնացեալը յաջորդով)

հայերէն եւ թէ արաբերէն միեւնոյն ժամանակ սկսած են սորվիլ եւ որոնց դիրը երկու լեզուներու խառնուրդ մըն է :

Կարծէք չէր բաւեր այս անիմաստ կացութիւնը, կարգ մը մանկապարտէզներ նաեւ երրորդ լեզու կը սորվեցնեն (անգլերէն կամ Ֆրանսերէն), մանուկին միտքը վերածելով «սալատ ռուս»ի : Եւ այս դպրոցները ինքնագովութեամբ մը կը յայտարարեն, որ իրենց կրթական ծրագիրը կը համապատասխանէ մանկավարժական վերջին մեթոտներուն :

Շատ աւելի տրամաբանական պիտի ըլլայ, որ հայ մանուկը նախ երկու տարի միայն հայերէն սորվի, եւ ծանօթանայ թէ ինչպէս կը կազմուի լեզու մը եւ ապա երկու տարի ետք միայն սկսի արաբերէնի : Արաբերէնի սկսելէն երկու տարի ետք ալ պէտք է սկսիլ երկրորդ օտար լեզուին :

ՏՈՔԹ. Ս. Ե. ԳԱՐԱՅԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

«ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻՑ ՀՌՈՄ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎՐԱՅՈՎ»

Վենետիկում, սուրբ Մարկոսի տաճարի առջեւ կանգնած են չորս պրոնզաձոյլ ձիեր : Ըստ տեղեկութիւնների, այդ ձիերը Իտալիա են փոխադրուել Հայաստանից : Այդ պատմութեան որոշ մանրամասները լուսաբանել է իտալական «ՈՒՆԻԹԱ» թերթը :

« Հեռաւոր Հայաստանից, Երեւանից, ինժեներ Սարգիս Յարութիւնեանը մեզ դրում է .

« Պարոն խմբագիր .

Ես կանոնաւոր ընթերցում եմ ձեր օրաթերթը : Մի յօդուածում, որ կոչւում է « Սուրբ Մարկոսի հրապարակի ձիերի վազքը դարերի ընթացքում», տպագրուած « ՈՒՆԻԹԱ»ի 1965 թ. Յուլիսի 2ի Ուրբաթ օրուայ համարի 10րդ էջում, ձեր թղթակից Ռինօ Սկոլֆարոն դրում է .

« Սուրբ Մարկոսի ձիերը, որ Քրիստոսից առաջ երրորդ դարի հելլենիստական մշակոյթի գլուխ-գործոցն են, « վազել են» երկար . Յունաստանից ընկել են Մոլէ Ադրիանա, Հռոմ ,այնուհետեւ՝ Բիսանցիոյ, որտեղից դոջ Էնրիկօ Դանդոլոն դրանք բերել էր Վենետիկ» :

Սա չի համապատասխանում ճշմարտութեան : « Արուեստի ընդհանուր պատմութեան» մէջ , որ հրատարակուած է 1939 թ. Հռոմում, « Հայաստան» գլխում իտալացի հեղինակ Թերեզիօ Ռովչերէն դրում է . « Արուեստի պատմութեան բսկզբնաղբիւրներում յիշւում է , թէ ինչպէս նշանաւոր չորս պրոնզաձոյլ, ոսկեզօծ ձիերը , որոնք Վենետիկում զարդարում են սուրբ Մարկոսի տաճարի ճակատը, մեզ մօտ են եկել Հայաստանի եւ Վենետիկի միջեւ կատարուած անուղղակի փոխանակման հետեւանքով : Աւանդութիւնը պատմում է, որ հայկական մի իմպերատոր, ամենայն հաւանականութեամբ Տիգրան Մեծը, իր յաղթական արշաւանքի ժամանակ այդ ձիերը Յունաստանից տարել է իր երկիրը եւ, մի քանի դար ետք, Տրդատ թագաւորը՝ նա , ով մօտ տասնըհինդ տարի Կոստանդինից առաջ քրիստոնէութիւնը յայտարարեց պաշտօնական կրօն, ուղեւորուերով Հռոմ, իմպերատորին այցելութեան , տարբեր տեսակի նուէրների հետ նաեւ տարաւ այդ նշանաւոր ձիերը» : Խնդրում եմ պատասխանել : Բարեկամական ողջոյններ :

Ինժեներ ՍԱՐԳԻՍ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ :

(Կալինինի 45, բնակ. 26, Երեւան, Հայաստան, ՍՍՌՄ) :

«ՈՒՆԻԹԱ» ԹԵՐԹԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Մեր թղթակից Ռինօ Սկոլֆարոյի հետ խորհրդակցելուց յետոյ, մեծ հաճոյքով պատասխանում ենք մեր հայ նամակագրին : Նախ եւ առաջ մեր զոհունակութիւնն ենք յայտնում որ Հայաստանում ունենք այնպիսի հետաքրքրասէր ընթերցող, ինչպիսին ինժեներ Յարութիւնեանը է :

Շնորհիւ Սուրբ Մարկոսի ձիերի երկար « վազքին», մենք ստանում ենք մի փաստացի ճշդում մեր հեռաւոր «դրաքննիչից» , ճշդում, որ յենուելով «աւանդութեան» վրայ, մի «փուլով» էլ երկարացընում է այդ նշանաւոր Մարսեան ձիերի քառեակի «վազքը» Յունաստանից Հռոմ , բայց, Հայաստանի վրայով :

Որպէսզի լրացնենք այդ շրջագայութիւնը, աւելացնում ենք նաեւ մի « փուլ» Վենետիկից մինչեւ Փարիզ, որ Նափոլէոնի գործն էր Վենետիկի հանրապետութեան տապալման ժամանակ : Միայն 1815 թուականին, երբ Ֆրանսիական իմպերատորին արտաքսեցին Ս. Հեղինէ կղզին, այս ձիերը նորից «վերադարձան» Վենետիկ : Այդ ժամանակից ի վեր ձիերն իրենց տեղից չեն շարժուել, եթէ չհաշուենք Համաշխարհային երկու պատերազմները, երբ թաքցուել են, պահպանելու նպատակով » :

« ՈՒՆԻԹԱ »

1965 թ. Սեպտեմբեր

Դժոխը՝ ուրիշներն են :

ՍԱՐԹՐ

×

Ան որ առաջին անգամ կինը վարդի մը նմանցուց բանաստեղծ մըն էր, ան որ երկրորդ անգամ նմանցուց՝ ապուշ մը :

Ժ. ՏԸ ՆԵՐՎԱԼ

×

Որքան աւելի մարդը սովորութիւններունի, այնքան նուազ անկախ ու ազատ է :

ԿԱՆԹ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (49)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

Ահա այսպիսի թշնամիներու դիմադրելով էր որ հանճարամիտն Զարտաք պիտի ջանար Սուլթան Սէլիմ Առաջինի դանձը գտնել եւ պարունակութիւնը Ֆրանսա փոխադրել :

Գունդը երկուքի բաժնեցին, երկու գումարտակներու , քառասուն հետեւակ եւ երեսուն հեծեալ, որոնցմէ քսանը հինդ հոգի ձիաւոր եւ հինդ հոգի ուղտաւոր :

Այս հինդ ուղտաւորները Իպրահիմի հրամանատարութեան տակ յառաջապահի եւ հետազօտիչի դերը պիտի կատարէին :

Զարտաք Սաղիրի հետ գունդին պէտքերը պիտի հոգար, գործիքները, զէնքերը, ուտեստեղէնը պիտի հայթայթէր եւ կարգապահութեան վրայ պիտի հսկէր :

Տոքթէօր Գութ զինուորական հարցերով պիտի զբաղէր, զէնքերը պիտի բաժնէր եւ փամփուշտ պիտի պատրաստէր , իսկ Մօպրէ ընդհանուր հրամանատարութիւնը պիտի ստանձնէր եւ գիրկընդխառն կռիւներուն պտի մասնակցէր :

Անոնք, կտոր կտոր, հետերնին բերած էին նաեւ երկու զնդացիր եւ մէկ փոքր թնդանօթ :

Իպրահիմի խմբած մարդիկը վերջին դրութեամբ կատարելագործուած զէնքերով զինուեցան եւ մաքուր, կանոնաւոր ու կոկիկ զինուորական զգեստներով ըզգեստաւորուեցան :

Քիչ ատենուան մէջ, Մօպրէ եւ Գութ մարզեցին զանոնք :

Պիսքրա հասնելնուն տասնը հինդ օր ետքը արշաւախումբը ճամբայ ելլելու կազմ ու պատրաստ վիճակի մէջ դրուած էր :

Իրենց մեկնումէն օր մը առաջ, երկու կիներն ու երեք մարդիկը վերջին անգամ ըլլալով ի մի խմբուեցան :

Այն գիշերը, առտուան ժամը երեքին , լուսնալէն առաջ, արշաւախումբը դէպի անապատ ճամբայ պիտի ելլէր :

Ճաշը լռութեան մէջ սկսաւ : Երկու քոյրերը շատ տխուր էին : Զարտաք, Գութ եւ Մօպրէ ջանացին ծածկել իրենց յուզումը :

Ժամը տասը զարկաւ :

— Գացէք հանդստացէք, ըսաւ Մօրիս խօսքը կնոջը եւ քենիին ուղղելով : Մեկնած ատեննիս ձեզ կ՝արթնցնենք :

—Մօրիս մինչեւ մեկնելու ժամերնիդ ձըգեցէք որ քովերնիդ կենանք, ըսաւ Ժանէթ ամուսինին փաթթուելով :

Երեք մարդիկը թէպէտ բողոքեցին , բայց խօսակցութիւնը շարունակուեցաւ մինչեւ առտուան ժամը մէկը :

Մատլէն Շապան, որ սովորաբար ինքզինքը զսպել գիտէր, չկրցաւ իր յուզումը ծածկել : Երբեմն ձայնը յուզումէն կը խեղդուէր : Իրարմէ պիտի բաժնուէին :

Մատլէն իր քեռայրը շատ կը սիրէր, մանաւանդ Զարտաքը եղբօրմէ մը աւելի կը սիրէր : Աչքերը քեռայրին եւ Զարտաքի վրայէ չէր հեռացներ, իր նայուածքին մէջ ծածուկէն թափուած չոր արցունք մը կար կարծես :

Երբեմն աչքերը Մօպրէի ալ կը դարձընէր, բայց հաղիւ թէ խմբագիրը իր դէմքը ասդին դարձուցած, Մատլէնի նայուածքը անդին կը դառնար :

Գաղտնի բան մը կար այդ երկու էակներուն հոգիին մէջ. այո, այնպիսի գաղտնիք մը որուն ինչ ըլլալը տակաւին իրենք ալ չէին գիտեր ...:

Խմբագիրը, որ իր երկու ընկերներէն աւելի կատակասէր ու զուարճախօս էր , այս անգամ մէկ կողմ քաշուած կը մտածէր : Կարծես թէ ինքն ալ գաղտնիք մը ծածկած էր իր սրտին մէջ :

Փիէր իր աջ ձեռքովը փոքրիկ էգ շունի մը սեւ մազերը կը շոյէր : Այս շնիկը խմբագիրին ծունկերուն վրայ նստած եւ իր ուշիմ գլուխը անոր ձախ թեւին կրթընցուցած էր : Ուրիշ երկու մեծ շուներ իրենց երկար ու լերկ ոտքերը փռած , գետնին վրայ կը քնանային :

Այս երեք շուները Մօպրէինն էին : Պըզտիկ շնիկը, այն որ իր ծունկերուն վրայ նստած էր, կը կոչուէր «Մարքիզ» : Թաւ ու դանդուր մազերով սիրուն կենդանի մըն էր ան զոր խմբագիրը Ֆրանսայէն հետը բերած էր : Իսկ միւս երկուքը քապիլական հօտազի շուներ էին, ոչխարներ պաշտպանող դամփռեր :

Անոնցմէ մէկուն անունը «Ինչպէս» էր, իսկ միւսին անունը՝ «Ինչու» : Այս երկու դորշագոյն ստեւով դամփռերուն կնքահայրը Փիէրը եղած էր :

Այս միջոցին դուրսէն ոտքի շշուկ մը լսուեցաւ եւ Իպրահիմ իր հսկայ հասակովը դրան առջեւ կանգ առնելով բարեւի կեցաւ :

— Ամէն բան պատրաստ է, ըսաւ ան ձեռքը գլխին տանելով : Ժամը երեքն է :

— Երթանք, Իպրահիմ, պատասխանեց Զարտաք :

Ժանէթ չկարենալով զսպել այլեւս իր արցունքները, ամուսնոյն գիրկը նետուեցաւ, յետոյ Լեւոնի եւ Փիէրի երկարեց իր ձեռքերը : Երկու բարեկամները եղբայրական ջերմ համբոյրներով համբուրեցին իրենց մատուցուած ձեռքը :

— Ամուսինս ձեզի կը յանձնեմ, ըսաւ Ժանէթ լալահառաչ :

Ճարտարագէտը, չափէն աւելի յուզուած, ի նշան հաւատարմութեան եւ անձնուիրութեան անոր ձեռքը սեղմեց :

ՓԻԷՐ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

Այրի Տիկին Նարդուհի Տօնապետեան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն ի-րենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆԻ

կսկծալի մահը որ պատահած է Փետրուար 3ին :

Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Փետրուար 5ին, Մարսէյլ, Սէնթ - Մարկրիթի եկեղեցին: Արարողութեան նախագահած է թեմիս առաջնորդ Արտաւազդ Եպիսկ. : Մարմինը ամփոփուած է Սէն-Փիէրի դերեզմանատունը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան նորակազմ դիւանը իր երկու մասնաճիւղերով՝ Կարմիր Խաչի եւ Որբ. , ներկայիս կը յայտարարեն թէ այս Կիրակի (13 Փետրուար), Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Միութեան հանգուցեալ հիմնադիրներուն, անդամներուն եւ անդամուհիներուն համար :

Այս առթիւ ըլլալիք նուիրատուութիւնները պիտի յատկացուին եկեղեցւոյ զըմբէթի նորոգութեան :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց Ազգ. Առաջնորդարանի հովանաւորութեամբ ամսոյս 16ին, Չորեքշաբթի ժամը 21ին Սալ Մազնոյի մէջ տեղի կ'ունենայ Վարդանանց Դիւցազնամարտի տօնախմբութիւնը՝ կոկիկ յայտագրով :

Կը բանախօսէ՝ Թեմիս Առաջնորդ

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Կ'արտասանեն՝ Օր. Թիւթէլեան, Պ. Ճառայեան եւ Պ. Վարդանեան :

Կը մեներգեն՝ Օր. Շամիրեան եւ Պ. Տէրոյեան :

Դաշնակով կ'ընկերակցի՝ Պ. Արզումանեան :

Մուտքը ազատ է :

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Կիր. (Փետր. 13) Ղեւոնդեանց Քահանայից յառաջիկայ տօնին առիթով կը մատուցուի բազմաձայն պարագ, ի ժամ Ս. պատարագի կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանգիստ Փարիզի եւ շրջակայ եկեղեցիներու մէջ ծառայած վախճանեալ հոգեւորականներու. —

Երեկոյեան ժամը 16·30ին կը կատարուի ՏԵԱՌՆԸՆԴԱՌԱՋի հանդիսաւոր նախատօնակ եւ Անդաստան ու տեղի կ'ունենայ մոմավառութիւն (Մլէտ):

×

14 ՓԵՏՐՈՒԱՐ , Երկուշաբթի օր , Տեառնընդառաջ: Տօն քառասնօրեայ դալըստեանն Քրիստոսի ի Տաճարն: Ս. պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին :

17 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, Հինգշաբթի օր, Տօն Սրբոց Վարդանանց զօրավարացն մերոց հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն , որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին : Տօն անուանակոչութեան Նորին Վեհափառութեան Տ. Տ. Վազգէնի Առաջնոյ Սրբազնագոյն Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց : Պատարագի ընթացքին կը կատարուի Հայրապետական Մաղթանք : Յետ պատարագի, կը կատարուի հոգեհանգիստ վասն համօրէն ննջեցելոց: Փարիզի եւ շրջակայից հայկական դպրոցներու աշակերտութիւնը ներկայ կ'ըլլայ Ս. պատարագին եւ կը կատարուի Վարդանանց յիշատակին նուիրուած հանդէս :

×

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Լեւոն Վրդ. Աբէլեան :

×

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ - ՔԱՐՈԶ ԿԱՓԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի Կափի մէջ տեղի կ'ունենայ Եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Թեմիս Առաջնորդ՝ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ : Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ Պուլ. Օտտոյի դպրաց դասը :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՍԱԴԱՅԵԼԱԿԱՆ

Տրամ երեք արար

Գրեց՝ ՂԵՒՈՆԴ ՄԵԼՈՅԵԱՆ

Գին 15 Ֆր. դիմել անձամբ «Յառաջ»ի վարչութեան կամ հեղինակին՝

14, Ave. Pauline

94 — CRETEIL (FRANCE)

ԳՄԲԷԹԻ ԽԱՉԻՆ ՕԾՈՒՄ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը ուրախութեամբ կը ծանուցանէ հաւատացեալ ժողովուրդին թէ Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ Գմբէթի նորոգութեան աշխատանքները յառաջ կը տարուին համաձայն ճարտարապետի ցուցմունքներուն :

Գմբէթի զազաթի մասին աշխատանքները լրացած ըլլալով, այս Կիրակի (13 Փետրուար) , ի ժամ պատարագի կը կատարուին օծումն ու օրհնութիւնը նոր, ոսկեայ թերթերով պատուած եկեղեցւոյ զազաթի խաչին :

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս բացառիկ արարողութեան :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Տէր եւ Տիկին Յ. Ճերանեան իրենց մօրաքրոջ որդւոյն Թաղւոր Դարբինեանի եւ իրենց քեռայրին Սարգիս Դարբինեանի մահերուն տխուր առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, հարիւր Ֆրանք կը նուիրեն «Հայ - Բոյժ»ի բարգաւաճման :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժերոմի թաղական Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է ողբ. Այրի Տիկին Հաճի Կիւլ Պօյաճեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները :

Պ. Պ. Ա. Մէլէմէճեան 50 Ֆրանք, Յ. Մէլէմէճեան 30, Կ. Մինասեան քսան, Ն. Կիրիտլեան , Մ. Տէրտէրեան, Յ. Նեվշէհիրլեան, Փ. Բրուտեան տասնական , ի նպաստ եկեղեցւոյ, իսկ Ծ. Մէլէմէճեան եւ Եղիայեան Գ. տասնական դպրոցին: Թաղ. Խորհուրդը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ննջեցեալի պարագաներուն :

Հ. Յ. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. ընդհ. ժողովը այս Կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին , սովորական տեղը: Կը հրաւիրուին Ռոմանի ընկերները : Կարեւոր օրակարգ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, սովորական հաւաքատեղին :

ԱՐՆՈՒՎԻԼ - ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ժողովը այս Երկուշաբթի իրիկուն սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՎԵՆԵՏԻԿ

ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Փետրուար 20ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը չորսին տեղի կ'ունենայ թատերական ներկայացում, վարժարանիս սրահին մէջ: Սիրով կը հրաւիրուին ազգայիններ :

Կը ներկայացուի «ՊՌՍԱՄԻ ԿՈՐԻՒՆԸ» թատերգութիւն՝ Հայ մելիքական շրջանին :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի առաւօտ (Փետրուար 13) ժամը 9·30ին Ֆրանսական հեռատեսիլի Ա. կայանէն Ժերար Սթեֆանէսքօ կը ներկայացընէ «Արեւելեան քրիստոնեաներու Հաւատք եւ Աւանդութիւններ» շարքին մէջ՝

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵՐԵՒԱՆ

Կը մասնակցին Գերապայծառ ԺԱՆ ՌԻՒՓ (Մոնաքոյի Եպիսկոպոս), Տիկին ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ եւ Պ. ԱՐԲԻԱՐԵԱՆ :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ, Փետրուար 12, երեկոյեան ժամը 21ին, Ազգ. Տան Ա. յարկի սրահին մէջ :

Կը նախագահէ ՏԻԿԻՆ ԷԼԻԶ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն ծանօթ մտաւորականներ: Գեղարուեստական բաժին մասնակցութեամբ սիրուած արուեստագէտներու : Տիկին Զարուհի Անտոնեան, Օր. Սօնա Վարդանեան, Գ. Եանպէկեան, Սայաթ-Նովա դուսանական խումբը:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ մը (այր) մուշտակ մաքրելու գործատան մը մէջ , իբրեւ օգնական: Կրնայ արհեստն ալ սորվիլ: Դիմել՝

DEJEAN

13, Rue des Petites-Ecuries, PARIS (10e)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կազմակերպուած

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Օժանդակութեամբ Կայանի կրթ. կազմի Եւ տեղւոյն մասնաճիւղերու կողմէ :

Կիրակի (13 Փետրուար) , ժամը 14·30ին, 4րդ թաղապետարանի սրահը, 2 Փլաս Պօտուայէ (մեթրօ Օթէլ տը Վիլ) :

ՃՈԽ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Մասնակցութեամբ կայանի մանուկներու եւ պատանիներու :

Երգ, պար, կենդանի պատկեր եւ թատերգութիւն ներշնչուած Հայոց պատմութեան հերոսական էջերէն :

Նախընթրիքով կը հիւրասիրուին բոլոր մանուկները :

Շաւիլէն օթոքառը կը մեկնի Փուան տը Շաւիլէն ժամը 13ին հայ դպրոցէն ժամը 13·30ին եւ կը հանդիպի Շաւիլի օթոպիւսի բոլոր կայարանները:

35-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի, Մարտ 6, կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին :

SALLE DE LA CHIMIE

28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides

Փարիզի շրջանի, խմբապետները, սկաուտները եւ զայլիկները պիտի ներկայացընեն մեծ խնամքով պատրաստուած՝

Հայկական պարեր, սկաուտական ներկայացումներ, մարզանք, արտասանութիւններ հայերէն, տեսարաններ սկաուտական կեանքէ :

Առաջին անգամ ըլլալով, Հայ Արիներու երգչախումբը պիտի երգէ, հայկ. երգեր «Աշխարհիս շրջանը հայկական նուագախումբով »

Պատրաստուած Հայ Արիներուն նուագախումբին կողմէ

Հայերէն զաւեշտ մը, երէցներուն եւ սկաուտներուն կողմէ

Գունաւոր ֆիլմ մը սկաուտական կեանքէ :

Պիւֆէ — Մուտք 10 եւ 5 Ֆրանք

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻ , ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՄԲԻ ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԵՒ ՄԻՈՒԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐ ՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿ

Հովանաւորութեամբ՝ — Նախագահութեամբ՝

ՏԻԿԻՆ ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ — Պ. ԳԱՌԶՈՒԻ

Կիրակի Փետրուար 20, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր

GEORGE V — 31, AVE. GEORGE V — PARIS

ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ — ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԹՈՄՊՈԼԱ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի «ՍՕՍԻ» պարախումբը իր ամբողջական կազմով եւ նոր պարերով :

Խնամուած պիւֆէ սովորական դիներով

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները

U. G. A. B., 11, Square Alboni, Paris (16e) Tél.: TRO. 03-18

Մուտքի տոմս 10 Ն. Ֆրանք — Ուսանողներու համար 5 Ն. Ֆ.

C. C. P. PARIS 8.019-72

ՕԴԱՅԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԱՆԴՈԿ ԱՄԷՆԸ Ա. ԿԱՐԳ ԵՐԵՔ ՇԱԲԱԹ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՄԷՋ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ ՓԱՐԻԶ-ԵՐԵՒԱՆ ՈՒՂԻՂ ԳԾՈՎ

Նոյն օդանաւով 8 ժամէն (Մոսկուա կարճ դադար միայն) երթ ու դարձ նոյն ձևով

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ

Պատասխանատու Պ. ԼԵՒՈՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ — ամերիկեան ԼԼՕՅՏ ընկերութեան

(Licence 61) — AMERICAN LLOYD

կը ստանձնէ թեքնիք կազմակերպութեան պատասխանատուութիւնը:

Շնորհիւ անցեալ տարիներու իր փորձառութեան Հ. Մ. Ը. Մ. ձեզի կ'ապահովէ հանգստաւէտ ճամբորդութիւն եւ հաճելի բնակութիւն: Կարելի է նաեւ ձեզի ապահովել հետեւեալ քաղաքներու այցելութեան վիզա.— Եալթա, Օտեսա, Սոչի, Սոխում, Թիֆլիզ եւ Հայաստանի քաղաքները — ԼԵՆԻՆԱԿԱՆ, ԿԻՐՈՎԱԿԱՆ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԵԱՆ, եւայլն

ՄԵԿՆՈՒՄ 3 ՕԳՈՍՏՈՍ 1966

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, միայն մեր խումբն է որ մենաշնորհն ունի ձեզ ապահովելու այս ճամբորդութեան ճաշն ու պանդոկը.

Ա. կարգ «ԱՐՄԵՆԻԱ» ՕԹԷԼԻ ՄԷՋ ՈՐ Ա. ԿԱՐԳԻ ՊԱՆԴՈԿ ԴԱՍՈՒԵՑԱՒ

Միակ գին 2850 ֆրանք

Առաջին անգամ ըլլալով եւ մասնաւոր արտօնութեամբ կը կազմակերպուի նաեւ անձնական կառքերու կարաւան մը: Փարիզ,-Երեւան-Փարիզ անձնական կառքով

30 օր տեւողութեամբ: ՄԵԿՆՈՒՄ ՅՈՒԼԻՍ 24

Օթէլ Սեւան, Թուռիսթական պանդոկ

Կարաւանին կը մասնակցին կառքի մասնագէտ մեքանիսիէններ՝ մեքենաներու խանգարման պարագային անմիջապէս միջամտելու համար: Միակ գին 1850 Ֆրք.:

Արձանագրութեան, անցագիրներու պատր աստութեան եւ այլ տեղեկութիւններու համար դիմել ճամբորդութեան պատասխանատուներուն

M. ANDONIAN LEON, 17, Ave. des Acacias, CLAMART (Seine), Tél. 642-58-39

Մարսէյլի շրջանի համար

M. Z. ALEXANIAN, 18, Rue d'Aix, MARSEILLE — Téléphone : 20-63-43

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 Ֆ· Հատը 0,30 Ֆ·

ՈՒՐԲԱԹ
11
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
VENDREDI
11 FÉVRIER
1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

42ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10533

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

42e ANNÉE — Nº 10.533

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՒՐՈՒԿՈՒԷՅԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

—o—

Ա·

Հարաւային Ամերիկայի ամէնէն փոքր երկիրն է Ուրուկուէյ, որ ունի 186·926 քառակուսի քիլոմէթր տարածութիւն եւ 2·914·000 բնակիչ :

Գանուած է Պրազիլիայէն 16 տարի վերջ, 1516ին՝ սպանիացի Տիաղ տը Սո - լիսի կողմէ : Բնիկ Հնդիկները երկար ա - տեն դիմադրած են Սպանիացիներուն : Կաթոլիկ կրօնաւորները — յիսուսեան եւ ֆրանչիսկեան միաբանութիւններէ — յա - ջողած են սիրաշահիլ Ուրուկուէյ դեմ մօտիկ չըլլաններու բնիկները :

1680ին փորթուգալեան պաղութ մը կազմուած է Սաքրամենթոյի մէջ : Իսկ 1726ին Սպանիացիք հիմնած են մայրա - քաղաք Մոնթէվիտէօն :

Ուրուկուէյի ազգային հերոսն է Ար - թիկաս, որ 1814ին ապստամբութեան դրօշ պարզած է Արժանթինի դէմ եւ 1815ին կազմած առաջին ազգային կառա - վարութիւնը : Արթիկաս կամաւոր աքսորի ենթարկած է ինքզինք, երբ 1821ին Փոր - թուկալցիք Ուրուկուէյը զրաւելով պան կցած են Պրազիլիոյ :

1825ին «երեսունեւերեք անմահներ»ը Լա - ւալէյայի առաջնորդութեամբ ըմբոս - տացած են Պրազիլիացիներուն դէմ : Եր - կու տարուան կռիւներէ վերջ, Անգլիա - ցիք միջամտած են եւ ստիպած Պրազի - լիան ու Արժանթինը, որ ճանչնան Ու - րուկուէյի անկախութիւնը :

Երկիրը կը կոչուի «Ուրուկուէյի Արե - ւելեան Հանրապետութիւն » :

Հայերը 1924էն սկսեալ գաղթած են այնտեղ՝ համախմբուելով մայրաքաղա - քին՝ Մոնթէվիտէօյի մէջ :

Փոքրիկ Հայաստան մըն է Ուրուկու - էյի մայրաքաղաքը :

Հաղիւ օգնաւէն իջած, դէպի Դաշ - նակցութեան Վառմեան ակումբը կ'ուղ - ղուէինք ընկերներով, երբ հանճելի անա - կընկալ մը եղաւ կառքին մէջ ճայնասփիւ - ռէն լսել հայերէն խօսք ու երգ :

Ըսին ինծի թէ մեր կազմակերպութիւնը ամէն օր մէկ ժամ կ'օգտագործէր ճայ - նասփիւռի կայան մը,— մկրտուած Կո - միտաս վարդապետի անունով — հայրե - նակիցներ խօսքեր ըսելու եւ ազգային եր - գեր լսելի ընելու համար :

Առաջին խօսքերը որ լսեցայ փառաբա - նութիւնն էր Հ· Յ· Դաշնակցութեան, որ 75 տարիէ ի վեր նուիրուած է հայ ժողո - վուրդի ազատութեան սրբազան գործին : Ցետոյ կը ծանուցուէր 75ամեակի հան - դէսին վայրն ու թուականը, աւելցնելով որ այդ առթիւ փարիզէն մասնաւորապէս հրաւիրուած բանախօսը կէս ժամ առաջ հասած էր Մոնթէվիտէօ օդակայանը :

Կարելի չէր չզարմանալ, մանաւանդ հետզհետէ :

Յօանակի խօսքերուն յաջորդեցին «երբ - որ բացուին դուռերն յուսոյ » եւ ուրիշ հայրենասիրական երգեր : Ամբողջ ժամ մը տեւող յայտագիրին մէջ քանիցս կրկ - նուեցաւ Դաշնակցութեան անունն ու հանդիսի ծանուցումը : Նոյնիսկ յայ - տագիր պիտի գործադրուէր ամէն օր՝ մինչեւ հանդիսի թուականը :

Ճշդիւր վիճակագրութիւն չկայ —ինչ - պէս ոչիւնքի միւս հայկական գաղութ - ներուն մէջ — սակայն ընդհանուր կար - ծիքն այն է, որ Ուրուկուէյի Արեւելեան հանրապետութեան մէջ կ'ապրին շուրջ 10·000 Հայեր : Պրազիլիայէն պակաս :

Պատերազմէն առաջ Ֆրանսայի մէջ ի - մացած էինք, որ Մոնթէվիտէօի մէջ շուրջ ութ հարիւր հայ նպարավաճառներ կան : Այս թիւը չափազանցուած չգտան մեր խօսակիցները : Ներկայիս չատեր ծախած են իրենց նպարատունները չատ - ջացած տարիքի պատճառաւ եւ պետու - թենէն ամսաթոշակ կը ստանան : Այնտեղ ծնած ու մեծցած տղաքը չեն ուզած ի - րենց ծնողքներուն այդ յողնեցուցիչ գոր - ծը շարունակել, նախընտրելով տարբեր մասպարէգներ՝ համաձայն իրենց ուսման մակարդակին ու մասնագիտութեան :

Հարաւային Ամերիկայի միւս երկիրնե - րուն պէս եւ անոնցմէ քիչ մըն ալ աւելի միսի երկիր է Ուրուկուէյ, ուր անասո - ման տարածութեամբ մարզապետիններ մեծապէս կը նպաստեն անասնաբուծու - թեան զարգացման : Կաթնատու եւ մսա - յին անասուններու թիւը երկրի բնակչու - թեան թիւէն աւելի է :

Ուրուկուէյի արտաքին առեւտուրի գլխաւոր աղբիւրը միսն է եւ բուրդը :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՄՔԵՐԸ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ փոխ նա - խագահը Հըմֆրէյ Սայկոն հասած է ուր պիտի չարունակէ Ճոնսընի, Հոնոլիւլիւի մէջ սկսած խօսակցութիւնները, վիէթ - նամցի զեկավարներուն հետ : Նոր Տէլ - հիէն եաք, Գահիրէն է որ միջամտութիւն առաջարկ ստացած է : Արդարեւ Հօ Շի Մինհ նամակ մը ղրկած է Նասըրի, բայց այս վերջինը կը դնէ թէ ժամանակը հա - սուն չէ միջամտութեան մը համար եւ լաւագոյն է չփումներ ստեղծել, հակա - ռակորդները հաւաքելու համար կլոր սե - ղանի մը չուրջ : Միւս կողմէ, հերթական հրապարակային իր ունկնդրութեան ըն - թացքին, Պապը լաւատեսութիւն յայտ - նած է խաղաղութեան համար :

ՊՈՆԷՆ կը հաղորդեն թէ վարչապետ Էրհարտ թեկնածու է քրիստոնեայ դե - մոկրատ կուսակցութեան նախագահու - թեան, դոր Ատընաուըր պիտի թողու Մարտին :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը Աթէնք հր - աւիրած է Զօր· Ղրիւասը, որպէսզի խօ - սի Կիպրոսի պաշտպանութեան մասին :

ՀՌՈՄԻ մէջ նախագահ Սառակաթ խորհրդակցութեանց նոր շրջք մը սկսած է, լուծելու համար կառավարական տապ - նասը : Առաջին առթիւ ընդունած է Հան - րապետութեան նախկին նախագահ՝ Կրոնքի : Որեւէ յոյս չկայ սակայն որ տապնասը արագ լուծուի :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Նախարարաց Խորհուրդը բանակի զօրավարի աստիճանին բարձրա - ցուցած է Զօր· Մասիւն որ յարդ մաս - նակի բանակի զօրավար էր : Նշանակ - ուած է նաեւ Գերմանիոյ Ֆրանսական ու - ժերու ընդհ· հրամանատար :

ԹՈՒՐՔԻՈՑ նախագահը՝ Ճեմալ Կիւր - սէլ, որ Ամերիկա փոխադրուած էր դար - մանուելու համար, նոր կաթուած մը ու - նեցած է Ուոլթըը - Ռիտ հիւանդանոցը, ուր ամերիկացի մեծագոյն մասնագէտնե - րը կը խնամեն զինքը : 70 տարեկան է եւ չաքարախտ ալ կը տառապի : Բժիշկները վերապահ են :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ դրագիրը՝ Վալերի Թարսիս, Լոնտոն հասած է ուր երեք ա - միս պիտի մնայ եւ շարք մը դասախօսու - թիւններ տալ : Ձէր կարծուեր որ Թար - սիս հրաման ստանայ Խորհ· Միութենէն հեռանալու, տրուած ըլլալով որ քանիցս ճգտած է վարչակարգը : Իր մեկնումէն առաջ ալ, Կոմսոմոլսկայա Պրաւդան ծանր յարձակում մը ըրած է չնչալով թէ « Թարսիս սարսափելի բաներ կը դրէ տո - լարի համար բայց դժբախտաբար կարելի չէ երեսին թքնել, որովհետեւ վարչա - կարգը զինքը կը պաշտպանէ » :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՄՔԵՐԸ

ԼՈՒՏՎԻԿ ԷՐՀԱՐՏ

—o—

Ա·

1945ի ամառն է : Պաւարիոյ վիւպերկն մէկուն տանը առջեւ ճիպ մը կանգ կ'առ - նէ, որմէ կ'իջնէ ամերիկացի զինուորա - կան մը եւ Մրսաքըր Լուտվիկ Էրհարտը կը հարցնէ : Գիւղը յուզուած է : Այդ օրե - րուն, յաղթականի մը ներկայութիւնը — նոյնիսկ ամերիկացի — լաւ նշան չէ :

Տնտեսագիտութեան ուսուցիչը, տա - կաւին անծանօթ, որ խոյս տուած էր քաղաքի աւերակներէն եւ ապաստանած գիւղը, իր ծնողքներուն մօտ, կը յայտ - նուի սեմին վրայ, չուարած եւ ժպտուն : Որեւէ յանցանք չէ գործած ինքը, երբեք նայի չէ եղած, եւ սակայն ... ի՞նչ կ'ու - զեն իրմէ :

Ամերիկացի սպան, որ զերմաններէն ոչ մէկ բառ կը խօսի, «fամ ըն» կը հրամայէ եւ մատով նշան կ'ընէ որ հետեւի իրեն : Էրհարտ կ'ողջագուրուի իր կնոջ, աղջը - կան եւ ծնողքներուն հետ, կը կարծէ թէ բանտ կ'երթայ ... մինչ իր փառքին կ'եր - թար :

Արդարեւ ամերիկեան զրաւման բանա - կին ընդհ· հրամանատար Զօր· Այզընհա - ուըր, ի զուր կը փնտռէ զերմանացի տըն - տեսագէտներ, որոնք Հիթլէրի գործակ - ցած չըլլան : Լսած է դաւառի այս հա - մեստ ուսուցիչին մասին եւ եթէ զայն բե - րելու հրաման տուած է, բանտարկելու համար չէ անշուշտ, այլ զայն չուտով Պա - ւարիոյ Տնտեսութեան նախարար զարձը - նելու : Այսպէս է որ Լուտվիկ Էրհարտ պիտի դառնայ Արեւմտեան Գերմանիոյ «Պարոն Հրաշքը » :

Ահա մանրավէպ մը, որմով չատեր պի - տի չհպարտանային դուցէ· բայց դոր Էրհարտ կը սիրէ ստէպ պատմել : Անով հպարտ է ուղղակի : Իրեն թէ իր հայրե - նակիցներուն համար խորհրդանշան մըն է ան : Հասկնալու համար Գերմանիոյ վարչապետն ու իր ժողովուրդը, երբեք պէտք չէ մոռնալ ամերիկացի այն սպան, որուն անունը չէ արձանագրած Պատմու - թիւնը եւ որ եկաւ, 1945ի ամառնային օր մը, ըսելու Լուտվիկ Էրհարտին եւ իր հետ ամբողջ Արեւմտեան Գերմանիոյ, — « fամ ըն» :

Էրհարտի ամբողջ կեանքը կազմուած է արդէն իսկ չնախատեսուած դէպքերէ· իրրեւ թէ ամէն ինչ դիպուածի մը ար - դիւնք ըլլար : Օրինակի համար, ոչինչ կը նախատեսմանէր այս պզտիկ քաղքենին Էէ Փրոֆեսսոր մը ըլլալու : Իր ծնողք - ները հագուստեղէնի խանութ մը ունէին Ֆուրթի մէջ, Պաւարիոյ հիւսիսը : Էր - հարտ հպարտ է նաեւ իր համեստ ծա - գումէն, որմէ պահած է երկու յատկա - նշական սէրեր, — թղթախաղ եւ ոտնա - գնդակ : Իր կնոջ եւ մտերիմներուն հետ Մոնթէվիտէոյի մէջ Հայերը յաջողած են մսի մեծաքանակ վաճառման տուներ հիմնել :

Հակառակ մսի առատութեան, կատա - ղարութիւնը վերջին ամիսներուն արդի - լած էր միս ծախել չաբթուան մէջ երեք օր՝ պարկ տալու համար արտածումին եւ մեղմելու համար տնտեսական տագնապը, որուն մատնուած էր երկիրը ժամանակ մը ի վեր :

Առեւտուրի բոլոր ճիւղերուն մէջ ալ կարելի է հանդիպիլ Հայերու : Կօշիկի ճարտարարուեստն ու փոքրաքանակ վա - ճառումը կարեւոր տեղ մը կը գրաւէ մեր հայրենակիցներու գրաղումներուն մէջ, նպարատուներէ վերջ :

ժամերը չարունակ կրնայ սփաթ խաղալ, տեսակ մը գերմանական պլոթ, որուն մէջ կ'ըսուի թէ չատ զօրաւոր է էրհարտ : Գալով ոտնագնդակին, հետաքրքրութեամբ կը հետեւի բոլոր մրցումներուն : Անցեալ տարի, Անգլիոյ թագուհիին այցելութեան ընթացքին, ամէնքը զարմացան, երբ պաշտօնեայ մը ստիպ եկաւ բանիր մը պաշտօնեայ մը ստիպ եկաւ բանիր մը փոխանցելու էրհարտի ականջին : Պետական ի՞նչ սահիպողական գաղտնիքի մասին էր արդեօք : Հետաքրքիր լրագրողները յե - տոյ իմացան որ վարչապետութեան պաշ - տօնեային պատուիրուած էր հետաքրքի - լէն Համպուրկ - Քէօլն մրցումին հետե - ւիլ· պաշտօնական կուզար էրհարտին հա - ղորդելու նշանակուած կէտերը :

Պզտիկ « Լուլու»ն, ինչպէս մայրը կը կոչէր զինքը եւ կը կոչէ տակաւին կինը, ստիպուած էր ուրեմն չարունակել հօրը գործը : Սակայն, 14 - 18ի պատերազ - մին, երբ Ռումանիոյ ճակատին վրայ թնդանօթաձիգ յինապետ է, ռուսական ռումբ կը պայթի ճիշդ գովը : Ոտքէն ծա - նրը վիրաւոր է : Մինչեւ այսօր տակաւին ստիպուած է մասնաւոր կօշիկներ կրել եւ քալել կաղալով :

Այս ռումբը կը փոխէ իր ճակատագի - րը : Արդիլուած է իրեն ոտքի կենալ, երբ իսնութեան մը ստիպուած է ժամերով ոտքի մնալ : Վերջն է վաճառականու - թեան : Հայր էրհարտ, ակամայ, ստիպ - ուած է հոգալ իր զաւակին ուսումնական ծախքը, ուրիչ ապագայ մը ապահովելու համար անոր :

Այս չրջանին մարդ մը, Փրոֆ· Օփըն - հայմըը, պիտի յեղաշրջէ էրհարտի կեանքը : Օփընհայմըը անտեսագիտու - թիւն կը դասաւանդէ Ֆրանքֆուրթի Հա - մալսարանին մէջ, ուր երիտասարդ ու - սանողը տոքթորայի իր աւարտաճառը կը ներկայացնէ : Այս ուսուցչապետը, որուն հանդէպ առանձին սէր մը ունի եւ նկարը ղրած է իր ղրասեղանին վրայ, վարչա - պետարանին մէջ, դինքը պիտի դարձնէ բուռն չատագով մը անգլեսաքսոնեան ձեւի անտեսական ազատականութեան, ինչ որ, աւելի ուշ, պիտի տայ իրեն « Մանչեսթերի դպրոցին վերջին ազա - տականը» մականունը :

Այսքան : Հունտը ցանուած է : Հիմա այլեւս քսան տարի պիտի քնանայ, նախ քան ծլարձակումը :

Իրապէս որ յատկանշական ոչինչ կայ Լուտվիկ Էրհարտի քսան տարուան այս մութ ասպարէզին մէջ : Գաւառին մէջ, միչտ Ֆուրթ, կը զեկավարէ տնտեսական փնտռտուքներու հաստատութիւն մը : Նոյնիսկ իրական Էէ Փրոֆէսոր մը չէր, Համալսարանի իրաւ ուսուցչապետ մը, հեղնութեամբ կ'ատարկեն իր թշնամինե - րը :

Կը ճաշակէ, ինչպէս իր սերունդի բո - լոր Գերմանացիները, երկու պատերազմ, երկու կատարեալ ապէտ, կրկնակի աւե - րած, սով, սեւ չուկայ : Ի՞նչ դաս պիտի քաղէ : Մէկ հատ միայն : Քայզէրի մը կամ Հիթլէրի մը բռնակալութենէն յա - ռաջացած այս բոլոր դժբախտութիւննե - րուն համար մէկ զարման միայն կը տես - նէ, — ազատականութիւնը : Իր համո - զումին վրայ պիտի մնայ միչտ անխախտ : Այնպէս որ, երբ 1945ին Ամերիկացիները կուգան զայն գտնելու, իր ընելիքը պիտի արդէն :

1948ին, իր կեանքի կարեւորագոյն ո - րոշումը կուտայ : Թերեւս տուած միակ որոշումն է, բայց քսան տարիներէ ի վեր « հասունցուցած » է զայն : Այդ տարին, յաղթականները պարտուած Գերմանիոյ կը պարտադրեն «ձի» մը, որ զայն պիտի փրկէ՝ դրամական բարեփոխութիւնը : Կ'այրեն բոլոր հին թղթադրամները եւ փոխարէն իւրաքանչիւր զերմանացի կը ստանայ նոր մարքեր, Ֆրանսական հինգ հարիւր Ֆրանքի արժողութեամբ : Ոչ մէկ Ֆէնինկ աւելի կամ պակաս :

(1 Շար·)

ԵՐԿՈՒ ՆԱՄԱԿ՝ ՀԱՄԱՐԵԱ ՆՈՅՆ ՀԱՍՑԷՈՎ

Ա.

1.

Պարոն Թրեանց .

Այն մասին, որ դուք թողել էք Հայաստանը, ես վաղուց էի լսել, սակայն այսօր ցաւալի մի այցելութիւն ինձ ստիպեց դրիչ վերցնել եւ անդրադառնալ ձեր այդ քայլին թերթի էջերում , ի լուր ամէնքի :

Եթէ յիշում էք, մենք ծանօթացել ենք 1947 թուականին Բաթումում, երբ դուք «Պոբեդա» նաւով ուրիշ հազարաւորների հետ ներգաղթեցիք Հայաստան :

Միշտ էլ դժուար, յաճախ ճակատագրականօրէն խորտակիչ է երազանքի եւ իրականութեան հանդիպումը, էլ ուր մընաց ծանր այն տարիներին, երբ երկիրը նոր էր դուրս եկել ահեղագոյն պատերազմից, քարուքանդ էր, սպառուած , թերասնուած , իսկ ներգաղթը կազմակերպող շատ անխոհեմ պատուիրակներ միայն վարդագոյնով էին սնել հայրենադարձների՝ առանց այն էլ բորբոքուած մտապատկերները՝ հայրենիքի մասին : Այնուհետեւ մեծ ու փոքր անարդարութիւններ, անվստահութեան մթնոլորտ , 49 թիւ ...

Երեւանեան փողոցներում հանդիպելիս մենք հազիւ էինք բարեւում իրար , իսկ աւելի յաճախ՝ չտեսնելու էինք տալիս : Դուք քայլում էիք զոռող, դժուարամատոյց : Ձեր այդ կեցուածքը ես բացատրում էի վերոյիշեալ ընդհանրական պատճառներով եւ հակուած էի արդարացնել ձեզ ...

Սակայն այս տարի ամառը մենք անակընկալօրէն հանդիպեցինք Լուսակերտ աւանում, նշանաւոր ծաղկաբոյծ Վարդդէս Գործունեանի վարդանոցում : Դուք ձեր ընտանիքով սեղան էիք բացել այնտեղ, ինքներդ էլ զարմանալի փոխուած էիք՝ զուարթ, մարդամօտ : Ես ուրախացած ողջունեցի ձեզ եւ այս անգամ էլ ձեր զուարթութեանը վերագրեցի բարձր , ընդհանրական դրդապատճառներ. չէ՞ որ շատ բան էր փոխուել 1947ից ի վեր ..

Աւա՛ղ, ես սխալուեցի : Դուք զուարթ ու մարդամօտ էիք նրա համար, որ ձեզ թոյլատրուած էր Բէյրութ վերադառնալ, դնալ Հայաստանից :

Եւ գնացիք :

Ինչո՞ւ գնացիք, պարոն Թրեանց :

Հենց Բաթումից սկսած դուք սահմանազատուած էիք ներգաղթի նեղութիւններից : Քարաւանապետի, թէ մի այլ հանդամանքով, դուք եւ ձեր տիկինը տեղաւորուած էիք ոչ թէ բազմաթիւ մահճակալներով խճողուած , ընդհանուր ծածկի տակ , այլ Բաթումի շքեղ հիւրանոցում : Երեւանում ձեզ համար ապահովուած էր տնտեսագէտի գիտական աշխատանքը՝ Հայկական ակադեմիայի ցանցում : Բարեկամութեան փողոցի վրայ ձեր երկյարկանի մենատունը մայրաքաղաքի ամենաճոխ տներից էր, ձեր «Վոլգա» ինքնաշարժը՝ ամենանորերից , ձեր ամսական ռոճիկը՝ ամենաբարձրերից՝ չհաշուած այլեւայլ լրացուցիչ եկամուտները... Դուք ստացաք դիտութիւնների թեկնածուի կոչում, ձեր շուրջը ստեղծուած էր բարձր համարում, դուք վայելում էիք ակադեմիայի ղեկավարների հովանաւորութիւնը : Ձեզ, առաջին իսկ դիմումով, հնարաւորութիւն տրուեց ճամբորդելու Չինաստան, Ճապոնիա, ձեր տիկնոջը՝ Բէյրութ ...

Ուրեմն ինչո՞ւ գնացիք, պարոն Թրեանց :

Գիտեմ, որ այս տողերը կարդալիս , դուք պէտք է երկիմաստ ժպտաք, այսինքն թէ՝ «Մարդ ոչ միայն հացիւ կեցցէ, այլ եւ բանի՛ւ »...:

Համաձայն եմ : Մարդուն պէտք են ոչ միայն նիւթական բարեկեցութիւն, այլեւ հոգեկան բարձր մղումներ, հոգեւոր լիցք, երազանք : Սակայն ի՞նչը կարող է հայ մարդուն աւելի ներշնչել բարձր մղումներ, տալ հոգեկան լիցք ու հարբստութիւն, քան հայրենիքը, հայրենիքում ապրելը, հայրենի չէնքի վրայ սեփական ձեռքով մի քար աւելացնելը : Վայրիվերումնե՞ր, թերինե՞ր, հոգին վիրաւորող անարդարութիւննե՞ր : Այո, եղել են, դեռ կան, դեռ կը լինեն : Սակայն ամէնքին է յայտնի, թէ ինչ վիթխարի տեղաշարժ եղաւ վերջին տասնամեակում դէպի լաւը . եւ թէ ինչքան ճիգ ու ջանք են թափել եւ թափում հայրենիքի ժողովրդանուէր մարդիկ այդ տեղաշարժը աւելի խորացնելու , թերիները ի սպառ վերացնելու համար :

Իսկ դո՞ւք :

Ասում են, դեռ 47 թուին, Հայաստան ներգաղթելուց յետոյ, դուք ձեր կնոջ հետ գնացել էք կինօ : Սրահում մի անկիրթ տղայի հայհոյանք այնպէս է խրտնեցրել ձեզ, որ դրանից յետոյ հայաստանեան որեւէ կինոսրահ կամ թատրոն ոտք չէք դրել ...

Ի՞նչ արեցիք, դուք, պարոն Թրեանց , որպէսզի Հայաստանի կինոսրահներում այլեւս հայհոյանք չլսուի : Դուք, երբ այդքան նրբակիրթ էիք եւ բարձր աշխարհիկ, փորձեցի՞ք փոքր ինչ օգնել , որպէսզի որքան կարելի է շուտ մշակուեն՝ աւերից ու կոտորածներից հազիւ աչք բացած, միշտ հացի եւ օթեւանի հոգսով ծանրաբեռ մարդկանց բնաւորութիւնը ու շարժուձեւերը :

Աւա՛ղ , դուք ոչինչ էլ չարեցիք : Դուք քաշուեցիք ձեր պատեանի մէջ, փակուեցիք ձեր մենատան պարիսպներով, եւ ձեր հոգին ու ազատ ժամանակը լցնելով որսորդութեամբ , թղթախաղով, — միշտ հեռու եւ անհաղորդ մնացիք հայրենիքի կեանքին, նրա վշտերին եւ ուրախութիւններին, նրա դժուար առօրեային : Տասնեւութ տարի շարունակ, փակուած ձեր առանձնասենեակում, դուք զբաղուեցիք ձեզանից տասնեակ հազարաւոր կիլոմետրեր հեռու գտնուող Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի նաւթաշատ հողերի ուսումնասիրութեամբ , երբեք չհետաքրքրուելով, թէ ինչպիսի ջանք ու լարումով են Հայաստանի մարդիկ՝ թէ՛ տեղացի , թէ՛ հայրենադարձ, — չէնացում հայրենի ժայռաշատ հողը, թէ ինչ ճիգ ու քրտինքով են ամայի օձաբների վրայ աշխարհ եկել այն հազարերանգ վարդերը , որոնց քնքուշ ստուերների տակ դուք սրխտորով ու բաստուրմայով բուրող սեղան էիք բացել ... Մինչդեռ, 1947 թուին, Բէյրութում, ներգաղթի նաւը բարձրանալիս, դուք յայտարարում էիք. « Ես կ՝երթամ հայրենիք աշխատելու, բուռն կերպով աշխատելու»: «Մենք մեր հայրենի եղբայրներուն հետ պիտի շարունակենք անոնց կերտումի աշխատանքը »...

Գուցէ դուք կրկնէք հայրենուրացների՝ սեփական խիղճը հանգստացնող յերիւրա՞նքը, թէ վերադարձանք արտասահման, որովհետեւ Հայաստանը Հայաստան չէր, այլ ռուսականացուած ծայրամաս , որտեղ ճնշւում էր հայրենի մշակոյթը , հայերէն լեզուն ... Դուք, պարոն Թրեանց, փորձեցի՞ք, թէկուզ ձեր հնարաւորութեան սահմաններում, հակազդել կարծեցեալ այդ վիճակին :

Ոչ միայն չփորձեցիք, այլ դուք, հայակուլ հեռուներից հայրենիք ներգաղթած սփիւռքահայդ, Կահիրէի Նուբարեան վարժարանի սանդ, հայրենի հողի վրայ դրկեցիք ձեր տղային հայկական դպրոցում կրթութիւն ստանալու հնարաւորութիւնից եւ, ի պատասխան ձեր ծանօթների տարակուսանքին, պատեհապաշտի անշփոթութեամբ բացատրեցիք, թէ այդպէս են վարւում , որովհետեւ «կտոր մը հացի խնդիր է »...

Ո՛չ, պարոն Թրեանց, «բանիւը» չէ՛, «հացիւն » է, միայն « հացիւ»ը, որ ձեզ Երեւանից ետ տարաւ դէպի Բէյրութ : Ձեզ տարաւ անկաշկանդօրէն հարստանալու հեռանկարը, ձեր աներորդու՝ Բակալեան մակարոնի գործարանի եկամուտները կիսելու ակնկալութիւնը, սովետական պայմաններում անհրաժեշտ ասպարէզը չստացած ձեր շահամոլութիւնը, տարաւ դրամը, ոսկին ...

Հայաստանից մեկնելիս դուք չնկատեցիք էլ ձեր աշխատանքի ընկերների աչքերում մխացող ցաւն ու վիրաւորանքը , դուք տարուած էիք ձեր մենատան, դարաժի եւ ինքնաշարժի առ ու ծախով , կուտակած դրամների փոխանակութեամբ, արտասահմանում առանձնապէս դին ունեցող թանկարժէք մուշտակների դնումով եւ այս կարգի մտահոգութիւններով ... Անցած տարեվերջին ձեր նախկին աշխատավայրի ակադեմիայի արեւելագիտութեան սեկտորի մարդիկ նոր տարուայ շնորհաւորական քարտը չէ, որ ստացան ձեզնից, այլ Սովետական Միութեան մինիստրների սովետին ուղղուած դիմումը, որտեղ դուք խնդիր էք դնում վալիւտայի վերածած Բէյրութ փոխանցել ձեր՝ 47 թուականից ի վեր ունեցած պետական փոխառութեան պարտատոմսերի դումարը ... ես չգիտեմ, ձեր այս վերջին քայլի մէջ ի՞նչն է աւելի դեր խաղացել, Պէյրութում՝ ակնկալածից աւելի պակաս հարստութիւն ստանա՞լը, թէ ձեր՝ չափ ու արժանապատուութիւն չճանաչող ագահութիւնը : Բայց այս բոլորից յետոյ մի բան ես հաստատ գիտեմ, որ դուք մանր մարդ էք, պարոն Թրեանց, այնքան մանր, որ չարժէր ձեզնով զբաղուել : Եւ ես չէի էլ զբաղուի, եթէ չլինէր ցաւալի այս այցելութիւնը ...

Իմանալով, որ Ֆրանսահայերից ոմանք լքում են Հայաստանը եւ վերադառնում, ես մխիթարւում էի նրանով, որ այդ արարքից հեռու են Լիբանահայերը, Սիրիահայերը, Եգիպտահայերը, որոնք կազմում են հայրենադարձների ամենաստուար զանգուածը : Սակայն ահա դէմս նստած է իմ հայրենադարձ ծանօթներից մէկը, որին ես առիթ եմ ունեցել օգնելու աշխատանքի եւ այլ հարցերում :

Իմ ծանօթն այս անգամ ինձ անակնկալի է բերում .

— Ուզում եմ վերադառնալ .

— Ո՞ւր ...

— Բէյրութ ...

— Ի՞նչպէս — ականջիս չեմ հաւատում ես, — միթէ՞ որեւէ բէյրութահայ արդէն վերադարձել է ...

— Այո... Յակոբ Թրեանցը եւ իր ընտանիքը ...

Ահա, այս արեցիք դուք, պարոն Թրեանց :

Այսուհետեւ Բէյրութի փողոցներում աւելի զոռող եւ աւելի դժուարամատոյց կարող էք քայլել, քանզի դուք՝ կուրծք տալով դժուարութիւններին՝ վաստակեցիք Բէյրութահայերից առաջինը հայրենիքը լքելու համազգային պատիւն ու համբաւը : Եւ եթէ, ի երջանկութիւն ձեզ, ձեր օրինակն աւելի շատ մարդկանց հրահրի ճամպրուկ կապելու, դուք կը հրաչակուէք Երեւանից Բէյրութ ձգուող քարաւանի քարաւանապետը :

Վայելեցէք ձեր այս փառքը, ինչպէս եւ լիբանանեան մեծահարուստի ձեր բազմազան մենաշնորհները : Երեւանի կինոսրահում ձեր ականջը վիրաւորող աղայական հայհոյանքի փոխարէն, փառաւորուեցէք կաբարէի հարբած այցելուների՝ մերկացող դեղուհիներին պարուրող, վաւաշոտ հառաչով : Ծաւալեցէք ձեր մակարոնային գործունէութիւնը եւ հմտաբար գործի դնելով ձեր որդի Կարոյի՝ Հայաստանում ձեռք բերած «կտոր մը հացը », լայնօրէն առեւտրական գործարքներ սկսէք Սովետական Միութեան հետ, ջանալով աւելի շատ շահոյթ քամել նաեւ Հայաստանից ...

Ձեր բոլոր գործերում ես յաջողութիւն եմ ցանկանում ձեզ եւ վերջին այս մաղթանքով փակում ձեզ հետ իմ հաշիւը, որը, ճիշդն ասած, ձեզ համար չէ, որ բացել էի... Ինձ մտահոգում են կապոյտ ու տխուր աչքերով, երկմտութիւնների մէջ տուայտող իմ հին ծանօթն ու նրա նմանները, եւ նրանց համար է, որ ես սկսել ու պիտի շարունակեմ զրոյցս ...

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԵՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

—*—

(Գ. եւ վերջին մաս)

Գանք մեր նախակրթարաններուն :

Ահաւասիկ բաղդատական մը Հայկական , Ամերիկեան եւ Սովետական վարժարաններուն. —

1. — ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ

ԴԱՍԱՑՈՒՑԱԿ

ՆԻԻԹԵՐ	ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐ Ա.	Բ.	Գ.	Դ.	Ե.
Կրօն	1	1	1	1	1
Հայերէն	8	8	7	6	6
Հայոց Պատմ.	2	2	2	2	2
Թուաբանութիւն	5	5	5	4	—
Գիտութիւն	2	2	2	2	—
Աշխարհ.	1	1	1	1	1
ԱՐԱԲԵՐԷՆ					
Լեզու	8	8	8	8	8
Պատմ.	—	—	—	1	2
Աշխարհ.	—	—	—	1	2
Թուաբ.	2	2	2	2	5
Գիտութ.	—	—	1	2	3
Օտար լեզու	6	6	6	5	5
Երաժշտ.	1	1	1	1	1
Գծագր.	1	1	1	1	1
Մարզանք	1	1	1	1	1
Գումար ժամերու	38	38	38	38	38

2.— ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ

ԴԱՍԱՑՈՒՑԱԿ

ՆԻԻԹԵՐ	ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐ Ա.	Բ.	Գ.	Դ.	Ե.	Զ.
Անգլերէն	5	5	5	5	5	5
Թուաբանութիւն	5	5	5	5	5	5
Գիտութիւն	5	5	5	5	5	5
Գծագր. եւն.	5	5	5	5	5	5
Պտոյտներ եւն.	2	3	3	—	—	—
Պատմ. կամ Աշխարհ.	—	—	—	5	5	5
Գումար ժամերու	22	23	23	25	25	25

3.— ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆԻ

ԴԱՍԱՑՈՒՑԱԿԸ

ՆԻԻԹԵՐ	ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐ Ա.	Բ.	Գ.	Դ.	Ե.	Զ.
Մայրենի լեզու	13	13	13	9	9	8
Թուաբանութիւն	6	6	6	6	6	6
Պատմութիւն	—	—	—	2	2	2
Աշխարհագր.	—	—	—	2	3	2
Գիտութիւն	—	—	—	2	2	2
Բնագիտութիւն	—	—	—	—	—	2
Օտար լեզու	—	—	—	—	4	4
Մարզանք	2	2	2	2	2	2
Գծագրութիւն	1	1	1	1	1	1
Երաժշտութիւն	1	1	1	1	1	1
Գործնական դասեր	1	1	1	1	2	2
Գումար ժամերու	24	24	24	26	32	32

Այս դասացուցակներու բաղդատութենէն ի յայտ կուգայ թէ ամերիկացի աշակերտը միջին հաշուով շաբաթական 24 ժամ դաս կ՝ընէ, սովետականը՝ 28 ժամ իսկ մեր աշակերտը՝ 38 ժամ : Նաեւ կը տեսնուի, թէ մեր դասացուցակներուն մէջ որոշ նիւթեր շատ կանուխէն ներմուծուած են, եւ թէ կարգ մը նիւթերու անտեղի տարեկան կրկնութիւն կայ, ցրուելով աշակերտին ուժերը, ինչ որ կը նուազեցնէ անոր արդիւնաւորութիւնը : Ինչպէս յիշեցինք վերը, մեր աշակերտները դժուարին կացութեան մատնուած են եւ պէտք է աւելի չծանրացնենք այդ կացութիւնը, մեր տգիտութեամբ :

Ստորեւ կը ներկայացնենք նախակրթարանի դասացուցակին մեր կողմէ կատարուած մէկ բարեփոխութիւնը : Նոյն ձեւի փոփոխութիւններ պէտք է կատարուին երկրորդական վարժարաններու դասացուցակին մէջ եւս :

ԻՄ ԹԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆՍ

ՆԻԻԹԵՐ	ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐ Ա.	Բ.	Գ.	Դ.	Ե.
Կրօն	—	—	—	—	1
Հայերէն	8	8	7	6	5
Հայոց Պատմութիւն	—	—	—	—	3
Թուաբանութիւն	5	5	5	4	—
Գիտութիւն	—	—	2	2	—
Աշխարհ.	—	—	—	1	—
Արաբ. լեզու	8	8	8	8	8
Արաբ. Պատմ.	—	—	—	1	2
Արաբ. Աշխարհ.	—	—	—	1	2
Արաբ. Թուաբ.	—	2	2	2	5
Արաբ. Գիտ.	—	—	—	2	3
Օտար լեզու	—	—	—	5	5
Երաժշտութիւն	1	1	1	—	—
Գծագրութիւն	1	1	1	—	—
Մարմնամարզ	1	1	1	1	1
Գումար ժամերու	24	26	27	33	35

Մեր համոզումով կրօնքի դասի տեղ ուժ տալու ենք առաւօտեան բարոյախօսութեան պաշտամունքի եւ կիրակնօրեայ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գ. ԿԻԻԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

(Բ. եւ վերջին մաս)

19.— Բիւզանդական Գիտութեանց Միջազգային Համագումարին 3500 տոլար :

Օքսֆորտի մէջ 1966 Սեպտեմբերին տեղի ունենալիք Բիւզանդական Գիտութեանց Միջազգային համագումարին ներկայացուելիք զեկոյցներուն հրատարակութեան համար : Յատկացուած ընդհանուր գումարին (7000 տոլար) մնացեալ 3500 տոլարը պիտի տրամադրուի անգլիական ձեռնարկներու յատուկ պիւտճէէն :

20.— Հելիոպոլիսի ծերանոցին (Յունաստան) 5000 տոլար :

Ծերանոցին շէնքը կեդրոնական ջեռուցիչով օժտելու համար կատարուած օժանդակութիւն :

21.— Սուրբ Խաչ Դպրեվանքին, Պոլիս 30·000 տոլար :

Տարեկան 15·000 տոլարի բացառիկ յատկացում 1965/66 եւ 1966/67 ուսումնական տարեշրջաններուն համար :

22.— Սփիւռքի հայկական վարժարաններուն 50·000 տոլար :

Յաւելուած՝ 1964ին կատարուած 350 հազար տոլարի յատկացումին վրայ, ըՍփիւռքի հայկական վարժարաններուն մէջ 1965/66 եւ 1966/67 տարեշրջաններուն հոգալու համար կրթաթոշակները որոշ թիւով չքաւոր աշակերտներու :

23.— Ազգային ծերանոցին, Հալէպ, 4265 տոլար :

Լուացքի խոշոր մեքենայի մը եւ յարակից կազմածներու գնման համար :

24.— Հայ Կաթողիկէ Անարատ Յղութեան Քոյրերու Սրբուհի Ագնէս վարժարանին, Պուրճ Համուտ (Լիբանան) 7500 տոլար :

Ի նպաստ մանկապարտէզի նոր շէնքի մը շինութեան : Ծրագրին իրագործման համար ըլլալիք ընդհանուր ծախքերուն՝ վարժարանը իր մասնակցութիւնը կը բերէ հաւասար գումարով մը (7500 տոլար) :

25.— Հայ Կաթողիկէ Անարատ Յղութեան Քոյրերու «Նօթրը Տամ տը Լուրտ» մանկապարտէզին, Մարսիլիա, 8000 տոլար, օժանդակութիւն՝ ի նպաստ նոր շէնքի մը կառուցման :

26.— Պօնի Համալսարանին բանասիրական ճիւղին, Պօն (Գերմանիա) 3000 տոլար :

Հայագիտական հրատարակութիւններու եւ գիրքերու հայթայթման համար :

27.— Սփիւռքի հայկական վարժարաններուն 250·000 տոլար :

Յաւելուածական յատկացում՝ Սփիւռքի հայկական վարժարաններու շէնքերուն անհրաժեշտ նորոգութեան, բարեփոխութեան եւ ընդարձակման համար :

28.— Համալսարանական կրթաթոշակներ 400·000 տոլար :

Նոր այս վարկը բացուած է հոգալու համար արժանաւոր հայ համալսարանական ուսնողներու կրթաթոշակները 1966/67 տարեշրջանին :

29.— Ազգային Առաջնորդարանին, Գահիրէ 4500 տոլար :

Ազգային Առաջնորդարանի հովանիին տակ գործող դարմանատան նուիրուելիք Ք-Րէի կազմածի մը՝ ինչպէս նաեւ «մութ սենեակ»ի վերաբերեալ գործիքներու եւ առարկաներու հայթայթման համար կատարուած յատկացում :

30.— Սփիւռքի հայկական նախակրթարաններուն 100·000 տոլար :

Դպրոցական մատենադարաններու հաստատման եւ բարգաւաճման համար :

31.— Հայաստանի գիտական եւ մշակութային հաստատութիւններուն 100·000 տոլար :

Ի նպաստ գիտական եւ մշակութային ձեռնարկներու :

Գումար՝ 1·394·865 տոլար

×

Ամփոփում Հիմնարկութեան կողմէ ցարդ կատարուած յատկացումներու

Գումար՝ մինչեւ 31 Դեկտեմբեր 1964 կատարուած յատկացումներու 7·119·409 տոլար :

Գումար՝ 1 Յունուար 1965էն մինչեւ 31 Դեկտեմբեր 1965 կատարուած յատկացումներու 1·394·865 տոլար :

Ընդհանուր գումար Հիմնարկութեան կողմէ մինչեւ 31 Դեկտեմբեր 1965 կատարուած յատկացումներու 8·514·274 տոլար :

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻԻԼՊԷՆԿԵԱՆ
ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Լիզպոն, 31 Դեկտ. 1965

դպրոցներու : Իսկ նախակրթարանի պատմութեան դասերը կրնան զեղչուիլ :

Եզրակացնենք .—

Մեր դպրոցներու կրթական ծրագիրը շատ խճողուած է, աշակերտներու մեծամասնութենէն պահանջելով անկարելին : Ուշ կամ կանուխ, այս իրողութիւնը իր յոռի ազդեցութիւնը պիտի ձգէ մանուկին մտային եւ ֆիզիքական առողջութեան վրայ : Շատ բան եւ միաժամանակ սորվիլ ջանալով, չեն կրնար որեւէ մէկ նիւթ լաւապէս սորվիլ : Լիբանանեան պաքալորէայի մէջ յաջողած, երկրորդական վարժարանէ ռեւէ շրջանաւարտի ըսէք, որ արաբերէնով հինգ տողնոց նամակ մը գրէ եւ պիտի տեսնէք, որ մեծամասնութիւնը պիտի չկարենայ գոհացնել ձեզ : Եթէ այս ներկայ վիճակը շարունակուի, հայ ծնողքներ ուշ կամ կանուխ պիտի ստիպուին իրենց զաւակները զրկել օտար վարժարաններ, ինչպէս ոմանք կ՝ընեն արդէն :

ՏՈՔԹ. Ս. Ե. ԳԱՐԱՅԵԱՆ

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Յիսնամեակն է Համաստեղի գրական գործունէութեան : Իր ծննդեան ալ եօթանասնամեակը :

Այս բարեբաստ առիթով, վերջերս, Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներուն մէջ կազմուեցաւ Կեդր. Յանձնախումբ մը, որուն նպատակն է՝ գնահատել ու պատուել Հայ Մշակոյթի մեծ վաստակաւոր մը՝ Համաստեղ, համահայկական ու միասնական յոբելեանով մը :

Ոչ մէկ տարակոյս, որ ազգային ու մշակութային ամէն գործունէութիւն քաջալերելու կոչումն ունեցող Հայ Մամուլը ուրախութեամբ պիտի լսէ այս ազուոր լուրը. եւ առաջին առթիւ իսկ սիրով ու հպարտութեամբ պիտի հաղորդէ զայն, իր ընթերցողներուն եւ իր շրջանի հասարակութեան : Նոյն ատեն պիտի ընէ ամէն ջանք, որ մշակութային այս ձեռնարկով շատեր հետաքրքրէ, շատեր ոգեւորէ :

Մեր յոյսն է — պիտի ըլլայ նաեւ մեր ջանքը — որ այս շարժումը իր բարերար ազդեցութիւնն ունենայ, հայկական շրջաներու մեր ուսանող բազմութիւններուն վրայ եւս — պատանի՛ թէ երիտասա՛րդ :

Այս մասին մտածել ու անհրաժեշտ ջանքեր կատարել՝ անպայման կրնայ հայկականօրէն դաստիարակիչ ըլլալ մեր ուսանողներէն շատերուն, տեղ տեղ հայախօս, քանի տեղեր ալ՝ ոչ-հայախօս— հիւրընկալ երկրին լեզուն խօսող եւ այդ երկրին վարժարանները յաճախող :

Այս ազդեցութիւնը — եթէ նոյնիսկ երբեմն ժամանակաւոր — հայ երիտասարդութեան համար կրնայ ըլլալ սթափեցուցիչ մը, որ մտածել տայ գոնէ ոմանց : Մանաւանդ, երբ այս երիտասարդները տեսնեն թէ որքան շատեր իրենց սիրտն ու հոգին կը դնեն բոլորին խօսող ու բոլորը ոգեւորող այս ձեռնարկին մէջ. ասոր նման ա՛յլ գործերու մէջ :

Համաստեղի այս Յոբելեանը թող ըլլայ լաւ առիթ մը, որ հայ ժողովուրդի յաւերժութեան ձգտող առաջնորդներ՝ աւելի հետաքրքրեն մեր բազմութիւնները հայ գրականութեամբ ու հայ մշակոյթի բոլոր նուիրեալներով, ամէն տեղ — սկսած Հայաստանէն՝ մինչեւ փոքր ու հեռաւոր անկիւնները աշխարհի, ուր Հայեր կ՝ապրին ու կը ստեղծագործեն. ուր Հայեր կը ջանան տոկալ ու տեւել, Հայութեան ու Հայաստանի սիրոյն :

Մեծ յոյս ունինք որ Համաստեղի այս Յոբելեանին առիթով, ջերմ ու սրտագին պիտի ըլլայ արձագանգը, նաեւ Հայաստանի մէջ :

Քաղցր է յիշել այս տեղ թէ 1965ի վերջերը, Համաստեղի եօթանասնամեակի առթիւ, Հայաստանի ցոյց տուած սիրալիր հետաքրքրութիւնը մեզ համար ալ եղաւ քաջալերական մղում մը :

Սա անցնող տարիներուն, յատկապէս Ամերիկայի մէջ, քանիներուն բաղձանքն ու դաղափարն էր եղած, համազգային տարողութեամբ տօնել Համաստեղի Յոբելեանը. բայց չէր եղած մէկը, որ շարժումին իրական նախաձեռնողը դառնար, առանց Համաստեղին ալ գիտութեան ու հաւանութեան :

Բարեբախտաբար եղաւ վերջապէս՝ գրեթէ նման բան մը :

Եւ այդպիսով ալ սկսաւ մեր բոլորին փափաքած շարժումը՝ ինքնաբերաբար :

Մեր յոյսն է ու փափաքը, որ Համաստեղի հանդէպ սիրոյ ու յարգանքի ամէն արտայայտութիւն, եւ իր գրականութիւնը աւելի ծանօթացնելու ամէն ջանք, լայն արձագանգ գտնեն ամէն հայ թերթի մէջ : Նաեւ ձեր թերթին մէջ :

Հայ մամուլի շինարար դերին հաւատքն ու բաղձանքը ունեցող մեր ժողովուրդը այդ կը սպասէ :

Լաւ կ՝ըլլար եթէ այս Յոբելեանին նուիրուած բոլոր հանդիսութիւնները, որքան հնար է, կատարուէին մօտն ու հեռուն, յառաջիկայ Մարտ, Ապրիլ ու Մայիս ամիսներուն :

Որոշ ժամանակի մը մէջ այս գործը ըսկըսելու եւ լրացնելու ջանքը կրնայ նպաստել, որ հանրային ուշադրութիւնն ու հետաքրքրութիւնը մնան՝ աշխոյժ ու խանդավառ :

Այս ուղղութեամբ մեծապէս գնահատելի պիտի ըլլայ ամէն աջակցութիւն, զոր պիտի ուզեն ընծայել մեր մտաւորականութիւնն ու մամուլը, այս Յոբելեանը առաւելագոյն յաջողութիւն մը դարձնելու համար :

Նոյնպէս սիրելի ու գնահատելի պիտի ըլլայ ամէն գործակցութիւն, զոր նաեւ ժողովուրդի համեստ խաւերը պիտի բերեն՝ յաճախ անանուն, բայց հաւատաւոր իրենց կամաւորներով, մեր բոլոր շրջաններուն մէջ :

Յարգանքներով,
Յոբելենական Յանձնախումբի անունով

Նախագահ՝ ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

Քարտուղար՝ ՅԱԿՈԲ ԽԱՇՄԱՆԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (50)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

— Տիկին, դուք իբրեւ իր կինը զայն մեզմէ աւելի կը սիրէք, դիտենք, եւ այդ պարագան նկատի պիտի ունենանք, որովհետեւ մեր ալ եղբայրն է, պատասխանեց Փիէր, որուն աչքերը լեցուած էին :

Մատլէն Շապան իր քեռայրին եւ Լեւոնի հետ համբուրուեցաւ : Բայց այս միջոցին Փիէր Մօպրէ բնազդական շարժումով մը մէկ կողմ քաշուեցաւ : Մանկամարդ կինը անոր կողմը քալեց, բայց չհամարձակեցաւ անոր հետ եւս համբուրուիլ :

— Պարոն, միայն այս վայրկեանին է որ կը հասկնամ թէ ձեր հաւատարմութիւնը վարձատրելու համար ձեզի յարգելէ եւ ձեզի երախտապարտ ըլլալէ ուրիշ բան պիտի չկրնամ ընել, ըսաւ մանկամարդ կինը դողդոջուն ձայնով մը :

— Չհասկցայ, տիկին, պատասխանեց Մօպրէ խեղդուկ ձայնով մը :

— Որքան քաջ նոյնքան նաեւ վեհանձն էք, պարոն, պատասխանեց տիկին Շապան ձեռքը անոր երկարելով : Վստահ եմ որ մեզ պիտի չմոռնաք : Երկու կիներ ձգած էք ձեր ետին եւ վստահ եմ որ զանոնք պիտի չհեռացնէք ձեր միտքէն : Իսկ այդ կիները իրենց հաւատարիմ մնացողներուն համար պիտի աղօթեն հոս ամէն օր :

Այս ըսելով, մանկամարդ կինը արտասուաթոր աչքերով խմբագիրին նայեցաւ :

Մօպրէ խոնարհեցաւ ու դողդղաց ...: Այդ բառերը իրեն ըսող կնոջ ձեռքը համբուրած միջոցին զգաց թէ ան կը դողդղար : Երիտասարդ խմբագիրը սարսռաց այս անգամ : Գլուխը վեր բարձրացուց եւ իրեն նայող կապոյտ աչքերը փնտռեց :

— Տիկին, Կանաչ Ադամանդը արդէն մեր քովն է, բայց ես, աւելի բախտաւոր եմ երկու ընկերներէս, ձեր երկու կապոյտ ադամանդներուն յիշատակը պիտի տանիմ հետս, պատասխանեց Մօպրէ անուշ ձայնով մը :

Եւ դեղեցիկ կնոջ աչքերուն մէջ նայեցաւ, որոնք այդ միջոցին իրաւ կապոյտ ադամանդի մը պէս կը փայլէին ...:

ԱՆԱՊԱՏԸ

Արշաւախումբը պատերազմական դիրքով ճամբայ ելաւ :

Մօպրէի երեք շուները անապատին դեղնորակ աւազին վրայ ցատկռտելով գունդին կը հետեւէին : Ինչպէս եւ Ինչու առջեւէն, իսկ Մարքիզ՝ ետեւէն :

Արշաւախումբը վեց գումարտակներու բաժնուած էր, որոնցմէ իւրաքանչիւրը, լրաբերով մը միւսին կապուած, դէպի միեւնոյն նպատակը կ՝ուղղուէր : Վարը դեղին աւազ... վերը՝ կապոյտ...: Անծայրածիր անապատ :

— Ձեզի բան մը ըսե՞մ, ընկերներ, խօսք առաւ Մօպրէ : Կեանքիս մէջ առաջին անգամն է որ երկու թոքերովս ազատ շունչ կ՝առնեմ ....: Հոս ալ աւազուտ ասպարէզին մէջ այդ մեծապատիւ Սեւ Արծիւները եթէ կրնան թող դէմերնիս ելլեն ....: Կեցցէ ազատութիւնը...:

— Կեցցէ աշխարհագրական միջոցը ... դոչեց ճարտարագէտը :

— Կեցցէ բնագիտական անջրպետը ..., գոռաց բժիշկը :

— Հոս փլցուելիք շեղջակոյտը չկայ, մէջ բերաւ Փիէր :

— Ոչ ալ իր սիկառը վառել ուզող անցորդ, որ դանակը ձեռքը վատաբար վրադ յարձակի, աւելցուց Լեւոն ուրախութեամբ :

— Եւ ոչ ալ բնամորմով մարդ թունաւորել ուզող ոճրագործ, մէջ բերաւ Մօրիս խեղդուկ ձայնով մը :

Այս խօսքին վրայ երեքը մէկէն դէմքերնին կախեցին :

— Մարսիլիայէն հեռագիր մը ստացայ շարունակեց բժիշկը : Խեղճ Մօրթէնը մեռեր է :

— Սիրելի Մօրիս, այդ խեղճ մարդուն վրէժը առնել մեր վրայ պարտականութիւն կ՝ինյնայ, պատասխանեց Լեւոն պահ մը լռելէ ետք : Պատժելու ենք այդ մարդասպանները :

Այս միջոցին, երեք բարեկամները տեսան որ ուղտաւոր մը կրակի արագութեամբ իրենց կողմը կը վազցնէր իր կենդանին :

Ուղտաւորը անոնց մօտենալով ըսաւ .

— Եասի Իպրահիմը պարոն Մօպրէն տեսնել կ՝ուզէ : Փիէր իր ձին խթանելով առաջ վազցուց :

Երբ Իպրահիմի քով հասան, երկուքը մէկէն իրենց կենդանիներէն վար ցատկեցին :

Իպրահիմ կամաց կամաց յառաջանալով, գլուխը գետին ծռած, հոգը քննելու վրայ էր :

— Ոտքի հետքե՞ր գտար, Իպրահիմ, հարցուց Մօպրէ :

— Այո պարոն :

— Դուն ոտքի հետքերէն լաւ կը հասկընաս, քանի՞ հոգի են :

— Հինգ, եա խավակա :

— Վստա՞հ ես, ես հոս աւելի հետքեր կը տեսնեմ :

— Անոր համար որ հոս կեցուցեր են իրենց հինգ ուղտերը :

ՓԻԷՐ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Տատրօղլու եւ աղջիկը՝ Ժոէլ, Այրի Տիկին Հերմինէ Աղլաղան-եան, Տէր եւ Տիկին Վահէ Թոսունեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Զարֆճեան: Գաղանճեան, Ինճուճեան, Աւանեան, Աղլաղանեան եւ Մելքոնեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ԶԱՐՖՃԵԱՆԻ
(Ծնեալ Գազաննեան)

մահը, որ պատահեցաւ Փետր. 9ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ (Փետր. 12) կէսօրէ ետք ժամը 13·30ին Լառիպուազիէրի հիւանդանոցը, Մուտք՝ 41 Պուլվար տը լա Շափէլ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Լա Փի դերեզմանատունը, Սէն Մօռ տէ Ֆոսէ, ուր պտի կատարուի եկեղեցական արարողութիւնը:

Մահազդ դրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Տաւուտեան, Տէր ւ Տիկին Սարգիս Ազարեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր՝

ՍՐԲՈՒՀԻ ԱԶԱՐԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար մէկին, Մոսկուա:

Այս տխուր առթիւ, Տաւուտեան եւ Ազարեան ընտանիքները հետեւեալ նուէրները կ՚ընեն. —

Սեւրի Ս. Մուրատեան վարժարանին՝ 200 Ֆրանք:

Կապոյտ Խաչի Օդափոխ. կայանին 100:

Կարմիր Խաչի Օդափ. Կայանին՝ 100:

Դպրոցասէրի՝ 100:

«Յառաջ»ի բարգաւաճման՝ 100:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Պօղոս Թիւլպէնճեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ, յետ պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իր կնոջ՝

ՌՈԶ ԹԻԻԼՊԷՆՃԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ Թիւլպէնճեան ընտանիքներու համայն ննջեցելոց յիշատակին:

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան նորակազմ դիւանը իր երկու մասնաճիւղերով՝ Կարմիր Խաչի եւ Որբ., ներկայիս կը յայտարարեն թէ այս Կիրակի (13 Փետրուար), Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Միութեան հանգուցեալ հիմնադիրներուն, անդամներուն եւ անդամուհիներուն համար:

Այս առթիւ ըլլալիք նուիրատուութիւնները պիտի յատկացուին եկեղեցւոյ զըմբէթի նորոգութեան:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Մարսէյլի միջ-մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Վարժապետեանի, իրենց եղբօր, կսկծալի մահուան առթիւ:

×

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր Շ. Նարդունիի իր սիրելի մօր Տիկին Մարիամ Այվազեանի մահուան, տխուր առթիւ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն եւ իր շրջանի բոլոր մարմինները, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը, ընկեր Կարապետ Տօնապետեանի մահուան առթիւ իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն ողբացեալին ընտանեկան բոլոր պարագաներուն:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԳՄԲԷԹԻ ԽԱՉԻՆ ՕԾՈՒՄ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը ուրախութեամբ կը ծանուցանէ հաւատացեալ ժողովուրդին թէ Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ Գմբէթի նորոգութեան աշխատանքները յառաջ կը տարուին համաձայն ճարտարապետի ցուցմունքներուն:

Գմբէթի զագաթի մասին աշխատանքները լրացած ըլլալով, այս Կիրակի (13 Փետրուար), ի ժամ պատարագի կը կատարուին օծումն ու օրհնութիւնը նոր, ոսկեայ թերթերով պատուած եկեղեցւոյ զագաթի խաչին:

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս բացառիկ արարողութեան:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց Ազգ. Առաջնորդարանի հովանաւորութեամբ ամսոյս 16ին, Չորեքշաբթի ժամը 21ին Սալ Մազնոյի մէջ տեղի կ՚ունենայ Վարդանանց Դիւցազնամարտի տօնախմբութիւնը՝ կոկիկ յայտագրով:

Կը բանախօսէ՝ Թեմիս Առաջնորդ
ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Կ՚արտասանեն՝ Օր. Թիւթէլեան, Պ. Ճառայեան եւ Պ. Վարդանեան:

Կը մեներգեն՝ Օր. Շամիրեան եւ Պ. Տէրոյեան:

Դաշնակով կ՚ընկերակցի՝ Պ. Արզումանեան:

Մուտքը ազատ է:

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ
ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Կիր. (Փետր. 13) Ղեւոնդեանց Քահանայից յառաջիկայ տօնին առիթով կը մատուցուի բազմաձայն պարագ, ի ժամ Ս. պատարագի կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանգիստ Փարիզի եւ շրջակայ եկեղեցիներու մէջ ծառայած վախճանեալ հոգեւորականներու. —

Երեկոյեան ժամը 16·30ին կը կատարուի ՏԵԱՌՆԸՆԴԱՌԱՋի հանդիսաւոր նախատօնակ եւ Անդաստան ու տեղի կ՚ունենայ մոմավառութիւն (Մլէտ):

×

14 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, Երկուշաբթի օր, Տեառնընդառաջ: Տօն քառասնօրեայ զալըստեանն Քրիստոսի ի Տաճարն: Ս. պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին:

17 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, Հինգշաբթի օր, Տօն Սրբոց Վարդանանց զօրավարացն մերոց հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն, որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին: Տօն անուանակոչութեան Նորին Վեհափառութեան Տ. Տ. Վազգէնի Առաջնոյ Սրբազնագոյն Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց: Պատարագի ընթացքին կը կատարուի Հայրապետական Մաղթանք: Յետ պատարագի, կը կատարուի հոգեհանգիստ վասն համօրէն ննջեցելոց: Փարիզի եւ շրջակայից հայկական դպրոցներու աշակերտութիւնը ներկայ կ՚ըլլայ Ս. պատարագին եւ կը կատարուի Վարդանանց յիշատակին նուիրուած հանդէս:

×

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Լեւոն Վրդ. Արէլեան:

×

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ - ՔԱՐՈԶ
ԿԱՓԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի Կափի մէջ տեղի կ՚ունենայ Եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Թեմիս Առաջնորդ՝ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ: Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ Պուլ. Օտտոյի դպրաց դասը:

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ԿԻՐԱԿԻ, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 27
Ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր
ՄՈՏԵՌՆ ՓԱԼԱՍ ՕԹԷԼ
8 bis, Place de la République
PARIS (11e)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կազմակերպուած

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ
Օժանդակութեամբ Կայանի կրթ. կազմի
Եւ տեղւոյն մասնաճիւղերու կողմէ:

Կիրակի (13 Փետրուար), ժամը 14·30ին, 4րդ թաղապետարանի սրահը, 2 Փլաս Պօտուայէ (մեթրօ Օթէլ տը Վիլ):

ՃՈԽ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Մասնակցութեամբ կայանի մանուկներու եւ պատանիներու:

Երգ, պար, կենդանի պատկեր եւ թատերգութիւն ներշնչուած Հայոց պատմութեան հերոսական էջերէն:

Նախընթրիքով կը հիւրասիրուին բոլոր մանուկները:

Շաւիլէն օթոքառը կը մեկնի Փուան տը Շաւիլէն ժամը 13ին հայ դպրոցէն ժամը 13·30ին եւ կը հանդիպի Շաւիլի օթոպիւսի բոլոր կայարաններները:

ՎԵՆԵՏԻԿ
ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Փետրուար 20ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը չորսին տեղի կ՚ունենայ թատերական ներկայացում, վարժարանիս սրահին մէջ: Սիրով կը հրաւիրուին ազգայիններ:

Կը ներկայացուի «ՊՌՍԱՄԻ ԿՈՐԻՒՆԸ» թատերգութիւն՝ Հայ մելիքական շրջանին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի առաւօտ (Փետրուար 13) ժամը 9·30ին Ֆրանսական հեռատեսիլի Ա. կայանէն Ժերար Սթեֆանէսքօ կը ներկայացընէ «Արեւելեան քրիստոնեաներու Հաւատք եւ Աւանդութիւններ» շարքին մէջ՝

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵՐԵՒԱՆ

Կը մասնակցին Գերապայծառ ԺԱՆ ՌԻՒՓ (Մոնաքոյի Եպիսկոպոս), Տիկին ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ եւ Պ. ԱՐԲԻԱՐԵԱՆ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ
ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ
ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՃԱՇԸ

Կիրակի (Փետրուար 13) ժամը 12·30ին
ՃԱՇԱՐԱՆ ԿԱՎՌՕՇ
3 Բիւ Ռուժըմօն, (մէթրօ Մոնմարթր)
Ընտիր ճաշացուցակ, հաճելի ժամանց
Ճաշագին 15 ֆրանք

Պէտք է սեղան ապահովել նախօրօք հեռաձայնելով՝ 236 73-98 կամ 770 25-46

Restaurant du Désir
— * —
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ
—*—
Maison ETEM
15, PASSAGE DU DÉSIR, PARIS (Xe)
(Entrées Fbg. St-Martin
50 Bd. de Strasbourg)
Métro : Gare de l'Est
Ouvert tous les jours sauf Dimanche

Հ. Յ. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. ընդհ. ժողովը այս Կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին, սովորական տեղը: Կը հրաւիրուին Ռօմանի ընկերները: Կարեւոր օրակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, սովորական հաւաքատեղին:

ԱՐՆՈՒՎԻԼ - ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ժողովը այս Երկուշաբթի իրիկուն սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Էքս Ան Փրովանսի Հ. Յ. Դ. Քեռի խումբը, այս Կիրակի ժամը 16ին, իրենց սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ՚ըլլան Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ի
ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի:

Կիրակի, (Փետր. 27) ժամը 17ին Սալ Ֆրանքօ - Սիւիս, 10 Աիւ տէ Մեսաժբրի, (Մեթրօ Փուասոնիէռ):

Կը նախագահէ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Կը խօսի Ընկերներ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ եւ Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է

ՄՈՒՇՏԱԿԻ
ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ
PH. VASSILIADES
64, Rue d'Hauteville
PARIS - Xe
PRO 41 - 37
SPECIALITES GARNITURES
pour CONFECTIONNEURS
FOURRURES EN GROS

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	45 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	25 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ: ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	10 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆ.	Հատը	0,30 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 12 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

SAMEDI 12 FÉVRIER 1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

42ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10534 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 42e ANNÉE — N° 10.534

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՒՐՈՒԿՈՒԷՅԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Բ.

Հայկական կեանքը շատ եռուն վիճակ կը ներկայացնէ Մոնթէվիտէօի մէջ :

Մեր հայրենակիցները այնտեղ ունին եկեղեցի, դպրոց եւ ակումբ, հոս ալ տեղական հայրենասիրութիւնը կարեւոր դեր կը խաղայ : Փաստ՝ Հայր. Միութիւններու թիւը :

Գաղութի կազմութեան առաջին օրերէն սկսեալ Ուրուկուէյի Հայոց հոգեւոր հովիւը եղած է Ներսէս Ծ. Վրդ. Տօլապճեան, Մարաշցի, որ իր անձնական ջանքերով եւ նիւթական աջակցութեամբ հիմնած է եկեղեցի, կողքին ալ բացած դպրոց : Նոյնպէս ինքն է, որ նախաձեռնարկ եղած է Մարաշի Հայր. Միութեան ակումբի կառուցման : Վարդապետը 85 տարեկան է այժմ, սակայն կը պահէ իր աշխուժութիւնը :

Քանի մը տարիէ ի վեր հոգեւոր հովիւն է Շնորհք Վրդ. Գասպարեան, միաբան Երուսաղէմի :

Անցեալ Հոկտեմբերին բացումը կատարուած է նորաշէն «Ս. Ներսէս Շնորհալի» եկեղեցւոյ՝ կնքահայրութեամբ Պ. Երջանիկ Քրսաճըքեանի, Սան Փաւլոյէն, Մարաշցի, որ կարեւոր գումար մը նուիրած է այդ առթիւ : Պ. Քրսաճըքեան Դաշնակցութեան Վռամեան ակումբը այցելելով հազար տոլար նուիրած է անոր բարեզարդութեան համար : Հինգ հարիւր տոլար ալ տուած է Հայ Օգնութեան Միութեան Մոնթէվիտէօի մասնաճիւղին :

Մեր այս հայրենակիցը Սան Փաւլոյի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ առջեւ կանգնելու համար պատրաստել տուած է անագապրդինձէ մեծ յուշարձան մը՝ յաւերժացնելու համար մեր մէկուկէս միլիոն նահատակներու յիշատակը :

Մոնթէվիտէօի եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ է դպրոցը : Գետնայարկի ընդարձակ սրահը որ նախկին մատուռն էր, այժմ կը ծառայէ իբրեւ դպրոց եւ հանդիսասրահ :

Մեծ թիւ մը կը կազմեն միութիւնները, որոնց բոլորն ալ իբրեւ նպատակ ունին ազգապահպանումը :

Քառասուն տարուան կեանք ունի Հ. Յ. Դաշնակցութեան մասնաճիւղը, որուն Վռամեան ակումբը ժամանադրավայր մըն է, գտնուելով հայաշատ թաղամասի մը մէջ, եկեղեցիէն ոչ շատ հեռու : Բացի 5 - 600 հոգինոց մեծ հանդիսասրահէն եւ յարակից դրասենեակներէ, Վռամեան ակումբը ունի մարզադաշտ մը, զոր կ'օգտագործեն ամէն հոսանքի պատկանող հայ մարզական միութիւններ, նոյնիսկ տեղացիներ :

Ուրուկուէյի կառավարութիւնը իր ելմտացոյցին մէջ մասնաւոր պիւտճէ յատկացուցած է արդիական յարմարութիւններով օժտելու համար այս մարզադաշտը, որ պարբերաբար պիտի տրամադրուի նաեւ տեղական Լիսէի աշակերտներուն :

Մեր ընկերները ծրագրած են ակումբի ներկայ հին չէնքը փլցնելով նոր մը կառուցանել աւելի ներկայանալի ձեւով : Այս նպատակին համար հանդանակութիւն պիտի կատարեն եւ ամէնէն առաջ իրենք պիտի տան օրինակը՝ նիւթական զոհողութիւններով :

Դաշնակցութեան կողքին կայ Արմենիա Երիտասարդաց Միութիւնը, որ իր շարքերուն մէջ ունի համալսարանի եւ մասնագիտական վարժարանի ուսանողներ : Ասոնք կարեւոր դեր մը կատարած են յիսնամեակի ոգեկոչումին մասնակից դարձնելու համար տեղական պաշտօնական դէմքերն ու Խորհրդարանը :

Հայ Օգնութեան Միութիւնը ունի իր մասնաճիւղը, 260 անդամուհիներով : Միութիւնը մեծ աշխատանք կը տանի հայապահպանման մարդին մէջ : Փոքրիկներուն համար հայերէնի դասընթացքներ բացած է : Ուսուցիչն է Թէքէեան վարդապետ : Ունի արծուիկներու խումբը : Իսկ ամէն Զորեքշաբթի ինք կ'օգտագործէ «Կոմիտաս»ի ռատիոյի ժամը :

Մոնթէվիտէօյի մէջ կան նաեւ հետեւեալ քաղաքական, բարեսիրական, մշակութային, հայրենակցական եւ այլ միութիւնները .—

Հայ Ազգային վարչական խորհուրդը, կապուած Էջմիածնի : Կը պահէ դպրոց մը : Ուրուկուէյի Հայութեան վերին մարմինն է այս :

Հայ ազգային կեդրոնը (Նոր հայրենասէրներ) : Ունի Երիտասարդաց Միութիւն մը, Տիկնանց Օժանդակ մարմին մը եւ Գայիանէ պարախումբը Կը պահէ դպրոց մը 1935էն ի վեր :

Սոցիալ - Դեմոկրատ Հնչակեան կուսակցութիւն, կողքին՝ Հնչակեան ուսանողական միութիւն եւ «Արարատ» նուագախումբ :

Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութիւն : Կը պահէ դպրոց մը եւ ունի երգչախումբ մը :

Հայ Կաթոլիկներն ու Հայ Աւետարանականները նոյնպէս ունին իրենց եկեղեցիները եւ հոգեւոր հովիւները :

Հայ Բողոքական Եղբայրութիւնը ունեցածէ դպրոց մը, բայց չէ կրցած շարունակել :

Կան Հայրենակցական Միութիւններ՝ Մարաշի (կողքին Տիկնանց Օժանդակ Մարմին) եւ Երիտասարդաց Միութիւն, մեծ ակումբով), Այնթապի, Ամանոսի, Պաղչէի, Եոզղատի, Ֆընտըճաքի, Սեբաստիոյ, Ագշէհիրի, Հարունիէի (Խառնը), Ատանայի եւ Կեսարիոյ վերաշինաց (վերջին երկուքը լուծուած են) :

Մոնթէվիտէօյի Հայերը ամէն օր կէս-օրէ ետք 3 - 4 ժամ կը լսեն Մեսրոպեան ոսկեղինիկ լեզուն եւ հայ ազգային երգեր՝ շնորհիւ 4-5 ռատիոկայաններու, զորս կ'օգտագործեն զանազան կազմակերպութիւններ :

Բացի Դաշնակցութեան Կոմիտաս ձայնասփիւռի ժամէն (շաբաթը վեց օր), զանազան կայաններէ . կը խօսին Հնչակեանները, Պ. Գրագիրեան (շաբաթը մէկ օր) եւ Այնթապցի Ռուբէնեան, որ ունի իր սեփական կայանը եւ կը խօսի ամէն օր : Տարիներով թուրքերէն երգեր հրամցընելէ վերջ Մոնթէվիտէօի Հայութեան, յիսնամեակի առթիւ հրաժարած է այդ տխուր գործէն եւ միայն հայերէն ու ըսպաներէն կը խօսի եւ երգել կուտայ ներկայիս :

Հայերը բարեկեցիկ են ընդհանրապէս : Հարիւրին 85ը իրենց սեփական տուներն ունին : Կան ալ որ տուներ գնած եւ վարձու տուած են :

Մոնթէվիտէօի նահանգային խորհուրդին մէջ Հայ մը՝ Շէրիտեան, Եոզղատցի ծընողքի զաւակ :

Նահանգային Խորհուրդն է, որ Ապրիլեան Եղեռնի Յիսնամեակին առթիւ յատուկ նիստ գումարած է եւ բանաձեւեր քուէարկած՝ «Ապրիլ 24»ը հռչակելով Յիշատակի օր, այդ օրը Հայերու մասին պիտի խօսուի դպրոցներու մէջ, Հայաստան անունը տուած են լիսէի մը :

Առիթ ունեցայ տեսնուելու պետական բարձրաստիճան անձնաւորութեանց, — Հանրապետութեան նախագահի խորհրդականի, արտաքին գործոց նախարարի, ՄԱԿի մնայուն ներկայացուցչի, էլ Տէա մեծագոյն թերթի տնօրէնին եւ այլ պաշտօնական դէմքերու հետ, որոնց բոլորին յայտնեցի Հայութեան երախտագիտական զգացումները՝ իրենց հիւրընկալութեան եւ բարեացակամ վերաբերումին համար հանդէպ իրենց հողին վրայ ապրող մեր ազգակիցներուն :

Բոլորն ալ իրենց զոհունակութիւնը յայտնեցին աշխատասէր եւ պարկեշտ Հայերու մասին :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԿԻՒՐՍԷԼ մահամերձ է վերջին կաթուածէն ետք : Ինչպէս գրած էինք առջի օր վիճակը ծանրացած էր եւ ներկայիս բոլորովին կորսնցուցած է իր դիտակցութիւնը եւ մահաքունի մէջ ինկած :

ՊԵԼԺԻՈՅ կառավարութիւնը հրաժարեցաւ : Պօտուէն թագաւորը որ Դանիա կը գտնուէր Պրիւսէլ վերադարձաւ անմիջապէս :

ՓԱՐԻԶԻ մէջ կը շարունակուի Պեն Պարքայի կնճռոտ խնդրին հարցաքննութիւնը : Մինչ քանի մը օրէ քննութիւնը տեղ քայլ կ'ընէր, առջի օր անակնկալօրէն ձերբակալուեցաւ Լըրուա - Ֆէնվիլ, այն ամբաստանութեամբ թէ «չէ հաղորդած ոճիր մը» : Իր ընկերներէն մէկը սակայն որ ցարդ հրապարակ չէր ելած, յայտարարած է թէ Ֆէնվիլ տեղեկացուցած է իր «փաթրոններուն» եւ թէ Լոփէզ սուտ կը խօսի, կը թուի թէ հարցը հեռու է լուսաբանուելէ եւ ամէն օր կրնայ նոր անակընկալներու դուռ բանալ :

ՓԱՐԻԶԻ մէջ սրտի տագնապի մը զոհ գացած է Անտրէ Կիպօ, որ տնօրէնն էր «գաղթականաց եւ անհայրենիքներու պաշտպանութեան Ֆրանսական գրասենեակին» (որու մաս կը կազմէ Հայ Գաղթականաց գրասենեակը) : Ողբացեալը, 63 տարեկան ծանօթ էր իբրեւ աշխարհագէտ եւ երկրախոյզ : Դեսպանական զանազան պաշտօններ ալ վարած է :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ եւ Փաքիստանի յարաբերութիւնները կը բարելաւուին, Թաշկենտի համաձայնագրին ստորագրութենէն ամիս մը ետք :

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ անխուսափելի կը նկատուի ուղեվարներու գործադուլը :

ԻՏԱԼԻՈՅ նախագահը՝ Սառակաթ հաւանաբար Բ. անգամ ըլլալով Մորոյի յանձնէ դահլիճին կազմութիւնը :

ՄԱԿ-Ի ուժերու պաշտօնին շարունակութիւնը Կիպրոսի մէջ, ծանր դժուարութեանց կը բախի : Ներկայ ժամանակաշրջանը կը լրանայ Մարտ 26ին, անկէ ետք քսան միլիոն տոլար անհրաժեշտ է : Յարդ ՄԱԿի այս գործողութեան բացը հասած է վեց միլիոն տոլարի :

ՖՐԱՆՍԱ յիսուն միլիոն տոլարի փոխատուութիւն մը ըրած է Չիլիի :

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ կուսակցութիւնը վերջնագիր տուած է Մօրիս Ֆօռի, որ փոխնախագահն է Լըքանիւէի կազմած «Դեմոկրատ Կեդրոնին» : Արդարեւ արմատական կուսակցութեան կարծիքն այն է որ կարելի չէ միաժամանակ երկու կուսակցութեանց պատկանիլ եւ եթէ Մօրիս Ֆօռ չբաժնուի «Դեմոկրատ Կեդրոնէն», կ'արտաքսուի արմատական կուսակցութենէն :

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը յայտարարած է երեսփոխանական ժողովին թէ Մեծն Բրիտանիոյ մուտքը Հասարակաց Շուկայէն ներս հեռանկար մըն է որու պէտք է համաձայնիլ առանց կուսակցական խտրութեան :

ԳԱՀԻՐԷԻ Ալ Կումուրիէհ թերթին համաձայն, տը Կոլ Եգիպտոս պիտի երթայ այս տարի : Նոյն նիւթին շուրջ, Նիուզ Ուիք կը գրէ թէ Գահիրէէն զատ, նախագահ տը Կոլ մտադիր է Թէլ Ավիվ եւ Ֆրանսախօս Ափրիկէն այցելել :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Ազգ. ժողովի 87 երեսփոխաններ (ԻԻ ԷՆ ԷՌ եւ ընկերվարական) օրինագիծ մը ներկայացուած են դիւանին, որով կ'առաջարկեն ջնջել մահապատիժը :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՄՔԵՐԸ

ԼՈՒՏՎԻԿ ԷՐՀԱՐՏ

Բ.

Յաջորդ օրը, առանց ոչ ոքի իմացնելու, Էրհարտ, որ տնտեսութեան նախարար է, կը ջնջէ պարենաւորումը, պարէնաւորման բոլոր քարթերը, կը ջնջէ տընտեսական հսկողութիւնները, հրաման կուտայ թէ ամէն ինչ կարելի է ազատօրէն ծախել : Ամէն ինչ, այդ շրջանին, կը նշանակէր ոչինչ կամ գրեթէ այդպէս բան մը :

Զօր. Քլէ, որ յաջորդած է Այզընհաուըրի, ուղղակի խենթեցած է : Կը կանչէ Էրհարտը .

« — Խենթ էք, կը պոռայ : Բոլոր մասնագէտներս կ'ըսեն թէ խենթութիւն մըն է ասիկա » :

Էրհարտ կը պատասխանէ հանդարտութեամբ.— Հեռ Կենեռալ, ըսեմ նաեւ թէ իմ ալ մասնագէտներս կ'ըսեն ինծի թէ խենթութիւն մըն է » :

Եւ սակայն պատահեցաւ հրաշքը : Մարքը ոսկիին չափ յարգի դարձաւ : Ցուցափեղկերը լեցուեցան խանութներուն ետեւը պահուած ապրանքներով : Գիւղացիները իրենց գետնախնձորն ու հաւկիթը քաղաք բերին :

Մնացեալը աւելի քան ծանօթ է արդէն : Յաղթական դրամատիրութեան վարչակարգի մը տակ Գերմանիան, քսան տարի ետք, դարձած է աշխարհի առեւտրական երկրորդ ուժը (Միացեալ Նահանգներէն ետք) եւ ճարտարարուեստական երրորդ ուժը (Միացեալ Նահանգներէն եւ Խորհ. Միութենէն ետք) :

Աւելցնելիք ոչինչ կայ : Կարելի է այսպէս համառօտել Էրհարտի կեանքը . — երկու պատահար, մտասեւեռում մը եւ որոշում մը : Բայց ի՛նչ արդիւնք :

Ներողութիւն, կը բողոքեն ընդդիմադիր գերմանացի սոցիալ - դեմոկրատները, գերմանական հրաշքին հայրը Էրհարտ չէ : Կար փլան Մարշալի միլիառներով տոլարը, բայց մանաւանդ գերման բանուորներու աշխատանքը, որոնք 12 տարի շարունակ, առանց որեւէ գործադուլի, առանց որեւէ տրտունջի, հանդուրժեցին ամբողջ Եւրոպայի նուազագոյն ամսաթոշակները : Ամերիկեան դրամն ու գերմանական աշխատանքը, — ահաւասիկ հրաշքը : Դեռ աւելին, կը շարունակեն առարկել անոնք, Էրհարտը գոյութիւն չունի : Առասպել մըն է, «Ամերիկացիներուն մէկ խամանիկը», « կակուղ ձգախէժէ շինուած առիւծ մը » :

Թերեւս, բայց Գերմանացիներուն մեծ մասը — բացառութեամբ երիտասարդներուն — կը շարունակեն Էրհարտը նկատել իբրեւ Պարոն Հրաշք : Ստիպեցին Ատընաուըրը (որ չէր սիրեր զայն, բսած էր իր մասին թէ «ծայլ էր եւ քաղաքական որեւէ հասկացողութիւն չունէր ») որ իր աթոռը Էրհարտին փոխանցէ : Եւ, Սեպտեմբերի վերջին ընտրութիւններուն, Գերմանացիները, ի զարմանս ամէնուն, ջաճջախիչ մեծամասնութեամբ քուէարկեցին այս զուարթ, հեզաբարոյ մարդուն որ կը սիրէ կերուխումբը, կը կշռէ հարիւր քիլօ, օրական կը ծխէ տասնեւհինգ սիկար, որ պողպատէ առողջութիւն ունի եւ խոր քուն, եւ որ, իրենց պէս, կը պաշտէ սքաթն ու ոտնագնդակը, այս ամէնը, մէկ բառով, վստահութիւն կը ներշնչէ իրենց :

Վասնզի, այսօրուան Գերմանացիներուն համար, վստահութիւնը հիւանդագին մը-տասեւեռում մըն է : Հասկնալու համար այս մէկը, պէտք է Գերմանիոյ մէջ ելեկտրական փրիզ մը տեսնել : Ագուցուած է պատին մէջ, խորը, այնպէս որ մանուկները չկարենան իրենց մատներովը դըպչիլ եւ ենթարկուիլ ելեկտրական ուժի վրտանդին : Իրապէս որ սքանչելի, բայց անհաւատալի է :

(Մնացեալը յաջորդով)

ԵՐԿՈՒ ՆԱՄԱԿ՝ ՀԱՄԱՐԵԱ ՆՈՅՆ ՀԱՍՑԷՈՎ

(Բ. եւ վերջին մաս)

2.

Նստած է իմ դիմաց Պետրոսը՝ իմ հին ծանօթը: Քառասունն անց է, ունի կին, երկու երեխայ, համեստ բնակարան, տնտեսագէտի մասնագիտութիւն: Դանդաղաշարժ է, քաշուող, խօսում է համարեա շշունջով: Ու թերեւս նրա այս բնաւորութիւնն էլ դեր ունի, որ կեանքում չի կարողանում իր ունակութիւններին համապատասխան դիրքի հասնել: Յաւօք սրտի, միշտ չէ, որ աննկատ մնալու առաքինութիւնը գնահատւում է, մանաւանդ, երբ գնահատողը հիմնարկի աղմբկոտ հոգսերով տարւած պետն է կամ միայն պլանների կատարողականին հետամուտ՝ բաժնի վարիչը ... Եւ ահա տարիներ շարունակ Պետրոսը մնում է նոյն գործին, նոյն համեստ ռոճիկով, մինչ երեխաները մեծանում են, կարիքներն աւելանում:

Մինչեւ այժմ Պետրոսը ջանքեր էր թափում բարելաւելու իր վիճակը, աւելի լաւ պայմաններով աշխատանք գտնելու, լարում էր իր ուժերը՝ յաղթահարելու դժուարութիւնները, յարմարուելու: Բայց ահա սկսուեց Ֆրանսահայ ընտանիքների վերադարձը, ու հիմա էլ՝ այս Թրեանցը ...

Ես այն մարդկանցից եմ, որոնք հոգով սրտով ուրախանում են, երբ մեր երկրում վերականգնւում են դեմոկրատական ազատութիւնները: Որպէս Սովետական Միութեան քաղաքացի եւ գրող, ես շատ գոհ եմ, որ գնալով աւելի լայն են բացւում մեր երկրի դռները, եւ ոմանց էլ իրաւունք է տրւում, ցանկութեան դէպքում, դուրս գալ երկրից ... Բայց, ի՞նչ մեղքս թաքցնեմ, որպէս հայ, ես տխրում եմ, երբ այդ իրաւունքները կիրառւում են Հայաստանում, երբ արդէն տուն-տեղ դրած, տեղաւորուած հայրենադարձները նորից բռնում են թափառականի ուղին: Այստեղ ցաւը ոչ միայն այն է, որ մենք կորցնում ենք այդ ընտանիքները ու, մանաւանդ, նրանց երեխաներին, այստեղ ամենավտանգաւորն այն է, որ նրանց մեկնումը պղտորում է Պետրոսին եւ նրա նմաններին: Մեկնումի հնարաւորութիւնը թուլացնում է վերոյիշեալների ոգին: Նրանք այլեւս ջանքեր չեն թափում յարմարուելու, յաղթահարելու ժամանակաւոր նեղութիւնները եւ դիմումներն առած, բռնում են ՕՎԻՐի՝ արտասահմանեան վիզաներ տուող հիմնարկի ճամբան: Այս բոլորի արդիւնքը լինում է այն, որ վերջին հաշուով խանգարւում է մեր ժողովրդի ճակատագրի համար այնքան մեծ նշանակութիւն ունեցող գործը՝ հայահաւաքման գործը:

Ես հակուած չեմ բոլոր մեկնողներին նոյն չափանիշով մօտենալու: Գիտեմ, որ նրանցից բոլորը չեն, որ Յակոբ Թըրեանց են, որ եղել են ընտանիքներ, որոնք շատ դառնութիւններ են կրել, արտաքսուել են Հայաստանից, նիւթական, բնակարանային եւ այլ կարգի նեղութիւններ են ունեցել եւ դեռ ունեն: Նաեւ այն կարծիքին եմ, որ ամէն հայ, որը յապաղում է Հայաստան ներգաղթել, պէտք չէ անվերապահօրէն հակահայրենասէր յայտարարուի: Ներգաղթելը բարդ մի շըրջադարձ է սփիւռքահայի կեանքում՝ կապուած հազար ու մի հոգեբանական, նիւթական ու սոցիալական հանգամանքների հետ: Սակայն Հայաստան ներգաղթելուց յետոյ, այդ բոլոր դժուարութիւնները յանձն առնելուց ու կրելուց յետոյ, հայրենի հողում տուն ու տեղ լինելուց, երեխաներ ունենալուց յետոյ, — նորից քարուքանդ անել այդ բոլորը, քամուն տալ այնքան զրկանքներով ձեռք բերածն ու կառուցածը եւ նորից ձեռքն առած թափառականի անիծեալ մաղախը՝ լքել հայրենիքը, այն էլ Հայի հայրենիքը, — այս քայլի համար արդարացում չեն կարող լինել ոչ անցած դառնութիւններն ու վիրաւորանքները, ոչ արտասահմանում ծերունի հօր կամ հօրեղբօր հարբստութիւնը ժառանգելու հեռանկարը եւ ոչ ուրիշ որեւէ բան:

Պետականութեան դարեր տեւող բացակայութիւնը զրկեց մեզ ոչ միայն ամրակուռ հաւաքականութիւն դառնալու, չէն ու ոստան կառուցելու հնարաւորութիւնից, այլ հայի նկարագրի մէջ առաջացրեց թափառելու, մի կտոր հացի համար երկրից երկիր ընկնելու ցաւալի դծեր: Վերջին յիսնամեակն աւելի խորացրեց այդ դծերը յատկապէս մեր արեւմտեան հատուածի մէջ: Չէ՞ որ հայրենիքից արմատախիլ արուած մարդու համար այլեւս միեւնոյնն է, թէ որտեղ կ՝ապրի նա, Սիրիա չեղաւ, թող լինի Լիբանան, Յունաստան չեղաւ, թող լինի Ֆրանսիա, թող լինի Ամերիկա: Դժբախտաբար, հայրենադարձուելուց յետոյ էլ որոշ մարդկանց մօտ շարունակում է գործել աղետաւոր այս իներցիան՝ «Հայաստանը չեղաւ, թող լինի ...»:

Ո՛չ, Հայաստան մտնելուց յետոյ, այլեւս «թող լինին» չպէտք է լինի հայի համար: Հայաստանը չպէտք է շփոթել նախորդ հանգրուանների հետ, սիրելի Պետրոս եւ միւսներ, չի կարելի, իրաւունք չունէք, իրաւունք չունենք: Մենք իրաւունք չունենք մոռանալու, թէ ի՞նչ է մեզ համար այս մի բուռ հողը՝ Սովետական մեր Հայաստանը, եւ ինչ զոհողութիւնների գնով է, որ աշխարհ է եկել նա, ի՞նչ զրկանքներով, հոգու եւ մկանների այրումով է շէնացել նա: Այդ Հայաստանի ստեղծմանը դուք էլ էք բերել ձեր բաժինը. հայրենադարձուելուց առաջ՝ ձեր սէրն ու կարօտաբաղձ հատնումները, հայրենադարձուելուց յետոյ՝ ձեր ջանքն ու քրտինքը, ձեր յուզումներն ու խռովքները: Հեռանալով Հայաստանից, դուք ջնջում էք ձեր կենսագրութիւնից այդ տարիները, ձեր իսկ ձեռքով գնդակ էք արձակում՝ այնքան պայծառ երազներով լցուած սեփական պատանեկութեան, երիտասարդութեան, անցած ողջ կեանքի վրայ: Հեռանալուց յետոյ ձեզ սպասում է ինքնասպանութիւն կատարած, բայց չըմեռած մարդու ամօթահար հոգեվիճակը. բնական հունից ելած, շեղուած ու շաղուած մի կեանք՝ խզուած անցեալից, արմատներից, Հայութիւնից:

Թող ինձ սխալ չհասկանան: Խօսքս չի վերաբերում արտասահմանում մշտապէս ապրող Հայերին: Կարելի է ապրել Հայաստանից դուրս, բայց հոգով, սրտով, մտածումներով Հայաստանից ներս, հոգեպէս ներգաղթած հայրենիք, կապուած նրա մարդկանց, առօրեային: Հայաստանը լքող մարդը, — եթէ նա մարդ է, ի հարկէ, եւ զգացմունքներ ունի, — արտասահմանում ինչ դիրքի եւ հարստութեան էլ հասնի, չի կարող վերագտնել իր հոգու անդորրը: Ի՞նչքան էլ իր քայլի համար մեղադրի Հայաստանն ու նրա պայմանները, հոգու դաղտնի մի անկիւնում նա իրեն մեղաւոր պիտի զգայ ոչ միայն Հայաստանի առաջ, այլ Հայութեան առաջ, եւ որպէս ինքնապաշտպանութիւն պէտք է ժխտի, հակառակուի, խորթանայ ոչ միայն Հայաստանին, այլեւ Հայութեանը, հայկականին: Նաեւ այս բարդ հոգեվիճակով պէտք է բացատրել, որ Ֆրանսիա վերադարձածները բնազդօրէն մեկուսանում են տեղի Հայութիւնից, եւ տեղի Հայութիւնն էլ սահմանազատւում է նրանցից: Աւելի ցաւալի է երախաների վիճակը: Պատմում են, թէ ինչպէս Հայաստանում ծնուած, մեր ապրելակերպին մերուած երախաներն ու պատանիները չեն կարողանում հաշտուել իրենց համար խորթ միջավայրի հետ, լալիս են, բողոքում, հրաժարւում են Ֆրանսիական դպրոց գնալ: Իրենց Երեւանն են ուզում, իրենց դպրոցն ու ընկերներին են ուզում ...

Էլ չեմ խօսում այն մասին, որ արտասահմանը այլեւս նախկինը չէ Հայի համար: Սկսուել է տագնապալից մի անհեռանկարութիւն Միջին եւ Մերձաւոր Արեւելքի գաղութներում, եւ Հայերը մեկնում են աւելի հեռուները՝ Կանադա, Աւըստրալիա եւ այլն: Իսկ այդ հեռուներից եկող նամակները լցուած են ո՛չ միայն Հայութիւնը կորցնելու մորմոքով, այլ օթեւան եւ աշխատանք չճարելու անյուսութեամբ: Չեմ խօսում նաեւ այն մասին, որ Ֆրանսիա մեկնողներից արդէն մի երկու տասնեակ ընտանիք՝ զրկջումով ու մեղայականով դիմում են՝ նորից Հայաստան վերադառնալու համար:

Թափանցելով այս տխուր երեւոյթների խորքը, ուզում ես նոր մի առումով կրկնել Թէքէեանի նշանաւոր տողը՝ «Տէ՛ր, ցաւ մ՛ալ ա՛յս է հիմա, ցաւերէն ետք անհամար» ...

Վերեւի տողերում ես փորձեցի հարցին մօտենալ գրողի եւ հոգերանի չափանիշով եւ բացատրել, թէ ինչ է սպասում՝ խորքի մէջ ազնիւ, նոյնիսկ հայրենասէր մարդուն, եթէ նա թուլամորթաբար լքում է հայրենիքը եւ վերադառնում: Բայց կայ անհատի այս կամ այն քայլին՝ ընդհանուրի, ժողովրդի ընդհանրական ճակատագրի տեսանկիւնից մօտենալու չափանիշը: Ահա այս տեսանկիւնից են գնահատում հայրենալքութիւնը մեր ժողովրդի ամենատարբեր խաւերին պատկանող, թէ՛ տեղացի, թէ՛ հայրենադարձ մարդիկ բանուորներ, արհեստաւորներ, կոլտնտեսականներ, ծառայողներ, որոնք չկարողանալով զսպել իրենց վրդովմունքն ու վիրաւորանքը, նամակներ են ուղղում մեր գրողներին, խմբագրութիւններին, համապատասխան մարմիններին:

Անհնար է առանց՝ յուզմունքի կարդալ այդ նամակները, որտեղ խիստ ու զայրալից որակումների տակ երեւում է պարզ աշխատաւորի ազնիւ սէրը դէպի հայրենիքը, նրա սրբազան անհանգստութիւնը մեր ժողովրդի բախտի ու ապագայի նկատմամբ: Ահա ինչպիսի լայնքով ու խորութեամբ է մտածում նոյն թուերին Ֆրանսիայից հայրենադարձուած, կիւրինցի ծերունի Մանուկ Թոփալեանը, որը գիտական կոչումներ չունի, Ճապոնիայում եւ Անգլիայում չի եղել, այլ, իր խօսքերով ասած՝ «արհեստաւոր, կէս գրագէտ» մարդ է եւ արեւմըտահայ ու արեւելահայ լեզուները իրար խառնելով, հազիւ է կարողանում մտածածը արտայայտել. «1915 թ. կոտորածից ես ալ իմ բաժինս ունեցայ: Որբութիւնով մեծցանք, յետոյ ալ ինկանք պանդխտութեան մէջ: Վրէժի անմար կրակը սրտիս տառապում էի մինչեւ մեր պաշտելի Հայաստանի՝ մի լոյսի նըշոյլի երեւալը: Ես այն կարծիքին էի, թէ մեր միլիանուր զոհերի արիւնը ապարդիւն մնաց, սակայն այդ լոյսով սկսայ մխիթարուել: Մեր ծնողքներ այդ կարօտով զոհուեցան, իսկ ես հասայ նրանց նպատակին: Հիմա ես ինքզինքս աշխարհի ամէնէն երջանիկներէն մէկը համարում եմ հայրենի հողի վրայ: Բայց ուրախութիւնս երկար չքաշեց: Սկսայ ջըղայնանալ այս մեր գաղթող Ֆրանսահայերու լկտի ապերախտ գործունէութենէն: Այդ դաւաճաններուն շատերուն հետ վիճել եմ եւ իմ խօսքով կոպտեր: Բայց թէ նամուսը կորսնցուցած մարդոց համար խօսքը չի օգներ: Մեր ազգին պատիւը ոտնահարող մարդոց հանդէպ մենք պէտք է, որ անողոք լինենք: Ըստ իս միջոցներ չեն պակսիր: Ֆրանսական կառավարութիւնը՝ մեր ներգաղթելուն խանդարելու համար, ձեռք առաւ միջոցներ, ըսելով, թէ նրանք, որոնք Ֆրանսայում ծնած են, չեն կարող մեկնել: Արդեօք մեզ համար հնարաւոր չէ՞ կանխել ազէտը նոյն միջոցներով: Իմ կարծիքն է՝ ոչ թէ մեղմ վերաբերուել, այլ դատել անոնց, որպէս ազգի դաւաճանների, որպէս ծանր խուլիգանների պատերու վրայ նկարնին կպցնել: Ամէն ինչ անել երկրին օգուտին համար ...»:

Իր նամակում բոլորովին ուրիշ մի աշխարհ, բայց նոյն սիրտն ու յուզումներն է բերում Քաջարանի բանուոր, հորատող հաստոցի մեքենավար Արտաւազդ Ստեփանեանը. «Նրանք հայ չէին, որ լքեցին Հայոց հողը, նրանք իրաւունք չունեն հայ անունն իրենց վրայ կրելու ... Ես Արծուանիկ գիւղից եմ: 15 տարի է աշխատում եմ Գանձասարում: Ես հնարաւորութիւն ունեմ Քաջարանից տեղափոխուելու Երեւան կամ որեւիցէ մի լաւ տեղ, բայց ես այդ բանը չեմ ուզում կատարել, քանի որ ես հպարտանում եմ իմ Քաջարանով եւ ուզում եմ ամբողջ կոմբինատի գործը մենակ ես անեմ, քանի որ ես հայ եմ: Ես յաճախ եմ լինում Հայաստանից դուրս, եւ իմ սիրտը կարօտից մութ է լինում մինչեւ Հայաստանի հողը մտնելը: Երեւանում ամէն մի շէնքի սկսելը եւ յանձնելը ինձ համար ուրախութիւն է: Իսկ նրանց, որ թողել են Հայաստանը, ես համարում եմ հայրենիքի դաւաճան, քանի որ նրանք լքել են արիւնով ստեղծուած Հայոց աշխարհը»:

Ահա «երկրի օգուտի համար» այսպէս են գրում ու մտածում հայրենադարձ Մանուկ Թոփալեանը, զափանցի Արտաւազդ Ստեփանեանը եւ շատ ուրիշներ, այսպէս են մտածում հայրենիքի եւ սփիւռքի բոլոր հայրենասէր մարդիկ, եւ ես, որքան էլ կամենամ լինել լայնախոհ, գրողի կոչումով աշխատեմ թափանցել մարդու ներաշխարհն ու բացատրել այն, — չեմ կարող չմիանալ նրանց մտածումներին եւ իմ կողմից չաւելացնել հետեւեալը.

Լքել հիմա Հայաստանը, միեւնոյն է, թէ անցեալ դարերում լքել Աւարայրի դաշտը եւ մենակ թողնել Վարդանին, միեւնոյն է, թէ առանց դիմադրելու հակառակորդին յանձնել Անիի բանալիները:

Լքել հիմա Հայաստանը, եսապաշտ ձեռքով պոկել հայրենի հողում ծնուած ու արմատ նետած երեխաներին, եւ տանել նետելու նրանց ուծացման երախը, այդ նշանակում է կամայ թէ ակամայ ձեռք բարձրացնել յօդուտ Թալէաթի սեւահամբաւ բանաձեւումի՝ «Չկայ այլեւս հայկական հարց, քանի որ չկան Հայեր»:

Դուրս գալ հիմա Հայաստանից, այդ նշանակում է դուրս գալ Հայոց պատմութիւնից, պոկուել դարերից եկող ու դարեր դնացող նրա կենդանի ընթացքից, աննշան մի ցայտքի պէս ընկնել ափունքին, ներծծուել, կորչել մերձափնեայ հողերում:

Իսկ ընթացքը, ինչքան էլ քար ու ժայռին խփուելով, ինչքան էլ խութ ու խանդակի հանդիպելով, միեւնոյն է, շարունակուել է ու պէտք է շարունակուի ...

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ

Փետրուար 5ի իր նուագահանդէսով Գ. Ղազարոսեան անգամ մը եւս հաստատեց իր վերելքը՝ դաշնակահարէն դէպի հեղինակը:

Դաշնակի 24 էթիւտներ, գրուած նոյն թիւով տարբեր թոներու վրայ, տուին իր տազանդին նոր փաստերը:

Էթիւտը՝ իր նախնական նպատակին մէջ՝ մատներու թեքնիքին, անոնց հաւասարութիւնը, անկախութիւնը եւ արագաշարժութիւնը զարգացնող մարզանքի միջոց մըն է, զուրկ՝ իրաւ երաժշտութենէ: Շոփէն, Լիցթ, Տըպիւսի անոր կուտան զմայլելի կատարելութիւն մը: Մանաւանդ Շոփէն իր 24 էթիւտներէն իւրաքանչիւրին համար իբր նիւթ կ՝առնէ մասնաւոր դժուարութիւն մը, օրինակ՝ եռեակներու, վեցեակներու, կիսաձայներու յաջորդութիւն մը: Ազատութեան այս կաշկանդումը կարծես աւելի կը հրահրէ իր հանճարը՝ տալու համար գոհարներ՝ իր լաւագոյն գործերու կարգին:

Գոհարիկ Ղազարոսեան աւելի ազատօրէն կ՝ընդլայնէ իր էթիւտները: Անոնցմէ շատերը նուագածութեան մասնաւոր թէքնիքի մը պատկերը ըլլալէ աւելի՝ ընդհանուր դժուարութիւններու, արագութեան, ռիթմի կամ թուշէի հակադրութիւններ կը պահանջեն: Այսպէս, այլազանութիւնը աւելի շեշտուած է իւրաքանչիւր կտորի մէջ քան մէկ կտորէն միւսը:

Կարեւորը անշուշտ երաժշտական մտածումն է, որ իմաստ եւ արտայայտութիւն պիտի տայ ընտրուած ձեւին: Այս տեսակէտէն հեղինակը հաւատարիմ է թօնալիթէին: Հիմնական նոթը միշտ կը կազմէ ձգողութեան կեդրոնը, առանց սակայն ըլլալու անզիջող բռնապետ մը: Մեկնակէտէն մինչեւ վերադարձը, մոտիւլասիոնները արագ եւ անսպասելի անցքերով կը յաջորդեն իրարու: Երբեմն փոլիթոնալ մասեր ալ կ՝երեւան: Գրութիւնը փոխն ի փոխ հորիզոնական է կամ ուղղաձիգ: Այս վերջինին գեղեցիկ մէկ օրինակն է «Հայր Մեր»ը, որուն դաշնաւորումը կրկնապէս կը յուզէ իր նրբութեամբ:

Ընդհանուր առմամբ երաժշտական մըտածումը կը խրտչի հասարակէն, բայց նաեւ բռնազբօսիկ զարտուղութիւններէն: Անոր արդիականութիւնը բանաւոր սահմաններ ունի: Իսկ զգայական խորքը կ՝ընդգրկէ լայն գետին մը՝ քնքոյշ, մեղմ նրբերանգներէն մինչեւ ուժեղ արտայայտութիւնները: Երբեմն Շոփէնի կամ Լիցթի յիշատակը կը գունաւորէ որոշ մասմը: Երբեմն ալ մեր ժողովրդական երգերէն, պարերգներէն, եկեղեցական մեղեդիներէն բեկորներ կուգան խառնուիլ երաժշտական կտաւին՝ ենթարկուելով կարեւոր ընդլայնումներու:

Այսպէս կը ծնի ճոխութեան, հարըս-

ՆԱԴԱՐԻՆ ՃՈՂՈՒ

— * —

— Ես կ՚ուզեմ ... ասում է նա ... ես ուզում եմ ... Ես ուզում եմ ... ես ուզում եմ ... Ես ուզում եմ ... ես ուզում եմ ... Ես ուզում եմ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Պօղոս Թիւլպէնճեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ, յետ պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իր կնոջ՝

ՌՈԶ ԹԻԻԼՊԷՆՃԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ Թիւլպէնճեան ընտանիքներու համայն ննջեցելոց յիշատակին:

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

ԱՂՕԹՔ

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

RENCONTRE DES EGLISES

Շաբաթ, (19 Փետրուար), երեկոյեան ժամը 18էն 21, մասնաւոր աղօթք պիտի կատարուի Եկեղեցիներու Միութեան համար,

— Route Oeucuménique —

Կազմակերպութեամբ Ամերիկեան, Հռոմէական եւ Հայ եկեղեցիներու:

Աղօթքի առաջին մասը պիտի կատարուի Ամերիկեան եկեղեցւոյ մէջ,

American Church, 65 Quai d'Orsay, Paris (7e)

Ժամը ճիշդ 18ին, որմէ ետք խումբը պիտի ուղղուի,

Chapelle Notre-Dame de Salut, 8, Rue François I, Paris (8e),

Ուր ժամը ճիշդ 19ին տեղի կ'ունենայ աղօթքին երկրորդ մասը:

Իսկ վերջին եւ երրորդ մասը տեղի կ'ունենայ ժամը ճիշդ 20ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ,

Eglise Arménienne, 15, Rue Jean-Goujon, Paris (8e).

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը բազմութեամբ ներկայ գտնուելու այս մասնաւոր արարողութեանց եւ աղօթելու Քրիստոնէական Եկեղեցւոյ անսասանութեան համար:

ՎԵՆԵՏԻԿ

ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Փետրուար 20ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը չորսին տեղի կ'ունենայ թատերական ներկայացում, վարժարանիս սրահին մէջ: Սիրով կը հրաւիրուին ազգայիններ:

Կը ներկայացուի «ՊՌՍԱՄԻ ԿՈՐԻՒՆԸ» թատերգութիւն՝ Հայ մելիքական շրջանին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը կը տօնէ Յաղթանակին 51րդ տարեդարձը Մայիս 7ին, Շաբաթ, Ալամպրայի սրահներուն մէջ:

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, Շաբաթ, Մարտ 5ին Սփլանտիտի սրահին մէջ:

×

Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութեան նախաձեռնութեամբ Վարդանանցը կը տօնուի Փետր. 20ին, Մշակոյթի Տան մէջ:

×

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի թատերական ներկայացումը՝

ՄԱՐՏ 20ԻՆ

×

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի Տիկնանց Յանձնախումբի թատերական ներկայացումը Մարտ 22ին, Երեքշաբթի օր, երեկոյեան ժամը 9ին, Թէաթր տէ զՈռ: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

×

Դպրոցասէրի գեղարուեստական հանդէսը Մարտ 27ին:

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՄԱՐՏ 13ԻՆ

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

×

Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան մեծ պարահանդէսը Ապրիլ 3ին, Հօթէլ Մոտէրնի մէջ: Փլաս տը լա Բէփիւպլիք:

ԳՄԲԷԹԻ ԽԱՉԻՆ ՕԾՈՒՄ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը ուրախութեամբ կը ծանուցանէ հաւատացեալ ժողովուրդին թէ Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ Գմբէթի նորոգութեան աշխատանքները յառաջ կը տարուին համաձայն ճարտարապետի ցուցմունքներուն:

Գմբէթի դագաթի մասին աշխատանքները լրացած ըլլալով, այս Կիրակի (13 Փետրուար), ի ժամ պատարագի կը կատարուին օծումն ու օրհնութիւնը նոր, ոսկեայ թերթերով պատուած եկեղեցւոյ դագաթի խաչին:

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս բացառիկ արարողութեան:

Հ. Յ. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. ընդհ. ժողովը այս Կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին, սովորական տեղը: Կը հրաւիրուին Ռոմանի ընկերները: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՐՆՈՒՎԻԼ - ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ժողովը այս Երկուշաբթի իրիկուն սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Էքս Ան Փրովանսի Հ. Յ. Դ. Քեռի խումբը, այս Կիրակի ժամը 16ին, իրենց սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլան Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի:

Կիրակի, (Փետր. 27) ժամը 17ին Սալ Ֆրանքօ - Սիւիս, 10 Ախ տէ Մեսաժրրի, (Մեթրօ Փուասոնիէռ):

Կը նախագահէ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Կը խօսի Ընկերներ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ եւ Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Լեւոն Վրդ. Աբէլեան:

×

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ - ՔԱՐՈԶ ԿԱՓԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի Կափի մէջ տեղի կ'ունենայ Եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Թեմիս Առաջնորդ՝ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ: Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ Պուլ. Օտտոյի դպրաց դասը:

ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆՔԵԱՆ

Ձեր տրամադրութեան տակ է բոլոր ճամբորդութիւններու համար

ՕԴԱՆԱՒ–ՇՈԳԵՆԱՒ–ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Դիմել

Agence de Voyage

PARENTY & DESROUSSEAUX

7, Rue de Hanovre — PARIS (2e)

Métro :

4 Septembre ou Opéra

Téléph. : RIC. 79-86

RIC. 79-39

Բաց է ամէն օր,

ժամը 9–12 եւ 14–18

բացի շաբաթէն,

LAREDO (Espagne - Prov. Santander)

Formule révolutionnaire "AINZ-SOLMAR"

Directement du CONSTRUCTEUR à L'ACHETEUR

SANS AUCUN CAPITAL ET SANS AUCUN INTÉRÊT

22 à 32 mensualités de 2.000 Francs

APPARTEMENTS LUXUEUX

entièrement meublés, sur la plus belle plage de la "COSTA ESMERELDA"

3, 4 et 5 pièces — 1 à 2 salles de bains — 2 à 3 terrasses — avec le tout dernier confort ! — Ascenseurs - descenseurs ultra rapides — Vide-ordures.

Construction de « GRAND LUXE » en bordure de mer dans un PARC privé de 10.000 m2

Vue imprenable et panoramique sur la mgnifique baie de LAREDO et l'arrière-pays montagneux (vue imprenable garantie par contrat).

SPORTS : Ski nautique — Yatching léger — Pêche sous-marine, pêche en eau douce truite et saumon — Tennis.

Le Temps voulu de Réflexion !

UNE MINUTE POUR SIGNER ! 22 à 32 MOIS POUR PAYER

AINZ SOLMAR
G. BEDERIAN

PARIS : 6, Avenue Marceau - 8e - Tél. : ALM 08-76
LAREDO : Calle Général Mola et Ave. Neuve Bungalow

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կազմակերպուած

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Օժանդակութեամբ Կայանի կրթ. կազմի Եւ տեղւոյն մասնաճիւղերու կողմէ:

Կիրակի (13 Փետրուար), ժամը 14-ին, 4րդ թաղապետարանի սրահը, 2 Փլաս Պօտուայէ (մեթրօ Օթէլ տը Վիլ):

ՃՈԽ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Մասնակցութեամբ կայանի մանուկներու եւ պատանիներու:

Երգ, պար, կենդանի պատկեր եւ թատերգութիւն ներշնչուած Հայոց պատմութեան հերոսական էջերէն:

Նախընթրիքով կը հիւրասիրուին բոլոր մանուկները:

Շաւիլէն օթոքառը կը մեկնի Փուան տը Շաւիլէն ժամը 13ին հայ դպրոցէն ժամը 13·30ին եւ կը հանդիպի Շաւիլի օթոպիսի բոլոր կայարանները:

Ալֆորվիլէն 13·30ին Փլաս Քառնոյէն Սեւրան ժամը 13ին Ժորժ տը Թրեֆլէն 13·05 Փլաս Կասթոն Պիւսիսիէռ, Ավրիլ տը Լիվրի: Ալնուվիլէն Պ. Նիկողոսեան խանութին առջեւէն 13·20ին (121 Ավրիլ)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ դիմել՝ Ե. Միհրան Ժանտարմերիի առջեւէն:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց Ազգ. Առաջնորդարանի հովանաւորութեամբ ամսոյս 16ին, Չորեքշաբթի ժամը 21ին Սալ Մազնոյի մէջ տեղի կ'ունենայ Վարդանանց Դիւցազնամարտի տօնախմբութիւնը՝ կոկիկ յայտագրով:

Կը բանախօսէ՝ Թեմիս Առաջնորդ

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Կ'արտասանեն՝ Օր. Թիւթէլեան, Պ. Ճառայեան եւ Պ. Վարդանեան:

Կը մեներգեն՝ Օր. Շամիրեան եւ Պ. Տէրոյեան:

Դաշնակով կ'ընկերակցի՝ Պ. Արզումանեան:

Մուտքը ազատ է:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի առաւօտ (Փետրուար 13) ժամը 9·30ին Ֆրանսական հեռատեսիլի Ա. կայանէն Ժերար Սթեֆանէսքօ կը ներկայացնէ «Արեւելեան քրիստոնեաներու Հաւատք եւ Աւանդութիւններ» շարքին մէջ

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵՐԵՒԱՆ

Կը մասնակցին Գերապայծառ Ժ. ՌԻՒՓ (Մոնաքոյի Եպիսկոպոս), Տիկ. ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ եւ Պ. ԱՐԲԻԱՐԵԱՆ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՋԱՏԻԿԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

4 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ, 14 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ— (Արմենիա հիւրանոցին մէջ)

Երթ ու դարձ օդանաւով մեկնում Ապրիլ 2ին եւ վերադարձ՝ Ապրիլ 19ին:

ԳԻՆ՝ 2050 ՖՐԱՆՔ

Բ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

4 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ, 21 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷ

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ ԵՒ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Երթ ու դարձ օդանաւով, մեկնում Օգոստոս 2ին, վերադարձ՝ Օգոստոս 27ին

ԳԻՆ ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ 2350 ՖՐԱՆՔ

Գ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Երթ ու դարձ օդանաւով, մեկնում Սեպտ. 2ին, վերադարձ Սեպտ. 17ին

Գին՝ 1950 ֆր.

Արձանագրութեանց համար դիմել՝ Ամէն Շաբաթ օր ժամը 15էն18

TRANSTOURS

22, Rue du 4-Septembre, Paris — Tél. RIC. 77-40 — C. C. P. 5974-66 Paris

Թղթակցութիւն՝ ԿԱՐՊԻՍ ՈՒՆՃԵԱՆի անուան, վերոյիշեալ հասցէով:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ դիմել՝ Ե. ՄԻՀՐԱՆԵԱՆԻ, 23, Բիւ Պեռնար տիւ Պուա:

ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ Ն. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ, 13 Բիւ Ամպրուազ Փարէ:

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,30 Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 13 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

DIMANCHE 13 FÉVRIER 1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

42ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10535 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 42e ANNÉE — N° 10.535

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Ա.

Լատինական Ամերիկայի հարաւային մասին մէջ ընդարձակ տարածութիւններ դրաւող երկիր մըն է Արժանթին, որ կ՝երկարի Անտերէն մինչեւ Ատլանտեան ովկիանոս :

Տարածութիւնն է 2·794·000 քառ. քիլոմեթր եւ բնակչութեան թիւը՝ շուրջ 22 միլիոն հոգի :

Սպանիացի աշխարհագրագէտ եւ նաւագնաց Խուան Տիազ տը Սոլիս, որ 1508ին դտած էր Եուքաթանն ու Ամազոնը, 1515-ին դէպի խաղաղական ովկիանոս ճամբայ փնտռած ատեն երեւան հանեց Բիօ տը Լա Փլաթան — Ուրուկուէյն ու Արժանթինը :

Սպանիացիք երեք հարիւր տարի տիրեցին Արժանթինի, որ 1816 Յուլիս 9ին անկախութիւն հռչակեց : Իր ազգային հերոս է Սան Մարթին, որուն մեծագիր նկարները կը զարդարեն պաշտօնական եւ անհատական շէնքերը :

Մէկուկէս դար առաջ, երբ անկախութիւն ստացաւ, բնակչութեան թիւն էր 400·000 հոգի : 1869ին ունեցաւ 1·737·000 բնակիչ, 1895ին՝ չորս միլիոն, 1914ին՝ 7·885·000 : Յիսուն տարուան մէջ զրեթէ եռապակուած է բնակչութեան թիւը :

Մայրաքաղաքն է Պուէնոս Այրէս, հիմնուած 1580ին, որ ներկայիս ունի աւելի քան հինգ միլիոն բնակիչ :

Ինչպէս Հարաւային Ամերիկայի միւս երկիրները, Արժանթին եւս խառնուրդ մըն է զանազան ցեղերու : Տիրապետող տարրը Սպանիացիներն են, երկրին լեզուն սպաներէն է : Ներգաղթի շնորհիւ է, որ բնակչութեան թիւը աւելցած է : 1857 — 1939 Արժանթին դաղթած են 6·628·526 հոգի, որոնց 44 առ հարիւրը իտալացի, 31 առ հարիւրը սպանիացի, 3·6 առ հարիւրը Ֆրանսացի : 1948-1951 ներգաղթներու թիւն է եղած 690·000 հոգի :

Արժանթինի մէջ կարեւոր թիւ մը կը կազմեն նաեւ Սուրիացիները, Լիբանանցիները, Անգլիացիներն ու Գերմանները : Հայերու թիւը կը տարուբերի 40 - 50 հազարի միջեւ, մեծ մասը Պուէնոս Այրէսի եւ մաս մը (շուրջ չորս հազար հոգի) Քորտոպայի մէջ :

Շնորհիւ Եւրոպացիներու մեծ թիւով ներգաղթին, Արժանթին դարձած է սպիտակ ցեղերու երկիր : Տեղացի Հնդիկները ընդհանուր բնակչութեան հարիւրին մէկը միայն կը կազմեն :

Գերազանցօրէն երկրագործական երկիր է Արժանթին : Կ՝արտածէ ցորեն եւ միս :

Հարաւային Ամերիկայի ամէնէն հայաշատ երկիրն է Արժանթին :

Մեր հայրենակիցները շատ լաւ կազմակերպուած են այնտեղ : Ունին եկեղեցիներ, դպրոցներ, ակումբներ եւ շուրջ վաթսուն հայրենակցական, բարեսիրական, երիտասարդական, մարզական եւ այլ միութիւններ :

Կը հրատարակեն թերթեր, որոնց ամէնէն կարեւորն է Հ. Յ. Դ. Կեդրոնական կոմիտէի պաշտօնաթերթ Արմենիան, հիմնուած 35 տարի առաջ, որ միակ օրաթերթն է : Կան քանի մը շաբաթաթերթեր եւ ամսագրեր եւս — Սեւան, Շարժում, Ներկայ, եւայլ, Հաճընի եւ Մարաշի հայրենակցական միութիւններն ալ պարբերաբար լոյս կ՝ընծայեն իրենց թերթերը :

Հայաշատ թաղամասի մը մէջ կը գտնուի եկեղեցին, կառուցուած Իզմիրցի բարերար Հրանտ Նիքոթեանի ծախքով : Եկեղեցիի կողքին կը գտնուի Հայ Կեդրոնի շէնքը, առաջնորդարանով եւ դպրոցով :

Առաջնորդն է Բաբգէն Արքեպս. Ապատեան, որ կաթողիկոսական պատուիրակի տիտղոս ունի : Իրեն ենթակայ են Պրազիլիոյ եւ Ուրուկուէյի հոգեւոր հովիւները : Թեմը էջմիածնական է : Իր կոչումին դիտակից լուրջ եկեղեցական մըն է Ապատեան սրբազան, որ խաղաղօրէն կը հովուէ իր հօտը, առանց ազդուելու աջէն ու ձախէն :

Նոր եկեղեցի մը կը կառուցուի Պուէնոս Այրէսի արուարձաններէն Վիսենթէ Լոփէսի մէջ : Հիմնարկէքը տեղի ունեցաւ երկու ամիս առաջ, Դեկտեմբեր 12-ին : Գնուած է 1600 քառ. մեթր հող չորսուկէս միլիոն փէսոյի (շուրջ 22·500 տոլար) : Եկեղեցւոյ կողքին պիտի շինուի դպրոց եւ թատերասրահ : Դպրոցը պիտի ունենայ ութ դասարան՝ երկու յարկի վրայ : Ընդհանուր ծախք նախատեսուած է 25 - 30 միլիոն փէսօ (150·000 տոլար) : Եկեղեցին պիտի կոչուի Ս. Յակոբ, դպրոցը՝ Դերձակեան, մանկապարտէզի բաժինը՝ Լութուֆեան՝ բարերարներու անունով :

Արժանթինի Հայերը բարեկեցիկ են առ հասարակ : Կան նաեւ 100 - 150 միլիոնատէրներ : Անոնց մէջ առաջին կարգին վրայ կուգան Տիարպէքիրեան եղբայրները, որոնք 1938ին Ռումանիայէն Պուէնոս Այրէս փոխադրուած են եւ կարճ ժամանակի մէջ մեծ յաջողութիւն ձեռք բերած :

Եկեղեցւոյ եւ դպրոցի համար կատարուած հանդանակութեանց առատաձեռնօրէն կը մասնակցին բոլորը, հարուստ թէ աղքատ :

Ազգային ոգին վառ կը մնայ երէցներուն մէջ : Երիտասարդներուն մէջ ալ պակաս չեն բարեմոյն եւ հայրենասէր տարրերը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ առընչութեամբ վիճաբանութիւնները կը շարունակուին Անգարայի և Աթէնքի միջև : Աթէնք պատասխանած է թուրք կառավարութեան բողոքին Էնոսիսի մասին : Միւս կողմէ մէկ երկիրը միւսը կ՝ամբաստանէ օդային շրջաններու բռնաբարութեան համար :

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ վարչապետը՝ Ուիլսըն վերջին պահուն կրցաւ ուղեվարներու գործադուլին առաջքն առնել առանց նոյնիսկ որեւէ խոստում տալու յաւելման այլ այն պարզ հաւաստիքով թէ կը խօսին այդ մասին :

ՊԵԼԺԻՈՅ թագաւորը իր խորհրդակցութիւնները սկսած է նոր դահլիճին կազմութեան համար : Կը խօսուի Խորհրդարանի նախագահ՝ Վան Աքէռի մասին, որ ծանօթ է իբրեւ խիստ եւ հեղինակաւոր անձ մը, որ լսելով հանդերձ ընդդիմադիրները միտքը դրածէն չի հրաժարիր :

ՍԱՆ ՏՈՄԷՆԿԻ մէջ կացութիւնը շատ լարուած է եւ հաղորդակցութիւնները կտրած են արտասահմանի հետ : Օդակայանն ալ փակ է : Խառնակութեանց հետեւանքով 12 մեռեալ կայ եւ աւելի քան յիսուն վիրաւոր : Գործադուլն ալ անշարժութեան մատնած է երկիրը :

ՍԱՌԱԿԱԹ անդամ մըն ալ Մորոյի յանձնած է դահլիճ մը կազմելու հոգը : Նախկին վարչապետը Երեքշաբթի օր պիտի յայտնէ իր խորհրդակցութեանց արդիւնքը : Կացութիւնը նոյնքան անորոշ է սակայն : Մորոյի պաշտօնը շատ բարդ է : Ծանօթ է որ անդամ մը ձախողեցաւ : Ընկերվարականներ ու ընկերային - դեմոկրատները համամիտ ըլլալով հանդերձ Ալտօ Մորոյի իբրեւ վարչապետ, բացարձակապէս դէմ են կարգ մը դեմոկրատ քրիստոնեաներու, ինչպէս՝ Շելպա, մինչ Դէմօ - քրիստիանիները կը պնդեն որ Շելպա մասնակցի նոր դահլիճին : Կացութեան տէրն են ներկայիս սոցիալ-դեմոկրատ եւ ընկերվարական կուսակցութիւնները, որոնց պայմանն է թէ իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն եթէ դահլիճին մաս չկազմեն կեդրոնի կամ տէմօ-քրիսթիանի կուսակցութեան աջ թեւին պատկանող անձեր :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ նախագահին առողջական վիճակը ոչ մէկ բարեփոխում չէ ունեցած : Կիւրսէլ միշտ մահաքունի մէջ է :

ՀԸՆՖՐԷ այսօր կը սկսի շրջապտոյտ մը ասիական մայրաքաղաքներուն մէջ : Միացեալ Նահանգները վճռած են պատերազմը շահիլ զինուորական եւ ընկերային զոյգ դետիններուն վրայ :

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ տիեզերական խորհուրդը (համախմբում ոչ կաթողիկէ քրիստոնեայ եկեղեցիներու) ընդհ. քարտուղար ընտրեց պատուելի Քարսըն Պըլէյք, որ կը փոխարինէ պատուելի Վիսըրթ Հուֆթը :

ԻՐԱՔԻ նախագահը՝ մառեշալ Արէֆ Գահիրէ հասած է, ուր ներկայ պիտի ըլլայ իրաք - եգիպտական քաղաքական հրամանատարութեան (հիմնուած 1964-ին) երրորդ նստաշրջանին : Ասկէ զատ, Արէֆ եւ Նասր պիտի խօսին «իսլամական ուխտին» մասին, զոր Ֆայսալ թագաւորը կ՝ուզէ ստեղծել եւ որու դէմ է Նասր :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ միշտ սովի սպառնալիքին ներքեւ է : Ու Թան կոչ ըրած է համաշխարհային անմիջական օգնութեան մը համար :

ՎԻԷԹՆԱՄԻ մէջ 1961էն ի վեր երկու հազար հինգ հարիւր Ամերիկացիներ ըսպաննուած են : 9650 ուրիշներ ալ վիրաւորուած են : 160 ամերիկացի ալ անհետացած է :

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփոխանական ժողովը 107ի դէմ 164 ձայնով օրինագիծ մը քլուէարկեց որու համաձայն միասեռականութիւնը կը դադրի յանցանք մը ըլլալէ « համաձայն չափահասներու» միջեւ : Յարդ տարին 1300 հոգի կը հետապնդուէին այս յանցանքին համար, որ յանցանք կը մնայ 21 տարեկանէն վար երիտասարդներու համար :

ԵԼՄՏԱԿԱՆ եւ տնտեսական նախարար՝ Միշէլ Տըպրէ ներկայացուց իր «ծրագիրը» Հանրապետութեան նախագահութեան : Կը նախատեսէ Սմիկի (նուազագոյն ամսական) յաւելում մը, ընտանեկան նպաստներու յաւելում մը եւ կարգ մը ուրիշ նախաձեռնութիւններ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՄՔԵՐԸ

ԼՈՒՏՎԻԿ ԷՐՀԱՐՏ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Գերմանացիներուն համար Էրհարտ ոչ միայն վստահութիւնը կը խորհրդանշէ, այլ նաեւ բարեկեցութիւնը, որուն մէջ կը լողան ուղղակի յիսուն տարիներէ ի վեր առաջին անդամ ըլլալով :

Իբրեւ օրինակ, կարելի է յիշել թէ Էրհարտ, Պոնի Վարչապետարանին պարտէզին մէջ, Հռենոսի ափին, կառուցանել տուած է դերարդիական «պընկալօ» մը, աւազանով միասին, սկանտինաւեան կահկարասիներով եւ վերացական նկարներով : Երազը դերման ոեւէ քաղաքացիի : Ճիշդ, ինչպէս օր մը Զօր. տը Կոլ Էլիզէի պարտէզին մէջ վիլլա մը կառուցանել տար :

Էրհարտ Գերմանիան կը ղեկավարէ այսօր իբրեւ վաճառականական հաստատութիւն մը : Պոնի վարչապետարանը կը նմանի մեծ ընկերութեան մը կեդրոնատեղիին : Հազիւ քանի մը զինուորականներ սեմին վրայ, որմէ դիւրութեամբ կ՝անցնինք : Նախարարաց Խորհուրդը կը յիշեցնէ աւելի վարչական մարմին մը : Այս է գործելակերպը :

Արտաքին քաղաքականութեան մէջ, Էրհարտ, ինչպէս ամբողջ Գերմանիան, ամէն բանէ առաջ ամերիկասէր է : Իրեն թէ իր հայրենակիցներուն համար Ամերիկացիները խնամակալներ են, տիպարներ, դաշնակիցներ, հօրեղբօր որդիներ : Արեւմտեան ուրիշ երկիրներ ալ անշուշտ կ՝ամերիկանանան, բայց Գերմանացիները անոնցմով հիացած են ուղղակի : Անկեղծօրէն կը սիրեն Ամերիկացիները եւ կը ջանան օրինակել անոնց ապրելակերպը : Այս ուղղութեամբ շատ յատկանշական է Էրհարտի դրասենեակը : Իր սեղանը զարդարող բոլոր առարկաներն ալ ամերիկացի նախագահներու նուէրներ են : Գլանիկներու ոսկեայ տուփը, դրասեղանին բոլոր սարքը նուիրած է իրեն նախագահ Քէնըտի, իսկ ինքնահոս գրիչն ու ժամացոյցը՝ Ճոնսըն : Իր ետին, դարանի մը վրայ, Էրհարտ շարած է իր բարեկամներուն լուսանկարները, բոլորն ալ ստորագրուած : Հոն են Անգլիոյ թագուհին, անգլիական կառավարութիւններու, ըՍկանտինաւիոյ, Աւստրիոյ-պետերը : Բացարձակապէս անդամներ՝ Ազատ փոխանակութեան Շուկային, այսինքն՝ Վեցերուն մրցակից Եւրոպային : Եւ Վեցերէն ոչ մէկուն լուսանկարը : Հետաքրքրական զուգադիպութիւն ...:

Եւ սակայն, վարչապետ Էրհարտ ինքզինքը կը նկատէ անկեղծ Եւրոպացի մը : Բայց ինչ որ զինքը կը հետաքրքրէ Եւրոպայի մէջ, ինչպէս բոլոր Գերմանացիները, տնտեսութիւնը չէ (ինչ որ իրապէս կը հետաքրքրէ Ֆրանսան) : Ասիկա իր պատճառը ունի անշուշտ, այն՝ որ Գերմանիա իր վաճառականութեան 30 առ հարիւրը միայն Վեցերու Հասարակաց Շուկային հետ կը կատարէ : Գերմանիոյ համար շատ փոքր է Եւրոպան : Գերմանիոյ զօրաւոր ճարտարարուեստը, իբրեւ շուկայ, պէտք ունի ամբողջ աշխարհին : Երազ չէ. Գերմանիա ազգային իր արտադրութեան կէսը կ՝արտածէ : Ծախելու համար «Մէյտ ին Ճէրմընի» արտադրութիւնները. Էրհարտ շուկային ճամբորդը. քսան տարուան մէջ, 178 ճամբորդութիւններ կատարած է 42 երկիրներու մէջ : Ահաւասիկ իր իսկական կոչումը :

Եւրոպան, ընդհակառակն, Էրհարտն ու Գերմանիան կը հետաքրքրէ քաղաքական տեսակէտով (որով նուազ հետաքրքրուած է Ֆրանսա) : Գերմանական պիտակը պատերազմէն ետք այլեւս վստահութիւն չէր ներշնչեր, եւ դերման երիտասարդութիւնը, ի խնդիր հայրենիքի մը, խենթօրէն հաւատաց Եւրոպային :

Հասկնալի է անշուշտ որ այս վերջին տարիներուն մէջ բազմաթիւ անհասկացողութիւններ ծագեցան քաղաքական Եւրոպայով մը շահագրգռուած Գերմանիոյ եւ տնտեսական Եւրոպայի մը հետամուտ Ֆրանսային միջեւ : Զօր. տը Կոլ եւ վարչապետ Էրհարտ կը ներկայացընեն այս Ֆրանսան ու այս Գերմանիան : Դժուար կարելի է երեւակայել երկու մարդիկ՝ այսքան տարբեր իրարմէ, իրենց գործելակերպով, համոզումներով, խառնուածքով : Եւ սակայն դատապարտուած են միասին ապրելու :

Էրհարտ գիտէ որ Միացեալ Նահանգները, որոնք Վիէթնամի պատճառով համաշխարհային պայքարի մտած են Ռուսերուն եւ Չինաստանի դէմ, այլեւս Գերմանիան չեն նկատեր իրենց նախընտրած պաշտպանեալը, իբրեւ իրենց կարեւորագոյն եւ անմիջական խնդիրը, վարչապետ Էրհարտ, անցեալ Յունուարին, Ուոշինկթընի իր վերջին ճամբորդութենէն վերադարձաւ յուսախաբ սիրահարի մը նման :

Revue des Etudes Arméniennes

Շատոնց կ'ուզէի խօսիլ այս ձեռնարկին մասին(*), բայց չկրցայ ցատկել առօր-եայ զբաղումներու դեղին վրայէն եւ ուշը մնացի :

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկու-թեան այս ձեռնարկը արժանի է ամէն դնահատութեան :

Առանց ուզելու ձեզ գայթակղեցնել, թոյլ տուէք ըսել թէ հող-հայրենիքի զրկանքը ապրող մեր ժողովուրդը մի-ջազգային հետաքրքրութիւն կը վայելէ և միջազգ. նժարի վրայ կը դրուի ոչ ան-շուշտ անոր համար որ մեծահարուստ առեւտրականներ ունի կամ «վեհափառ» կաթողիկոսներ, ոչ անշուշտ անոր հա-մար որ քրիստոնեայ է եւ բազմաթիւ ե-պիսկոպոսներ ունի, ոչ անշուշտ անոր համար որ մեծագումար նուիրատուու-թիւններ կ'ընէ օտար համալսարաններու եւ ֆաթէտրալներ կը կանգնէ իր երկրէն դուրս, ոչ անշուշտ անոր համար որ բա-րեխնամ եւ աղքատախնամ տրամադրու-թիւններ ցոյց կուտայ, — ատոնց հոգե-վերլուծական նշանակութիւնը դուրս կ'իյնայ մեր նիւթէն, — այլ անոր համար միայն որ մշակոյթ-հայրենիքի տէր ժո-ղովուրդ մըն է Հայութիւնը :

Փարատոքսալ իրականութիւն է, որ, եթէ հող-հայրենի'քը միայն կը վայելէ պետական իրաւունք եւ ազգային դերիշ-խանութեան հանդանակ, ահա ժողովուրդ մը, Հայութիւնը, մշակոյթ-հայրենիքով իրաւական ներկայութիւն ստեղծած է պետական ժողովուրդներու անդաստանին մէջ :

Այս իրականութեան դէմ-յանդիման, ինչո՞ւ չհարցնել թէ որո՞նց կը պար-տինք այդ ներկայութիւնը :

Մէկ Եզնիկ = հազար ֆաթէտրալ :

Այս հաւասարութիւնը կը կարօտի բա-ցատրութեան : Եթէ ֆաթէտրալին մէջ դուք դնէք շէնքին արտայայտութիւնը կամ նպատակը, այդ պարագային՝ մէկ Եզնիկ կ'արժէ հարիւր հազար ֆաթէտրալ եւ ա-ւելի : Բայց երբ դուք այդ շէնքին մէջ կ'որոնէք ձեւը, ճարտարապետութիւնը, այն ատեն ծանրութիւն կը ստանայ հա-ւասարութեան երկրորդ եզրը :

Կը կարծեմ թէ բանիմաց ընթերցողը կը հասկնայ զիս՝ երբ ազգային մեր արժէք-ներու կշռադատութեան մէջ մերժեմ հա-ւասարութեան կոչել աղքատախնամեան կամ խնամակալական մեր բոլոր ձեռ-նարկները : Եւ ահա թէ ինչո'ւ Բարեգոր-ծական կոչուած, Աղքատախնամ կոչ-ուած, Եկեղեցաշէն կոչուած ու բազմա-թիւ նման կամ աննման խատուտիկ կազ-մակերպութեանց գործերը կը կշռեմ ճը-կոյթովս : Նոյնիսկ Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան հազարումէկ ձեռնարկ-ները, — ի բաց առեալ այն ձեռնարկը, որ այս յօդուածին առարկան կը կազմէ :

Երկա՛ր, երկա՛ր ժամանակներէ ի վեր, Հայոց ժողովուրդը դարձած է ժամուց վճարող ժողովուրդ, աղքատաց պնակը տասնոց ձգող ժողովուրդ, կարմիր մոմով ու կարմիր խնձորով հարսնիք «ձէնող» ժողովուրդ : Մեծութեան գաղափարը կորսնցուցած է այս ժողովուրդը, բար-ձրաթռիչ խոյանքներու վարժութիւնը կորսնցուցած է այս ժողովուրդը, — մե՛զք Արարատին : Յաւիտենականու-թեան զգայութիւնը կորսնցուցած է այս ժողովուրդը : Յաւիտենականութեան իր ցանկութիւնը կը հասնի մինչեւ ... գե-րեզմանաքարերու վրայ գրուած արձա-նագրութիւնը կամ աղբիւրի մը ճակատին վրայ իր անունը գրուած տեսնելու տեն-չը : Իսկ ոմանց փառասիրութիւնը՝ մին-չեւ փիւլիւսը հիւմայուն :

Ճիշդ է թէ հին պատմութեան մէջ եւս ունեցած ենք մեծութիւններ որ պզտիկ-ցուցած են մեզ, ինչպէս Մեծն Ներսէսը, եւ ուրիշներ՝ որոնք մեծ չեն կոչուած բայց մեծցուցած են մեզ, անմահացու-ցած, յաւերժացուցած, ինչպէս Մեսրոպ Մաշտոցը :

Արդարեւ, մենք Մաշտոցով միայն մեծ ենք, իր ստեղծած հայկական դպրոցնե-րով, իր պարգեւած հայկական դրակա-նութեամբ, իր տուած մատեաններով :

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկու-թիւնը նոր կազմակերպութիւն մըն է : Եթէ կուզայ աւելցնել մեր Աղքատախը-նամներուն, Բարեգործականներուն եւ Ե-կեղեցաշէններուն թիւը, չէր արժեր որ գրէի այս յօդուածը : Մեծ գործ, նոր գործ, յաւերժական գործ կ'ուզենք մենք այս նոր ու հզօր հիմնարկութենէն : Իմ ականջս չի մտներ այն ձայնը թէ Գա-լուստ Կիւլպէնկեանի կտակը չի խոստա-նար աւելին, տուածն իսկ սահմանուած չէ կտակին մէջ : Գործածութեան սահ-մանուած դրամագլուխով եւս կարելի է կատարել մեծ գործեր, — դպրոց եւ հրատարակչութիւն, ահա յաւիտենակա-նութեան արժանի գործեր :

Գ. Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը պէտք է ստեղծէ Հայագիտութեան Հա-մալսարան մը, միջազգային կշիռով, եւ խորհրդակցութեան կանչելով բոլոր պատրաստուած մտաւորականները այս ծրագրին շուրջ : Պէտք է ստեղծէ Գա-լուստ Կիւլպէնկեան միջնակարգ վարժա-րաններ, սահմանափակ աշակերտու-թեամբ եւ ձրի, — այս վարժարաններն են որ պիտի պահպանեն Հայութեան նը-կարագիրը եւ ոգին : Եւ հրատարակել հատորնե՛ր, հատորնե՛ր, մեծարժէք գործեր :

Գիտեմ թէ սկսած են արդէն ուժ տալ այս վերջին ձեռնարկին : Այսօր գրուած է Գալուստ Կիւլպէնկեան Հրատարակչակա-նին հիմը, — արդէն լոյս տեսած են կա-րեւոր գիրքեր, որոնց թիւը պէտք է բազ-մապատկել, բայց պայման է ստեղծել խմբագրական մարմին մը խորհրդակցու-թեան համար : Կամ գէթ կոչ ընել հրա-պարակային, մամուլով խորհրդակցու-թեան մը համար :

Այժմ լոյս տեսած է Հայագիտական Հանդէսը (Ռըվիւ տէ գ'Էթիւտ գ'Առմէ-նիէն), իր առաջին թիւը, առաւելապէս Ֆրանսերէն :

Յաջորդով պիտի խօսիմ այս պարբե-րականին մասին, յիշատակելով նախըն-թացները, տարբեր լեզուներով հրատա-րակուած նմանակները, անոնց արժէքը եւ օգտակարութիւնը՝ ճանչցնելու համար մեզ եւ միջազգային շուկայ հանելու հա-մար մեր նիւթական եւ ոգեկան ժառան-գութիւնները : Հուսկ ուրեմն Ա. թիւին բովանդակութիւնը :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Պարագաներու բերումով՝ ընդ-հատուեցաւ «Հայոց Եկեղեցին եւ իր Դի-մագիծը» յօդուածաշարքս, բայց պիտի շարունակուի, ցոյց տրուած հետաքրք-րութեան իբրեւ զոհացում : Նիւթը հե-տաքրքրական է իրապէս, ոչ անշուշտ ա-նոնց համար որ կը նախընտրեն ձիւթ ծա-մել, ոչ եւս անոնց համար որոնք կը սոսկան՝ երբ կը տեսնեն չինական պա-րիսպներու քանդումը : Այսուհանդերձ մէջ ընդ մէջ պիտի տամ կարգ մը յօդ-ուածներ՝ այլազան նիւթերու շուրջ, իբրեւ բերան-փոխ :

ԸՆԴՀԱՏ ԷՋԵՐ

21 Սեպտեմբեր.— Ճամբան՝ ուրկէ կ'անցնիմ ամէն առաւօտ, երբ չանձրեւէր, իր երկու եզերքներուն վրայ գեղեցիկ բնակարաններ ունի : Ապակիներուն ետեւ փոքրիկ տղաներու եւ աղջիկներու դէմ-քեր կը տեսնեմ : Դէմքեր՝ որոնք ինծի կը յիշեցնեն հեռաւոր մանկութիւնս, երբ լուսամուտէն կը դիտէի տեղացող անձրեւը կամ ձիւնը՝ որուն փաթիլներէն օրը կը մթննար եւ անտեսանելի անհա-մար թիթեռներու շրշիւն մը կը ծաւալէր մինչեւ տունին ներսի անկիւնները : Թան-ձրը գորգերու վրայ նստած՝ կարծես հէքիաթի աշխարհէն եկած յարուցեալ աղջիկ մը կը տեսնէի : Անոր դէմքը ոս-կեթել մազերու պսակով մը կը յայտ-նուէր ակնթարթի մը մէջ հայելիներու խորունկ լիճէն :

Բայց մանկութեան հետ կորսուեցաւ կախարդանքը : Ծաղկանկար թանձրա-հիւս գորգերուն վրայ, գերեզման երթա-լէ առաջ, հանդչեցան տունին մեծերը՝ որոնց խնկաբոյր ձեռքերուն օրհնութիւնը կը զգամ մինչեւ այսօր ալեհեր գլխուս վրայ : Հայելիները հոգեվարքի ջահեր ցոլացուցին : Ո՛չ մէկ տեսիլք : Ո՛չ մէկ պատկեր որ ունենար վերաստեղծեալ խորհուրդ մը : Սառած էր ամայի լռու-թիւնը : Շրթները դալկահար եւ մահա-բոյր չէին կրնար մինչեւ իսկ դուշակ-ուած աղօթքի մը առաջին բառերը մրը-մընջել : Զքակուեցան խաչաձեւ ձեռքերը : Սիրտերու սկիհները փշրուեցան :

23 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Այլեւս չեմ յիշեր թէ ի՞նչ էր կեան-քիս ամենամեծ բերկրանքը, երբ տակա-ւին մանկութեան արեւը իր ոսկեճաճանչ կանթեղը կը բռնէր Տէր Եփրեմի տունին դիմաց, մութ ապաժայռին կատարէն : Մայրս արթուն կը մնար մինչեւ դիշերը ուշ ատեն, երբ արդէն լռած կ'ըլլար կա-րի մեքենային աղմուկը : Վերմակին տակ ծածկուած՝ գլուխս կը վերցնէի գազտնածածուկ եւ կը տեսնէի մայրս ծնրադիր, աղօթամրմունջ :

Ասիկա՞ էր արդեօք կեանքիս ամենա-մեծ, անճառելի, հոգեպարար ուրախու-թիւնը՝ որուն անդիմադրելի հեղեղը զիս կը նետէր վշտակոծ ափունք մը :

Անձայն կուլայի երբեմն, կարծես կ'ու-զէի այս կերպով ընկերանալ մօրս աղօթ-քին :

Այն ատեն իսկ համոզուած էի որ ար-ցունքի լիճէն միայն կը բարձրանային բերկրանքի ծաղիկները :

24 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Հոս հասնելէս ի վեր բնութեան մատ-եանը կը հրամայէ ինծի լռել : Բայց պէտք է լրջօրէն աշխատանքի լծուիլ : Հաղորդուիլ զիս շրջապատող երկրին հետ : Նոր դեղօն մը հիւսել, ոսկետերեւ ծառերուն, անտառներուն, մեղմասահ անցնող սպիտակահեր ամպերուն համար : Բայց եթէ ցամքած է ներշնչումի աղբիւ-րը եւ ես միայն ձեռնունայն ուխտաւորը պիտի հանդիսանամ դեղեցկութեան մեհ-եանին, կը նախընտրեմ վերադառնալ ա-նապատի աւազներուն՝ որոնց ոսկեթաւալ անհունութիւնը զիս լռութեան բազմա-ձայն երաժիշտը դարձուցած էր : Հա-ղորդուիլ աւելի սաստկօրէն մահուան խորհուրդներուն հետ, փաթթուիլ հոն դարաւոր բայց դեռ խնկաբոյր երիզակ-ներով :

25 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Չեմ կրնար որոշապէս գիտնալ թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ կեանքի այս նոր հան-գրրուանը, ուր հասեր եմ այնքա՛ն յոյ-սերու եւ երազներու մոխիրով ծածկուած ճամբէ մը : Կային անշուշտ տարբեր ու-զիներ որոնք կրնային առաջնորդել զիս հայրենատեսիլ հորիզոնի մը, եւ որոնք, ափսոս, յաւիտեան փակ են ինծի համար : Պիտի գտնե՞մ սրտակից բարեկամներ բը-նիկ ժողովուրդին մէջ, թէ պիտի մնամ կղզիացած, անծանօթ : Բայց ո՞վ ճանչ-ցաւ զիս հոն՝ ուր հայ գաղութ մը կար : Հոծ եւ չէն գաղութ մը՝ որուն ցաւերը, կարօտները եւ երազները երգեցի կէս դարէն աւելի եւ ուրկէ մեկնեցայ անշը-շուկ, աքսորականի մը պէս : Ո՞վ նայե-

ՌՈՒՍ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱՒԷԻՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

(ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԳՐԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ)

« ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆԽՈՒՍԱ-ՓԵԼԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸՆ Է...»

«Այս հաւատքն ու վստահութիւնը պէտք չէ որ հիմնուած ըլլան միայն գե-ղեցիկ խօսքերու, շլացուցիչ խոստումնե-րու, երեւակայական վիճակներու եւ ցան-կալի կացութիւններու վրայ : Անոնք պէտք է հիմնաւորուած ըլլան շօշափելի տրւ-եալներու, փաստացի իրողութիւններու եւ նիւթական դետիններու վրայ : Եւ սա-կայն, հիմա հոս չէ որ պիտի բացատրեմ ձեզի այն նիւթականն ու շօշափելին, ո-րուն կ'ակնարկեմ այս խօսքերուս մէջ :

« Միայն թէ, հարկ կը համարիմ ան-դամ մը եւս կրկնել հետեւեալ պարագան. — Մենք կ'ուզենք նկատի ունենալ առա-ւելաբար գործնականն ու շօշափելի նիւ-թականը եւ ոչ թէ օդին մէջ ըսուած խօս-քերն ու տրուած խոստումները : Այդ պատճառաւ ալ, կը հաւատանք անկեղ-ծութեան այն ատեն միայն, երբ վստա-հութիւն կը ներշնչուի մեզի գրական քայ-լերով ու գործնական արարքներով : Գա-լով համայնավարութեան տարածման պարագաներուն. — Իրենք մեզի ըսած են, թէ «համայնավարութիւնը մանրէ մըն է եւ ուզուի կամ չուզուի՝ անպայ-ման պիտի մտնէ երկրէ մը ներս» : Այդ պարագային, կը նշանակէ, թէ համայնա-վարութենէ վարակումը անխուսափելի պարագայ մըն է : Լաւ, քանի որ ամէն միջոցառում զուր է անոր դէմ եւ անկա-րող ու անօգուտ անոր առջեւ, կը նշա-նակէ, թէ անպայման վարակիչ ու փո-խանցիկ հիւանդութիւն մըն է :

« Ես այնպէս կը կարծեմ, թէ լաւ պի-տի ըլլար, որ այս ուղղութեամբ միջոց-ներ ձեռք առնելու պարագան բոլորովին անջատ պահուէր խնդրոյ առարկայ քա-ղաքական հարցերէն : Միայն թէ, այս կէտին անդրադառնալու նպատակաւ, պի-տի ուզէի այս առթիւ յայտնել, որ հա-մայնավարութիւնը, զոր մեզի կը ներկա-յացնեն իբրեւ փոխանցիկ եւ անխուսա-փելի հիւանդութիւն մը, բոլորովին ալ անդիմադրելի չէ եւ կարելի է կանխար-գելիչ միջոցներ ձեռք առնել անոր դէմ : Այդ կանխարգելումի միջոցներէն մէկն է համայնավարութեան սկզբունքներն ու ըմբռնումները բացատրել մեր ժողովուր-դին եւ ամբողջ բնակչութեան հասկցնել, թէ ինչ կ'ուզէ կիրարկել համայնավարու-թիւնը եւ ինչեր կարող է ընել մեր երկ-րին մէջ : Ասիկա կարելի է գործադրել կամ համայնավարութիւնը լաւապէս ըմ-բռնելով կամ զայն ըմբռնողներուն միջո-ցաւ : Եթէ այդ սկզբունքները արժանա-ւորապէս իւրացուին եւ մարսուին մեր ժողովուրդին կողմէ, այն ատեն զայն կը քննենք ու կը տեսնենք, թէ մեր երկրին մէջ համայնավարութիւնը կիրարկելի՞ վարդապետութիւն մըն է թէ ոչ : Եթէ ընդ-ունելի ու կիրարկելի է եւ ժողովուրդը կը փափաքի գործադրել զայն, կը գոր-ծադրուի : Իսկ եթէ իրեն յարմար չի տեսներ, կը խրտչինք անկէ, կը զգուշա-նանք, կը քաշուինք, կը խուսափինք եւ կը հրաժարինք :

« Միայն թէ, կառավարութիւնը օրի-նական կը նկատէ միւս կողմէ պայքարը ընդդէմ բոլոր անոնց, որոնք այս իրողու-թեան հակառակ, տեսնելով հանդերձ թէ համայնավարութիւնը անկիրարկելի վարդապետութիւն մըն է այս երկրին հա-մար, նորէն ալ կը պնդեն անոր գործա-դրելիութեան մասին եւ նոյնիսկ կը փոր-ձուին կիրարկել զայն :

« Այս առիթով, կ'ուզեմ վերյիշումը կատարել այստեղ արտայայտութեան մը, որ անցեալին մէջ կատարուած է, հետեւ-եալ խնդրին առընչութեամբ. —

« ՀԱՅԵՐԸ ՄԵԶ ՆԵՐՔԻՆ ՓԼՈՒԶՄԱՆ ԿԱՌԱՋՆՈՐԴԵՆ ...»

« Ինչպէս ծանօթ է ձեր բոլորին, մեր երկրին մէջ հիմնուած են Համայնավար կուսակցութիւն մը եւ «Ժողովրդային Ընկերվարական կուսակցութիւն» (Հալք Իշթիրաքիյուն Ֆրքասը) մը, որ նոյն-պէս համայնավարական կազմակերպու-թիւն մըն է :

« Բացորոշ կերպով տեղեակ եմ «Թուր-քիոյ Համայնավար կուսակցութեան» հիմնադրութեան պայմաններէն ու պա-րագաներէն : Գիտեմ նաեւ, թէ ով են ա-նոնք որ հիմնեցին այդ կուսակցութիւնը եւ ինչ նպատակներով : Բացարձակօրէն հաւատք ունիմ եւ վստահ եմ, թէ անոնք թելադրուած են երկրին գերագոյն շա-հերէն եւ թէ անոնք շատ յարգելի անձ-նաւորութիւններ են ու մեր պատուաւոր եւ հայրենասէր բարեկամները :

(61 Շար.)

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԵՌԱԳՐԱՏՈՒՆԸ

Դաւթի աշտարակից մի նեղ փողոց տանում է Երուսաղէմի հարաւում գտնուող հայկական թաղամասը, աւելի ճիշդ՝ Ս. Յակոբեանց վանքը : Ըստ աւանդութեան՝ վանքը գոյութիւն ունեցած է Հայոց Տրդատ Գ.ի ժամանակներից : Մասնագէտները հաշուի առնելով ճարտարապետական կառուցուածքն ու ոճական ձեւերը՝ եզրակացրել են, որ տաճարի որոշ մասեր Ե. դարից են: Յամենայն դէպս, եղած փաստերը վկայում են, որ հայկական այս հրաշալի կոթողը կանգնած է եղել Խաչակիրներու արշաւանքներից շատ առաջ :

Վանքի չքամուտքի վերեւում մինչեւ այժմ պահպանուած է արաբերէն այն արձանագրութիւնը, որի համաձայն ԺԵ. դարում Եգիպտոսի Սուլթան Մելիք Զահիր Զախմախ հրամայել է, թէ «ոչ ոք վանքից ներս բռնութեամբ չմտնի եւ ապօրէն տուրք չդանձի »: Օտար իշխանաւորի այս հրամանագիրը դրան վերեւում արձանացնելով՝ վանքի տէրերը փաստօրէն փորձել են այն որպէս ինքնապաշտպանութեան միջոց օգտագործել :

Վանքի սեւ, հսկայ դռնից մի քանի քայլ դէպի ձախ երեւում է եկեղեցու դաւիթը, որ առաջին իսկ բոպէից իր պարզութեամբ ու դեղեցկութեամբ հրապուրում է նայողին : Բարակ շղթաներից կախուած փայտէ ու երկաթէ կոչնակները յիշեցնում են միջնադարից պահպանուած վանական սովորութիւններ. հիմա էլ վաղ առաւօտեան կոչնակների զարկերը իրենց խուցերում փակուած վանականներին հրաւիրում են աղօթքի :

Այս եկեղեցում է պահուած Կիլիկիոյ Հեթում Բ.ի չքնաղագեղ թագաւորական մականը, որ տարին մէկ անգամ Վարդանանց տօնի կապակցութեամբ դուրս է բերւում վանքի դանձատունից : Այստեղ կան երփներանգ գոյների չտեսնուած ներդաշնակութեամբ հիւսուած ծանրածանր շուրջառներ, բերուած տարբեր ժամանակներում, հայկական տարբեր դաւառներից, հիանալի եպիսկոպոսական թագեր, գոյնզգոյն թանկարժէք քարերով գործուած ոսկեայ սկիհներ ու բարձրարժէք աւետարանների կազմեր :

Տաճարի հիւսիս - արեւելեան կողմը, ուխտաւորների իրար գրկած թագերից մէկում ուշադրութիւն է գրաւում մի շատ կոկիկ ու փոքր եկեղեցի. դա ԺԳ. դարի վերջերին կառուցուած Ս. Թորոս եկեղեցին է, որ այժմ օգտագործւում է որպէս ձեռագրատուն : 1897ից Երուսաղէմի ձեռագրերը բերուել են այստեղ եւ խոնաւութիւնից պաշտպանելու նպատակով պահւում են յատուկ պատրաստուած 16 դրապահարաններում :

Երուսաղէմի դրչագրերը, Երեւանի Մատենադարանից յետոյ, իրենց քանակով եւ արժէքով լաւագոյնն են : 1952ին հրատարակուած տուեալներից իմանում ենք, որ Երուսաղէմի ձեռագրատունն ունի 3700 ձեռագիր, որոնց կէսից աւելին ստացուել է վերջին հարիւրամեակում, յատկապէս համաշխարհային առաջին պատերազմից յետոյ, երբ արեւմտահայութիւնը բռնի տեղահանուեց իր հայրենի օջախներից եւ քշուեց անապատները: Մեր ժողովրդի դէպի գիրն ու գրականութիւնը ունեցած սիրոյ չափանիշ է այն, որ մահուան դնացող Հայերից շատերը սեփական հարստութիւնը լքելով՝ չէին մոռանում իրենց կիսամերկ կրծքին սեղմած տանիլ նոյն ճակատագրին ենթարկուած դրչագիր մատեանները :

Երուսաղէմի ձեռագրերի առաջին ցուցակը 1860ին պատրաստել է «Պատմութիւն Երուսաղէմի » երկու հատորնոց աշխատութեան հեղինակ Տիգրան Սաւալանեանը: Նա իր այս ցուցակում նկարագրել է 1742 դրչագիր մատեան : Երեսուն տարի անց յայտնի հայագէտներ Հ. Տաշեանի եւ Բ. Սարգսեանի խնդրանքով Տ. Խաբայեան Սահակ շարունակել է ցուցակագրական աշխատանքները : Այժմ հրապարակի վրայ է ցուցակների հինգ հատորնոց մի աշխատութիւն, որի առաջին հատորը պատրաստել է Արտաւազդ Արք. Սիւրմէլեանը, իսկ մնացած չորսը՝ վանքի միաբանութեան անդամներից Նորայր Պօղարեան: Երուսաղէմի ձեռագրերի այս ցուցակների շնորհիւ հնարաւոր է պատկերացնել թէ ինչպիսի խոշոր արժէք ներկայացնող դրչագիր մատեաններ են պահւում Երուսաղէմում : Այսպէս, բացառիկ արժէք է ներկայացնում թիւ 230 ձեռագիրը, որ Ագաթանդեղոսի, Մովսէս Խորենացու, Փաւստոս Բիւզանդի եւ Եւսեբիոս Կեսարացու պատմական երկերի ժողովածուն է : Նոյնպիսի արժէք է ներկայացնում Պօղոս Արարատցու թիւ 1 Ճառընտիրը, որ չորս հարիւր տարի աշրունակ ընթերցուել է վանքի սեղանատանը : Կարելի է յիշատակել թիւ 625 դրչագիր մատեանը, որ տպագրել է յայտնի տաղասաց Պաղտասար դպիրը :

Միայն այս ձեռագրատանը կան ԺԳ. տարի յայտնի մանրանկարիչ Թորոս Ռոսլինի նկարազարդած ու ծաղկազարդած ձեռագրերը, որոնք իրենց գոյների, գծերի նրբութեամբ ու թարմութեամբ հիացնում են ամէնէն խստապահանջ արուեստագէտներին : Նման բարձր արուեստի արժէքաւոր գործեր են նաեւ ԺԴ. դարի մանրանկարիչ Սարգիս Պիծակի պատկերազարդած դրչագիր մատեանները: Սրանց շարքում չի կարելի մոռանալ Կեռան թագուհու հոյակապ երկաթագիր մագաղաթեայ աւետարանը :

Կիլիկեան թագաւորութեան տարիներին հայ մանրանկարչութեան վերելքը իր ազդեցութիւնն է թողել նաեւ Երուսաղէմի հայկական վանքի վրայ: Այն ժամանակ այստեղ էլ գրուել, արտագրուել ու նկարազարդուել են բազմաթիւ հայ դրչագիր մատեաներ : Այսպէս, ԺԴ. դարում Վարդան Արեւելքցին տասներկու տարի ապրել է Երուսաղէմում եւ թողել է դրչութեան բազում դեղեցիկ յիշատակարաններ :

Ձեռագրատան նման մի թանգարան է ներկայացնում նաեւ Հայոց վանքի Դիւանատունը: Այստեղ են պահւում արաբ խալիֆաների, ամիրաների, սուլթանների, հայ եւ օտար քաղաքական գործիչների հրամանագրեր, նամակներ, հարկերի ու պարտքերի վերաբերեալ փաստաթղթեր, յայտնի դէմքերի անձնական դիւաններ եւ Հայոց պատմութեան ու գրականութեան հետ կապուած արժէքաւոր աշխատութիւններ, որոնք ժամանակին ներկայացուել են Երուսաղէմում կազմակերպուած մրցանակաբաշխութիւններին : Այս դիւանատանն են գտնւում հանճարեղ պատանու՝ բանաստեղծ Պետրոս Դուրեանի ձեռագրերն ու նամակները :

Երուսաղէմն ունի նաեւ իր Մատենադարանը, որ կառուցուել է 1932ին: Այս Մատենադարանում պահպանւում են միայն տպագրուած գործեր : Այստեղ են կեդրոնացուած վանքի, միաբանութեան եւ Եղիշէ Դուրեանի դրադարանները : Մատենադարանը ստանում է ինչպէս հայկական, այնպէս էլ օտար լեզուներով հրատարակուող գրքեր, թերթեր ու ամսագրեր :

Ուրախալի է, որ Երուսաղէմում այժմ էլ շարունակւում է հոգատար վերաբերմունքը դէպի հայ մշակոյթի հոյակապ յուշարձանները: Ցանկալի է, որ հայկական այս դանձերը ժողովրդին ու ընդհանրապէս բանասէրներին մատուցելու միաբանութեան փորձերը աւելի գործնական հիմքերի վրայ դրուեն եւ աւելի շատ տպագրուեն: Դա մեծապէս կը նպաստի Հայոց պատմութեան ու գրականութեան մէջ մութ մնացած որոշ հարցերի լուսաբանմանը :

ՀԱՅԿ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

«Սով. Հայաստան»

ցաւ հոն սրտէս ներս, տեսնելու համար մռայլ ներաշխարհս՝ ուր սիրոյ երկինքներ փայլատակեցին :

27 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Երբեմն ես ինծի կ՝ըսեմ, փոխասացութեան մէջ գտնուող մէկու մը նման. « Մենք եկանք այս օտար երկիրը, բայց մեր ոտքերուն կոխած հողը պիտի հայացընենք: Անիկա պիտի ըլլայ Հայոց աշխարհէն փրցուած շերտ մը՝ որուն մէջէն պիտի բարձրանան մեր յոյսին ոսկի հասկերը : Մենք հոն պիտի ապրինք Աստուծոյ ողորմութենէն մեզի շնորհուած տարիները : Հոն մեր տղաքը հասակ պիտի նետեն եւ հոն մեր մեռելները պիտի ննջեն բաց աչքերով, որպէսզի ուշ կամ կանուխ հայորդիներուն վերադարձը տեսնեն »:

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԱՄԷՆԷՆ ...

—*—

— Ամէնէն աղի ջուրը Կարմիր ծովինն է: Կը պարունակէ չորս տոկոս աղ :

— Ամէնէն փոքր դիրքը լոյս տեսած է Ճափոնի մէջ: Հաստութիւնն է մէկ միլիմեթր, երկարութիւնը՝ չորս, լայնութիւնը՝ 2·8 միլիմեթր: 34 էջերէ բաղկացած այդ գրքոյկը կը պարունակէ հարիւր քերթուածներ :

— Երկաթուղիի ամէնէն մեծ աղէտը տեղի ունեցած է Իտալիոյ մէջ, 1917 Դեկտեմբեր 12ին: Աղէտին զոհ դացին արձակուրդի մեկնող Ֆրանսացի վեց հարիւր զինուորներ :

— Ամէնէն երկարակեաց մարդը անդլիացի Թոմաս Կարն է: Համաձայն եկեղեցական մատեաններու՝ ծնած է Լոնտոն եւ ապրած 207 տարի :

— Եւրոպայի ամէնէն բարձրահասակ մարդը եղած է աւստրիացի Վիննիմայեր: Հասակն էր երկու մեթր 73 սմ.:

— Ամէնէն երկար քիթը ունեցած է անդլիացի Թոմաս Վեդեր: Այս «հրաշք» քիթին երկարութիւնը 19 սմ. էր :

— Շուապիայի (Գերմանիա) Պենինքհիմ գերեզմանատան շիրմաքարերէն մէկուն վրայ գրուած է. Աստ կը հանդչի 38 տղայի եւ 15 աղջկայ մայր Պարպարա Շմոթցարին :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԲԱԳԻՆ, ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի, Յունուար 1966 : Բացառիկ թիւ նուիրուած Համաստեղի : Յօդուածներ ունին Ռ. Դարբինեան, Համաստեղ, Եդ. Պօյաճեան, Պ. Սնապեան, Մ. Իշխան, Յ. Գեղարդ, Յ. Կարապենց, Ս. Վրացեան, Կ. Սասունի :

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Դէպքերը նկարագիրներու հարազատ են ինչ որ մեզի կը պատահի ուրիշին համար եղած չէ :

ԺԻՏ

×

Տիեզերքը թատրոն մըն է, ուր սակայն գէշ բաժնուած են դերերը :

ՕՍՔԸՐ ՈՒԱՅԼՏ

×

Իր գիրքերուն մասին խօսող հեղինակ մը, նոյնքան անտանելի է, որքան իր զաւակներուն մասին խօսող մայր մը :

ՏԻԶՐԱՅԷԼԻ

×

Մարդերէն շատեր տարեկան երկու կամ երեք անգամէն աւելի չեն մտածեր: Միջազգային համբաւի տիրացայ՝ շաբաթական երկու կամ երեք անգամ մտածելով:

ՊԵՌՆԱՐ ՇՕ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (52)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

Տասնըեօթը օր եաքը կարաւանը էլ Գալա հասած էր :

ԱՌՈՒՈՅՏԻՆ ՏԵՐԵՒԸ

Կարաւանը էլ Գալայի մէջ պարենաւորուելէ եաք դարձեալ ճամբայ ելաւ :

— Եա խավակա, քիչ մը յառաջանալէ եաքը նոր հետքեր պիտի գտնենք, ըսաւ Իպրահիմ Մօպրէի :

Տասը քիլոմեթր յառաջանալէ եաք Իպրահիմ հրամանատարին քով դառնալով ըսաւ.

— Եա խավակա, Պիսքրայէն սկսեալ հինգ ուղտաւորներ մեր առջեւէն մեզի կը հետեւին: Ճամբուն վրայ քանի մը տեղ անոնք ալ բանակած են եւ ատկէ հասկըցայ որ ուղտերուն վրայի մարդիկը եւրոպացի են : Էլ Գալայէն սկսեալ այդ Եւրոպացիները քսանը երկու հոգի առած են հետերնին : Էլ Գալայէ երկու ժամանդին վեց Եւրոպացիներ զիրենք դիմաւորած եւ իրենց միացած են:

— Եզրակացութի՞ւն :

— Առջեւնիս քսանը երկու տեղացի եւ տասնը մէկ եւրոպացի ունինք: Բոլոր Եւրոպացիները ուղտ նստած են, իսկ տեղացիները՝ ձի :

— Տեղացիները ո՞ր ցեղին կը պատկանին :

— Թուարէկ, ըսաւ Սաղիր արհամարհանքով:

Իպրահիմ եւ էլ Հուսէյին հաստատական նշանով մը գլուխնին երերցուցին :

— Լաւ բայց ինչէ՞ն դիտնանք որ այդ մարդիկը մեզի դէմ են, հարցուց Մօրիս:

Իպրահիմ բժիշկին աչքերուն մէջ նայելով պատասխանեց.

— Եասի թապիպ (պարոն բժիշկ), դուն իմ զօրավարիս քեռայրն ես եւ ասոնցմէ տեղեկութիւն ունենալու ես : Մուպարէքը անոնց հետն է ...:

Այս ըսելով, ուղեցոյցը դեռնի հոգին վրայի ոտքի հետքերը ցոյց տուաւ :

Երեք ընկերները բացագանչութիւն մը արձակեցին: Անոնք աղօտ կերպով յիշել սկսան Մուպարէքը : Զօրավար Սէնթ Ֆուան եւ ցեղապետ Հաճի Մօհամէտը սպաննող չարագործներէն մէկուն անունը Մուպարէք էր :

— Մենք ութսուն հոգի ենք, բնաւ չենք վախնար, ըսաւ Մօպրէ :

— Ես ալ այդ միտքէն եմ, վրայ տուաւ Իպրահիմ: Մանաւանդ որ թուարէկները վախկոտ են...: Հիւդ հարիւր հոգի չեղած, անոնք մեր վրայ չեն կրնար յարձակիլ...: Բայց ... եթէ յարձակելու ըլլան ինչալլահ... շուներու պէս կը սատկեցնենք զանոնք ...:

— Դուն սա ըսէ տեսնեմ, Իպրահիմ, ինչէ՞ն հասկցար որ Մուպարէք անոնց հետն է, հարցուց Զարտաք դեռին ծռելով եւ ձիու ոտքի հետքերը զննելով :

— Մուպարէքը թուարէկներու պետն է, եւ թուարէկ պետ մը իր ...

— Զիուն սմբակին վրայ կարմրած երկաթով առուոյտի տերեւ մը խարանած կ՝ըլլայ, այնպէս չէ՞, վերջացուց Զարտաք ի մեծ զարմացում քապիլին :

— Ինչէ՞ն դիտցաք, խավակա, թոթովեց Իպրահիմ բերանաբաց :

— Գետնի հետքէն յայտնի է, պատասխանեց սրատես Արեւելքցին :

. . . . . .

Երբ Յուլիս 18ին մեր երեք բարեկամներուն կարաւանը Այնը Մէսքէ հասաւ, բնակչութիւնը տուներէն դուրս նետուելով կարաւանը դիմաւորելու եկաւ :

Իպրահիմ առաջուընէ դացած բանակցած էր տեղւոյն նոր ցեղապետին հետ եւ ցեղապետը Սէնթ Ֆուայի դէպքը յիշելով ովասիսին դուռները բացած էր նորեկ Ֆրանսացիներուն առջեւ :

— Քու կարծիքովդ Մուպարէքը ընդամէնը քանի՞ հոգի կրնայ հաւաքել, Իպրահիմ, հարցուց Զարտաք :

— Երեք հարիւրէն հինգ հարիւր, պատասխանեց ուղեցոյցը : Բայց եթէ նեղը մնայ, մինչեւ երկու հազարի կրնայ բարձրացնել իր մարդոց թիւը : Միայն թէ, խավակա, Շամպա ցեղին պետը սա չկրցաւ հասկնալ թէ Եւրոպացիները ի՞նչ գործ ունէին այդ աւազակ թուարէկներուն հետ, Կրնայի իրեն բացատրել ատոր պատճառը, բայց ձեր կարծիքը չհարցուցած բերանս չբացի :

— Զգուշացիր, Իպրահիմ, բերնէդ բան չփախցընես, դիտել տուաւ Զարտաք :

— Գլխուս վրայ, խավակա: Այդ կողմէն կրնաս վստահ ըլլալ :

— Դէպի Մարշուֆ պիտի երթանք, այնպէս չէ՞, Լեւոն, հարցուց Մօպրէ Զարտաքի դառնալով :

—Այո, փնտռածնիս հոն է, պատասխանեց զօրավար Անդրանիկի հայրենակիցը :

— Կարելի եղածին չափ շուտ ճամբայ ելլելու ենք, դիտել տուաւ Իպրահիմ :

— Այո, անմիջապէս :

— Բայց մեկնելէ առաջ ձեզմէ չնորհ մը պիտի խնդրեմ, խավականեր, ընդմիջեց Իպրահիմ ձեռքը առաջ երկարելով :

— Ի՞նչ, հարցուցին երեք բարեկամները :

ՓԻԷՐ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԳՄԲԷԹԻ ՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները յատկացուելու համար գմբէթի նորոգութեան :

	Ֆ.
Նախորդ ցանկերու գումարը	61179
Տէր եւ Տիկին Միւթէվէլեան	500
Այրի Տիկին Պերճուհի մաղլըմեան իր ամուսնոյն եւ հօր յիշատակին	100
Պ. Ժաղ Փանոսեան	100
Տէր եւ Տիկին Մելքոնեան	100
Տակառեան եւ Շիրինեան ընտանիքներ	100
Բարեպաշտ Տիկին մը	100
Պ. Գրիգոր Արսլանեան (Գօգօ)	100
Պ. Պօղոս Գէորգեան ընտանիք ի յիշատակ Սուրէն Զիլինկիրեանի	50
Պ. Գէորգ Պ. Գէորգեան ի յիշատակ Սուրէն Զիլինկիրեան	50
Տէր եւ Տիկին Շաւէն Ինճէեան ի յիշատակ Արուսեակ Ինճէեանի եւ Քենովաբէ Սարեանի	50
Տիկին Արշալոյս Եաղուպեան	50
Տիկին Վարդենի Գումրուեան	50
Տէր եւ Տիկին Օննիկ Կէօղիւմեան	50
Պ. Վահէ Պետրոսեան իր հօրը յիշատակին	50
Տէր եւ Տիկին Յակոբ Մութաֆեան	30
Տիկին Այտա Ժամակոչեան	30
Պ. Գալուստ Բարեկամեան	20
Պ. Գրիգոր Ուզունեան	20
Ընդհ. գումար	62729

ԱՂՕԹՔ
ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ
RENCONTRE DES EGLISES

Շաբաթ, (19 *Փետրուար*), *երեկոյեան ժամը* 18*էն* 21, *մասնաւոր աղօթք պիտի կատարուի Եկեղեցիներու Միութեան համար*,

— Route Oeucuménique —

Կազմակերպութեամբ Ամերիկեան, Հռովմէական եւ Հայ եկեղեցիներու :

Աղօթքի առաջին մասը պիտի կատարուի Ամերիկեան եկեղեցւոյ մէջ,
American Church, 65 Quai d'Orsay, Paris (7e)

Ժամը ճիշդ 18*ին, որմէ ետք խումբը պիտի ուղղուի*,
Chapelle Notre-Dame de Salut, 8, Rue François I, Paris (8e),

Ուր ժամը ճիշդ 19*ին տեղի կ'ունենայ աղօթքին երկրորդ մասը :*

Իսկ վերջին եւ երրորդ մասը տեղի կ'ունենայ ժամը ճիշդ 20*ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ*,
Eglise Arménienne, 15, Rue Jean-Goujon, Paris (8e).

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը բազմութեամբ ներկայ գտնուելու այս մասնաւոր արարողութեանց եւ աղօթելու Քրիստոնէական Եկեղեցւոյ անսասանութեան համար :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը կը տօնէ Յաղթանակին 51*րդ տարեդարձը Մայիս* 7*ին, Շաբաթ*, Ալամպրայի *սրահներուն մէջ :*

×

Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութեան նախաձեռնութեամբ Վարդանանցը կը տօնուի Փետր. 20*ին, Մշակոյթի Տան մէջ :*

« Լիոն եւ շրջակայի մէջ տուն շինելու համար մասնաւոր պատրաստուած հողեր եւ վիլլաներ, նմանապէս Լիոնէն 5*էն* 20 *քիլոմեթր հեռաւորութեամբ հողեր* (industriels) *Մասնաւոր հաստատութիւն մը ուր կրնաք դիմել ամենայն վստահութեամբ.*

Տնօրէն Ա. ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

BRON - Immobilier

109 bis, Ave. Franklin-Roosevelt

BRON (Rhône)

Tél. : 70-88-68 et 70-88-69

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի :

Կիրակի, (*Փետր.* 27) *ժամը* 17*ին* Սալ Ֆրանֆօ - Սիւիս, 10 Աիւ տէ Մեսաժրրի, (Մեթրօ Փուասոնիէռ) :

Կը նախագահէ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Կը խօսի Ընկերներ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ եւ Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին : Ճոխ պիւֆէ :

Մուտքը ազատ է

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց Ազգ. Առաջնորդարանի հովանաւորութեամբ ամսոյս 16*ին, Զորեքշաբթի ժամը* 21*ին Սալ Մաղնոյի մէջ տեղի կ'ունենայ Վարդանանց Դիւցազնամարտի տօնախմբութիւնը՝ կոկիկ յայտագրով :*

Կը բանախօսէ՝ Թեմիս Առաջնորդ
ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Կ'արտասանեն՝ Օր. Թիւթէլեան, Պ. Ճառայեան *եւ* Պ. Վարդանեան :

Կը մեներգեն՝ Օր. Շամիրեան *եւ* Պ. Տէրոյեան :

Դաշնակով կ'ընկերակցի՝ Պ. Արզումանեան :

Մուտքը ազատ է :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արաբեան Ասատուր Ռուբէնի՝ մասնագիտութեամբ դեղագործ, ծնած Կեսարիա 1915*ին, մայրը Սրբուհի Գէորգի հայրը՝ Ռուբէն, եղբայրը՝ Յակոբ, քոյրերը Փերուզ եւ Եսթէր : Գրել Ղազար Ահարոնեանի*,

44, Route du Puy d'Or
69 — LIMONEST (France)

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
ՄԱՐՏ 13ԻՆ
ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն

Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Շրջանակով 400 Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN

66, Rue Lafayette,

PARIS (9e)

Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, Շաբաթ, Մարտ 5*ին Սփլանտիտի սրահին մէջ :*

×

Դպրոցասէրի գեղարուեստական հանդէսը Մարտ 27*ին :*

Հ. Յ. Դ.

ԱՐՆՈՒՎԻԼ - ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ժողովը այս Երկուշաբթի իրիկուն սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻ, ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՄԲԻ ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԵՒ ՄԻՈՒԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿ

Հովանաւորութեամբ՝ Նախագահութեամբ՝

ՏԻԿԻՆ ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ **Պ. ԳԱՌԶՈՒԻ**

Կիրակի Փետրուար 20, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր
GEORGE V — 31, AVE. GEORGE V — PARIS

ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԹՈՄՊՈԼԱ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի
«ՍՕՍԻ» պարախումբը իր ամբողջական կազմով եւ նոր պարերով :

Խնամուած պիւֆէ սովորական դիներով
Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները
U. G. A. B., 11, Square Alboni, Paris (16e) Tél.: TRO. 03-18

Մուտքի տոմս 10 Ն. Ֆրանք Ուսանողներու համար 5 Ն. Ֆ.
C. C. P. PARIS 8.019-72

35-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի, Մարտ 6, կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին :

SALLE DE LA CHIMIE

28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides

Փարիզի շրջանի, խմբապետները, սկաուտները եւ գայլիկները պիտի ներկայացընեն մեծ խնամքով պատրաստուած՝

Հայկական պարեր, սկաուտական ներկայացումներ, մարզանք, արտասանութիւններ հայերէն, տեսարաններ սկաուտական կեանքէ :

Առաջին անգամ ըլլալով, Հայ Արիներու երգչախումբը պիտի երգէ, հայկ. երգեր «Աշխարհիս շրջանը հայկական նուագախումբով »

Պատրաստուած Հայ Արիներուն նուագախումբին կողմէ
Հայերէն զաւեշտ մը, երէցներուն եւ սկաուտներուն կողմէ
Գունաւոր ֆիլմ մը սկաուտական կեանքէ :

Պիւֆէ *Մուտք* 10 *եւ* 5 *Ֆրանք*

ՕԴԱՅԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԱՆԴՈԿ ԱՄԷՆԸ Ա. ԿԱՐԳ ԵՐԵՔ ՇԱԲԱԹ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՄԷՋ
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ ՓԱՐԻԶ-ԵՐԵՒԱՆ ՈՒՂԻՂ ԳԾՈՎ

Նոյն օդանաւով 8 ժամէն (Մոսկուա կարճ դադար միայն) երթ ու դարձ նոյն ձևով
Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ

Պատասխանատու Պ. ԼԵՒՈՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ — ամերիկեան ԼԼՕՅՏ ընկերութեան
(Licence 61) AMERICAN LLOYD

կը ստանձնէ թեքնիք կազմակերպութեան պատասխանատուութիւնը :

Շնորհիւ անցեալ տարիներու իր փորձառութեան Հ. Մ. Ը. Մ. ձեզի կ'ապահովէ հանգստաւէտ ճամբորդութիւն եւ հանելի բնակութիւն : Կարելի է նաեւ ձեզի ապահովել հետեւեալ քաղաքներու այցելութեան *վիզա*.— Եալթա, Օտեսա, Սոչի, Սոխում, Թիֆլիզ եւ Հայաստանի քաղաքները — ԼԵՆԻՆԱԿԱՆ, ԿԻՐՈՎԱԿԱՆ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԵԱՆ, եւայլն

ՄԵԿՆՈՒՄ 3 ՕԳՈՍՏՈՍ 1966

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, միայն մեր խումբն է որ մենաշնորհն ունի ձեզ ապահովելու այս ճամբորդութեան ճաշն ու պանդոկը.

Ա. կարգ «ԱՐՄԵՆԻԱ» ՕԹԷԼԻ ՄԷՋ ՈՐ Ա. ԿԱՐԳԻ ՊԱՆԴՈԿ ԴԱՍՈՒԵՑԱԻ
Միակ գին 2850 ֆրանք

Առաջին անգամ ըլլալով եւ մասնաւոր արտօնութեամբ կը կազմակերպուի նաեւ անձնական կառքերու կարաւան մը : Փարիզ,-Երեւան-Փարիզ անձնական կառքով

30 *օր տեւողութեամբ : ՄԵԿՆՈՒՄ ՅՈՒԼԻՍ* 24
Օթէլ Սեւան, Թուռիսթական *պանդոկ*

Կարաւանին կը մասնակցին կառքի մասնագէտ մեքանիսիէններ՝ մեքենաներու խանգարման պարագային անմիջապէս միջամտելու համար : Միակ գին 1850 *Ֆրք. :*

Արձանագրութեան, անցագիրներու պատրաստութեան եւ այլ տեղեկութիւններու համար դիմել ճամբորդութեան պատասխանատուներուն

M. ANDONIAN LEON, 17, Ave. des Acacias, CLAMART (Seine), Tél. 642-58-39

Մարսէյլի շրջանի համար

M. Z. ALEXANIAN, 18, Rue d'Aix, MARSEILLE — Téléphone : 20-63-43

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆ.	Հատը	0,30 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

MARDI 15 FÉVRIER 1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

42ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10536 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 42e ANNÉE — N° 10.536

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԵՒ ՎԻԷԹՆԱՄ

—o—

ՌՄԲԱԿՈԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

—o—

Միացեալ Նահանգներու փոխ - նախագահը՝ Հըմֆրէ Սայկոնէն Պանքոկ մեկնած է: Մեկնելէն առաջ իր գոհունակութիւնը յայտնած է եւ շեշտած «ամէնէն ապահովեցուցիչ ճամբորդութիւնն է զոր կատարած եմ կեանքիս մէջ : Երբ Ուոշինկթըն վերադառնամ մարդիկ ինծի պիտի հարցնեն . — Այս պատերազմը կարելի է՞ շահիլ: Պիտի պատասխանեմ՝ անշուշտ մէկ պատերազմ չէ, երկու պատերազմ պէտք է շահիլ, պատերազմը՝ յարձակողին դէմ եւ պատերազմը հին եւ ամուր թշնամիներուն դէմ . — Հիւանդութիւն, աղքատութիւն, տգիտութիւն, յուսահատութիւն»: Սայկոնի ամերիկեան շրջանակներուն մէջ, յոյսը պաշտօնական տեսակէտ դարձած է այլեւս : Ամէնքը վստահ են ներկայիս, որ Վիէնքոնկ միաւորները պիտի քանդուին, խաղաղեցումը պիտի յառաջանայ, ժողովուրդը պիտի մերժէ «սարսափի, վախի եւ չարչարանքի համայնավար դրութիւնը »: Օդակայանն ալ ճառ մը խօսելով, փոխ - նախագահ Հըմֆրէ «լաւագոյն կեանք» մը խոստացած է Վիէթնամի համար: Ինք ալ լաւատես է «երեք օրուան մէջ, մէկը չլսեցի որ գանգատի որեւէ բանէ» ըսած է դէտերուն :

× Միացեալ Նահանգները ազդարարութիւն մը ըրած են Հանոյի կառավարութեան յայտնելով թէ Հանոյի կառավարութիւնը եթէ համարձակի դատել ամերիկացի գերիները իբրեւ պատերազմի ոճրագործ , նման արարք մը պիտի նկատէ անարդար խաղ մը եւ բռնաբարում մը 1949ի Ժընեւի պայմանագրութեան :

Միւս կողմէ կը պարզուի թէ Հօ Շի Մինհի Նասրի ուղղած նամակը ոչ մէկ ձեւով խաղաղութեան մասին կը խօսի : Արդէն Հօ Շի Մինհի գլխաւոր պայմանն այն է որ Սայկոնը չընդունիր իբրեւ խօսակից, այլ կը պնդէ որ հարաւային Վիէթնամի միակ ներկայացնողը Վիէթքոնկը կրնայ ըլլալ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը սեփականութեան իրաւունքը ջնջեց Աթոս լերան պատկանող հողերուն : Ասոնք կը ներկայացնեն 15 հազար հեկտար, ծովուն եղերքը: Աթոս, 1920էն ի վեր աստուածպետական եւ անկախ հանրապետութիւն մըն է եւ յոյն կառավարութիւնն ալ ներկայացուած է Արտաքին նախարարութեան մէկ կառավարիչին կողմէ :

ՄԱՐԿՐԻԹ ԼՈՆ, դաշնակի Մեծ Տիկինը, ինչպէս կը կոչէին զինքը, մեռաւ առջի առտու 92 տարեկանին: Փարիզի Երաժշտանոցին դաշնակի Ա. մրցանակ էր եւ բարեկամուհին եւ մեկնարկուն Ֆրանսացի արդի մեծագոյն երաժիշտներուն՝ Ֆոռէ, Տըպիւսի, Ռավէլ, Հոնեկէռ, Միլհօ: Դաշնակի եւ ջութակի միջազգային մրցում մը հիմնած էր Ժաք Թիպոյի հետ, զոր իրենց անունը կը կըրէր: Փարիզի երաժշտանոցի պատուակալ փրոֆէսէօր էր ինչպէս նաեւ Մոսկուայի Երաժշտանոցին: Պատուոյ Լեգէոնի ալ հրամանատար էր :

ՊՈՆԷՆ կը հաղորդեն թէ գերման երկու լրագրողներ եւ դիւանագէտ մը արտաքսուած են Խորհ. Միութենէն : Ասիկա հակազդեցութիւն մըն է ճարտարարուեստական լրտեսական խնդրի մը, որ դաշնակցային Գերմանիոյ մէջ երեւան ելած էր, անցեալ ամիս :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ եւ Սուրիոյ սահմանին վրայ զինեալ ծանր բախում մը տեղի ունեցած է : Միջադէպին պատճառն էր տարակարծութիւն մը կանոնագրին շուրջ, որ կը վերաբերի 12 հեկտարնոց ապազինուած դօտիի մը :

ՊԵԼԺԻՈՅ թագաւորը հաւանաբար Վան Աքէռի յանձնէ «տեղեկատուութեան » պաշտօն մը, կազմելու համար Պելժիոյ նոր դահլիճը :

ԱՐԷՖ եւ Նասր սկսած են ուսումնասիրել քաղաքական ժողովին նախապատրաստական աշխատանքները:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ հինգ քաղաքացիներ մահուան դատապարտուած են պատերազմական ոճիրի համար, զինուորական ատեանի մը կողմէ: Ասոնք ամբաստանուած էին Նացիներու հետ գործակցած ըլլալու յանցանքով: Մասնակցած են Կովկասի մէջ 14 հազար Հրեաներու ջարդին :

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ եւ Քուպա առեւտրական նոր համաձայնագիր մը ստորագրած են, 913 միլիոն տոլար արժողութեամբ : Այս գումարը 22 առ հարիւրի յաւելում մը ցոյց կուտայ 1965ի փոխանակութեանց վրայ : Միւս կողմէ Խորհ. Միութիւնը 91 միլիոն Փեսոսի վարկ մը բացած է Քուպայի ,որպէսզի կարենայ վճարել խորհրդային ներածումները որոնք աւելի են քան Քուպայի արտածումները :

ԱԼՊԱՆԻԱ բացարձակապէս մերժած է համայնավար երկիրներու ժողովի մը հրաւէրը Վիէթնամի օգնութիւնը համադրելու համար : Թիրանա չի փոխեր հակախորհրդային եւ Չինաստանի նպաստաւոր իր դիրքը :

ՋԵՊԻԼՈՆԸ, Ֆրանսական նոր հրթիռը որ պիտի արձակուէր Ուրբաթ, ապա Շաբաթ կամ Կիրակի, չկրցաւ ճամբայ ելլել, թեքնիք բարդութեանց հետեւանքով: Յոյս կայ որ արձակուի Չորեքշաբթի օր, Համակիրէն (Սահարա):

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ երեք միլիոն անգործ կայ: Ելմտական նախարարութիւնը հարիւր հազար նոր պաշտօններ պիտի ըստեղծէ, տարեկան, 1975էն սկսեալ :

ՍԱՆ - ՏՈՄԷՆԿԻ տագնապը վերջ գտնելու վրայ է :

ՀԱՒԱՆԱՅԻ համայնավար պաշտօնաթերթը ծանր յարձակումներ ըրած է Եուկոսլաւներուն դէմ : Քուպացիք կ ըշեշտեն թէ «անոնք որոնք միայն կրնան յեղափոխութիւնը կատարել, պիտի ընեն հակառակ եուկոսլաւ համայնավար պաշտօնաթերթին (Պոռպա) զրպարտիչ խմբագրականներուն :

Օրը Օրին

ՀԻՆՑԱ՛Ն, ՄԱՇԵՑԱ՛Ն...

Ի՛նչ սրամիտ «ծիծաղ»ներ կան, որոնք, երբեմն, հազար զաւեշտ կ'արժեն: Ահաւասիկ նմոյշ մը՝ ամերիկեան հեռանկարի յայտագիրէն .

Սեւ ցամաքամասին «նորելուկ»ներէն մէկուն վարչապետը օդանաւով Նիւ Եորք կ'երթայ՝ միջազգային Արիսպագոսին մէջ ճառելու :

Օդանաւին հիւրընկալ աղջիկը իրեն ալ կուտայ ճաշացուցակը .

— Ընտրեցէ՛ք ձեր ուզածը — միս , ձուկ, հաւ եւ շատ մը ուրիշ բաներ ...

« Նորելուկ »ին նորելուկը իր քիմքին յարմար ուտելիք չի գտներ այդ թուղթին վրայ: Կը կանչէ աղջիկը .

— Օրիո՛րդ , դուն աս ճաշացուցակը քեզի պահէ եւ ինծի բեր ... ճամբորդներուն ցուցակը ...

Այս մարդը կը ներկայացնէր «անկախ» երկիր մը, որուն բնիկները, իրենց դրացիներուն պէս, տակաւին ճերմակ միս — ճերմակ մարդու միս — կը փնտռեն: Եւ կ'ուտեն՝ հում հում :

Չկերա՞ն, ասկէ չորս, հինգ տարի առաջ : Այսօր ալ առիթը — եւ մայրապետները — գտնեն, կ'ուտեն՝ ախորժակով :

Եւ այս մարդիկը անկա՛խ են, ազա՛տ են, վեհապետական իրաւունքներ ունին եւ ձայն՝ Միացեալ Ազգերու ժողովներուն մէջ : Եւ ի՛նչ ձայն :

Իրենցմէ մէկը քանի մը ամիս առաջ կը պոռար նիստի մը ընթացքին :

— Սպիտակնե՛ր, ըսելիքս ձեր ականջին օղ ըրէք — մե՛նք , խափշիկներս, ձեզմէ ետ չենք մնար որեւէ մարզի մէջ եւ ձեզմէ բաներ սորվելու բնա՛ւ պէտք չունինք ...

Տապկուած ձուկը խնդաց, բայց ժողովականները չխնդացին՝ յանուն դիւանագիտութեան: Յանուն քաղաքավարութեան :

×

Մենք՝ ո՛չ ազատ ենք, ո՛չ ալ անկախ :

Ո՛չ վեհապետական իրաւունքներ ունինք որեւէ տեղ, ո՛չ ալ լսելի ձայն, դարձեալ, որեւէ տեղ : Երեւանի մէջ անգամ մեր ունեցածը փսփսուքէն աւելի բան մը չէ : Իսկ Միացեալ Ազգերու ժողովներուն՝ լսելի է միայն վերնատունը նստած մեզմէ մէկուն ... հազը կամ փըռընգտուքը :

Մեզի բախտակից ուրիշ ժողովուրդներ ալ կան : Օրինակ, Պալթեան երեք մանրանկար ազգերը — Էսթոնիա, Լիթվիա եւ Լիթուանիա ,որոնք, այսօր, մաս կը կազմեն դրացի կայսրութեան :

Ճիշդ է որ այս երրորդութիւնը խորհրդային Միութեան անդամ չի նկատուիր, առայժմ, Արեւմտեան ազգերուն կողմէ ու քսան տարիէ ի վեր կը ճանչցուի իբրեւ անկախ ամբողջութիւն մը : Մինչ մեր հայրենիքը, այս միեւնոյն ազգերուն աչքին, ուրիշ բան չէ եթէ ոչ քեռիին հողերուն մէկ անբաժան նահանգը:

Ճանչցեր են թէ չեն ճանչցեր բնաւ տարբերութիւն չըներ Կրեմլինի վարիչներուն համար: Կատուն միսը առեր փախցուցեր է, մսավաճառը տակաւին կը բողոքէ՝ առանց «փետը քաշելու»:

Բայց, ինչո՞ւ այս երկու չափ երկու կշնռը :

Որովհետեւ, մեր Քեռին մեզ շա՛տ սիրելուն, քսան տարի կանուխ իր թեւերով գրկեց մեզ : Տակաւին ծծկեր մանկիկ էինք :

Այս երեւոյթը Արեւմտեան աշխարհի գործին եկաւ, շիտակը: Օրակարգէն քաղաքական թնճուկ մը պակսեցնելու մտահոգութեամբ , մեզ նկատեցին անչափահաս որդեգիր: Ի հարկէ երբ երկուքուկէս տարեկան մանուկը առնես տունդ տանիս, քսան կամ երկու անգամ քսան տարի ետքան, այլեւս, քուկդ կ'ըլլայ :

Թրքական օրէնքն ալ այսպէս է — երբ Սիւլէյմանը կարենայ, մէկ գիշերուան մէջ, քու արտիդ մէջ տուն մը շինել, առտուն այդ տան գրաւած տարածութիւնը կ'ըլլայ իր սեփականութիւնը :

Ու մենք եղանք Քեռիին աղբօրը տղան: Մեզմէ զատ ամէն ազգ համաձայն կ'երեւայ այս կարգադրութեան : Եւ ատոր համար է որ երբ իրենց դուռը ափ առնենք մեր ցաւը պատմելու, մեր խօսքը կը կտրեն ... շաքարով :

— Գիտե՛նք, շա՛տ տաղանդաւոր, շա՛տ յառաջադէմ ժողովուրդ էք եւ սա դիմացի ժայռերուն չափ հին եւ իրաւունք ալ ունիք զանգատելու ... Հարկաւ, ի՛նչ ըսել է, եղբայր, պահանջելու էք, ձեր հողերն են, վերջապէս... Չեզի պէս ուշիմ, գործունեայ, պատուաւոր ժողովուրդ մը իր ունեցածին տէր չդառնայ, կ'ըլլա՞յ ... Բայց եւ այնպէս ձեր ունեցածով գոհ եղէք, հիմակուհիմա... Համբերէ , պապան քեզի բան բերէ ...

— Դուք ձեր ունեցածով գո՞հ էք ...

— Չենք, բայց ...

— Մենք խափշիկներուն չա՞փ ալ...

— Քա՛ւ լիցի, ա՞տ ինչ խօսք է, դուք ո՞ւր, անոնք ուր... Դուք պատմութիւն ունիք, մշակոյթ ունիք... ըսի, չէ՞, տաղանդաւոր, ուշիմ, խելացի, աչքը – բաց, արի, աշխատասէր ժողովուրդ էք... Ժամանակին Կլետըսթընի չէ՞ր որ ձեզի համար կ'ըսէր թէ ...

— Չըսած ըլլար ...

— Լորտ Պրայսն ալ ,անգամ մը, ըսեր է որ ...

— Երա՛նի ուրիշ բան ըսած ըլլար ...

— Անշուշտ, չէք մոռցած Քլեմանսոյին, Էլընպիին, Լոյտ Ճորճին , Սիսիլին, Փիէռ Լոթիին ըսածները ...

— Ներողութի՛ւն, ներողութի՛ւն, Փիէռ Լոթի կոչուած մարդը միւսներուն կարգը մի դասէք ...

— Վերջապէս, ըսելս այն է որ Եւրոպան ձեզմով հետաքրքրուեր է ... կը նըշանակէ որ հետաքրքրութեան արժանի ազգ էք ... Բայց, երկու ձեռքերնիս կըրակը ինկած են, մէյ մը ետք քաշենք, ձեր խնդիրն ալ պիտի կարգադրենք ... Չեզի պէս ուշիմ, խելացի ժողովուրդի մը կը սպասուի որ օրուան դէպքերուն հետեւի եւ չաճապարէ ... Նորէն հրամեցէք , գիտէք որ մեր դուռը միշտ բաց է ձեր առջեւ ...

×

Ու մենք նորէն կ'երթանք... «դէպի աղբիւրը յոյսին» , մեր թեւին տակ՝ Կլետըսթըններու, Պրայսներու, Էլընպիներու, Լոյտ Ճորճներու անո՛ւշ, անո՛ւշ խօսքերու հաւաքածօն :

Ինչո՞ւ թանգարան չենք դրկեր այդ ճառերը: Եւ կղպանքի տակ չենք դներ զանոնք, որպէսզի մեր նորահաս սերունդին ձեռքը չանցնին :

Որովհետեւ, եթէ անցնին, մեր նորերն ալ պիտի քալեն հիներուն ճամբէն եւ մեր ներկայ ու ապագայ քաղաքականութիւնը պիտի վարեն հիներու մեթոտներով :

— Քալեցէ՛ք երթանք Ճոնսընին , տը Կոլին, Ուիլսընին, Կոսիգինին յիշեցնենք թէ ժամանակին Կլետըսթընը ըսեր թէ «Հայութեան ծառայել կը նշանակէ քաղաքակրթութեան ծառայել ...» : Ասիկա մեծ զէնք է մեր ձեռքը ... Քալեցէ՛ք ...

×

Ի սէր Հայոց Աստուածին մոռցէ՛ք , մոռցէ՛ք թէ ի՛նչ մեղրածորան խօսքեր արտասաներ են ի պատիւ մեզի : Եւ, միշտ, ի վնաս մեր իրաւունքներուն :

Հինցան, մաշեցան, բզիկ - բզիկ եղան այդ ճառերը :

Մի՛ վերյիշէք զանոնք՝ ո՛չ, յօդուածներու, ո՛չ գիրքերու, ո՛չ ալ յուշագիրներու մէջ :

Բերա՛ն մի առնէք այդ սնամէջ գովեստները, որոնք հաշիւով, յետին միտքով արտասանուած են, միշտ :

Որովհետեւ ամօթ է, իրա՛ւ ամօթ է որ մեր դատը ներկայացնելու եւ պաշտպանելու համար, տակաւին, ապաւինինք ասորանոր — մանաւանդ նրբամիտ դիւանագէտներու — երէկուան գովաբանութեան: Անոնց փաղաքշականներուն :

Մարդակերները մարդու կարգ անցան : Մենք մարդու կեր եղանք ու տակաւին մարդու կարգ անցած չենք :

Ու պիտի չանցնինք, եթէ յամառօրէն կառչած մնանք ազգային իրաւունքներ պահանջելու մեր հնօրեայ մեթոտներուն:

Այսինքն , նախ՝ մեր լացին ու յետոյ մեր դիմացիններուն «կեցցէ»ներուն :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԱՆՑԵԱԼԸ
ԵՐԵՒԱՆ ԿԸ ՀԱՆԷ ԻՐ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Հնագէտները հինէն ի վեր հետաքրքրուած են Հայաստանով: Եւ հասկնալի է, թէ ինչու: Իբրեւ աշխարհի ամէնէն հին երկիրներէն մէկը, ուսումնասիրութիւններու համար անսպառ աղբիւր մըն է: Արդարեւ, միայն ներկայ Հայաստանի սահմաններուն վրայ գոյութիւն ունին 2500ի հասնող կարեւոր յուշարձաններ: Եւ ասոնք դեռ յայտնաբերուածներն են:

Անցեալին իրենց դիտական ուսումնասիրութիւնները կատարած են աշխարհահռչակ արեւելագէտներ— Ն. Մառ, Յովսէփ Օրբելի, Ժաք տը Մորկան, Կաուփթ եւ ուրիշներ:

Այժմ հայ հնագէտները մեծ չափով կը շարունակեն իրենց ուսումնասիրութիւնները: Եւ բազմաթիւ յայտնագործումներ դարձած են աշխարհահռչակ, մտած են պատմական գիտութիւններու համաշխարհային գանձարանին մէջ:

Հայ հնագէտներու հետազօտութիւններուն նպատակն է ուսումնասիրել Հայաստանի հողամասին վրայ ապրող ժողովուրդներուն անցեալի կեանքը, աշխատանքը, կենցաղը, սովորութիւնները, ընկերային կառուցուածքը եւ մշակոյթը, ինչպէս նաեւ՝ հին ու միջնադարեան Հայաստանի կապը հին քաղաքակիրթ երկիրներու հետ:

Պեղումները, որոնք կը կատարուին ներկայիս, կ՚ընդգրկեն պատմական տարբեր ժամանակաշրջաններ՝ հին շրջաններէն մինչեւ մեր օրերը:

Բացառիկ հետաքրքրութիւն եւ դիտական մեծ արժէք կը ներկայացնէ Հայաստանի հողամասին վրայ գտնուած քարէ դարուն պատկանող կայանը: Գտնուած են որսորդական զէնքեր, բնակարաններ, կենցաղային առարկաներ՝ մարդկութեան զարգացման աւելի ետքի շրջանին վերաբերող: Հարուստ տուեալներ կան Շէնգաւիթի մէջ: Հոս յայտնաբերուած են կլոր շինութիւններ, ուղղանկիւն բնակարաններ, աշխատանքի գործիքներ, կենցաղային առարկաներ:

Անագապղինձի դարը Հայաստանի մէջ կը ներկայացուի յատկանշական յուշարձաններով, ինչպէս, օրինակ, Սեւանայ լիճին ափին գտնուողԼճաշէն գիւղին հնադարեան նկուղներն ու բերդը: Այս ժամանակաշրջանի պատմական ուսումնասիրութիւններուն համար մեծ հետաքրքրութիւն կը ներկայացնէ նաեւ Արթիկի գերեզմանոցին դաշտը:

Հետաքրքրականը այն է, որ գերեզմանները (խուցերը) փորուած են տուֆի միակերտ զանգուածի մը մէջ եւ զմըռսուած են տուֆի մեծ «խցաններով»:

Մեր պատմական քարտէսին վրայ անագապղինձի դարը երկար ժամանակ մընացած է բաց: Այժմ հայ հնագէտներուն աշխատութիւններուն մէջ հին շրջանի անագապղինձի դարը, անոր բոլոր ժամանակաշրջանները, ներկայացուած են բաւականաչափ հարուստ՝ դիտական հարուստ տուեալներով:

Այդ դարուն ուսումնասիրութեան վերաբերող արժէքաւոր գիւտ կարելի է համարիլ Սեւանի յատակին յայտնաբերուած անգնահատելի «աւարը» — տնային գործածութեան իրեր, զէնքեր եւ երկանիւ փայտեայ կառքը: Փայտը մօտաւորապէս երեք հազար տարի մնացած է ջուրին մէջ, քարացած վիճակի մէջ:

Ուրարտական դարաշրջանին վերաբերող եզակի յուշարձան կարելի է համարիլ աշխարհին ծանօթ Թէյշեբային եւ Էրեբունի (8 - 6րդ դարերը Ք. Ա.) քաղաքները: Ասոնց աւերակները գտնուած են Երեւանի մօտերը. առաջինը՝ կարմիր բլուրի, միւսը՝ Արին բերդին մէջ:

Այս վայրերուն պեղումներուն ժամանակ յայտնաբերուած են ճարտարապետական կառուցուածքներու ամբողջ շարք մը, տնային գործածութեան առարկաներ, գործիքներ, զէնքերու հարուստ հաւաքածոյ, կաւագործական նուրբ գործեր, արուեստի ստեղծագործութիւններ, կնոջական ոսկեայ եւ մետաղեայ զարդեր, նոյնիսկ՝ ցորենի եւ խաղողի սերմեր, որոնք ժամանակի ընթացքին ածխացած են:

Կ՚ենթադրուի, որ վերոյիշեալ երկու բնակավայրերն ալ մեծ քաղաքներ եղած են՝ հսկայ բերդերով, որոնք ռազմագիտական մեծ արժէք ներկայացուցած են Ուրարտական պետութեան համար:

1962ին Կարմիր բլուրի պեղումներուն ժամանակ յայտնաբերուած է ուրարտական կարեւոր սեպագիր արձանագրութիւն մը, որուն մէջ կը խօսուի տաճարներու շինութեան եւ աստուածներու կատարուած զոհաբերութիւններու մասին: Այս հսկայ սեպագիր արձանագրութիւնը փորագրուած է քարէ սալերու վրայ՝ 13 մեթր ընդհանուր երկարութեամբ:

Թէյշիբանի մէջ գտնուած են մեծ շինութիւններու հիմեր (անոնցմէ մէկը՝ 40 բնակարաննոց):

Էրեբունի քաղաքին պեղումներուն ատեն գտնուած են լաւ պահպանուած ուրարտական արժէքաւոր յուշարձաններ: Անոնցմէ մէկը սեպագիր արձանագրութիւն մըն է, որ կ՚ըսէ. «Խալդ աստուծոյ մեծարանքով Արգիշտին, Մենուայի որդին, այս ամուր բերդը շինեց, անունը դրաւ Էրեբունի, Բիայնայի (Ուրարտու) հզօր երկրին համար եւ թշնամի երկիրներէն հեռանալու համար: Արգիշտի կ՚ըսէ... երկիրը անապատ էր, զօրաւոր գործեր կատարած եմ ես այստեղ: Խալդ աստուծոյ մեծարանքով Արգիշտին, Մենուայի որդին, հզօր թագաւորը, Բիայնա երկրին թագաւորը, Տուշարա քաղաքին կառավարիչն է»:

Այս բոլորը կատարուած է 782ին՝ Ք. Ա.:

Այս թուականը արժանի է յատուկ ուշադրութեան, որովհետեւ Էրեբունը այսօրուան Երեւանն է, որով քաղաքը, չորս տարիէն, իր հիմնադրութեան 2750ամեակը կը բոլորէ:

Հռոմէն զատ Երեւանին տարեկից ոչ մէկ քաղաք գոյութիւն ունի աշխարհի վրայ: Բաբելոն, Աշուր, Նինուէ եւ ուրիշներ ապրած են իրենց դարը, իսկ Երեւան կը ծաղկի օր աւուր:

Երեւանի բերդին մէջ գտնուած են նաեւ որմնանկարներու հոյակապ նմոյշներ, որոնք կը յիշեցնեն Սարկուն թագաւորին պալատին որմնանկարները:

Սքանչելի են այս որմնանկարներուն գոյները եւ ձեւերը:

Հայոց պատմութեան ուսումնասիրութեան գործին մէջ բաց տեղ մնացած էր Ք. Ա. 5 - 1 դարերը՝ հայ ժողովուրդին, հայ մշակոյթին, վերջապէս հայ պետականութեան վերջնական ձեւաւորման ժամանակաշրջանը:

Վերոյիշեալ դարաշրջանները ուսումնասիրելու համար պեղումներ կատարուեցան Արմաւիրի մէջ: Յայտնաբերուեցան հնամենի քաղաքին պարիսպները, ուրարտական եւ հին Հայաստանի երեք մեծ շէնքերու հիմերը:

Հին Հայաստանի պատմութեան ուսումնասիրութեան վերաբերեալ իր շահեկան խօսքը ըսած է Գառնին, ուր գտնուած են սքանչելի խճանկարներ՝ յունական դիցաբանական մոթիվներով:

Երկու տարի առաջ Գառնիի մէջ գտնուեցաւ արամէական արձանագրութիւն մը, որ կը վերաբերի Ք. Ա. 2-3րդ դարերուն:

Հնագէտները իրենց աշխատանքներուն մէջ մեծ տեղ կը յատկացնեն միջնադարեան քաղաքներուն: Դուինի մէջ գտնուած են կաթողիկոսին պալատին եւ մայր տաճարին աւերակները, ինչպէս նաեւ քաղաքին կեդրոնական մասը ու թաղամասերը, ուր ապրած են արհեստաւորները եւ առեւտրականները: Գտնուած են 1126 ոսկիէ, արծաթէ եւ պղինձէ դրամներ, ճենապակեայ թանկարժէք ամաններ, ոսկերչական բարձրարուեստ իրեր: Մեծ հռչակ կը վայելէին նաեւ Դուինի նուրբ մետաքսը եւ հիւսուածքները: «Չկայ անոնց հաւասարը աշխարհի մէջ՝ ծայրէ ի ծայր եւ բոլոր ուղղութիւններով», — հիացումով կը գրէ 10րդ դարու արաբ աշխարհագրագէտ մը՝ Իպն Խաուկալ:

Հնագէտներու խումբ մը տարիներէ ի վեր կ՚արձանագրէ եւ կ՚ուսումնասիրէ գերեզմանաքարերուն, յուշագիր արձաններուն, շինութիւններուն արձանագրութիւնները:

Գ. ԲԱԳՐԱՉԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

ԵՐԿՈՒ ԹԱՏԵՐԱԽԱՂԵՐ

Մեծ Եղեռնի յիսնամեայ ոգեկոչումին առիթով շատեր փորձեցին վերապրեցնել այն դժնդակ եւ, միեւնոյն ատեն, հերոսական օրերը, որոնք, հակառակ յիսուն տարիներու թաւալումին, դեռ կը յուզեն բոլորին եւ, մանաւանդ, Եղեռնի սարսափները «ցմրուր» ճաշակած մարդոց սիրտերը:

Այսպէս է, որ մամուլի էջերը անցեալ տարի յորդեցան ապրուած յուշերով, յօդուածներով, հաստատումներով եւ վկայութիւններով: Միաժամանակ լոյս տեսան բազմաթիւ հատորներ՝ գրական եւ յուշագրական նկարագրով:

Անոնց շարքին նաեւ Փարիզ հրատարակուած երկու թատերախաղեր — «Սկիզբն երկանց» եւ «Արիւնոտ դաշտը»:

Հեղինակները, առաջինը՝ Օթոն Յ. Հէքիմեան եւ երկրորդը՝ Յարութիւն Ա. Քէֆէլեան, գրական կամ աւելի ճիշդ՝ թատերական արուեստին պայմանները լրացնելու մտահոգութենէն եւ մտասեւեռումէն աւելի՝ ուղած են թատերախաղի մը ձեւին տակ ներկայացնել մանրանկար տեսարան մը, դրուագ մը՝ 1915ի սեւ օրերէն:

Ներշնչման քմայքէն աւելի՝ արձանագրած են ականատեսի իրենց վկայութիւնները: Ուզած են «յուշարձան» մը նուիրել՝ «նախ իմ գերդաստանիս նահատակներուն, ապա մեր ցեղին բիւրաւոր այն զոհերուն խնկելի յիշատակին, որոնք զոհ գացին բարբարոս ցեղի մը անգութ ծրագիրներուն», ինչպէս դիտել կուտայ «Արիւնոտ դաշտ»ին հեղինակը՝ Յարութիւն Ա. Քէֆէլեան:

Իրական եւ ապրուած կեանքէ վերցուած զոյգ թատերախաղերէն առաջինը իբրեւ թատերաբեմ ունի Յովհաննէսեան ընտանիքի տունը, Սամսոնի մէջ, սարսափի օրերու նախօրեակին:

Տռամը կը սկսի առաւօտ մը, երբ Յովհաննէսեան ընտանիքին անդամները կ՚իմանան կառավարութեան որոշումը՝ յայտարարուած փողոցի պատերու վրայ փակցուած ծանուցաթուղթերով — Սամսոնի Հայութիւնը տասը օրուան մէջ պէտք է մեկնի Անատոլու...

Ուրեմն, սկիզբն երկանց:

Երեք արարներու մէջ պարփակուող նիւթը՝ հոգեկան տագնապներու, դալարումներու, մղձաւանջներու եւ սրտի ճմլումներու, ինչպէս նաեւ քաղաքական կացութիւնը մեկնաբանող տրամախօսութիւններու հիւսքին մէջէն կը ծաւալի հասնելու համար իր եղերական աւարտին: Անագորոյն վախճանի մը նախատեսութեամբ ապրող Յովհաննիսեան ընտանիքին անդամներուն ահաբեկ տուայտանքները ներկայացուած են շեշտուած գոյներով: Միւս կողմէ, հոգեխառնութիւններու տարբերութիւնները եւս պատ-

ՌՈՒՍ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱՒԷԻՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

(ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԳՐԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ)

«Միայն թէ, անցեալները, երբ կը խօսէի Էտհէմ Պէյի վերաբերեալ խնդրի մը մասին, ունեցեր էի արտայայտութիւն մը, զոր կը տեսնեմ թէ սխալ մեկնաբանած են ոմանք: Յայտնած էի, թէ այդ խնդրին առընչութեամբ ձերբակալուած անձին վրայ գտնուած էր Էտհէմ Պէյը ըմբոստանալու մղող նամակ մը, իսկ այդ նամակին հետ, գտնուած էր նաեւ թուղթ մը, որ անդամակցութեան վաւերագիր մըն էր համայնավար կուսակցութեան:

«Կերեւի, թէ վերոյիշեալ երկու վաւերաթուղթերուն նոյն անձին մօտ գտնուելու պարագան կարգ մը մարդիկը առաջնորդած է կապակցութիւն մը տեսնելու երկու խնդիրներու միջեւ եւ տուն տուած նման մեկնաբանութեանց: Այս պարագան սխալ է, որովհետեւ պատահածը պարզ զուգադիպութիւն մըն է, Այսօր ձեր բոլորին ծանօթ է, թէ Հաղգը Պէհիճ Պէյ եւ Էտհէմ Պէյ որեւէ առընչութիւն չունին իրարու հետ, իրենց ընթացքով ու գործունէութեամբ»:

«ՄԵՐ ՆՊԱՏԱԿԸ ՌՈՒՍԵՐՈՒՆ ԳՈՐԾԸ ԴԻՒՐԱՑՆԵԼ ՉԷ...»

Մուսթաֆա Քեմալէ ետք խօսք առաւ Հիւսէյին Ավնի Պէյը, Էրզրումի երեսփոխան, որ ի մէջ այլոց ըսաւ.—

«Նպատակս էր յայտնել թէ երբ մեր կառավարութիւնը զինակցութիւն կը կնքէ Սովետներուն հետ, այս վերջինները, ինչպէս ծանօթ է բոլորիդ, ունին իւրայատուկ սկզբունք մը, որ է իրենց նման համայնավարացնել բոլոր այն երկիրները, որոնք կը գտնուին իրենց շուրջ եւ կը ջանան համայնավար դարձնել այն բոլոր ազգերը, որոնց հետ որ յարաբերութիւն կը մշակեն իրենք: Մենք, արդէն Սովետներուն բնական զինակիցներն ենք: Անոնք եւս կը պատերազմին մեր կողքին, նոյն նպատակներուն համար: Եւ սակայն, մեր երկու ժողովուրդները կը բաժնուին իրարմէ այն կէտերուն մէջ, որոնք կը վերաբերին իտէալներուն ու զգացումներուն: Որովհետեւ, Ռուսերուն հետապնդած բուն նպատակը բոլորովին տարբեր է:

«Ահա այս պատճառաւ էր, յարգելի փաշաս, որ ձեր ուշադրութեան յանձնեցի այն պարագան, թէ Ռուսիա պաշտպան հանդիսացաւ Հայաստանին: Որովհետեւ, այդ երկիրը Մոսկուայի ենթակայ ըլլալով, Ռուսիա կ՚իւրացնէ անոր դատերը:

«Մինչդեռ, Հայերը անվստահելի ժողովուրդ մըն են: Եւ այս պատճառաւ ալ ամէն առիթ օգտագործելով կը ջանան միշտ նոր վտանգներ ստեղծել մեզի համար, նոր բարդութիւններ ու տաղտուկներ յառաջացնել:

«Մենք, զինակից ենք Ռուսերուն հետ: Այս հարցը կը կարգադրուի պատերազմելով միայն: Այլապէս, մեր ըրածը կ՚ըլլայ լոկ ծառայել Բոլշեւիկներուն շահերուն»:

«ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ ԲՈԼՈՐ ԸՍՈՒԱԾՆԵՐԸ ՃԻՇԴ ԵՆ...»

Մուսթաֆա Քեմալ, պատասխանելով Հիւսէյին Ավնի Պէյի ելոյթին, կ՚ըսէ.—

«Պարոններ. այն բոլորը, զոր Հիւսէյին Ավնի Պէյ քիչ առաջ ըսաւ Հայերուն մասին, ամբողջովին ճիշդ են եւ կը համապատասխանեն իրականութեան: Եւ մենք ալ, երբ Ռուսերուն հետ կը բանակցինք այս խնդրին մասին, կը ջանանք նաեւ անոնց ուշադրութեանը յանձնելու այդ պարագան: Հիւսէյին Ավնի Պէյ բացարձակապէս իրաւունք ունի»:

Նաֆիզ Ճանիկ Պէյ խօսք կ՚առնէ եւ միջամտելով կ՚ըսէ.—

«Համայնավար կուսակցութիւնը, անտարակոյս կազմուած է այժմ հոս ներկայ գտնուող մեր ընկերներէն: Եւ սակայն, կառավարութիւնը պարտի իր քաղաքականութիւնը ճշդել եւ հետեւիլ անոր Ազգ. Մեծ Ժողովի մեծամասնութեան քուէներուն համաձայն: Եթէ, փոխանակ այդպէս ընելու, ուղղակի համայնավարները նախընտրուին, ատիկա պիտի նշանակէր թէ Ազգ. Մեծ Ժողովի անդամներուն մեծամասնութեան կարծիքին դէմ է որ կը գործէ: Եւ այդ ալ կը զգենու այն իմաստը, թէ կառավարութիւնը կը գտնուի իրականութեան բոլորովին չհամապատասխանող ուղղութեան մը վրայ»:

Պատասխանելու համար Նաֆիզ Ճանիկ Պէյի այս կարծիքներուն, Մուսթաֆա Քեմալ Փաշա բեմ կուգայ կրկին ու կ՚ըսէ.—

«Համայնավարութեան սկզբունքները չեն պատշաճիր մեր դաղափարներուն ու համոզումներուն»:

Ապա կ՚աւելցնէ, թէ այս կարճ ու վճռական դատումը ոչ միայն իր անձնական կարծիքն է, այլ եւ կառավարութեան զոյացուցած բացարձակ ըմբռնումը:

(62 Շար.)

ՄԵԾ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏԻ ՄԸ ՄԱՀԸ

Բովանդակ աշխարհի թերթերը դուժեցին մահը համաշխարհային շարժանկարի, մանաւանդ անոր համր շրջանի մեծ կատակերգակ - դերասանին՝ Պըսթըր Քիթընի:

Ո՞վ չէր ճանչնար այս հէքեաթային դէմքը, որ Շառլոյի, Հարոլտ Լոյտի, Ֆաթիի, Լորէլի ու Հարտիի կողքին ամբողջ սերունդներու վրայ սփռեց ծիծաղի չափիւղաներ եւ բազմամիլիոն պատանիներու հոգիին խորը մնաց անջնջելի, իբրեւ կատակերգակը՝ որ երբեք չէր խընդար:

Պըսթըր Քիթըն ծնած էր 1896 Հոկտեմբեր 4ին, Միացեալ Նահանգներու մէջ, Քանսաս քաղաքը, դերասանական ընտանիքի մը ծոցին մէջ: Արդարեւ, անոր հայրն ու մայրը կը մասնակցէին կրկէսի մը երեկոյթներուն, իբրեւ լարախաղաց, հտպիտ եւայլն:

Մանուկ Ֆրանսուա - Ժողէֆ Քիթըն հասակ կը նետէ այդ միջավայրին մէջ եւ չորս տարեկանէն սկսեալ կը սկսի մասնակցիլ իր հօր ու մօր ամէն դիշերուայ աշխատանքներուն:

Այդ շրջանին ամերիկացի մեծանուն կատակերգակ դերասանը՝ Հուտինի, օր մը ներկայ գտնուելով երիտասարդ Քիթընի բեմական մէկ ելոյթին, այնքան կը տարուի անոր խաղէն, բեմին վրայ ունեցած անոր արագաշարժ ու կայտառ կեցուածքէն, որ խանդավառուած կը բացագանչէ:

— Ի՛նչ կայտառ է ու աշխոյժ (Պըսթըր) այս տղան ...

Ու այդ օրուընէ Ֆրանսուա - Ժողէֆ Քիթընի կը մականուանուի Պըսթըր Քիթընի, անուն մը զոր պիտի անմահացնէր մեծանուն կատակերգակը:

Ատեն մը այսպէս, մինչեւ իր խելահաս երիտասարդութիւնը, Պըսթըր Քիթընի կը մնայ իր ծնողքին հովանիին տակ, մինչեւ այն օրը, երբ կը պատահի համբաւաւոր ամերիկացի կատակերգակ Ֆաթիին: Առաջին իսկ պատահումին, երիտասարդ Քիթընի բոլորովին կը տարուի իր նոր բարեկամով եւ լքելով իր հօրն ու մօրը կրկէսը, կը միանայ մեծ կատակերգակին եւ անոր հետ աշխատակցութեան շրջանին է որ կը դարձնէ իր առաջին ֆիլմը:

Վրայ կը հասնի առաջին աշխարհամարտը: Պըսթըր Քիթընի կը զինուորագրուի կը մեկնի պատերազմի՝ Ֆրանսական ճակատին վրայ:

Պատերազմէն ետք, 1921 – 1928, Պըսթըր Քիթընի, որ արդէն տիրացած էր մեծ համբաւի, կը դարձնէ իր մէկ քանի համբաւաւոր ժապաւէնները՝ Ֆրիկօ - Ֆրիկոլի, Հիւրասիրութեան օրէնքը, Վերջին Ռառնտը, Զօրավարին մեքենավարը, Ընկերները, Նաւագնացին արշաւանքը, եւն:

1934ին, Պըսթըր Քիթընի, կը սնանկանայ, զոհ դառնալով սակարանային անկումի մը: Անկէ ետք, այլեւս ցանցառ կ՚երեւի շարժանկարի սպիտակ պաստառին վրայ, բաւականանալով քանի մը փոքրիկ սիլուէթներով:

Բնականաբար, այս դժբախտ իրադարձութիւնները մեծանուն դերասանը կը մատնեն նիւթական ծանր կացութեան մը՝ իր բարեկամներն ու ընկերները իրար կ՚անցնին: Անոնցմէ երկուքը՝ Զառլի Շէփլին եւ Կրեթա Կարպօ կ՚առաջարկեն Պըսթըր Քիթընի իրեն ի նպաստ հանդանակութեան մը ձեռնարկել, սակայն վեհանձն ու մեծահոգի արուեստագէտը կը մերժէ անոնց առաջարկը ու կը նախընտրէ տանիլ իր խաչը անմռունչ ու անտրտունջ:

Ամերիկայի մէջ, վերջին տարիներուն, Պըսթըր Քիթընի կը մասնակցէր միայն հեռատեսիլին, շարժանկարի մէջ իր վերջին դերը եղաւ Զառլի Չէփլինի «Բեմին լոյսեր»ին («Լամլայթ») մէջ փոքրիկ դեր մը:

Պըսթըր Քիթընի շատ կը սիրէր այցելել Ֆրանսա: Այսպէս, 1947ին, 1952ին եւ 1954ին Փարիզի ժողովուրդը տեսաւ անոր խաղը Սիրք Մետրանոյի բեմահարթակին վրայ: 1962ին ալ Պըսթըր Քիթընի ներկայ եղաւ Ֆրանսայի մէջ կայացած իր ժապաւէններու փառատօնին:

Ըլլալով համր շարժանկարի ռահվիրաներէն մին, Պըսթըր Քիթընի մինչեւ վերջ ալ անհաշտ մնաց խօսուն շարժանկարին հետ: Եւ այդ առթիւ պատմական պիտի մնան իր սա խօսքերը. «Համրութեան մէջ մենք ունեցանք հրաշապատում շրջան մը ծիծաղի: Չէփլինէն եւ Հարոլտ Լոյտէն զատ կային հոն Մաքս Վէնտէրն ու Ֆիլտսը...»: Ու վեհանձն ու ազնիւ Քիթընը կը մոռնար միշտ այս մեծութիւններու կարգին դնել իր անունն ալ...:

Պըսթըր Քիթընի, հաւատարիմ իր ըսկզբունքներուն, ոչ միայն չխօսեցաւ քամերային առջեւ, այլեւ երբեք չխնդաց:

×

Ծիծաղի մեծ վարպետը, որ իր բովանդակ կեանքի ընթացքին խնդուք ջամբեց բազմամիլիոն մարդոց, մեռաւ առանց պտղունց մը ժպիտի:

Այս սրտառուչ պարագան զիս կը տանի յիշատակելու հետեւեալ դէպքը:

Մեր ականաւոր դերասաններէն հանգուցեալ Միքայէլ Մանուէլեանը, որքան տաղանդաւոր դերասան էր, նոյնքան ալ ընտիր զրող մըն էր: Ունէր պատմուածքներու հատոր մը, ուր, զողտրիկ պատմուածքի մը մէջ կը նկարագրէր հետեւեալ անցքը: Աչքի առջեւ չունենալով բընագիրը, կուտամ զայն մօտաւորապէս, յիշողութեան ապաւինելով:

Անդամ մը, բժիշկի մը դարմանատունը կը ներկայանայ հիւանդ մը: Իր հիւանդութեան մասին բժիշկին հարցումին պատասխանելով, հիւանդը կը յայտարարէ. «Բժիշկ, մատնուած եմ անհուն մելամաղձութեան մը: Օրերս կ՚ացնին մռայլ ու սեւ: Կեանքիս մէջ պահ մը չունիմ ուր կարողանամ խնդալ: Ճար մը ըրէք, Պ. Բժիշկ, ճար մը, որպէսզի թօթափեմ վրայէս այս մելամաղձոտ վիճակը ու ես ալ խնդամ ուրիշներուն նման ...»:

Բժիշկը, տեսնելով որ կը դտնուի հոգեկան տագնապներու մատնուած հիւանդի մը դէմ յանդիման, կ՚առաջարկէ իր հիւանդին, երթալ քաղաքին կրկէսը ու դիտել խաղը այն համբաւաւոր հապիտին, որ ամէն դիշեր իր ճարտար կատակերգութիւններով կը յաջողի մարդոց բաշխել ծիծաղ եւ ուրախութիւն:

ՏԵՐԵՒԱԹԱՓ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Փետրուար 4ին, կէսօրէ ետք, ընկերներու եւ բարեկամներու հոծ բազմութեան մը ներկայութեան մասնաւոր շուքով տեղի ունեցաւ թաղմանական արարողութիւնը՝ ազգային հասարակական գործունէութեամբ ծանրաբեռն համեստ մշակի մը՝ ընկեր Կարապետ Տօնապետեանի, 62 տարեկան, ծնած Աղնձիկ (Խարբերդ):

Հանգուցեալը ուրիշ շատերու նման ճաշակած էր աքսորի դառնութիւնները. զոհ տալէ ետք հայրը, իր մօր եւ փոքր եղբօր հետ հրաշքով կը յաջողի հասնիլ Հալէպ, ուր ժամանակ մը կը յաճախէ տեղւոյն Ազգ. վարժարանը: Յետագային կը փոխադրուի Ֆրանսա, ուր իբրեւ բանուոր կ՚աշխատի Պելֆորի եւ Կարտանի ածխահանքերուն մէջ:

1929ին ընտանեօք վերջնապէս կը հաստատուի Սէնթ Մարկրիթ, ուր իբրեւ Հ. Յ. Դ. «Համազասպ» խումբի ընկեր, իր մասնակցութիւնը կը բերէ շրջանի ազգային - կուսակցական աշխատանքներուն՝ մասնաւորաբար վարելով թաղականութեան ատենապետութիւնը:

Երկար տարիներ եղած է անդամ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի:

Վերջերս ընտրուած էր անդամ հարաւային Ֆրանսայի թեմի Ազգ. երեսփոխանական ժողովի:

Յուղարկաւորութեան կը նախագահէր Հար. Ֆրանսայի թեմի առաջնորդ Արտաւազդ Եպիսկ. Թրթռեան, որ յուզիչ բառերով կը ներկայացնէ հանգուցեալ ընկերոջ հայ մարդու բարեմասնութիւնները: Յիշելով աւետարանի խօսքը՝ «զի չէ մեռած այլ ննջէ» յորդորեց մասնաւորապէս երիտասարդներուն հետեւիլ անոր օրինակին:

Յաջորդաբար խօսք առին Ֆրն. ընկերվարական կուսակցութեան եւ քաղաքապետի ներկայացուցիչ Էմիլ Զու, Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի կողմէ՝ ընկեր Ա. Քէօսէեան եւ Տէր Շահան քհնյ. Տէտէյեան:

Ազգային Կեդր. վարչութիւնը կը ներկայացնէին Յ. Պապիկեան եւ Ժ. Տէր-Վարդանեան:

Ողբացեալին մարմինը ամփոփուեցաւ Սէն Փիէռի դերեզմանատան մէջ:

Այս քանի մը տողերը թող նկատուի փունջ մը ծաղիկ զետեղուած քու յոգնատանջ այլ հայրենանուէր ոսկորներուդ վրայ:

Ա. ԱՇՃԵԱՆ

Հիւանդը շշմորած, ապշած ու քիչ մը աւելի մելամաղձիկ վիճակ մը ստացած, կը դառնայ բժիշկին ու շեշտակի նայելով անոր աչքերուն, կը յարէ.

— Բժիշկ, ես եմ այդ ձեր ակնարկած հտպիտը ....

Ճիշդ այդպէս, տարաբախտ արուեստագէտը՝ Պըսթըր Քիթընի, բուռ - բուռ ծիծաղ ու խինդ բաշխեց աշխարհին, բայց այդ ապերախտ աշխարհը անոր չկրցաւ տալ պտղունց մը իսկ ծիծաղ:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

կերացուած են յաջող դիծերով:

Հեղինակը նպատակ ունեցած է նաեւ բնութագրել իրերու կացութիւնը, եղեռնին դրդապատճառները, Հայուն եւ Թուրքին նկարագրային յատկանիշերը, օտար դիւանագիտութեան նենգ եւ ապերասան դիմագիծը, այդ է պատճառը, որ իր տիպարները առիթէ առիթ կը խորանան քաղաքական հարցերու վերլուծութիւններու եւ մեկնաբանութիւններու մէջ:

Այս ձգտումը, որ ըմբռնելի է, ակամայ կը տկարացնէ թատերախաղին ներքին բովանդակութեան բնականոն հիւսքը եւ արտաքին կառոյցը:

Տռամաթիկ իմաստով գործը աւելի պիտի շահէր, եթէ հօր եւ զաւկի տրամագծօրէն իրարու բոլորովին ներհակ տեսակէտներու բախումը զգենուր աւելի սուր բնոյթ:

Ինքնապաշտպանութեան դիմելու արի կեցուածքը, որ ի յայտ կը բերէ Յովհաննիսեանի որդին՝ Անդրանիկը եւ, ճակատագրին «քաջութեամբ համակերպելու», ուրիշ խօսքով «աղօթելով» միասին մեռնելու հօր առաջարկը կը կարօտէր աւելի սուր եւ շեշտուած բախումներու մը ցուցադրութեան:

Օթոն Յ. Հէքիմեանի լեզուն մաքուր, ոճը՝ հաճելի է:

Ուշադրութեան արժանի գործ մըն է ներկայացուածը:

Յարութիւն Ա. Քէֆէլեանի «Արիւնոտ դաշտ»ին մէջ պէտք չէ փնտռել թատերագրական արուեստի չափանիշեր: Արդարեւ, հեղինակին իսկ վկայութեամբ, ներկայացուածը թատերականացած պատմութիւնն է Աշխարհագաշտի արծուեբոյներէն Անդրէասի եւ շրջակայի Հայութեան եղերական եւ հերոսական կեանքին՝ 1915ի օրերուն:

Անկեղծ, թաթաւուն սրտամօտ լեզուով մը կը ներկայացնէ հայահոծ եւ հայաբոյր շրջանի մը ազգային մարմիններուն, ժողովուրդին սպասումի անդոհական պահերը, եղերական հեռանկարը ցոյց տուող անցքերը եւ, վերջապէս, դիւցազնական կեցուածքը Անդրէասցիներուն:

Մորմոք եւ թախիծ կայ այս գործին մէջ: Կայ մանաւանդ՝ յեղափոխական խիզախ ոգի:

Այս իմաստով ուշադրութեան արժանի գործ մըն է «Արիւնոտ դաշտը» թատերգութիւնը, որ կը բաղկանայ եօթը արարներէ:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (53)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

— Վօրավարս սպաննող Մուպարէքը պէտք է որ մեռնի, ես խավակա խօսք առաւ Իպրահիմ խեղդուկ ձայնով մը: Այդ մարդը սատկեցնելու գործը պիտի խնդրեմ որ ինծի ձգէք: Ատ աւազակը ինծի կը պատկանի, անոր արիւնը ես պիտի խմեմ ...: Զօրավարը իմ հայրս էր ...: Երկու անդամ զիս մահէն ազատեց. անդամ մը թշնամիին ձիերուն ոտքին տակ ինկած էի, վրայ հասաւ ազատեց զիս, անդամ մըն ալ ջերմէ բռնուած էի, բժիշկի մը պէս դարմանեց զիս...: Ան մինակ իմ զօրավարս չէր, խավականեր, իմ հայրս էր: Ատ սրիկան, այդ մարդասպանը զօրավարս վատարար կռնակէն զարկաւ ու սպաննեց ...: Մուպարէք իր արիւնը ինծի կը պարտի, ան իմ ձեռքովս մեռնելու է: Եթէ կ՚ուզէք հաւատարմութեանս փոխարէն զիս վարձատրել, Մուպարէքը ձեզմէ մէկուն ձեռքը անցած ատենը ինծի յանձնեցէք ...:

Սուրբ Գուրանին վրայ երդում ըրած եւ Ռամատանի ամբողջ ամիսը ծոմ բռնած եմ անկէ վրէժս առնելու համար: Եասի թապիպ, ձեր քեռայրին վրէժը լուծելը թէպէտ ձեզի կ՚իյնայ, բայց ի սէր հանդուցեալին ինծի փոխանցեցէք այդ իրաւունքը:

— Ես, Իպրահիմ, կը խորշիմ արիւն թափելէ, բայց սիրելի քեռայրիս վրէժը առնելու համար անշուշտ պիտի չվարանէի անոր սպաննիչը սատկեցնելու եթէ առիթը ներկայանար, պատասխանեց բրժիշկը: Քանի որ դուն կատարել կ՚ուզես այդ պաշտօնը, քեզի կը ձգեմ:

— Երդում կ՚ընե՞ս, խավակա:

— Այո, կ՚երդնում:

— Իսկ դո՞ւք, խավականեր:

— Մենք ալ կ՚երդնունք, դոչեցին Զարտաք եւ Մօպրէ:

— Ուրեմն ճամբայ ելլենք, վերջացուց ուղեցոյցը վրիժառական ուրախութեամբ մը:

ՈՒՐ ԲԶԷԶ ՀԱՒԿԻԹ ԿԸ ԿՈՏՐԷ

Ճամբայ ելլելէ քսան երկու ժամ յետոյ, , առտուան ժամը չորսին, հեռուէն լեռնաշղթաները երեւիլ սկսան:

Իպրահիմ հրամանատարին քով վազելով դոչեց.

— Ահաւասիկ, ահաւասիկ, անոնք են:

— Պատրաստ, պատերազմ, թշնամին ի ձախ, դոռաց Մօպրէ իր դունդին դառնալով:

Ուղտաւորները իրենց կենդանիները յանկարծ կեցուցին եւ անոնց ծունկին ոտքովնին զարկին:

Ընտելացած կենդանիները այդ հարուածը ուտելնուն պէս ծունկի եկան:

Չիաւորները իրենց ձիերը պառկեցնելով անոնց ետին անցան:

Հեռուէն փոշիի ամպ մը կը բարձրանար, որ հարաւակողմէն հետզհետէ իրենց կը մօտենար:

— Հրաման չտուած կրակ չբանաք, հրամայեց Մօպրէ:

Ապա դոռացող ձայնով մը աւելցուց.

— Ցածէն նշան առէք եւ պատրաստ...:

Թշնամին այժմ հազիւ երեք հարիւր մեթր հեռու կը դտնուէր արշաւախումբէն:

— Իպրահիմ, թշնամին քանի՞ հոգի է, հարցուց Զարտաք:

— Երեք հարիւր ձիաւոր, խավակա: Բայց հետերնին ուրիշ խումբ մըն ալ կայ:

Թշնամին երկու հարիւր մեթր հեռաւորութեան վրայ կը դտնուէր այժմ:

— Պատրաստ, դոռաց Մօպրէ: Կրակ բաց ...:

Գնդակներու կարկուտը սկսաւ:

Յարձակում կատարող թշնամին մէկէն ի մէկ կանգ առաւ: Տասնի չափ առանց հեծեալի ձիեր խօլօրէն առաջ խոյանալով քանի մը քայլ անդին դետին փռուելով մնացին:

Արագ, կրակ..., ամէն կողմ..., ըստ բախտի դոռաց Մօպրէ:

Թուարէկներու ջոկատը արշաւախումբին դնդակներուն տեղատարափին տակ ցրուեցաւ:

— Կրակ, ցածէն, ոտքերէն, արագ, արագ, դոռաց Մօպրէ:

— Չսպաննել, չսպաննել, վիրաւորել, վիրաւորել, աւելցուցին Զարտաք եւ Մօրիս:

Բայց թուարէկները փախուստի մատնուած էին արդէն:

— Զէնքերը վար, դադրեցուր, դոռաց Մօպրէ:

Ապա իր զինուորներուն դառնալով աւելցուց.

— Ապրիք, տղաքս, ապրիք, քաջերս:

Իսկ քապիլները սկսան ուրախութեան աղաղակներ արձակել, այնպիսի տարօրինակ բացագանչութիւններ զորս միայն հարսնիքներու միջոցին կ՚արձակէին:

— Լո՛ւ, լո՛ւ, լո՛ւ, լո՛ւ ...:

— Ամէն մարդ իր տեղը, հրամայեց Մօպրէ: Հիմա պիտի պաշարուինք, Շրջանակ կազմէ ...:

Թուարէկները հոն քանի մը հոգի ձգելով քաշուած էին, բայց դարձեալ պիտի յարձակէին:

ՓԻԷՐ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

Այրի Տիկին Մարիամ Տակառեան, Մարտիկ Տակառեան, Տէր եւ Տիկին Վարդդէս Տակառեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Ֆէրէնկիւլեան, Այրի Տիկին Պայծառ Տակառեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Շիրինեան եւ զաւակները, Օր. Ռոզա Տակառեան, Ներսէս Տակառեան, Տէր եւ Տիկին Գեղամ Մանուկեան եւ զաւակները (Արժանթին), Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Տէտէեան եւ դուստր (Նիս), Տէր եւ Տիկին Պետրոս Տակառեան, եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Տէր - Սիմոնեան եւ զաւակները (Սէն Շամոն), Տէր եւ Տիկին Մանուկ Մանուկեան եւ զաւակները (Սէն Էթիէն) ինչպէս նաեւ Ֆիպիանի, Ֆէրէնկիւլեան, Գարաօղլանեան, Վարդանեան եւ Շանկայեան (Աթէնք), Պէկթաշեան (Սելանիկ) ընտանիքները, կը հաղորդեն մահը իրենց ամուսնոյն, հօր, հօրեղբօր, մեծ հօր եւ ազգականին,

ՕՀԱՆ ՏԱԿԱՌԵԱՆԻ

(Մշոյ Խասգիւղացի, 90 տարեկան)

որ տեղի ունեցաւ Շաբաթ գիշեր ժամը 10ին, իր բնակարանին մէջ, 39 Բիւ Մատամ Քիւռի, Պանեէօ :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Չորեքշաբթի (16 Փետրուար) ժամը 13·45ինՓարիզի Ս. Յ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պանեէօ - Քոմիւնալ գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

«ՅԱՌԱՋ». — Մեր ցաւակցութիւնները Տակառեան եւ Շիրինեան ընտանիքներուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հարաւ. Ֆրանսայի Հայոց Առաջնորդարանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. Պ. Պօյաճեանէ (Կափ) 50 Ֆրանք, Մ. Տէրոյեան իր կնոջ Հայաստանի մահուան Բ. տարելիցին առիթով յիսուն, Սէր Մարկրիթ եկեղեցւոյ Թաղական Կարապետ Տօնապետեանի մահուան տխուր առիթով փոխան ծաղկեպսակի. — Տէր եւ Տիկին Գ. Օսիկեանէ (Կարտան) հարիւր, Հ. Յ. Դ.ի Համազասպ խումբի վարչութենէն հարիւր, Հ. Յ. Դ.ի Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութենէն երեսուն, Պօզոյեան ընտանիքէ քսան, Տէր եւ Տիկին Ն. Դարբինեանէ (Փարիզ) քսան, Տէր եւ Տիկին Գ. Դարբինեանէ քսան, Տէր եւ Տիկին Ո. Ծերիկեանէ տասը, Պ. Խ. Վարդապետեանէ 30, Պ. Պարոնեանէ տասը, Տէր եւ Տիկին Խսուրեան քսան, Պ. Ա. Աշճեան տասը, Տէր եւ Տիկին Մ. Ծերիկեան քսան, Պ. Պ. Յ. Նիկողոսեան տասը, Վ. Տէր - Վարդանեան տասը, Ա. Յակոբեան հինգ, Գ. Աֆարեան քսան, Բ. Գրաճեան տասը, Գ. Սաղբրեան տասը, Մ. Կարապետեան 10, Ա. Մանուկեան քսան, Ժ. Տէր-Վարդանեան քսան, Լաւազեան տասը, Ոմն (Յումեմնէ) քսան, Պ. Պ. Ս. Գէորգեան 50, Վ. Մուրատեան տասը Սարգիսեան տասը, Մաճառեան տասը, Խոսուրեան քսան, Փիլիկեան քսան, Գ. Պօյաճեան քսան, Բուդուրեան, Ա. Աւագեան, Կոստանեան ընտանիք, Ասիսփիկեան ընտանիք, Սիմոնեան ընտանիք տասնական Ֆրանք :

Գումար 835 Ֆրանք :

×

Փոն տը Շէրիւի Հայ Ազգ. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Լիոնի Տէր Դաւիթ Ծ. Վարդապետի միջոցաւ հետեւեալ նուէրները. — Լիոն, Կոմիտաս երգչախումբէն 250, Լիոն Դպրաց դաս 100, Փարիզ, Տիկին Վեհանուշ Զրբաշեան 300, Փարիզ Տէր եւ Տիկին Համազասպ Մոմճեան 200, Սէն Մօրիս՝ Տիկին Մանուկեան տասը, Սէն մօրիս՝ Տիկին Նահապետեան տասը, Իսի լէ Մուլինօ՝ Յակոբ Տէր - Թոմաեան 250, Փոն տը Շէրիւ՝ Յակոբ Հաճի Ստեփանեան հարիւր, Սէնթ Էթիէն՝ Մատամ Թաղուզ յիսուն, Պ. Կազանօեան 120, Մօնթէլիմարէն Պ. Կարապետ Տաղլեան իր խնամի Տիկին Լուսաբեր Սիմոնեանի թաղման առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Փոն տը Շէրիւի Ազգ. տան շինութեան համար կը նուիրէ 50 :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Վարժապետեան (Կրընոպլը), Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Վարժապետեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Մէլէքեան (Մարսէյլ), եւ ընտանեկան համայն պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի եղբօր, հօրեղբօր եւ տադրոջ՝ ԵՆՈՎՔ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. — Տիկին Յոլինէ Զիլինկիրեան իր մօրը յիշատակին հարիւր Ֆրանք, Տիկին Աղաւնի Գույումճեան, Պ. Պ. Արա Փափազեան, Կարօ Թուլումեան 50ական Ֆրանք :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի :

Կիրակի, (Փետր. 27) ժամը 17ին Սալ Ֆրանքօ - Սիւիս, 10 Աիւ տէ Մեսաժբրի, (Մեթրօ Փուասոնիէռ):

Կը նախագահէ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Կը խօսի Ընկերներ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ եւ Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ :

Մուտքը ազատ է

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին Ահարոնեան ակումբը, կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի :

Անակնկալներ (Ընկ. Քէփէնէկեանէ) :

Ջերմութիւնը ապահովուած է :

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

17 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, Հինգշաբթի օր, Տօն Սրբոց Վարդանանց զօրավարացն մերոց հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն, որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին : Տօն անուանակոչութեան Նորին Վեհափառութեան Տ. Տ. Վազգէնի Առաջնոյ Սրբազնագոյն Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց : Պատարագի ընթացքին կը կատարուի Հայրապետական Մաղթանք : Յետ պատարագի, կը կատարուի հոգեհանգիստ վասն համօրէն ննջեցելոց: Փարիզի եւ շրջակայից հայկական դպրոցներու աշակերտութիւնը ներկայ կ'ըլլայ Ս. պատարագին եւ կը կատարուի Վարդանանց յիշատակին նուիրուած հանդէս :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց Ազգ. Առաջնորդարանի հովանաւորութեամբ ամսոյս 16ին, Չորեքշաբթի ժամը 21ին Սալ Մազնոյի մէջ տեղի կ'ունենայ Վարդանանց Դիւցազնամարտի տօնախմբութիւնը՝ կոկիկ յայտագրով :

Կը բանախօսէ՝ Թեմիս Առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Կ'արտասանեն՝ Օր. Թիւթէլեան, Պ. Ճառայեան եւ Պ. Վարդանեան :

Կը մեներգեն՝ Օր. Շամիրեան եւ Պ. Տէրոյեան :

Դաշնակով կ'ընկերակցի՝ Պ. Արզումանեան :

Մուտքը ազատ է :

×

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն - Տուրուբերանի Փարիզի մասնաճիւղին : Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16 - 22: Մշակութային Տան մէջ, Ս. Թէհլիրեան սրբատը, 17 Բիւ Պլէօ (Մէթրօ Քատէ) :

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ: Ճաշասեղան :

Ծախքերու մասնակցութիւն :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

TRAVAIL A FAÇON

ENTREPRENEURS

spécialisés CORSAGES non coupés, grosses séries, travail assuré toute l'année.

HALIOT

24, Bd. Saint-Denis, PARIS (10e)

Հ. Յ. Դ.

ԱՐՆՈՒՎԻԼ - ՍԱՐՍԷԼ. — Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ժողովը այս Երկուշաբթի իրիկուն սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻ, ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՄԲԻ ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԵՒ ՄԻՈՒԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿ

Հովանաւորութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

Նախագահութեամբ՝ Պ. ԳԱՌԶՈՒԻ

Կիրակի Փետրուար 20, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր

GEORGE V — 31, AVE. GEORGE V — PARIS

ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԹՈՄՊՈԼԱ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի «ՍՕՍԻ» պարախումբը իր ամբողջական կազմով եւ նոր պարերով :

Խնամուած պիւֆէ սովորական գիներով

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները

U. G. A. B., 11, Square Alboni, Paris (16e) Tél.: TRO. 03-18

Մուտքի տոմս 10 Ն. Ֆրանք

Ուսանողներու համար 5 Ն. Ֆ.

C. C. P. PARIS 8.019-72

ԱՂՕԹՔ

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

RENCONTRE DES EGLISES

Շաբաթ, (19 Փետրուար), երեկոյեան ժամը 18էն 21, մասնաւոր աղօթք պիտի կատարուի Եկեղեցիներու Միութեան համար,

— Route Oeucuménique —

Կազմակերպութեամբ Ամերիկեան, Հռովմէական եւ Հայ եկեղեցիներու :

Աղօթքի առաջին մասը պիտի կատարուի Ամերիկեան եկեղեցւոյ մէջ,

American Church, 65 Quai d'Orsay, Paris (7e)

Ժամը ճիշդ 18ին, որմէ ետք խումբը պիտի ուղղուի,

Chapelle Notre-Dame de Salut, 8, Rue François I, Paris (8e),

Ուր ժամը ճիշդ 19ին տեղի կ'ունենայ աղօթքին երկրորդ մասը :

Իսկ վերջին եւ երրորդ մասը տեղի կ'ունենայ ժամը ճիշդ 20ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ,

Eglise Arménienne, 15, Rue Jean-Goujon, Paris (8e).

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը բազմութեամբ ներկայ գտնուելու այս մասնաւոր արարողութեանց եւ աղօթելու Քրիստոնէական Եկեղեցւոյ անսասանութեան համար :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԼՈՒՍԱՑԱԻ

ԼՈՒՍԱՄԱՏԵԱՆ

ՀԷՔԵԱԹ ԵՒ ԲԱՆԱՍԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Տարւոյն առաջին գիրքը: Նոր Տարւոյ առաւօտեան լոյսը : Լուսեղէն գիրք մը, փառատիպ եւ շքեղ: Ամէնօրեայ ընթերցանութեան յարմար : Նուիրեցէք ձեր բարեկամներուն, լոյս նուիրեցէք, լոյս տարածեցէք, Լուսամատեան նուիրեցէք :

Իբրեւ ԿԱՂԱՆԴՉԷՔ - ԼՈՒՍՈՂՉԷՔ

Գինը 15 նոր Ֆրանք

Դիմել հեղինակին՝ Յառաջի հասցէով, (մի գործածէք Յառաջի շէքփոսթալը, վճարեցէք մանտա-քարթով): Հասցէին վրայ մի մոռնաք գրել Յառաջ, այսպէս.—

CH. NARTOUNY

Journal « Haratch »

32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՄԱՐՏ 13ԻՆ

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

Փառատօնին կը մասնակցին Լեհաստան, Իսրայէլ, Հայաստան, Հնդկաստան, Հունգարիա, Ճափոն, Յունաստան, Ուկրայնիա, Պրազիլիա, Սպանիա, Վիէթնամ, Ֆրանսա :

Նոր խումբերով եւ մեծ արուեստագէտներով որոնց մանրամասնութիւնները յետագային :

Տոմսերուն համար դիմել Սորպոնի դռնապաններուն, խճողումի տեղի չտալու համար :

Գիներն են.— 6, 5, 4, 3 Ֆրանք :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

"ԱՐԻԻՆՈՏ ԴԱՇՏԸ"

Թատերգութիւն եօթը արար

Անդրէասի եւ իր շրջանի գիւղերու, ըմբոստական կեանքէն էջ մը ապրուած կեանքէ, կենդանի « Յուշարձան » մը, սերունդներէ սերունդ :

Մաքուր տպագրութիւն

Դիմել հեղինակին կամ նամակով

Գին 10 Ֆրանք

Հասցէ՝

KEFELIAN HAROUTIOUN

22, Rue Lacretelle

PARIS (15e)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՍԱԴԱՅԵԼԱԿԱՆ

Տրամ երեք արար

Գրեց՝ ՂԵՒՈՆԴ ՄԵԼՈՅԵԱՆ

Գին 15 Ֆր. դիմել անձամբ «Յառաջ»ի վարչութեան կամ հեղինակին՝

14, Ave. Pauline

94 — CRETEIL (FRANCE)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մայիս 28ը Վալանսի մէջ, կը տօնուի Մայիս 28ին Շաբաթ, քաղաքապետարանի սրահը : Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականի տարեկան պարահանդէսը Մարտ 12ին, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս Ալֆորվիլի քաղաքապետարանի սրահը (Բիւ Վոլթէռ) :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը կը տօնէ Յաղթանակին 51րդ տարեդարձը Մայիս 7ին, Շաբաթ, Ալամպրայի սրահներուն մէջ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE DU JOURNAL « HARATCH »

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,30 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

MERCREDI 16 FÉVRIER 1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

42ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10537 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 42e ANNÉE — No 10.537

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Բ.

ՀԱՅ ԿԵԴՐՈՆ ԵՒ ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Մասնաւոր շնորհաւորութեան արժանի են Արժանթինի մեր հայրենակիցները, ազգապահպանման մարզին մէջ իրենց կատարած ճիգերուն եւ ստանձնած զոհողութիւններուն համար :

Հազիւ տեղաւորուած Ռիօ տը Լա Փլաթայի ափերուն վրայ, հայ գաղթականներու առաջին գործն է եղած եկեղեցի եւ դպրոց բանալ :

Սկիզբի օրերուն իրենց նիւթական նեղ պայմանները թոյլ չեն տուած արդիական յարմարութիւններով օժտուած դպրոցներ բանալու : Բաւականացած են հայաբնակ թաղերու մէջ 15 - 20 փոքրիկ տուներ վարձելով դպրոցի վերածելու զանոնք, փոքրաթիւ աշակերտներով :

Ժամանակի ընթացքին երբ գաղութը սկսած է հարստանալ, կարգ մը բարեբարներու առատաձեռն նուիրատուութեանց շնորհիւ նոր մեծ դպրոցներ կառուցուած են եւ փոքրերը ձուլուած անոնց մէջ :

Հայկական դպրոցները մինչեւ կէսօր տեղական պետական ծրագիրը կը կիրարկեն եւ կէսօրէ վերջ՝ ազգայինը :

Պուէնոս Այրէսի ազգային եկեղեցական գործերու վարիչն է Ազգային Կեդրոնական Վարչական Խորհուրդը, որ կ՚ընտրուի Հայ Կեդրոնի ընդհանուր ժողովին կողմէ :

Հայ Կեդրոնին կրնան անդամակցիլ արժանթինաբնակ բոլոր Հայերը անխտիր : Ունի մօտաւորապէս հինգ հազար անդամներ, որոնք ամսական կը վճարեն ըստ իրենց կարողութեան, թէեւ կանոնագրով նշանակուած տուրքն է 30 - 50 փեսօ (պաշտօնական սակով մէկ տոլարը կ՚արժէ 180 փեսօ) :

Կեդր. Վարչական Խորհուրդը կը բաղկանայ ութ հոգիէ, որոնց կէսը կ՚ընտրուի երկու տարուան, կէսը՝ մէկ տարուան համար : Այնպէս որ ամէն տարի, փոխադարձ համաձայնութեամբ, կը նշանակուին չորս անձեր եւ նոյնքան փոխանդամներ եւ ընտրութիւնը կը կատարուի առանց պայքարի :

Հայ Կեդրոնը ունի իր ծրագիր - կանոնագիրը՝ վաւերացուած կառավարութեան կողմէ :

Հայ Կեդրոնի հոգին վրայ է, որ 1937-ին կառուցուած է առաջնորդանիստ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, Գարեգին Աբքեպիսկոպոս Խաչատուրեանի առաջնորդութեան օրով : Եկեղեցիի պատերուն վրայ կը տեսնուին սուրբերու նկարներ, որոնցմէ Գրիգոր Նարեկացիինը ներկայացուած է Նարեկի թարգմանիչ Գարեգին Սրբազանի դիմագծով :

Պուէնոս Այրէս ունի կարեւոր թիւով հայկական դպրոցներ, որոնք Դեկտեմբերին — Արժանթին այցելութեանս օրերուն — փակ էին ամառնային արձակուրդի պատճառաւ (Հարաբային Ամերիկայի մէջ ամառուան եղանակը կը սկսի Դեկտ. 21ին, այսինքն ճիշդ այն թուականին՝ երբ ձմեռ է մեզի համար) :

Ամէնէն հին դպրոցն է՝ Արսլանեան վարժարանը՝ կառուցուած 1931 – 1932 Կեսարիոյ Կէմէրէկ դիւղէն ճարտարապետ Իսրայէլ Արսլանեանի յատակագիծով ու ծախքով, Հայ Կեդրոնի հոգին վրայ եւ անոր մեծ սրահին հետ միաժամանակ :

Տասը տարի առաջ դրացիներու պատկանող հողամասեր գնուելով դպրոցը ընդարձակուած է եւ դարձած ամբողջօրեայ :

Դպրոցի երկսեռ աշակերտներու թիւն է 370. ունին 24 ուսուցիչ - ուսուցչուհիներ : Աշակերտներու մեծ մասը կը փոխադրուի դպրոցին պատկանող օմնիպիւսներով : Երեք հարիւր քսան աշակերտներ կէսօրին կը ճաշեն դպրոցը, ուր կը մնան մինչեւ ժամը 4.30 : Մասնաւոր կարգադրութեամբ ու կարգով օրական տասը Հայուհիներ անձնուիրաբար կը պատրաստեն ճաշը :

Դպրոցի ներկայ շէնքը նեղ կուգայ : Վերջերս գնուած են Հայ Կեդրոնին կից երկու հողամասեր եւս, որոնց վրայ Տիարպէքիրեան եղբայրները պիտի կառուցանեն արդիական մանկապարտէզ մը, ծախսելով աւելի քան 14 միլիոն փէսօ : Յատակագիծը պատրաստ է արդէն եւ շուտով տեղի պիտի ունենայ հիմնարկէքը :

Արսլանեան վարժարանը 1964ին վերածուած է երկրորդականի, սակայն տեղի նեղութեան պատճառաւ միայն միջնակարգի առաջին դասարանն է բացուած : Հայ կեդրոնէն ոչ շատ հեռու կը կառուցուի Հ. Բ. Ը. Միութեան շէնքը, ուր պիտի փոխադրուին միջնակարգի աշակերտները, աւելի լրիւ դասարաններով :

Արսլանեան վարժարանի հսկողութիւնն ու մատակարարութիւնը կը պատկանի Հ. Ա. Հ. հոգաբարձութեան (Ազգ. Կեդր. վարչական Խորհուրդ) : Դպրոցին ճակատը արձանագրուած է «Հայ Կեդրոն» :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՐԿՈՒ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ

Խորհրդային վարչակարգը անգամ մը եւս իր բուն նկարագիրը ցոյց տուաւ երկու գրագէտներու դատապարտումով : Որոշ չափով նաեւ դաս մը բոլոր բարեմիտներուն որոնք կը կարծեն թէ շատ բան փոխուած է ապասթալինացումէն ետք :

Ծանօթ են դէպքերը : Երկու խորհրդային գրագէտներն են՝ Սինիավսկի, որ գրական քննադատութիւններ կը ստորագրէր եւ Աբրահամ Թերց կեղծ անունով հեղինակն է շարք մը նորավէպերու եւ վէպի մը՝ «Լիուպինով, սիրուած քաղաք» եւ իր բարեկամը՝ Եուրի Տանիէլ, բանաստեղծ, լրագրող, թարգմանիչ եւ նորավէպերու հեղինակ ինչպէս «Հոս կը խօսի Մոսկուա» : Առաջինը դատապարտուեցաւ եօթը տարի տաժանակիր աշխատանքի եւ երկրորդը՝ հինգ տարի : Ամբաստանեալները «ոչ - յանցաւոր» յայտարարած էին իրենք զիրենք հակառակ ընկալեալ սովորութեան ըստ որուն խորհրդային վարչակարգի տակ, ամբաստանեալները իրենց «աւտոկրիտիկան» կ՚ընեն եւ ներողութիւն կը խնդրեն..:

Դատապարտութեան հռչակումէն անմիջապէս ետք, երկու Ֆրանսացի լրագրողներորոնք նրբանցքներուն մէջ էին յարձակումի ենթարկուած են երիտասարդ համայնավարներու կողմէ, որոնք ամբաստանուած են «դրամատիրական» երկիրներու այս լրագրողները իբրեւ մարդիկ որոնք շռնդալից յօդուածներ կը հրատարակեն, մինչ խորհրդային մամուլը «առարկայօրէն լուրեր» կը գրէ միայն :

Նիստերը դռնփակ տեղի ունեցած են եւ լրագրողները չէին կրնար ներկայ ըլլալ այլ միայն դուրսէն հետեւած էին :

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐԸ ՊԱՏՐԱՍՏ ԵՆ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն Փետր- 11 թուականով :

Հանր. Նախագահ Ճէմալ Կիւրսէլի առողջական վիճակին անակնկալ վատթարացումը հանր. նախագահութեան խնդրոյն հրատապ այժմէութիւն տուաւ : Անդարա հասած լուրերը ցոյց կուտան թէ հաւանական է որ Կիւրսէլ ամէն վայրկեան հրաժեշտ առնէ կեանքէն, եթէ նոյնիսկ բարելաւուի, անհնար է որ շարունակէ պաշտօնավարել : Այս պատճառաւ կուսակցութեանց աւագանին այժմէն աշխատանքի լծուած են Թուրքիոյ հինգերորդ հանր. նախագահը ճշդելու մտօք :

Ստացուած լուրերուն համաձայն Ատալէթ կուսակցութիւնը հանր. նախագահութեան թեկնածու ցոյց պիտի տայ ընդհ. սպայակոյտի նախագահ Զօր.

Կարգ մը մարդիկ սակայն կը գտնեն որ որոշ «յառաջդիմութիւն» կայ տրուած ըլլալով, որ ինչպէս ըսած է Խորհրդային քաղաքացի մը, «քսան տարի առաջ առանց դատավարութեան կը դատապարտէին ...» :

Ըստ դատարանին, այս գրագէտներուն գործերը ցոյց կուտային «հեղինակներուն թշնամութիւնը խորհրդային ժողովուրդին, պետութեան եւ համայնավար կուսակցութեան դէմ», աւելի կը ծաղրէին «ինչ որ սիրելի եւ նուիրական է խորհրդային քաղաքացիներուն համար՝ հայրենիքը, համայնավար գաղափարականները, ապրելակերպը եւ բարոյականը» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔ հասնելով, Զօր. Ղրիվաս յայտարարած է. — «Կիպրական բանակին նշանախօսքն է՝ թշնամին ծովը» : Ինչպէս գրած էինք Նիկոսիայէն Աթէնք եկած է կարեւոր խորհրդակցութիւններ ունենալու համար յոյն ղեկավարներուն հետ : «Կիպրական բանակը, շեշտած է Ղրիվաս, պատրաստ է դէմ դնելու որեւէ հաւանականութեան, ցամաքի, ծովու թէ օդին մէջ : Թշնամին իր ոտքը պիտի չկոխէ մեր հողին վրայ : Բայց հարկ է որ յոյն դիւանագիտութիւնը գիտնայ օգտագործել այս պարագան : Այս բանակը մեծ զէնք մըն է որ կրնայ արագօրէն Էնոսիսի առաջնորդել» : Զօր. Ղրիվաս հերքեց թէ տարակարծութիւններ կան յոյն կառավարութեան հետ :

ՈՒՈԼԹԸՐ - ՌԻՏԻ ամերիկեան հիւանդանոցին բժիշկներուն համաձայն ոչ մէկ փոփոխութիւն կայ նախագահ Կիւրսէլի առողջական վիճակին մէջ :

ՎԻԷԹՆԱՄՅԻ 47 դիւղացիներ որոնք բրինձ կը հաւաքէին Ամերիկացիներուն համար սպաննուած են Վիէթքոնկի երկու ականներէ :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ վարչապետը՝ Կոսիգին Շուէտ պիտի երթայ Յուլիսին ուր հրաւիրուած էր վարչապետ Էրլանտէրի կողմէ երբ այս վերջինը Մոսկուա էր անցեալ տարի :

ՊԵԼԺԻՈՅ թագաւորը՝ Պօտուէն «տեղեկատուութեան» պաշտօն մը յանձնեց խորհրդարանի նախագահ՝ Վան Աքէրի, ինչպէս կը նախատեսուէր : Վան Աքէր, ընկերվարական է եւ ծանօթ հեղինակութիւն մը որ կրնայ նաեւ յաջորդել Արմելի, հրաժարեալ վարչապետը :

ԳԱՀԻՐԷԻ Ալ Ահրամը կը գրէ թէ Ղանայի նախագահը՝ Ն՚Քրումահ եւ Նասր խօսակցութիւններ պիտի ունենան Երկուշաբթի օր, որպէսզի ոչ - յանձնառու պետութիւնները նոր նախաձեռնութիւն մը ստանձնեն Վիէթնամի խաղաղութեան համար :

Ճէվտէթ Սունայը Ատալէթական երեսփոխանները ու ծերակուտականները համաձայն մնացած են այս մասին : Ատալէթի աւագանին խնդիրը հաղորդած են Սունայի : Ազգ. պաշտպանութեան գործավար Թօփալօղլու առջի օր Զօր. Սունայի հետ տեսակցելով անպաշտօն կերպով առաջարկած է թեկնածու ներկայանալ հանր. նախագահութեան :

Եւ սակայն զրոյց կը շրջի որ Սունայ գրական պատասխան չէ տուած : Սունայ յայտնած է որ չի բաղձար հանր. նախագահ ըլալ, կը խորհի հանգստեան կոչուելէ յետոյ ծովեզերեայ քաղաք մը քաշուիլ ու հանգստանալ : Հակառակ ասոր կառավարութեան մօտիկ շրջանակները այլազան պատճառներ կը թուեն Սունայը հանր. նախագահ ընտրելու համար : Ասոնց գլուխը կուգայ անոր փարումը ժողովրդավար վարչաձեւին : Ինչպէս յայտնի է Սունայ 22 Փետրուարի եւ 21 Մայիսի ապստամբութեանց զսպումին մէջ կարեւոր դեր խաղացած է : Ասկէ զատ ընդհ. սպայակոյտի նախագահը շատ սիրուած անձ մըն է թուրք զինեալ ուժերուն կողմէ :

ԻՆԷՕՆԻԻ ԱԼ ՀԱՄԱՄԻՏ

Միւս կողմէ Հալքեաններն ալ չեն առարկեր Սունայի : Արդարեւ Ինէօնիւ նախապէս ներբողը հիւսած էր Սունայի ըսելով. «Ան մին է ամէնէն առաքինի մարդոց զորս ճանչցած եմ կեանքիս մէջ» :

ՈՒՐԻՇ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐ

Եթէ Սունայ չընդունի հանր. նախագահութիւնը կուսակցութիւնները դժուարութիւն պիտի կրեն անունի մը շուրջ համաձայնելու մասին : Հաւանականութիւնը տկար ըլլալով հանդերձ հանրապետութեան նախագահութեան թեկնածու կը նկատուին Հալքի կուսակցապետ Իսմէթ Ինէօնիւ, Ազգ. Ժողովին նախկին նախագահներէն Ալի Ֆուատ Ճէպէսօյ, նախկին վարչապետ Սուատ Հայրի Իւրկիւբլիւ ու սահմանադրութեան ատեանի նախագահ Լութֆի Աքատլը :

Կարգ մը Ատալէթականներ կուսակից են Ինէօնիւ հանր. նախագահ ընտրուելուն, այդ պարագային Ինէօնիւի յարաբերութիւնը պիտի կտրուի իր կուսակցութեան հետ ու տագնապալի օրերուն կուրծք տուող անձ մը պետութեան գլուխը եկած պիտի ըլլայ : Միայն թէ շատ քիչ Ատալէթականներ այսպէս կը խորհին :

ՍՈՒՆԱՅԻ ԽՕՍՔԵՐԸ

Ընդհ. սպայակոյտի նախագահ Զօր. Սունայ հանր. նախագահութեան թեկնածութեանը շուրջ շրջող զրոյցներուն մասին յայտարարեց.

«Ճէմալ Կիւրսէլ իմ ընկերս է : Ինծի շատ մտերիմ եւ սիրական անձ մըն է : Շատ կը ցաւիմ անհանգստութեանը համար : Այս կացութեան առջեւ ի՞նչպէս կրնամ խօսիլ հանր. նախագահ ըլլալու մասին» :

Զօր. Սունայի կինը Աթըֆէթ Սունայ ալ յայտարարեց.

«Կիւրսէլ փաշայի հիւանդութեան հետեւանքով Սունայ փաշա այնքան շատ կ՚աշխատի որ գիշերը միայն 20ին կամ 21ին կրնայ տուն դալ : Մեզի հետ անդամ չի կրնար խօսիլ : Սունայ փաշայի այսպիսի առաջարկ մը պիտի ըլլա՞յ, փաշան պիտի ընդունի՞, ասոնց ճիշդ պատասխանը մենք ալ չենք գիտեր» :

Զօր. Սունայ երկու մանչ եւ աղջիկ մը ունի : Զաւակներէն Աթիլա Սունայ բժշկական ֆաքիւլթէին մէջ վիրաբոյժ, Արկուն Սունայ ալ ծովային տեղակալ է : Սունայի աղջիկը Այսէլ ամուսնացած է :

ՀԱՅԵՐԵՆԻՔԸ ՊԱՆԴՈՂ ՉԷ (*)

Ֆրանսականէն վերջ, այս անգամ ալ ամերիկեան թերթերն են որ չոնդալից մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն «յուսախաբ» հայրենադարձներու մասին :

Զեռքի տակ ունինք դէպ մը կտրօններ, բայց զոհացանք միայն մէկը հրատարակելով իբրեւ լուր :

Կարդացիք անշուշտ— քանի մը համրիւր Ամերիկահայեր, որոնք Հայաստան գացած էին, 1947 - 49ին, նամակ մը ուղղեր են նախագահ Այզընհաուըրի խնդրելով որ արտօնութիւն տայ Հիւսիսային Ամերիկա վերադառնալու :

Թերթերը ուրիշ «զգայացունց» մանրամասնութիւններ ալ կը հրատարակեն քաղելով միւնոյն տպրիւրէն :

« Երբ հայրենադարձները Պաթում հասան, անոնց ձեռքէն առին ամէն բան եւ ցնցոտիներ հագցուցին, որովհետեւ Ռուսերը կ'ուզէին ապացուցանել Ամերիկայի աղքատութիւնը (Պոսթըն Փոսթ) :

Ինչպէս դիտել կուտայինք Պ. Քրիսթիան Փինոյի այցելութեան առթիւ ծագած միջադէպին առեն, այս դէպքն ալ կ'ապացուցանէ մեր քաղաքական տհասութիւնը :

Տարակոյս չկայ որ եղածը բողոքի ցոյց մըն է այն բռնակալութեան դէմ որ կը կոչուի բոլշեւիկեան դիկտատուրա :

Տարիներ անցեր են եւ մարդիկ տակաւին չեն վարժուած նոր կարգուսարքին : Ու կարօտով կը յիշեն ամերիկեան ազատութիւնն ու ճոխութիւնը, ինչպէս միւսները՝ Ֆրանսականը :

Չէ՞ն դիտեր թէ կ'երթան աշխարհ մը որ ի լինելութեան է : Երկիր մը ուր ազատութիւնն ալ «պլան»ով կը բաժնեն եւ երկաթեայ բռունցքով : Բոլորովին տարբեր կարգուսարք մը :

Կարելի՞ է արդարանալ, ըսելով թէ ա-ւետաբեր բաներ պատմեր էին եւ խաբուեցան :

Բուն իրականութեան մասին ալ տեղեկութիւններ չլսեցի՞ն կամ չկարդացի՞ն :

Եւ յետոյ, ինչո՞ւ կը տրտնջան անոնք որ անգամ էին համաչնաւոր կուսակցութեան, եւ ինքնակամ ճամբայ ելան «սոցիալիզմ կառուցանելու համար» :

Ներելի է՞ դասալիք ըլլալ, չդիմանալով կարգ մը նեղութեանց որոնք բուն իսկ իրենց դաւանանքէն կը բխին :

Այս ողբերգութեան հետեւանքով, անշուշտ յանգաւոր են նաեւ անոնք որ «պրոդրեսիս» մունետիկի դեր կը կատարեն, Փարիզի կամ Նիւ Եորքի մէջ, պարտկելով բուն իրականութիւնը, ի հեճուկս Դաշնակցութեան :

Կուսակցական առելութեամբ մոլեգնած դրիչներ երբ կը մոլորեցնեն տարադիր բազմութիւնները, ոչ թէ հայրենիքին ծառայած, այլ անոր վարկին վնաս կ'ըլլան : Կը խախտեն հայրենասիրութիւնը :

Գալով Ամերիկա վերադառնալու բաղձանքին, պարզապէս կ'արդահատինք :

Հայրենիքը իջեւա՞ն է, կամ պանդո՞կ է, որ ձեր սիրտը նեղացած առեն հեռանաք, Ատլանտեանի այս կամ այն ափը վերադառնալու համար :

Ի՞նչ չուտ մոռցաք այն օրերը երբ « հէյպէյ »ով եւ ջորիով ճամբայ կ'ելլէիք, Խարբերդէն, Մալաթիայէն կամ Տիվրանակերտէն, Ամերիկա դաղթելու համար :

Եւ երբ այդ օտար ափերը հասաք, եղու մե՞ղր կը հոսէր ձեր ճամբուն վրայ :

Տոլա՞ր կը ժողվէիք փողոցներուն մէջ, թէ ձեր երիտասարդ արեւը վարձու կուտայիք, համեստ ապրուստ մը ճարելու համար հսկայական գործարաններու ծուխին եւ մուրին մէջ, ուրիշ հարիւր հազարաւոր բանուորներու հետ :

Գացեր էք ձեր կամքով եւ խելքով : Թերեւս ալ անկեղծ հայրենասիրութեամբ :

Ի՞նչ կը նշանակէ էս ճամբէն ետ մը նալ, տարիներ տոկալէ ետք :

Շ.

1956

(*) Սիլվա Կապուտիկեանի « երկու նամակ համարեա նոյն հասցէով», շարքը որ հայրենասիրութեան եւ ազգ. գիտակցութեան օրինակելի դաս մըն էր, պատեհ առիթ էր հրատարակելու Շ.ի խմբագրականը, որ կը կրէ 1956 թուականը եւ որ մէկն է միայն այն խմբագրականներէն զոր նուիրած է այս ողբերգական երեւոյթին :

ԸՆԴՀԱՏ ԷՋԵՐ

—*—

31 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Տօնական օրեր : Սպասուր յիշատակները՝ որոնց մէջ ուրախութիւն ալ կայ : Բայց պէտք է ունենալ մանկութեան հաղորդութիւնը՝ զայն ղգալու համար : Որքա՞ն բռնապետական է մարդը կեանքին հանդէպ՝ որ միայն դառնութիւնով լեցուն է յաճախ : Թպտիլ, երբ քեզ կը դիտեն, եւ ոչ իսկ պահ մը կը կասկածին որ սիրտդ դաղտնօրէն կ'արիւնի :

Առաւելապէս առանձին եմ այդ օրերուն, հակառակ որ աղդականներ եւ բարեկամներ չրջապատած են զիս : Հոգիս անծանօթ մնացած է անոնց : Զկայ սրտակից մը՝ որուն սիրտս բանալու կարօտը զգամ : Երիտասարդ տարիքէն ի վեր հեռացեալ եմ այդ աշխարհը : Անոնք՝ որոնց հետ թերեւս կարենայի հաղորդուիլ, մահացան եւ զիս լքեցին հորիզոնի մը տակ՝ որ ամէն օր քիչ մը աւելի կը մթագնի : Երբեմն կը փորձեմ ինքզինքս անհոդութեան տալ, բայց չեմ յաջողիր : Անլաց աչքերով չեմ կրնար տեսնել աշխարհի պատկերները՝ որոնց մէջ մարդկային տառապանքը մեծ բաժին մը ունի :

Տօնական օրեր : Ցիշատակները մահացոյց : Հին երազներու եւ սէրերու պատառատուն ծիրանիով ինչո՞ւ ծածկել տակաւին հոգիիս սարսռուն մերկութիւնը :

Զիս դեռեւս պիտի կարծեն կանդնած պատուանդանի մը վրայ բոլոր անոնք որ ճանչցան բանաստեղծը : Բայց խորտակուած կամարի մը տակ ահա սեւ մահակառք մը կ'անցնի : Զիւնախառն անձրեւ կը տեղայ : Դադաղին հետեւող ցանցառ խումբը կը պատսպարուի ճամբուն եզերքը, եղեւիններու տերեւաթափ անտառի մը մէջ՝ ուր նետահար եղնիկներ կը մեռնին երկարատեւ հոդեվարքով :

1 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

Անյիշատակ հեռանալ այս աշխարհէն, ուր սուտը, կեղծիքը, անարդարութիւնը աւելի յաճախ կը յաղթանակեն քան մարդկային առաքինութիւնները : Ցիշատակով ապրելու իղձը փոքրոդութիւն մը չէ՞ :

Ցաւերժութեան անհուն բուրվառին մէջ նետէ՛, հոգիիդ ամբողջ խունկը, եւ թո՛ղ ոչ ոք դիտնայ թէ ո՞վ ես դուն :

2 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

Ո՛չ անուն եւ ո՛չ թուական : Եղբայր իմ անցորդ, կամ քոյր իմ սառներանոյշ, հոս կը ննջեմ : Պիտի չգիտնաս երբեք թէ ո՞վ եմ ես : Շուրջս կը բացուին հողին երփներանգ աչքերը : Երկնքին՝ աստղերը կարօտահար են երկրին ծաղիկներուն համար : Գորշ քարին վրայ փորուած բաժակէն թռչունները կուգան անձրեւին ջուրը խմելու :

2 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

Ձամբան՝ ուրկէ կ'անցնիմ ամէն առաւօտ, տերեւաթափ են բոլոր ծառերը : Զիւնը ոսկերուն վրայ պսպղուն բիւրեղներ ցանցնած է : Այսօր պահ մը կանգ առի դիքի մը առջեւ : Ծառին ամենաբարձր ճիւղին վրայ մեղմօրէն կ'օրօրուէր միակ տերեւ մը թարշամած, ձիւնով զոհարաղարդ : Բայց հովին թեթեւ չունչը փրցուց զայն : Տերեւը չողչողալով ինկաւ սպիտակ ճամբուն վրայ : Ծառին դալարազեղ պատմուճանին վերջին ծուխնն էր անիկա :

Հիմա բոլորովին տերեւաթափ, թախանձագին եւ յուսալից, աղօթքի մը տարածեալ իր ոսկերով՝ կը սպասէ որ գարունը յարուցանէ իր մեռած զեղեցկութիւնը :

Որքա՜ն տարբեր են մեզմէ ծառերն իսկ : Երբ կը կորանցնենք մեր ունեցած վերջին յոյսն ալ, մեղի կը մնայ սպասել, եւ յաճախ սպասել անհամբեր որ անառաւօտ դիշերն իջնէ խաղաղութեամբ :

3 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

Երիտասարդ տարիքիս չէի հասկնար թէ ի՞նչ կը նշանակէր «տարիներու բեռը» : Այսօր, երբ այդ բեռը իր ծանրութեամբ սկսած է ճնշել ուսերս, այլեւս բացատրութեան չեմ կարօտիր : Դիւրաւ չէ որ կը տանիմ այդ բեռը՝ զոր երբեմն կը զգամ նաեւ հոգիիս վրայ :

4 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

Պէտք է ջանադիր ըլլանք միշտ, որպէսզի կեանքը ուրախութեան փոքրիկ բաժին մը չզլանայ մեղի : Բռնադրօսիկ վիճակ մը չունենան երբեք բոլոր փորձերը երջանկանալու, որովհետեւ, ինչ որ ալ ըլլայ, կեանքը դեղեցիկ իրականութիւն մըն է, եւ մենք կրնանք արժեցնել զայն վիշտը հրապուրելով, երազներու մոխիրին մէջ պահուած կայծերը չողցընելով մեր չունչին տակ :

Բայց եթէ պակսի մեղի այդ չունչը···

4 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

Երբ դեռ կը բոցավառի երիտասարդութեան կանաչ արեւը, ինչո՞ւ կեանքին բաժնուիլը դժբախտութիւն կը համարինք : Ամենամեծ դժբախտութիւնը ապրիլն է, երբ այդ բոցաճաճանչ արեւին ցուրտ վերջալոյսի մը թառամած վարդերը միայն կան հորիզոնին վերեւ :

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՀԱՅԵՐԸ ՊՈՒԼԿԱՐՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Պուլկար փրոֆէսէօր Տիմիթրի Անկելովի հետեւեալ գրութիւնը, որ լոյս տեսած է Սոֆիայի թերթերէն «Վիչերնի Նովինի» մէջ, կը խօսի հայկական աղբիւրներուն թերած նպաստին մասին՝ Պուլկարիոյ միջնադարեան պատմութեան :

Ծանօթ իրողութիւն է, որ հայ պատմագրութիւնը ամէնէն հարուստներէն մէկն է եւ այդ այն պատճառով, որ հայ ժողովուրդին պետական կեանքը երկարատեւ եղած է եւ դեռ ե. զարուն սկիզբները հնարուած է Հայոց այբուբենը : Մինչեւ այսօր պահպանուած են պատմագիրներու բազմաթիւ գործեր, որոնց մէջ նկարագրուած են Հայաստանի, ինչպէս նաեւ այլ ժողովուրդներու եւ ազգերու՝ Բիւզանդացիներու, Պարսիկներու, Արաբներու, Մոնղոլներու, Թուրքերու վերաբերեալ պատմական նիւթեր : Այս գործերուն հանդէպ հետաքրքրութիւնը աւելի եւ յաճախ սպասել անհամբեր որ անառաւօտ դիշերն իջնէ խաղաղութեամբ :

3 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

Երիտասարդ տարիքիս չէի հասկնար թէ ի՞նչ կը նշանակէր «տարիներու բեռը» : Այսօր, երբ այդ բեռը իր ծանրութեամբ սկսած է ճնշել ուսերս, այլեւս բացատրութեան չեմ կարօտիր : Դիւրաւ չէ որ կը տանիմ այդ բեռը՝ զոր երբեմն կը զգամ նաեւ հոգիիս վրայ :

4 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

Պէտք է ջանադիր ըլլանք միշտ, որպէսզի կեանքը ուրախութեան փոքրիկ բաժին մը չզլանայ մեղի : Բռնադրօսիկ վիճակ մը չունենան երբեք բոլոր փորձերը երջանկանալու, որովհետեւ, ինչ որ ալ ըլլայ, կեանքը դեղեցիկ իրականութիւն մըն է, եւ մենք կրնանք արժեցնել զայն վիշտը հրապուրելով, երազներու մոխիրին մէջ պահուած կայծերը չողցընելով մեր չունչին տակ :

Բայց եթէ պակսի մեղի այդ չունչը···

4 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

Երբ դեռ կը բոցավառի երիտասարդութեան կանաչ արեւը, ինչո՞ւ կեանքին բաժնուիլը դժբախտութիւն կը համարինք : Ամենամեծ դժբախտութիւնը ապրիլն է, երբ այդ բոցաճաճանչ արեւին ցուրտ վերջալոյսի մը թառամած վարդերը միայն կան հորիզոնին վերեւ :

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՌՈՒՍ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱՒԷԻՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

(ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԳՐԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ)

Եւ, յիշեցնելով թէ ասիկա պաշտօնական դիրքաւորումը կարելի է նկատել Անդարայի Ազգ. Մեծ Ժողովի կառավարութեան, կը շարունակէ. —

« Պարոններ, կառավարութիւն ըսուածը ձեր մէջէն եւ ձեր մեծամասնութեան քուէներով ընտրուած մարմին մըն է, որ ունի իր ուրոյն իրաւասութիւնները ու պատասխանատուութիւնները : Այսինքն, ձեւով մը դուք էք որ կազմէք կառավարութիւնը, ձեր կողմէ նշանակուած, ընտրուած ու պաշտօնաւորուած կարդ մը ընկերներու անձին մէջ : Այնպէս որ, կառավարութեան քաղաքականութիւնը ըսել պիտի նշանակէր քաղաքականութիւնը նաեւ ամբողջ կազմակերպութեան : Այդ ալ կարելի է պարզաբանել չատ յստակ, կարճ ու մեկին տարաշուրթումով մը :

« Մեր քաղաքականութեան հետամտած նպատակն է, միակ նպատակը, բովանդակ աղդին բացարձակ անկախութիւնն ու դերիչխանութիւնը ապահովել, մեր աղդային սահմաններու ամբողջ տարածքին, ինչպէս որ քիչ առաջ ալ արտայայտեց մեր առենախօս ընկերը : Հետեւաբար, մեր բոլորին ալ իտէալը կը հանդիսանայ ան եւ բոլորս կը նոյնանանք այդ նպատակին ու դաղափարականին չուրջ : Եւ եթէ մասնաւոր վերլուծման մը ենթարկելու ըլլանք մեր այս նպատակը, չատ բնական է որ իրեն հիմ ըլլալով չընդունիր համայնավարութիւնը եւ համայնավարական դաղափարաբանութիւնը » :

«ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ ՊԻՏԻ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐԱՑ – ՈՒԻ՞ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԷՍ »

« Նայեցէք, կը խօսիք ազգային սահմաններու մասին : Ես ընկերաբանութեամբ չատ չեմ զբաղած : Եւ սակայն, համայնավարութիւնը սահման եւ այլն ճանչնար : Մինչդեռ մենք կ'ընդունինք ազգային սահմանները եւ անոնց գոյութեան անհրաժեշտութիւնը : Ցետոյ, կը խօսինք նաեւ ամբողջական անկախութեան ու դերիչխանութեան մասին :

« Անտարակոյս, համայնավարութիւնը չընդունիր բացարձակ դերիչխանութիւնը : Մենք ալ չենք կրնար ընդունիլ այդ մտայնութիւնը :

« Հետեւաբար, բացորոշ կերպով յայտնի է այլեւս մեր կառավարութեան քաղաքականութիւնը : Եւ մենք այն համոզումը ունինք թէ՝ այդ քաղաքականութիւնը հիմնուած է ոչ միայն ներկաներու մեծամասնութեան, այլ եւ ամբողջ ժողովուրդի մեծամասնութեան կարծիքին ու հաւանութեան վրայ : Այլապէս, գոյութիւն չունի տարբեր մտայնութիւն մը, որ կրնայ միայն հաստատ մը, այսինքն ժողովուրդին ու աղդին մէկ մասը միայն ներկայացնող հաստատի մը կամ կուսակցութեան դաղափարներուն վրայ : Արտաքին նախարարն ալ այս պարագան պարզեց ու բացատրեց այնքան յստակ ու բացորոշ կերպով :

« Մենք, Ռուսերու հետ կատարուած բանակցութեանց ընթացքին, անոնց հիմ ըլլալով չենք ընդունած դրամատիրութեան դէմ պայքարը, այսինքն համայնավարութեան սկզբունքին որդեդրումը եւ անոր քաղաքականութեան ալ կիրարկումը :

Զենք ալ ըսած որեւէ առիթով, թէ « Ռուսերուն հետ կարենալ տեսնուելու եւ բանակցելու համար, որոշեցինք ընդունիլ համայնավարութիւնը » : Զենք անդրադարձած նոյնիսկ այդ վարդապետութեան սկզբունքներուն : Նման պարադայ մը դոյութիւն չունի ամենեւին : Ամէն իրողութիւն է միայն, թէ մեղի խօսակից երկիրը, այսինքն Ռուսիան, Բոլշեւիկ պետութիւն մըն է այսօր : Իր բուն նպատակն ու հետապնդած թիրախն ալ համայնավարացնել է նաեւ իր չուրջը դտնուող միւս երկիրներն ու ժողովուրդները :

« Կ'ուզեմ յայտնել միայն սա պարադան, թէ չենք կրնար ալ ըսել, թէ «ոչ, այդ բանը չընենք» : Ասիկա պիտի նշանակէր, որովհետեւ ձեւով մը ուրանալ դոյութիւնը Ռուսական Բոլշեւիկեան կառավարութեան եւ մերժել զայն, ինչ որ չենք կրնար ալ ընել բնականաբար :

« Միայն թէ միւս կողմէ պարտաւոր ենք միջոցներ ձեռք առնելու, կարենալ արդիլելու համար, որ ան մուտք չգործէ նաեւ մեր երկիրն ներս եւ վնասներ չպատճառէ այնտեղ : Այդ միջոցները ձեռք պիտի առնենք եւ իրենք չեն կրնար ընդդիմանալ մեղի, այդ կարդադրութիւններուն համար : Եւ սակայն, կառավարութիւնն ու կառավարական պաշտօնական անձնաւորութիւնները տարբեր բաներ են, ժողովուրդին մէջ դտնուող եւ կազմուած ընկերակցութեանց ձեռնարկներն ալ բոլորովին տարբեր բան :

(63 Շար.)

լի եւս կը չեչտուի անցեալ դարուն՝ յատկապէս Ֆրանսայի եւ Ռուսաստանի մէջ : Առաջինին մէջ Լանկլուայի եւ Պրոսկի, երկրորդին մէջ Ք. Պատկանեանի եւ Մ. Խրիմեի նման ծանօթ բանասէրներու ու պատմաբաններու ուշադրութիւնը նկարագրեան չնորհիւ կը լուսաբանուին եւ հայ ազգին մէջ նաեւ հայ հրատարակուին հեղինակներու բազմաթիւ գործեր :

Ներկայիս Հայաստանի մէջ, արդէն ծանօթ եւ հրատարակուած գործերուն կողքին կ'ուսումնասիրուին եւ կը յայտնաբերուին նոր աղբիւրներ, որոնք պիտի ունին երեւանի Մաշտոցադարանի ձեռագիրներուն մէջ :

Վերջերս Մաշտոցադարան այցելելով, հաստատեցինք թէ հայկական ձեռագիրը ներուն մէջ չափական տեղեկութիւններ կան Գուլկարիոյ միջնադարեան պատմութեան վերաբերեալ : Ծանօթ իրողութիւն է, որ նախապուլկարները, իրենց պատմական զոյութեան առաջին հարիւրամեակներուն, նախքան պալքանեան թերակղզին վրայ հաստատուիլը, ապրած են հիւսիսային կովկասի մէջ, Հայաստանի բաւական մօտ : Միւս կողմէ յայտնի է, որ դարերու ընթացքին այս երկու պետութիւնները ունեցած են հասարակաց դրացի մը եւ յաճախ միեւնոյն հակառակորդը՝ Բիւզանդիոն : Եղած են նոյնիսկ ժամանակաշրջաններ , երբ Հայերը եւ Գուլկարները զոնուած են նոյն կայսրութեան դերիշխանութեան ներքեւ (Ժ. դար) : Ցայտնի է դարձեալ, որ միջին դարերուն (Զ, Ը, Թ եւ Ժ) Բիւզանդացի կայսրերուն կարգադրութեամբ յաճախ հայ զաղթականներ Փոքր Ասիայէն փոխադրուած են Պալքանեան թերակղզի, յատկապէս Թրակիա եւ Մակեդոնիա :

Գուլկարիոյ պատմութեան մասին ամէնէն հին տեղեկութիւններու չարքին յիշատակութեան արժանի է Մովսէս Խորենացիի պատմութեան մէկ գլուխը, ուր կը խօսուի Գուլկարներու մասին, որոնք Կովկասէն հարաւ, դէպի Հայաստան զաղթած են 2րդ դարուն Ք. Ա.: Նախագուլկարներու մասին հետաքրքրական ծանօթութիւններ կան նաեւ «Աչխարհացոյց Հայոց»ին մէջ, հաւանաբար Է. դարուն կազմուած :

Տեղեկութիւններ կան նաեւ Ստեփանոս Տարօնեցիի (Առաղիկ) գործին մէջ , գրուած Ժ. դարուն : Կը խօսի, օրինակ , Ռուսերու եւ Բիւզանդացիներու միջեւ տեղի ունեցած պատերազմին մասին : Ա. բիւտակէս Լասթիվերտցի չահեկան տեղեկութիւններ կուտայ 1000 - 1071ի դէպքերու վերաբերեալ : Բազմաթիւ նիւթեր կան Մաթէոս Ուռհայեցիի աշխատութեան մէջ, որ կ'ընդգրկէ 962-1136 տարիներու ժամանակաշրջանը :

Ներսէս Շնորհալի (ԺԲ. դար) կը խօսի Բիւզանդիոն ապրող Պաւլիկեաններու մասին եւ անոնց տեսութիւնները կը բաղդատէ Հայաստանի մէջ ծնունդ առած հերետիկոսներու տեսութիւններուն հետ : Գուլկարիոյ եւ Գուլկար ժողովուրդի

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ԱՆԿԵՂԾ ՉԵՆՔ

Երբեք այսքան մեծ չի եղել անկեղծութեան կարիքն ու կարօտը , ինչպէս այսօր, եւ երբեք այսքան ահռելի չափերով չի յայտնուել կեղծիքը, ինչպէս այսօր :

Ամէն մարդ չարժուում է, ամէն մարդ խօսում է :

Եւ յանկարծ ... դուք տեսնում էք ... նա խաղ է անում , դերասանութիւն է անում :

Դերասանութիւնը դեղեցիկ է բեմի վրայ, ուր խաղում են, բայց նա զարշելի է կեանքի մէջ, ուր ապրում են :

Դրա համար էլ բեմի վրայ խաղացող - ները չնորհքով մարդիկ են, իսկ կեանքում խաղացողները՝ ցածերն ու կեղծաւոր - ները :

Նրանք խաղ են անում ամէն տեղ, ամէն բանի հետ , եւ ահա մեր կեանքը աւելի նման է թատրոնական բեմի, ու այդ բեմը թէեւ փոքր , բայց , տեսէք որքան դերասաններ ունի ...

Իրենց վրայ առած դանազան դերեր՝ նրանք մտել են ու խաղում են այս կամ այն ասպարէզում :

Ահա սա՝ ներկայանում է ամէն տեղ որպէս չհասկացուած ու հալածուած դաղափարական գործիչ, միւսը՝ նշանաւոր հերոս է խաղում , երրորդը՝ հրապարա - կախօսութիւն է սարքել, չորրորդը՝ բարեգործ է ձեւանում , հինգերորդը՝ գրող է կեղծում , վեցերորդը՝ հանդիսանում է որպէս նահատակ, եօթներորդը՝ գալիս է որպէս դատաւոր , ամէնքին մեղադրելու եւ ամէնից հաչիւ ուղելու ...

Ու բնականաբար, չնայելով այսքան շատ գործիչների ներկայութեանը, դուք զղում էք, որ ցուրտ է . որովհետեւ չկայ անկեղծութեան ջերմութիւնը, զղայ - մունքի հուրը, որովհետեւ, նրանք խօ - սում են լեզուով, իսկ սիրտները շատ է հեռու, եւ զղում էք վերջապէս : Սրանք ոչինչ չեն սիրում, այլ՝ ցոյց են տալիս , թէ սիրում են :

Եւ ինչպէս դերասանն ունի իր դերը , որ տանում է, եւ իսկական գործիչն ունի իր խաչը, որ կրում է , սրանք էլ, այս

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՁԻՒՂԻՆ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ

Շաբաթ, փետրուար 3ին Ուօթի սրահին մէջ, տեղի ունեցաւ Պանեէօ - Քաչանի մասնաճիւղին հիմնադրութեան երեսնամեակի տօնակատարութիւնը :

Ժամը ութին արդէն սրահը լեցուած էր Ֆրանսահայ երեք սերունդներն ալ հաւաստարապէս ներկայացնող խուռն բազմութեամբ մը, որ եկած էր փարիզի քիչ մը բոլոր չրջաններէն: Ներկայ էին մասնաւորաբար Համալսարանական Ոստանի Հայկական Տան ուսանողները եւ Նոր Սերնդականները, որոնք մինչեւ ուշ գիշեր խանդավառ ու չերմ մթնոլորտ մը ստեղծեցին :

Երեկոյթը կը վարէր ընկեր Վիգէն Թորոսեան : Պատրաստուած էր խնամուած դեղարուեստական բաժին մը, որուն ի - րենց մասնակցութիւնը բերին , երգով , նուագով, պարով եւ արտասանութեամբ , Տիկին Պատմաճեան եւ Օրիորդներ՝ Պէնկեան, Հանչէրեան, Պարոններ՝ Ֆերմանեան, Պապեան, Ձիլպրանեան եւ ուրիշ - ներ :

Յաջորդաբար խօսք առին Օր. Ա. Խոն–ջկիւլեան , Պանեէօ - Քաչանի առաջին վարչականներէն, որ ըրաւ պատմականը մասնաճիւղին , Պ. Գարակէօզեան, որ խօսեցաւ Կապոյտ Խաչի դերին մասին՝ հայ մանուկներու հայեցի դաստիարակութեան մէջ եւ իր խօսքը վերջացուց Վ. Թէքէեանի «Հաչուեյարդար»ին տողերով: Ապա , խօսք առաւ Տիկին Իփէկեան, որ ընդգծեց հին սերունդի տարած աշխատանքներն ու թափած ճիգերը՝ մասնա - ճիւղի զոյատեւման եւ բարգաւաճման

համար եւ յայտնեց թէ չնորհիւ այս աշխատանքներուն, այսօր նոր սերունդը մեծ խանդավառութեամբ մը փարած է Կապոյտ Խաչին : Տիկին Իփէկեան ամփոփ կերպով անդրադարձաւ եռաք մինչեւ հի - մա կատարուած գործունէութեան՝ եզ - րակացուց թէ Կապոյտ Խաչի առաջնակարգ մտահոգութիւնը կը կազմէ անոր - միր ամբողջ նոր սերունդի եւ բոլոր հայ մանուկներուն հայեցի դաստիարակութիւնը, որուն համար Խաչուհիները, ի պին ամէն զոհողութիւններու՝ ոչ մէկ ճիգ կը խնայեն :

Տիկին Իփէկեանի խօսքէն եռք ճաուրդի ղրուեցաւ ոսկիէ խաչ մը, որ Պանեէօ Քաչանի մասնաճիւղին նուիրուած էր ընտանեքի մը կողմէ : Ապա տեղի ունեցաւ հանդանակութիւն մը, որուն բոլորն ալ իրենց սրտաբուխ մասնակցութիւնը բերին : Հաւաքուեցաւ մօտ հազար Ֆր. :

Վերջացնելու համար այս տողերը, նը - շենք որ Պանեէօ – Քաչանի Խաչուհինեբուն կողմէ պատրաստուած հայկական համով սարման եւս իր բաժինը ունէր ե - րեկոյթի յաջողութեան մէջ :

1907

ՆՇԱՆԱԻՈՐ ՄԱՐԴՈՑ ԿԱՖԵՐԸ

1965ԻՆ

ԾԱՆՕԹ Է ՄԱԿի Ընդհանուր ժողովի նախագահ եւ Իտալիոյ արտաքին գործոց նախարար Պ. Ֆանֆանիի հնոչ սարսափելի կաքը : Իր տունը հրաւիրեց ամուսինին կուսակցութեան հակառակորդ մէկ թերթի խմբագիրը եւ ամուսինն չատախօս բարեկամներէն մէկը : Լրագրողը թերթին մէջ գրեց Պ. Ֆանֆանիի բարեկամին ըսածները, որոնք զաղտնիք էին : Եւ ասիկա եղաւ 1965ի վերջին կաքը: Բայց ոչ միակը : Անցեալ տարի եղաղան ուրիշ կաքեր ալ, որ անցան պատմութեան :

×

ԱՆԳԼԻՈՑ թագուհին, Հասարակապետութեան երկիրները անցեալ տարի կատարած չրջագործոյի ընթացքին , քանատական մէկ քանի քաղաքներ ալ այցելելով՝ առաջին քաղաքին մէջ արտասանեց այն ճառը, զոր պիտի խօսէր երկրորդին մէջ: Այսպէս, անգլիացի թագուհին խօսեցաւ դաչտերու, կենդանիներու և կթնատնտեսութեան մասին քաղաքի մը մէջ, ուր միայն ճարտարարուեստներ կան :

Ոչ ոք համարձակեցաւ ընդմիջել եւ թագուհիին սխալը ուղղել :

×

ՆԱԽԱԳԱՀ ՃՈՆՍԸՆ ՕԹԱՆի ընդհանուր քարտուղար իտալացի Մանլիօ Պրովիոն ընդունած առեն զայն չնորհաւորեց, իբրեւ ներկայացուցիչը այն ազգին՝ որ մարդկութեան Մեծն Նափոլէոն մը ծըւաւ :

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (54)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

— Այս անգամ հիւսիսէն պիտի յարձակին, ըսաւ Իպրահիմ մատուռը հիւսիսային կողմը ցոյց տալով :

— Այո, եւ մենք ալ բարի գալուստ պիտի մաղթենք իրենց, պատասխանեց Մօպրէ :

Եւ իրաւ ալ, այս անգամ Թուարէկները այդ կողմէն սկսան յարձակումը :

— Գնդացիր, պատրաստ, դոռաց Մօպրէ: Կրակ բաց :

Եւ երկու գնդացիրները սկսան իրենց տեղատարափը :

Թուարէկները կիսուեցան: Կէսը կանդուն մնաց, իսկ միւս կէսն ալ դեռն փոուեցաւ :

Քապիլները կառուած էին : Աչքերնին խոչոր խոչոր բացած, այտերնին իրենց կնքին վրայ, կրակի պէս կը բանեցնէին իրենց մանլիխէրները, որոնք մահ կը սփռէին Թշնամի չարքերուն մէջ :

Մօպրէ, հասակը ցցած, ատրճանակը ձեռքը, ձիուն վրայ, հոսկէ հոն կը վազէր եւ հրամաններ արձակելով քաջալերական խօսքերով կը խրախուսէր զինուորները :

— Մօհամէտ, կապարդ պարապի կը - նաց, տես, դեռ մարդուկը ձիուն վրայ է, ըսաւ ան քաջ պաքիլի մը մօտենալով : Գաւաթ մը արիւնս աւելի կայ այսօր քեզի եթէ սա թուարէկը ձիէն վար նետես :

Մօհամէտ՝ առանց երեսը իր հրամանատարին դարձնելու՝ գէնքին բլթակը սեղմեց եւ թշնամի ձիաւորը դեռեն գլորեցաւ :

— Ապրիս, արիասուրը չահեցար, գոչեց Մօպրէ :

Եւ ապա միւսներուն մօտենալով ըսաւ.

— Այդքան մի աճապարէք, տղաքս , իրար մի անցնիք, ամէնուդ համար ալ մեզ ցնելիք մարդ կայ... Իսմայիլ , չատ որկրամոլ ես եղեր, ընկերներուդ ալ քանի մը հոգի ձգէ : Ի՞նչ է սա, երկու վայրկեան չեղաւ քովդ ըլլալս, վեց հոգի դեռեն փոեցիր ...:

Բոլոր քապիլները թէ կը պատերազմէին, թէ մէկ կողմէն քահ քահ կը խընդային, պատերազմէ աւելի, կարծես թէ հարսնիք մըն էր տեղի ունեցածը :

— Խալակա, խալակա, դիրիլընդհատուն կռիւ կ'ուզենք, սուինով, պոռացին քանի մը երիտասարդ քապիլներ առանց ձեռքերուն գէնքը ձգելու ... :

— Ոչ, ոչ դեռ չատ են, ատանկ բան չըլլար , դիտել տուաւ Մօպրէ : Ես ձեր մաղն անդամ կորսնցնել չեմ ուզեր , ձեղմէ մէկը անոնց պէս հարիւր կ'արժէ : Կրակ, կրակ ...: Դեռ սուինի համար կանուխ է :

— Ոչ, ոչ, մեր զօրավարը դիտէ լաւ , սուին ոչ աղէկ, դեռ չատ ձի հոն, չատ ձի..., ընդմիջեցին քանի մը տարիքոտ փորձառու գինուորներ :

Իսկ Իզէդ, որուն ձեռքի մանլիխէը հրացանին փողը կրակ կտրած էր, հաւկիթի պէս մարդ կը կոտորէր :

— Վարպետ , նէօյլիի ռօնալտաճառին գացած ատենս նշանառութեան կրպակներու մէջ ատանկ հաւկիթ կը կոտրէի սուտ հրացանով մը, գոչեց Իզէդ երբ Մօպրէ իրեն մօտեցաւ :

Եւ ձեռքը բլթակին տանելով մրմնջեց.

— Պում ...: Տեսա՞ր, վարպետ, դիմացինս հաւկիթի պէս դետին գլորեցաւ :

Ապա, հրացանը լեցնելով եւ գարձեալ նշան առնելով անլսելի ձայնով մը աւելցուց .

— Պում ...: Գնա, բարեկամս, դնա նայէ Ալլահիդ արքայութեան մէջ լինձի պիտի գտնե՞ս :

Շատ լաւ, գոռաց Մօպրէ բարկութեամբ : Վար քաչէ սա գլուխդ... ձիէդ վեր մի հաներ, պահուըտած կրակ բաց :

Զարտաք իր դնդացիրներովը կրակ կը տեղացնէր Թշնամիին գլխուն, իսկ Մօրիս

Թնդանօթը կը դեկավարէր :

Վերջապէս Թուարէկները պատերազմի դաշտին վրայ երկու հարիւր մեռեալ կամ վիրաւոր ձգելով փախուստի մատնուեցան, իսկ մեր քաջերը հազիւ չորս վիրաւոր ունեցան, որոնցմէ երեքը թեթեւ, իսկ մէկը ծանր : Մէկ պատերազմիկ ուղղ սպաննուեցաւ եւ երկու ձի :

Ահա Մօպրէի բանակին ընդհանուր կորուստը այս եղաւ :

ՈՒՐ ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ ԿՐ ԿԼԱՆՈՒԻ

Արշաւախումբը այժմ այն բլրակին ստորոտն էր, ուրկէ տարի մը առաջ Իպրահիմ իր զօրավարին աղաղակելը լսած էր :

Երեք բարեկամները հոն քանի մը պահապան դեռեղելով վեր ելլալ փափաքեցան :

Երբ լրիկունը վրայ հասաւ եւ մութը կոխեց, երեք ընկերները Իպրահիմի առաջնորդութեամբ բլրակէն վեր մագլցեցան :

— Ահա զօրավարս եւ ցեղապետը հոս դետին փռուած էին երբ ես վրայ հասայ, ըսաւ Քապլը :

Մօրիս եւ Լեւոն անմիջապէս գլխարկնին հանեցին :

ՓԻԼԻՐ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

Այրի Տիկին Մարիամ Տակառեան, Մարտիկ Տակառեան, Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Տակառեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Ֆէրէնկիւլեան, Այրի Տիկին Պայծառ Տակառեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Շիրինեան եւ զաւակները, Օր. Թոզա Տակառեան, Ներսէս Տակառեան, Տէր եւ Տիկին Գեղամ Մանուկեան եւ զաւակները (Արժանթին), Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Տէտէեան եւ դուստր (Նիս), Տէր եւ Տիկին Պետրոս Տակառեան, եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Տէր - Սիմոնեան եւ զաւակները (Սէն Շամոն), Տէր եւ Տիկին Մանուկ Մանուկեան եւ զաւակները (Սէն Էթիէն) ինչպէս նաեւ Ֆիլիանի, Ֆէրէնկիւլեան, Գարաօղլանեան, Վարդանեան եւ Շանկայեան (Աթէնք), Պէկթաշեան (Սելանիկ) ընտանիքները, կը հաղորդեն մահը իրենց ամուսնոյն, հօր, հօրեղբօր, մեծ հօր եւ աղգականին,

ՕՀԱՆ ՏԱԿԱՌԵԱՆԻ

(Մշոյ Խասգիւղացի, 90 տարեկան)

որ տեղի ունեցաւ Շաբաթ դիշեր ժամը 10ին, իր բնակարանին մէջ, 39 Բիւ Մա – տամ Քիւռի, Պաննէօ :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հորեքշաբթի (16 Փետրուար) ժամը 13·45ին Փարիզի Ս· Յ·Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պաննէօ - Քոմիւնալ գերեզմանատունը :

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՅԱՒԱԿՅՈՒԹԻՒՆ

Համախորհ· Հայր· Միութեան Ֆրանսայի չորրորդ կեդր· վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պ· Ժ· Գարբիէլեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Ն· Նաճարեանի եւ զաւակներուն ու իրենց բոլոր ընտանեկան պարագաներուն, իրենց կնոջ, մօր, զաւկին եւ քրոջ՝

ՄԱՐԻ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆԻ (Ծնեալ Նաճար – եան) *դառնաղէտ մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Մարսէյլ (Ս· Անթուան) 39 տարեկանին :*

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց Ազգ· Ա– ռաջնորդարանի հովանաւորութեամբ ամսոյս 16ին, Հորեքշաբթի ժամը 21ին Սալ Մաղնոլի մէջ տեղի կ'ունենայ Վարդանանց Դիւցազնամարտի տօնախմբութիւնը՝ կոկիկ յայտագրով :

Կը բանախօսէ՝ Թեմիս Առաջնորդ
ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Կ'արտասանեն՝ Օր· Թիւրէլեան, Պ· Ճառայեան եւ Պ· Վարդանեան :

Կը մեներգեն՝ Օր· Շամիրեան եւ Պ· Տէրոյեան :

Դաշնակով կ'ընկերակցի՝ Պ· Արզու – մանեան :

Մուտքը ազատ է :

×

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաճեռնութեամբ Տարօն - Տուրու – բերանի Փարիզի մասնաճիւղին : ՑԵՏԱ - ՋՐԳՈՒԱԾ է :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Լիոնի եւ չրջանի հայ ազգային միութեան, կազմակեր - պութեամբ Կրթ· մարմնոյ :

Այս կիրակի կէսօրէ հաք ժամը 3·30ին, Ազգ· Տան սրահին մէջ, 295 Բիւ Պուալօ : Հանդէսի խօսնակ՝ Պ· Կ· ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Պիտի խօսի՝ Տօն «Վարդանանք»ի ի - մասամ մասին Դաւիթ Վրդ· Սահակեան :

Մանակցութիւն Հայկազեան վարժա – րանի երկսեռ աշակերտութեան :

Աշակերտներու կողմէ արտասանութեան մրցում, նամակագրութեան ընթերցում, ի պատասխան Հայաստանի աշակերտու - թեան կողմէ եկած նամակներուն :

Ղեկավարութեամբ Օր· Ստեփանեանի, Տիկ· Գայթաճեանի, *ուսուցչական կազմ կրթ· մարմնոյ կողմէ՝ ընդհ· ակնարկ մը դպրոցական հարցի չուրջ :*

Մուտքը ազատ է

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը Օդափ· կայանին համար չնորհակալու - թեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Միհրան Յուսէփեանէ եւ Տէր եւ Տիկին Կարպիս Յուսէփեանէ 50ական ֆրանք, Ովաննա Բալայեանի մահուան քառասունքին առ - թիւ :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ· Յ· Դ· Փոթո– րիկ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ· Յ· Դ· Շրջ· կոմիտէի :

Կիրակի, (Փետր· 27) ժամը 17ին Սալ Ֆրանֆօ - Սիւիս, 10 Աիւ տէ Մեսաժըրի, (Մեթրօ Փուասոնիէռ) :

Կը նախագահէ Ընկ· Կ· ՄԵՀԵԱՆ

Կը խօսի Ընկերներ Ժ· ՄԻՐԻՃԵԱՆ եւ Վ· ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին : Ճոխ պիւ- ֆէ :

Մուտքը ազատ է

×

ՎԱՂԱՆՍԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ հաք ժամը 15ին Ա- հարոնեան ակումբը, կազմակերպու – թեամբ Հ· Յ· Դ· Քրիստափոր Շրջ· Կո - միտէի, մասնակցութեամբ Նոր Սերուն - դի :

Առակնկալներ (Ընկ· Քէփէնէկեանէ) :

Ջերմութիւնը ապահովուած է :

ՓԱՐԻԶԻ Ս· ՅՈՎՀ· ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ

17 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, Հինգշաբթի օր, Տօն Սրբոց Վարդանանց զօրավարացն մերոց հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն, որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին : Տօն անուանակոչութեան Նորին Վեհափառու- թեան Տ· Տ· Վազգէնի Առաջնոյ Սրբազ – նադոյն Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց : Պատարագի ընթացքին կը կատարուի Հայրապետական Մաղթանք : Ցետ պա - տարագի, կը կատարուի հոգեհանդիստ վասն համօրէն ննջեցելոց : Փարիզի եւ չրջակայից հայկական դպրոցներու աչա - կերտութիւնը ներկայ կ'ըլլայ Ս· պատա - րագին եւ կը կատարուի Վարդանանց յի - շատակին նուիրուած հանդէս :

×

Այս կիրակի օր, Բուն Բարեկենդան է : Սկիզբ Մեծի Պահոց : Այս կիրակիէն ըս- կըսեալ, Հայց· Եկեղեցւոյ կարգերուն համաձայն, խորանին վարագոյրը փակ կը մնայ ի նշան Աղամի եւ Եւայի դը - րախտէն արտաքսումին : Այսօրուընէ ըս – կըսեալ մինչեւ 16 Ապրիլ ներառեալ պահ օրհնել արգիլուած է :

×

ՄԵԾ ՊԱՀՈՑ ընթացքին ամէն Հինգ - շաբթի պատարագի կը կատարուին ԱՐԵ - ԻԱԳԱԼԻ ժամերգութիւն, սկսեալ Փետր· 27ի կիրակիէն : Այս չրջանին հոգեհան - գստեան արարողութիւնները տեղի կ'ու - նենան պատարագի եւ Արեւագալի միջեւ :

×

ՄԵԾ ՊԱՀՈՑ ընթացքին ամէն Հինգ – շաբթի երեկոներ ժամը 7ին տեղի կ'ունե- նան ՀՍԿՈՒՄԻ արարողութիւն եւ կը տրուի աւուր պատշաճի քարոզ ըստ հե - տեւեալ կարգի· —

Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ Մայր Եկե- ղեցի· — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ երեկոներ :

Ալֆորվիլի Ս· Պօղոս Պետրոս եկեղեց· — ՈՒՐԲԱԹ երեկոներ :

Առնուվիլ Վարագայ Ս· Խաչ եկեղեց· — ՈՒՐԲԱԹ երեկոներ :

×

Ամէն Շաբաթ երեկոներ ժամը 4ին կը կատարուի կիրակամուտի արարողու - թիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի, կը կատարուի «Սրբոց Վարդանանց» տօնակատարութիւնը, եւ Հայրապետական մաղթանք՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Տ· Տ· Վազգէն Վեհա- փառ Հայրապետի անուանակոչութեան առթիւ :

Պատարագի աւարտին՝ պիտի կատար - ուի հոգեհանդիստ բոլոր մեր նահատակ - ներուն եւ ննջեցեալներուն հոգիներուն համար :

Հանդիսութեանց պիտի նախագահէ ՅԱ- ԿՈԲ ԵՒՊՍԿ· ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, որ պիտի խօսի Վարդանանց նահատակութեամբ ազգիս կատարած հոգեկան ժառանգի արժէքին մասին : Ժամերգութիւն 8, պա– տարագ, 10 քարոզ, 11 Մաղթանք 11·30 :

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻ, ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՕՄԲԻ ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԵՒ ՄԻՈՒԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՃՕԱՄԵԱԿ

Հովանաւորութեամբ՝ — Նախագահութեամբ՝

ՏԻԿԻՆ ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ — Պ. ԳԱՌԶՈՒԻ

կիրակի փետրուար 20, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր
GEORGE V — 31, AVE. GEORGE V — PARIS

ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ — ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ԹՈՄՊՈԼԱ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի
«ՍՕՍԻ» պարախումբը իր ամբողջական կազմով եւ նոր պարերով :

Խնամուած պիւֆէ սովորական դիներով
Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները

U. G. A. B., 11, Square Alboni, Paris (16e) Tél.: TRO. 03-18

Մուտքի տոմս 10 Ն· Ֆրանք — Ուսանողներու համար 5 Ն· Ֆ·

C. C. P. PARIS 8.019-72

ԱՂՕԹՔ

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

RENCONTRE DES EGLISES

Շաբաթ, (19 Փետրուար), երեկոյեան ժամը 18էն 21, մասնաւոր աղօթք պիտի կատարուի Եկեղեցիներու Միութեան համար,

— Route Oecuménique —

Կազմակերպութեամբ Ամերիկեան, Հռոմէական եւ Հայ Եկեղեցիներու :

Աղօթքի առաջին մասը պիտի կատար - ուի Ամերիկեան եկեղեցւոյ մէջ,
American Church, 65 Quai d'Orsay, Paris (7e)

Ժամը ճիշդ 18ին, որմէ հաք խումբը պիտի ուղղուի,
Chapelle Notre-Dame de Salut, 8, Rue François I, Paris (8e),

Ուր ժամը ճիշդ 19ին տեղի կ'ունենայ աղօթքին երկրորդ մասը :

Իսկ վերջին եւ երրորդ մասը տեղի կ'ունենայ ժամը ճիշդ 20ին, Փարիզի Ս· Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ,
Eglise Arménienne, 15, Rue Jean-Goujon, Paris (8e).

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողո - վուրդը բազմութեամբ ներկայ գտնուելու այս մասնաւոր արարողութեանց եւ աղո - թելու Քրիստոնէական եկեղեցւոյ անօա - սանութեան համար :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մայիս 28ը Վաղանսի մէջ, կը տօնուի Մայիս 28ին Շաբաթ, քաղաքապետարա– նի սրահը : Մանրամասնութիւնները յե - տադային :

×

Ալֆորվիլի Հայ Մարզական տարեկան պարահանդէսը Մարտ 12ին, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս Ալֆորվիլի քա - ղաքապետարանի սրահը (Բիւ Վոլթէռ) :

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Ո– րբերու Օգնութեան Մարմնի պարահանդէ- սը կիրակի, Դեկտեմբեր 4ին, Կռանտ Օ - քէյի մէջ :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՄԱՐՏ 13ԻՆ

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

Փառատօնին կը մասնակցին Լեհաս - տան, Իսպայէլ, Հայաստան, Հնդկաս - տան, Հունգարիա, Ճափոն, Յունաստան, Ուկրայնիա, Պրազիլիա, Սպանիա, Վիէթ- նամ, Ֆրանսա :

Նոր խումբերով եւ մեծ արուեստապէտ- ներով որոնց մանրամասնութիւնները յե - տադային :

Տոմսերուն համար դիմել Սորպոնի դռնապաններուն, խճողումի տեղի չտա - լու համար :

Գիները են· — 6, 5, 4, 3 ֆրանք :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԼՈՒՍԱՑԱԻ

ԼՈՒՍԱՄԱՏԵԱՆ

ՀԷՔԵԱԹ ԵՒ ԲԱՆԱՍԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

Գրեց՝ Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Տարւոյն առաջին գիրքը : Նոր Տար- ւոյ առաւօտեան լոյսը : Լուսեղէն գիրք մը, փառատիպ եւ շքեղ : Ամէ- նօրեայ ընթերցանութեան յարմար : Նուիրեցէք ձեր բարեկամներուն, լոյս նուիրեցէք, լոյս տարածեցէք, Լուսամատեան նուիրեցէք :

Իբրեւ ԿԱՂԱՆԴԱՉԻՔ - ԼՈՒՍՈՂԱՉԻՔ

Գինը 15 նոր ֆրանք

Դիմել հեղինակին՝ Յառաջի հա - ցեով, (մի գործածէք Յառաջի չէք- փոսթալը, վճարեցէք մանտա-քար - թով) : Հասցէին վրայ մի մոռնաք դրել Յառաջ, այսպէս·—
CH. NARTOUNY
Journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՔԸ
ՀԷԼՎԱ ԼՈԳՈՒՄ Սուսամ - ՀԷԼՎԱ
LE BOSPHORE MARQUE DEPOSEE
ԹԱՀԻՆ ՇԱՐՈՑ (ՌՈՃԻԿ) ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,30 Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 17 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

JEUDI 17 FÉVRIER 1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

42ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10538 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 42e ANNÉE — N° 10.538

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՈԳԻՆ ՄԻՇՏ ԿԵՆԴԱՆԻ

Իմ հայրենեաց հոգի Վարդան,
Հոգիս հոգւոյդ եղնի զուրբան :

Թուականէս 1515 տարի առաջ, 451ին, Աւարայրի դաշտին մէջ, Տղմուտ գետի ափին «Վասն հայրենեաց» տեղի ունեցած հերոսամարտը այսօր դարձեալ կ'ոգեկոչուի մեր եկեղեցիներուն մէջ :

Քաջն Վարդան Մամիկոնեան եւ իրեն հետ միասին զէն ի ձեռին հերոսաբար նահատակուած 1036 զինակիցները սուրբերու դափնեպսակին են արժանացած :

Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցին երկիւղածութեամբ կ'ոգեկոչէ Վարդանանց յիշատակը, որովհետեւ Հայոց սպարապետն ու իր գաղափարակից զինակիցները ապստամբութեան դրօշ պարզած էին՝ ընդդիմանալու համար զրադաշտական կրօնքին դէմ, զոր Սասանեան Յազկերտ Բ. կ'ուզէր պարտադրել քրիստոնեայ Հայաստանին :

Վարդանի հետ էր հայ կղերական դասակարգը, Ղեւոնդ Երէցի գլխաւորութեամբ :

Ղեւոնդեանք եւ Վարդանանք կը ներկայացուին իբրեւ պաշտպանները քրիստոնէութեան :

Աշխակունեաց թագաւորութեան շիջումով 428ին՝ Հայաստան բաժնուած էր Պարսկաստանի եւ Բիւզանդիոնի միջեւ : Զրկուած էր անկախութենէ : Եւ ինչպէս իր դարաւոր պատմութեան ընթացքին ամէն անգամ որ կորսնցնէր անկախութիւնը, Հայութիւնը պիտի փարէր եկեղեցիին, 451ին պատահեցաւ նոյնը :

Հայը աշխարհի առաջին քրիստոնեայ ազգերէն մէկն էր եղած : Ազգութիւն եւ կրօնք շաղախուած էին իրարու հետ, անբաժանելի կերպով :

Սասանեան թագաւորը զրադաշտական դարձնելով Հայերը, նպատակ ունէր ամբողջովին ձուլելու զանոնք պարսկական հալոցին մէջ :

Վարդան Մամիկոնեան, իրեն դաշնակից տասներկու նախարարները եւ վաթսուն հազար հաւատարիմ զինուորները ռազմադաշտ նետուեցան յանուն ազգութեան եւ հայրենիքի ազատութեան : Անոնք քրիստոնէութեան դէմ ուղղուած հարուածին մէջ կը տեսնէին մահացու վտանգ մը Հայութեան համար :

Ու այդ վտանգը կուգար այնպիսի պահու մը, երբ շնորհիւ գրերու գիւտին, եւ շնորհիւ Սահակ Պարթեւ հայրապետի, Մեսրոպ Մաշտոցի եւ երէց ու կրտսեր թարգմանիչներու տքնաջան աշխատութեանց Հայաստան կ'ապրէր իր մշակոյթի Ոսկեդարը :

Հայ ժողովուրդը այդ օրերուն արդէն իսկ ապահոված էր իր կրօնական ու մշակութային անկախութիւնը :

Քաղաքական անկախութիւնը կործանելէ վերջ, Պարսից արքան կ'ուզէր նաեւ խորտակել Հայոց կրօնական ու մշակութային անկախութիւնը :

Աւարայրի ճակատամարտը բախտորոշ դարձակէտ մը եղաւ Հայոց պատմութեան մէջ :

Պարսիկները հասկցան, որ պիտի չկրնային բռնութեամբ եւ զէնքի ուժով զըլուխ ելլել Հայերուն հետ, որոնց մէջ անկախութեան ձգտումը բնածին էր, կուգար հին հին դարերէն, Հայկ Նահապետէն :

Սպարապետի մահէն ետք Վահան Մամիկոնեան շարունակեց փոքրիկ ուժերով հարուածել Պարսիկ զինուորները :

Ի վերջոյ 584ին Սասանեան Պերոզ թագաւորը պարտաւորուեցաւ կնքել Նուարսակի դաշնագիրը : Վահան Մամիկոնեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ ԿԸ ԳՐԷ ՀՕ ՇԻ ՄԻՆՀԻ

ԴԷՄ Է ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԼՈՒԾՈՒՄԻ

Նախագահ տը Կոլ պատասխանած է այն նամակին, զոր պետական ուրիշ ղեկավարներու կարգին ստացած էր Հօ Շի Մինհէ, իր ազդեցութիւնը ի գործ դնելու համար Վիէթնամի խաղաղութեան հաստատման համար :

Տը Կոլ կը գրէ .— «Ուշադրութեամբ ծանօթացայ ինծի ուղղած ձեր նամակին եւ որու մէջ ձեր կառավարութեան տեսակէտները կը պարզէք Վիէթնամի մէջ զարգացող պատերազմին շուրջ եւ մանաւանդ Միացեալ Նահանգներու քաղաքականութեան եւ գործունէութեան : Փափաք կը յայտնէք նաեւ որ իմ երկիրս ամբողջովին ստանձնէ իր պարտաւորութիւնները կռիւներու կարգադրութեան օժանդակելու նպատակաւ : Գիտէք որ Ֆրանսա, ինչ կը վերաբերի իրեն, բարեխղճօրէն գործադրած է 1954 Յուլիս 20ի համաձայնագիրը : Ի մասնաւորի, միշտ յարգած է Վիէթնամի անկախութիւնն ու գերիշխանութիւնը : Գիտէք նաեւ, որ երկար ատեն է Ֆրանսա յայտնած է իր տեսակէտները այն միջոցներուն մասին որոնցմով պէտք է վերահաստատուի խաղաղութիւնը, այսինքն Ժընեւի համաձայնագրերու գործադրութեամբ, Վիէթնամի անկախութիւնը երաշխաւորուած ըլլալով որեւէ արտաքին պետութեան ոչ-միջամտութեամբ, ինչ ձեւով ալ ըլլայ եւ ատոր փոխարէն բացարձակ չէզոքութեամբ մը վիէթնամեան իշխանութեանց կողմէ : Միշտ այս ձեւով կը մտածենք որ պէտք է կարգադրել Վիէթնամի հարցը : Կը խորհինք նաեւ թէ ուրիշ ձեւ չկայ հոն յանգելու : Այլ խօսքով կը մերժենք զինուորական որեւէ այլ լուծում եւ համաձայն չենք որ կռիւները երկարաձգուին, ա ֆորսիորի տարածուին, այդ լուծումը ձեռք ձգելու նպատակաւ :

« Անշուշտ ներկայ քաղաքական լուծում մը երկու երես ունի : Նախ վիէթնամեան երես մը, առանց խօսելու յետագայ միացման մը մասին, պէտք է որ հարաւային Վիէթնամի ժողովուրդը կարենայ, առանց արտաքին միջամտութեան, հաստատել ներկայացուցչական կառավարութիւն մը, ինչ որ, ամէն պարագայի մէջ, չի կրնար իրագործուիլ ցորչափ պատերազմը շարունակուի : Յետոյ միջազգային երես մը, քանի որ հարցն այն է որ վերանորոգուին եւ յարգուին 1954ի յանձնառութիւնները Վիէթնամի անկախութեան եւ չէզոքութեան եւ ոչ-միջամտութեան մասին, ինչ որ անշուշտ ներկայ կացութիւնը չէ» : Ապա, նախագահ տը Կոլ ապահովութիւն կուտայ Հօ Շի Մինհի, որ Ֆրանսա համակրութեամբ կը հետեւի Վիէթնամի ողբերգութեան, տրուած ըլլալով որ Ֆրանսա կապուած կը մնայ Վիէթնամի Պատմութեամբ, մարդկային եւ ամէն տեսակի այլ կապերով ալ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ հրաժարած կառավարութեան վարչապետը, Ալտօ Մորօ, որուն յանձնուած է նոր կառավարութիւնը կազմելու պաշտօնը, առջի օր տեսակցութիւն մը ունեցաւ նախագահ Սառակաթի հետ : Մորօ նախագահէն խնդրած է 48 ժամուան յաւելեալ պայմանաժամ մը՝ որպէսզի շարունակէ իր տեսակցութիւնները զանազան խմբաւորումներու ղեկավարներուն հետ : Սառակաթ համաձայն գրտնուած է Մորոյի եւ գոհ է տարած աշխատանքներէն : Քաղաքական դէտերուն համաձայն, Մորօ կը ջանայ համոզել նախկին կառավարութիւնը կազմող չորս կուսակցութիւնները, որ նոր կառավարութեան մէջ ընդունին Շէլպայի հոսանքին ներկայացուցիչը, մինչ Շէլպա փոխանակ նախարարութեան մը՝ պիտի ընդունի Քրիստոնեայ դեմոկրատ ազգային Խորհուրդին նախագահութիւնը : Կ'ըսուի նաեւ թէ ընկերվարականները ամէնքն ալ գոհ չեն նման կարգադրութենէ մը, երբ անդին քրիստոնեայ դեմոկրատ զանազան ղեկավարներ զայն կը նկատեն իրենց կուսակցութեան վրայ ընկերվարականներուն յաղթանակը : Ինչպէս կ'երեւի, կացութիւնը կը մնայ տակաւին անորոշ կառավարական տագնապի 25րդ օրը :

ՊԵԼԺԻՈՅ թագաւորը նոր կառավարութիւն մը կազմելու համար նախապատրաստական աշխատանքներու ձեռնարկելու պաշտօն տուաւ, ինչպէս գրած էինք, խորհրդարանի նախագահ Վան Աքէրին որ անմիջապէս սկսաւ իր տեսակցութիւնները՝ ընդունելով ծերակոյտի նախագահը, ինչպէս նաեւ հրաժարած կառավարութեան արտաքին նախարար Սփաքը : Ապա Աքէր երկար տեսակցութիւններ ունեցաւ նաեւ հրաժարած վարչապետ Արմէլի եւ նախկին կառավարութիւնը կազմող կուսակցութիւններու նախագահներուն հետ : Ընդունելով մամուլի ներկայացուցիչները, Վան Աքէր յայտարարեց թէ ոչ մէկ նախընտրութիւն ունէր երկու կամ երեք կուսակցութիւններէ կազմուած կառավարութեան մը մասին . «սակայն, աւելցուց, բացառիկ կացութեան մը մէջ կը գտնուինք եւ ոչ մէկ կառավարութիւն կրնայ դուրս գալ այս վիճակէն, առանց բացառիկ իրաւասութիւններու » : Առանց նշելու թէ երբ վերջ կը գտնէ իր առաքելութիւնը, Աքէր շեշտեց թէ անհրաժեշտ է ամէնէն արագ լուծում մը գտնել :

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻԱ որոշած է լքել Ատէնի ծովային եւ օդային կայանը եւ հոն գտնուող ուժերը փոխադրել «կարելի եղածին չափ շուտ », կը գրէր առջի առաւօտ «Տէյլի Էքսփրէս» : Այս որոշումը, կը նշէ ազգայնական օրաթերթը, առնուած է Երկուշաբթի օր, եւ ներկայիս Ատէն գտնուող 12 հազար զինուորներէն մաս մը պիտի փոխադրուին Պահրէյն, Պարսից ծոցին մէջ, որ Միջին Արեւելքի վրայ հսկող Անգլիական գլխաւոր կայանը պիտի դառնայ :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Ալ Նահար օրաթերթին համաձայն Սէուտական Արաբիոյ թագաւորը Վատիկան պիտի երթայ ի մօտոյ : Եթէ Ֆայսալի այս ծրագիրը իրականանայ, ապացոյց է, կը գրէ թերթը, աշխարհի համար որ Ֆայսալ կ'ուզէ իսլամը գրենել նոյն գետնին վրայ քրիստոնեայ տիեզերական շարժումին հետ : Կը փորձէ մերձեցում մը ստեղծել Իսլամի եւ քրիստոնէութեան միջեւ : Նման նախաձեռնութիւն մը ստեղծելով Ֆայսալ պիտի չահի Լիբանանի, Սուրիոյ, Յորդանանի եւ Եգիպտոսի ոչ-մահմետականներուն համակրանքը :

ցմահ մարզպան կարգուեցաւ Հայաստանի, որ ինքնավարութիւն ստացաւ :

Երախտապարտ Հայութեան հոգիին մէջ կենդանի է միշտ Վարդանանց ոգին, ազատութեան, անկախութեան եւ սեփական հայրենիքի սէրը :

Ժողովրդական երգը «Հայրենեաց հոգի» կը կոչէ Վարդանը, որուն «զուրբան» կ'ընէ իր հոգին :

Մանկապարտէզի մեր փոքրիկներն ալ «Քաջ Վարդանի թո'ռն եմ ես » կը գոչեն հպարտութեամբ :

Նոր ժամանակներու մեր բոլոր հերոսամարտերը, ազատագրական պայքարները իրենց ներշնչումը կը ստանային Վարդանանց ոգիէն :

Այսօր ալ երբ Հայաստանի երիտասարդները «Մեր հոգե՛րը, մեր հոգե՛րը» պոռալով ցոյցեր կը կատարեն Երեւանի Օփերային առջեւ եւ փողոցներուն մէջ, Վարդանանց ոգին է, որ կը խօսի անոնց մէջ, ա'յն ոգին, որ վառ ու կնդանի կը մնայ տասնըեւհինգ դարէ ի վեր :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԽՈՐՀՈՒՐԴ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

Ա.

Գիշեր մը երբեք այսպէս լուռ ու լուրջ
Չէ դիզուած, հսկա՛ծ բանակի մը շուրջ :

Եւ բանակ մ'երբեք, խաւարին մէջտեղ,
Չէ եղած այսպէս լուսագեղ, անմե՛ղ :

Երկինքն այս գիշեր երկիրը կ'օրրէ,
Հոգիներն Հայոց իրմով կը խմորէ :

Հոս խաչեր եւ հոն սաղաւարտ ու սուր՝
Խաւարի ծովուն շիթերն են մաքուր :

Խրթո՛ւմ է կարծես .— ամէն կողմ հիմա
Կոչնակներու կանչն հանդարտ կը
թրթռայ :

Ամէն կողմ սեղան, մոմեր, երէցներ,
Բանակը ճաշա՛կ կ'առնէ այս գիշեր :

Է՛ն վերջը Վարդան՝ գլխաբաց, հետի,
Կուգայ հաղորդուիլ արեա՛մբն Յիսուսի :

Բ.

Դաշտն՝ արշալոյսին՝ խո՛ւնկ է,
կը մըխա՛յ .
Զէնքերու շաչիւնն իր շուրջն է ծնծղայ :

Թշնամի բանակն, ամպի պէս խաւար,
Կ'երեւայ հեռուն եւ կը սահի վար ...:

—« Վասըն Յիսուսի, վասըն Հայրենեաց՝
Յառա՛ջ». Վարդանի հրամանը գոռաց ..:

Քիչ յետոյ արդէն խառնուրդն է անհուն..
Կեանքէ կեա՛նք կ'երթան գինուորներն
Հայուն...:

Կը նետուին ընդդէմ սուրի՛ն, նիզակի՛ն՝
Որոնք խաչերուն վրայ կը կոտրին :

Վարդան, իր ճերմակ ձիով, զրահով,
Ամէնքէն առաջ, ամէնքին է քով :

— « Յաղթեցի՛նք, կ'ըսէ, Պարսիկը
փախաւ ...»
Ու կ'իյնա՛յ՝ տալով իր հոգին անբաւ...:

Գ.

Մութցած երկինքին ներքեւ՝ արեւի
Ճանանչ մը, յանկարծ, գետնէն կը ծագի :

Եւ մութցած, սառած դէմքերուն վրայ,
Հաւատքի հուրը նորէն կը շողայ :

Վարդանի հոգին, հրազո՛ւնտ անշէջ,
Կը մտնէ՛ ամէն Հայու հոգւոյն մէջ :

Հոգիներուն մէջ ան կ'երթա՛յ առաջ՝
Հոգիներէն դուրս ցըցած սուր ու խաչ :

Կը զարնէ խաչովն ու սուրովը գիր
Կը գրէ, կ'օրհնէ՛ Վարդանը Կարմիր :

Դարերը կ'անցնին՝ բայց Վարդա՛նը Քաջ,
Բայց Վարդա՛նը Սուրբ կ'երթա՛յ միշտ
յառաջ... :

ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ

ԱՆՄԱՀ ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ ՄԸ

Ամէն ազգ, ամէն ժողովուրդ մասնաւոր խորհրդանիշ մը, դաղափարական մը կ'ունենայ, որ իր ցեղին ոգին կը կեն – դանացնէ, արիւնը կ'եռացնէ. որուն յի – շատակը լոկ բաւական է ամբողջ ցեղ մը մղելու, ձգել տանելու հաւաքաւայր մը, ուր այդ ազգային դաղափարականով, այդ ցեղային խորհրդանիշով դարձեալ ոգեւորուի, խանդավառուի եւ ապրի իր դեր - ազգային եւ դեր - ցեղային յաւերժական կեանքը :

Հայ ազգային, հայ ցեղային ոգեւորիչ սեմբոլը Վարդանանցն է : Հայ երկնակամարին վրայ 15 դարերէ ի վեր չողչողացող ամենափայլուն այդ աստղը — Վարդանանց — միշտ առաջնորդած է Հայ ցեղը, միշտ լուսաւորած է Հայուն ճամբան, միխիթարած ու սփոփած է թախծոտ սիրտը Հայութեան եւ երբ պէտք եղած է՝ մղած է հայ ցեղը իր գոյամարտին մէջ դառնալու դէպի ազգն ու հայրենիքը՝ պահելու համար ցեղային, ազգային գոյութիւնը եւ հայ ցեղին յաւերժութիւնը :

Ի՞նչ է սակայն «Վարդանանցը» :

Փոխադրուի՛նք մօտ 1500 տարի առաջուան Հայ կեանքին : Հայաստան աշխարհագրօրէն բաժնուած է երկու պետութիւններու միջեւ : Արշակունեանց հարստութիւնը դեռ նոր կորնգուցած է իր իշխանութիւնը : Հայաստան չունի ո՛չ թագաւոր, ո՛չ իշխան, ո՛չ անկախ պետական կառավարութիւն : Իրրեւ քաղաքական ուժ՝ ունի միայն սպարապետութիւն մը Վարդան Մամիկոնեանի ղօրավարութեամբ, որ քանիցս ապացուցած է իր անպարտելի քաջակորովութիւնը :

Հայ ժողովուրդը քրիստոնեայ է 150 տարիէ ի վեր : Իր քրիստոնէութիւնը Ս. Գրիգորէ եւ անոր յաջորդներէն է ստացած : Ներկայի 451ի հայ քրիստոնէութիւնը Սահակ - Մեսրոպէն է, որոնք Հայուն տուին «դիտակցեալ քրիստոնէութիւն» մը՝ լուսաւորուած Ս. Գրքի ոսկեղէն թարգմանութեամբ, թարգմանութեամբ Յոյն, Ասորի աշխարհահռչակ Հայրապետներու եւ դրիչներու դրական նուիրեան : Ուրեմն, Վարդանանց չրջանի հայ ժողովուրդը քրիստոնեայ է իր ուղն ու ծուծովը : Սահակ - Մեսրոպի եւ անոնց աշակերտներու ուսուցչութեամբ : Քրիստոնէութիւնը լոկ անուն մը, տիտղոս մը չէ Հայուն համար, այլ միս ու արիւն դարձած համոզում մը, ապրումի վերածուած կրօն մը, որուն պահպանութեան համար կեանքի զոհողութիւնը՝ բնական պահանջ մըն է :

Ահաւասիկ Հայութիւնը ե. դարուն : Այն դարուն՝ որ «Վարդանանց» մը կերտեց հայ ցեղին համար : Այս Հայութիւնն էր որ մէկ մարդու պէս ոտքի կանգնեցաւ — 451ին — երբ Պարսիկ կրակապաշտ հեթանոսութիւնը *խուժեց Հայաստան* իր *տարուչաններովը՝ զոյն կրակատաձեւ* Մուհիտին Պահա Պէյ, որ իր կարգին հետեւեալը կ'ըսէ . —

« Պարոններ, ես երկար պիտի չխօսիմ : Բեմ կը բարձրանամ, պարզապէս բողոքելու համար Հիւսէյին Ալվի Պէյի կողմէ կատարուած այն անլիրբ վերաբերմունքին դէմ, զոր ան ունեցաւ ամբողջ ժողովուրդի մը նկատմամբ : Հոս, համայնավար կուսակցութիւն մը կայ : Եւ այդ կուսակցութեան անդամները, հայրենասիրական պատուաբեր պարտականութիւն մը կատարած ըլլալու հպարտութիւնն ու գոհունակութիւնը ունին այսօր : Մեր ընկերները պէտք է դիտնան, թէ անոնք, որոնք այս ձեռնարկը կատարած են ընկերային կարեւոր պարտականութիւն մը տեղը բերած ըլլալու անհրաժեշտութիւնը զգալով, համայնավար կուսակցութեան մաս կազմելով հանդերձ, իսր ու անվերապահ յարգանք ու նախանձախնդրութիւնն ունին ազգային սահմաններուն եւ պատրաստ են նոյնիսկ իրենց կեանքը զոհելու, անոնց ապահովութեան ու պահպանումին ի խնդիր : Այդ համայնավար կուսակցութեան անդամակցողները վստահ են, թէ այս հարցին մէջ կուսակցութեան մը մաս կազմելով եւ այդ ճամբով յառաջնալով հայրենասիրական վեհ սեմագոյն ղգացումներն են՝ զորս արտայայտած են, կ'արտայայտեն ու պիտի շարունակեն արտայայտել : Համայնավար կուսակցութիւնը կ'ընդունի ազգային

ՈՒ ԵՍ Կ'ԵՐԹԱՄ ...

ԿԻՐՎԱՍ ԳԻՒՂԻ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

21 Յուլիս 1964, Երեքշաբթի .

Մէկ օրուան աշխատանքի ընթացքին, հազիւ կրցեր էինք մէկ մեթր խորութեան իջնել, յաջորդ օրը նոյն աշխատանքին վերսկսեր էինք : Ես մէկ կողմէ պեղումներու աշխատութեանց կը հսկեմ, եւ միւս կողմէ ծանօթութիւն հաւաքելու կ'աշխատիմ :

Իմացայ որ վանքին արեւմտեան կողմը գտնուող ԿԻՐՎԱՍ «ԿՈՒՐՍ» պիւղին մէջ վանքին փառքի օրերը ապրած 80ամեայ ծերունի մը կայ եղեր. հրաւիրակ մը ղրկեցինք, որպէսզի իրմէ լրացուցիչ տեղեկութիւններ առնենք . եկած պատասխանը, վշտակոծ հոգիի մը բողոքն էր ... :

— Դուք վանքէն ի՞նչ ձգեցիք, որ ինձմէ ի՞նչ կը սպասէք ... :

Պատի մը տակ նստած, խորհրդածութեանց տարուած եմ : Քիւրտ երիտասարդ մը գովս մօտենալով հետս մտերմութիւն հաստատելու կ'աշխատի : Մոսակցութեան միջոցին երիտասարդը լինձի կը յայտնէ, թէ ԿԻՐՎԱՍի մէջ Ս. Կարապետէն տարուած քար մը կայ : Պէտք է այդ քարը տեսնեմ ... : Անմիջապէս ճամբայ կ'ելլեմ :

Հակառակ մարդուն պնդումներուն, չեմ ուզեր ձի նստիլ եւ հակառակ անոր որ ես հետիոտն կ'երթամ . միշտ ես յառաջապահ եմ ... Ձեռքս մէջքէս կախուած տարճանակին վրայ, միշտ պատրաստ ... եւ ականջս ալ եռեւէս եկողներուն խօսակցութեան կը հետեւի ... դիս հրաւիրող Քիւրտին արտայայտութենէն յայտնի կ'ըլլայ, թէ խնդրոյ առարկայ քարը լինձի ծախել կ'ուզէ ... եւ որպէսզի ես չհասկնամ, խօսակցութիւնը քիւրտերէն տեղի կ'ունենայ :

Երկու ժամեր լեռներ ու ձորեր մանղալով, կը քալեմ : Մեր տեսած ամէն մէկ ակէն ու աղբիւրէն ումպ մը ջուր կը խըմեմ. մեծ սարի մը ստորոտը կը կենամ եւ ուղեկիցներուս ալ կը պարտադրեմ, որ պէսզի անոնք ալ դադար առնեն : Այստեղ էր, որ մեծ քուրմըԱՐՋԱՆ ՏՐԴԱՏի մեծ հրամանատարը ԱՆԴԵՂ իշխանին հետ պատերազմեցաւ ... Աւանդութեանց համաւատարիմ մեծ քուրմին աղաղակները սարերէն ի վեր կ'արձագանգէն ... Պապենական հաւատքին ծնրադիր, ես կ'երթամ :

Քրտինքները սրբելով, հին յիշատակարանը տեսնելու եւ նօթագրելու կ'ամճապարեմ : Ամէն մէկ դարձուածքին կը կարծեմ տեսնել դիւղը ... Ան ժամերը կ'անցնին, ճամբան չի լմննար ... Արդեօք այդ յիշատակարանը փորագրող վարպետը լինձի չափ սիրտ մաչեցուցած եւ յուզնա՞ծ էր ... : Հին դետակը յաւերժով բեռնաւոր ... չարաճճի հովը հասկերուն հետ կը կատակէ ... ես ալ կիրուն հետ կը կատակէ ... եւ ալ կիրՎԱՍի բարձունքը կանդնած, հինն ու նորը կ'ներագեմ ... : Որը, սղաւոր եւ տապրաղիր յիշատակարանը կը բարբառի ...

«Հասին ի մեզ խնդամ տեսու սուրբ .
Բացան մեզ դրունք երկնից կամար .
Ցամէ գթութեան կաթուած շողշողուն .
Բարեխօսութեամբ Մեծին Մկրտչի .
Նորոգիլ հիմանց կանգնիլ պարսպի .
Հանդերձ սեներկօք ի վերնայարկիւ .
Յառաջնորդութեան Տեառն Յարութեան .
Սրբազան Արհիւ եպիսկոպոսի .
Բազմաշխատ երկօք նորին յաջորդի .
Տէր Զաքարիա Հայր Վարդապետի .
Համայն ուխտիս միաբանութեան .
Որք աշխատեցան յայս իսկ գործ
բարեաց .
Ի փառս Աստուծոյ եւ յօգուտ ազգիս .
Տրօք արդեամբ Հայկազեան սեռի .
Պատիւ Մեծի Սրբոյն Յովհաննու .
Հազար ութ հարիւր երեսուն ութի .» :

Կիրվաս գիւղին մէջ, 28 թիւ տան բակը աթոռակի մը վրայ նստած այս յիշատակարանը ընդօրինակելու զբաղած եմ . դիւղացի մը գովս նստող ծերունի մը մատնանչելով .

— *Քուկինդ եկաւ ... կ'ըսէ .*

Ակնարկութիւնը հասկնալու դժուարութիւն չեմ կրեր . ծերուկ Հայը պէտք էր ըլլար ... : Անմիջապէս աշխատանքս դադրեցնելով, յիսուն տարիներ կարօտ մնացած բարբառովը դինքը կը բարեւեմ ...

— *Ողջոյն ձեզ ... Քիւրտերէն լեզուով եւ քիչ մը քէնոտած ... կը պատասխանէ ...*

— *Նըզանիմ . «չեմ դիտեր ...» այս անդամ ես սրտաբեկ, քրտերէն կը խօսիմ ...*

— *Նաեւտուէ չիյէ . «անունդ ի՞նչ է» ...*

— *Նաեւմը Հասան, «անունս Հասան է» կը պատասխանէ ...*

— *Ցլաճա նաւէ չիյէ՞ . «Հայերէն անունդը ի՞նչ էր » .*

— *Ցլաճա նաւեմը ՆԱՀԱՊԵՏ .... կը կակազէ :*

Այս վերջին վանկերը արտասանած միջոցին, տեսայ որ աչքերուն կոպերէն արցունքի կաթիլներ կը կաթէին ... Այդ կաթիլները ՆԱՀԱՊԵՏ ազգային սրտին մէջ կուտակուած ծովացած ցաւերուն ծորումըն էր ... Այրող սրտերու խորերը, ուր ես կ'երթամ ... :

Գիւղին մէջ ուր որ կ'երթամ, Նահապետ ազան քովէս չի բաժնուիր եւ իր նայուածքները երեսէս չի զատեր ... յիսուն տարիներ վերջ եկեղեցական մը տեսած ըլլալուն ուրախութիւնը մասամբ տեսողութիւնը կորնգուցած աչքերուն մէջ կը փայլի : Մեր հոգիները կարօտով կը համբուրուին ... Այս կարօտի համբոյրը հազարաւոր հոգիներու բաչխելու, ես կ'երթամ ... :

Հակառակ անոր որ խոստացեր էին վերադարձին ինձի ձի մը տրամադրել, վերջին պահուն իրենց խոստումը չկատարեցին ... ու ես քալելով վերադառնալու պարտաւորուեցայ :

Հրաժեշտի պահուն, Նահապետ ազային ականջին փսփսացի . — Ծխախոտ կը ծխե՞ս : Ծերունին դողդողալով .— Ո՞ւր է ... Հառաչեց ... վերջապէս հայերէն խօսք մը լսեցի վերապրող ՆԱՀԱՊԵՏ ազային բերնէն : Երբ Թղթադրամ մը պլորելով Նահապետ ազային ափին կը տեղաւորէի, տեսայ որ ան բոլոր մարմնովը կը դողար ... ես ալ արցունքներս կատկատ չկրնալու համար արագ չարժումով մը կռնակս դարձայ ու ձորն ի վեր ճամբայ ելայ : Երբ սարը պիտի մտնէի, վերջին անգամ եսիս նայեցայ ... ՆԱՀԱՊԵՏ ազան պատի մը տակ ճիտը ծռած ... յուզումով եռեւէս կը նայի ... :

ՇԱՒԱՐՇ ՔՀՆԱ . ՊԱԼԼՄՏԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

« ՅԵՏ ԱՄԱՀՈՒ »

Ս. Վրացեանի խմբագրութեամբ եւ « Համազգային » Հրատարակչականին կողմէ Պէյրութի մէջ լոյս տեսաւ 252 էջերէ բաղկացած չքեղ հատոր մը, որ կը բովանդակէ Յովհաննէս Քալպաքեանի պատմուածքները, յուշերը, յօդուածները եւ նամակները :

Ճակատագրի խաղով մը, Հայաստանի Հանրապետութեան անդրանիկ վարչապետին ձեռագիրները ասկէ մօտաւորապէս 44 - 45 տարի առաջ կը վստահուին Ս. Վրացեանի, որ Քալպաքեանի եղերական մահէն ետք, դանոնք հատուած առ հատուած լոյս կ'ընծայէ «Ակօս»ի էջերուն մէջ, Պէյրութ :

Կան նաեւ մէկ քանի դրութիւններ, որոնք անցեալին հրապարակուած են «Հայրենիք» ամսագրին մէջ :

Այժմ, այս հատորին շնորհիւ մոռացութեան փոշիները կը թօթափեն Քաջազնունիի գրչի եւ մտքի վաստակին եթէ ոչ ամբողջական, առնուազն անոր կարեւոր եւ այլապէս շահեկան մէկ մասը :

Հանրային եւ պետական երկու ականաւոր դէմքերուն կապը տասնեակ տարիներու պատմութիւն ունէր, երբ Հայաստանի խորհրդայնացումէն քանի մը տարի ետք, արդէն բոլորին ծանօթ իրադարձութիւններու հետեւանքով, Ս. Վրացեանի եւ Յ. Քաջազնունիի միջեւ ստեղծուած զաղափարական վիհը կը դառնայ «անանցանելի» :

Երեսունեւհինգ էջերու մէջ այս հատորին խմբագիրը հանդիպումներու եւ գործակցութիւններու լոյսին տակ կը ներկայացնէ Քաջազնունիի դիմագիծը՝ իբրեւ կուսակցական գործիչ, պետական անձնաւորութիւն եւ վերջապէս, իբրեւ մէկը, որ Հայաստանի խորհրդայնացումով ըստեղծուած յուսահատ մթնոլորտէն ազդուած՝ հոգելլկումի եւ մտալլկումի պահեր կ'ունենայ :

Ս. Վրացեան, որ արդէն իսկ հաստատած է թէ ունի տիպարներ ներկայացնելու շնորհը, այս անգամ եւս, համեմատաբար սեղմ յուշագրական էջերով, յաջողած է պատմութեան յանձնել հանրային գործիչի մը դէմքը, որ հակառակ իր կարգ մը թոյլ նկարագրի գիծերուն եւ ծանօթ սայթաքումին, կը մնայ մէկը մեր վերջին շրջանի հայ իրականութեան ամէնէն կարկառուն դէմքերէն :

Հատորին մէջ տեղ գտած պատմուածքներն եւ յուշերը, որոնք առաւելաբար կը վերաբերին Հայաստանի խորհրդայնացման առաջին շրջանի օրերու անցուդարձերուն, շահեկան են նաեւ այն իմաստով, որ օրուան դէպքերը ներկայացնող հեղինակը մէկն է անոնցմէ, որոնք իրերու բերումով ականատես վկաները եղած են բախտորոշ իրադարձութիւններու : Քաջազնունի սեղմ բայց ցայտուն գիծերով եւ, մանաւանդ, առանց զոհ դառնալու զգացական տրամադրութիւններու, կը պատկերացնէ Չեկայի բանտին մէջ իր անցուցած ութ օրերը, խորհրդային իշխանութեան առաջին շրջանի կեանքը : Այլապէս տպաւորիչ է իր զաւկին՝ Արամի կամաւոր մեկնումի պատմութիւնը, որ միեւնոյն ատեն, վկայութիւն մըն է կովկասահայ զանգուածներուն մէջ ըստեղծուած տրամադրութեան՝ 1914ի օրերուն :

Մեծ շահեկանութիւն կը ներկայացնէ «Ազգ եւ Հայրենիք» տեսաբանական ուսումնասիրութիւնը : Այստեղ, առաջին առթիւ, նշմարելի է Քաջազնունիի վերլուծող, տրամաբանող եւ համադրող միտքը : Կէտ առ կէտ եւ հանգրուան առ հանգրուան կը ներկայացնէ ազգ եւ հայրենիք տարաղներուն տակ ըմբռնուած իմաստները, զանոնք պայմանաւորող ազդակները : Հեղինակը նիւթին կը մօտենայ ոչ միայն լեզուական, մշակութային, պատմական տեսակիւններէ, այլ նաեւ ընկերային, քաղաքական, իրաւական եւ մարդկային հոգեբանական ոլորտներէ :

Ներկայացուածը միայն զուտ տեսաբանական բնոյթ չունի, քանի որ Քաջազնունի կը խօսի նաեւ Հայաստանի այդ օրերու եւ ապագայի քաղաքական պայմաններուն եւ որդեգրուելիք ուղղութիւններուն մասին :

Ներկայացուած հաստատումներէն եւ տեսակէտներէն ոմանք, անշուշտ, կը մընան վիճելի : Աւելին՝ շատեր հերքուեցան ժամանակի եւ պատմութեան ընթացքին :

Այսուհանդերձ, Քաջազնունի անկեղծ է իր դատումներուն մէջ : Ըսել կ'ուզենք, որ ունեցած չէ թաքուն նպատակներ, փոքր հաշիւներ :

Գրած է համոզումով :

Նամականիի բաժին մը կը փակէ այս հատորը : Շուրջ վաթսուն էջերու մէջ Ս. Վրացեան հանրութեան եւ, ուրեմն, պատմութեան կը յանձնէ տասնեակ մը նամակներ՝ իրեն զրկուած Քաջազնունիի կողմէ, որոնք օրուան հարցերու քննութեան, տեսակէտներու պարզաբանութեան ճամբով ցոյց կուտան Հայաստանի Հանրապետութեան անդրանիկ վարչապետին մտքին աստիճանական հոլովոյթը :

Յովհ. Քաջազնունիի անձն ու գործունէութիւնը՝ իր վերելքներով եւ վայրէջքներով կը մնայ միշտ հետաքրքրական :

Այս իմաստով գնահատելի նախաձեռնութիւն մը ունենացած է «Յետ մահու» հատորին խմբագիրը, հանրութեան ներկայացնելով հայ ականաւոր դէմքի մը գրչի եւ մտքի վաստակը :

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԸ

Հայկ. արուեստը թանկագին քարի մը պէս զարդարած է հայ ժողովուրդին հարուստ մշակոյթը : Դարերէ ի վեր Հայը շինած է տաճարներ, ստեղծած է եզակի ձեռագիրներ, որմնանկարներով զարդարած է պատերը, յօրինած է առնական եւ սրտայոյզ երգեր : Հայ արուեստին հանճարը յաղթեց թշնամի հրոսակներուն, դարերու աւերիչ ուժերուն եւ ազդին հետ միասին հաստատուն մնաց մինչեւ վերջ :

Արուեստի հոյակապ թանգարան մը կարելի է նկատել Հայաստանը, ուր հնագոյնը դրացի է ամէնէն արդիականին, ուր անցեալը կ'օգնէ ներկան կերտողներուն՝ ստեղծելու նոր արուեստ, ուր վաղուան բարձունքէն դիտելով կարելի է հասկընալ պատմական անցեալին հարստութիւնը :

Հայ արուեստը կարծուածէն աւելի հարուստ է : Արդարեւ, իրերու բերումով, բազմաթիւ գլուխ գործոցներ, ժամանակի խաւարով ծածկուած, չեն դարձած ոչ միայն համայն մարդկութեան, այլեւ Հայութեան սեփականութիւնը : Հայ ժողովուրդին հանճարով ստեղծուած ոլքան արժէքաւոր գիւտեր, գրական յուշարձաններ, փիլիսոփայական ուսմունքներ, ճարտարագիտական նմոյշներ կը մնան անյայտութեան մէջ : Այդ ամբողջ անգնահատելի հարստութիւնը, որով կրնար հպարտանալ քաղաքակիրթ ամէն ժողովուրդ, լուռ կը սպասէր գրուատանքի :

Հայ մտքի մշակները ներկայիս կը ձգտին ըստ արժանւոյն գնահատել մեր արուեստին գանձերը :

Հայ ականաւոր գրողներուն, գործիչներուն եւ գրականագէտներուն յօդուածներուն մէջ տեղ գտած հայկական արուեստին գաղտնիքները ստացած են ինքնատիպ լուծումներ, հայկական արուեստին պատմութեան վերաբերեալ բազմաթիւ հարցեր լուսաբանուած են, սակայն հայկ. արուեստը չէ ունեցած իրեն նուիրուած, գիտութիւն մը, այսինքն՝ արուեստագիտութիւն :

Այս բացը գոցելու համար նախ հիմնուեցաւ երաժշտական, ապա արուեստի տեսութեան եւ պատմութեան ինքնուրոյն ճիւղերը՝ Հայկ. Գիտութիւններու Ակադեմիային մէջ : Քանի մը տարուան մէջ վերոյիշեալ ճիւղերը այնքան յառաջդիմեցին, որ 1958ին վերածուեցան հիմնարկութեան մը՝ Գիտութիւններու ակադեմիայի արուեստի հիմնարկութիւն :

Հիմնադրութեան օրերուն աշխատակիցներու թիւը տասնէն քիչ մը աւելի էր. ներկայիս հիմնարկութիւնը ունի 80է աւելի աշխատակիցներ եւ բազկացած է հինգ ինքնուրոյն ճիւղերէ՝ երաժշտութեան, ճարտարապետութեան, թատերական, շարժարուեստի, կերպարուեստի եւ կիրառական արուեստի : Հիմնարկութիւնը ունի խեցեգործական արհեստանոց, ժողովրդական երաժշտութեան, հնչիւնային եւ լուսանկարչական աշխատանոցներ : Վերջերս կազմակերպուեցան գիտական տեղեկատուութեան ճիւղը եւ շէյքսփիրագիտական խումբը :

Հաւաքուած եւ համակարգուած է Կոմիտասի երաժշտական, գրական եւ նամակային ժառանգութիւնը, անոր երկերուն հաւաքածոն հրատարակուած է 12 հատորով :

Հաւաքուած են նաեւ Ալ. Սպենդիարեան, Ռոմանոս Մելիքեանի և Սպիրիտոն Մելիքեանի գործերը : Սպենդիարեանի գործերը լոյս պիտի տեսնեն տասը հատորներով :

Ուսումնասիրութիւններու շնորհիւ կարելի եղաւ պատրաստել ոչ միայն տեսաբանական նկարագիր ունեցող ուսումնասիրութիւններ («Հայկական կարողական արուեստը», «Հայկան ռոմանսը», «Հայկական սենեկային երաժշտութիւնը» եւն.), այլեւ՝ հայկական երաժշտութեան պատմութիւնը :

Ընդհանրապէս քարացած երաժշտութիւն կը համարուի ճարտարապետութիւնը : Բարբարոսներու արշաւանքները եւ դարերու աւերիչ տարերքը ճաշակած հայկական ճարտարապետական յուշարձանները կը շարունակեն հիացում պատճառել բոլորին իրենց ինքնատպութեամբ եւ բարձր արուեստով : Անցեալին շատ բան գրուած է այս մասին, սակայն Թ. Թորամանեանէն ետքն ալ մեծ աշխատանք կատարուած է այս ուղղութեամբ :

Դժբախտաբար, հայ ճարտարապետները եւ արուեստաբանները մեծ դժուարութիւններու կը հանդիպին ուսումնասիրութիւններու ընթացքին : Արդարեւ, սքանչելի յուշարձաններէն շատերը, ինչպէս, օրինակ, Անին, Աղթամարը եւայլն կը գտնուին արդի Հայաստանի սահմաններէն դուրս : Անկասկած, ճարտարապետական արուեստի այդ գլուխ-գործոցներուն մանրակրկիտ ուսումնասիրութիւնը մեր ճարտարապետներուն կարելիութիւն կ'ընձեռէ ամբողջ աշխարհին առջեւ անգամ մը եւս ցուցադրելու հայկական ճարտարապետութեան հանճարներուն փառքը :

Միայն գիտական աշխատանքով չէ, որ կը զբաղին արուեստի հիմնարկութեան ճարտարապետները, կը մշակեն նաեւ ծրագիրներ, յատակագիծեր արդիական շէնքերու, առողջարաններու եւայլն :

Թատերական ճիւղին աշխատակիցները կը մշակեն հայկական թատերական արուեստին պատմութեան հետ կապ ունեցող խնդիրներ : Այս ուղղութեամբ գրուած են բազմաթիւ մենագրութիւններ՝ թատերագիրներու, դերասաններու եւ այլ հարցերու մասին : Ծրագրուած էաւարտել Շէյքսփիրի գործերուն լիակատար թարգմանութիւնը հայերէն, ընդհանրացընել հայկական շէյքսփիրեան գրականութիւնը եւ զարկ տալ շէյքսփիրեան գրադարանին :

Շարժանկարի ճիւղը լոյս ընծայած է քանի մը գիրքեր՝ նուիրուած շարժանկարի պատմութեան եւ տեսութեան հարցերուն :

Բազմազան է կերպարուեստի ճիւղին աշխատանքին բնոյթը : Ճիւղը կը զբաղի համաշխարհային հռչակ վայելող հայկական մանրանկարներու, ժամանակակից հայ նկարիչներու գործերուն, միջնադարեան որմնանկարներուն, հին շրջանի քանդակներուն եւ այսօրուան շնորհալի երիտասարդներուն գործերուն ուսումնասիրութեամբ : Արուեստագէտներու խումբ մը ձեռնամուխ եղած է հայկական կերպարուեստին բազմահատոր պատմութիւնը (հնագոյն ժամանակներէն մինչեւ մեր օրերը) գրելու գործին :

Հիմնարկութեան ամէնէն նոր ճիւղն է կիրառական արուեստին բաժինը, որ հիմնուած է ակադեմական Վ. Համբարձումեանի կողմէ : Այս ճիւղին մէջ աշխատողները ոչ միայն կ'ուսումնասիրեն կիրառական արուեստին պատմութիւնը, այլեւ կը յօրինեն խեցեգործական իրեր :

Արուեստի հիմնարկութեան գործունէութեան նուիրուած նոյնիսկ շատ սեղմ նկարագրութիւնը կը խօսի այն մասին, որ իրմէ ստեղծուած է հայկական արուեստագիտութեան գիտական կեդրոն մը :

Ս. ՌԻԶԱՅԵԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (55)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

Փիէր ալ հանեց : Պահ մը երեքն ալ անխօս կեցան : Իրենց երիտասարդ բարեկամը հոն վիրաւորուած եւ ինկած էր ..:

Առանց որեւէ միջադէպի դիշերը անցաւ :

Առտու ըլլալուն պէս արշաւախումբը բլրակին վրայ փոխադրուելով հոն բանակեցաւ :

Բոլոր զինուորները իրենց զէնքը ձգելով բահն ու բրիչը ձեռք առին :

Ճարտարագէտ Լեւոն Զարտաքի հրսկողութեան տակ, այդ չարքաշ զինուորները խրամներ բացին եւ պատնէշներ կանգնեցին, այնպէս որ, քիչ ատենէն փոսերէ եւ պատուարներէ շրջապատուած բանակատեղին անառիկ բերդի մը դիրքն ստացաւ :

Երկու գնդացիրներն ու թնդանօթը անանկ յարմար դիրքի մը վրայ զետեղեցին որ, անոնց փողերը ուղղակի կիրճին բերանը կը նայէին :

Այս անհրաժեշտ ամրութիւններուն աւարտումէն անմիջապէս յետոյ, երեք ընկերները իրենց փնտռտուքին սկսան :

Ուղեցոյց Իպրահիմ այս գործին մէջ իրենց չէր կրնար օգնել անշուշտ, ան ո՞ւրկէ գանձին տեղը պիտի գիտնար :

Իսկ գանձին տեղը ցոյց տուող մագաղաթը Կոստանդնապոլսոյ Ֆրանսական հիւանդանոցին մէջ Սէնթ Ֆուայի գրպանէն զողցած էին :

Ի՞նչ պիտի ընէր հիմա Զարտաք, ի՞նչպէս պիտի գիտնար բուն տեղը : Լեռը ընդարձակ էր եւ հազար ու մէկ ժայռեր ու քարայրներ ունէր :

Սէնթ - Ֆուա, մեռնելէ առաջ տեղագրական յատակագիծ մը պատրաստելով ճարտարագէտին յանձնած եւ պէտք եղած բացատրութիւնները տուած էր գանձին գտնուած տեղին մասին :

Կէս ժամուան փնտռտուքէ մը ետք, վերջապէս Զարտաք այդ յատակագծին շնորհիւ ժայռերով եզերուած նեղ կիրճէ մը անցնելէ ետք ուղղահայեաց ձեւով եւ բազմաթիւ անել բաւիղներով ու անցքերով բարձր եւ լայն պատի մը առջեւ հասաւ : Այս պատը, որ աւելի կը նմանէր լերան կողքի մը, բաղեղներու ու սողոսկուն տունկերու տակ գրեթէ բոլորովին անտեսանելի դարձած էր :

Ճարտարագէտը պատին ծայրը երեւան հանելէ ետք, վայրի վարդի տունկերը քանի մը վայրկեանի մէջ մաքրել տուաւ :

Սովորական լերան կողքի մը կը նմանէր ան եւ երեսէն բնաւ բան մը յայտնի չէր, որուն խորտ ու բորտ ու կարծր մակերեսին վրայ ջուրը ակօսներ եւ ծակեր բացած էր :

Գաղտնիքը ահա այս ապառաժին ետեւն էր :

Զարտաք գործի սկսաւ : Այժմ աշխատելու եւ իր ճարտարագիտական տաղանդին արդիւնքը ցուցնելու կարգը իրեն եկած էր :

Օրերով այդ գաղտնաթաքոյց ապառաժին մակերեսը ուսումնասիրեց ան, ճարտարագիտական օրէնքներու վրայ չափեց ու չափչփեց, երկրաչափական օրէնքով մակերեսը զանազան մասերու բաժնեց, պզտիկ քառանկիւններու բաշխեց եւ վերջապէս սկսաւ դարձեալ ուսումնասիրել այդ քառանկիւններուն կազմած ձեւը :

Անշուշտ Զարտաք բան մը կռահած ըլլալու էր որ առտու մը կանուխ մինակը հոն վազեց եւ Կանանչ Ադամանդը գրպանէն հանելով, տարաւ այդ թանկագին գոհարեղէնը պատին վրայ գծուած քառակուսիներէն մէկուն մօտեցուց :

Այս գործողութեան վրայ, կաւիճով գծուած այն քառակուսի գիծը որուն մօտեցուցած էր ադամանդը, մէկէն ի մէկ ջնջուեցաւ եւ Կանաչ Ադամանդը ինքնաբերաբար Զարտաքի ձեռքէն անտեսանելի ուժէ մը մղուելով եւ ճարտարագէտն ալ հետը քաշելով, գնաց մտաւ իր մեծութեամբ ծակի մը մէջ :

Երբ ադամանդը ծակին մէջ մտաւ, քարայրը երկրաշարժէ բռնուած գետնի մը պէս մէկ անգամ ցնցուեցաւ. այս ցնցումը հազիւ մէկ րոպէ տեւեց :

Ցնցումէն առաջ ադամանդը ծակին մէջ փակած մնացած էր, բայց ցնցումէն ետք զսպանակէ մղուածի պէս դուրս մղուելով Զարտաքի ափին մէջ ինկաւ :

Զարտաք առանձին իր վրանը քաշուեցաւ եւ առանց այս դիւտին վրայ անդրադառնալու իր ընկերներուն, դարձեալ իր չափագիտական հաշիւները սկսաւ :

Յաջորդ օրը, առտուն կանուխ, ճարտարագէտը դարձեալ ապառաժին առջեւ դարձաւ եւ այս անգամ ադամանդը ուրիշ քառակուսիի մը մօտեցուց, որուն առջեւ թանկագին գոհարեղէնը իր վրայ մէկ անգամ դարձուց :

Ադամանդը այս անգամ գնաց ձախ կողմի ծակերէն մին մտաւ եւ քարայրը երկու անգամ ցնցուեցաւ. այս անգամ ցնցումը երկու րոպէ տեւեց : Ադամանդը մագնիսէ մը քաշուածի պէս երկու րոպէ ծակին մէջ մնալէ ետք, դարձեալ զսպանակէ մղուածի պէս դուրս մղուելով Զարտաքի ափին մէջ ինկաւ : Զարտաք այս երկու ծակերուն վրայ կաւիճով մէյ մէկ նշան դրաւ :

ՓԻԷՐ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Հայկ Պահատուրեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանդիստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի յետ պատարագի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս -Պետրոս եկեղեցին, իրենց սիրեցեալ մօր եւ մեծ մօր՝ ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՊԱՅԾԱՌ ՏԷՅԻՐՄԷՆՃԵԱՆԻ մահուան քառասունքին եւ համայն ննջեցելոց յիշատակին: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

×

Այս տխուր առթիւ Տէր եւ Տիկին Հայկ Պահատուրեան հարիւր Ֆր. կը նուիրեն Փարիզի եկեղեցւոյ գմբէթի նորոգութեան, հարիւր Ֆր. Ալֆորվիլի եկեղեցւոյ նորոգութեան, 25 Ֆրանք ալ Մոնմորանսիի հանգստեան տան:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Այրի Տիկին Արփինէ Պուրմայեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանդիստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ, յետ պատարագի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՎԱՀԷ ՊՈՒՐՄԱՅԵԱՆԻ

մահուան երրորդ տալեիցին, ինչպէս նաեւ իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ՈՎՍԱՆՆԱ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

եւ քեռայրին՝

ԳԷՈՐԳ ԳԱՎԱՖԵԱՆԻ

յիշատակին:

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Տիգրան Բարունակեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Բարունակեան իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, փոխանծաղկեպսակի նուիրատուութեամբ, հեռագրով եւ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ եւ մօր ողբ. ԱՆՆԱ ԲԱՐՈՒՆԱԿԵԱՆԻ մահուան տխուր առթիւ:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց Ազգ. Առաջնորդարանի հովանաւորութեամբ ամսոյս 16ին, Զորեքշաբթի ժամը 21ին Սալ Մազնոյի մէջ տեղի կ'ունենայ Վարդանանց Դիւցազնամարտի տօնախմբութիւնը՝ կոկիկ յայտագրով:

Կը բանախօսէ՝ Թեմիս Առաջնորդ

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Կ'արտասանեն՝ Օր. Թիւթէլեան, Պ. Ճառայեան եւ Պ. Վարդանեան:

Կը մեներգեն՝ Օր. Շամիրեան եւ Պ. Տէրոյեան:

Դաշնակով կ'ընկերակցի՝ Պ. Արզումանեան:

Մուտքը ազատ է:

×

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն - Տուրուբերանի Փարիզի մասնաճիւղին: ՅԵՏԱՁԸԳՈՒԱԾ Է:

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Լիոնի եւ շրջանի հայ ազգային միութեան, կազմակերպութեամբ Կրթ. մարմնոյ:

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ: Հանդէսի խօսնակ՝ Պ. Կ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Պիտի խօսի՝ Տօն «Վարդանանք»ի իմաստի մասին Դաւիթ Վրդ. Սահակեան:

Մասնակցութիւն Հայկազեան վարժարանի երկսեռ աշակերտութեան:

Աշակերտներու կողմէ արտասանութեան մրցում, նամակագրութեան ընթերցում, ի պատասխան Հայաստանի աշակերտութեան կողմէ եկած նամակներուն:

Ղեկավարութեամբ Օր. Ստեփանեանի, Տիկ. Գայթաննեանի, ուսուցչական կազմ Կրթ. Մարմնոյ կողմէ՝ ընդհ. ակնարկ մը դպրոցական հարցի շուրջ:

Մուտքը ազատ է

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի:

Կիրակի, (Փետր. 27) ժամը 17ին Սալ Ֆրանքօ - Սիւիս, 10 Աիւ տէ Մեսաժրրի, (Մեթրօ Փուասոնիէռ):

Կը նախագահէ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Կը խօսի Ընկերներ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ եւ Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին Ահարոնեան ակումբը, կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի:

Կը նախագահէ Ընկ. Յ. ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. Ա. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

(Ռոմանէն)

Անակնկալներ (Ընկ. Քէփէնէկեանէ):

Ջերմութիւնը ապահովուած է:

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Այս Կիրակի օր, Բուն Բարեկենդան է: Սկիզբ Մեծի Պահոց: Այս Կիրակիէն ըսկըսեալ, Հայց. Եկեղեցւոյ կարգերուն համաձայն, խորանին վարագոյրը փակ կը մնայ ի նշան Ադամի եւ Եւայի դրախտէն արտաքսումին: Այսօրուընէ ըսկըսեալ մինչեւ 16 Ապրիլ ներառեալ պսակ օրհնել արգիլուած է:

×

ՄԵԾ ՊԱՀՈՑ ընթացքին ամէն Հինգւարտ պատարագի կը կատարուին ԱՐԵՒԱԳԱԼի ժամերգութիւն, սկսեալ Փետր. 27ի Կիրակիէն: Այս շրջանին հոգեհանդիստեան արարողութիւնները տեղի կ'ունենան պատարագի եւ Արեւագալի միջեւ:

×

ՄԵԾ ՊԱՀՈՑ ընթացքին ամէն Հինգշաբթի երեկոներ ժամը 7ին տեղի կ'ունենան ՀՍԿՈՒՄԻ արարողութիւն եւ կը տրուի աւուր պատշաճի քարոզ ըստ հետեւեալ կարգի. —

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր Եկեղեցի.— ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ երեկոներ:

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցի. — ՈՒՐԲԱԹ երեկոներ:

Առնուվիլ Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցի. — ՈՒՐԲԱԹ երեկոներ:

×

Ամէն Շաբաթ երեկոներ ժամը 4ին կը կատարուի Կիրակամուտի արարողութիւն:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի, կը կատարուի «Սրբոց Վարդանանց» տօնակատարութիւնը, եւ Հայրապետական մաղթանք՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Տ. Տ. Վազգէն Վեհափառ Հայրապետի անուանակոչութեան առթիւ:

Պատարագի աւարտին՝ պիտի կատարուի հոգեհանդիստ բոլոր մեր նահատակներուն եւ ննջեցեալներուն հոգիներուն համար:

Հանդիսութեանց պիտի նախագահէ ՅԱԿՈԲ ԵՒՊՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, որ պիտի խօսի Վարդանանց նահատակութեամբ ազդիս կտակուած հոգեկան ժառանգի արժէքին մասին: Ժամերգութիւն 8, պատարագ, 10 քարոզ, 11 Մաղթանք 11·30:

ՍԿԻԶԲՆ ԵՐԿԱՆՑ

Թատերական ողբերգութիւն
Երեք արար եւ մէկ կենդանի պատկեր

Ապրիլեան Մեծ - Եղեռնի յիսնամեակին առթիւ լոյս տեսած, իրական կեանքէ առնուած ընտանեկան «տրամ» մը:

Ստանալու համար դիմել դրաւոր հեղինակին՝

Գին հինգ ֆրանք

O. HEKIMIAN
74, Rue de Lourmel, PARIS (XVe)
C. C. P. 2753.65 - Paris

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻ, ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՄԲԻ ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԵՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՅՕԱՄԵԱԿ

Հովանաւորութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ
Նախագահութեամբ՝ Պ. ԳԱՌՋՈՒԻ

Կիրակի Փետրուար 20, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր
GEORGE V — 31, AVE. GEORGE V — PARIS

ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ — ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԹՈՄՊՈԼԱ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի «ՍՕՍԻ» պարախումբը իր ամբողջական կազմով եւ նոր պարերով:

Խնամուած պիւֆէ սովորական գիներով
Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները

U. G. A. B., 11, Square Alboni, Paris (16e) Tél.: TRO. 03-18
Մուտքի տոմս 10 Ն. Ֆրանք — Ուսանողներու համար 5 Ն. Ֆ.
C. C. P. PARIS 8.019-72

ԱՂՕԹՔ

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

RENCONTRE DES EGLISES

Շաբաթ, (19 Փետրուար), երեկոյեան ժամը 18էն 21, մասնաւոր աղօթք պիտի կատարուի Եկեղեցիներու Միութեան համար,

— Route Oeucuménique —

Կազմակերպութեամբ Ամերիկեան, Հռովմէական եւ Հայ եկեղեցիներու:

Աղօթքի առաջին մասը պիտի կատարուի Ամերիկեան եկեղեցւոյ մէջ,
American Church, 65 Quai d'Orsay, Paris (7e)

Ժամը ճիշդ 18ին, որմէ ետք խումբը պիտի ուղղուի,
Chapelle Notre-Dame de Salut, 8, Rue François I, Paris (8e),

Ուր ժամը ճիշդ 19ին տեղի կ'ունենայ աղօթքին երկրորդ մասը:

Իսկ վերջին եւ երրորդ մասը տեղի կ'ունենայ ժամը ճիշդ 20ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ,
Eglise Arménienne, 15, Rue Jean-Goujon, Paris (8e).

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը բազմութեամբ ներկայ գտնուելու այս մասնաւոր արարողութեանց եւ աղօթելու Քրիստոնէական Եկեղեցւոյ անսասանութեան համար:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Փոթորիկ», «Քրիստափոր», «Ռոստոմ», «Բաֆֆի» եւ «Աղբիւր Սերոբ» - «Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան» խումբերու ընկերները Զորեքշաբթի գիշեր (23 Փետրուար) ժամը 9ին Մշակոյթի տան մէջ: Զեկուցում Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կեդր. կոմիտէի:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին, ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շ. Կ.ի ներկայացուցիչները: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

"ԱՐԻՒՆՈՏ ԴԱՇՏԸ"

Թատերգութիւն եօթը արար

Անդրէասի եւ իր շրջանի գիւղերու, ըմբոստական կեանքէն էջ մը ապրուած կեանքէ, կենդանի « Յուշարձան » մը, սերունդներէ սերունդ:

Մաքուր տպագրութիւն
Դիմել հեղինակին կամ նամակով
Գին 10 ֆրանք

Հասցէ՝
KEFELIAN HAROUTIOUN
22, Rue Lacretelle
PARIS (15e)

ՕԴԱՅԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԱՆԴՈԿ ԱՄԷՆԸ Ա. ԿԱՐԳ
ԵՐԵՔ ՇԱԲԱԹ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՄԷՋ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ ՓԱՐԻԶ-ԵՐԵՒԱՆ ՈՒՂԻՂ ԳԾՈՎ

Նոյն օդանաւով 8 ժամէն (Մոսկուա կարճ դադար միայն) երթ ու դարձ նոյն ձևով կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ

Պատասխանատու Պ. ԼԵՒՈՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ — ամերիկեան ԼԼՕՅՏ ընկերութեան
(Licence 61) AMERICAN LLOYD

կը ստանձնէ թեքնիք կազմակերպութեան պատասխանատուութիւնը:

Շնորհիւ անցեալ տարիներու իր փորձառութեան Հ. Մ. Ը. Մ. ձեզի կ'ապահովէ հանգստաւէտ ճամբորդութիւն եւ հաճելի բնակութիւն: Կարելի է նաեւ ձեզի ապահովել հետեւեալ քաղաքներու այցել ութեան վիզա.— Եալթա, Օտեսա, Սոչի, Սոխում, Թիֆլիզ եւ Հայաստանի քաղաք ները — ԼԵՆԻՆԱԿԱՆ, ԿԻՐՈՎԱԿԱՆ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԵԱՆ, եւայլն

ՄԵԿՆՈՒՄ 3 ՕԳՈՍՏՈՍ 1966

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, միայն մեր խումբն է որ մենաշնորհն ունի ձեզ ապահովելու այս ճամբորդութեան ճաշն ու պանդոկը.

Ա. կարգ «ԱՐՄԵՆԻԱ» ՕԹԷԼԻ ՄԷՋ ՈՐ Ա. ԿԱՐԳԻ ՊԱՆԴՈԿ ԴԱՍՈՒԵՑԱԻ
Միակ գին 2850 ֆրանք

Առաջին անգամ ըլլալով եւ մասնաւոր արտօնութեամբ կը կազմակերպուի նաեւ անձնական կառքերու կարաւան մը: Փարիզ,-Երեւան-Փարիզ անձնական կառքով

30 օր տեւողութեամբ: ՄԵԿՆՈՒՄ ՅՈՒԼԻՍ 24
Օթէլ Սեւան, Թուռիսթական պանդոկ

Կարաւանին կը մասնակցին կառքի մասնագէտ մեքանիսիէններ՝ մեքենաներու խանգարման պարագային անմիջապէս միջամտելու համար: Միակ գին 1850 Ֆրք.:

Արձանագրութեան, անցագիրներու պատրաստութեան եւ այլ տեղեկութիւններու համար դիմել ճամբորդութեան պատասխանատուներուն

M. ANDONIAN LEON, 17, Ave. des Acacias, CLAMART (Seine), Tél. 642-58-39
Մարսէյլի շրջանի համար
M. Z. ALEXANIAN, 18, Rue d'Aix, MARSEILLE — Téléphone: 20-63-43

ՀԱՅՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·

Արտասահման՝ Տար· 80 Ֆ· Հատը 0,30 Ֆ·

ՈՒՐԲԱԹ 18 ՓԵՏՐՈՒԱՐ VENDREDI 18 FÉVRIER 1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

42ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10539 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 42e ANNÉE — Nº 10.539

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

—o—

Գ.

ԽՐԻՄԵԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Խրիմեան զպրոցը հիմնուած է 1930 Նոյեմբերին հայրապետ Վալէնթին Ալտինա արուարձանին մէջ, ուր կ'ապրին չուրջ հարիւր հայ ընտանիքներ :

« Դպրոց » կոչուածը թիթեղէ եւ հին տախտակի կտորներէ կարկատան չէնք մըն էր, ուր թաղին փոքրիկները կ'երթային մայրենի լեզուն սորվելու , ա՛նքան անյարմար պայմաններու տակ :

1935ին չնորհիւ թաղեցիներու զոհողութեան գնուած է փոքրիկ հող մը, որուն վրայ կառուցուած է սրահ մը, իբրեւ դպրոց ծառայելու համար : Միայն չի – նանիթերը հայթայթուած են դուրսէն : Շինութեան սեւ աշխատանքները կատարած են հայրենակիցներ՝ անձնուիրաբար :

1936էն մինչեւ 1962 սեփական այս չէնքին մէջ պահուած է դպրոցը, որու աշակերտ – աշակերտուհիներու թիւը՝ 60-70 էն աւելի չէ եղած :

Ա՛յսքան համեստ պայմաններով հիմնուած Խրիմեան վարժարանը այսօր օժտուած է երկյարկանի ընդարձակ չէնքով մը, որուն վրայ կը ծածանի հայկական եռագոյնը՝ Արժանթինեան դրօշի կողքին :

Տասը տարի առաջ գնուած է 2600 քառակուսի մեթր տարածութեամբ հողա – մաս մը, չնորհիւ կարգ մը մեծահարուստ բարերարներու նուիրատուութեան եւ Խրիմեան վարժարանէն չրջանաւարտ խումբ մը հայրենասէր երիտասարդներու ճիգերուն :

Նոր հողամասին վրայ առաջին անգամ կառուցուած է նախակրթարանի չէնքը՝ չնորհիւ Սէֆէրեան ընտանիքի նիւթական յատ օժանդակութեան եւ կոչուած «Ա· Սէֆէրեան նախակրթարան», ի յիշատակ հանգուցեալ Արտաչէս Սէֆէրեանի :

Ուրիշ կրթասէր հայրենակից մը՝ Գրիգոր Ձամպազեան՝ իր կարգին ստանձնած է երկրորդական վարժարանի չինութեան բոլոր ծախքերը :

Այժմ 2600 քառ· մեթր հողին վրայ կառուցուած են երեք հազար քառ· մեթր տարածութեամբ դասարաններ՝ մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ միջնակարգի բաժիններով, օժտուած արդիական բոլոր յարմարութիւններով :

Նուիրատու զոյգ բարերարներու անունով կառուցուած այս զպրոցները վերակազմուած են Խրիմեան Կրթական Հիմնարկութիւն անունով :

Պաշտօնական հանդիսաւոր բացումը տեղի ունեցած է 1963 Օգոստոսին՝ Պէյրութի Համազգային Նշան Փալանճեան ճեմարանի տնօրէն ընկեր Սիմոն Վրացեանի ներկայութեամբ :

Վարժարանը պետականացուած է : Հայերէն բաժնի ծրագիրը կը զործադրուի առաուն, պետականը՝ կէսօրէ վերջ : Հայկական տնօրէնն է վաստակաւոր կրթական մշակ Յովհաննէս Տէվէճեան, որուն կ'աջակցին 11 հայ ուսուցչուհիներ , նախակրթարանի եւ երկրորդականի մէջ :

Մանկապարտէզի զուգընթաց երկու դասարանները կը վարեն երկու մանկապարտիզապանուհիներ :

Ձամպազեան նախակրթարանի պետական (ազգանէրէն) բաժնի տնօրէնուհին է Տիկին Մարիա Տելֆինա Քափուսի Ժիանի : Տասը ուսուցչուհիներէն երեքը միայն Արժանթինցիներ են : Միւսները այնտեղ ծնած հայ օրիորդներ են :

Հայկական բաժնին մէջ կ'աւանդուին հայերէն լեզու, Հայոց պատմութիւն , Հայաստանի աշխարհագրութիւն, հայ կրօնական , կրօնք, երաժշտութիւն , նկարչութիւն : Զորբորդ դասարանէն սկսեալ կ'աւանդուի նաեւ անգլերէն : Նախակրթարանն ու միջնակարգը ունին իրենց երգչախումբերը : Նոյնպէս պարի դասեր կը տրուին փափաքողներուն :

Ձամպազեան երկրորդական վարժարանի սպաներէնի բաժնին տնօրէնն է Տր· Ատոլֆօ Գայեան : 1965ին բացուած է Ա· դասարանը՝ 33 երկսեռ աշակերտներով : Տնօրէնէն զատ ունի 12 ուսուցիչ - ուսուցչուհիներ , մեծ մասամբ Հայ :

Խրիմեան կրթ· Հիմնարկութիւնը ունի նաեւ հայերէնի դիւերային դասընթացք մը , որուն կը հետեւին մայրաքաղաքի զանազան չրջաններէն չուրջ 25 պատանիներ : Ուսուցչուհին է Օր· Աչինէ Աբիկեան :

Աշակերտները կը հրատարակեն Մեղու պարբերականը : Ա· թիւը լոյս տեսած է 1965 Յուլիսին :

Դպրոցի տարեկան պիւտճէն է ութսուկէս միլիոն փէսօ, որուն կէսը կը զոյանայ կրթաթոշակներէ եւ պետական յատկացումներէ : Չորս միլիոնի բացը կը զոյէ հոգաբարձութիւնը :

Վարժարանը իր հին չէնքին մէջ ունէր 70 աշակերտ : 1962ին, երբ նոր չէնքը փոխադրուեցաւ , թիւը բարձրացաւ 130ի , 1963 - 64ի տարեշրջանին՝ 240ի , 1964-65ին՝ 330ի , 167 աղջիկ եւ 163 մանչ :

Աշակերտական խոհանոցը օժտուած է արդիական կազմածներով : Ճաշասրահը չատ ընդարձակ է , 25 մեթր երկարութեամբ : Ամէն կէսօր աւելի քան 250 աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ առատ անունդ կը ստանան : Կարեւոր թիւ մը կը կազմեն ձրիավարժ կամ կիսաթոշակ աշակերտները, որոնք դպրոցի ճաշարանէն կ'օգտուին, առանց վճարումի : Երեկու ամսականաւոր խոհարարուհիներէ զատ ամէն օր տասնեակ մը Հօմուհիներ եւ աշակերտներու մայրեր կ'օգնեն խոհանոցի եւ ճաշասրահի սեւ աշխատանքներուն՝ անձնուիրաբար :

Ա· Սէֆէրեան նախակրթարանին տարեկան մէկ միլիոն փէսօ յատկացնել խոստացած է Պ· Խուաբսօ Սէֆէրեան :

Իսկ Գրիգոր Ձամպազեան՝ երկրորդականի բաժնի բարերարը, որ նախապէս չորս միլիոն փէսօ խոստացեր էր, իր նուիրատուութեան դումարը բարձրացուցած է վեց միլիոնի : Ատկէ զատ , տարեկան մէկ միլիոն փէսօ պիտի յատկացնէ իր անունը կրող տասը դասարաններու համար :

Վարժարանի ծախքերը հոգալու համար վերջերս հիմնուած է Անի գործակցական դրամատունը, որուն վարչական խորհուրդը կազմուած է հրապարակին վրայ անուն եւ վարկ ունեցող անձերէ : Այս հիմնարկութիւնը մեծ յաջողութիւն կը տատ է առաջին օրէն սկսեալ :

Մանկապարտէզի ներկայ դասարանները բաւարար չըլլալով, վերջերս դպրոցին կից դնուած էր հող մը, որուն վրայ պիտի կառուցուի նոր չէնք մը պարտէզ — դրօսավայրով եւ արդիական յարմարութիւններով : Նախաձեռնութիւնը ստանձնած էր Հայ Օգնութեան Միութեան Շերջանային վարչութիւնը : Ծախքերը պիտի հոգայ ծանօթ բարերար Յովհաննէս Տիարպէքիրեան եւ Մանկապարտէզը ի յիշատակ իր մօր պիտի կոչուի «Հայ Օգնութեան Միութեան Զարուհի Տիարպէքիրեան Մանկապարտէզ» :

Բախտն ունեցայ ներկայ դտնուելու Մանկապարտէզի հիմնարկէքի արարողութեան, որ տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 19ի Կիրակի օրը , օրհնութեամբ առաջնորդ Բարգէն Արք· Ապտեանի , կնքամայրն էր բարերարին աղջիկը՝ Օր· Ա· լէկրա Տիարպէքիրեան :

Հիմնարքէկէն վերջ ներկաները հրաւիրուեցան ճաշասրահ , ուր աւելի քան 300 հոգի ճոխ սեղաններու չուրջ քանի մը ժամ ապրեցան հայաչունչ մթնոլորտի մէջ : Ներկաներու մէջ էին Պ· Ց· Տիարպէքիրեան , Օր· Ալէկրա եւ Պ· Կոպէռ Սէֆէրեան , — որ իր կողմէ նուիրեց 250 հազար փէսօ :

Այսպէս , Խրիմեան Կրթական Հիմնարկութիւնը տարուէ տարի կ'աճի ու կը բարդաւաճի, ի փառս մեծարգոյ ոսկեպինիկ լեզուին եւ ի պատս օտար աստղերու տակ ապրող հայութեան :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸՊՐԷԻ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

—o—

ՍԵՆՏԻՔԱՆԵՐԸ ԳՈՀ ՉԵՆ

Նախարարաց Խորհուրդը վաւերացուց Տըպրէյի ընկերային ծրագիրը : Չեռք առնուած դլխաւոր միջոցներուն մէջ չի-չէնք թէ Մարտ մէկէն սկսեալ Սմիկը (նուազագոյն միջարհեստական երաչխաւորուած ամսական) 2·11 առ հարիւր յաւելում կը կրէ :

Հին աշխատաւորներու ծերութեան թոշակը 1900էն 2000 ֆրանքի պիտի բարձրանայ Յուլիս մէկէն սկսեալ (տարեկան) : Ընտանեկան նպաստները 4·50 առ հարիւր յաւելում պիտի կրեն Օգոստոս մէկէն սկսեալ :

Միւս կողմէ Մարտ մէկին երկաթուղին պիտի սղէ բայի արուարձաններու վրայ : Ձամբորդ եւ ապրանք հարիւրէն հինգ աւելի սուղ պիտի վճարեն իրենց փոխադրութիւնը , այլ խօսքով ներկայիս ճամբորդութիւնը Ֆրանսայի մէջ կ'արժէ 0·095 քիլոմեթրը (Բ· կարգ) եւ 0·1425 (Ա· կարգ) , ուրեմն Մարտ մէկէն սկսեալ այս դիները պիտի ըլլան՝ 0·09975 եւ 0·1496 :

Բնակարաններու համար ալ միջոցներ ձեռք կ'առնուին : 15·000 յաւելեալ ԱՇ էյ Էմ (չափաւոր վարձքով բնակութիւն) պիտի կառուցուին : Ասկէ զատ ալ 12 հազար բնակարան պիտի չինուի ծերերուն, առանձին մարդոց եւ երիտասարդ բանուորներու համար :

Միջոցներ ձեռք կ'առնուին նաեւ ճարտարուեստի եւ երկրագործական մարզերու մէջ : Գիներու պլոքաժը կը ընդլուի առանց սակայն բոլորովին ազատ ձգելու դանոնք :

Ընդհանուր ձեւով սենտիքաները չատ յուսախաբ են :

Սէ ժէ թէ ·— (Աշխատանքի Դաշնակցութիւն - համայնավար) կը յայտարարէ թէ այս ամբողջը «հով է աշխատաւորներու համար » : Նոյն կարծիքն ունին Բանուորական Ուժը (ԷՖ Օ, ընկերվարական) Սէ ԷՖ Թէ Սէն (քրիստոնեայ) եւ Սէ ԷՖ Տէ Թէն (նախորդին բաժնուած թեւը) :

ԱՐԱԿՈՆ ԵԻ ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Չորեքշաբթի օր Փարիզի համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը Արակոնէն յայտարարութիւն մը կը հրատարակէր, ուր համայնավար մեծանուն բանաստեղծը խոստովէն կը բողոքէ այն պատիժներուն դէմ որոնց դատապարտուած են խորհրդային երկու դրադէտներ՝ Սինիավըսկի եւ Տանիէլ : Ֆրանսայի դրադէտը կը չեշտէ թէ կարելի է դէմ ըլլալ ասոնց դրածներուն եւ հեղինակները դատապարտել տուքանքի տրուած ըլլալով որ օրէնքը կ'արդիլէ հակակշռել չանցած դործերու արտածումը (Արակոն վերապահութիւն ալ կը յայտնէ այս օրէնքին մասին) բայց դիրենք ազատութենէ դրկել «կարծիքի յանցանքի» համար, կը նշանակէ նախընթաց մը ստեղծել որ աւելի վնասակար է ընկերվարութեան չահուն քան հետինականերուն իսկ դործերը :

Արակոն կը յուսայ որ «հասարակաց դատին» բարիքին համար այս դատավարութիւնը կը վերաքննուի :

Արտասահմանի կարգ մը համայնավար կուսակցութիւններ ալ դէմ են Մոսկուայի վճիռին : Այսպէս Շուէտի, Դանիոյ կուսակցական պաշտօնաթերթերը կը բողոքեն, մինչ Հռոմի Ունիթան աւելի ճիւն դիրք մը կ'որդեգրէ եւ կը դրէ թէ Խորհ· Միութիւնը «ուչ մնացած է լուծելու համար քաղաքացիին եւ պետութեան յարաբերութեանց հարցերը եւ թէ դատավարութիւնը եւ իր եզրակացութիւնը, մասնաւորաբար խիստ, չեն կրնար մեր համակրութիւնն ունենալ » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ արբանեակը յաջողութեամբ արձակուեցաւ Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9·33ին : Անունը սակայն այլեւս Զեպլիըն չէ այլ՝ տիափագոն : Առաջին լուրերու համաձայն ամէն ինչ լաւ է եւ կանոնաւոր :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈՒԼի պատասխանը Հօ Շի Մինհի նպաստաւոր արձագանգ տուած է միջազգային քաղաքական չրջանակներուն մէջ : Մոսկուա դոհ է որ Կոլի նամակէն, բայց չի ծածկեր թէ տարակարծութիւններ կը մնան Ֆրանսայի եւ Խորհ· Միութեան միջեւ : Ու Թան ալ յայտարարած է թէ կը բաժնէ Ֆրանսական տեսակէտը :

ԱԹԷՆՔի մէջ մօտ երեք հարիւր հազար հոգի համախմբուած էին Քլաֆթմոնոս հրապարակը եւ կողմնակի փողոցները լեսելու համար նախկին վարչապետ՝ Փափանդրէու : Հին արիւնը ոգեւորուած, յայտարարած է . — Ո՞ւր է պետութիւնը, չկայ, ոչ ալ Խորհրդարան, ոչ ալ Թագաւոր, ոչ ալ Թագուհի , ոչ ալ տնտեսութիւն : Օր մը պէտք պիտի ըլլայ որ մէկը հաչիւ վճարէ : Ասօքն ուղղելով թագաւորին, Փափանդրէու չեչտած է ·— «Ժողովուրդը ընտրութիւն կ'ուզէ » :

ՊԵԼՃԻՈՑ համայնավար կուսակցութեան փոխ - նախագահը՝ Ռընէ Պելէն Մոսկուայի մէջ դոհ գացած է սրտի տաղնապի մը : Ապաքինման համար Խորհ· Միութիւն կը պահուէր եւ յանկարծամահ եղած է երբ ճառ մը կը խօսէր դործատան մը մէջ :

ԵՄԻՆի մէջ նոր միջադէպեր պատահած են, Հարաւի խաղաղութեան ժողովի երկրորդ նստաչրջանէն չորս օր առաջ : Վեց եղիպտացի եւ երկու եմէն սպաներ սպաննուած են Սանաայի մէջ : Ռումբ մըն ալ պայթած է որու զոհ գացած են 25 եղիպտացի եւ հանրապետական : Միւս կողմէ միապետական պատուիրակ Շէյխ Ուճարի սպաննուած է Հարաւի մէջ :

ՍԵԴՐԱԿ ՄԻՆԱՍ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Մեր խմբագրատունը այցելեց Փրոֆ· Սեդրակ Մինաս , որ Փարիզ եկած է մասնակցելու համար «Կրօնքներու համաչխարհային ընկերութեան » համագումարին : Այս համագումարը որ առաջինն է իր տեսակին մէջ բացուեցաւ Փետրուար 16ին եւ կը վերջանայ 22ին :

Սեդրակ Մինաս , որ փրոֆէսէօր է Պոսթընի «Նորթիսթըրն Իւնիվէրսիթիին» պիտի խօսի այս Շաբաթ ժամը 14ին Հայ եկեղեցւոյ չուրջ(*) : Փրոֆէսէօրը Պէյրութի պիտի մեկնի կիրակի օր :

(*) Դասախօսութիւնը որ կը կատարուի համագումարի ընթացքին, տեղի կ'ունենայ Սալ Տէ Քոնֆերանս տը լ'Իւնիոն Լիպերալ Իպրահիթ , 24 Րիւ Քո – փերնիֆ : Մուտքը ազատ է :

կար է ընկերվարութեան չահուն քան հետինականերուն իսկ դործերը :

Արակոն կը յուսայ որ «հասարակաց դատին» բարիքին համար այս դատավարութիւնը կը վերաքննուի :

Արտասահմանի կարգ մը համայնավար կուսակցութիւններ ալ դէմ են Մոսկուայի վճիռին : Այսպէս Շուէտի, Դանիոյ կուսակցական պաշտօնաթերթերը կը բողոքեն, մինչ Հռոմի Ունիթան աւելի ճիւն դիրք մը կ'որդեգրէ եւ կը դրէ թէ Խորհ· Միութիւնը «ուչ մնացած է լուծելու համար քաղաքացիին եւ պետութեան յարաբերութեանց հարցերը եւ թէ դատավարութիւնը եւ իր եզրակացութիւնը, մասնաւորաբար խիստ, չեն կրնար մեր համակրութիւնն ունենալ » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ արբանեակը յաջողութեամբ արձակուեցաւ Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9·33ին : Անունը սակայն այլեւս Զեպլիըն չէ այլ՝ տիափագոն : Առաջին լուրերու համաձայն ամէն ինչ լաւ է եւ կանոնաւոր :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈՒԼի պատասխանը Հօ Շի Մինհի նպաստաւոր արձագանգ տուած է միջազգային քաղաքական չրջանակներուն մէջ : Մոսկուա դոհ է որ Կոլի նամակէն, բայց չի ծածկեր թէ տարակարծութիւններ կը մնան Ֆրանսայի եւ Խորհ· Միութեան միջեւ : Ու Թան ալ յայտարարած է թէ կը բաժնէ Ֆրանսական տեսակէտը :

ԱԹԷՆՔի մէջ մօտ երեք հարիւր հազար հոգի համախմբուած էին Քլաֆթմոնոս հրապարակը եւ կողմնակի փողոցները լեսելու համար նախկին վարչապետ՝ Փափանդրէու : Հին արիւնը ոգեւորուած, յայտարարած է . — Ո՞ւր է պետութիւնը, չկայ, ոչ ալ Խորհրդարան, ոչ ալ Թագաւոր, ոչ ալ Թագուհի , ոչ ալ տնտեսութիւն : Օր մը պէտք պիտի ըլլայ որ մէկը հաչիւ վճարէ : Ասօքն ուղղելով Թագաւորին, Փափանդրէու չեչտած է ·— «Ժողովուրդը ընտրութիւն կ'ուզէ » :

ՊԵԼՃԻՈՑ համայնավար կուսակցութեան փոխ - նախագահը՝ Ռընէ Պելէն Մոսկուայի մէջ դոհ գացած է սրտի տաղնապի մը : Ապաքինման համար Խորհ· Միութիւն կը պահուէր եւ յանկարծամահ եղած է երբ ճառ մը կը խօսէր դործատան մը մէջ :

ԵՄԻՆի մէջ նոր միջադէպեր պատահած են, Հարաւի խաղաղութեան ժողովի երկրորդ նստաչրջանէն չորս օր առաջ : Վեց եղիպտացի եւ երկու եմէն սպաներ սպաննուած են Սանաայի մէջ : Ռումբ մըն ալ պայթած է որու զոհ գացած են 25 եղիպտացի եւ հանրապետական : Միւս կողմէ միապետական պատուիրակ Շէյխ Ուճարի սպաննուած է Հարաւի մէջ :

ՆՈՒԻՐԵԱԼՆԵՐՈՒ ՓԱՂԱՆԳԷՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՄԱՏՈՒՆԻ

Ես երբ Յովհաննէս Ամատունին ճանչ-ցայ՝ ան 43 տարու, իր ուժերուն լիու-թեան մէջ հասուն անձ մըն էր: Միջակ հասակով, կլոր դէմքով, ակնոցները միշտ աչքերուն, սեւ մազերով բայց ե-փուն մարդու տպաւորութիւն գործող մէկը:

Թլկատինցի այս դաշնակցականը ար-դէն իր ետին ունէր կուսակցական բե-ղուն գործիչի մը դրամագլուխը:

Կանուխէն Ամերիկա մեկնած, Օսման-եան Սահմանադրութեան հայրենիք դար-ձած, եղած էր անդամ Խարբերդի մէջ կազմուած մարմնի մը, որ Թուրք կառա-վարութենէն կը պահանջէր Հայերու եւս Թուրքերու հաւասար զինուորական ծա-ռայութիւն ընելու իրաւունք:

Յ. Ամատունի Առաջին Աշխարհամար-տին կ'անցնի Կովկաս, ձեռք կը բերէ Ռոստոմի վստահութիւնը: Թիֆլիզի մէջ մաս կը կազմէ տաճկահայ մտաւորական-ներու որոնց մէջ էին Զապէլ Եսայեան, Վ. Թոթովենց, Օ. Մխիթարեան եւ ու-րիշներ:

Այս առթիւ առաքելութեամբ մը կը մեկնի Վլատիկավկաս: Շնորհիւ անգլե-րէնի տիրապետութեան՝ կապ կը պահէ Ամերիկեան Նպաստամատոյցի ներկայա-ցուցիչ Մսթըր Կրէյսիին հետ ուԿազպէկի լեռնականներու բարբարոսութենէն կ'ա-զատէ հարիւր հազար Հայութիւն:

Հայաստանի Հանրապետութեան հրա-չակումէն ետք կ'անցնի Պոլիս. կը լծուի կուսակցական պատասխանատու աշխա-տանքի եւ կը գործակցի ազգային մար-միններու: Կարեւոր դեր մը կը կատարէ առանձնապէս Ճիվանշիրի ահաբեկումէն ետք դատավարութեան հետ կապուած աշ-խատանքներու առընչութեամբ, մանա-ւանդ «Ազատամարտ»ի շէնքի հրդեհին պահուած ռումբերը անկէ փախցնելու վը-տանգաւոր գործին մէջ:

Յովհաննէս Ամատունի դաշնակցական մեր գործիչներուն մէջ եթէ չեղաւ առա-ջին գծին վրայ ամէնէն պատրաստուած-ներէն, եղաւ սակայն, իր լայն փորձա-ռութեամբ ու պարկեշտ մարդու անվի-ճելի նկարագրով լուսաւոր եւ համակրե-լի դէմք մը:

Իմ ծանօթութիւնս եղաւ իրեն հետ Պոլսէն: Եւ ասիկա հետեւեալ պարագա-յին մէջ: Իզմիրէն երբ Պոլիս հասայ, հանդիպեցայ երկրորդ անդամ ըլլալով «Ճակատամարտ»ի: Ընկերներ դիտէին դպրոցով զբաղիլս, ուստի խսկոյն առա-ջարկեցին Ետի Գուլէի Ազհ. Հիւանդանո-ցի մէկ թեւին մէջ բացուած Որբանոցի տնօրէնութիւնը: Յովհաննէս Ամատունի, որ Պատասխանատու Մարմնի գործավա-րըն էր, անձամբ խօսեցաւ այդ մասին: Ընդունեցի: Ներկայացայ Խնամատարա-կան Մարմնի ընդհ. տնօրէն ընկեր Էպլի-զաթեանի եւ պաշտօնական հրաւէրս գըր-պանած՝ փոխադրուեցայ որբանոց:

Քանի մը ամիս ետք, Ամատունի հե-ռաձայնով կը կանչէր զիս: Ներկայա-ցայ: Եգիպտոսի Կ. Կ.ին կողմէ պատգա-մաւոր նշանակուած էի Դաշնակցութեան Ընդհ. Ժողովին: Այս լուրն էր որ Ամա-տունի կը հաղորդէր ինձ: Տրուած ըլլա-լով որ Պոլսէն հեռու երկրի մը մէջ տե-ղի պիտի ունենար խնդրոյ առարկայ ժո-ղովը, որուն մասնակցողը առնուազն ա-միս մը պիտի բացակայէր Պոլսէն, ըսի Ամատունիի, թէ սխալ պիտի ըլլար հե-ռանալ նոր ստանձնած պարտականութե-նէս, եւ աւելորդ ըսի ըսաւ ստեղծել: Ա-մատունի հակառակ չդտնուեցաւ, եւ ես խնդրեցի իրմէ, այս ուղղութեամբ ալ գրել Եգիպտոս, որպէսզի ուրիշ մէկը նը-շանակեն իմ տեղս:

Ամատունի, այդ օրերուն Պոլսոյ շրջա-նի լաւագոյն մեր գործիչներէն մին էր: Քանի մը առիթներով լսած էի հրապա-րակային իր բանախօսութիւնները: Կըշ-ռուած եւ տրամաբանող մարդու արտա-յայտութիւններ էին իրենները, ու տի-րական եւ սահուն լեզուով մը:

Կարճ. ընկերական շրջանակներու մէջ Ամատունի սիրուած եւ յարգուած դէմք մըն էր: Եւ ասիկա այն օրերուն, երբ Պո-լիս կը գտնուէին մեր ամէնէն պատաս-խանատու ընկերներէն շատեր, որոնք նոր հոն եկած էին Հայաստանէն, վարչաձեւի փոփոխումի հետեւանքով:

Քեմալական ուժերու Պոլիս մուտքով (1922) բազմաթիւ Հայեր հեռացան Թուր-քիայէն: Ասոնցմէ մէկը եղաւ նաեւ Ամա-տունի, որ անցաւ Վառնա:

Երբ 1923ին ես Վառնա գացի, կրկին հանդիպեցայ Յ. Ամատունիի, որ գրեթէ ամէն օր կուգար Բարգէն Սիւնի Դաշնակ-ցութեան ակումբին մօտերը գտնուող սրճարանը, ուր կը հաւաքուէին այդ շրջանէն ամենազգի յաճախորդներ:

Ամատունի միշտ շրջապատուած կ'ըլ-լար քանի մը ծանօթներով: Անգործ էր եւ որքան լսած էի, կ'ապրէր Ամերիկա ունեցած իր ծանօթներու կողմէ եղած օգ-նութեամբ, որ մեծ բան մը ըլլալու չէր:

Հակառակ ատոր երբ սկսայ հրատարա-կել «Հրազդան»ը, Ամատունի առանց այլ-եւայլի դարձաւ անոր աշխատակից: Գրեց Մտրակ ծածկանունով շրջանի ազ-գային, սրբագրութեան արժանի որոշ խնդիրներու մասին կարգ մը յօդուած-ներ:

Թերթը, որ հրատարակչին նիւթական ոչ մէկ շահ կ'ապահովէր, չէր կրնար վարձատրել իր ռեւէ աշխատակիցը, ուս-տի, Ամատունի կը մնար անոր նուիրեալ յօդուածագիրներէն:

Իր պայմաններուն մէջ ուրիշ մը հաւա-նօրէն մտածէր աջ ու ձախ զարնուելով ապրուստի միջոցներ փնտռել իր մասին, Ամատունի սակայն, կ'ապրէր գրեթէ զրկանքով, բայց դաղափարական գործի-չէ մը պահանջուած բծախնդրութեամբ:

Մարդը իր մէջ դիտէր կարկառել կու-սակցական գործիչը, որ մնալով բարձր նիւթախանձ հաշիւներէ եւ ակնկալու-թիւններէ, կը մնար հեռու բիծ եւ ստուեր բերելէ իր հմայքին եւ պատկանած կազ-մակերպութեան:

Ու զինք ճանչցող բոլոր ընկերները կը գնահատէին Ամատունիին ազնուական այս կեցուածքը:

Ազգային ցաւեր ու խնդիրներ, օտար այդ քաղաքին մէջ կը մնային դարձեալ զինք շահագրգռող հարցեր, եւ Ամատու-նի, պահ մը մոռցած իր նիւթական ան-ձուկ կացութիւնը, կը բերէր իր անվե-րապահ մասնակցութիւնը նման հարցե-րու քննութեան:

1929ին, Ամատունի դարձեալ անցաւ Ա-մերիկա, ուր եղած էր երկար ատեն ու շրջանը պէտք ունէր իրեն: (Ընկեր Ամա-տունի մէկ - երկու տարի ալ մնաց Յու-նաստան (1926 - 1928) իբրեւ կուսակցա-կան գործիչ):

Երեք տարի իբրեւ գործիչ եւ «Հայ-րենիք»ի իբրեւ օգնական խմբագիր Պոս-թընի շրջանը մնալէ ետք, 1931ին կը հաստատուի Ֆրեզնօ, ու կը ստանձնէ «Ասպարէզ»ի խմբագրութիւնը, Մերու-ժան Օզանեանէ յետոյ:

Ներկայութիւնը եղաւ օգտակար ընկեր-ներու եւ համակիրներու համար, որով-հետեւ, իր լայն փորձառութեամբ եւ ազ-գային քաղաքական կեանքի շօշափող հարցերուն մօտէն ունեցած ծանօթու-թիւններով, կը մնար զանոնք լուսաբա-նող լաւագոյն ուժը իր շրջանին մէջ:

Գրչէ աւելի բեմի մարդ, ան հրապարա-կային իր դասախօսութիւններով կ'ոգե-ւորէր իր գտնուած շրջանը:

Օր մըն ալ լսեցինք, որ փակած էր իր աչքերը: Չուզեցինք հաւատալ ատոր: Ինչպէս պիտի չուզէինք հաւատալ կո-րուստին Մինաս Վերածինին, որ իրմէ ետք «Ասպարէզ»ի խմբագիրը նշանակ-ուած էր:

Մեր կեանքը պէտք ունէր հաւասարա-պէս, թէ՛ մէկին եւ թէ՛ միւսին: Եփուն ու պարկեշտ նուիրեալներ, որոնց ձգած պարապը երկար ատեն պիտի դառնայ զգալի:

Մեր մէջ զէնքի նուիրեալներու կողքին, գոյութիւն ունեցան մտքի նուիրեալներու անխօս եւ համեստ բազմութիւններ եւս:

Առօրեայ եւ հեւասպառ մեր վազքին մէջ, հազիւ թէ ժամանակ ունինք անդ-րադառնալու անոնց գործին ու կատա-րած դերին:

Անոնք լուռ տքնողները եղան իրենց պարտականութեան ճամբուն վրայ: Մոռ-ցան փառք եւ հաշիւ ու տարին իրենց լու-ծը:

Ուրիշ բացատրութիւն պիտի չուզէի գործածել: Լուծը. այո՛, երբ ունէին ա-մէն հնարաւորութիւն, խուսափելու կըս-կիծ ու դառնութիւն, զրկանք ու մտահո-գութիւններ պատճառող գործերէ:

Ամատունի սիրով ստանձնեց այդ բոլո-րը: Յօժարափոյթ տարաւ իրեն վըս-տահուած պարտականութիւնները եւ ա-ռաւելագոյնս դարձաւ օգտակար իր կու-սակցութեան եւ ազգին:

Համեստ հերոսներու կողքին, համեստ մտաւորականներու փաղանգի մը մէկ լու-սաւոր եւ անժանգ օղակներէն եղաւ ինք, արժանի զինք մօտէն ճանչցողներու ան-վերապահ սիրոյն ու յարգանքին:

Պիտի ուզէի, որ լուսալպոմի մը մէջ տրուէր մեր զէնքի մեծութեանց հետ դի-մաստուերը խոնարհ նման հերոսներուն, որոնց վաստակը, քրտինքը եւ արցունքը ունեցան ազատագրական պայքարի ճամ-բուն վրայ, իրենց պատուոյ տեղը նոյն-պէս:

Գալոց սերունդներուն ձգուելիք լաւա-գոյն յիշատակարանը պիտի ըլլար նման գործ մը, անոր մէջէն դիտելու համար արեան ճանապարհին պայքարի դրօշը ի-րենց ձեռքը դէպի մահ գացողներու շքա-թափօրը:

Ըլլան կռուի ճակատներու վրայ ինկող թէ ռազմահեռու դիրքերու վրայ մահա-ցող, անոնք բոլորն ալ արժանի են մեր յարգանքին ու սիրոյն, որովհետեւ, ինք-նամատոյց, յաճախ, գտնուեցան անոնք վտանգի գիծերուն առջեւ, զենուելու պատրաստ: Ճակատագիրը ուզեց, որ ո-մանք իյնան կռուի մէջ, իսկ ուրիշներ, անոնց չափ նուիրեալ, զերծ մնան այդ ձեւ փառքէն, յետագային իրենց գաղա-փարի ընկերներուն կորուստը փառակեր-տելու եւ սգալու համար:

Ամատունի դարձաւ վերջիններէն:

ՎԱՐԴԱՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ՊՈԼՍՈՅ ՅՈՅՆԵՐԸ

Ա.

Թուրքիոյ ներքին նախարար Ֆարուք Սուքան վերջերս յայտարարեց թէ Թուր-քիոյ մէջ կը մնան միայն 76 յունահպա-տակ Յոյներ: Անոնցմէ 48 հոգի, որոնց Թուրքիա բնակութեան հրամանագիրը լրանալու վրայ է, Մարտ ամսուան մէջ պիտի արտաքսուին, մնացեալ 28 հոգին ալ պիտի ստիպուին Թուրքիայէն դուրս գալ Ապրիլ երեսունէն առաջ:

1963ի Դեկտեմբերէն ի վեր, երբ կիպ-րական տագնապը ձգտուած կացութիւն մը կը ստեղծէր Աթէնքի եւ Անգարայի միջեւ, աւելի քան 12 հազար Յոյներ հե-ռացան Թուրքիայէն: Այս առթիւ, ժիւ-լիէն Լը Մույն, հետեւեալ յօդուածը հը-րատարակած է Լը Մոնտի մէջ. —

Լօզանի համաձայնութիւնը, որ վերջ տուաւ Յոյներու «1922ի դժբախտ արշա-ւանքին» եւ Թուրքերու «անկախութեան յաղթական պատերազմին», կը պարունա-կէր Պոլսոյ յոյն գաղութը պաշտպանող յօդուած մը: Այսպիսով, յոյն գաղութը քառասուն տարիներ կրցաւ խաղաղ ապ-րիլ, եւ մեծ մասով եղաւ բարեկեցիկ ու հարստացաւ:

Կիպրոսի տագնապին յանկարծակի ծան-րացումը, 1963ի Դեկտեմբերին, խախ-տեց Աթաթուրքի եւ Վենեզելոսի կնքած «բարեկամութիւնը»: Կրկին փոխադարձ անվստահութիւն, կրկին թշնամութիւն: Յունաստան նեցուկ կը հանդիսանար Մա-կարիոսի եւ Իսմէթ Ինէօնիւ հակադար-ձելու համար Աթէնքի, որոշեց զրկել Պոլ-սոյ Յոյները այն առաւելութիւններէն, զորս 1930ին, ուրեմն Լօզանի ժողովէն բաւական ուշ, մասնաւոր համաձայնա-գրով մ շնորհած էին իրենց: 1964ի Մարտին այս համաձայնագրին ջնջումը գործադրութեան դրուեցաւ Սեպտեմբե-րին: Այս թուականէն ետք հելլէն քաղա-քացիները, նկատուած իբրեւ պարզ օտա-րականներ, այլեւս պիտի չկարենային նորոգել Թուրքիա բնակութեան իրենց արտօնութիւնը: Պիտի մեկնին, գրեթէ ամէն ինչ Թուրքիա թողուցած, որովհե-տեւ իրենց ինչքերն ու հարստութիւնը չեն կրնար այլեւս փոխանցել կամ տեղա-փոխել: Ոմանք, անձնական պիտակի տակ — գրեթէ հազար հոգի — նախապէս արտաքսուած են արդէն հակաթուրք քա-րոզչութիւն տարած ըլլալու ամբաստա-նութեամբ: Տասը հազարի չափ յոյն քա-ղաքացիներ կային Պոլսոյ մէջ, այդ շրջ-ջանին, եւ կը կազմէին ամէնէն կենսու-նակ ու միատարր գաղութներէն մին: Հիմա Պոլիս կը մնան քանի մը տասնեակ Յունահպատակներ միայն, որոնք ամէն-քն ալ ստիպուած են շուտով հեռանալ Թուրքիայէն:

ԵՈՒՆԱՆԼԻ ԵՒ ՌՈՒՄ

Լօզանի բանակցութիւններուն, ինչպէս

ԱՆՏԱՌՈՒՄ

—*—

Ա.

«Սուսանա» գեղեցիկ անտառն սկիզբ է առնում Գորիսի եւ Ղափանի սահմանա-գլխից եւ տարածւում դէպի հարաւ, դէպի Արաքսի հովիտը: Դա բաւական մեծ անտառ է՝ բազմաթիւ մեծ ու փոքր բացատներով:

Բացատներից մէկում արածում էր ոչ-խարի հօտը, որին հետեւում էին հովիւ Տիգրանը եւ նրա կրտսեր ընկերակիցնե-րը՝ Միրանն ու Գառնիկը: Բացատի կեանքն աւելի է աշխուժանում, երբ մի-ջատների բազմաձայն համերգին միանում է անտառում թաքնուած թռչունների եր-գը, երբեմն տեւական, երբեմն՝ ընդ-հատուող եւ կցկտուր:

Ցանկարծ թռչունների երգն ընդհա-տեց: Անտառում երեւաց սաւառնող բա-զէն: Բոլոր փետրաւորները երկիւղից կծկուել էին, թաքնուել ծառերի խիտ տերեւների մէջ: Բազէն մի քանի պտոյտ գործեց, յետոյ նստեց մի բարձր ծառի:

Այդ ժամանակ Տիգրանը նստած հաց էր ուտում ու նայում դիմացի ծառերին: Մէկ էլ անտառի խորքից կաչաղակների կչկչոց լսուեց: Հովիւներն ականջները սրեցին:

— Ի՞նչ կը լինի, — շշուկով հարցրեց Միրանը:

— Ո՞վ դիտէ, — պատասխանեց Գառ-նիկը:

— Եթէ կաչաղակները կչկչում են, ու-րեմն մի բան կայ, — իր կարծիքը յայտ-նեց հովիւ Տիգրանը, որ փորձուած որ-սորդ էր:

Պատանիները որոշեցին գնալ անտառ ու խնդրեցին, որ Տիգրանն էլ գայ իրենց հետ:

Երբ մտան անտառի խորքը, նրանց դի-մաց ցանկապատի նման մի բան երեւաց, որի ներսի կողմում խոճկորներ երեւա-ցին: Մօտեցող մարդկանց տեսնելով կա-չաղակները թռան: հեռացան այնտեղից: «Ցանկապատի» վերեւում մի ժայռա-կտոր կար: Բարձրացան այդ ժայռի վրայ եւ ինչ տեսան. «ցանկապատի» յե-տեւում վայրի խոզի բոյն կար, որի մէջ խլվլում էին հինգ - վեց օրական խոճ-կորներ: Խոճկորները մարդկանց ներկա-յութիւնից սարսափած իրար հրմշտկում էին, տեղ փնտռում, որ դուրս փախչեն, բայց մայրն այնպէս էր սարքել բոյնը, որ դուրս գալու հնար չկար:

Քեռի Տիգրանը նայում էր խոճկորնե-րին ու զարմացած խօսում:

— Յիսուն տարուայ որսորդ եմ, բայց չդիտէի, որ վայրի խոզը կարող է էս-պէս բոյն շինել, որ ձագերին թողնի մէջը ու ինքը գնայ կեր ճարելու: Ես էլ կար-ծել եմ, թէ ձագերին միշտ հետը ման է ածում:

Մայր խոզը ձագերի ապահովութեան համար ահագին փայտ ու թուփ էր տե-ղափոխել ժայռի ստորոտը: Բոյնը կա-ռուցուելիս նա գրել էր մեծ փայտեր, յետոյ ուղղահայեաց «պատել» էր թփե-րով: Եւ որպէսզի թփերը ամուր մնան, նրանց յետեւից հորիզոնական երկար փայտեր էին դրուած, իսկ բոյնը դրսից պատած էր փշոտ ճիւղերով: Բնի ներսում գետինը խոր փորուած էր եւ հողը լցուած պատերի տակ: Այդ փոսում մայր խոզը կուտակել էր չոր խոտ ու մամուռ, եւ իր խոճկորների համար փափուկ անկողին սարքել:

Խոզի բոյնը, որ դրսից բերդի նման անմատչելի էր թւում՝ փափուկ էր, տաք ու յարմար:

— Դէ, բաւական է, հիմա սրանց մայ-րը կը գայ ... Գնանք... երեւի ջրի է զը-նացել կամ ուտելիք բերելու, — ասաց հովիւ Տիգրանը:

— Բա գոճիներին չտանե՞նք, — հար-ցրեց Միրանը:

— Շատ են փոքր, առանց մօր չեն ապ-րի, մեղք են:

Ս. ՕՐԲԵԼԵԱՆ

կը վկայէ 1923 Յունուար 10ի նիստին ա-
տենագրութիւնը, Պոլսոյ Յոյները կը
հաշուեն երեք հարիւր հազար, — յունա-
հպատակ թէ թրքահպատակ — որոնց հա-
մար դաշնակից բանակցողները Պոլիս մը-
նալու երաշխիքը կը ստանան: Պոլսոյ յու-
նական այս գաղութին մեծ մասը յունա-
կան հպատակութիւն չունէր (այդ թուա-
կանին Աթէնքի յեղափոխութեան հարիւ-
րամեակն է ճիշդ): Զանոնք իրարմէ զա-
նազանելու համար յունահպատակները կը
կոչեն թուրքերնէ Եունանլի, եւ թրքա-
հպատակ յոյն օրթոտոքսները՝ Ռում:

Տակաւին քանի մը տարի առաջ շուրջ
վաթսուն հազար Ռումեր կ'ապրէին Վոս-
փորի ափերուն եւ Իշխանաց կղզիին մէջ:
Այսօր, մօտաւոր գնահատումներու հա-
մաձայն, անոնցմէ կը մնան հազիւ 35-40
հազար: Եւ սակայն, թուրք կառավարու-
թեան վերջին յայտարարութիւններուն
համաձայն, ոչ մէկ ձեւով հալածանքի
ենթարկուած է թրքահպատակներու այս
հատուածը՝ որ միւս բոլոր ազգութիւնն-
երուն պէս նոյն իրաւունքները կը վայե-
լէ: Ռումերուն թիւը նուազած է, որով-
հետեւ Թուրքիայէն կը հեռանան կամո-
վին: Բազմաթիւ գործաւորներ, մասնա-
ւորապէս ոսկերիչներ եւ կաշեգործներ,
ինչպէս նաեւ պաշտօնեաներու մեծ թիւ
մը կը գաղթեն Թուրքիայէն:

Ինչո՞ւ կամովին այս գաղթերը: Որով-
հետեւ, իրականութեան մէջ, անցագիր-
ներն են միայն որ իրարմէ կը զանազանեն
Եունանլիներն ու Ռումերը: Երկու հատ-
ուածներն ալ կ'ապրէին միասին, իրենց
եկեղեցիներորն շուրջ խմբուած, յունական
փոքրիկ թաղերու մէջ, Պոլսոյ հսկայ
խառնակոյտին մէջ պահելով իրենց բար-
քերը, լեզուն, աւանդութիւնները: Ան-
հաւանական է որ որեւէ ձեւի անվստա-
հութիւն ներշնչած ըլլան թուրք կառա-
վարութեան թէ բնակչութեան: Դեմոկ-
րատ նախկին զեկավարները դատող Բար-
ձը Ատեանէն (1960 1961) պիտի յայտ-
նուէր թէ 1955 Սեպտեմբեր 6 - 7ի դէպ-
քերը, որոնք անգթօրէն հարուածեցին
յոյն համայնքը, թերեւս այնքան ալ ինք-
նաբուխ պոռթկում մը չէին, ինչպէս կը
կարծուէր նախապէս: Երբեմն երբեմն ու-
սանողները «քաղաքացի, թրքերէն խօ-
սէ'»ի պայքար մը կը շղթայազերծէին,
որուն տարողութիւնը սակայն սահմանա-
փակուած էր եւ ժամանակաւոր, փաստե-
լով հանդերձ թէ յոյն գաղութը իր մէջ
ձուլելու, իւրացնելու հարցը Թուրքիոյ
համար կը մնար անլուծելի:

Ըսուած է թէ յոյն համայնքը նախան-
ձելի դարձած էր իր հարստութեամբը.
մակերեսային դատում մը պիտի ըլլար
սակայն Պոլսոյ «Յոյներուն» մէջ տեսնել
միմիայն մեծ վաճառականներէ եւ գոր-
ծատէրերէ կազմուած դաղութ մը: Ընդու-
նելով հանդերձ թէ Ռումերուն մէջ կա-
րելի է թուել «մեծ քաղքենիներ», պէտք է
ըսել թէ յունահպատակները ընդհանրա-
պէս բարեկեցիկ էին: Բայց կար նաեւ
խեղճ մարդոց բազմութիւն մը, կապ-
ուած իրենց պապենական հողին, որոնք
համեմատաբար միջակ կեանք մը կ'ապ-
րէին: Ինչ որ իրապէս հարուստ էր եւ
կրնար ուշադրութիւն գրաւել, աւելի յոյն
համայնքին հաստատութիւններն էին, —
ընկերակցութիւններ, դպրոցներ, մար-
զական կամ երիտասարդական ակումբ-
ներ: Իրականութիւն է նաեւ թէ հակա-
ռակ բարձր, գրեթէ կամայական տուր-
քերուն մասին եղած ու գրուած խօսքե-
րուն, որոնց ենթարկուած էին Թուրքիոյ
մէջ Յոյները — իրենց իրական կամ են-
թադրեալ — հարստութեան պատճառով,
հարկ է նշել նաեւ թէ այս մարդիկը շատ
աւելի երջանիկ էին Պոլսոյ մէջ քան թէ
Յունաստանի: Եունանլիներուն գլխաւոր
առաւելութիւնը այն էր որ զերծ էին
զինուորական ծառայութենէն. կարելի է
բաղդատել վիճակնին Յունաստանի իրենց
հայրենակիցներուն հետ, մանաւանդ Յու-
նաստանի համար այնքան մահացու 1939-
1945ի շրջանին, երբ անդին Թուրքիա պա-
տերազմէն չէր իսկ մասնակցեր:

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԸ

Բայց անշուշտ Եունանլիներուն հան-
դէպ ունեցած համակրութիւնը չէ որ
Ռումերու կամովին գաղթին գլխաւոր
պատճառը կը հանդիսանայ: Աւելին կը
գաղթեն, որովհետեւ վերջին յենարանը
որուն կը կռթնէին, Լօզանէն ետք միակ
բարոյական եւ կրօնական իրենց նեցուկը՝
տիեզերական պատրիարքութիւնը, այսօր
վտանգուած կը թուի իրենց:

Եթէ երբեք պատմութիւն մը կայ որ
գլխապտոյտ տայ, դարաւոր այս հաս-
տատութեան կեանքն է: Աթենակորաս,
որուն Եկեղեցւոյ մերձեցման համար ա-
ռած քայլերը ծանօթ են, այսօր իր պատ-
րիարքութեան տուած է զուտ կրօնական
նկարագիր մը: Նոյն բանը կարելի չէ ը-
սել սակայն իր նախորդներուն մասին, ո-
րոնք երբեմն աւելի հելլէնականութեան
ջատագովներն էին քան թէ քրիստոնէու-
թեան: Լօզանի ժողովին մէջ Իսմէթ Ի-
նէօնիւ կը պահանջէր Պոլիսէն հեռացնել
աթոռը հարստութեան մը, որուն օրուան
իշխանաւորը՝ Մէլէցիոս Դ. պատրիար-
քը, 1922ին բացէ ի բաց աղօթած էր ու
հրահանգած որ աղօթեն Մուսթաֆա Քե-
մալի բանակին դէմ հելլէն գունդերու
յաղթանակին համար: Տիեզերական
պատրիարքարանը այսօր Պոլսոյ մէջ իր
գոյութիւնը կը պարտի ժողովին մէջ
Անգլիոյ ներկայացուցիչ լորտ Քըրզընի,
կորսնցնելով սակայն վարչական եւ իրա-
ւական բոլոր մենաշնորհները զորս սուլ-
թանները, իրենք ալ աստուածպետական,
ձգած էին իրեն: Վենեզելոս, գիտակից թէ
Թուրքիոյ այս տեսակէտը կուգար Թուր-
քիոյ հանդէպ Մէլէցիոսի բռնած դիրքէն,
ստիպուեցաւ մղել պատքրարքը որ Յու-
նաստան քաշուի եւ հրաժարի, ինչ որ ը-
րաւ արդէն Աթոս լեռը առանձնանալէն
ետք:

Նախ քան պատրիարքին քաշուիլը, նոր
եւ տարօրինակ անձնաւորութիւն մը,
Փափա Էֆթիմ, որուն որդին Թուրկութ
Էրէնէրոլ ինքզինքը կը կոչէ այսօր ներ-
կայացուցիչն ու շարունակողը, Թուր-
քիոյ մէջ օրթոտոքս եկեղեցիին նոր ըմ-
բըռնումներով պիտի դար խռովել յոյն
գաղութն ու պատրիարքարանը: 1922
Հոկտեմբերին Պոլիս զրկուած Թանի մաս-
նաւոր թղթակիցը (որ հինգ տարի հոն
պիտի մնար), Փօլ Ժանթիզոն, կը պատ-
մէ «Ֆէնէրի մէջ անակնկալ խուժումը
քանի մը հարիւր ցուցարարներու, բոլորն
ալ Կալաթայի Յոյներ, որոնք, սարսա-
փած անշուշտ քեմալականներու մերձա-
ւոր ժամանումէն, իբրեւ թուրք քաղա-
քացիներ կուգան ցոյց մը կատարելու
Մէլէցիոս պատրիարքին դէմ, զոր կը
մեղարդեն Յոյներուն ի նպաստ քաղա-
քական գործունէութեամբ. կը նախատեն
քահանաները, կը ջախջախեն կահ կարա-
սիները, կ'անարգեն իրենց կրօնապետը,
կը փորձեն նոյնիսկ Ֆէնէրէն դուրս բերել
զայն, երբ տեղւոյն վրայ փութացած
Ֆրանսացի ոստիկանները կը ստիպուին
պաշտպանելու օրթոտոքս Եկեղեցիին պե-
տը իր իսկ հօտին դէմ»:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՏԵՐԵՒԱԹԱՓ

—o—

Փետրուար 9ին Նիսի մէջ մեռաւ ազ-
նիւ Հայ մը՝ Թորգոմ Սարգիսեան, որ եր-
կար տարիներ անձնուիրաբար ծառայած
էր Ֆրանսական բանակին մէջ եւ արժա-
նացած բազմաթիւ շքանշաններու:

Ողբացեալը ծնած էր Տրապիզոն, 1888
Մարտ 19ին: Եղբայրներէն մէկը՝ Գուր-
գէն սպաննուած է Տրապիզոնի կուսա-
կալ տխրահռչակ Ճեմալ Ազմիի դէմ կա-
տարուած մահափորձին ընթացքին:

1904ին ծննդավայրէն կ'անցնի Սոխում,
ուր տարի մը մնալէ ետք, կը մեկնի
Մարսէյլ: 1914ին կ'արձանագրուի կամա-
ւոր Ֆրանսական բանակի մէջ եւ կը մաս-
նակցի զանազան ճակատամարտերու:

1918ին կը մեկնի Փորթ Սայիտ, հուսկ
ուրեմն Կիպրոս, Ալեքսանտրէթ, Տէօրթ
Եոլ, Ատանա, Մերսին: Ամենուրեք ցոյց
կուտայ քաջութեան, անձնուիրութեան եւ
հայրենասիրութեան սքանչելի օրինակ-
ներ, արժանանալով բանակի զեկավարնե-
րուն գնահատանքին:

Համաշխարհային երկրորդ պատերազ-
մի ընթացքին եւս քաջաբար կը կռուի
Ֆրանսական դրօշին տակ, զանազան ճա-
կատներու վրայ:

1961ին կը ստանայ պատուոյ Լեգէոնի
շքանշանը:

Թորգոմ Սարգիսեան հայրենանուէր
մարտիկ մըն էր:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹԵՍԱՂՈՆԻԿԷԻ մէջ Յունուար 15ին իր
մահկանացուն կնքեց մեր անձնուէր եւ
հաւատաւոր ընկերներէն Համբիկ Գաս-
պարեան: Ողբացեալը տարիներ շարու-
նակ եղած էր «Ազատ Օր»ի Թեսաղոնիկէի
պատուակալ գործակալը եւ մեծ բծախնդ-
րութեամբ եւ խղճմտութեամբ կատարած
է իրեն վստահուած այդ գործը:

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ երգահան Օր. Արուսեակ
Այնթապլեանի երաժշտական մէկ գործը
բարձր գնահատութեան արժանացաւ Պօ-
ղոս Զ. Պապին կողմէ: Երգահանին գոր-
ծերուն ընդհանուր նկարագիրը տխրու-
թիւնն է, ինչպէս՝ «Արցունքները», «Մը-
խիթարութիւնը», «Շիրիմի մը վրայ», «Հրաժեշտ», «Զղջում«, «Յիշատակ», «Տխրութիւն» եւայլն:

ՀԱԼԷՊԻ Էմմանուէլ եկեղեցիի սրահին
մէջ տեղի ունեցաւ արուեստի երեկոյ մը,
կազմակերպութեամբ «Էմմանուէլ» Եր-
րիտ. Միութեան:

ՀԱԼԷՊԻ Համազգայինի «Մարտիկեան»
սրահին մէջ տեղի ունեցաւ երաժշտական
հարցամրցումի երեկոյ մը, կազմակեր-
պութեամբ միութեան գեղարուեստի
յանձնախումբին:

Այս նորաձեւ եւ օգտակար երեկոյթը
մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծած է:

ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ նկարիչ Սիմոն Սամսոն-
եան Պէյրութի մէջ ցուցահանդէս մը
կազմակերպեց: Սամսոնեան 1964ին ար-
ժանացած էր Գահիրէի ցուցահանդէսի
ոսկի մետալին: Իր նկարներէն մէկ քա-
նին գնուած են Գահիրէի պետական թան-
գարանին կողմէ:

ՄԱՐԱՇԻ աղէտին 46րդ տարեդարձին
առիթով, Պէյրութի թաղերէն Նոր Մա-
րաշի Ս. Քառասնից Մանկանց եկեղեցիին
մէջ տեղի ունեցաւ պատարագ եւ հոգե-
հանդիստ: Հոգեճաշին ներկայ գտնուե-
ցան Խորէն Կաթողիկոս, Իգնատիոս Պետ-
րոս ԺԶ. Պաթանեան պատրիարք, Վեր.
Յ. Ահարոնեան եւ ուրիշներ:

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Երեք տեսակ գրողներ կան: Անոնք որ
բան մը չեն ըսեր, բայց, լաւ կերպով
կ'ըսեն: Ուրիշներ՝ որ շատ բան կ'ըսեն,
բայց, գէշ կերպով կ'ըսեն: Ամէնէն գէ-
շերը անոնք են, որ բան չեն ըսեր, ու
գէշ կերպով կ'ըսեն:

ՃԻՈՎԱՆՆԻ ՓԱՓԻՆԻ

×

Քաղաքականութիւնը՝ օդերեւութաբա-
նութեան մէկ գլուխն է: Օդերեւութաբա-
նութիւնը՝ օդի հոսանքներու գիտութիւ-
նը է:

ԷՏՈՒԱՐ ԷՐԻՕ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (56)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

Ճարտարագէտը այն օրը մինչեւ իրի-
կուն քարայրէն դուրս չելաւ: Իր փոր-
ձերը շարունակեց եւ տեսաւ որ ադա-
մանդը իրարու ետեւէ տասը ծակերու մէջ
մտնելէ ետք դուրս կը մղուէր եւ ամէն
անգամուն ալ քարայրը կը ցնցուէր. ա-
ռաջին ծակին մէջ մտած ատենը՝ մէկ
ցնցում, երկրորդ ծակին մէջ մտած ա-
տենը՝ երկու ցնցում, երրորդին՝ երեք,
եւ այսպէս մինչեւ տասներորդը՝ տասը
ցնցում: Ճարտարագէտը տեսաւ նաեւ որ
իւրաքանչիւր ցնցում անխտիր ճիշդ մէկ
րոպէ կը տեւէր:

Ամէն անգամ որ ադամանդը ծակ մը կը
մտնէր, Զարտաք ձեռքի կաւիճովը այդ
ծակին վրայ գիծ մը կը քաշէր: Երբ ան
տասներորդ գիծը քաշեց, տեսաւ որ տա-
սը գիծերը իրարու միանալով հինգ ճա-
ռագայթով աստղ մը կը ձեւացնէին:

Այս անգամ հանճարեղ ճարտարագէտը
աստղը պատին վրայ գծելէ ետք, գնաց
իր երկու ընկերները կանչեց եւ ըրած
գիւտը անոնց ցոյց տուաւ:

Ադամանդը ձեռքը, գծած աստղին դէմը
անցաւ եւ ձախ կողմի ծակէն սկսելով,
գոհարեղէնը իրարու ետեւէ ծակերուն
մէջ խոթեց: Այս անգամ զարմանքով
տեսաւ որ ադամանդը ամբողջութեամբ
կ'երթար ծակերուն մէջ կը մտնէր եւ ա-
մէն անգամ քարայրը ոչ թէ կը ցնցուէր,
այլ այդ ահագին ժայռը մէյ մէկ քիչ ետ
կը քաշուէր:

Բայց զարմանալին հոն էր որ, ամէն
անգամ որ ադամանդը ծակէ մը դուրս
մղուելով Զարտաքի ափին մէջ կ'իյնար,
թանկագին գոհարեղէնը հոգի ունեցող
արարած մը կը դառնար եւ ամբողջ քա-
րայրը իր լոյսովը ողողելէ ետք դարձեալ
իր լոյսը կը մարէր:

Փիէր եւ Մօրիս, ապշահար, առանց բե-
րաննին բանալու, ճարտարագէտին բեր-
նէն կախուած, անոր երեսն ի վեր կը
նայէին:

Զարտաք Կանաչ Ադամանդին ցոլար-
ձակները (Ֆասէթա) համրեց: Գոհարե-
ղէնը տասնը մէկ ցոլարձակ ունէր:

Ճարտարագէտը երբ այս գիւտը ըրաւ,
ուրախութիւնէն սարսռաց:

Զարտաք դողդոջուն ձեռքով մը ադա-
մանդը գծած աստղին կեդրոնին մօտե-
ցուց:

Ինչ դժբախտութիւն ...:

Հազիւ թէ թանկագին գոհարեղէնը
աստղին կեդրոնին մօտեցած, քարայրը
ցերեկուան պէս լուսաւորուեցաւ ..., կա-
նաչ կայծակ մը դուրս պոռթկաց աստ-
ղին կեդրոնէն ..., աստղին հինգ ճառա-
գայթներուն ծայրերը հրթիռներու պէս
բռնկիլ սկսան ... եւ ապա... ամէն բան
մարեցաւ եւ քարայրը մթութեան մէջ մը-
նաց:

Զարտաք յուսահատական աղաղակ մը
արձակելով ձեռքը ետ քաշեց եւ վար չիյ-
նալու համար պատին կռթնեցաւ:

Բայց քարայրին մէջ անհանդարտ աղ-
մուկ մը լսուեցաւ ...: ճռնչիւն մը, ո-
րուն՝ յաջորդեց խուլ դղրդիւն մը:

Երեք անվախ ընկերները ահ ու սարսա-
փի մատնուած, շուարած մնացին ...:

Ի՞նչ ընել պէտք էր ...: Խորհրդաւոր
աստղը Կանաչ Ադամանդը կլանած էր ..:

Ազմուկը այս անգամ տարօրինակ խը-
ժըլտուքի մը փոխուեցաւ ...:

Երեք բարեկամները զարմացական ճիչ
մը արձակեցին:

Հսկայ ապառաժին մակերեսը նոր ճամ-
բայ ելլող շոգեկառքի մը վայրաշարժին
պէս դանդաղ ետ քաշուելով լերան մէջ կը
մտնէր ...:

Սուլթան Սէլիմ առաջինի գանձին դու-
ռը բացուած էր ...: Բայց ի՞նչ եղած էր
արդեօք Կանաչ Ադամանդը:

—o—

ԼՐՏԵՍԸ

Ամբողջ շաբաթ մը, բանակատեղիէն
շարժուն ապառաժը խորհրդաւոր երթե-
ւեկները իրարու յաջորդեցին, Երեք բա-
րեկամները մտահոգութիւն եւ իրարան-
ցում ցոյց կուտային:

Գիշեր ատեն քարայրէն դուրս ելած ա-
տեննին յաճախ ձեռքերնին փոքրիկ պար-
կեր կը տեսնուէին: Անոնք այդ պարկե-
րը զգուշութեամբ բանակատեղին փոխա-
դրելով իրենց վրաններուն մէջ կը տեղա-
ւորէին:

Երբեմն պարկերը այնքան ծանր կ'ըլ-
լային որ, երեք բարեկամներ զանոնք շալ-
կած բանակ վերադարձած ատեննին ա-
րիւն քրտինք մտած կ'ըլլային:

Իրիկուն մը, անոնք Իպրահիմը, Էլ-
Հուսէյինը եւ Սաղիրը իրենց վրանը կան-
չելով ժողով դումարեցին: Խորհրդակ-
ցութիւնը երկար տեւեց: Կէս գիշերին,
Մօպրէ Իպրահիմի եւ Սաղիրի հետ ձիե-
րուն դտնուած տեղը ուղղուեցաւ:

Մօպրէ Իպրահիմ եւ Սաղիր արաբական
ձիեր հեծնելով գիշերանց կայծակի ա-
րագութեամբ ճամբայ ելան:

Յաջորդ առաւօտուն Մօպրէ եւ Իպրա-
հիմ վերադարձան:

ՓԻԷՐ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

Այրի Տիկին Էլիզ Գույումճեան, Տէր եւ Տիկին Արթօ Գույումճեան եւ զաւակները, Պ. Ալեքսանտր Գույումճեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝

ԱՒԵՏԻՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Փետրուար 17ին, 71 տարեկանին, իր բնակարանը՝ Ռիւ տ'Անկէն :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ առաւօտ (Փետր. 19) ժամը 10·30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Մորսան Սիւր Օրժի գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՅԱՌԱՋ — Մեր ցաւակցութիւնները այրիին եւ զաւակներուն :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Օհան Տակառեանի մահուան առթիւ, Տարօն - Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ողբացեալին այրիին, զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն :

×

Կապ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը, իր խոր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Տէր - Գէորգեանի ողբ. Ա. Փիլիպպոսեանի կսկծալի մահուան առթիւ (Ամերիկա) :

Նոյնպէս վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Վարժապետեանի եւ իրենց բոլոր պարագաներուն, իրենց եղբօր եւ ազգականին՝ ողբացեալ Ենովք Վարժապետեանի մահուան առթիւ, եւ այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի երեսուն Ֆրանք կը նուիրէ ազգային առաջնորդարանին :

×

Կապ. Խաչի Մարսէյլի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Պ. Վահրամ Թորօկանեանի եւ իր բոլոր պարագաներուն, իրենց կնոջ եւ ազգականին ողբ. Օ. Թորօկանեանի մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակնի երեսուն Ֆրանք կը նուիրէ Մուրատ - Ռափայէլեան նախկին աշակերտաց միութեան :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Տարօնեան, փոխան ծաղկեպսակի Օհան Տակառեանի մահուան առթիւ յիսուն Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Կիրակոս եւ Փերուզ Միրաքեան հետեւեալ նուէրները կ'ընեն իրենց կնքահօր՝ Յովհաննէս Հապէչեանի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ, — 30 Ֆր. Արնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ, 15ական Ֆր. Կարմիր Խաչին, Կապ. Խաչին եւ Աղքատախնամին: (Ստանալ «Յառաջ»էն) եւ քսան Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Գրիգոր Գաբրիէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նշան Նաճարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Եղիա Գաբրիէլեան եւ զաւակները իրենց կնոջ, մօր, աղջկան, քրոջ եւ հարսին՝ ՄԱՐԻ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆԻ դառնաղէտ մահուան տխուր առիթով, շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք հեռագրով, ծաղկեպսակով, նուիրատուութեամբ եւ ներկայութեամբ բաժնեցին իրենց կսկծալի սուգը :

Կապ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղս շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Տէր - Գէորգեանէ քսան Ֆրանք, ողբացեալ Ա. Փիլիպպոսեանի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը Օսափ. կայանին համար շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Միհրան Յուսէփեանէ եւ Տէր եւ Տիկին Կարպիս Յուսեփեանէ 50ական Ֆրանք, Ովսաննա Բալայեանի մահուան քառասունքին առթիւ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ՝

ON DEMANDE

Entrepreneurs, aides-coupeuses et ouvrières à domiciles qualifiées pour travail soigné.

S'adresser :

JASMINE

19, Fbg. St. Denis — PARIS (2e)
TAI. 58-33

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կարուհի մը աթըլիէի մէջ աշխատելու համար: Դիմել՝

CONFECTION DE PARIS
19, Bd. Saint-Denis — PARIS (2e)
Հեռաձայն 236 - 48 - 77

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի :

Կիրակի, (Փետր. 27) ժամը 17ին Սալ Ֆրանքօ - Սիւիս, 10 Աիւ տէ Մեսաժըրի, (Մեթրօ Փուասոնիէռ):

Կը նախագահէ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ
Կը խօսի Ընկերներ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ եւ Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ :

Մուտքը ազատ է

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին Ահարոնեան ակումբը, կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի :

Կը նախագահէ Ընկ. Յ. ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆ
Կը խօսի Ընկ. Ա. ՊՕՅԱՃԵԱՆ
(Ռոմանէն)

Անակնկալներ (Ընկ. Քէփէնէկեանէ) :
Ջերմութիւնը ապահովուած է :

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Այս Կիրակի օր, Բուն Բարեկենդան է : Սկիզբ Մեծի Պահոց: Այս Կիրակիէն ըսկըսեալ, Հայց. Եկեղեցւոյ կարգերուն համաձայն, խորանին վարագոյրը փակ կը մնայ ի նշան Ադամի եւ Եւայի դըրախտէն արտաքսումին: Այսօրուընէ ըսկըսեալ մինչեւ 16 Ապրիլ ներառեալ պսակ օրհնել արգիլուած է :

×

ՄԵԾ ՊԱՀՈՑ ընթացքին ամէն Հինգշաբթի պատարագի կը կատարուին ԱՐԵՒԱԳԱԼի ժամերգութիւն, սկսեալ Փետր. 27ի Կիրակիէն: Այս շրջանին հոգեհանգստեան արարողութիւնները տեղի կ'ունենան պատարագի եւ Արեւագալի միջեւ:

×

ՄԵԾ ՊԱՀՈՑ ընթացքին ամէն Հինգշաբթի երեկոներ ժամը 7ին տեղի կ'ունենան ՀՍԿՈՒՄԻ արարողութիւն — եւ կը տրուի աւուր պատշաճի քարոզ ըստ հետեւեալ կարգի. —

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր Եկեղեցի.— ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ երեկոներ :

Այֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցի. — ՈՒՐԲԱԹ երեկոներ :

Առնուվիլ Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցի. — ՈՒՐԲԱԹ երեկոներ :

×

Ամէն Շաբաթ երեկոներ ժամը 4ին կը կատարուի Կիրակամուտի արարողութիւն :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի, կը կատարուի «Սրբոց Վարդանանց» տօնակատարութիւնը, եւ Հայրապետական մաղթանք՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Տ. Տ. Վազգէն Վեհափառ Հայրապետի անուանակոչութեան առթիւ :

Պատարագի աւարտին՝ պիտի կատարուի հոգեհանգիստ բոլոր մեր նահատակներուն եւ ննջեցեալներուն հոգիներուն համար :

Հանդիսութեանց պիտի նախագահէ ՅԱԿՈԲ ԵՒՊՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, որ պիտի խօսի Վարդանանց նահատակութեամբ ազգիս կտակուած հոգեկան ժառանգի արժէքին մասին: Ժամերգութիւն 8, պատարագ, 10 քարոզ, 11 Մաղթանք 11·30:

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻ, ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՄԲԻ ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԵՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿ

Հովանաւորութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

Նախագահութեամբ՝ Պ. ԳԱՌՋՈՒԻ

Կիրակի Փետրուար 20, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր
GEORGE V — 31, AVE. GEORGE V — PARIS

ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ — ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԹՈՄՊՈԼԱ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի «ՍՕՍԻ» պարախումբը իր ամբողջական կազմով եւ նոր պարերով :

Խնամուած պիւֆէ սովորական գիներով
Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները

U. G. A. B., 11, Square Alboni, Paris (16e) Tél.: TRO. 03-18
Մուտքի տոմս 10 Ն. Ֆրանք — Ուսանողներու համար 5 Ն. Ֆ.
C. C. P. PARIS 8.019-72

ԱՂՕԹՔ

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

RENCONTRE DES EGLISES

Շաբաթ, (19 Փետրուար), երեկոյեան ժամը 18էն 21, մասնաւոր աղօթք պիտի կատարուի Եկեղեցիներու Միութեան համար,

— Route Oeucuménique —

Կազմակերպութեամբ Ամերիկեան, Հրոմէական եւ Հայ եկեղեցիներու :

Աղօթքի առաջին մասը պիտի կատարուի Ամերիկեան եկեղեցւոյ մէջ,
American Church, 65 Quai d'Orsay, Paris (7e)

Ժամը ճիշդ 18ին, որմէ ետք խումբը պիտի ուղղուի,
Chapelle Notre-Dame de Salut, 8, Rue François I, Paris (8e),

Ուր ժամը ճիշդ 19ին տեղի կ'ունենայ աղօթքին երկրորդ մասը :

Իսկ վերջին եւ երրորդ մասը տեղի կ'ունենայ ժամը ճիշդ 20ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ,
Eglise Arménienne, 15, Rue Jean-Goujon, Paris (8e).

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը բազմութեամբ ներկայ գտնուելու այս մասնաւոր արարողութեանց եւ աղօթելու Քրիստոնէական Եկեղեցւոյ անսասանութեան համար :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՄԱՐՏ 13ԻՆ

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

Փառատօնին կը մասնակցին Լեհաստան, Իսրայէլ, Հայաստան, Հնդկաստան, Հունգարիա, Ճափոն, Յունաստան, Ուկրայնիա, Պրազիլիա, Սպանիա, Վիէթնամ, Ֆրանսա :

Նոր խումբերով եւ մեծ արուեստագէտներով որոնց մանրամասնութիւնները յետագային :

Տոմսերուն համար դիմել Սորպոնի դռնապաններուն, խճողումի տեղի չտալու համար :

Գիներն են.— 6, 5, 4, 3 ֆրանք :

ԻՏԱԼԻԱ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԶԱՏԿՈՒԱՆ ՏՕՆԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ ԱԴՐԻԱԿԱՆԻ ԿԱՆԱՉ ԱՓԵՐԸ 15 ՕՐ ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ

ՄԵԿՆՈՒՄ Մարտ 30 Կառ տը Լիոնէն:
ՎԵՐԱԴԱՐՁ Ապրիլ 13 Կառ տը Լիոն :

ՉԵՐՎԻԱ (Ռավեննա), փառաւոր վայր մը իր գեղեցիկ անտառով :

Բնակութիւն առաջին կարգի պանդոկի մը մէջ (Լունկօմառէ) ծովուն դիմաց, տաք եւ պաղ ջուրով սենեակներ, տուշ, հեռաձայն, պատշգամ :

Խնամուած եւ առատ ուտելիք

Պտոյտներ գլխաւորաբար Ռավեննա, Սան - Մարինոյի Հանրապետութիւն եւն:

Շատ սահմանափակ տեղեր : Արձանագրուիլ որքան կարելի է շուտ :

ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ՕԳՏԱԿԱՐ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ

Մասնակցութիւն.— 395 Ֆր., կանխավճար, արձանագրութեան՝ 100 Ֆրանք :

Ընկերութեան անդամակցութիւն՝ 10 Ֆր. տարեկան :

RELATIONS
TOURISTIQUES - EDUCATIVES
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Délégué : E. DJEZIRIAN
Association sans but lucratif
régie par la loi du 1-7-901
Le Délégué EDOUARD DJEZIRIAN

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շ. Նարդունի, չկարենալով անհատապէս պատասխանել բոլորին, հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ իր ընկերներուն, բարեկամներուն եւ մարմիններուն, որոնք իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իր մօր մահուան առթիւ :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հայ Ազգային Միութեան, կազմակերպուած Լիոնի «Կոմիտաս» երկսեռ երգչախումբի կողմէ :

Շաբաթ (26 Փետրուար) ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Պռոնի օդակայանի շքեղ սրահին (Սուքուփ Վօլանթ) մէջ :

Մասնակցութեամբ ՓԻԷՌ ԱԼԷՆ նուագախումբի :

Պիտի ըլլան հաճելի անակնկալներ, խաղեր, զուարճալիքներ, ճոխ պիւֆէ : Տոմսերու գինն է 8 ֆրանք :

Տեղւոյն վրայ 10 ֆրանք

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Փոթորիկ», «Քրիստափոր», «Ռոստոմ», «Բաֆֆի» եւ «Աղբիւր Սերոբ» - «Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան» խումբերու ընկերները Չորեքշաբթի գիշեր (23 Փետրուար) ժամը 9ին Մշակոյթի տան մէջ : Զեկուցում Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կեդր. կոմիտէի :

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին, ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շ. Կ.ի ներկայացուցիչները: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն - Տուրուբերանի Փարիզի մասնաճիւղին: ՅԵՏԱՁԸԳՈՒԱԾ է :

Զ)ԳՈՒԱԾ է Օհան Տակառեանի մահուան պատճառով :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Լիոնի եւ շրջանի հայ ազգային միութեան, կազմակերպութեամբ Կրթ. մարմնոյ :

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ, 295 Բիւ Պուալօ : Հանդէսի խօսնակ՝ Պ. Կ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Պիտի խօսի՝ Տօն «Վարդանանք»ի իմաստի մասին Դաւիթ Վրդ. Սահակեան:

Մասնակցութիւն Հայկազեան վարժարանի երկսեռ աշակերտութեան :

Աշակերտներու կողմէ արտասանութեան մրցում, նամակագրութեան ընթերցում, ի պատասխան Հայաստանի աշակերտութեան կողմէ եկած նամակներուն :

Ղեկավարութեամբ Օր. Ստեփանեանի, Տիկ. Գայթաննեանի, ուսուցչական կազմ Կրթ. Մարմնոյ կողմէ՝ ընդհ. ակնարկ մը դպրոցական հարցի շուրջ :

Մուտքը ազատ է

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար· 60 Ֆ·	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ·
Արտասահման՝	Տար· 80 Ֆ·	Հատը	0,30 Ֆ·

ՇԱԲԱԹ
19
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
SAMEDI
19 FÉVRIER
1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

42ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10540

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

42e ANNÉE — Nº 10.540

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

—o—

Դ.

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ ՄԻԻՄ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

1.— Բաֆֆի ազգային վարժարան

Կը գտնուի մայրաքաղաքի հեռաւոր թաղամասերէն Ֆլորեսթայի մէջ, ուր կ'ապրին չուրջ ութսուն հայ ընտանիք-ներ։

Այս դպրոցը բացուած է 1940ին՝ իբրեւ ծաղկոց՝ տախտակէ չէնքի մը մէջ։ Այժմ փոխադրուած է երկյարկանի արդիական չէնք մը։

Աշակերտներու թիւն է 35, 23ը ման-կապարտէզի եւ նախապատրաստականի, 12ը նախակրթարանի հինգ դասարան-ուն մէջ։ Տեսչուհին է Տիկին Վեհանոյշ Մարգարեան, Պոլսոյ Էսայեանէն, իրեն ալակից ունենալով ուրիշ ուսուցչուհի մը։ Հոհաբարձութեան կողմէ վարձուած հանրակառք մը երեսուն աշակերտներ կը փոխադրէ դպրոց։ Դպրոցը չինուած է թաղեցիներու զոհողութեամբ եւ հան-դուցեալ Ցակոբ Սարեանի նուիրատուու-թեամբ։ Դպրոցը փակ է առաւօտուն։ Հայերէն բաժնի դասերը կը տրուին կէս-օրէ վերջ։ Եթէ վարժարանը ամբողջօր-եայ ըլլայ, աշակերտներու թիւը կրնայ քառապատկուիլ։

2.— Արծրունեան ազգային վարժարան

Հիմնուած է քսան տարի առաջ Պուէ-նոս Այրէսի Ֆլորէս թաղին մէջ հանդուց-եալ ճարտարապետ Իսրայէլ Արսլանի (Արծրունի) նուիրած հողին վրայ։

Ցետագային անոր կողքին կառուցուած է Վարդապետ Ս. Խաչ եկեղեցին, թաղի հո-գաբարձուներու ջանքերով եւ Տիարպէք-քիրեան եղբայրներու նուիրատուու-թեամբ։

Նախապէս դպրոցը պարզ սրահէ մը կը բաղկանար։ Այժմ ունի արդիական ման-կապարտէզ մը եւ նախակրթարանի երեք դասարաններ։ Հայկական բաժնի աշա-կերտներուն թիւն է 75, տեղականինը՝ 35։ Տնօրէնն է Պ. Վարդ Ճըլոլեան, ո-րուն կ'աջակցին երեք ուսուցչուհիներ։ Տեղական բաժինը ունի երկու ուսուցչու-հի։ Դպրոցը ամբողջօրեայ է։ Աշակերտ-ները կը փոխադրուին դպրոցին պատկա-նող հանրակառքով մը։

Դպրոցին կից պարապ հող մը դնուած է Տիարպէքիրեան եղբայրներու կողմէ՝ վը-րան դպրոցի նոր չէնք մը շինելու ծրա-գրով։

Ֆլորէսի շրջանին մէջ կ'ապրին 250 հայ ընտանիքներ։ Շատեր իրենց զաւակ-ները տեղական դպրոցներ կը ղրկեն։ Այդ պատճառով ալ Արծրունեանի աշակերտ-ներուն թիւը —75— չատ քիչ է բնակչու-թեան հետ բաղդատմամբ։

Եկեղեցին ու դպրոցը կը կառավարուին ութ հոգինոց հոգաբարձութեան մը կող-մէ, որուն առաջնորդը դաշնակցական մը պէտք է ըլլայ։ Միւս հոսանքներն ալ ունին իրենց ներկայացուցիչները անոր մէջ։

Այդ շրջանին մէջ կը գտնուի Հ. Ց. Դաշնակցութեան Ռոսարոյ կոմիտէի Զար-դարեան Ակումբը, գնուած 1960ին։ Բա-ցի սրահէն, ունի վարձու սենեակներ։

3.— Պաղչէեան ազգային վարժարան

Ամբողջօրեայ այս դպրոցը որ կը գըտ-նուի Վիլա Սոլտաթի թաղամասին մէջ, ուր կ'ապրին 120 հայ ընտանիքներ, մեծ մասամբ Թոմարզայի։ Կան նաեւ Հա-ճընցիներ եւ Խէրկիկիներ։

Հայերէնի բաժնի տնօրէնուհին է Տիկ. Զարուհի Վարդանեան։ Ուսուցչուհիներու թիւը չորս է. ունին նաեւ երկու օդնա-կաններ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱՐԲԱՆԵԱԿԸ

—o—

Ինչպէս կը գրէինք, վերջին պահուն, մեր երկուան թիւով, Ֆրանսական «Տիա-փազոն» արբանեակը յաջողութեամբ արձակուեցաւ Հինդչարթի առաւօտեան ժամը 9·33ին, մանելով ծիրի մը մէջ, որ դրեթէ կը համապատասխանէ նախատես-ուածին (503 - 2·753 քլմ· փոխանակ 505-2700 քլմ·ի)։ «Տիափազոն» երկրադուն-դին չրջանը կը կատարէ մէկ ժամ, յի-սունուէթ վայրկեան քսան երկվայրկեանի մէջ։ «Տիափազոն» երրորդն ու վերջինն է «Տէ 1 Ա» չարքին։

« Հարիւր առ հարիւր յաջողութիւն մըն է», յայտարարեցին Ֆրանսայի պետնա-կանները, որոնք սակայն, առաջին ձախո-ղութիւններէն ետք, բաւական մտահոգ-ուած էին «Տիաման» հրթիռին չուրջը, արձակուելէ առաջ։

« Տիափազոնին » յաջողութիւնը ոգ-ևնուեցաւ աշխարհի դրեթէ բոլոր եր-կիրներէն։ Կազմակերպիչներն ու մաս-նագէտները առաջին չնորհաւորողները ե-ղան պետական դէմքերը։ Զօր· ոը կոչ բանակներու նախարար Մէսմէրի ուղ-ղած չնորհաւորական դիրքի մը մէջ կը նչէ թէ « Տէ 1 Ա»ն իր աչքերուն կը ներ-կայանայ «իրրեւ կարեւորագոյն յաջողու-թիւն մը ամբողջ Ֆրանսական դիտութեան համար »։

Միւս կողմէն, մինչ « Պրաւդա » կը բաւականանար պարզ հաղորդագրու-թեամբ մը, ՆԱՋԱյի (Ամերիկա) դեկա-վարները ջերմօրէն կը չնորհաւորեն Ֆր-անսացի դիտնականներուն արձանագրած յաջողութիւնը։

Գալով անունին որ փոխուեցաւ, պատ-ճառն այն էր որ մասնագէտները կ'ուզէին անուն մը գտնել որ սկսի Տէ, ի եւ Ա. դի-րերով յիշեցնելով տիամանը եւ Տէ 1· Ա. սկզբնատառերը։ Նախապէս տիապլոթէ-նի մասին խօսուած էր, ի վերջոյ յանդե-լու համար տիափազոնի։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՄԷՆի մէջ պատահած վերջին դէպ-քերը, որոնց արձագանգ կը հանդիսանա-յինք երէկ, ստեղծած են ճգտուած եւ չափազանց փափուկ կացութիւն մը։ Գա-հիրէէն անակնկալօրէն ԵՄԷՆ մեկնած են մարէշալ Ամէր եւ Անուար Էլ Սատաթ։ Գահիրէէի թերթերը, առանց մեկնու-թեան, հրատարակած են Ամէրի յայտա-րարութիւնները։ « Մեր զօրքերը պիտի յարգեն ճէտտահի համաձայնութիւննե-րը, բայց պիտի հարուածենք ան որ կը համարձակի բռնաբարել այդ համաձայ-նութիւնը»։ Եգիպտական չրջանակներու մէջ չեն ծածկեր թէ կացութիւնը չատ լուրջ է։ Թէեւ Գահիրէէն կը հաւաստեն թէ կարելին պիտի ընեն որ փրկեն «ճէտ-տահի ոդին» , քաղաքական դէտերուն համաձայն սակայն վերջին միջադէպերը ցոյց կուտան թէ «տարօրինակ այդ համա-ձայնութիւնը » վերջ գտած է։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ փոխ-նա-խագահ Հըմֆրի, Տէլհիէն չմեկնած յայ-տարարած թէ Միացեալ Նահանգներ հա-րիւր միլիոն տոլարի փոխատուութիւն մը պիտի կատարեն Հնդկաստանի. «կը մտա-ծենքը, աւելցուցած է Հըմֆրի թէ մեր օդնութիւնը, որպէսզի ապրեցիկ ըլլայ, պէտք է ընկերանայ երկրին զարգացումը փութացնող ներքին ճիգերու »։ Հըմֆրի չէ անդրադարձած Հնդկաստանի արուած ամերիկեան կարեւոր օժանդակութիւննե-րուն, որոնք ընդհատուեցան հնդեւփա-քիստանեան տաղնապի օրերուն։ Հըմֆրի հասկցուցած է թէ այդ հարցը պիտի ար-ծարծուի նախագահ Ճոնսընի եւ Տիկին Կանտիի միջեւ, երբ այս վերջինը Ուա-շինկթըն երթայ։

ՈՒՇԻՆԿԹՐՆի մէջ Ատլանտեան Ուխ-տի անդամ հինգ երկիրներու նախարար-ներ դռնփակ նիստ մը դումարած են, նախագահութեամբ Միացեալ Նահանգ-ներու պաշտպանութեան նախարար Մք Նամարայի։ Այս դռնփակ նիստին քըն-նուած են Ատլանտեան Ուխտի անդամ ոչ - հիւլէական երկիրներու մասնակցու-թիւնը՝ Ուխտին հիւլէական պաշտպա-նութեան բարելաւելու եւ ընդարձակելու միջոցները։

ՓԱՔԻՍՏԱՆԷն կը հաղորդեն թէ ընդ-դիմադիր հինգ դեկավարներ ձերբակալ-ուած են, որոնց մէջ մահմետական Դաշ-նակցութեան Մորհուրդի ընդհ· քարտու-ղարն ու Ազանի Դաշնակցութեան նախա-դահը։Միւս կողմէն կը հաղորդեն թէվեր-ակսած է զինուորական օդուժի երթեւեկը Հնդկաստանի ու Փաքիստանի միջեւ եւ թէ 2 երկիրներն ալ պիտի նուազեցնեն Քաշմիրի իրենց զինուորական ուժը։

ԻՐԱՔի եւ Պարսկաստանի միջեւ նոր միջադէպեր պատահած են։ Սպաննուած են իրաքցի զինուոր մը եւ վեց հովիւ-ներ, ինչպէս նաեւ պարսիկ զինուոր մը։ Կ'ըսուի թէ իրաքցի հովիւները ոչխարնե-րու իրենց հօտերը տարած էին արածելու իրանեան արօտավայրերու վրայ։

ՊԵԼՃԻՈՑ Քրիստոնեայ - ընկերվարա-կան կուսակցութիւնը դէմ ըլլալով Վան Աէյքի վարչապետ նշանակուելուն, թագաւորը ստիպուեցաւ նոր կառավա-րութիւնը կազմելու պաշտօնը յանձնել Սէկէրսի (քրիստոնեայ - ընկերվարա-կան)։ Վախ կայ որ Սէկէրս չկարենայ համապօրձակցական կառավարութիւն մը կազմել եւ տաղնապը չարունակուի։ Ի – րապէս , ընկերվարական կուսակցութեան կեդրոնը կը հաղորդէր թէ կառավարու-թեան կազմութեան կրնայ մասնակցիլ միմիայն իր ժողովէն վաւերացուած ծը-րագրի մը հիման վրայ։

ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին փոխ-նախարար Վասիլի Կուզնեցով աղդարա-րագիր մը յանձնած է ճափոնի դեսպա-նին, պահանջելով որ Թոքիօ չթոյլատրէ իր հողամասերուն գործածութիւնը « ի նպաստ վիէթնամի մէջ ամերիկեան նա-խայարձակման »։

ԻՏԱԼԻԱՑ հրաժարած կառավարու-թեան վարչապետը, Ալմօ Մորօ, նոր կա-ռավարութեան մը կազմութեան համար իր տեսակցութիւնները չարունակելու 48 ժամուան յաւելեալ պայմանաժամը լրա-ցած ըլլալով, նախագահ Սատակիթ ներ-կայացուց իր առաքելութեան արդիւնքը։ Նախագահ Սատակիթ , գոհ Մորոյի տա-րած աշխատանքներէն, կրկին անոր յանձ-նեց նոր կառավարութիւնը կազմելու պաշտօնը։ Քաղաքական դէտերուն հա-մաձայն Մորօ, հակառակ նոր դժուարու-թիւններու, այս անգամ պիտի յաջողի կազմել կեդրոն - ձախ կառավարութիւն մը։ Դժուարութիւնները կուգան առաւե-լաբար պաշտօններու բաչխումէն։ Այն կարծիքը կը տիրէ թէ Քրիստոնեայ դե-մոկրատները, երկրին տնտեսական եւ քն-կերային քաղաքականութեան մէջ դի-ջումներ կատարելով, դիջելով մանաւանդ Շէլպայի ներկայութիւնը կառավարական որեւէ պաշտօնի վրայ, կրնան ընդունիլ տալ Ֆանֆանին իբրեւ արտաքին նախա-րար, մինչ աւելի Նենիի մասին կը խօս-ուէր։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ 194 միլիոն 899 հազար բնակիչ ունին, ինչ որ 8·7 առ հարիւր յաւելում մը կը նշանակէ 1960 Ապրիլէն ի վեր։

ՄՈՍԿՈՒԱՑի օդակայանէն ճամբայ ե-լած առեն ճգմուած է Տուպոլեւ օդանաւ մը, որ բացումը կը կատարէր Մոսկուա - Պրազավիլ դիծին։ Զոհերու թիւը թէեւ յայտնի չէ, բայց առ նուազն չիսուն մեռ-եալ կայ։

ԺընեԻի ապազինման ժողովին, Խորհ· Միութիւնը բուռն յարձակում մը կատա-րած է Պոնի հիւլէական նպատակներուն դէմ։ Ամերիկացի պատուիրակը պատաս-խանած է թէ այլեւս բազմաթիւ պատ-ուիրակներ ձանձրացած են խորհրդային կրկնուող յարձակումներէն դաչնակցա-յին հանրապետութեան դէմ։ Ցարձա-կումներ որոնք հեռու են ճշմարտութե-նէն։

ՁԱՓՈՆԱԿԱՆ զինուորական աղբիւրնե-րէ հասած լուրերու համաձայն, Ջինաս-տան հիւլէական իր երրորդ ռումբը պի-տի պայթեցնէ 1968ին առաջ։

« ԱԼԺԵՐԻԱՆ քաոսէն դուրս հանելու համար», Ընկերվարական Ուժերու ձա – կատը, որու պարագլուխը՝ Այթ Ահմէտ բանտն է, կ'ուզէ առժամեայ կառավա-րութիւն մը կազմել Ֆերհաթ Ապպասի եւ Պէն Պերքայի մասնակցութեամբ։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահ Ճոնսըն առջի օր զրոյցական հաստատու-թիւններու ընկերութեան մը անդամնե-րուն առջեւ խօսք առնելով անդրադար-ձած է Վիէթնամի մէջ Միացեալ Նա-հանգներու տարած պայքարին, չեչտե-լով· « Վիէթնամի մէջ մեր պարտակա-նութիւնը ազատագրումի խնդիր մըն է· ազատագրում սարսափէն, անօթութենէն եւ տգիտութենէն : Եթէ երբեք ասոնք չհրականանան, զինուորական յաղթանակ մը միայն Հարաւային Վիէթնամի մէջ երբեք յաղթանակ մը չի կրնար ըլլալ, այլ դադար մը միայն, մինչեւ որ թշնամին վերադառնայ աւելցնելու համար այս ժո-ղովուրդին թշուառութիւնը : Ջինուորա-կան ուժը ունինք մենք համոզելու համար համայնավարները թէ բռնի ուժով չեն կրնար դրաւել Հարաւային Վիէթնամը :

ՍԱՑԿՈՆի մէջ Վիէթքոնկներու կազմա-կերպած ահաբեկչական արարքի մը զոհ դացած են 12 հոգի, որոնցմէ երկուքը վիէթնամցի աղջիկներ :

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏՔԵՐՈՎ

Ա.

Հայկ. լեռնաշխարհը պատմագիտական առումով շատ մեծ հետաքրքրութիւն կը ներկայացնէ. արդարեւ, այս հողամասին վրայ, առանց ընդմիջումի, ընթացած են մարդկութեան ծագման եւ զարգացման բոլոր յաջորդական փուլերը, որոնք ամբողջական կուռ շղթայի մը առանձին օղակներն են :

Այդ շղթային կարեւորագոյն օղակներէն է Ուրարտական ժամանակաշրջանը, որ անկարելի է կտրել իր աւանդական ուղիէն եւ ուսումնասիրել Հայոց պատմութենէն անկախաբար, ինչպէս, դըժբախտաբար, կ'ընեն որոշ պատմագէտներ :

Հայկ. լեռնաշխարհին եւ անոր հին շրջանի պատմութեան վերաբերեալ գրեթէ բոլոր կարեւոր խնդիրներուն անդրադարձած է Մովսէս Խորենացի : Պատմական Հայաստանի մէջ գտնուած ուրարտական կառուցուածքներուն եւ սեպագիր արձանագրութիւններուն մասին նոյնպէս առաջին տեղեկութիւնները հաղորդած է պատմահայրը, որ, սակայն, զանոնք վերագրած է Ասորեստանի թագուհիին՝ Շամիրամին :

Ուրարտացիներու մասին տեղեկութիւններ հաղորդած են նաեւ ասորական արձանագրութիւնները, սկսեալ 13րդ դարէն, Ք. Ա., երբ Սալմասար Ա. իր նուաճած երկիրներու շարքին կը յիշատակէ նաեւ Ուրարտուի երկիրը՝ Վանայ լիճին հարաւը: Այս տեղեկութիւններուն հիման վրայ պատմագէտներ կատարեցին պրպտումներ եւ ուսումնասիրութիւններ:

Հայագէտ եւ ասորագէտ պատմաբաններուն ջանքերը ապարդիւն չանցան, ԺԹ. դարու երկրորդ կէսին դարերով լուռ այդ քարերը լեզու առին եւ թէեւ ժլատ, այսուհանդերձ պատմեցին իրենց տէրերուն գործունէութեան մասին :

Դարերու փոշիներէն դուրս հանուեցաւ Փոքր Ասիոյ մեծ տէրութեան մը պատմութիւնը :

Ուրարտական պետութիւնը, ըստ յայտնաբերուած տուեալներու, կազմաւորուած է իններորդ դարուն եւ իր անկումը արձանագրուած է եօթներորդ դարուն Ք. Ա.: Հաւանական ենթադրութիւն է, որ ուրարտական գահին վրայ նստած վերջին թագաւորները՝ Էրիմենան, ինչպէս անունն ալ կը վկայէ, եւ անոր զաւակը Ռուսան արդէն հայկական ցեղերու ներկայացուցիչներ էին :

Ուրարտացիներու թագաւոր Արամէի մասին (Ք. Ա. 850ին) կը տեղեկանանք ասորական աղբիւրներէն, իսկ Սարտուրի Ա. մասին (845 - 822 Ք. Ա.)՝ իր ձգած ասորերէն արձանագրութիւններէն :

Ուրարտական պետութիւնը իր ամբողջական դիմագիծը ստացաւ միայն Իշպուինիի թագաւորութեան ժամանակ (Ք. Ա. իններորդ դար), ըստ երեւոյթին անոր զաւակին՝ Մինուայի (810 - 786 Ք. Ա.) ձեռներէցութեան շնորհիւ :

Իշպուինիի ժամանակ Ուրարտուն, անշուշտ, ունէր արդէն իր յստակ սահմանները, որոնք, սակայն, պետութեան ռազմա - ստրկատիրական նկարագրին համապատասխան՝ ենթակայ էին յաճախակի փոփոխութեան : Ունէր պետական իր գիրը, թէեւ կան որոշ, առ այժմ աննշան տուեալներ, ըստ որոնց Ուրարտացիք 16րդ դարէն մինչեւ 13րդ դար Ք. Ա. ունեցած են իրենց գիրը՝ ծագում առած խուրրի - միտանեան եւ խեթական տիրապետութեան ժամանակ: Սակայն առ այժմ մեզի ծանօթ նիւթերէն միայն Ուրարտացիներու այդ արձանագրութիւնները կը խօսին ուրարտերէն, որոնք գրուած են Իշպուինիի ժամանակ եւ ետքը: Այդ շրջանին Ուրարտու ունէր նաեւ իր կայուն պանթէոնը :

Պանթէոնին մէջ (Մհերի դրան արձանագրութիւնը) յիշատակուած ութսուն աստուածներու ամբողջական ցանկը, սահմանուած զոհաբերութիւններով միասին, վերոյիշեալ իրողութիւնը հաստատող հաստատուն կռուան մըն է: Հաւանաբար, այդ է պատճառը, որ յաջորդ՝ մեզի հասած բոլոր նիւթերուն մէջ գրեթէ չկայ աստուած մը, որ արդէն յիշատակուած չըլլայ վերոյիշեալ ցանկին մէջ :

Ուրարտուի ամէնէն ծաղկուն շրջանին՝ Արգիշտի Ա.ի (786 - 764 Ք. Ա.) եւ անոր զաւկին՝ Սարտուր Բ.ի (764 - 735 Ք. Ա.) օրով, հոյակապ արձանագրութիւններ դրոշմուած են ժայռերու եւ հայկական խաչքարերուն նախատիպը կազմող կոթողներու վրայ, ուր անոնց միջոցաւ պատմութեան յանձնուած են պատերազմական սխրագործութիւններ եւ շինարարական աշխատանքներ :

Ուրարտական պետութիւնը, իր հիմնական կեդրոնը ունենալով Տուշպան (Վանը) եւ անոր ընդարձակ շրջակայքը, զոր Հայերը կը կոչէին Տոսպ, Ք. Ա. 8րդ դարէն սկսեալ կը ծաւալի եւ կը հասնի մինչեւ այսօրուան Հայաստանի սահմանները :

Արդի Հայաստան հնագիտական առումով աւելի լաւ ուսումնասիրուած է, քան Վանը իր շրջականերով, ուր միայն վերջերս է, որ պեղումներ սկսան կատարուիլ: Որով զարմանալի չէ, որ մեր ելակէտը հիմնականին մէջ այսօրուան Հայաստանի պեղումներու ընձեռած նիւթերն են :

Արգիշտի Ա. Ք. Ա. 782ին հիմնած Էրեբունի բերդ - քաղաքը, այսօրուան Երեւանի հարաւ - արեւելեան ծայրամասին մէջ: Մեծ հաւանականութեամբ Էրեբունին մէկ կողմէ պաշտպանած է Արգիշտի Ա.ի հողերը Սեւանի (Կեխունի) լեռնաբնիկ ցեղերու յարձակումներէն, միւս կողմէ՝ դիւրացուցած է անոր յառաջխաղացումը դէպի Սեւանի աւազանը, ծրագիր մը, զոր իրագործեցին անոր յետնորդները (Սարտուր Բ. եւ Ռուսա Ա.) : Եւ պատահական չէ, որ բերդը թագաւորը կոչած է Էրեբունի, որ մեր կարծիքով ուրարտերէն կը նշանակէ «Յաղթանակ«:

Վարչական կեդրոնը Արգիշտի Ա. շինեց Հայերու ձեռքով Արմաւիր կոչուած վայրին մէջ, Արաքսի ձախ ափին, գրեթէ ճիշդ Մինուախինիլիի դիմաց (Արաքսի աջ ափը):

Այս բերդ - քաղաքը Արգիշտին կոչեց իր անունով՝ Արգիշտիխինիլի :

Ուրարտուի համեմատաբար լիարժէք պատմութիւնը կազմելու համար շատ կարեւոր է Կարմիր բլուրը, որ իր ընդերքին մէջ պահած էր Ուրարտուի ներքին կեանքը բացատրող բազմաթիւ նիւթեր. ասոնք ոչ միայն լրացուցին ծանօթ հնագիտական նիւթերը (Վան, Թոփրաք - Քալէ եւայլն) այլեւ լոյս աշխարհ հանեցին Ուրարտացիներու տնտեսութիւնը, ռազմագիտութիւնը, արհեստներն եւ արուեստը պարզաբանող շահեկան նիւթեր :

Հսկայ կարասներն ու գինիի մառանները, հազարաւոր ինքնատիպ թասերը, աղօրիքները, սանդերը եւ բազմաթիւ այլ իրեր պերճախօս վկաներն են Ուրարտացիներու երկրագործական, այգեգործական, գինեգործական զբաղումներուն:

Անգամ մը եւս յիշատակենք Մենուայի հռչակաւոր ջրանցքը Վանի մէջ, որու երկարութիւնն է մօտաւորապէս 70 քիլոմեթըր եւ կը գործէ մինչեւ այսօր : Այս ձեւի աշխատող ջրանցքներ են Երեւանի շրջականները գտնուող եւ Հրազդանէն ըսկըսող երկու ջրանցքները, որոնցմէ մէկը այսօր ալ կ'ոռոգէ Դալմայի հողերը, միւսը՝ Էջմիածինի հարթավայրը, երկու ջրանցքներն ալ շինուած են, ըստ երեւոյթին, Ռուսա Բ.ի օրով (685 - 645 Ք. Ա.):

Հիացում կը պատճառեն Էրեբունիի մէջ յայտնաբերուած որմնանկարները, որոնք իրենց գոյներու պայծառութեամբ եւ ներդաշնակութեամբ զարդարած են պալատին տաճարը, դահլիճները եւ սրահները: Նոյն դահլիճին մէջ գտնուած որմնանկարային բեկորներէն՝ առիւծը, ցուլը, ձին, ըստ երեւոյթին, խորհրդանշային ձեւով, կ'արտայայտեն ուրարտական աստուածներու մեծ երրորդութիւնը՝ Խալդ, Թէյշեբան եւ Շիվինի :

Մ. ԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՊՈԼՍՈՅ ՅՈՅՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ԹՈՒՐՔ ՕՐԹՈՏՈՔՍ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Իրապէս քանի մը ամիս առաջ, 1922ի Սեպտեմբերին, անձ մը մէջտեղ նետած է « Թուրք Օրթոտոքս Եկեղեցւոյ » գաղափարը ու գործի լծուած : Այս անձը պարզ քահանայ մըն է, Փափա Էֆթիմ, որ ժողովրդապետն է Անգարայէն հարիւր քլմ. դէպի արեւելք գիւղաքաղաքի մը, Քէսքինի եկեղեցիին : Այսօր դիւրին չէ տեսնել այս «եկեղեցիին պետը » . եթէ պընդէք եւ ուղէք անպայման տեսնել զայն, իր զաւակը, Թուրկութ կը պատասխանէ թէ իր հայրը 82 տարեկան է եւ « շատ, շատ է»: Ուրեմն պէտք է զաւակին հետ խօսիլ: Զայն կը գտնենք «Ալի Փայազի - Զաղացքին փողոցին » մէջ, Պոլսոյ նաւահանգիստին մերձակայքը փոքրիկ փողոց մը, Կալաթայի այս թաղամասին մէջ, ուր ժամանակին կը վխտային «Յոյները»: Իրարու մօտիկ չորս եկեղեցիներ կային հոն :

Թուրկութ Էնէրէլոլ այցելուները կ'ընդունի « Թուրք Օրթոտոքս մէրքէզ քիլիսէսի»ի բնակավայրին գրասենեակին մէջ — ուր չի բնակիր սակայն : Այցելուին տուած իր այցետոմսին վրայ կը կարդացուին իր երկու տիտղոսները՝ «ներկայացուցիչ թուրք օրթոտոքս անկախ պատրիարքարանի, Պոլսոյ արքեպիսկոպոս » : Միացեալ Նահանգներուն մէջ հինգ տարուան ուսումներէ ետք վկայուած բժշկական համալսարանէն, ամուսնացած Ամերիկուհիի մը հետ, Տոքթ. Էնէրէլ ոչինչ ունի կրօնական եւ զայն չի փնտռեր արդէն. սեւ է իր հագուստը, սեւ փողկապը, սեւ են նաեւ աչքերը, լայն ուսերով, գանգրահեր, մօրուքը տարօրինակ կերպով ձախ կողմը գորշ ու աջ կողմը սեւ, յայտնի է որ ուրախ է «արքեպիսկոպոսը»՝ ընդունելով մարդ մը՝ որ կը փափաքի իր հօրը պատմութիւնը իմանալ. նախ աւանդական սուրճը ապսպրելու համար կը կանչէ սպասաւորը, Նուրին, որ ամէնէն ժողովրդավարական ու աշխարհիկ «Փէք էի էֆէնտիմ»ով կը պատասխանէ իրեն :

Պատմութիւնը կը սկսի անկախութեան պատերազմով: Մէլէտիոս Դ. Թուրքերուն դէմ պայքարելու կոչ մը կը զրկէ Անատոլուի մետրոպոլիտներուն (Թուրկութի համաձայն 72 են անոնք այն ատեն երկու միլիոն քրիստոնեայ բնակչութեան մը համար): Փափա Էֆթիմ, որ հաւատարիմ Թուրքեր կը համարի Քէսքինի իր եկեղեցիին հաւատացեալները — այդ շրջանին այս բոլոր քրիստոնեաներն ալ Օսմանեան կայսրութեան հպատակներն են — կը նախատեսէ վտանգը : Իրեն համաձայն, եթէ երբեք հետեւին պատրիարքին, Անատոլուի մէջ քրիստոնէութիւնը վերջ կը գտնէ : Օրթոտոքս քրիստոնէութիւնը պէտք է պաշտօնապէս ինքզինքը թուրք յայտարարէ :

Տոքթ. Էնէրէնոլ կը պատմէ թէ այս գաղափարն էր որ իր հայրը պարզեց Անատոլուի մետրոպոլիտներու ժողովին, գումարուած Կեսարիոյ մէջ 1922 Սեպտ. 21ին: Բայց Փափա Էֆթիմ, որուն Եկեղեցիին, կ'ըսէ Թուրկուտ, նեցուկ է այսօր թրքական կառավարութիւնը «նիւթապէս թէ բարոյապէս», այնքան ալ բախտաւոր չէ այդ շրջանին : Երբ Անգարա կ'երթայ խնդրելու քեմալական Հանրապետութեան պաշտպանութիւնը, զայն կ'անտեսեն նախ եւ ապա ճամբու կը դնեն . Թող այդ խնդիրները լուծէ իր բարեկամներուն հետ, Թուրքիոյ նոր պետութիւնը աշխարհիկ է, եւ նաեւ, Լօզանի ժողովը լուծած է արդէն Ֆէնէրի խնդիրը : Եւ իրապէս, Սուրբ Սինոտը. 1923 Դեկտեմբեր 6-ին ընտրած է պատրիարք մը, Կրեկուառ Է. որուն համաձայն գտնուած է թրքական կառավարութիւնը :

Այս կացութեան դէմ յանդիման կը փորձէ, կրկին խրլտումներ յառաջացնելով Կալաթայի մէջ, այս անգամ բռնի ուժով ձեռք բերելու ինչ որ իր տրամաբանութեամբ չէր կրցած ունենալ: Թուրքերն են որ խռովարարը կը հեռացնեն Ֆէնէրէն: Մէլէտիոսէն ետք Կրէկուառ Է. ալ կը բանադրէ Փափա Էֆթիմը: Քէսքինի ժողովրդապետը, որուն հաւատացեալները մինչ այդ անհետացած են արդէն, չի կրնար ապրիլ փողոցը կամ պանդոկի մը մէջ. պէտք ունի գոնէ եկեղեցիի մը: Այդ ատեն է որ, իր զաւակին պատ-

ԱՆՏԱՌՈՒՄ

—*—

(Բ. եւ վերջին մաս)

— Գուցէ մօրը բան է պատահել ճանապարհին, — կասկած յայտնեց Միրանը, — չտեսա՞ք, սովից ոնց էին թուլացել :

— Ես էլ եմ կարծում, որ խողի գլուխը մի բան եկած կը լինի, — մտախոհ ասաց քեռի Տիգրանը :

Երեկոյեան, երբ նրանք ոչխարի հօտը մօտեցրին վրաններին, անտառի կողմից նորից ձայներ լսուեցին :

— Քեռի Տիգրան, լսեցի՞ր :

Տղաները ականջ դրին, նորից լսուեցին ծանօթ ձայները :

— Հիմա լսեցի՞ք :

— Լսեցի :

— Գնանք բերենք կամ կաթ տանենք ուտեցնենք :

— Հիմա ուշ է: Եթէ առաւօտը կաչաղակները էլի կչկչան, ուրեմն ճիշդ է, որ նրանց մօր գլխին փորձանք է եկել : Էն ժամանակ կը բերենք տուն ու մենք կը պահենք :

Յաջորդ օրը պատանի հովիւները հետները կաթ վերցրին ու գնացին անտառ :

Խոճկորները քաղցից թուլացել, հազիւ էին կանգնում ոտքի վրայ : Մայր խողը դեռ չէր վերադարձել : Գառնիկը փորձեց խոճկորներին կերակրել, բայց բան դուրս չեկաւ :

— Միրան, չեն ուտում :

— Էսպէս չեն ուտի, կաթով ամանը դիր գետնին, — խորհուրդ տուեց Միրանը : Նա խոճկորներից մէկին բռնեց, մօտեցրեց կաթի ամանին, քիթը խոթեց կաթի մէջ ու բաց թողեց: Կենդանին գլուխը թափահարելով հեռացաւ ամանից, սկսեց կաթ ուտել : Տղաները մնացածներին էլ սովորեցրին կաթ ուտել :

Տղաները խոճկորներին կերակրեցին եւ քիչ անց թուլացած խոճկորները ոտքի կանգնեցին :

Մի քանի օր յետոյ պատանիները նկատեցին, որ բացատից մի քիչ հեռու, աղբիւրի մօտ, շատ կաչաղակներ են հաւաքուել : Նրանք իջնում էին ծառի տակ, նորից բարձրանում եւ անվերջ կչկչում : Պատանիները կամացուկ մօտեցան աղբիւրին : Դեռ ջրին չհասած երեք ագռաւ երեւացին, որոնք աղբիւրի մօտից թռան նստեցին մի բարձր ծառի : Ագռաւներից մէկը կտուցը ծառի ճիւղին քսելով սրբում էր: Տղաները շտապեցին քեռի Տիգրանի մօտ եւ ասացին, թէ ինչ են տեսել:

— Զարմանալի թռչուններ են, տեղից վեր կացաւ Տիգրանը, — դրանք բոլորից շուտ են իմանում, թէ որտեղ լէշ կայ : Հօ անասուն չե՞նք տուել գայլի բերանը, — հարցրեց Տիգրանը՝ կասկածամիտ հայեացքով հօտը զննելով : Յետոյ, ոչինչ չնկատելով, մահակն առաւ ու շտապեց դէպի աղբիւրը: Տղաները հետեւեցին նրան : Երբ մօտեցան աղբիւրին՝ ագռաւները խոտերի միջից դուրս թռան հեռացան : Տղաները փարթամ աճած խոտերի մէջ շատ որ փնտռեցին՝ գտան վայրի խողի լէշը: Կենդանու վիզը ծակուած էր: Քեռի Տիգրանը, լէշը զննելով, դարձաւ աղաներին :

— Հիմի հասկացա՞ք, թէ սա ում գործն է :

— Ո՞ւմ :

— Լուսանի : Մայր խողը եկել է ջուր խմելու, լուսանը թաքնուած տեղից ցատկել է, կոկորդը ծակել, արիւնը ծծել ու գնացել, — բացատրեց քեռի Տիգրանը :

Յետոյ նա պատմեց, որ լուսանը շատ վտանգաւոր ու նենգ կենդանի է: Կատուացեղ այդ գիշատիչը անխնայ ոչնչացնում է այծեամներին, քարայծերին, նապաստակներին, երբեմն էլ յարձակւում է հօտի վրայ : Շատ կենդանիներ է ոչընչացնում յատկապէս ձմրանը, երբ նրանք դժուարութեամբ են փախչում եւ մէկ էլ ամրան շոգերին, երբ նա դարան է մտնում աղբիւրների մօտ եւ սպասում շոգից պապակած կենդանիներին :

Տղաները որբացած խոճկորներին տարան Ֆերմա ու շարունակեցին կերակրել կաթով : Խոճկորները մեծացան, դարձան ընտանի կենդանիներ: Հանդ էին գընում ոչխարների հօտի հետ միասին, խաղում իրար հետ, ամբողջ օրը վազում իրենց խնամող պատանի հովիւների յետեւից :

Ս. ՕՐԲԵԼԵԱՆ

(Վերջ)

մածով, կը յաջողի ինքզինքը ընդունիլ տալ կալաթայի չորս եկեղեցիներէն, նոյն թաղամասը որմէ մեկնած էին Մէյլէտիոսի դէմ ցոյցերը եւ որ յետոյ բազմաթիւ խլրտումներու թատերաբեմ էր եղած : Տամանիատէս կոչուած անձ մը, աշխարհական վարիչ Փանայիայի, համոզելով Քրիստոս ե Սուրբ Յով– հաննէս եկեղեցիներուն վարիչները, չորս եկեղեցիներն ալ կը դնէ Փափա Էֆթիմի իշխանութեան տակ : Ըստ Տոքթ. Էնէրոլի ցոյց տուած համաձայնագրին այս դէպքերը տեղի կ'ունենան 1924 Յուլիս 7ին : Այս համաձայնագրին չնորհիւ է նաեւ որ վերջերս Թուրկուժ «արքեպիսկոպոս» կրցաւ, դատարանի դիմելով, Ա– թենագորասի ձեռքէն խլել Սուրբ Յով– հաննէս եւ Սուրբ Նիկողոս եկեղեցիները, որոնք միշտ լեցուած էին հաւատացեալ – ներու բազմութեամբ մը :

Բայց ի՞նչպէս ուրանալ թէ «Թուրք օր– թոդոքս անկախ պատրիարքարան»ի հա – ւատացեալներուն թիւը ոչնչութիւն մըն է : Տոքթ. Էրէնէրոլ «ազգանական ինք – նադլուխ եկեղեցիին » յանձնած է արդէն Սուրբ Նիկողոս եկեղեցին : Նոյեմբերի կիրակի մը, առաւօտեան ժամը 9ի պաշ – տամունքին Սուրբ Յովհաննէս եկեղեցիին մէջ երկու հաւատացեալներ կային մի – այն : Իրենց աթոռանիստ եկեղեցիին մէջ իսկ, Փանայիա, նոյն կիրակին ընդամէնը քառասուն հաւատացեալներ իսկ չկային, ամէնքն ալ եկած ամերիկեան չքեղ ինք – նաշարժներով : «Ընտանիքը ...» , կ'ը – սեն քմծիծաղով Պոլսոյ Յոյները :

Տակաւին այլ հարց թէ կիպրական — եւ Թուրքեւյոյն — վէճը, որ Պոլսոյ մէջ ստեղծած է 1923ի տապնապալի մթնոլոր– տը, աւելի դիւրին լուծում մը չի կրնար դտնել երբ վերջին «Քրիստոն» կամ «Նի – քոն» Թուրքիայէն հեռանան :

Անդրադառնալով Պոլիս մնալու արտօ – նութիւն ստացած երեք հարիւր հազար Յոյներուն հաւանական մեկնումին, Լօ– զանի ժողովին վերոյիշեալ նիստին տես– նպրութիւնը կը նչէ արդէն. «բաւական է ըսել թէ, չատերուն կարծիքով, այս բնակչութեան արտաքսումը տնտեսական մեծ կորուստ մը պիտի ըլլայ Պոլսոյ հա– մար» : Ինչ կը վերաբերի այսօր Պոլսոյ տնտեսական կեանքին, յայտնի է թէ փոխուած են քառասուն տարի առաջուան պայմանները : Եթէ նոյնիսկ Թուրք վա – ճառականներ կամ գործատէրեր կրցած են փոխարինել մեկնող Յոյները, տակա – ւին կարելի չէ թէ ինչ չահ կրնայ ներկա– յացնել այս գործունեայ հաւատացեալին մեկ– նումը : Ընդունելով հանդերձ թէ Յոյնե– րուն նպատակը չէր ուղղակի մասնակցիլ Թուրքիոյ յառաջդիմութեան, իրենց ձեռ– նարկները սակայն չէին գադրեր հանդի – սանալէ կեանքի եւ գործի ազրիւր մը՝ որ այսօր կը չամքի :

(Լը Մոնտ)

ԿԱՐԴԱՑԵՔ ՏԱՐԱԾԵՑԵՔ «ԾԱՌԱՋ»Ը

ՎԵՐՏԻՕՆ

(1916 - 1966)

—o—

Յառաջիկայ Մայիս 28 եւ 29ի օրերուն տեղի պիտի ունենան Վերտէօնի յաղթա – կան ճակատամարտի յիսնամեակը յաւեր– ժացնող պաշտօնական հանդէսներ, հան – րապետութեան նախագահին բարձր հո – վանաւորութեան տակ եւ մասնակցու – թեամբ քանի հազար նախկին պատերազ– միկներու, բոլորին կուրծքերը զարդար – ուած «պատերազմի խաչ» եւ այլ դինուո– րական չքանշաններով : Այնուհետեւ, ամ– բողջ տարուան ընթացքին կրնան տեւել ժողովրդական այլազան ցոյցերով հան – դէսներ :

Փափաք կայ , այս առթիւ, բոլոր եր – կիրներու նախկին ռազմիկներու պատուի– րակութիւններ ի մի հաւաքելով Վերտէօ– նը հռչակել «մայրաքաղաք խաղաղու – թեան » :

(Անշուշտ հայ նախկին կամաւոր դին – ուորներ եւս պիտի մասնակցին այս հան – դէսներուն եւ հաւաքոյթին) :

Պատմական անցեալ ունեցող այս համ– բաւաւոր քաղաքը, 1916ին, տասն ամիս – ներու ընթացքին, մարշալ Փեթէնի հրամանատարութեան տակ կռուող քաղա– րի դինուորներով , որոնց մէջ կային նա– եւ անձնանուէր հայ կամաւորներ , դիւեր ցերեկ, անդադար կատարուած կատաղի ճակատամարտներով դէմ դրած ու կա – տեցուցած է գերման զահաժառանդ իշ – խանին բանակին յառաջխաղացումը Ֆը – րանսական հողին վրայ :

Կ'ըսուի թէ երկու կողմէն երեքուկէս միլիոն դինուորներ, յաջորդաբար եւ չա– րունակական, նետուած են այն դժոխա – յին կրակին մէջ : Ճշդրտօրէն չի դիտ – ցուիր, թէ անոնցմէ որքանը ողջ մնացած է, այսուհանդերձ , հաշուած են ութ հա– րիւր հազար Ֆրանսացի եւ գերմանացի վիրաւորեալներ, որոնք պատգարակներու վրայ , Մէօզի բլուրներէն վար իջեցուց – ուած եւ գարմանատեղիներ փոխադրը – ուած են : Մէօզի նահանգին ճամբանե – րուն չուրջերը կան վախտուն եւ հինդ դինուորական գերեզմաններոցներ, որոնց մէջ թաղուած են Ֆրանսացի եւ գերմա – նացի դինուորներ : Ֆրանսացիներու գե – րեզմաններուն վրայ դրուած են ճերմակ, իսկ Գերմանացիներուն վրայ սեւ խաչեր :

Սոյն ճակատամարտներու Ֆրանսական բանակին մէջ կը դտնուէին նաեւ Ֆրան – սայի հանրապետութեան յետագայ երեք նախագահները, մին Ալպէր Լըպրէօն, որ հրամանատար էր Թնդանօթաձիգ զօրա – գունդի, միւսը Ռընէ Քոթի՝ հրամանա – տար առաջին կարգի հետեւակ դինուոր – ներու, իսկ երրորդը Շառլը տը Կոլ, Զօ – րավար : Ատոնք, երեքն ալ վարձատրուած «Պատերազմի Խաչ»ով եւ դինուորական չքանշանով :

Վերջին աշխարհամարտին, զօրավար Ժոն Փլուէ, մասնագէտ ռազմասայլերու, Հիթլերի զօրավար Ռոմէլը զայն հրաժա – րեցուցած ըլլալով, կ'երթայ Վերտէօն , հոն կը փնտռէ 1916ին իր հրամայած զօ – րագունդին հետքերը եւ երբ կը դտնէ, տեղւոյն վրայ , ատրճանակի դնդակ մը պարպելով դլխին մէջ, վերջ կուտայ իր կեանքին :

Ամէն տարի, մեծ թիւով զբօսաշրջիկ – ներ կ'այցելեն Վերտէօն եւ չրջակայքը : Այնտեղ կը դտնուին տակաւին պատե – րազմէն մնացած աշտարակիկներ Տուօ – մոնի բերդերուն վրայ, որոնց մէջէն կը հետազօտէին ռազմավայրը : Այցելողնե – րը կը տեսնեն նաեւ աւերակուած տեղեր, աստ անդ մնացած անգործածելի թնդա – նօթներ, կուտակուած մեծ ու փոքր ռում– բեր, երկաթաթելերու ժանգոտած կտոր – ուանքներ , եւայլն , եւայլն : Այս չիս – նամեակին կը յուսացուին աւելի մեծ թիւ– ով զբօսաշրջիկներ, որ երթան այցելեն այն պատմական վայրերը :

Ֆրանսայի նախկին պատերազմիկներու կազմակերպութիւն մը , մասնակցու – թեամբ գերմանացի նոյնանման կազմա – կերպութեան մը, ձեռնարկած են կառու – ցանելու, Վերտէօնի պատերազմի դետ – նին վրայ յիշատակի քանդարան մը, ուր պիտի ցուցադրուին, այն առենուան պա– տերազմի մէջ գործածուած , զանազան դէնքերու, դինուորական համազգեստնե – րու եւ ուրիչ պատերազմական քանդիւէ ի– րերու նմոյշներ :

Քաղեց ֆրանս· թերթերէ

Օ· ՀԻՒՄԵԱՆ

«ՃԵՐՄԱԿ ԳԻՆՈՎՈՒԹԻՒՆԸ»

—*—

Վերջին տարիներու ընթացքին ապշե – ցուցիչ չափերու հասաւ «ճերմակ դի – նովութեան » դիրքը նետուողներուն թի – ւը : Հակառակ ձեռք առնուած խիստ մի– ջոցներուն, թմրեցուցիչներու վաճառա – կանութիւնը կը չարունակուի : Կանխելու համար մարդկութեան այս ահռելի վտան– գը, ամերիկեան բազմաթիւ հրատարա – կութիւններ երեւան կը հանեն թմրեցու – ցիչներու գործածութեան սարսափելի հե– տեւանքները : Նիւ Եորք, Լոս Անճելըս, Շիքակօ կը նկատուին «ճերմակ դինո – վութեան » դլխաւոր կեդրոնները, ուր թունաւորուողներու թիւը կը կարծուի ըլլալ մօտ երկու հարիւր հազար :

Թմրեցուցիչներու առեւտուրը չատ չա– հաբեր է : Այս է պատճառը, որ թմրե – ցուցիչները կը սպառին մեծ քանակու – թեամբ , հակառակ միջազգային ոստի – կանութեան կողմէ ձեռք առնուած արդե– լիչ միջոցներուն : Քոքայինը կը պատ – րաստուի քոքա ծառէն, որուն հայրենիքն է Հարաւային Ամերիկեան եւ մասնաւո – րապէս Պոլիվիան եւ Փերուն : Հնդկա – կան կանեփը լայնօրէն տարածուած է Լի– բանանի եւ Սուրիոյ մէջ : Կակաչը կը մչակուի Թուրքիոյ մէջ : Այս երեք բնա– կան թմրեցուցիչներէն զատ կան արուես– տական ձեւով պատրաստուած մորֆինը եւ հերոյինը :

«Ճերմակ դինովութեան» ճիրաններուն մէջ ինկողները ամէն ինչ կուտան որպէս– զի ձեռք ձգեն յիչեալ թմրեցուցիչներէն առնուազն քանի մը կրամ : Ասոր համար դոյութիւն ունի դաղտնի վաճառականու – թիւն մը , որ մաքսանենգներու միջոցով կը հայթայթէ վերոյիչեալ թմրեցուցիչ – ները : Անոնց արտադրական չրջանակնե – րուն մէջ ծնունդ առած են դաղտնի կազ – մակերպութիւններ, որոնք թմրեցուցիչ – ներ կը փոխադրեն Եւրոպա եւ Մ· Նա – հանգներ : Գաղտնի կազմակերպութիւն – ները կը դլխաւորէ իտալական հանրածա– նօթ մաֆիան , որ ունի իր առանձին մաս– նաճիւղերը Մ· Նահանգներու մէջ : Վրի – պեդնելու համար մաքսային ոստիկանու – թեան ուչադրութիւնը թմրեցուցիչներու դաղտնի կազմակերպութիւնները կը դի – մեն զանազան միջոցներու : Օրինակ նա – րինջի եւ զանազան անուչեղէններու մէջ պահուած թմրեցուցիչներ փոքր թիթեղ – եայ տուփիկներով կը հասնին անոնց մո – լին դարձած մարդոց ձեռքը : Շատ հե – տաքրքրական են միջազգային ոստիկա – նութեան վերջին յայտնութիւնները : Մի– ջազգային չանցագործութիւն համարելով թմրեցուցիչներու վաճառականութիւնը , միջազգային ոստիկանութիւնը միայն 1964ի ընթացքին կրցաւ ձեռք ձգել 13 Թոն թմրեցուցիչ, որուն 40,2 տոկոսը կուգար Իրանէն , 21·1 տոկոսը Թուր – քիայէն, իսկ մնացածը Լիբանանէն, Սին– կափուրէն, Թայլանտէն : Ամէնէն մեծ յայտնութիւնը տեղի ունեցաւ Թուրքիոյ մէջ, ուր ոստիկանութիւնը դտաւ 115 քի– լօ թմրեցուցիչ , որ կ'ուղարկուէր դէպի Մարսիլիա, դետեղուած այծի կաշիներու մէջ : Մաքսանենգները ամէն միջոց ի դործ կը դնեն փախցնելու համար այս Թոյնը, որովհետեւ անցեալ տարի մէկ քիլօ հերոյինի արժէքը հասաւ 20·000 տո– լարի :

Հակառակ ձեռք առնուած խիստ մի – ջոցներուն, ոստիկանութիւնը մինչեւ հի – մա կրցած է յայտնաբերել դաղտնի վա – ճառումներուն միայն տասը տոկոսը : Հարաւային Ամերիկայէն տարեկան տաս– նեակ քիլօ թմրեցուցիչներ դաղտնի ճամ – բաներով կը հասնին Մ· Նահանգներ : Այս աղէտին դէմ պայքարելու համար Ամերի– կայի մէջ բացուած են բազմաթիւ հիւան– դանոցներ, ուր վարակուածները կը տա– նան հարկ եղած բժչկական օդնութիւնը : Միջազգային ոստիկանական կազմակեր – պութիւնը, որուն կը մասնակցին 92 պե – տութիւններ, Ռիօ տէ Եանէյրոյի եւ վեր– ջերս ալ Քարաքաչի մէջ տեղի ունեցած իրենց տարեկան ժողովներուն չեչտեցին , անգամ մը եւս , անհրաժեչտութիւնը պայ– քարելու մարդկային այս աղէտին դէմ :

«ԾԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (57)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

— Ի՞նչ ըրիր, հարցուցին Լեւոն եւ Մօրիս :

— Լմնցաւ , Սաղիրը դնաց, պատասխա– նեց Մօպրէ : Տասներկինգ օրէն կը կար – դադրուի :

Այն օրէն սկսեալ, ամէն դիչեր, մութը կոխելուն պէս, երեք բարեկամներն ու ի– րենց հաւատարիմ օդնականները՝ Իպրա– հիմ եւ էլ Հուսէյին, հինդը մէկ, Զար – ափի գետ դանձին դուռնէն ներս մտնե– լով ուչ առեն ձեռքերնին մէկ մէկ ծանր պարկ բռնած դուրս կ'ելլէին եւ հազար դդուչութեամբ կուգային պարկերը կը դիզէին իրենց վրաններուն մէջ :

Վրաններէը հաւատարիմ եւ մինչեւ ակ – նային դինեալ պահակներով չրջապատ – ուեցան : Երեք չուները վրաններուն դուրսն ու ներսը ցիցերու կապուեցան :

Տասնեւհինգ օր անցաւ, Սաղիր երեւան չելաւ : Երեք բարեկամները սկսան մը – տահոգութեամբ բլրակին փէչերը չրջա – պատող դաչտադետինները աչքէ անցը – նել :

Տասնեւեօթներորդ օրուան առաւօտն , Իպրահիմ եւ իր եղբայրը, որոնք բլրա – կէն վար իջնելով ձիերը հեծեր եւ իրեւ հետազօտիչ ճամբայ ելեր էին , պահ մը ետքը դառնալով ըսին :

Սաղիրը կուդայ :

— Ֆանի՞ հոդիով , հարցուց Զարտաք :

— Զորս հարիւր ձիաւոր, պատասխա – նեց Իպրահիմ :

Այս խօսքին վրայ, երեք ընկերները ու– րախութեամբ իրարու երես նայեցան :

Եւ իրաւ ալ, բլրակին առջեւ տարած – ուող դաչտին մէջ փոչիի ամպ մը բար – ձրացաւ : Ձիաւորները քառասմբակ դէպի բլրակը կը յառաջանային :

Սաղիր իր ցեղակիցներէն չորս հարիւր– նոց հեծեալ ու դինեալ դունդի մը պետը համոզելով իրրեւ օդնական ուժ հոն ա – ռաջնորդած էր :

Գայիսը, որ այդ դունդին պետն էր , պիտի վարձատրուէր խոչորկեկ դումարով մը, իսկ դինուորները օրական երկուքա – կան ֆրանք պիտի ստանային :

Ծորհրդաւոր պարկերը ութ ուղտերու բեռցուելով դէպի Պրիսքա ճամբայ ելան :

Ամէն իրիկուն, երբ կայան մը հասնէ– ին, Իպրահիմ պարկերը կը քննէր : Զոր – րորդ իրիկունը երբ Իպրահիմ պարկերը քննեց , տեսաւ որ անոնցմէ մին իր տե – ղէն դուրս ելած էր : Ուղեց զայն իր տե– ղը դետեղել, բայց պարկը ձեռքէն սահե – լով դետին ինկաւ : Պարկին բերնէն եր – կու առարկայ ինկաւ դետինը : Իպրահիմ պարկէն բան ինկած ըլլալը չնչմարեց . դետնէն վերցուց զայն եւ լաւ մը կապե – լով իր տեղը դետեղեց եւ հեռացաւ :

Բայց այն ուղտին եաեւէն որուն վրա – յէն ինկած էր պարկը, չուք մը երեւցաւ : Ուղտապանն էր :

Ուղտապանը Իպրահիմի հեռանալուն սպասեց պահ մը եւ աչքերը դետին թա – փած առարկաներուն դարձուց : Թանկա – դին քարեր էին անոնք, որոնք դիչերուան մութին մէջ տարօրինակ կերպով կը փայ– լէին : Ուղտապանը դետին փառելով եր – կընցաւ եւ թանկագին քարերը վերցնելով աչքէ անցուց ... : Խեղդուկ բացագանչու– թիւն մը արձակեց ... :

Չեռքի երկու քարերէն մին յակինթ (եագուտ) մըն էր, իսկ միւսը կանաչ զմրուխտ մը :

Ուղտապանը աչքը չորս կողմը պտըտ – ցուց եւ տեսնելով որ ոչ ոք նչմարած էր դինքը, ուղտերուն եաին մտնելով անե – րեւոյթ եղաւ :

Բայց ճիշդ այն տեղէն ուրկէ ուղտա – պանը պահ մը առաջ անհետացած եղած էր, մարդկային դլուխ մը դուրս ցցուե – ցաւ : Այս մարդը պառկած ուղտերուն վրայի հակերէն մէկուն վրայ պառկելով ականջները ուրց եւ լրտեսին փախած կողմը նայեցաւ :

Ցետոյ, ոտքի ելաւ : Լուսինը լուսա – ւորեց անոր դէմքը : Իպրահիմն էր, որ առանց ձայնի, քիթին տակէն կը խնդար :

Իպրահիմ պահակները իրենց տեղերը դետեղելէ յետոյ երեք Ֆրանսացիներուն քով երթալով , ցած ձայնով բաներ մը ըսաւ անոնց :

Երեք ընկերները իրարու երես նայեցան եւ իրենք ալ Իպրահիմի պէս քիթերնուն տակէն խնդացին :

ՕՏԱՐՈՒՀԻՆ

Երեք բարեկամները Պրիսքա հասնել – նուն պէս իրենց դինուորները ցրուեցին : Միայն Իպրահիմը, էլ Հուսէյինը եւ Սա– դիրը վար դրին :

Պրիսքան Ալժերիոյ ամառանոցն է : Ա– մէն տարի Սեպտեմբերէն մինչեւ փետր – ուար Եւրոպայի ամէն կողմերէն հիւանդ– ներ կուդան հոն օդափոխութեան : Ա– տոնց մէջ Անգլիացիները մեծ թիւ մը կը կազմեն :

Այդ պատճառաւ, Պրիսքայի մէջ ըն – դարձակ նուագախմբահներ, թատրոններ , դիւսասրաններ եւ խաղարաններ կան :

Մօպրէ սովորաբար իրիկունները սըր – ճարան մը կ'երթար եւ հոն ժամանակ կ'անցընէր :

ՓԻԼԻՐ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար·)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Օր. Նորէկեան (Պանեէօ) տասը ֆր. կը նուիրէ եկեղեցւոյ գմբէթին, Օհան Տակառեանի յիշատակին :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հայ Ազգային Միութեան, կազմակերպուած Լիոնի «Կոմիտաս» երկսեռ երգչախումբի կողմէ :

Շաբաթ (26 Փետրուար) ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Պռոնի օդակայանի չքեղ սրահին (Սուքուփ Վօլանթ) մէջ :

Մասնակցութեամբ ՓԻԷՌ ԱԼԷՆ նուագախումբի :

Պիտի ըլլան հաճելի անակնկալներ, խաղեր, զուարճալիքներ, ճոխ պիւֆէ :

Տոմսերու գինն է 8 ֆրանք :

Տեղւոյն վրայ 10 ֆրանք

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

32 Բիւ տը Թրեվիզ

Ազգ. Տան իր կեդրոնատեղիին մէջ
Այս Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 21ին

Կը դասախօսէ Պ. ՎԱԶԳԷՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ
ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԻՐԱՒԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՐԿԱՅԻՆ
ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԽՆԴԻՐՆԵՐՈՒՆ
ՀԱՄԱՐ,

Դիմեցէ՛ք փորձագէտի մը որ իր ձեռնհասութիւնն ու փորձառութիւնը կը դնէ ձեր տրամադրութեան տակ

ՄԻ՛ ՎԱՐԱՆԻՔ
ՄԻ՛ ՈՒՇԱՆԱՔ
ՎԵՐՋԻՆ ՕՐՈՒԱՆ ՄԻ՛ ՍՊԱՍԷՔ
ԴԻՄԵՑԷ՛Ք

R. ROUJANSKI
Conseiller Juridique et Fiscal
4, Avenue de Clichy — PARIS (18e)
Tél. : 387-18-23
Sur rendez-vous

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պուլ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները :

Պ. Հ. Սէմէրճեան (Փարիզէն) եկեղ. պայծառութեան հարիւր ֆրանք, Դ. Տէր Մկրտիչեան իր ծնողքներու եւ Զօր. Սըմբատի յիշատակին հարիւր, Ա. Խորանեան եկեղ. պայծ. յիսուն, Ողբ. Աննա Բարունակեանի մահուան առթիւ փոխ. ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Պ. Բանթէնեան առաջնորդարանին երեսուն, եկեղեցիին քսան, Վ. Գանպէրեան եկեղեց. քսան, «Հայաստան» թերթին քսան, , Տ. Ներսէսեան եկեղ. երեսուն, Աղքատախնամին երեսուն, Օր. Ս. Ճէլէլեան եկեղւոյ 50, Ս. Թէքէեան, Ա. Արմաղանեան, Մ. Գանձանակեան եկեղեցւոյ քսանական, Տեղւոյս Կ. Խաչի մասնաճիւղը Առաջնորդարանին քսան, Ս. Շահրիկեան Առաջնորդարանին տասը, Յ. Օհանեան Առաջնորդարանին երեսուն, Ա. Հայրապետեան եկեղեցւոյ տասը, Վ. Գէպէեան եկեղեցւոյ տասը, Յ. Տէր-Յուսիկեան եկեղ. 10, Կուտսուսեան (Ութսուսեան) տասը :

Ազբ. Տիկին Հայաստան Տէրոյեանի մահուան Բ. տարելիցի հոգեհանգիստի առթիւ եղած նուէր : Յ. Տէրոյեան Առաջնորդարանին յիսուն ֆր., եկեղեցիին քսան, Այրի Տիկին Մ. Կաղինեան (Լասիոթա) Կ. Խաչին երեսուն, Ղ. Պօղոսեան եկեղեցւոյ քսան ֆրանք :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, Շաբաթ, Մարտ 5ին Սփլանտիտի սրահին մէջ :

×

Դպրոցասէրի գեղարուեստական հանդէսը Մարտ 27ին :

×

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի թատերական ներկայացումը՝
ՄԱՐՏ 20ԻՆ

Կ'ՈՒԶՈՒԻ՝

ON DEMANDE

Entrepreneurs, aides-coupeuses et ouvrières à domiciles qualifiées pour chemisiers et robes, travail soigné.

S'adresser :

Ets JASMINE
19, Fbg. St. Denis — PARIS (10e)
TAI. 58-33

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կարուհի մը աթըլիէի մէջ աշխատելու համար : Դիմել՝

CONFECTION DE PARIS
19, Bd. Saint-Denis — PARIS (2e)
Հեռաձայն 236 - 48 - 77

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի :

Կիրակի, (Փետր. 27) ժամը 17ին Սալ Ֆրանքօ - Սիւիս, 10 Աիւ տէ Մեսաժըրի, (Մեթրօ Փուասոնիէռ) :

Կը նախագահէ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ
Կը խօսի Ընկերներ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ եւ Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին : Ճոխ պիւֆէ :

Մուտքը ազատ է

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին Ահարոնեան ակումբը, կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի :

Կը նախագահէ Ընկ. Յ. ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆ
Կը խօսի Ընկ. Ա. ՊՕՅԱՃԵԱՆ
(Ռոմանէն)

Անակնկալներ (Ընկ. Քէփէնէկեանէ) :
Ջերմութիւնը ապահովուած է :

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՄԵԾ ՊԱՀՈՑ ընթացքին ամէն Հինգշաբթի պատարագի կը կատարուին ԱՐԵՒԱԳԱԼի ժամերգութիւն, սկսեալ Փետր. 27ի Կիրակիէն : Այս շրջանին հոգեհանգստեան արարողութիւնները տեղի կ'ունենան պատարագի եւ Արեւագալի միջեւ :

×

ՄԵԾ ՊԱՀՈՑ ընթացքին ամէն Հինգշաբթի երեկոներ ժամը 7ին տեղի կ'ունենան ՀՍԿՈՒՄԻ արարողութիւն եւ կը տրուի աւուր պատշաճի քարոզ ըստ հետեւեալ կարգի. —

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր Եկեղեցի.— ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ երեկոներ :

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցի. — ՈՒՐԲԱԹ երեկոներ :

Առնուվիլ Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցի. — ՈՒՐԲԱԹ երեկոներ :

×

Ամէն Շաբաթ երեկոներ ժամը 4ին կը կատարուի Կիրակամուտի արարողութիւն :

ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆՔԵԱՆ

Ձեր տրամադրութեան տակ է բոլոր ճամբորդութիւններու համար
ՕԴԱՆԱՒ-ՇՈԳԵՆԱՒ-ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Դիմել

Agence de Voyage
PARENTY & DESROUSSEAUX

7, Rue de Hanovre — PARIS (2e)
Métro :
4 Septembre ou Opéra
Téléph. : RIC. 79-86
RIC. 79-39
Բաց է ամէն օր,
ժամը 9–12 եւ 14–18
բացի շաբաթէն,

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻ, ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՄԲԻ ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԵՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿ

Հովանաւորութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

Նախագահութեամբ՝ Պ. ԳԱՌՋՈՒԻ

Կիրակի Փետրուար 20, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր
GEORGE V — 31, AVE. GEORGE V — PARIS

ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ — ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԹՈՄՊՈԼԱ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի
«ՍՕՍԻ» պարախումբը իր ամբողջական կազմով եւ նոր պարերով :

Խնամուած պիւֆէ սովորական գիներով
Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները

U. G. A. B., 11, Square Alboni, Paris (16e) Tél. : TRO. 03-18
Մուտքի տոմս 10 Ն. Ֆրանք — Ուսանողներու համար 5 Ն. Ֆ.
C. C. P. PARIS 8.019-72

ՋԱՏԻԿԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

4 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ, 14 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ— (Արմենիա հիւրանոցին մէջ)

Երթ ու դարձ օդանաւով մեկնում Ապրիլ 2ին եւ վերադարձ՝ Ապրիլ 19ին :

ԳԻՆ՝ 2050 ՖՐԱՆՔ

Բ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

4 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ, 21 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ ԵՒ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Երթ ու դարձ օդանաւով, մեկնում Օգոստոս 2ին, վերադարձ՝ Օգոստոս 27ին

ԳԻՆ ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ 2350 ՖՐԱՆՔ

Գ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Երթ ու դարձ օդանաւով, մեկնում Սեպտ. 2ին, վերադարձ Սեպտ. 17ին
Գին՝ 1950 ֆր.

Արձանագրութեանց համար դիմել՝ — *Ամէն Շաբաթ օր ժամը 15էն18*

TRANSTOURS
22, Rue du 4-Septembre, Paris — Tél. RIC. 77-40 — C. C. P. 5974-66 Paris.

Թղթակցութիւն՝ ԿԱՐՊԻՍ ՈՒՆՃԵԱՆի անուան, վերոյիշեալ հասցէով :
ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ դիմել՝ Ե. ՄԻՀՐԱՆԵԱՆԻ, 23, Բիւ Պեռնար տիւ Պուա :
ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ Ն. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ, 13 Բիւ Ամպրուազ Փարէ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մայիս 28ը Վալանսի մէջ, կը տօնուի Մայիս 28ին Շաբաթ, քաղաքապետարանի սրահը : Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականի տարեկան պարահանդէսը Մարտ 12ին, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս Ալֆորվիլի քաղաքապետարանի սրահը (Բիւ Վոլթէռ) :

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի պարահանդէսը Կիրակի, Դեկտեմբեր 4ին, Կռանտ Օթէլի մէջ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը կը տօնէ Յաղթանակին 51րդ տարեդարձը Մայիս 7ին, Շաբաթ, Ալամպրայի սրահներուն մէջ :

×

Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութեան նախաձեռնութեամբ Վարդանանցը կը տօնուի Փետր. 20ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Փոթորիկ», «Քրիստափոր», «Ռոստոմ», «Բաֆֆի» եւ «Աղբիւր Սերոբ» - «Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան» խումբերու ընկերները Զորեքշաբթի դիշեր (23 Փետրուար) ժամը 9ին Մշակոյթի տան մէջ : Զեկուցում Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կեդր. կոմիտէի :

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին, ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շ. Կ.ի ներկայացուցիչները : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն - Տուրուբերանի Փարիզի մասնաճիւղին : ՅԵՏԱՁԸԳՈՒԱԾ է, Օհան Տակառեանի մահուան պատճառով :

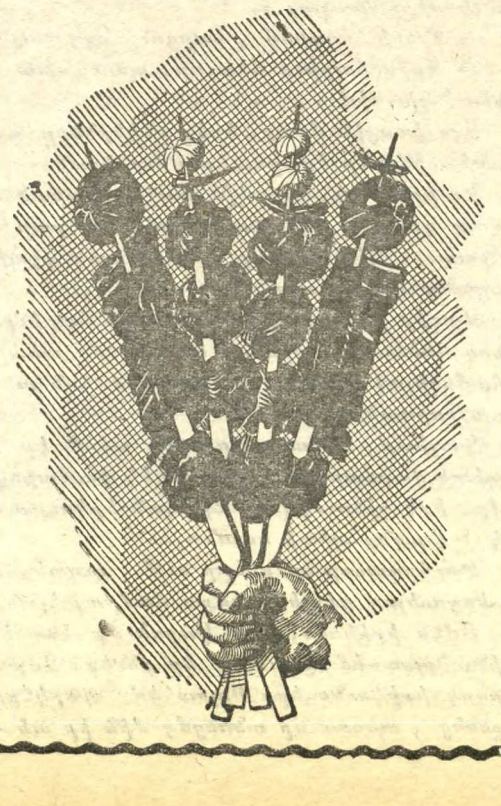

ՃԱՇԱՐԱՆ
ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր :

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ :

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES
4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e
Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար· 60 Ֆ·	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ·
Արտասահման՝	Տար· 80 Ֆ·	Հատը	0,30 Ֆ·

ԿԻՐԱԿԻ
20
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
DIMANCHE
20 FÉVRIER
1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

42ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10541

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

42e ANNÉE — N° 10.541

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏԱՐԵԴԱՐՁՆ ՈՒ ՏԱՐԵԼԻՑԸ

20 փետրուար 1956: Ընտրութիւն Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի յԱթոռ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ :

Ուրեմն տասներորդ տարեդարձ :

18 փետրուար 1963 : Ցանկարծական վախճանում Նորին Վեհափառութեան :

Երրորդ տարելից :

Փետրուար ամիսը ճակատագրական դեր էր կատարած երջանկայիշատակ կաթողիկոսի կեանքին մէջ :

Ծնած էր Մեծ Եղեռնի տարին, 1915 փետրուար 14ին Մարաշի մէջ եւ կեանքի դառնութիւնները ճաշակած մանկութեան օրերէն սկսեալ :

Վարդապետ ձեռնադրուած էր 1937 փետրուարին Անթիլիասի Մայր Տաճարին մէջ, աւարտելէ ետք Կիլիկեան Դպրեվանքը, որուն առաջին աշակերտներէն մէկն էր եղած :

Եպիսկոպոս ձեռնադրուած էր 1947 փետրուարին՝ ձեռամբ Գարեգին Ա. Կաթողիկոս Ցովսէփեանի, որուն պիտի յաջորդէր 1956 փետրուար 20ին :

Հոսկ ուրեմն վաղահաս մահով մը մեզմէ առ յաւէտ պիտի բաժնուէր 1963 փետրուար 18ին :

Գարեգին կաթողիկոս կը վախճանէր 1952 Յունիս 21ին: Ըստ Կիլիկեան Աթոռի կանոնադրին, յաջորդին ընտրութիւնը պէտք է կատարուէր ամէնէն ուշը վեց ամիսէն :

Տեղապահ Խոհ. Սրբ. դործիք դարձած որոշ խմբակցութեանց եւ մարդոց ձեռքը՝ կը ձղձղէր ընտրութիւնը, ապօրէն կերպով : Ի վերջոյ միաբանական ժողովը նոր տեղապահ մը ընտրեց եւ նոր կաթողիկոսը վեց ամսուան տեղ 44 ամիսէն ընտրուեցաւ :

Պարտուղ կողմը ստեղծեց արուեստական տաղնապ մը, քաւութեան նոխազ դարձնելով նորընտիր երէսփոխան կաթողիկոսը , — Զարեհ Ա. Փայասլեանը , որ ճիշդ հօթը տարի մնաց Անթիլիասի Աթոռին վրայ: Իր գահակալութեան հօթը տարիները ոսկի տառերով արձանագրուած են Մեծի Տանն Կիլիկիոյ դարաւոր կաթողիկոսութեան տարեգրութեանց մէջ :

Ամբողջ հօթը տարի բարձր նկարագրի եւ ազնիւ հոգիի տէր այս բարձրաստիճան հոգեւորականը աքնային աշխատութեամբ եւ անհուն զոհաբերութեամբ նըւիրուեցաւ Կիլիկեան Աթոռի բարգաւաճման եւ յաջողեցաւ ապառաժեայ հիմերու վրայ դնելու զայն :

Արհամարհեց ու անտեսեց ամբողջ հօթը տարի Անթիլիասի Աթոռին եւ իր անձին դէմ արձակուած լուտանքներն ու չըռայլուած անարդանքները անտրակելի մարդոց կողմէ : Ցորի համբերատարութեամբ տարաւ բարձրէն ու ցածէն կատարուած անիրաւ ու անարդար յարձակումները, «անկախ համայնք»ի եւ «հայ կաթոռ կաթողիկոս»ի խեղկատակութիւնները, աջադողներու սադրալական սադրանքները :

Եւ առանց ապրուելու ամէն տեսակի ցեխակոխմաններէն՝ անայլայլ առաջ տարաւ իր չինարարական աշխատանքները եւ ամէն տարի նորանոր նուաճումներ արձանագրեց : Դպրեվանքը դրաւ իր բարձրութեան վրայ: Միաբանութիւնը զօրացուց երէսփոխող , համալսարանական եւ զարդացած վարդապետներով :

Իր հմայքը ա՛յնքան բարձրացաւ, որ Ցունաստանի , Ատրպատականի, Թեհրան-Պարսկահնդկաստանի թեմերը , ինչպէս նաեւ Հիւսիսային Ամերիկայի ազգային թեմը սիրայօժար մտան կիլիկեան Աթոռի հովանիին տակ :

Անոնք որ կը փորձէին Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէկ - երկու եկեղեցիները անջատել Անթիլիասէն՝ զայն տկարացնելու

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՍԵՒ ԼՈՒՐԵՐ...

Քրքրեցէք վերջին յիսնամեակի մեր մամուլը եւ մեր դատը շօշափող բազմաթիւ յօդուածներու եւ տեսութեանց մէջ, ճրագին լոյսով, փնտռեցէք մէկ հատիկ պարբերութիւն, որ հարց տար մեզի, հայ ժողովուրդին ·

— Լա՛ւ, շա՛տ լաւ, հայրենակիցներ··· Ամէնիս լաւ գիտենք որ եթէ Արեւմուտքի Մեծերը չգոհացնեն մեր պահանջները ու մեզի չվերադարձնեն մեր հողերը , ամէն բան կորսնցուցած կ'ըլլանք··· Բայց, ի՛նչ, այդ Մեծե՞րը ինչ կը կորսնցնեն , եթէ գոհացում չտան մեզի ···

Այս անխուսափելի հարցումէն միշտ խուսափած ենք — ազգային բոլոր ճակատներուն վրայ — որովհետեւ պատասխանը մեզ կը վհատեցնէ, կը յուսահատեցնէ, կը սարսափեցնէ :

— Արեւմուտքի Մեծերը ո՛չ մէկ բան կը կորսնցնեն մեր պահանջներուն ականջ չկախելով եւ իրենց տնտեսական, ելմտական, բաղաքական ու զինուորական շահերը ոչ մէկ կերպով կը տուժեն ···

Ուրիշ խօսքով, այսօրուան գոյավիճակը լիուլի կը գոհացնէ զիրենք եւ ձեռընտու է ինչ տեսակէտներով ալ առաջնորդուիլ : Ուիլսընեան Հայաստանի տէր Հասան, Հիւսէյիններն են թէ Հայկերն ու Տիգրաններն որեւէ տարբերութիւն չըներ իրենց համար :

Քաղաքական ամէն մարզանք Արեւմուտքի թէ Արեւելքի մէջ իրեն առաջնորդ ունի ակնկալուած շահը կամ նախատեսուած կորուստը :

— Ամերիկան ի՞նչ կը շահի եթէ Հարաւային Վիէթնամը կարմիրներուն ձեռքը չանցնի··· կամ ինչ կը կորսնցնէ եթէ անցնի ····

Խնդրոյ առարկայ տեղացի ժողովուրդին շահն ու վնասը հետաքրքրական նիւթ չէ :

Արտասովոր — կրնայի ըսել, արտառոց — տաղանդ մը ունինք անողոք իրակաւութեան առջեւ մեր աչքերը փակելու : Պատուհասին դիմացը կեցած, Հաւատք եւ Յոյս հոլոված ենք շատ անգամ , մեր պատմութեան ճամբուն վրայ :

— Աստուած մեծ է, նայինք ինչ կ'ըլլայ ··· Մեր բարեկամները, հարկաւ, խիղճ ունին ···

Այո՛, Աստուած մեծ է, բայց Աստուած մեզ անգամ ստեղծեր է պուտ մը խելքով եւ պուտ մը իմաստութեամբ , որպէսզի ամէն մանրուք ցաւի համար ժամ չվազեցնինք եւ երբեմն ալ առաջնորդուինք այդ զոյգ բարիքներով :

×

Ամերիկեան թերթերէն ամէնէն նիհարը 60 - 70 էջ է: Նիւ Եորք Թայմզի նման թերթի մը կիրակիի թիւը, իր 240 էջերով , կը կշռէ ··· մէկ ֆիլօ :

Երբեմն , այս «ծովածաւալ» սիւնակներուն մէջ աչքիդ կը զարնէ պզտիկ լուր մը, որ աւելի պերճախօս է բազմաթուղթ պատմութեան հատորը : Ահաւասիկ, վերջին նմոյշը ·

— Ամերիկեան ձեռնրրել Մորթորզ ինքնաշարժի «կայսրութեան» տարեկան ե– կամուտներուն գումարն է 17 հազար միլիոն տոլար··· Միացեալ Ազգերուն անդամ են 117 պետութիւններ, ոմանք ընդունկին չափ պզտիկ, ոմանք առիւծին չափ մեծ··· Այս բազմութենէն դուրս հանեցէք չորս Հսկաները ··· Մնացեալ 113էն ո՛չ մէկուն տարեկան եկամուտներուն գիւը կը հասնի կամ կը մօտենայ այս աստղագիտական թուանշանին ···

Արտասահմանի ազգը կը սպասէ, անշուշտ, որ այս տեսակ «երկու տողնոց » մը կարդացող մեր Առաջնորդութիւնը — ի՛նչ կերպարանքով ալ ներկայանայ — ճամի գրասեղանին առջեւ, գլուխը երկու ափերով գրկէ եւ պզտիկ հաշիւ մը ընէ·

— Ձեռնրրել Մորթորզը շահեր , շուկաներ կը հետապնդէ աշխարհի չորս կողմը ··· Այս «կայսրութեան» նման ուրիշ հազարներով, տասնեակ հազարներով «կայսրութիւն»ներ ևս կան՝ թէ՛ Ամերիկայի, թէ Ֆրանսայի եւ թէ Անգլիոյ մէջ ··· Շատ լաւ ··· Ձեռնրրել Մորթորզին եւ մնացեալներուն գործին պիտի գա՞ր որ կորսնցնէին թրբական շուկան այն պարագային երբ խնդրոյ առարկայ պետութիւնը պիտի պահանջէր Ուիլսընեան հողերուն վերադարձը Հայերուն ··· Ուրեմն , չուանին ծայրը նախագահի մը կամ վարչապետի մը ձեռքը չէ, այլ մեծ ճարտարուեստին ձեռքը ···

×

Ուրիշ մեղք մըն ալ ունինք, ազգային մեղք, ո՛չ թէ կուսակցական, ֆանի որ մեր դատին պաշտպանութեան կալուածին մէջ, վերջ ի վերջոյ ամէնիս ալ միեւնոյն բանը կ'ըսենք ·

— Մեր հողերը մեզի տուէք կը պահանջեն մեր բոլոր կազմակերպութիւնները, առանց խտրութեան :

Ո՞րն է այդ «ուրիշ մեղք»ը :

Մեր վիպական միամտութիւնը :

Մեր երկու մատ հասակով, աշխարհի մեծագոյն պետութեանց դասեր տալու մեր յաւակնութիւնը — եթէ ծանր չէ այս բառը ···

Արդարեւ, ի՞նչ դաս կուտանք Մեծերուն՝ յիսուն տարիէ ի վեր ·

— Քրիստոնեայ եղբայրներ, գիտենք որ չէք ուզեր Ռուսաստանը Միջերկրականի ջուրերը իջեցնել ··· Կը հասկնանք ձեր վիճակը, այդ֊ան տգէտ չենք ··· Իրա֊ւունք ունիք, եթէ մեր բեռին «վար իջ֊նէ» կը վտանգէ ձեր ապահովութիւնը , ձեր հիմնական շահերը եւ կը գոցէ ձեր ճամբաները ··· Բայց, ինչո՞ւ շուա֊րեր էք ··· Մե՛նք, Հայերս, ատոր առաջքը կրնանք առնել — ստեղծեցէք, անկախ հայկական պետութիւն մը իրրեւ պատուար հիւսիսէն հարաւ իջնող ջրհեղեղին առջեւ··· Վերջացաւ, գնաց ···

Կատակ չէ որ կ'ըսենք: Մեր հիմնական բաղաքականութեան առանցքը եղած է այս սրտառուչ տեսութիւնը ·

— Հայաստանը պատուա՛ր Ռուսաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ ···

Բացէ ի բաց եղած ենք 1918ին , 1919, 1920էն մինչեւ 1923 հոս ու հոն դրկուած մեր յուշագիրները որոնց տակ կը փայլին ազգին — ո՛չ թէ այս կամ այն հոսանքին — ստորագրութիւնները :

Մեր մէջ, փորձառութեան պակասը յատկանիշը չէ այս կամ այն կազմակերպութեան :

Բաց ի բաց պէտք է յայտարարել որ Ահարոնեան մը այնքան յանցաւոր էր երբ 1920ին, կը վստահեցնէր Լոյտ Ճորճ֊ին թէ «կրնանք 40·000նոց բանակ մը երեւան բերել » (կարդացէք վարչապետին յուշերը) , որքան Նուպար Փաշան, որ կը պահանջէր ծովերէ ծով Հայաստան մը :

Եկեր հասեր ենք տեղ մը, ուր այլեւս «Մենք ասանկ ըսիք, դուք անանկ ըսիք»ի վէնը պէտք է վերջ գտնէ եւ միաձայն պէտք է յայտարարենք ·

— Ազգը այդպէս ըսաւ երէկ, սխալ էր ··· կամ ազգը այնպէս ըսաւ երէկ, եւ շիտակ էր ···

Արեւմտեան դրամատիրութիւնը —ներշընչողն ու բանաձեւողը մեծ ազգերու բաղաքական ռազմավարութեան — մեր ենթադրածին չափ ալ անփորձ ու միամիտ չէ որ հաւատայ թէ հայ ժողովուրդը, որուն ձեռքը զմելի մըն ալ չկայ , ո՛չ ալ տոլար մը՝ գրպանը, կրնայ ամբարտակի դեր կատարել, երբ հիւսիսի հեղեղը Միջերկրական թափելու մասին մտածէ :

Ու յետոյ, ո՞ր հայ ժողովուրդը : Ու֊իլսաեան սահմաններուն մէջ հա՞յ կայ:

Այս սուրբ պէտք է շեշտել որ Թուրքիան անգամ, ընդբլ Սեմի զէնիերով զրահաւոր, չի կրնայ միանակը, կասեցնել այդ վտանգը :

Անցեալի սխալներէն եւ փորձառութիւններէն օգտուելով, պէտք է նոր բանաձեւ փնտռենք ի խնդիր մեր պահանջներուն : Կրկնեմ անգամ մը եւս — Արեւմուտքի հոգն անգամ չէ թէ Սեւրով սահմանուած հողերը Հասանին ու Հիւսէյինին ձեռքն են թէ Հայկին ու Տիգրանին :

×

— Այս սիւնակին տէրն ալ մարդ կը յուսահատեցնէ, եղբայր··· Անո՛ւշ , անո՛ւշ բնացեր էնիք, սեւ լուրերով մեզ կ'արթնցնէ ···

Երանի՛ թէ վարակիչ ըլլար այս սիւնակին յոռետեսութիւնը — ո՛չ, իրատեսութիւնը — եւ ուրիշներն ալ սկսէին բանալ ազգին աչքերը փակող կապը :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՍԻՐԵԼԻ ՀՈՂԵՐԸ

յետին մաքով, հիասթափեցան , երբ տեսան անոր օրէ օր անհամեմատ զօրացումն ու ամբապնդումը :

Երանաչնորհ Կաթողիկոսին օրով կիլիկեան Աթոռը ունեցաւ աննախընթաց ճոխում : Կէս միլիոն Հայեր ճանչցան անոր հեղինակութիւնը , Պարսկաստանէն , Սուրիայէն , Լիբանանէն ու Կիպրոսէն մինչեւ Ցունաստան, ու մինչեւ Ամերիկա եւ Աւստրալական ովկիանոսներու ափերը :

Այսօր իր արժանաւոր յաջորդը Խորէն Ա. Բարոյեան կը չարունակէ գործել իր եղբայրակիցին դծած ուղղութեամբ եւ ամէն օր նոր յաջողութիւններ ձեռք կը բերէ :

Զարեհ Ա.ի վաղահաս վախճանումը ազդային սուգի կերպարանք առաւ : Պէյրութի մէջ 60·000 յուզարկաւորներ հետեւեցան իր դագաղին , հակառակ տադնապահարատարափ անձրեւին :

Երկկի իր հակառակորդները խղճահարած՝ Ծունկի եկան իր դագաղին առջեւ : Առաջին ազդանշանը տուաւ Էջմիածնի դահակալը , որ ցաւակցական սրտառուչ հեռագիր մը ուղղեց տեղապահ Խորէն Սրբ. ի աւելցնելով որ Վարդանանց տօնի օրը իր նախագահութեամբ հոգեհանդիսա կատարած է Էջմիածնի տաճարին մէջ: Ցետոյ , քառասունքին առթիւ , հրահանգեց Էջմիածնական բոլոր թեմերուն, որ Մարտ 31ին իրենց եկեղեցիներուն մէջ հոգեհանգիստ կատարեն Անոր յիշատակին :

Փարիզի եկեղեցւոյ հոգեհանգիստին , դամբանախօս սրբազանը կը յիշէր լուսահոգի Եղիշէ պատրիարք Դուրեանի մէկ խօսքը՝ արտասանուած 1924ին՝ Արարայի հերոսներու աճիւններուն երուսաղէմ փոխադրուած առեն, «երբ մեռելներու առջեւ այսքան հաչա ենք, երանի՛ թէ ողջերու միջեւ ալ դիտնանք այսքան հաչա ըլլալ »:

Դժբախտաբար նոյն սրբազանը այսօր իր ուսուցչին պատգամը անտեսելով , ողջերու միջեւ պառակտում առաջ բերելու ախուր դերին է նուիրուած :

1963 Հոկտեմբեր 26ին Երուսաղէմի մէջ վաղչէն եւ Խորէն Կաթողիկոսներու ողջադուրումը արդիւնքն էր Զարեհ Ա.ի անժամանակ վախճանման :

Երուսաղէմի մէջ սրբազրուեցաւ այս վերջինին դէմ գործուած անարդարութիւնը : Եւ Էջմիածնի գահակալը յետ մահու ճանչցաւ երանաչնորհին կաթողիկոսի հանգամանքը: Բան մը՝ զոր մեր ժամ էր ընել ի կենդանութեան :

Այսօր, ողջադուրումէն քսանրվեց ամիս վերջ հորիզոնին վրայ կը նշմարուին թեթեւ ամպեր, որոնք կրնան փարատիլ բարեացակամութեամբ :

Մեծ եղեռնի յիսնամեակի ոդին պէտք է գառնայ առաջնորդ, ազդային ճակատին վրայ համերաշխութիւն եւ միասնականութիւն ստեղծելու համար :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

REVUE DES ETUDES ARMENIENNES

ՀԱՅԵՐԸ... ԿԱԽԱՐԴ

Հետզհետէ ... մամութ կը դառնան Հայերը՝ քաղաքակիրթ երկիրներու մտաւորականութեան համար :

Կար ժամանակ մը, երբ Հայութեան անունը ծանօթ էր համալսարանական դարպասներու մէջ, քաղաքական շրջանակներու մէջ, քրիստոնեայ զանգուածներու մէջ :

Հայութեան անունը ... սպուտնիկ բառին պէս էր, այս մեր օրերուն ստէպ գործածուած :

Բայց ժամանակէ մը ի վեր, ինչպէս մեր մամուլն ալ կը հաստատէ, Հայութեան անունը, հայ ժողովուրդին գոյութիւնը, հայ փառաւոր քաղաքակրթութեան յիշատակութիւնը կը պատճառեն այն զարմանքը, զոր արտայայտած են Իսրայելացիք՝ ըսելով. «Զի՞նչ է այս» : (Ելից, ԺԶ. 15):

Հայութեան մանանան սկսեր է արդէն դառնալ նշանաւոր անծանօթը :

Վասնզի մենք, ծոյլ, մեղաւոր եւ ապիկար, չկրցանք քաղաքակրթութեան շուկայ տանիլ մեր հարստութիւնը, բաւ համարելով աղօթքը եւ ժամուն պատերուն տակ մեր լացը :

Եւ այն ժողովուրդը, որ չմեռաւ Բաբելոնի պարիսպներուն տակ, ահա կը թաղուի մեր անշուք աղօթատեղիներուն պատերուն տակ : Օ՛ ապիկարութիւն :

Եւ այսպէս կը դառնանք ... մամութ :

Այս դասալքութեան, այս անպատիւ նահանջին դէմ՝ ծափահարութեամբ կ՚ողջունեմ ձեռնարկ մը, — արեւմտեան ժողովուրդներու քաղաքակրթութեան ցուցահանդէսին տանիլ ինչ որ կը կոչենք հայագիտութիւն :

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան ձեռնարկը, Հայագիտական Հանդէսը, յիշատակարան մըն է, որ կը բարձրանայ քաղաքակրթութեան դաշտին վրայ :

Օտար մեծ հայագէտներ, ինչպէս հայագն մտաւորականներ այս հանդէսով կը ջանան պարզել հայ լեզուին, — այս հրաշալիքին, — ինչպէս եւ հայ արուեստին գաղտնիքները :

Եթէ քաղաքական մարդոց ապաբարոյութիւնը թոյլ տուաւ որ մոռացութեան փոշի ցանուի հայ հանճարին գոյութեան իրաւունքներուն վրայ, ահա մշակոյթի սէրը, զոր ցոյց կուտան գաղափարական մարդիկ, մեծարանքի տուրքը կը բերէ հանդէպ հայկական մեր ոգեկան արժէքներուն :

Այսօր աւելորդ կը համարիմ յիշատակել գերմանական մեծարժէք ձեռնարկ մը, Հայագիտական Հանդէսը՝ որ կը հրատարակուէր Մարպուրկի մէջ, Ֆրանսական նախորդ ձեռնարկը, Հայագիտական Հանդէս կոչուած դարձեալ, զոր ներկայացուց Հրանտ Սամուէլ՝ երբ լոյս տեսաւ Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան ձեռնարկին առաջին թիւը: Աւելորդ կը համարիմ յիշատակել նոյնպէս Հիւպշմանի, Մէյէի եւ սերունդին վաստակը հայագիտութեան անդաստանին մէջ :

Կ՚ուզեմ այսօր ներկայացնել միայն, Հայագիտական Հանդէսին այս նոր շրջանի թիւերէն, քանի մը յօդուած :

Նախ Բարթիկեանի ուսումնասիրութիւնը : Յետոյ Պենվենիսթի ստուգաբանական փորձերէն՝ Շաւարշ անձնանուան ծագումը :

×

Մ. Բարթիկեան կ՚ուսումնասիրէ յունական բանահիւսութենէն քաղուած կարգ մը վկայութիւններ, որոնց համաձայն, Յունաստանի եւ մասնաւորաբար Թրակիոյ մէջ, Արմենիտ (Հայ) կը կոչուին դեւերը, չար ոգի կամ կախարդ, թշնամի՝ յղի կիներու եւ նորածին երախաներու : Այսպէս, շարք մը հիւանդութիւններ, որոնք կը ծագին յղութեան շրջանին կամ ծննդաբերութենէն ետք, Յոյները կը վերագրէին այս Հայ կոչուած դեւերուն կամ ոգիներուն, իբրեւ հետեւանք ախտավարակման եղանակի մը, որ յունարէն կը կոչուի արմենիազմա: Իսկ այն դեղերը, որոնք կը գործածուին՝ բուժելու համար « Հայու » հիւանդութիւնը, կ՚անուանուին արմենա (որ երիցուկ կոչուած տունկն է), արմենոքսիլօ (դիւափայտ), փանայա արմենոքրաթուսա (Հայ չար ոգին հալածող Տիրամայր):

Ուրկէ՞ կը ծագին այս աւանդութիւնները :

Ըստ Բարթիկեանի, յունական այս աւանդութեանց ծագումը կը հասնի մինչեւ քրիստոնէութեան սկզբնական օրերը, կամ առնուազն այն շրջանը՝ երբ Բիւզանդիոնի Մօրիկ կայսրը, բռնագաղթ մը կատարելով, Թրակիա փոխադրեց հայկական զանգուածներ: Այսպէս, երկու ժողովուրդներ, որոնք պատճառներ ունէին թշնամական տրամադրութեանց՝ մէկը միւսին դէմ, մասնաւորաբար իբրեւ հետեւանք կրօնական զգացումներու շարունակական բախումներու, ստեղծեցին փոխադարձ չարախօսութիւններ, անարգանքի, վիրաւորանքի եւ թշնամանքի վիկայութիւններ :

Բարթիկեանի ուսումնասիրութեան առարկայ չի կազմեր հայկական Ֆոլքլորը, ստեղծուած նոյն պրոցեսով՝ ընդդէմ Յունաց : Իր նիւթն է յունական Ֆոլքլորը, հիւսուած՝ ընդդէմ Հայոց, միշտ բացասական, միշտ թշնամական, քաղուած՝ յունարէն բառամթերքէն եւ յունական մատենագրութենէն :

Կ՚արժէ ներկայացնել ժողովրդական այդ աւանդութիւնները աւելի մանրամասն :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏՔԵՐՈՎ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ուրարտու 9 - 8րդ դարերուն կը գրաւէր հայկ. լեռնաշխարհին մեծ մասը, որ յետագային դարձաւ ժողովուրդին բնավայրը, որով ուրարտական հարուստ մշակոյթը, գլխաւորաբար շինութեան արուեստին բնագաւառին մէջ, անխուսափելի կերպով պէտք է ժառանգէին եւ ժառանգեցին հայկական ցեղերը՝ իբրեւ նոյն երկրին բնիկներ, բայց արդէն նոր քաղաքական ասպարէզ ելլող տէրեր :

Ճարտարապետները կը հաւաստիացընեն, որ Հայերը Ուրարտուէն ոչ միայն ճարտարապետական կոթողներ ժառանգած են, այլեւ շինութեան արուեստին վերաբերեալ առանձնայատկութիւններ, որոնք կ՚երեւին Հայաստանի հին քաղաքներուն՝ Արմաւիրի, Երուանդաշատի, Դուինի, Անիի մէջ :

Ուրարտական գրաւոր աղբիւրները յայտնաբերուած են բացառաբար հայկական լեռնաշխարհին մէջ, այսինքն՝ պատմական Հայաստանի սահմաններուն մէջ: Որով այդ աղբիւրները, ինչպէս նաեւ ուրարտական յուշարձանները չեն կրնար աղերս չունենալ հայկական մշակոյթին հետ :

Այդ աղերսը կարելի է նշել բազմաթիւ եւ բազմատեսակ փաստերով, յատկապէս լեզուագիտական եւ հնագիտական նիւթերով, որոնք պատմութեան հին էջերու լուսաբանութեան ժամանակ, ինչպէս յայտնի է բացառիկ արժէք կը ներկայացնեն, իսկ յաճախ ալ՝ միակ հաւաստի աղբիւրն են :

Մէկ կողմ ձգելով կարգ մը մասնագիտական կէտեր, յիշատակենք, որ լեզուաբանները բազմաթիւ նմանութիւններ յայտնաբերած են հայ-ուրարտական, վրաց ուրարտական, խուրրի - ուրարտական բառապաշարին մէջ: Հետաքրքրական է դիտել տալ, որ եթէ վրաց - ուրարտականի մէջ նմանութիւնները կը կազմեն հինգ բառ, հայ - ուրարտականի մէջ անոնք երեսուն բառ են: Մօտաւորապէս հայ - ուրարտերէնի հաւասար թիւ կը կազմեն խուրրի - ուրարտական զուգահեռները, հակառակ անոր, որ հայերէնը ճանչցուած է իբրեւ հնդեւրոպական լեզուական ընտանիքին պատկանող լեզու մը, իսկ խուրերէնն ու վրացերէնը՝ ոչ :

Ի լրումն այս ամէնուն կարելի է նաեւ յիշատակել պատմա - լեզուագիտական (հնչաբանական, ոճային, շարադասական եւ քերականական) այլ տուեալներ, ինչպէս նաեւ Արամի, Արա Գեղեցիկի եւ Շամիրամի, Հայկի ու Բէլի, Վանի Մհերի դրան հետ կապուած հայկական աւանդութիւնները, որոնք, անտարակոյս, Ուրարտուի պատմութեան արձագանգներն են : Կարելի է մատնանշել, մանաւանդ բազմաթիւ տոհմահուններու եւ տեղանուններու հայ - ուրարտական ընդհանրութիւնները :

Պատմականօրէն գրեթէ նոյն վայրին մէջ գտնուող այսօրուան Երեւան անունը սերած է Էրեբունիէն. այս նմանութիւնը պատմա - լեզուագիտօրէն հիմա այլեւս որեւէ առարկութիւն չի վերցներ, բոլորին պարզ է, որ ուրարտական Էրեբունին սերունդէ սերունդ փոխանցուելով, հայ լեզուին օրինաչափութեամբ Հայերու շրթունքներուն վրայ հնչած է նաեւ Էրեւուն, Էրեւան, ապա՝ Երեւան :

Էրեբունին իբրեւ կարեւոր կեդրոն, ըստ երեւոյթին, ունեցած է իր խորհրդանիշը : Այս բերդ - քաղաքը կանգուն մնացած երկար դարեր շարունակ, յամենայն դէպս մինչեւ Ք. Ա. 5րդ եւ 4րդ դարերը : 1956ին գտնուած միլետիան երկու դրամները, ինչպէս նաեւ Մ. Խորենացիի յիշատակած «հայկեան» եռաթեւ նետասլաքները, կրկին վկայեցին այն սերտ կապը, որ գոյութիւն ունի ուրարտական եւ հայկական մշակոյթներուն միջեւ : Թերեւս ճիշդ է այն ենթադրութիւնը, որ Էրեբունին կարեւոր կեդրոն մը եղած է նաեւ Աքեմենիան Հայաստանի ժամանակ՝ հայկական երկու սադրապութիւններէն մէկուն համար :

Այս քաղաքը կանգուն մնացած է մինչեւ հայ ժողովուրդին ամբողջական կազմաւորման եւ առաջին պետականութեան հաստատման շրջանը եւ, ի հարկէ, պատահական չէ, որ Աքեմենեաններու անկումէն ետք Երուանդունիներու թագաւորական քաղաքը եղաւ Արմաւիրը, ուրարտական Արգիշտիխինիլին, եւ ոչ ալ տարօրինակ է, որ Երեւան սերէր Էրեբունիէն ոչ միայն անունով, այլեւ բնակիչներու կազմով եւ մշակոյթով :

Ինչպէս կը վկայեն նախաուրարտական յուշարձաններուն պեղումները, Երեւանի հարթութիւնը անմարդաբնակ չէ եղած (նկատի ունինք մասնաւորապէս Շէնգաւիթի պղնձաքարէդարեան հարուստ մշակոյթը եւ այլ նիւթեր), իսկ Արգիշտի, իր կարգին, հոն բերած եւ բնակեցուցած է 6600 հոգի՝ Ծուպանի եւ Խաթթի երկիրներէն: Առողջ դատողութիւնը կը թելադրէ ըսելու, որ ոչ տեղաբնակները, ոչ ալ նորեկները ի սպառ կորսուեցան, այլ կազմեցին հայ ժողովուրդը, որ նոյն հողին վրայ ստեղծեց մշակոյթին յաջորդ անմիջական օղակը, բնականօրէն ժառանգելով նախորդ սերունդներուն ըստեղծած արժէքները : Այս կ՚ապացուցանեն նաեւ մարդաբանական նիւթերը՝ երեւան հանելով արմենոյիտ տիպին ընդհանրութիւնը հայկական լեռնաշխարհին հին եւ նոր բնակիչներուն միջեւ :

Այս եւ ուրիշ փաստեր ի մի բերելով դիտել տանք, որ հայ ժողովուրդին կազմաւորման մէջ, անշուշտ, իրենց մասնակցութիւնը ունեցած են նաեւ ուրարտական պետութեան սահմաններուն մէջ ապրող ցեղախումբերը : Միւս կողմէ Ուրարտական պետութիւնը կազմուած է հայկական լեռնաշխարհին մէջ ապրող բը-

ՍԿԻԶԲՆ Է ԵՐԿԱՆՑ

Ա.

Այն առտուն երբ Ֆրանսա Ճենովա կ՚երթար, սպասուհին ալ նկատեց, որ սրտովը չէր : Թէյի դաւաթը ձեռքին, մտազբաղ հայեացքը ուր որ սեւեռէր, կէս ժամ կը տեւէր մինչեւ թարթելը : Խեղճ սպասուհին մաղ մնաց խոստովանէր իր յանցանքը ու տիրոջ ոտներն իյնար, վասնզի, շաքար կոտրելուն քանի մը կըտոր գրպանն էր դրեր ու հակառակի պէս ալ քառորդէ մը աւելի նայուածքն այդ գրպանին էր ուղղեր ... Կ՚ուտէր առանց առջեւը նայելու : Երկու անգամ թէյի դաւաթին փոխարէն աղամանը դրաւ բերնին ու մօրուքը սրբելու համար վերցուց փոքր ազդութեան մը վերաբերող փաստաթուղթ, որ դուրսէն ուղարկուած էր իրեն ստորագրելու :

— Զուզեր թող չերթայ, խոմ մեղ նման ծառայ չէ՞ որ իր չուզածն ընէ, կը մըտմտար սպասուհին ինքնիրեն, որը չգիտէր թէ ո՞ւր կ՚երթայ տղան, եւ այն կարծիքն ունէր, որ աղաները առհասարակ արտօնուած են չուզածնին չընելու :

Սեղանէն կենալով ճամպրուկը վերցուց, պահարանին մօտեցաւ, դարձեալ նոյն անուշադրութեամբ, ինչ ձեռքն ինկաւ մէջը խոթեց խաղաթուղթ, թաշկինակներ եւ զոյգ մը ապարանջան, որ երէկ պիտի զրկէր սիրուհուն ու մոռցեր էր :

— Իցիւ թէ ալ չվերադառնայ, ակամայ մտածեց սպասուհին, երբ ճամբու դնելէն վերջ տիրոջ սենեակը կը դառնար : Կեանքին մէջ առաջին անգամն ըլլալով, ազատութեան մէջ՝ բարձր հազաց : Ու շատ քաղցր թուեցաւ այդ հազը իր ականջներուն: (Ես կ՚ուզեմ ազատութեան մէջ թոքախտ ըլլալ):

Հազին վրայ խոհարարը, որ հասկացաւ թէ աղան տունը չէ, սենեակը վազեց իր կեղտոտ վերարկուով փարուեցաւ ըսպասուհուն ու սկսաւ համբուրել : Ուրիշ անգամ ալ համբուրեր էր, բայց համբոյրը ազատութեան մէջ ուրիշ բան ըսել էր: Սիրոյ անհուն թափը մեղմելէն ետք, խոհարարը սկսեց սենեակին ծակ ու ծուկը խառնել, իսկ սպասուհին սեղանը կը պեղէր :

— Ինչ եղաւ թուղթս, հարցուց պզտիկ ազգ մը գլուխը ներս խոթելով, — ստորագրե՞ց :

— Ոչ, եղբայրս, մօրուքը սրբեց դրաւ վար :

— Մօրուքը ըսիր... իսկ ազգիս գոյութիւնը ատ թուղթէն էր կախուած, ըսաւ, մռլտաց. եթէ մեծ ազգ ըլլար՝ պիտի բարկանար, բայց, որովհետեւ պզտիկ էր՝ լացաւ, — տուր Անգլիային տանիմ, ըսաւ :

Ֆրանսիոյ սպասուհին ծանօթ չէր, եթէ ոչ պիտի զգուշացնէր Անգլիոյ սեղանին չդնել, ինչու որ շաբաթէ մը ի վեր հարբուխ էր ու առուակի պէս կը վազէր քիթէն :

— Ի՞նչ ընենք, հարցուց սպասուհին, որուն անունը չեմ դիտեր, բայց ըստ երեւոյթին Ժաննա պիտի ըլլար :

— Գնա, կանչէ հոս Եւրոպայի բոլոր սպասաւորներն ու սպասուհիք, երէկուընէ քիչ մը փիլաւ է աւելցեր, կ՚ուտենք կ՚ուրախանանք: Տէրերէն ոչ մէկը տունը չէ : Ճենովա են գացեր :

Գնաց : Սաբէթը, Անգլիոյ աղախինը ամանները բերեր էր Լա Մանշ լուանալու: Եկաւ, բայց աչքը մնաց տան կողմ, կը վախնար, որ Իրլանտան պատուհանէն մտնէր ազատութիւն գողնալու: Հոլանտայի սպասուհին գալով, մառանի դրան վրայ կղպանք դրաւ : Վիլհելմ կայսրը, Գերմանիոյ այդ անկոչ հիւրը, կ՚ըսէ, կը մտնէ ծախու պանիրը կ՚ուտէ :

Գերմանիոյ աղախինը նստեր էր հիւանդ երեխային օրօրանին առընթեր կուլար ու իր շապիկը կը կարկտէր : Ժաննան այս վիճակով աւելորդ համարեց կանչել, կարօտով անոր պարանոցին փաթթուեցաւ ու միասին լացին :

— Եղբայրդ սպաննեց ասոր հօրը, հազիւ կրցաւ ըսել գերմանուհին արտասուաց ընդմէջէն, կշտամբել ուզելով :

— Այո, բայց անիկա ալ ողջ չէ հիմա, ըսաւ Ժաննան ու արցունքի մնացած կաթիլները ալ սեփական կորուստին վրայ հոսեցուց :

Այնուհետեւ բաժանուելուն՝ բան մը Գերմանիոյ աղախինը քրթմնջաց իր տիրոջ հասցէին, բան մըն ալ Ժաննան իր տիրոջ : Ժաննան Աւստրիոյ այդիով անցաւ Սպանիա, որուն աղախինը ներսէն դուռը կղպեր էր, ու կը խռմփար: Փորթուկալի մանկամարդ աղախինը (քիչ մը թեթեւ) քրքջաց ու վազեց :

Երբ Ժաննան տուն դարձաւ, խոհարարը փառաւոր սեղան էր բացեր. «փիլաւին» վրայ կար նաեւ խորոված միս, որը թերեփ ըլլալով, Ֆրանսա չէր կրցեր ուտել : (Ատամներու առաջին շարքը շինովի էր):

Ճաշէն վերջ, իբրեւ ժամանց, խառնեցին Ֆրանսայի «արխիւը» : Ինչեր չըկային հոն կուտակուած, իր յիշատակարանը, Պիզմարքին նամակները, Գերմանիոյ վերջին պարտամուրհակը, սիրային ոտանաւոր մը Ռումանիոյ թագուհուն նուիրուած, զոր կը սիրէր ատեն մը :

(Վերջը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

«ԱՆՄՈՌԱՑ ԴԷՄՔԵՐ»

Երեւան հրատարակուած վերոյիշեալ հատորը երախտիքի տուրք մըն է ամէնէն առաջ կրթական հաստատութեան մը, Թիֆլիսի Ներսիսեան դպրոցին, որ արեւելահայ կեանքին մէջ յատկապէս եւ հայ իրականութեան մէջ ընդհանրապէս, Մոսկուայի Լազարեան եւ Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարաններու հետ, բախտորոշ դեր մը կատարած է սերունդներու դաստիարակութեան եւ հայ մտաւոր մտքի զարգացման զոյգ մարզերուն մէջ :

Ներսէս Աշտարակեցիի ձեռակերտը հանդիսացող Թիֆլիսի հայ կրթական օճախը, հարիւր տարուան իր գոյութեան ընթացքին, — հիմնուած է 1824ին եւ փակուած՝ 1924ին — ազգին տուած է երկու հազարէ աւելի շրջանաւարտներ եւ սաներ, որոնցմէ շատեր, յետագային, դարձան հայ գիտական մտքի կամ մշակոյթի վաստակաշատ մշակներէն :

Հպանցիկ թուումն անգամ ցոյց պիտի տար կրթական օճախին բախտորոշ դերը մեր իրականութեան մէջ : Յովհ. Թումանեան, Ղազարոս Ազայեան, Պերճ Պռոշեան, Երուանդ Լալայեան, Դերենիկ Դեմիրճեան եւ ուրիշներ :

Ծանօթ իրողութիւն է, որ ռուս կառավարութիւնը հասկնալի պատճառներով հաշտ աչքով չէ դիտած Անդրկովկասի սրտին մէջ հաստատուած հայ կրթական օճախի մը գոյութիւնը: Այդ է պատճառը, որ զանազան առիթներով եւ կողմնակի միջոցներով փորձած է առնուազն սահմանափակել վարժարանին գործունէութիւնը : Բարեբախտաբար, օրուան հայ մշակներն ու պատասխանատուները եւ, առաջին առթիւ, նոյնինքն հիմնադիրը՝ Ներսէս Աշտարակեցի միշտ ալ արի կեցուածք ցոյց տուած են, թէեւ, այսուհանդերձ, կրթարանը որոշ շրջանի մը համար վերածուած է հոգեւոր դպրոցի մը :

Այս պարագան «մոռցուած » է մատնանշել գրքին Նախաբանին մէջ:

Այնուամենայնիւ, Ներսիսեան վարժարանը, իրերու բերումով, կատարեց իրեն վստահուած դերը :

« Անմոռաց դէմքեր » հատորը կը ներկայացնէ միայն 102 շրջանաւարտներու եւ սաներու կենսագրութիւնները: Գրքին խմբագիրները սեղմ գիծերով պատկերացուցած են անոնցմէ ամէն մէկուն կեանքը եւ վաստակը :

Ներկայացուածը եթէ մէկ կողմէ շահեկան է, միւս կողմէ, ինչպէս իրենք ալ կը խոստովանին, հեռու է ամբողջական պատկերը տալէ : Մանաւանդ յատուկ եւ շեշտուած հակում մը, որ դատապարտելի է առնուազն այս նկարագիրը ունեցող գիրքերու պարագային, միակողմանի կը դարձնէ դպրոցի մը հարիւրամեայ վաստակը : Խօսքը կը վերաբերի այն փաստին, որ խմբագիրներուն համար ամէնէն առաջ ականաւոր դէմք նկատուած են այնպիսիները, որոնց միակ յատկանշական դիմագիծը եւ գործը «պարտիական » եղած ըլլալն է :

Զենք ուզեր կանգ առնել անուններու եւ մանրամասնութիւններու վրայ՝ ցոյց տալու համար, որ այս հատորը շատ աւելի ծանր պիտի կշռէր, եթէ ընտրութեան մէջ չափանիշ չնկատուէր ընկերային որոշ համոզում մը :

Հատորը պատրաստողները կը գրեն ի մէջ այլոց հետեւեալը. « Անցեալ դարի վերջին տասնամեակում եւ Ի. դարի առաջին երկու տասնամեակներում Ներսիսեան դպրոցը դարձաւ հայ իրականութեան մէջ մարքս լենինեան գաղափարների տարածման օջախներից մէկը » :

Փաստերու աւելի մանրակրկիտ պրպըտում մը եւ, մանաւանդ, անվիճելի իրողութիւնը ճշգրիտ արձանագրելու նըւազագոյն ճիգ մը այս անհեթեթ եզրակացութենէն հեռու պիտի պահէր «Անմոռաց դէմքեր»ու խմբագիրները :

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ԴԱՍԱԳԻՐՔԵՐ

Մամուլի էջերու մէջ երեւցած գրախօսականներէ կ'իմանանք, թէ վերջին շրջանին երկու նոր դասագիրքեր լոյս տեսան Հայաստանի մէջ :

Առաջինը՝ Հայոց լեզուի նոր դասագիրքն է՝ 5 - 7 դասարաններու աշակերտներու համար : Վերոյիշեալ դասագիրքը պատրաստողները՝ Փրոֆ. Է. Ազայեան եւ Հ. Բարսեղեան պարզ եւ մատչելի լեզուով մը երախաներուն կը սորվեցնեն ճիշդ խօսիլ, անսխալ գրել, խօսքը պատկերաւոր դարձնել :

Մանկավարժական արդի մեթոտները կիրարկող գործ մըն է ներկայացուածը :

Երկրորդ դասագիրքը, որ կը կոչուի « Հայ ժողովուրդի պատմութիւն» Բ. հատոր, պատրաստած է Փրոֆ. Ս. Պօղոսեան :

« Գրական Թերթ »ի մէջ, գրագէտ Վիգէն Խէչումեան խօսելով այս գրքի մասին, կը մատնանշէ այնպիսի թերութիւններ, որոնք առնուազն անհեթեթութիւններ են :

Գրագէտը կը քննադատէ նաեւ դասագիրքին լեզուն, որ իր բնորոշումով «շարադրուած է վատ հայերէնով »:

Զ. ԵՍԱՅԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Լոյս տեսաւ Սեւակ Արզումանեանի « Զապէլ Եսայեան» (կեանքը եւ գործը) մենագրութիւնը: Հեղինակը կը փորձէ ներկայացնել գրագիտուհիին գրական ժառանգութիւնը՝ արձակը, դեղագիտական յօդուածները եւ հրապարակագրութիւնը :

ԳՐԱԳԷՏԻՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

Գուրգէն Մահարի անցեալ տարի այն կարծիքը յայտնած էր, թէ հայրենի գրականութեան մէջ տիրապետող սեռը բանաստեղծութիւնն է: «Այս գրոյթը կարող է հանդիպել առարկութեան, գրած էր այդ առթիւ ծանօթ գրագէտը եւ աւելցուցած, — մենք կ'ուզենայինք, որ առարկողները պարզ պատկերացնեն ստեղծուած դրութիւնը : Մենք կ'ուզենայինք, որ նրանք (խօսքը հաւանական առարկողներու մասին է) Ս. Կապուտիկեանի, Հ. Սահեանի, Վ. Դաւթեանի, Հր. Յովհաննիսեանի, Գ. Էմինի, Մ. Մարգարեանի եւ վերջապէս Պ. Սեւակի անուների դէմ յիշեն նոյն սերնդից համարժէք արձակագիրների անունները » :

Սէրօ Խանզատեան «Բաց նամակ»՝ համարժէք առարկութեամբ» խորագրեալ յօդուածով մը («Գրական Թերթ», 4 Փետրուար) դէմ կ'արտայայտուի այս տեսակէտին եւ կը թուէ Գուրգէն Մահարիի մատնանշած բանաստեղծներուն համարժէք արձակագիրները— Ռաֆայէլ Արամեան, Մկրտիչ Սարգսեան, Աբիգ Աւագեան, Բենիկ Պէյրանեան, Վիգէն Խէչումեան եւ ինքը՝ Սէրօ Խանզատեան :

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Երեւանի մէջ գումարուեցաւ Կոմերիտմիութեան 23րդ համագումարը :

ՆՈՐ ԱՒԱՆ

Այս տարի, Արփա գետին հովիտին մէջ, դէպի Ջերմուկ տանող ճամբուն վրայ պիտի շինուի նոր աւան մը ,որ պիտի կոչուի Արփիաւան :

«ԼՈՒՍԱՄԱՏԵԱՆ»

ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

× Պ. Ղազարոս Ահարոնեան (Լիոն), մէկ՝ իրեն համար, չորս օրինակ «Լուսամատեան» կը նուիրէ հետեւեալներուն, հեղինակին մօրը յիշատակին. —

1.— Պ. Երուանդ Վարդանեանի (Լիոն)
2.— Պ. Հրաչ Վարդանեանի (Լիոն)
3.— Պ. Յովհ. Ուզունեանի (Վիէն)
4.— Պ. Դերձակեանի (Հալէպ)

× Տիկին Շուշանիկ Օհանեան (Լանսէյ)
Տիկին Ասորեանի (Մոնթրէօյ)

× Նարդեան հրատարակութեանց այս շարքին պատուակալ բաժանորդ արձանագրուած են, նախորդ ցանկերուն հրատարակութենէն ետք. —

Պ. Մուշեղ Ճիյէրճեան (Մոնաքօ) 200 Ֆր.
Պ. Լեւոն Տօնիկեան (Պանեէօ) 200 Ֆր.
Պ. Վահէ Աշճեան (Լոնտոն) 200 Ֆր.

× Ընթերցողին անկիւնէն. —

«Նոր ստացայ եւ դեռ չեմ կարդացած « Լուսամատեանը» : Այս հատորին ընթերցումը վայելելէ առաջ՝ կ'ուզեմ ըսել թէ ո՛րքան սիրեցի «Սպիտակ Առաւօտ » հատորը : Ո՞ր մէկը յիշեմ այդ հատորին գոհար էջերէն : «Սիրահարութիւն հրեշտակներու հե՞տը» : Համակ գեղեցիկ երաժշտութիւն՝ ոճի, բառերու եւ մրթնոլորտի: «Առ ցաւս իմ աղաղակե՞մը», ուր մանկութեան, առողջութեան խոր կարօտն ու անոնց կորուստին ցաւը կը կոտտայ, եւ սակայն կը յանդի ի վերջոյ ողջամիտ փիլիսոփայութեան : «Ուրբաթախօ՞սը», որուն մէջ ճոխ երեւակայութեան մը ծնունդ՝ դժոխքի նկարագրութիւնը գլխու պտոյտ կուտայ: «Հին ցեղի մը հոգեվա՞րքը» ,որուն ընթերցումէն ետք սեղմուած սիրտով փարեցայ Երեւանեան օրերուս արեւին ու շունչին: «Աղօթք մը ծառի մը տա՞կը », իր ալեկոծող ու հայրենաբաղձ յուզումով: «Պատանեկան հովուերգութի՞ւնը », սիրոյ տենդին ու այդիներու մթնոլորտին համայնապատկե՛րը նկարչագեղ: «Գարուն ա, ձուն ալ արե՞լը», հայրենաշունչ սքանչելիք մը :

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

նիկներէն, որոնց շարքին նաեւ լեզուաբանօրէն հնդեւրոպական համարուող բազմաթիւ հայկական ցեղերու գործօն մասնակցութեամբ : Ըստ երեւոյթին, ճիշդ է այն ենթադրութիւնը, թէ՝ հնդեւրոպական լեզուներու գոյութիւնը Փոքր Ասիոյ մէջ նոյնքան հին է, որքան եւ « ասիանիկ» եւ սեմական լեզուախումբերունը :

Այս ցեղերը կամ ցեղային միաւորումները պարբերաբար, անկասկած, փոխադարձաբար նուաճած եւ նուաճուած են, ձուլած եւ ձուլուած են՝ փոխադարձաբար իրար փոխանցելով մշակութային որոշ արժէքներ :

Այսպիսով, նկատի առնելով պատմական, լեզուագիտական, հնագիտական եւ մշակութային բազմաթիւ՝ արդէն ծանօթ եւ անառարկելի փաստերը, կարելի է յըստակ ու մեկին ըսել, որ հայկական լեռնաշխարհին մէջ, Ք. Ա. 9րդ դարուն հիմնուած առաջին ռազմա - ստրկատիրական պետութեան՝ Ուրարտուի անմիջական ժառանգորդը եղած է հայ ժողովուրդը :

Արդարեւ, Ուրարտական պետութեան անկումէն անմիջապէս ետք, նոյն երկրամասին մէջ, պատմութեան էջերուն վրայ կ'երեւայ հայկական Երուանդունիներու թագաւորութիւնը :

Մ. ԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (58)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

Ան յաճախ սրճարանին պարտէզը ճօճաթոռի մը մէջ ընկողմանած, նուագախումբին հեռաւոր շեշտերէն օրօրուելով կը խոկար :

Գրեթէ ամէն իրիկուն միեւնոյն տեղը կ'ընտրէր ան, բազմատերեւ թթենիին տակ, ուր կ'առանձնանար ու կ'օրօրուէր իր երազներովը :

Բայց այն իրիկունը տեսաւ որ իր ծառին քով ուրիշ ճօճաթոռ մըն ալ կար, որուն մէջ ճերմակ կերպարանք մը կ'օրօրուէր :

Մօպրէ տեսնելով որ այն օրը իր տեղը գրաւած էին եւ իր ձեռքէն առանձնութեան ազատութիւնը խլած, նեղացաւ : Աչքերը չորս կողմը պտըտցնելով ուրիշ յարմար տեղ մը փնտռեց, բայց չգտաւ : Պարտաւորուեցաւ իր ճօճաթոռը գրաւել:

Փարիզցի երիտասարդին քովէն անուշ հոտ մը եկաւ իրեն : Մօպրէ հասկցաւ որ քովինը կին մըն էր :

Զարտաքի ընկերոջ հետաքրքրութիւնը շարժեցաւ ...: Սիրտը կը նեղուէր ... ժամանց մը պէտք էր իրեն ...:

— Տիկին, թոյլ կուտա՞ք որ սիկառ մը ծխեմ, հարցուց Մօպրէ քովի կնոջը կողմը դառնալով :

— Ինչո՞ւ չէ, պարոն, կրնաք ծխել, պատասխանեց կինը :

— Մուխը ձեզի անհանդիստ չընէ, Տիկին :

— Ոհ, ոչ ...: պատասխանեց մանկամարդուհին անուշ ու ներդաշնակ ձայնով մը :

Մօպրէ սիկառը վառելով ինքնիրենը մտածեց .

— Զայնը անուշ է, բայց տեսնենք դէմքը ինչ այլանդակ դիմակ մըն է արդեօք : Հոս օդափոխութեան եկող կնիկներէն ո՞վ գեղեցիկ է արդէն, ամէնքն ալ երեսնին չնայուելիք ապրանքներ... բացի քանի մը « ի նոցանէ»ներէ :

Այսպէս մտածած միջոցին մոռնալով սիկառը քաշել, տեսաւ որ մարած էր ան: Լուցկին հանեց եւ անգամ մըն ալ վառեց:

— Վայ խերը անիծածս, գեղեցիկ է եղեր, մոլտաց լուցկիին լոյսովը անգամ մը իր դրացնուհիին դէմքը աչքէ անցընելէ ետք : Ամերիկացի է ըսեմ, աչքերը ամերիկացիի չեն նմանիր, անգլիացի է ըսեմ, քիթը անգլիացիի չի նմանիր ...: Ինքն ալ սիկառ կը ծխէ կոր... : Արդեօք ռո՞ւս է ..., սպանացի՞ է ...: Էհ, թերեւս, հնչումը քիչ մը սպանացիի կը նըմանէր :

Օտարուհին յանկարծ նստած տեղէն ելաւ եւ զբօսավայրին դրան կողմը ուղղուեցաւ :

Պարտէզին սանդուխներէն վեր ելլելէ ետք, սանդուխին գլուխը պատշգամի նըմանող բակին վրայ պահ մը լոյսին մէջ կեցաւ եւ ապա սրճարանէն ներս մտնելով աներեւոյթ եղաւ :

— Վայ խերը անիծածս, ինչ գեղեցիկ կնիկ, մրմնջեց Մօպրէ նստած տեղէն ոտքի ցատկելով :

Եւ ինքն ալ գեղեցիկ օտարուհիին ետեւէն սրճարան մտաւ :

Սրճարանին մէջ շատ մարդ չէր մնացած, յաճախորդներուն մէկ մասը պարտէզ իջած էր :

Գեղուհին հոն սեղանի մը առջեւ նըստած նուագը մտիկ կ'ընէր. քովի սեղանը պարապ էր : Մօպրէ այդ սեղանը գրաւեց :

— Ոչ, մտածեց ան օտարուհին լաւ մը զննելէ ետք: Ոչ, այս կինը «ի նոցանէ » չէ, հիւանդ ալ չէ...: Արդեօք բաղդախնդրուհի՞ մըն է...: Ինչո՞ւս պէտք, ինչ կ'ուզէ թող ըլլայ .... գեղեցիկ է ... շատ գեղեցիկ ...: Լմնցաւ ..:

Իրաւ ալ օտարուհին շատ գեղեցիկ էր: Կապոյտի զարնող սեւ մազեր ունէր ան, քաղցր ու վառվռուն նայուածքով խոշոր աչքեր, նուրբ ու նեղ, ուղղահայեաց գիծով քիթ մը եւ կլոր թուշ մը :

Թէպէտ ան պարկեշտօրէն ու վայելուչ ձեւով մը նստած էր աթոռին վրայ, բայց դարձեալ իր շրջազգեստին տակէն մարմնոյն ցցուն մասերը երեւան կ'ելլէին : Ինչ անթերի կազմ եւ ինչ գիրգ բումբեր ու ազդրեր: Քանի՞ կ'արժէր արդեօք մատին սա թանկագին քարերով ընդելուզուած մատանին, որուն արձակած շողերը իր նուրբ մատներուն փայլն ու հրապոյրը կը կրկնապատկէին :

Օտարուհին իր անտարբերութեամբ Մօպրէի հետաքրքրութիւնը կրկնապակեց :

Փիէր իր դրացնուհիին ուշադրութիւնը իր վրայ հրաւիրելու համար ձեռքէն եկածը ըրաւ : Նախ հազաց, յետոյ գլխարկը վար ձգելով ծռեցաւ վերցուց .. դաւազանը շոնդալից շառաչումով մը վար ձգեց ...: Բայց ականջ կախողը ո՞վ էր: Անտարբեր օտարուհին ասդին անգամ չըդարձաւ :

Մօպրէ ազնուազգի ձիու մը յամառութիւնը ունէր. երբ առջեւը խոչընդոտ տեսնէր, կը կատղէր եւ կը ջանար այդ խոչընդոտը ոտնակոխ ընել :

— Գոռոզ արարած, ինչ որ ալ ընես, ես քեզի իմ կողմս նայիլ պիտի տամ, մռըլտաց Մօպրէ ակռաներուն տակէն :

ՓԻԷՐ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Մարսէյլէն Ալպէր Պօղոսեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր հօր՝ Ղազարոս Պօղոսեանի, Տիկին Հայաստան Տէրոյեանի (ծնեալ Պօղոսեան) մահուան Բ. տարելիցին առթիւ եւ 40 Ֆր. Մշակոյթի տան Ս. Թէհլիրեան սրահին :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

×

Մարսէյլէն Գուրգէն վարդապետ վեցամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Պարոնեանի (Սիսթէրոն) :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ս. Թադէոս եկեղեցի. — Հանգուցեալ Պ. Ունան Նաճարեանի մահուան տխուր առիթով եղած են փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները զաղանազան միութեանց :

Համախարբ. Միութեան կողմէ՝ տասը Ֆր. Ս. Թադէոս եկեղեցւոյն, տասը Կարմիր Խաչին, տասը Կապոյտ Խաչին եւ 20 Ֆրանք եկեղեցասէր եւ Աղքատախնամ Տիկնանց Միութեան, Պ. Պ. Գէորգ Պօղոսեան քսան եկեղեցւոյն, Բարսեղ Գամպուրեան տասը Տիկնանցին :

Նոյնպէս թաղականութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է ողբ. Տիկին Մարի Գաբրիէլեանի (ծնեալ Նաճարեան) դառնաղէտ մահուան առթիւ, Պ. Պ. Ս. Մընակեան տասը Ֆր. եկեղեցւոյն, Յ. Մէրճանեան տասը եկեղեցւոյն եւ տասը դրպրոցին, Բ. Գամպուրեան տասը Տիկնանցին, Մ. Մրմռեան եկեղեցւոյն եւ դրպրոցին տասնական, Համախարբ. Միութենէն տասը դպրոցին, տասը Տիկնանցին, տասը Կարմիր Խաչին, տասը Կապ. Խաչին եւ տասը եկեղեցւոյն: Ս. Տէրտէրեան յիսուն Ֆր. Համախարբ- Միութեան եւ քսան դպրոցին, Շվոտեան 30 եկեղեցւոյն, Գ. Զագալեան հինգ Ֆր. եկեղեցւոյն եւ Ժան Ժագ քսան եկեղեցւոյն, Թաղ. Խորհուրդս այս առթիւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն եւ խորին ցաւակցութիւններ Գաբրիէլեան եւ Նաճարեան ընտանիքներուն :

Նուէրները ստանալու համար ստացագիրով դիմել թաղականութեան, Կիրակի առաւօտները Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ խորհրդարանը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մայիս 28ը Վալանսի մէջ, կը տօնուի Մայիս 28ին Շաբաթ, քաղաքապետարանի սրահը : Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականի տարեկան պարահանդէսը Մարտ 12ին, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս Ալֆորվիլի քաղաքապետարանի սրահը (Բիւ Վոլթէռ) :

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի պարահանդէսը Կիրակի, Դեկտեմբեր 4ին, Կռանտ Օթէլի մէջ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը կը տօնէ Յաղթանակին 51րդ տարեդարձը Մայիս 7ին, Շաբաթ, Ալամպրայի սրահներուն մէջ :

×

Դպրոցասէրի գեղարուեստական հանդէսը Մարտ 27ին :

×

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի թատերական ներկայացումը՝

ՄԱՐՏ 20ԻՆ

×

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի Տիկնանց Յանձնախումբի թատերական ներկայացումը Մարտ 22ին, Երեքշաբթի օր, երեկոյեան ժամը 9ին, Թէաթր տէ զՈռ : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան մեծ պարահանդէսը Ապրիլ 3ին, Հօթէլ Մօտէրնի մէջ: Փլաս տը լա Բէփիւպլիք :

×

Լիոնի Կոմիտասեան երկսեռ երգչախումբի պարահանդէսը Փետրուար 26ին: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ՝

ON DEMANDE

Entrepreneurs, aides-coupeuses et ouvrières à domiciles qualifiées pour chemisiers et robes, travail soigné.

S'adresser :

Ets JASMINE

19, Fbg. St. Denis — PARIS (10e)

TAI. 58-33

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կարուհի մը աթըլիէի մէջ աշխատելու համար: Դիմել՝

CONFECTION DE PARIS

19, Bd. Saint-Denis — PARIS (2e)

Հեռաձայն 236 - 48 - 77

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՄԵԾ ՊԱՀՈՑ ընթացքին ամէն Հինգ-ւարտ պատարագի կը կատարուին ԱՐԵՒԱԳԱԼի ժամերգութիւն, սկսեալ Փետր. 27ի Կիրակիէն: Այս շրջանին հոգեհանգստեան արարողութիւնները տեղի կ'ունենան պատարագի եւ Արեւագալի միջեւ:

×

ՄԵԾ ՊԱՀՈՑ ընթացքին ամէն Հինգշաբթի երեկոներ ժամը 7ին տեղի կ'ունենան ՀՍԿՈՒՄԻ արարողութիւն եւ կը տրուի աւուր պատշաճի քարոզ ըստ հետեւեալ կարգի. —

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր Եկեղեցի.— ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ երեկոներ :

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցի. — ՈՒՐԲԱԹ երեկոներ :

Առնուվիլ Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցի. — ՈՒՐԲԱԹ երեկոներ :

×

Ամէն Շաբաթ երեկոներ ժամը 4ին կը կատարուի Կիրակամուտի արարողութիւն :

ԿՈՉ

Փոն տը Շէրիւի Հայ Ազգ. Միութիւնը կոչ կ'ընէ Ֆրանսահայ պատուարժան հայրենակիցներու եւ միութիւններուն, որպէսզի իրենց պզտիկ նիւթական օժանդակութիւնը բերեն այս ազգօգուտ շինարարութեան որ պիտի ծառայէ նոր սերունդին: Մինչեւ այսօր սրտակից հայրենակիցներու տուած լումաներով չէնքին վրան գոցուած է, բայց կը պակսի նիւթական աջակցութիւնը որպէսզի ապահովուին դուռները եւ պատուհանները եւն. :

Դրամի առաքումը ղրկել հետեւեալ հասցէներով Աշոկ Աղէկեան Բիւ Տըլաշէն Շարվիէօ) 38 Իզէռ :

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն

Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

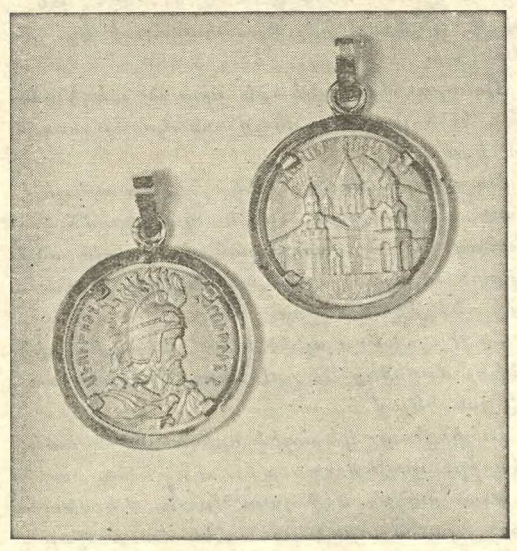

Շրջանակով 400 Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN

66, Rue Lafayette,

PARIS (9e)

Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

IMPRIMERIE SPÉCIALE

DU JOURNAL «HARATCH»

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի :

Կիրակի, (Փետր. 27) ժամը 17ին Սալ Ֆրանֆօ - Սիւիս, 10 Աիւ տէ Մեսաժըրի, (Մեթրօ Փուասոնիէռ) :

Կը նախագահէ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Կը խօսի Ընկերներ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ եւ Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ :

Մուտքը ազատ է

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պօմոնի «Քրիստափոր» խումբի տարեկան գեղարուեստական երեկոյթը, Շաբաթ Մարտ 12, Պօմոնի Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ :

ԻՏԱԼԻԱ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԶԱՏԿՈՒԱՆ ՏՕՆԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ ԱԴՐԻԱԿԱՆԻ ԿԱՆԱՉ ԱՓԵՐԸ 15 ՕՐ ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ

ՄԵԿՆՈՒՄ Մարտ 30 Կառ տը Լիոնէն: ՎԵՐԱԴԱՐՁ Ապրիլ 13 Կառ տը Լիոն :

ՁԵՐՎԻԱ (Ռավեննա), փառաւոր վայր մը իր գեղեցիկ անտառով :

Բնակութիւն առաջին կարգի պանդոկի մը մէջ (Լունկօմառէ) ծովուն դիմաց, տաք եւ պաղ ջուրով սենեակներ, տուշ, հեռաձայն, պատշգամ :

Խնամուած եւ առատ ուտելիք

Պտոյտներ գլխաւորաբար Ռավեննա, Սան - Մարինոյի Հանրապետութիւն եւն:

Շատ սահմանափակ տեղեր : Արձանագրուիլ որքան կարելի է շուտ :

ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ՕԳՏԱԿԱՐ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ

Մասնակցութիւն.— 395 Ֆր., կանխավճար, արձանագրութեան՝ 100 Ֆրանք : Ընկերութեան անդամակցութիւն՝ 10 Ֆր. տարեկան:

RELATIONS

TOURISTIQUES - EDUCATIVES

32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

Tél. : 770-36-37

Délégué : E. DJEZIRIAN

Association sans but lucratif

régie par la loi du 1-7-901

Le Délégué EDOUARD DJEZIRIAN

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Փոթորիկ», «Քրիստափոր», «Ռոստոմ», «Բաֆֆի» եւ «Աղբիւր Սերոբ» - «Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան» խումբերու ընկերները Զորեքշաբթի դիշեր (23 Փետրուար) ժամը 9ին Մշակոյթի տան մէջ : Զեկուցում Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կեդր. կոմիտէի:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Բաֆֆի խումբի դիւանը ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը ութին, ընկեր Ժիրայր Մուրատեանի բնակարանը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

«Լիոն եւ շրջակայի մէջ տուն շինելու համար մասնաւոր պատրաստուած հողեր եւ վիլլաներ, նմանապէս Լիոնէն 5էն 20 քիլոմեթր հեռաւորութեամբ հողեր (industriels)

Մասնաւոր հաստատութիւն մը ուր կրնաք դիմել ամենայն վստահութեամբ.

Տնօրէն Ա. ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

BRON - Immobilier

109 bis, Ave. Franklin-Roosevelt

BRON (Rhône)

Tél. : 70-88-68 et 70-88-69

ՕԴԱՅԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԱՆԴՈԿ ԱՄԷՆԸ Ա. ԿԱՐԳ ԵՐԵՔ ՇԱԲԱԹ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՄԷՋ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ՝ ՓԱՐԻԶ-ԵՐԵՒԱՆ ՈՒՂԻՂ ԳԾՈՎ

Նոյն օդանաւով 8 ժամէն (Մոսկուա կարճ դադար միայն) երթ ու դարձ նոյն ձևով Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ

Պատասխանատու Պ. ԼԵՒՈՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ — ամերիկեան ԼԼՕՅՏ ընկերութեան

(Licence 61) AMERICAN LLOYD

կը ստանձնէ թեքնիք կազմակերպութեան պատասխանատուութիւնը:

Շնորհիւ անցեալ տարիներու իր փորձառութեան Հ. Մ. Ը. Մ. ձեզի կ'ապահովէ հանգստաւէտ ճամբորդութիւն եւ հաճելի բնակութիւն: Կարելի է նաեւ ձեզի ապահովել հետեւեալ քաղաքներու այցելութեան վիզա.— Եալթա, Օտեսա, Սոչի, Սոխում, Թիֆլիզ եւ Հայաստանի քաղաքները — ԼԵՆԻՆԱԿԱՆ, ԿԻՐՈՎԱԿԱՆ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԵԱՆ, եւայլն

ՄԵԿՆՈՒՄ 3 ՕԳՈՍՏՈՍ 1966

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, միայն մեր խումբն է որ մենաշնորհն ունի ձեզ ապահովելու այս ճամբորդութեան ճաշն ու պանդոկը.

Ա. կարգ «ԱՐՄԵՆԻԱ» ՕԹԷԼԻ ՄԷՋ ՈՐ Ա. ԿԱՐԳԻ ՊԱՆԴՈԿ ԴԱՍՈՒԵՑԱԻ

Միակ գին 2850 ֆրանք

Առաջին անդամ ըլլալով եւ մասնաւոր արտօնութեամբ կը կազմակերպուի նաեւ անձնական կառքերու կարաւան մը: Փարիզ,-Երեւան-Փարիզ անձնական կառքով

30 օր տեւողութեամբ: ՄԵԿՆՈՒՄ ՅՈՒԼԻՍ 24

Օթէլ Սեւան, Թուռիսթական պանդոկ

Կարաւանին կը մասնակցին կառքի մասնագէտ մեքանիսիէններ՝ մեքենաներու խանգարման պարագային անմիջապէս միջամտելու համար: Միակ գին 1850 Ֆրք.:

Արձանագրութեան, անցագիրներու պատրաստութեան եւ այլ տեղեկութիւններու համար դիմել ճամբորդութեան պատասխանատուներուն

M. ANDONIAN LEON, 17, Ave. des Acacias, CLAMART (Seine), Tél. 642-58-39

Մարսէյլի շրջանի համար

M. Z. ALEXANIAN, 18, Rue d'Aix, MARSEILLE — Téléphone : 20-63-43

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HAYRATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,30 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
22
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MARDI
22 FÉVRIER
1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

42ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10542

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

42e ANNÉE — Nº 10.542

ԿԱՌՋԻԼ ՀՈՂԻՆ

(Սիլվա կապուտիկեանի
«երկու նամակ»ին առիթով)

«Հայրենիքի Ձայն»էն առնելով, նոյ – նուիրեամբ հրատարակեցինք Ս. կապու – տիկեանի «երկու նամակ»ը, ուղղուած՝ երկու հայրենադարձ Լիբանանահայերու հասցէին:

Զենք կարծեր, թէ դժուարէ Հայ մը, որ առանց յուզումի, առանց ընդվզումի եւ ծանր մտահոգութեան կարդայ Հայաս – տանցի գրպիտուհիին բաց նամակը:

Անկարելի է չմտահոգուիլ եւ չընդվզիլ իրաւամբ, երբ նկատի ունենանք, որ թէեւ Ս. կապուտիկեան երկու անուն միայն կուտայ, սակայն տխուր երեւոյթ մը կը մատնանչէ, արտագաղթի պարագայ մը վեր կ'առնէ, մինչ, իրականութեան մէջ, կ'ակնարկէ շարժումի մը:

Հայաստանի մէջ սկսած եւ հետզհետէ ծաւալող արտագաղթի՛ չարժումին, որ աստիճանաբար վտանգաւոր բնոյթ կը ստանայ:

Սորվրդային իշխանութեանց պարբերա – կան եւ քարոզչական մտահոգութիւն – ներէ թելադրուած այս թոյլտուութենէն ամէնէն առաջ օգտուիլ փութացողը ֆը – րանսահայ հայրենադարձները եղան յայտնապէս: Այժմ կարդը, ըստ երեւոյ – թին, եկած է հայրենադարձ Լիբանանա – հայերուն եւ Սուրիահայերուն...:

Փաստօրէն կը դժուարինք եղերական ողբերգական եւ մխիթարանակ աղետալի երեւոյթի մը դէմ յանդիման:

Երեւոյթ մը սակայն, որ իր նախըն – թացը չունի բովանդակ Հայոց պատմու – թեան մէջ: Երբի՛ք պատահած չէ, իրա – պէս, որ Հայը կամաւորապէս հեռանայ իր հայրենիքէն:

Հեռացած է մխայն ա՛յն ատեն, երբ ֆիզիքապէս անհնար եղած է մնալ, երբ տառացի անկարելի եղած է իրեն համար իր ֆիզիքական գոյութիւնը պահպանել հայրենի հողին վրայ՝ բարբարոս հոր – դաներու ջարդերուն, կոտորածներուն եւ ահարկու աւերումներուն հետեւանքով:

Մինչ բոլոր պարագաներուն ու պայ – մաններուն մէջ, մինչեւ իսկ Օսմ. բռնա – պետութեան ամէնէն սեւ օրերուն, Հայը կառչած մնացած է իր մայր հողին, դէր – մարդկային զոհողութիւններու գնով:

Այսօր, եւս դէպքերն զոհողութիւննե – րով, կեանքի՛ գնով եւ, ի հարկին, մահ – ո՛ւն գնով, պէտք է կառչիլ հայրենի հո – ղին, այն «ափ մը հող»ին, որ մէկուկէս միլիոն նահատակներու եւ բիւրաւոր հե – րոսներու նուիրական արեան դինն է, որ խարի՛սխն է մեր ազգային գոյութեան եւ ամբակուռ պատասխանատո՛ւն Հայ Դատին, հայ ժողովուրդի լուսաւոր ապագային:

Ճիշդ է, դժուար է կեանքը երկրի մէջ, մէջ, դժնդակ են պայմանները, Սթալին – եան չարաչուք բռնապետութիւնը արեան ու արցունքի դժոխային անօրինակ տար – նամեակները բերաւ հայրենի ժողովուրդի դլխուն: Ճիշդ է, 49 թուականը կայ դեռ, «մեծ ու փոքր անարդարութիւնները, ան – վտահութեան մթնոլորտ» եւ ապագայի անստուգութիւնը կա՛ն տակաւին...

Կայ մանաւանդ այն ահաւոր ու այլայ – լիչ ղգացումը համայնավար կարգերու տակ, որ մարդ տէրը չէ իր կեանքին, իր արժանապատուութեան, խղճմտանքին ու ապագային: Որ մարդ էակը վերածուած է տեսակ մը... արտադրամիջոցի: Որ ոտնակոխուած են մարդկային ամէնէն տարրական իրաւունքներն ու ազատու – թիւնները:

Ճիշդ են այս բոլորը, անհանդուրժելի են եւ տակաւը աւելի քան դժուար է, ի հարկէ: Եւ առ այդ՝ Լիովին կ'ըմբռնենք հայրենալրնակ եւ առանձնապէս հայրե – նադարձ ժողովուրդի դժուարութիւննե – րը, հոգեմտաւոր տագնապանքը, տնտե – սական եւ այլ խոցերը:

Լիովին եւ յամենայնի՛ կը բաժնենք ա – նոր բոլոր մտահոգութիւններն ու ցաւե – րը, յուսաբեկումներն ու դժգոհութիւն – ները, արդար իղձերն ու ձգտումները:

Սակայն այդ բոլորէն առաջ, մեր ան – հատական կեանքէն, բարօրութենէն ու երջանկութենէն վեր, կայ հայրենի՛քը, հայրենի սրբազան հո՛ղը, կայ հայ ժո – ղովո՛ւրդը, Հայ Դա՛տը, Հայութեան ա – պագա՛ն: Այս բոլորը ամէն բանէ վեր են մեզի համար:

Անցեալին, մօտաւոր եւ հեռաւոր ան – ցեալին, սերունդնե՛ր ամբողջ իրենց կեանքը տուին, անհամար սերունդներ դերազոյն զոհողութիւններ ու զրկանք – ներ յանձն առին, որպէսզի ապրի ազգը, որպէսզի չկասի Հայոց պատմութեան ըն – թացքը եւ Հայութիւնը յաւերժանայ:

Այսօր հերթը մե՛րն է, հայրենալրնակ թէ տարաբնակ, բայց մանաւանդ հայրե – նադա՛րձ Հայութեան: Ո՛րքան ալ ծանր, պատասխանատուութիւն մը ունինք, մարդկայի՛ն, ազգայի՛ն, պատմակա՛ն պատասխանատուութիւն մը՝ Հայաստանի եւ Հայութեան ճակատագրին հանդէպ եւ պարտաւոր ենք, ի դին ամէն բանի, ար – ժանաւորութեամբ ակը կանգնիլ մեր նուիրական առաքելութեան:

Մեր պայքարը, երկկ, ինչպէս եւ այս – օր, հայրենիքէն ներս թէ դուրս, ամէնէն առաջ գոյութեան պայքար մըն է, Հա – յաստանի եւ Հայութեան պահպանման ու ուռճացման ի խնդիր անհաւասա՛ր ոգո – րում մը:

Եւ այս դժնդակ գոյամարտին մէջ, մեր դերազոյն նպատակն է հայրենաբնակ ժո – ղովուրդին թիւին ու որակին բարձրա – ցումը՝ ներքին թէ արտաքին ներդաշ – թով, աղդահաւաքումը եւ հայրենաչի – նութիւնը ընդհանրապէս, իբրեւ Հայ Դատի լուծման ապահով ու անսայթաք ուղի:

Արտագաղթը, ի՛նչ պայմաններու մէջ ալ տեղի ունենայ եւ ի՛նչ ալ ըլլայ անոր տարողութիւնը, մահացու հարուած մը կը կազմէ մեր ազգային գոյամարտին, Հայաստանի եւ Հայութեան զօրացման եւ Հայ Դատի լուծման դէմ:

Արտագաղթը կործանարար է Հայու – թեան եւ Հայաստանի համար, ուստի՝ պէտք է պայքարիլ անոր դէմ բարոյական ու գործնական հնարաւոր բոլոր միջոցնե – րով: Խօսքով եւ գործով հաւասարապէս:

Արտագաղթը նաեւ մեծագոյն անարդա – րութիւնն է, ամէնէն անարդար վիրաւո – րանքը հայրենի բնիկ զանգուածներուն եւ անոնց ամէնէն նուիրական իղձերուն դէմ: Մենք իրաւունք չունինք, անգամ մը ներգաղթելէետք մանաւանդ, լքելու հայ – րենի բնիկ ժողովուրդը անօրինակ ու հե – րոսական իր մաքառումին մէջ եւ զայն առանձին ձգելու մեր ազգային նպատա – գիրը կրելու ու կատարելու նուիրական ա – ռաքելութեան մէջ:

Ո՛չ, պէտք է խնայել այս երիցս քայքա – յիչ ու կործանարար ողբերգութիւնը հայ – րենի Հայութեան, բովանդա՛կ Հայու – թեան:

Անհրաժեշտ է տակաւ եւ ամէն դնով կառչած մնալ հայրենի հողին, հայրենի բնիկ ժողովուրդի՛ն օրինակով, անո՛ր կոդքին եւ անո՛ր իբրեւ զօրավիդ:

Թոյլատրելի չէ եւ ազդային տեսակէ – տէն ներելի չէ արտագաղթը, մանաւանդ անգամ մը կամովին ներդաղթելէ, տաս – նեակ տարիներ հայրենիք ապրելէ եւ Սթալինեան դաժան կարգերու դժոխային հետեւանքները կրելէ ետք «ցմրուր»:

Թոյլատրելի չէ մանաւանդ անո՛ր հա – մար, որ, Սթալինի եւ Սթալինականու – թեան պէս, ժամանակաւոր ու անցողա – կան են նաեւ ներկա՛յ դժուարութիննե – րը: Փաստօրէն Հայաստանի մէջ երէկ կեանքը այն չէր, ինչ է այսօր:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԵՆԸՏԻԻ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԵՂԲԱՅՐԸ ԵՒ ՎԻԷԹՆԱՄ

Ծերակուտական Ռոպըրթ Քենըտի իր կարգին արտայայտուեցաւ Վիէթնամի պատերազմին մասին: «Երեք ճամբաներու առջեւ կը գտնուինք, ըսած է Քենըտի, առաջինը զինուորական յաղթանակի կ'ա – ռաջնորդէ, երկրորդը՝ բանակցուած խա – ղաղութեան եւ երրորդը՝ պարպումին»: Քենըտի կը մերժէ այս վերջին լուծումը որ պիտի նշանակէր.— «Մեր յանձնառու – թեանց դրժումը եւ անդարմանելի հար – ուած մը հաւաքական ապահովութեան սկզբունքին ինչպէս բոլոր փոքր ազդերու անկախութեան: Զինուորակո՞ն յաղթա – նակ: Անչուշտ միջոցներն ունինք զայն տանելու, բայց ի՞նչ գնով: Ամերիկա պի – տի նշանակէր աւելի դինուոր, պատե – րազմի տարածումը հիւսիսային Վիէթ – նամ, Չինաստան, Սորհ. Միութիւն, Վիէթնամի երկարաձգուած դրաւումը եւ փորձութիւն մը հիւլէական դէնքերու դի – մելու: Արդ եթէ մեր նպատակը բանակ – ցութիւնն է, ինչպէս կ'ըսենք ամէն օր, ատիկա կը նշանակէ որ իւրաքանչիւր կողմ պէտք է կարեւոր դիջումներ ընէ կենսականը պահպանելու համար: Թըչ – նամին երբեք առանց պայմանի անձնա – տուութեան չենք կրնար տանիլ եւ ինք ալ մեզի չի կրնար պարտադրել: Միացեալ Նահանգները չեն կրնար հարաւային Վի – էթնամը յանձնել հիւսիսային Վիէթնա – մին: Այս վերջինն ալ չի կրնար ընդունիլ կարդադրութիւն մը որու համաձայն

Եւ տարակոյս չկայ, որ վաղը եւս նոյ – նը պիտի չմնայ, ինչ որ է այսօր: Կեան – քի երկաթէ օրէնքներու մղումին տակ, պիտի բարեչըջուին — կը բարեչըջուի՛ն արդէն — նաեւ խորհրդային — համայ – նավար կարդերը, կամայ ակամայ:

Անհրաժեշտ է յամառիլ, տոկալ ու պայքարիլ, լաւագոյն օրերու համար, լաւագոյն ապագայի մը յոյսով ու հա – ւատքով, յաւերժօրէն կառչած մնալով մայրենի հողին — որ մեր վերկութեան միա՛կ դրաւականն է — հոգի՛ով, մարմ – նո՛վ, ջիղերո՛վ, եղունդներո՛վ:

Ո՛չ, երբե՛ք թոյլ պիտի չտանք, որ մեր դարաւոր թշնամին, Ցիանամեակին առի – թով մինչեւ իր ուղն ու ծուծը ցնցուած ու տրամած մեր ոխերիմ թշնամին հըր – ճռի՛ ի տես Հայութեան տեղատուու – թեան...:

Մնաց որ ժամանակները յղի են անա – կընկալներով: Եւ յայտնապէս այդ ժա – մանակները կ'ընթանան ի նպաստ Հայու – թեան: Այսօր Հայութիւնը ամուր ու զօ – րաւոր է աւելի քան երբեք:

Այսօր Հայ Դատի լուծման եւ Հայաս – տանի լաւագոյն ապագայի հեռանկար – ներն ու հնարաւորութիւնները չա՛տ աւել մեծ են, քան երբեւէ՝ մեր նորագոյն պատմութեան մէջ:

Ֆանի՛ Հայ որ հեռանայ հայրենիէ՛ն եւ որքա՛ն Հայը հեռանայ Հայաստանէն, ա՛յնքան կը հեռանայ ու կը տկարանայ նաեւ մեր Մեծ Երազին իրականացման հնարաւորութիւնը:

Եւ, ընդհակառա՛կն, ո՛րքան տոկն որ Հայը ամուր փարած կը մնայ մայր հո – ղին, որքա՛ն որ կը բազմանայ ու կը բարդաւաճի հայրենի հողին վրայ, այն – քան աւելի կը մօտենայ մեր դարաւոր Ե – րազին իրականացման երջանիկ պահը:

Ուստի՝ վե՛րջ արտագաղթին, այսօ՛ր եւ ընդմի՛շտ:

«ԱԶԴԱԿ»

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսիլիոյ Դեսպանական Մարմնի Տնօ – րէնութեան մասնաւոր հրաւէրով, հինգ – շաբթի 17 Փետրուար 1966 երեկոյեան ժամը 6,30ին Հարաւային Ֆրանսայի Թե – մին Առաջնորդ Արտաւազդ Եպս. Թրթըռ – եան, ընկերակցութեամբ Գուրգէն Վար – դապետի, ներկայ եղաւ, ինչպէս անցեալ տարի, Դեսպանական Մարմնի Տնօրէնու – թեան կողմէ ի պատիւ Իշխանութեանց կազմակերպուած չքեղ ընդունելութեան՝ Ֆարոյի ընդարձակ սրահներուն մէջ:

Երկու տարիներէ ի վեր Հարաւային Ֆրանսայի Հայութիւնը պետական, դես – պանական եւ այլ պաշտօնական ընդունե – լութեանց իր պաշտօնական ներկայացու – ցիչը ունի միշտ՝ յանձին Արտաւազդ Եպս. Թրթռեանի:

Սայկոնի մէջ մնայ իրեն թշնամի կառա – վարութիւն մը եւ որու դոյութիւնը կա – խում ունի ամերիկեան զինուորական ներկայութենէն: Եթէ մերժենք հակառա – կորդին զոհացում տալ այս հիմնական պահանջին մէջ, մեզի կը մնայ մի միայն ձայն բնաջնջել դէնքով, բայց այդ պարագային պէտք է դործել վճռականու – թեամբ եւ առանց երկընտրանքի որեւէ բանակցութիւն վտանգ ունի իր մէջ: Ազ – գային ազատագրական ճակատի ներկա – յութիւնը ասոնցմէ մէկն է, այս չարժու – մին հետ երեք ձեւով կարելի է վարիուլ. ա) Ուժով բնաջնջել, բ) Իրեն յանձնել ամբողջ երկիրը կամ գ) Ձայն ընդունիլ որ իշխանութեան պատասխանատուու – թիւնները բաժնէ: Ատիկա կը նշանակէ հարաւային Վիէթնամի համար fոալիսիոն կառավարութեան մը կազմութիւնը: Պէտք է ընդունինք ընտրութեանց հետեւանքա – ները եւ անորոշութիւնները ինչպէս նաեւ ամբողջ Վիէթնամի վերամիացման հաւա – նականութիւնը: Սորհինք այն յարաբե – րութեանց մասին որոնք կրնան այն ատեն հաստատուիլ վերամիացած այս երկրին, Միացեալ Նահանգներու, Չինաստանի եւ Սորհ. Միութեան միջեւ»:

Ինչպէս կ'երեւի Ռոպըրթ Քենըտի բա – ւական առաջ կ'երթայ: Այս ձեւով ան – հատական քաղաքականութեան գործոցու – թիւն մըն է զոր կ'ընէ տարաբախտ նախա – դահին եղբայրը: Ի պատասխան այս յան – դըգնութեան, Սպիտակ Տան բանբերը յայտարարած է թէ Ազգ. Ազատագրական ճակատը առնել fոալիսիոն կառավարու – թեան մը մէջ պիտի նշանակէր պարզա – պէս զոմին դուռը բանալ զայլերուն առ – ջեւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԵՆՏԷՍ-ՖՐԱՆՍ յայտարարած է թէ Սայկոնի ամերիկեան դեսպանին յայտա – րարութիւնները ցոյց կուտան թէ զօր. Թէյլըր տեղեակ չէ 1954ի դէպքերուն: Ծանօթ է որ Թէյլըր յայտարարած էր Ուաշինկթընի Ծերակոյտի Արտաքին յանձ – նախումբին առջեւ թէ հիւսիսային Վիէթ – նամցիները են մոռցած որ Վիէթմինհ պատերազմը աւելի Փարիզ չհեցաւ քան՝ Տիէն-Պիէն-Ֆու: Մենդէս-Ֆրանս վարչա – պետ էր 1954ին, երբ Ֆրանսա կտրանցուց Հնդկաչինը:

Լիոնի մէջ ելմտական նախարար՝ Տըպ – րէ յայտարարեց թէ դիներու հսկողու – թիւնը պիտի տեւէ ցորչափ տեւէ Հինգե – րորդ Ծրագիրը: Սենտիքաներու եւ քա – ղաքական կուսակցութեանց կոչին ի պա – տասխան, քանի մը հազար հոդի ցոյց մը ըրած են նախարարին դէմ:

ԱՄԻՆԹՈՒՒ ՖԱՆՖԱՆԻ հաւանարար ընդունի Արտաքին նախարարութեան պաշտօնը Մոռոյի կազմելիք դահլիճին մէջ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԳԱՑՈՂ

«ՀԻՒՐ»ԵՐ ԵՒ «ՈՒԽՏԱՒՈՐ»ՆԵՐ

—o—

ԽՄԲ.— Նիւ Եորքի «Նոր Աշխարհ» թերթին խմբագիրը, Հայաստան այցելելէ ետք, ահա թէ ի՛նչ կը գրէ Հայաստանագնացութեան երեւոյթի մը մասին.—

Արտասահմանէն Հայաստան այցելող Հայը, մանաւանդ եթէ ան Ամերիկայէն է, շուտով կը սկսի պահանջկոտի եւ մեծամիտի հովեր առնել ու նեղը դնել Հայաստանցի իր հարազատը: Այս այպանելի երեւոյթին մենք ականատես եղանք բազմաթիւ անգամներ եւ պէտք է խոստովանինք, որ ամօթ զգացինք «արտասահմանցի»ի մեր պիտակին համար:

— Այս ի՛նչ տեսակ կերակուր է, կ՚ըսէ Ամերիկացի Հայը:

— Եղբայր, մենք վարժուած չենք իւղոտ ապուր ուտելու:

Դուք հոս բան չունի՞ք ...:

— Քանի՞ ժամ պիտի սպասենք սպասարկութեան համար:

Ուշիմ ընթերցողը կրնայ երեւակայել այն դժուար կացութիւնը, որուն կը մատնուի Հայաստանցին, արտասահմանէն Հայաստան «ուխտ»ի գացած պահանջկոտ ու մեծամիտ «հիւր»ին կենցաղագիտութենէ բոլորովին զուրկ կոշտութիւններու պատճառով:

Անկեղծ ըլլալու համար, պէտք է ըսել, թէ «Արմենիա» հիւրանոցին մէջ մարդիկ իրենց կարելին կ՚ընեն գոհացնելու համար հոն իջեւանած հիւրերը:

Իրաւ է, որ Հայաստանի եւ խորհրդային քաղաքներու մէջ գոյութիւն չունին այն ճոխութիւնները, որոնց վարժուած են արտասահմանի մէջ ապրողներ: Իրաւ է, դարձեալ, որ պանդոկներու եւ ճաշարաններու սպասարկութիւնը չափազանց դանդաղ է: Եւ, սակայն, ասոնք այդ երկիրներու մասնայատուկ երեւոյթներ են, որոնց համար հարկ չկայ մեծամբտութիւն ու կոշտութիւն ծախել ու սիրտեր վիրաւորել:

Արտասահմանէն Հայաստան այցելողներուն մեծամտութիւնը, սակայն, այսքանով չի սահմանափակուիր: Ո՛չ:

Մարդիկ, յանկարծ, կը սկսին «խելք» ծախել, առատ առատ «նետել»:

Մենք անհանգիստ եղանք, երբ նոյնիսկ պաշտօնական ընդունելութիւններու ատեն անգամ ականատես եղանք այս կարգի ծանծաղ, անխորհուրդ եւ ամբոխային ելոյթներու:

Անշուշտ, ամէն ինչ իր տեղն ու վայրկեանը ունի: Բայց ո՛չ արտասահմանէն Հայաստան գացող «ուխտաւոր»ին կամ «հիւր»ին համար: Ան միշտ «բեմ»ի վրայ է, «երեւնալ» կ՚ուզէ, կը «խօսի» Հայաստանցին տպաւորելու համար, առանց սակայն պահ մը անդրադառնալու, որ Հայաստանցի Հայը նոյնքան ուշիմ է, որքան ինք կը կարծէ թէ ինք է:

Մէկէ աւելի անգամներ, Հայաստանցի մեր ազգակիցներէն ոմանք այս ուղղութեամբ դիտողութիւններ ըրին մեզի, ըսելու եւ շեշտելու համար թէ արտասահման «հիւրեր» առհասարակ «չեն պահեր» իրենք զիրենք եւ բնականօրէն ծիծաղելի ու արգահատելի կը դառնան իրենց աչքին:

Հայաստանցի լուրջ Հայը սակաւախօս է: Ան կը դիտէ դիմացինը, կը ժպտի քաղցրօրէն ու կը լռէ: Սակայն, անոր այդ լռութեան ու ժպիտին մէջ իսկ արգահատանք կը զգացուի արտասահմանէն Հայաստան այցելող մեծխօսիկ, պահանջկոտ, աղմկարար «հիւրին» հանդէպ:

Հայաստանցին կը զգայ իր պակասութիւնները ամէնէն աւելի ու առաջ: Սակայն, այդ պակասութիւնները իրեն կարելի չէ վերագրել: Ան կ՚ապրի տարբեր իրաւակարգի մը տակ, ուր պակասութիւններն ու սխալները կը դարմանուին միայն ժամանակի անողոք թաւալումով: Անհատը անզօր է կուրծք դնելու պետական կառուցուածքին քմայքներուն ու կանոններուն դէմ: Այս տարրական հասկացողութիւնն իսկ պէտք է կապանք մը դնէ արտասահմանէն Հայաստան գացող մեր մեծխօսիկներուն ու պահանջկոտներուն լեզուներուն վրայ, ի զուր տեղը չվիրաւորելու, չցաւցնելու համար Հայաստանցի իր հարազատները:

Այն ցուցամոլութիւնը, որ արժէք մը կրնայ ունենալ թերեւս արտասահմանի մէջ, ուր մարդիկ կ՚աշխատին ու կը գործեն մեղուաջանութեամբ եւ լռութեամբ, ըստ կարգի ու կանոնի: Դուրսէն եղած խրատներն ու աժան ծախուած «խելք»երը, որոնք ըստ ինքեան անզօր եղած են արտասահմանի մէջ զանոնք ծախողներու անմիջական շրջապատին մէջ անգամ, պարզապէս ցուցամոլական անմիտ երեւոյթներ են, որոնք ոչ ոք կը տպաւորեն Հայաստանի մէջ: Ընդհակառակն, ցաւ ու զարմանք կ՚արթնցնեն անոնց մէջ արտասահմանի մեր այսպէս կոչուած կարգ մը «ուխտաւոր»ներու ու «հիւր»երուն հանդէպ:

Հայաստան այցելող այս «հիւր»երուն եւ «ուխտաւոր»ներուն մէջ գտնուած են նաեւ բազմաթիւ անասնատիպ չարաշահներ ալ, որոնք ամօթի տարրական դիտակցութենէն զուրկ, փորձած են արտասահմանէն իրենց ներմուծած «նուէր»ները տեղւոյն վրայ ծախելով՝ սեւ մամոնա ձեռք ձգել սեւ շուկայի վրայ, իրենց «ճամբու ծախք»երը հանելու համար:

«Ուխտաւո՞ր» ...: «Հի՞ւր» ...: Բայց այս մարդակերպ արարածները ոչ ուխտաւոր են, ո՛չ Հայ, ո՛չ ալ մարդ:

Հայաստան այցելութեան գացող Հայեր, արտասահմանի Հայութեան անունին ու վարկին սիրոյն՝ լռել գիտցէք՝ երբ կիրթ ու խելացի խօսք մը ընել չէք գիտեր, երբ կենցաղագիտութեան տարրական օրէնքներն անգամ կ՚անդիտանաք եւ մանաւանդ՝ դեռնին տակը մտէք, երբ ձեր «մարդակերպ» անասուններ ըլլալն անգամ չէք զգար, սեւ մամոնային ձեր սեւ հոգին ծախած ըլլալնուդ հանգամանքովն իսկ:

Ա. ԹՈՒՄԱՅԵԱՆ

ՀԱՅ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱԶԳԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԻՄՆԱԴԻՐԸ

—o—

«... Լալայեանը ծաւալել է մի այնպիսի բազմակողմանի աշխատանք, գլուխ է բերել այնպիսի հսկայ գործ, որի նմանը թէ արտասահմանի եւ թէ Ռուսաստանի գիտահետազօտական ասպարէզներում կատարել են յատուկ ընկերութիւններ, հիմնարկութիւններ՝ կազմակերպուած հաւաքական ուժերով, ջանքերով:

«Այսօր Երուանդ Լալայեանը մեզ թողել է սոսկ իր անհատական ջանքերով, իր միանձնեայ գործունէութեան կատարած աշխատանքների մի ահագին ժառանգութիւն, որ պատիւ կը բերէր ամէն մի գիտական կազմակերպութեան կամ հիմնարկութեան, եթէ այդ կատարուած լինէր վերջինիս հաւաքական ուժերով», — գրած է Փրոֆ. Խ. Սամուէլեան, 1931ին, Եր. Լալայեանի մահուան առթիւ:

Արդարեւ, մեծ եղած է անոր վաստակը, հակառակ անոր, որ կեանքի մէջ դըժուր պահեր շատ ունեցած է:

Ծնած է Ալեքսանտրապոլ, 1864 Մարտ 13ին: Նախ յաճախած է Ներսիսեան վարժարան, Թիֆլիս: Շրջանաւարտ ըլլալէ ետք, քանի մը տարի կը զբաղի ուսուցչութեամբ, այնուհետեւ կը մեկնի Ժընեւ, ուր կ՚ընդունուի տեղւոյն համալըսարանին ընկերային գիտութիւններու բաժնին մէջ, որմէ ետք կը մեկնի Վիէննա, ապա Փարիզ: Հոն կը յաճախէ մարդաբանական բարձրագոյն դպրոցը եւ կ՚ընտրուի Փարիզի մարդաբանական ընկերութեան թղթակից-անդամ, իսկ ժողովրդական աւանդութիւններու ընկերութեան՝ իսկական անդամ:

Պատմական փաստաթուղթերը կը վկայեն, թէ նիւթական շատ նեղ պայմաններու մէջ ապրած է ան: 1894ին, հարկադրաբար, կը վերադառնայ Թիֆլիս, նիւթական օժանդակութիւն ստանալու յոյսերով: Սակայն ապարդիւն կ՚անցնին իր բոլոր դիմումները, եւ ստիպուած աղերսագիր մը կը յղէ կաթողիկոսին՝ Մկրտիչ Խրիմեանի, գրելով. «Շատ ապարդիւն դիմումներ անելուց յետոյ եկել եմ ամենախոնարհաբար խնդրելու ազգալոյս հայրապետիդ՝ բարեհաճել նպաստելու մեզ, մեր ուսումը վերջացնելու ...»: Իսկ Կաթողիկոսը կը համաձայնի Կովկասի Բարեգործական ընկերութեան միջոցներով օգնել կարօտեալ ուսանողին պայմանով, որ ան ընդունի ուսումը աւարտելէ ետք ծառայել հայկական դպրանոցներուն մէջ: «Համաձայն եմ, — կը գրէ Լալայեան,— Վեհափառ կաթողիկոսի կարգադրութեանը՝ պարտաւորւում եմ Հայոց դպրոցներում ծառայելու, հակառակ դէպքում պէտք է ամբողջ գումարը վերադարձնեմ»:

Ապագայ ազգագրագէտը յարգեց իր խոստումը: Տարիներ շարունակ իր ժամանակին մեծ մասը նուիրեց ուսուցչութեան:

Հայ ազգագրագէտը ասպարէզ իջաւ այնպիսի ժամանակաշրջանի մը մէջ, երբ հայ գիտական ազգագրութիւնը կը գտնուէր սաղմնային վիճակի մը մէջ: Արտասահմանի մէջ լաւապէս ծանօթանալով ազգագրական գիտութեան նուաճումներուն, կը վերադառնայ Կովկաս եւ, հակառակ իր բազմազբաղ վիճակին, իրեն յատուկ աշխատասիրութեան եւ կազմակերպչական մեծ եռանդին շնորհիւ իր շուրջը համախմբեց գիտնականներ, կըրթական մշակներ եւ 1896 - 1905 կարեւոր գործ կատարեց ազգագրութեան ասպարէզին մէջ: Անոր անմիջական ջանքերով 1896ին Շուշիի մէջ կը հիմնուի «Ազգագրական հանդէսը», որ երկրորդ թիւէն ետք կը փոխադրուի Թիֆլիս, 1900ին՝ «Հայոց ազգագրական ընկերութիւնը», 1905ին՝ «Ազգագրական պատմական թանգարանը», որոնց ծաւալուն աշխատանքին շնորհիւ սկսաւ հայ գիտական ազգագրութեան գործը:

ԺԹ. դարու վերջաւորութեան, սկսած եւ իր զարգացման շարունակական հոլովոյթին մէջ կը գտնուէր հայ ազգին դիտակցական ձեւաւորումը: Հայութեան համար ստեղծուած էին իւրայատուկ պայմաններ: Մէկ կողմէ թրքական բըռնապետութեան հակահայ քաղաքականութիւնը, միւս կողմէ Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի նկատմամբ Արեւմուտքի դիւանագիտական նենդ հաշիւները եւ, վերջապէս, ռուս կառավարութեան ռուսացման քաղաքականութիւնը փոքր ազգերու նկատմամբ, պատճառներ էին, որ հայ ժողովուրդը հասնէր ինքնագիտակցութեան բարձր աստիճանի մը, գիտական հարուստ տուեալներով փաստելու եւ ճանչցնել տալու իր տեղն ու դերը հին ազգերու շարքին եւ կեանքին մէջ: Ահա այս հիմերուն վրայ ալ վեր խոյացաւ հայ գիտական ազգագրութիւնը: Ազգագրագէտ Լալայեան ժամանակաշրջանի պահանջներուն արգասիքն էր: Ան իր չբտեսնուած եռանդով եւ անխոնջ աշխատանքով հայ գիտական ազգագրութեան հիմը դրաւ: Անոր գլխաւորութեամբ «Հայոց ազգագրական ընկերութիւնը» իր գործունէութեան ընթացքին ուսումնասիրեց Կովկասի գրեթէ բոլոր հայաբնակ վայրերն ու Արեւմտահայաստանի քանի մը վիլայէթները եւ գրի առաւ մեր ժողովուրդին ընկերային — տնտեսական յարաբերութիւնները արտացոլող երեւոյթները, սովորութիւնները, հէքեաթները, աւանդութիւնները, ինչպէս նաեւ նիւթական մշակոյթի բազմաթիւ յուշարձաններուն վերաբերող նիւթեր, որոնք մեծ արժէք կը ներկայացնեն գիտական աշխարհին համար:

Թռուցիկ յետադարձ հայեացքը բաւական է տեսնելու համար Լալայեանի գործունէութեան աներեւակայելի տարածական եւ ծրագրային ընդգրկումները:

1896 Մայիս 28ին Խաչիկ Վրդ. Դադեանի զրկած իր նամակին մէջ մանրամասն պատկերացուցած է այն ծրագիրը, որով պէտք է կատարուէր միայն Վարանդայի գաւառին ուսումնասիրութիւնը. «Պատմական համառօտ տեսութիւն, Բ. Տեղագրութիւն, Գ. Հնութիւններ, Դ. Մարդաբանական տեղեկութիւններ, Ե. Տնտեսական դրութիւնը, Զ. Ժողովրդի լուսաւորութիւնը, Է. Բնակարանը եւ իւր պարագաները, Ը. Զգեստ եւ զարդ, Թ. Ընտանեկան բարք ու սովորոյթ (հարսանիք եւայլն), Ժ. Հաւատք, ԺԱ. Տարուայ կարեւորագոյն տօները, ԺԲ. Հայ դրչագիրները, ԺԳ. Բանաւոր գրականութեան բոլոր տեսակները, ԺԴ. Բառ եւ ոճ»:

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԿԱՓԻ ՄԷՋ

—*—

ԿԱՓ, (Յառաջ).— Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց Առաջնորդարանի վերակազմութենէն ի վեր, երկու տարիներու ընթացքին թեմիս Առաջնորդին ջանքերով զանազան շրջաններու մէջ ուր կայ փոքրիկ հայ գաղութ մը բայց չկայ հայկական եկեղեցի, մատուցուեցան հայկական պատարագներ եւ տրուեցան դասախօսութիւններ: Բոլոր շրջաններու Կաթողիկէ եկեղեցւոյ պատասխանատուները սիրով տրամադրեցին իրենց եկեղեցիները, մինչեւ իսկ Մայր Տաճարները, որպէսզի այնտեղ հնչէ դարերէն եկող հայ ժողովուրդի հոգեզմայլ շարականը:

Նման պատարագներու շարքին, առաջին կարգի վրայ կուգայ Փետրուար 13ի Ալպեան բարձունքներուն վրայ թառած Կափ քաղաքին Մայր Տաճարին մէջ, միայն տեղւոյն հայ բնակչութեան համար (շուրջ երեսուն տուն), մատուցուած Ս. պատարագը:

Արդարեւ: Փետրուար 13ին, Կիրակի առաւօտ Թեմիս Առաջնորդ Արտաւազդ Եպիսկ. Թրթռեան Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ երգչախումբին ընկերակցութեամբ երկու ինքնաշարժներով մեկնեցան դէպի Կափ: Կափէն 15 քիլմ. առաջ, Դալար կոչուած գիւղին քով, ուր 404 թուականին եկած է հայ Եպիսկոպոս մը Գրիգոր անունով, որ դարձած է շրջանի հրաշագործ սուրբը, հայ համայնքի ներկայացուցիչները եկած էին դիմաւորութեան: Ըստ նախօրօք կարգադրութեան կէսօրէ ետք ժամը 4·30ին Կափի այնքան դեղեցիկ Մայր Տաճարին մէջ սկսաւ հնչել «Խորհուրդ Խորին» շարականը եւ պատարագը շարունակուեցաւ: Ներկայ էր Կափի հայ համայնքը ամբողջութեամբ. ներկայ էին նաեւ եռապատիկ թիւով տեղացիներ, որոնք հակառակ լեզուի անհասկացողութեան, երկիւղածօրէն եւ վերացումով հետեւեցան ամբողջ պատարագի երգեցողութեան: Ներկայ էին նաեւ տեղւոյն կաթողիկէ չորս հովիւները ինչպէս նաեւ Դալարի քահանան:

Իսկապէս յուզիչ էր պահը երբ Հայուն սրբութիւնը կը բարձրանար այդ բարձունքներուն վրայ թառած Մայր Տաճարին մէջ, երբ Կոմիտաս՝ Արաքսի գըլգըլոցը Արարատի ստորոտներէն կը բերէր մինչեւ բարձունքները Ալպեան լեռներուն: Սրբազան Հայրը խօսեցաւ ոգեշունչ եւ հայրենաշունչ դեղեցիկ քարոզ մը, ուր շեշտեց մասնաւորաբար աւետարանական Սիմէոն ծերունիի խօսքը, որ կ՚ըսէր. «Արդ արձակեայ զծառայս քո ի խաղաղութիւն զի աչք իմ տեսին ըզփրկութիւն քո» եւ շեշտեց թէ իւրաքանչիւր Հայ Սիմէոն ծերունի մըն է որ դարերէ ի վեր մէկ մաղթանք ու աղօթք ունի միայն, այն է տեսնել հայ ժողովուրդի փրկութիւնը:

Պատարագի վերջաւորութեան Սրբազան Հայրը շրջապատուեցաւ շրջանի եկեղեցականներով որոնք չկրցան զսպել իրենց հիացումն ու սքանչացումը հայկական պատարագի դեղեցկութեան ու վեհութեան մասին: Սոյն առթիւ Մայր Տաճարին գլխաւոր քահանան՝ Ապպէ Վէր-

1915ին Լալայեան արշաւախումբերու գլուխ անցած կը շրջի գաղթականներու մէջ եւ կը հաւաքէ հայ բանահիւսութեան անգնահատելի նշխարները, տարազները, ձեռագիրները: Գրի առաւ 847 զրոյց հէքեաթներ, բազմաթիւ երգեր եւ այլ նիւթեր:

1931 Փետրուար 24ին մեռաւ հայ գիտական ազգագրութեան հիմնադիրը՝ լուսատու ջահ մը, որ յիսուն տարուան բեղուն պրպտումներով եւ ուսումնասիրութիւններով կը լուսաւորէր հայ ժողովուրդին պատմութեան հազարամեակներու քօղով ծածկուած եւ մոռցուած կարեւոր խնդիրները:

Լալայեան սիրած է իր գործը: Ան կը պատկանի այն եղակիներու շարքին, որոնք, աշակերտական օրերէն մինչեւ կեանքին վերջը, նուիրուած են ազգին եւ աշխատած օգտակար ըլլալ անոր:

Ա. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Այս մէկը Կապոյտ Խաչի յիշատակելի ձեռնարկն է, որ տարիներէ ի վեր կը շարունակուի եկող գացող բոլոր վարչութիւններուն կողմէ, հանդէսներով զուարճացնելով եւ նախընթրիքով հիւրասիրելով անխտրաբար բոլոր հայ մանուկներն ու պատանիները, ըլլան անոնք հայ դըպրոցներու աշակերտ կամ ոչ :

Շրջ. վարչութիւնը իր Փարիզեան շրջանի տասը մասնաճիւղերով լծուած է «գործ»ի : Շրջաններու վարչութիւնները մասնաւոր հանրակառքեր վարձելով, բոլոր մանուկներն ու իրենց ծնողքները կ'առաջնորդեն փարիզեան սրահ մը :

Կիրակի Փետրուար 13ին ժամանակէն առաջ սրահը (4րդ թաղապետարան) բերնէ բերան լեցուած էր մանուկներով եւ իրենց ծնողքներով :

Ֆրանսայի մէջ ոեւէ մանուկի համար զուարճալիքներ չեն պակսիր, ոչ ալ իրենց նախընթրիքը : Փառք նախախնամութեան : Սակայն այլ է նպատակը Կապոյտ Խաչին, ի մի հաւաքելով հայ մանուկներ զանազան շրջաններէ, անոնց մէջ դրոշմել առաւելապէս հայկական ոգին, եւ այս մենք բոլոր ներկաներս հաստատեցինք յայտագրի գործադրութեան ընթացքին :

Վերջապէս ժամը մօտաւորապէս 3·30ին կը սկսի յայտագրի գործադրութիւնը, յայտարարուածէն գրեթէ մէկ ժամ ետք :

Բեմ կուգայ պարողներու ստուար երկսեռ խումբ մը, հայկական տոհմիկ տարազներով, որոնք շատ բծախնդրութեամբ եւ անշուշտ նիւթական մեծ զոհողութեամբ պատրաստուած էին : Դլժբախտաբար բեմը այնքան փոքր ու կըտրատուած էր, որ այդ բազմանդամ պարախումբը չկարողացաւ յարմարիլ բեմին իսկ միւս կողմէ խանդարուած բարձրախօսով ստացուած սալերու եղանակները սոսկալի ժխորով լեցուցին սրահն ու մեր ականջները, առանց կարենալ ըմբոշխնելու այն գեղեցիկ պարի շարժումները, խեղճերը ոտքերնին դնելու կամ իրենց զոյգերը ասդին անդին քաշքշելու դժուարին կացութեան մատնուած էին : Սակայն հետզհետէ նուազ խումբերով պարողները կրցան արժեցնել իրենց շնորհները թէեւ բարձրախօսը միշտ կը խանգարէր եղանակները :

Եղան շատ յաջող հայրենասիրական արտասանութիւններ, զանազան սմէչներ ու խաղեր : Երգչախումբը շատ յաջող խըմբերգներ հրամցուց մեզի : Իսկ Հայոց պատմութենէն քաղուած կտորները — Հայկ ու Բէլ, «Սասունցի Դաւիթ», Վարդանանք, Արտաշէս ու Սաթենիկ բոլորն ալ պատմական զգեստաւորումով մէյմէկ կենդանի պատկերներ էին, իսկ բառերը կ'արտասանուէին մէկ անձի մը կողմէ բեմին ետեւէն, բարձրախօսով, դերակատարները մնջկատակի ձեւեր միայն կ'ընէին (Սասունցի Դաւիթին մէջ) կամ աւելի ճիշդ դերակատարը մարիոնէթի կամ կինեոլի տպաւորութիւն թողուց, զոնէ բարձրախօսով ըսուածներէն բառ մը հասկցուէր... դժբախտաբար, սարսափելի աղմուկ մը, որ մեր ականջները կը խըլացնէր եւ միայն կը բաւականանայինք «մարինոէթ» — Սասունցի Դաւիթ մը դիտելով ...

Միջնարարին բոլոր երախաները հիւրասիրուեցան նախընթրիքով եւ զովացուցիչներով :

Բ. մասին 15ամեայ պատանի մը, ներշընչուած՝ կայանի կեանքէն, գրած է թատերակ մը : Կը գնահատեմ այն կեցուածքը, որ Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ցոյց տուած է պատանիի մը մէկ փորձը քաջալերելով, այսպէսով հայ նորահաս սերունդը ուղելով կապել հայ տառին ու հայ բեմին :

Թոյլ տրուի ինծի ընել մի քանի դիտողութիւններ, որոնք անշուշտ ակամայ եղած էին : Հրաշալի էր սրահը իր ընդարձակութեամբ, բայց բեմը երբեք յարմար չէր բազմանդամ պարախումբի կամ դերակատարներու : Կանխաւ ստուգել բարձրախօսին կանոնաւորութիւնը, չխանգարեու համար քրտնաջան եւ գեղեցիկ աշխատանք մը :

Հայոց պատմ. դրուագներէ քաղուած պատկերներու խօսքերը փոխանակ բարձրախօսով մէկ անձի մը կողմէ լսուելու եւ դերակատարը մոռիոնէթի դերին մէջ պահելու, այդ խօսքերը դնել դերակատարներուն բերնին մէջ, ինչ որ աւելի տպաւորիչ կ'ըլլար եւ լաւ յիշատակ մը՝ տղուն համար :

Կը սիրենք յուսալ որ այս բոլորը նկատի կ'առնուին յառաջիկային :

Ի հարկէ թեմնիք այս պատճառները չեն նսեմացներ կազմակերպութեան գործունէութիւնը, բայց որպէսզի այդ գործունէութիւնը լաւագոյն կերպով պատկերացուի, նկատի պէտք է ունենալ այդ թերութիւնները վերցնել :

Այս հանդէսին բոլոր դերակատարներն էին Ժիւռայի Ֆ. Կապ. Խաչի կայանին տղաքն ու աղջիկները, իրենց երիտասարդ խմբավարներուն առաջնորդութեամբ :

Հանդէսի յայտագրին մէջ ակնբախ էր հայկական դրոշմը, հայեցի դաստիարակութեան շունչը, որուն համար գնահատելի է Շրջանային վարչութիւնը իր երիտասարդ խմբավարներով, գնահատելի են բոլոր մասնաճիւղերը որոնք ջանք չեն խնայեր իրենց նիւթական ու բարոյական օժանդակութիւնը հասցնելով :

Այս է գաղտնիքը Ֆր. Կապ. Խաչի ժողովրդականացած ըլլալուն : Հին ուժերուն նորերը կը յաջորդեն եւ առանց յուսահատելու, նորերը կը պահեն հայկական ոգին :

Թող ներուի ինծի որեւէ անուն չյիշելուս, գնահատելի են բոլորը :

ԳԵՂԱՆ

նէ, խոստացաւ յառաջիկայ տարի Յունուարի մէջ, միութենական շաբթուն մասնաւոր տեղ տալ հայ եկեղեցւոյ, իրենց յայտագրին մէջ եւ իրենց կազմակերպութեամբ կատարել հանդիսաւոր հայկական պատարագ եւ Ֆրանսերէն լեզուով դասախօսութիւն, նաեւ թերթերուն մէջ լայն տեղ տալ հայ եկողեցւոյ եւ հայ ժողովուրդի մասին յօդուածներու :

Փետրուար 14ին Երկուշաբթի գիշեր, Սրբազան Հայրը բանախօսեց Կափի հայ համայնքին, Վարդանանց մասին եւ անոնց բերաւ Վարդանանց խորհուրդը :

Դարձեալ բոլոր Հայերը ներկայ էին բանախօսութեան սրահը մէկ ընտանիքի պէս : Գեղարուեստական բաժնին մասնակցեցան Պ. Պօյաճեան իր ջութակով, եւ շրջանի Հայութեան զաւակներէն խըմբակ մը՝ քանի մը խմբերգներով զորս իրենց սորվեցուցած էր շատ կարճ ժամանակի մէջ, Պուլվար Օտտոյի հովիւ՝ Գուրգէն վարդապետ, ինչ որ մեծապէս խանդավառեց բոլոր ծնողքները որոնք բաղձանք յայտնեցին իրենց զաւակներն ալ դրկել որպէսզի հայ երգին եւ լեզուին ճամբով ջերմացնեն իրենց Հայու հոգին :

Երեքշաբթի առաւօտ Արտաւազդ Եպիսկոպոս, ընկերակցութեամբ շրջանի ազգայիններուն իր վերադարձի ճամբուն վրայ այցելեց հայ Սուրբին գերեզմանին վրայ ԺԷ. դարուն կառուցուած եւ իր անունը կրող սրբավայր Ս. Գրիգոր եկեղեցին, որուն հովիւը երկու օրերէ ի վեր արդէն կը սպասէր :

Այս բոլորը, շրջանի տարիներէ ի վեր հայկականութեան ծարաւ ժողովուրդին եղաւ իսկական վայելքի եւ հայկական մթնոլորտ մը ապրելու գեղեցիկ առիթ : Սրբազան Հօր կարգադրութեամբ այսուհետեւ Գուրգէն Հայր Սուրբը կանոնաւոր այցելութիւններով պիտի ջանայ կազմակերպել այդ լքուած շրջանը ազգային եւ եկեղեցական գետնի վրայ : Ստանձնած է նաեւ քսանի չափ երիտասարդ - երիտասարդուհիներու հայերէնի դասեր տալ եւ սորվեցնել երգեր, արտասանութիւններ ու ներկայացումներ, որոնք պիտի ծառայեն երկար տարիներէ ի վեր «ծարաւ» այդ գաղութը, ինչպէս կ'ըսէին իրենք, զովանայ հայ երգի ու հայ լեզուի թարմ զեփիւռով :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՌԱՋԱՐԿ

«Սով. Հայաստան» թերթի ընթերցողներէն մէկը՝ Մ. Բաբլոյեան կ'առաջարկէ Երեւանի մէջ հաստատել մամուլի կեդրոնական դրադարան մը, որ ունենայ բոլոր հայերէն թերթերուն հաւաքածոները :

ՊԱՇՏՕՆՆԵՐՈՒ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան Երեւան քաղաքի կոմիտէի առաջին քարտուղար նշանակուեցաւ Լուտվիգ Ղարիբջանեան : Նախկինը՝ Բ. Մուրատեան, ինչպէս հաղորդուեցաւ, վերջերս նշանակուեցաւ նախագահ՝ Հայաստանի նախարարներու խորհուրդի :

ՊԱՏԿԵՐԱՍՓԻՒՌ

Ինը տարի առաջ Երեւանի մեծ վաճառատուներէն մէկուն առջեւ հարիւրաւոր հետաքրքիրներ կը դիտէին ցուցափեղկին մէջ զետեղուած պատկերասփիւռի մը գործիքը :

Ներկայիս, այսինքն ինը տարի ետք, Հայաստանի մէջ կը բանին 150 հազար պատկերասփիւռի գործիքներ :

Այսուհանդերձ, դեռ կան շրջաններ, որ ի վիճակի չեն հեռասփռումներ դիտելու : Աշխատանք կը կատարուի, որպէսզի այդ շրջանները եւս (Զանգեզուր, Սեւանի Աւազան, Լոռիի բարձրաւանդակ) կարելիութիւն ունենան հետեւելու պատկերասփռումներուն :

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱՑԻԻ ՄԱՍԻՆ

—*—

Անգլիա սովոր է յաղթելու միայն մէկ ճակատամարտի մէջ, վերջինին :

ԷԼ. ՎԵՆԻԶԵԼՈՍ

×

Ամէնէն իմաստուն Անգլիացին անգամ, օրական մէկ ժամ խենթ է :

ՍԹԱՆՏԱԼ

×

Հայհոյող ֆրանսացի մը Աստուծոյ աւելի սիրելի պէտք է ըլլայ՝ քան աղօթող անգլիացի մը :

ՀԱՅՆԷ

×

Անգլիա եւ Ամերիկա երկու երկիրներ են, զորս իրարմէ կը բաժնէ հասարակաց լեզուն :

ՊԵՌՆԱՐ ՇՕ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Զարեհ Մութաֆեան իր վերջին գործերը կը ցուցադրէ Կալըրի Իվէթ Մորէն, (83 Ռիւ տիւ Պաք) Մարտ 9էն 29 :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (59)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

Նշմարած ըլլալով որ օտարուհին յայտագիր չունէր, Ֆրանք մը տալով յայտագիր մը գնեց, բայց վարանեցաւ անոր տալու ... :

— Ի՞նչ պիտի ընէ, զիս պիտի ուտէ՞, մտածեց յանդուգն խմբագիրը :

Եւ բարձրաձայն աւելցուց :

— Տիկին, ցրուիչը ձեզի յայտագիր բերելու մոռցաւ, կը բարեհաճի՞ք իմս ընդունիլ :

— Շնորհակալ եմ, պարոն, պէտք չունիմ, պատասխանեց օտարուհին երեսը անտարբերօրէն անդին դարձնելով :

Մօպրէ կատղեցաւ :

Նուագահանդէսը աւարտեցաւ :

Օտարուհին սրճարանէն դուրս ելաւ :

Դուրսը երկու ազնուազգի ձիերով գեղեցիկ կառք մը եւ համազգեստաւոր կառապան մը ու սպասաւոր մը իրեն կը սպասէին : Երբ իրենց տիրուհիին սրճարանէն դուրս ելլելը նշմարեցին, կառապանը մտրակը ձեռք առաւ, իսկ սպասաւորն ալ կառքին դուռը բացաւ :

— Ոչ, շնորհակալ եմ, տուն դարձէք, ըսաւ տիկինը անոնց : Ոտքով պիտի երթամ :

— Վայ չար սատանայ, սեփական կառք, ազնիւ ձիեր, կառապան եւ սպասաւոր, մոլտաց Մօպրէ որ ինքն ալ անոր ետեւէն դուրս ելած էր : Աչքերնիս բարձր տեղի տնկեցինք :

Կառքը մեկնեցաւ, իսկ մանկամարդ կինը առանց առանձին մնացած ըլլալուն կարեւորութիւն տալու, կատարեալ հանդարտութեամբ արաբական թաղերը անցաւ, խմբագիրն ալ ետեւէն : Ապա, սօսիներով եզերուած մութ ծառուղի մը մտաւ, խմբագիրն ալ ետեւէն :

— Խերը անիծածս, ո՞ւր էր որ սա ծառերուն տակէն քանի մը չարագործ մէջտեղ ելլելով վրան յարձակէին եւ ես ալ զինքը ազատէի, մոլտաց Մօպրէ : Ատանկով թերեւս իր բարեկամութիւնը կը շահէի :

Օտարուհին երեք հարիւր քայլի չափ յառաջանալէ ետք, ծառուղիին անկիւնը գտնուող երկաթէ վանդակորմով շրջապատուած գեղեցիկ դղեակի մը դուռը զարկաւ :

Մօպրէ սկսաւ քննել այդ բնակարանը : Երկու յարկէ բաղկացեալ շէնք մըն էր ան, որ հնդկական արմաւենիներով շրջապատուած էր : Դրան քովը, վանդակորմին սիւնաձեւ պատէն կախուած տախտակ մը կար որուն վրայ հետեւեալ վերտառութիւնը կը կարդացուէր.

«Մեծարանաց դղեակ» :

— Շիտակը բնաւ ըսելիք չկայ, մոլտաց Մօպրէ : Այս դղեակին անունը իր տիրուհիին բնաւորութեանը շատ յարմար է :

Եւ քիթին տակէն խնդալով աւելցուց :

— Վաղը ես քու ով ըլլալդ երեւան կը հանեմ, տիկին Գոռոզուհի : Ինծի ալ ժամանց մը պէտք էր, անգործ կը նեղանայի, աղէկ գտայ այս զբաղումը :

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԳԼՈՒԽԸ

— Իրա՞ւ կ'ըսես, Փիէր, կ'ըսէր Զարտաք ընկերը լաւ մտիկ ընելէ ետք : Ես ալ անանկ կը կարծէի որ խարտիշահեր կիներէն աւելի կ'ախորժիս :

— Ինծի նայէ, Լեւոն, զինուորութեան մէջ սեւն ու դեղինը չի փնտռուիր, պատասխանեց Մօպրէ :

— Գոնէ ով ըլլալը հասկցա՞ր :

— Այո, Փարիզէն գալը ութ օր եղեր է : Հոս «Մեծարանանց դղեակ» անունով բնակարան մը վարձեր է : Առանձին է, իր սպասաւորներէն զատ մարդ չունի հետը : Մարդու հետ յարաբերութիւն չունի : Անունն ալ տիկին Վիլապլանա է :

Այս խօսակցութիւնը Զարտաքի եւ Մօպրէի միջեւ տեղի կ'ունենար առջի օրուան սրճարանին պատշգամին մէջ :

Այս միջոցին Փիէր ձեռքի նշան մը ընելով ըսաւ.

— Լռէ՛, կուգայ :

Առջի օրուան օտարուհին պարտէզ մը տաւ :

— Ի՞նչպէս գտար, հարցուց Մօպրէ :

— Հրաշալի է՛, բնաւ ըսելիք չունիմ ... : Արդեօք ամուսին ունի՞ :

— Չեմ գիտեր, դեռ այդ մասին բան մը չկրցայ իմանալ :

— Կ'ուզե՞ս որ ձեւով մը իմանամ իր իսկ բերնէն :

— Ոչ, դեռ կանուխ է ... ետքը գործերնիս ջուրը կ'իյնայ ... :

— Մի վախնար, դուն այդ գործը ինծի ձգէ ... :

Համէ՞ ... : Ինծի նայէ, թռչնիկը քեզի համար չորսացի ... :

— Ես քեզի բան մը ըսե՞մ, Փիէր, դուն այդ թռչունը պիտի չկրնաս ուտել, կոկորդդ պիտի կենայ ... :

— Էհ, այս իրիկուն կը տեսնենք ... :

Եթէ քու բնաւորութիւնդ լաւ ուսումնասիրած չըլլայի, արդելք պիտի ըլլայի ... բայց գիտեմ թէ ինչ խորհուրդ որ տամ քեզի օգուտ պիտի չընէ, ատոր համար օձիքդ կը ձգեմ ... : Միայն սաչափը գիտցած եղիր որ այդ կնախուզութեան հետեւանքը աննպաստ պիտի ըլլայ մեզի ... :

ՓԻԷՐ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Պ. Օհան Տակառեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Քերովբէ Կարապետեան ցաւակցութիւն կը յայտնեն հանգուցեալի կնոջ, զաւակներ՝ Մարտիկի, Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Տակառեանի եւ Տէր եւ Տիկին Յ. Ֆէրէնկիւլեանի, ինչպէս նաեւ համայն Տակառեան ընտանիքին: Այս կորուստով, վերապրող Խասգիւղացիները կը կորսնցնեն իրենց ծերունազարդ եւ մեծ ընտանիքի զաւակներէն մին:

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Ռօզ Հանըմեան, իր ամուսնոյն Արտաւազդ Հանըմեանի մահուան 21րդ տարելիցին առթիւ 20 Ֆրանք կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ա. Մկրեանէ 50 Ֆր. իրենց մօր՝ Ֆիլոր Գարիպեանի մահուան տարելիցին առթիւ, յատկացուելու համար չքաւորներու:

×

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Փափազեանէ 50 Ֆրանք, իրենց զաւկին ապաքինման առթիւ:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Վիէնի Հայ Ազգային Միութեան կողմէ, մասնակցութեամբ հայ կազմակերպութիւններու, այս կիրակի ժամը 3ին «Սէրքլը Կաթոլիկ»սրահին մէջ:

Հրաւիրուած է Լիոնի հոգեւոր հովիւ Դաւիթ Ծ. Վարդապետ Սահակեան:

Հոգեհանգիստի պատարագը պիտի մատուցանէ Հայր Սուրբը կիրակի առաւօտեան ժամը 9,30ին Սէն-Ժօզէֆի մէջ, Փլաս տէ Քափիւսէն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

12 Մարտին Սալ Մազընոյի մէջ տեղի կ'ունենայ հայկական զուարթ օփերէթի ներկայացում — ՈՒՇ ԼԻՆԻ, ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ Կը ներկայացուի Հայոց եկեղեցւոյ Երիտասարդաց Միութեան կողմէ:

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Գեղարուեստական ցերեկոյթ Մայիս 15ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ:

×

Մայիս 28ը Վալանսի մէջ, կը տօնուի Մայիս 28ին Շաբաթ, քաղաքապետարանի սրահը: Մանրամասնութիւնները յետագային:

×

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականի տարեկան պարահանդէսը Մարտ 12ին, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս Ալֆորվիլի քաղաքապետարանի սրահը (Ռիւ Վոլթէռ):

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի պարահանդէսը Կիրակի, Դեկտեմբեր 4ին, Կռանտ Օթէլի մէջ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը կը տօնէ Յաղթանակին 51րդ տարեդարձը Մայիս 7ին, Շաբաթ, Ալամպրայի սրահներուն մէջ:

×

Դպրոցասէրի գեղարուեստական հանդէսը Մարտ 27ին:

×

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի թատերական ներկայացումը՝
ՄԱՐՏ 20ԻՆ

×

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի Տիկնանց Յանձնախումբի թատերական ներկայացումը Մարտ 22ին, Երեքշաբթի օր, երեկոյեան ժամը 9ին, Թէաթր տէ զ'Առ: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

×

Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան մեծ պարահանդէսը Ապրիլ 3ին, Հօթէլ Մօտէրնի մէջ: Փլաս տը լա Բէփիւպլիք:

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հայոց Եկեղեցւոյ Երիտասարդաց Միութեան Պատուոյ Անդամներու
Բ. ցանկ

Տիկին Է. Յակոբեան	100 Ֆ.
Ալեքսանեան եղբարք	100 Ֆ.
Տէրոյեան Գառնիկ	100 Ֆ.
Թօլեան Վահէ	100 Ֆ.

Սրտագին շնորհակալութիւններ նոր Պատուոյ անդամներուն, յոյս՝ նորերու:

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻՆ

Տէր եւ Տիկ. Ա. Հելվաճեան կը նուիրեն 50 Ֆրանք ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի բարենպատակ ձեռնարկներուն, փոխան ծաղկեպսակի, Տոքթ. Ա. Տէր-Անդրէասեանի եւ Շաւարշ Սողոմոնեանի մահերուն առիթով:

×

Տիկին Զարուհի Առաքելեան կը նուիրէ 30 Ֆրանք ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանին, իր մօրը մահուան առաջին տարելիցին առիթով:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հայոց Եկեղց. Երիտասարդաց Միութեան կողմէ կը ներկայացուի «Ուշ լինի, նուշ լինի», Պուլ. Օտտօ, Պառ Էնթէռնասիոնալի մէջ 203, Շըմէն տը լա Մատրակ, շաբաթ 26 Փետր. ժամը 8,30ին:

Յաջորդաբար պիտի ներկայացուի Պօմոն, Սէն-Ժեռոմ, Սէն-Լու եւ քաղաք:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հայ Ազգային Միութեան, կազմակերպուած Լիոնի «Կոմիտաս» երկսեռ երգչախումբի կողմէ:

Շաբաթ (26 Փետրուար) ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Պռոնի օդակայանի չքեղ սրահին (Սուքուփ Վօլանթ) մէջ:

Մասնակցութեամբ ՓԻԷՌ ԱԼԷՆ նուագախումբի:

Պիտի ըլլան հաճելի անակնկալներ, խաղեր, զուարճալիքներ, ճոխ պիւֆէ: Տոմսերու գինն է 8 Ֆրանք:

Տեղւոյն վրայ 10 Ֆրանք

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ
ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՄԵԾ ՊԱՀՈՑ ընթացքին ամէն Հինգշաբթի պատարագի կը կատարուին ԱՐԵԻԱԳԱԼի ժամերգութիւն, սկսեալ Փետր. 27ի Կիրակիէն: Այս շրջանին հոգեհանգստեան արարողութիւնները տեղի կ'ունենան պատարագի եւ Արեւագալի միջեւ:

×

ՄԵԾ ՊԱՀՈՑ ընթացքին ամէն Հինգշաբթի երեկոներ ժամը 7ին տեղի կ'ունենան ՀՍԿՈՒՄԻ արարողութիւն եւ կը տրուի աւուր պատշաճի քարոզ ըստ հետեւեալ կարգի. —

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր Եկեղեցի.— ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ երեկոներ:

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցի. — ՈՒՐԲԱԹ երեկոներ:

Առնուվիլ Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցի. — ՈՒՐԲԱԹ երեկոներ:

×

Ամէն Շաբաթ երեկոներ ժամը 4ին կը կատարուի Կիրակամուտի արարողութիւն:

ԿՈՉ

Փոն տը Շէրիւի Հայ Ազգ. Միութիւնը կոչ կ'ընէ Ֆրանսահայ պատուարժան հայրենակիցներու եւ միութիւններուն, որպէսզի իրենց պզտիկ նիւթական օժանդակութիւնը բերեն այս ազգօգուտ չինարարութեան որ պիտի ծառայէ նոր սերունդին: Մինչեւ այսօր սրտակից հայրենակիցներու տուած լումաներով չէնքին վրան զոցուած է, բայց կը պակսի նիւթական աջակցութիւնը որպէսզի ապահովուին դուռները եւ պատուհանները եւն.:

Դրամի առաքումը զրկել հետեւեալ հասցէներով Աշոկ Աղէկեան Ռիւ Տըլաշէն Շարվիէօ) 38 Իզէռ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի:

Կիրակի, (Փետր. 27) ժամը 17ին Սալ Ֆրանքօ - Սիւիս, 10 Աիւ տէ Մեսաժըրի, (Մեթրօ Փուասոնիէռ):

Կը նախագահէ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ
Կը խօսի Ընկերներ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ եւ Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է

×

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, Կիրակի (Մարտ 6) ժամը 15էն սկսեալ ուշ գիշեր, Ազգային Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ:

Կընախագահէ ընկ. Տ. ԶԷԳԻԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. Յ. ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, ճոխ պիւֆէ, Խնջոյք: ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է:

ԻՏԱԼԻԱ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
ԶԱՏԿՈՒԱՆ ՏՕՆԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ ԱԴՐԻԱԿԱՆԻ ԿԱՆԱՉ ԱՓԵՐԸ
15 ՕՐ ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ

ՄԵԿՆՈՒՄ Մարտ 30 Կառ տը Լիոնէն:
ՎԵՐԱԴԱՐՁ Ապրիլ 13 Կառ տը Լիոն:

ՉԵՐՎԻԱ (Ռավեննա), փառաւոր վայր մը իր գեղեցիկ անտառով:

Բնակութիւն առաջին կարգի պանդոկի մը մէջ (Լունկօմառէ) ծովուն դիմաց, տաք եւ պաղ ջուրով սենեակներ, տուշ, հեռաձայն, պատշգամ:

Խնամուած եւ առատ ուտելիք

Պտոյտներ գլխաւորաբար Ռավեննա, Սան - Մարինոյի Հանրապետութիւն եւն:

Շատ սահմանափակ տեղեր: Արձանագրուիլ որքան կարելի է շուտ:

ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ՕԳՏԱԿԱՐ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ

Մասնակցութիւն.— 395 Ֆր., կանխավճար, արձանագրութեան՝ 100 Ֆրանք:

Ընկերութեան անդամակցութիւն՝ 10 Ֆր. տարեկան:

RELATIONS
TOURISTIQUES - EDUCATIVES
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Délégué : E. DJEZIRIAN
Association sans but lucratif
régie par la loi du 1-7-901
Le Délégué EDOUARD DJEZIRIAN

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Փոթորիկ», «Քրիստափոր», «Ռոստոմ», «Բաֆֆի» եւ «Աղբիւր Սերոբ» - «Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան» խումբերու ընկերները Չորեքշաբթի գիշեր (23 Փետրուար) ժամը 9ին Մշակոյթի տան մէջ: Զեկուցում Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կեդր. կոմիտէի:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Բաֆֆի խումբի դիւանը ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը ութին, ընկեր Ժիրայր Մուրատեանի բնակարանը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20,30ին սովորական հաւաքատեղին:

Կարեւոր օրակարգ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պօմոնի «Քրիստափոր» խումբի տարեկան գեղարուեստական երեկոյթը, Շաբաթ Մարտ 12, Պօմոնի Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ:

35-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի, Մարտ 6, կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին:

SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides

Փարիզի շրջանի, խմբապետները, սկաուտները եւ գայլիկները պիտի ներկայացընեն մեծ խնամքով պատրաստուած՝

Հայկական պարեր, սկաուտական ներկայացումներ, մարզանք, արտասանութիւններ հայերէն, տեսարաններ սկաուտական կեանքէ:

Առաջին անգամ ըլլալով, Հայ Արիներու երգչախումբը պիտի երգէ, հայկ. երգեր «Աշխարհիս շրջանը հայկական նուագախումբով»

Պատրաստուած Հայ Արիներուն նուագախումբին կողմէ
Հայերէն զաւեշտ մը, երէցներուն եւ սկաուտներուն կողմէ
Գունաւոր ֆիլմ մը սկաուտական կեանքէ:

Պիւֆէ — Մուտք 10 եւ 5 Ֆրանք

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ - (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
LE BOSPHORE MARQUE DEPOSEE
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,30 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
23
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MERCREDI
23 FÉVRIER
1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

42ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10543

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

42e ANNÉE — Nº 10.543

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Ե.

ՓՈՐՏՈՊԱ

Պուէնոս Այրէսէն 800 քիլոմեթը դէպի արեւմուտք կը գտնուի Փորտոպա, որ ունի 370·000 բնակիչ եւ կեդրոնական քաղաքն է համանուն նահանգին, որու բնակչութեան թիւն է 1·900·000 հոգի։

Կառուցուած է 1573ին Րիօ Փրիմէրօ դեմ ափին։ Ունի համալսարան եւ մայր եկեղեցի։ Երկաթուղիի ցանց մը Փորտոպան կը կապէ Արժանթինի կլիմաւոր կեդրոններուն։ Երկրագործութիւնը ծաղկեալ վիճակ կը ներկայացնէ՝ չնորհիւ մշակելի ոռոգուած հողերու։ Ջրելեկտրական երկու ամբարտակներ կան չրջանին մէջ։ Ճարտարարուեստը նոյնպէս զարգացած է այնտեղ, — հիւսուածեղէն, կօշիկ, պահածոներ, քիմիական արտադրութիւններ եւայլն։

Հոն կը գտնուի նաեւ Ուրնոյի ինքնաշարժի գործարանի մասնաճիւղ մը, որուն այցելած է զօր. տը Կոլ երկու տարի առաջ, երբ չրջապտոյտի ելած էր Հարաւ. Ամերիկայի երկիրները։

Փորտոպայի մէջ է, որ 1821ին զօրավար Ակուսթին Իթուրպիտա առորագրեց Մեքսիկայի անկախութեան Յայտարարագիրը։

Մայրաքաղաքէն վերջ Արժանթինի ա–մէնէն հայաշատ քաղաքն է Փորտոպա, ուր կ'ապրին 3500-4000 Հայեր։

Գաղութը բաւական լաւ կազմակերպ–ուած է։

Ունի եկեղեցի մը՝ Ս. Գէորգ, որուն քահանան՝ Տ. Երուանդ Դարբինեան 80 տարեկան ծերունի մըն է։ Եկեղեցիի կողքին կը գտնուի Պաքըրճեան սրահը՝ 4–500 հոգի պարունակելու չափ ընդարձակ, ինչպէս նաեւ հայկական դպրոցը, ուր կը յաճախեն 80 երկսեռ աշակերտներ. ունին չորս ուսուցչուհիներ, այնտեղ ծնած եւ ուսած։

Հայերէն լեզուին ուիրապետող ուսուցիչներու պակասը զգալի է ամէն կողմ, մանաւանդ Փորտոպայի մէջ, ուր նախապէս պաշտօնավարող կարող ուսուցիչներ եւ ուսուցչուհիներ տարիքի բերումով հանդստեան կոչուած են։ Դուրսէն, Մեր–ձաւոր Արեւելքէն գալիք նոր ուսուցիչներու կը կարօտին Հարաւայինն Ամերիկայի մեր գաղութները։

Ազգային գործերը կը վարէ Գաղութային Մխիթարեան Միութիւնը, բաղկացած եօթը հոգիէ, որ կ'ընտրուի համերաչխութեամբ, միաց–եալ ցանկով, առանց պայքարի։

Շուրջ չորս տասնեակ տարիներու անց–եալ ունի Հ. Ց. Դաշնակցութեան մաս–նաճիւղը, որ կարեւոր դեր մը կը խաղայ գաղութի ազգային կեանքին մէջ։

Ունի իր սեփական ակումբը՝ հարիւր քառ. մեթր տարածութեամբ սրահով, գրասենեակով եւ ընդարձակ բակով։

Այգեբանիկի անունը կրող այս ա–կումբը ժամադրավայրն է տեղւոյն հայ–բնակչ ազգայիններուն, Դաշնակցու–թեան եւ իր զոյգ կազմակերպութեանց անդամներուն եւ անդամուհիներուն։

Դաշնակցութիւնը իր կողքին ունի Ար–մենիա երիտասարդաց Միութիւնը, 50 անդամներով, կապուած Պուէնոս Այրէսի կեդրոնին։

Հայ Օգնութեան Միութեան մասնաճիւ–ղին կ'անդամակցին 177 ժրաջան Խաչու–հիներ։

Ութ ամիս առաջ կազմակերպուած է նաեւ Հայ Արիներու եւ Արեղուհիներու Միութիւնը՝ ղեկավարութեամբ ընկեր Սուրէն Գասէմեանի։ Արիներու եւ Գայ–լիներու թիւն է 70, Արեղուհիներու եւ

ՏԸ ԿՈԼԻ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆ ՄԱՐՈՒԹՆ Է

ԸՍԱՒ ՆԱԽԱԳԱՀԸ, ՊԵՆ ՊԱՐՔԱՑԻ ՀԱՐՑԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շատ կը սպասուէր Նախագահ տը Կոլի երկրորդ եօթնամեակին մամուլի առաջին ասուլիսին։ Եթէ ծանօթ է որ ընդհանուր վիճակներու մէջ, տը Կոլ չի փոխեր իր քաղաքականութիւնը, ամէն մարդ կ'ուզէր գիտնալ թէ ի՞նչ կը մտածէ տը Կոլ Պէն Պարքայի մասին։

Տը Կոլ իր զոհունակութիւնը յայտնելէ ետք ներկայ լրագրողներուն, յայտարարեց թէ կը փափաքի խօսիլ կարգ մը հարցերու մասին՝ նախագահական ընտրութեան եղրակացութեան, Ֆրանսայի տնտեսական, ընկերային եւ ելմտական քաղաքականութիւն, Պէն Պարքայի խնդիր, Ատլանտեան Ուխտ, Եւրոպա եւ Վիէթնամ։

Մրջնիկներուն՝ 30։ Եւրոպական Ծնուն–դին առթիւ Դեկտ. 25ին Անդրանիկ ա–կումբին մէջ ունեցան խնջոյք մը։ Քաղաքական խօսքերով չնորհաւորեցի այս նորակազմ միութիւնը, որ կոչուած է կարեւոր աղդակ մը դառնալու նոր սերունդի աղդապահպանման համար։ Բոլորն ալ կը կրեն եռագոյն փողկապ։ Շատ քիչերն են, որ հայերէն կը խօսին։ Տիրապետող լեզուն սպաներէնն է, զոր իրենք կաստերէն կը կոչեն (կաստիլլայի բարբառը)։

Փորտոպայի մէջ կան՝ 12 հայ բժիշկ, 3 առաջնորդ, 15 հաշուակալ, 60 հարուստ վաճառականներ եւ որոշ թիւով գործաւէրեր։ Բարեկեցիկ Հայերու նուիրատուութեամբ ազգային հիմնարկու–թիւնները ինքնարաւ գարձած են։

Մեծ եղեռնի յիսնամեակին առթիւ այս գաղութին մէջ եւս որոշ չարժում առաջ եկած է։

Ինչպէս Հարաւ. Ամերիկայի միւս հա–յաշատ վայրերուն մէջ, այստեղ ալ 1965ի վերջին ամիսներուն տօնուած է Անդրանիկի ծննդեան հարիւրամեակը։

Փորտոպայի Հայերը զեղեցիկ գաղա–փարը յղացած են քաղաքին Արմենիա փո–ղոցին ուղղաձիգ նախկին Մեքսիկօ փողո–ցը մկրտել տալ մեր ազգային հերոսին ա–նունով։

1965 Նոյեմբեր 28ին քաղաքի պաշտօ–նական անձնաւորութեանց ներկայու–թեամբ եւ հանդիսաւոր արարողութեամբ հայ Արիներու եւ Արեղուհիներու տողանց–քով եւ հայկական եռագոյնի հովանիին տակ պաշտօնական բացումը կատարուած է «Անդրանիկ փողոց»ին։ Հայութիւնը փառաբանող ճառեր խօսած են քաղաքապետական Խորհուրդի նախագահ Տր. Ան–ժէլ Զ. Թալէպ եւ քաղաքապետ Տր. Վիկ–տոր Հ. Մարթինէն։

Շնորհաւորելի են Փորտոպայի մեր հայրենակիցները իրենց հայրենասիրա–կան այս գեղեցիկ մտածումին համար։

Փորտոպայէն 40 քիլոմեթր հեռու կը գտնուի Ալթա Կրասիա գիւղը, ուր կը բնակին որոշ թիւով Հայեր։ Ունին մանկապարտէզ – ծաղկոց մը՝ 15-20 աշակեր–տով։ Հայատառերէն կը ստանան դասա–գիրքեր։ Ուսուցիչն է ընկ. Գէորգ Դեր–ձանեան։ Այստեղ կայ նաեւ Հ. Ց. Դաշ–նակցութեան խումբ մը, ինչպէս նաեւ Հայ Օգնութեան մասնաճիւղ մը։

Մայրաքաղաքի ժխորէն հեռու, խաղաղ միջավայրի մը մէջ եւ բարեխառն կլի–մայի մը տակ կ'ապրին Փորտոպայի մեր հայրենակիցները, իրրեւ հաւատարիմ քա–ղաքացիները Արժանթինի, միաժամանակ վառ ու կենդանի պահելով ազգային ո–գին։ Ու ըստ կարելւոյն կը ստանբեն ազ–գապահպանման նուիրական գործին։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ.— *Անչուշտ վերջնական յայտնութիւնը, մեծ մասամբ արդիւնքն է այն վստահութեան զոր ազգը, երկար տաեն է, ինծի ցոյց կուտայ»։ Տը Կոլի համար կարելի չէ անչուշտ այս անդամուան արդիւնքները բաղդատել 1958ի Հանրաքուէին հետ երբ ալժերական խռովութիւնները կային եւ երկիրը սպառնալիքի տակ էր։ 1960ի եւ 1962ի հանրաքուէները ալ կարելի չէ բաղդատել։ Բայց 1965 Դեկտեմբերին երբ երկիրը վտանգուած չէր։ Ոչ Գերմանա–ցիներէն, ոչ Ռուսերէն, ոչ Թչուառութե–նէն, ոչ համայնավարներէն, ոչ ալ պըն–դապետներէն վախ կար եւ հակառակ ա–նոր որ կուսակցութիւնները իրարու դէմ չարտայայտուեցան եւ թեկնածուները բո–լոր միջոցներն ունեցան արտայայտու–լու, հակառակ անոր 25 տարիէ ի վեր Ֆրանսական եւ օտար թերթերը զօրավիդ չեն իրեն, երկիրը առաջին չրջանին ձայ–ներու 45 առ հարիւրը տուաւ տը Կոլի։ «Ֆրանսա, կը չեշտէ Նախագահը, կրնայ յուսալ ներկայիս, իմ առաջնորդութեանս ներքեւ, յեղափոխային իմ յաջորդներուս զօրս ժողովուրդը կ'ընտրէ նոյն ձեւով, նոյն հիման վրայ եւ հետեւելով նոյն գծին, Ֆրանսա կրնայ յուսալ չարունակել ապրիլ, գործել, զարգանալ յաջողութեան այնպիսի պայմաններու մէջ զօրս մարդ–կային յիշողութեամբ, երբեք չէ ճանչ–ցած։*

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ.— *Տը Կոլ կ'ուզէ այս մասին խօսիլ եւ կը հարցնէ թէ մէկը այդ մասին հարցում ունի՞։ Զայն–պատկերասփիւռի լրագրողէն ետք ոտքի կ'ելլէ... Թուրք լրագրող մը եւ կը հարցնէ.— «Ես Թուրք եմ, կը խորհի՞ք, պ. Նախագահ թէ կիպրոսի հարցին առ–թիւ կրնայ պատերազմ ծագիլ Յունաս–տանի եւ Թուրքիոյ միջեւ»։ Տը Կոլ կը խոստանայ վերջը պատասխանել մինչ սրահը կը խնդայ որեւէ առընչութիւն չտեսնելով կիպրոսի եւ Ֆրանսայի տըն–տեսական կացութեան միջեւ...։ Նախա–դահին համար, կացութիւնը չատ փայ–լուն է։ Ֆրանքը երբեք այսքան զօրաւոր չէ եղած։ Ազգային արտադրութիւնը հա–րիւրէն 40 բարձրացած է եւ հաւասար է Գերմանիոյ եւ Անգլիոյ։ Տնտեսական յա–րաբերութիւնները զարգացած են։ 1958էն ի վեր, ներածումները 78 առ հարիւր բար–ձրացած են, արտածումները՝ 88 առ հա–րիւր։ Գնելու կարողութիւնը, ութ տար–ուան ընթացքին, 30 առ հարիւր բարձրա–ցած է եւ չանք կը թափուի որ բարելաւ–ուի։ Այս ամբողջը եղած է հակառակ ա–նոր որ Ֆրանսա 5 միլիոն աւելի բնակիչ ունի եւ գործօն տարիքը 100էն 40 է միայն։ Գալով պարտքերուն որոնք 1958ին, 3 մի–լիառ 300 միլիոն տոլար էր, այսօր իջած է 450 միլիոն տոլարի։ Աչխարհի վրայ ոչ մէկ դրամ Ֆրանսականէն աւելի ամուր է։ Մնացեալը պիտի իրագործէ «Հրդ Մրագիրը»։*

ՊԵՆ ՊԱՐՔԱ.— *Այս մասին Նուվէլ Օպ–սերվաթէօրի աշխատակիցը կը հարցնէ.— «Ինչո՞ւ յարմար չնկատեցիք Ֆրանսայի ժողովուրդին յայտնել, երբ անոր ձայնը կ'ուզէիք, այն տեղեկութիւնները ո–րոնք կրնային թոյլ տալ դատել ձեր կա–ռավարութեան գործունէութիւնը, տեղե–կութիւններ զօրս ձեր քննադատած մա–մուլը, ստիպուեցաք առանձին վերահաս–տատել»։ Տը Կոլ անմիջապէս կը պատաս–խանէ.— «Իմ անփորձութեանս վերագրե–ցէք...»։ Ապա, կը պարզէ իր տեսակէ–տը։ Նախագահին համար, հարցը զուտ մարտքեան է։ «Ի՞նչ եղած է Ֆրանսական կողմը։ Առանց նախատեսելու թէ ինչ պիտի ըլլայ Արդարութեան բացած քննու–թեան արդիւնքը, կրնամ ըսել հետեւեալը.— Ֆրանսական կողմը ինչ որ եղած է միայն դռեհիկ եւ ստորադաս է։ Պէն Պարքան չփման մէջ դրուած է Ուֆքըրի հետ, յարմար տեղ մը որպէսզի իրենց հաշիւը մաքրեն։ Ծանօթ է որ Մարոք ներքին տագնապներ ունեցող երկիր մըն է։ Ուրեմն մարոքեան այս հարցը նաեւ հարց մըն է Փարիզի եւ Ռապաթի միջեւ, որովհետեւ Պէն Պարքայի անհետացումը մեր հողին վրայ կատարուեցաւ։ Հակառակ մեր դիմումներուն եւ միջազգային ձերբակալման հրամանագիրներուն, մա–րոքեան կառավարութիւնը ոչ մէկ բան ըրաւ օժանդակելու համար Ֆրանսական արդարութեան։ ... Այս պատճառով է որ, ատ՛ը, մամուլի մեծ մասը, ենթա–կայ քաղաքական ընդդիմութեան, հրա–պարակած ա յա Պելֆեկոր մթնոլորտ մը եւ չահադործելով ընթերցողներու հա–մակրութիւնը պատմութիւններու համար որոնք կը յիշեցնեն Կոռիյը, ձէմս Պոնտ կամ Լըքլէրը, մամուլին մեծ մասը այս խնդրին չահադործման մէջ նետուեցաւ։ Իսկ ես կ'ըսեմ եւ կը հաւատամ, որ հար–ցի մը տալով տարողութիւն մը որ որեւէ կապ չունի իրականութեան հետ, եւ Ֆը–րանսական կողմէ միջակ է եւ սահմանա–փակ, չատ մը թերթեր, ներսը թէ դուր–սը, նաւուն պատիւին վնասեցին։ Նաւուն պատիւը՝ Պետութիւնն է, Պետութիւնը որ զայն կը պաշտպանէ»։*

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏ.— *«Եթէ Ֆրանսա, տակաւին այսօր ալ կը խորհի թէ, օգտա–կար է իր եւ Արեւմուտքի ապահովու–թեան որ պինակից ըլլայ կարգ մը պետու–թեանց, գլխաւորաբար Ամերիկայի, եթէ Ֆրանսա համաձայն է 1949 Ապրիլ 4ի յայտարարութեան, որ ծնունդ տուաւ Ատլանտեան Ուխտին, համաձայն է նոյն տեսլեան որ գործադրութեան տրամադրու–թիւնները որոնք ձեռք առնուած են այլ–եւս համապատասխան չեն նոր պայման–ներու մէջ։ Կ'ըսեմ նոր պայմաններ։ Ար–դարեւ արեւելքի երկիրներու ներքին թէ արտաքին յեղաշրջումը, այն իրողութիւ–նը որ Արեւմուտքը այլեւս վտանգուած չէ ինչպէս էր, նոր կացութիւն մը կը ստեղծեն»։ Ուրեմն տը Կոլ անհրաժեշտ կը գտնէ Ուխտին բարեփոխումը։*

ԵՒՐՈՊԱ.— *Այն հարցումին թէ ի՞նչ քաղաքական նչանակութիւն կուտայ Մոս–կուա իր ճամբորդութեան, տը Կոլ կ'ըսէ թէ իր վերադարձին կը պատասխանէ։ Եւրոպայի մասին, տը Կոլ կը խորհի թէ ժամանակը եկած է աւելի քան երբեք որ Եւրոպայի քաղաքական հանդիպումը կատարուի։ Վեցերը պէտք է հաւաքուին դործակցելու մտադրութեամբ եւ նպա–տակով։*

ՎԻԷԹՆԱՄ.— *Տը Կոլ յայտնեց թէ կը հրապարակէ Ճոնսընի զրած իր նամակը եթէ Ճոնսըն նախ հրատարակէ իր գրած նամակը տը Կոլին։ Խաղաղութիւնը վե–րահաստատելու համար պէտք է խորհըր–դակցին այն պետութիւնները որոնք ստո–րագրած են 1954ի Ժընեւի համաձայնա–գրերը»։*

Տը Կոլ չխօսեցաւ ուրիշ որեւէ հարցի մասին եւ անպատասխան մնաց Թուրքին հարցումը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Պրաւդան կը յայտնէ թէ Վալերի Թարսիս զրկուած է խորհրդային քաղաքացիութենէ Գերագոյն Խորհուրդի Պրեզիտիումի կողմէ համաձայն 1938ի Օգոստ. 19ի օրէնքի թիւ 7 յօդուածին «խորհրդային քաղաքացիի անվայել ա–րարքներու համար»։ Ծանօթ է որ Թար–սիս կարգ մը գործեր հրատարակած է արտասահման, որոնք հակախորհրդային նկատուած են։ Վերջերս սակայն Թարսիս արտօնութիւն ստացած էր Անգլիա եր–թալ և չարք մը դասախօսութիւններ տալ։

ՊԱՏՈՒԵԼԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

—o—

ԽՄԲ.— Պէյրութի « Զանասէր » երկշաբաթաթերքը, այս խորագրին տակ, կը հրատարակէ տեսակցութիւն մը վերա – պատուելի Յ. Գարնեանի հետ, որ անցեալ ամառ հայ ուսուցիչներու խումբի մը հետ այցելած էր Հայաստան՝ կրթական նախարարութեան հրաւէրով: Հրաւիրեալ կամ « ուխտաւոր », այցելուներու բերած տպաւորութեանց շարքին մէջ՝ հետա – քրքրական են վերապատուելիին տուած տեղեկութիւնները, որքան Հայաստանի կրօնական կեանքին, նոյնիսկ Աւետարա – նական եկեղեցիին մասին, որու բարոզիչ – ներուն եւ անդամներուն մէջ կարեւոր թիւ մը կը կազմեն... հայրենադարձները:

ՀԱՐՑ.— Կը փափաքի՞ք քանի մը բա – ռով հաղորդել ձեր տպաւորութիւնները Հայաստանի մասին:

ՊԱՏ.— *Փափաքի՞լ... քանի մը բա՞ռ... Փափաքիլը չափազանց տակաւ բառ մըն է յայտնելու համար ցանկութիւնս՝ արտա – յայտուելու Հայաստանի մասին: Արդա – րեւ, մեր հայրենիքի մասին խօսիլ կը նկատեմ նուիրական պարտականութիւն մը ամէն դիտակից Հայու համար: Եւ այդ ըլլալու է ոչ թէ քանի մը բառով, հապա մեր ոսկեդինիկին ամբողջական բա – ռամթերքով: Ես կեանքիս մէջ պիտի չդադրիմ խօսելէ Հայերուն հայրենիքին մասին:*

ՀԱՐՑ.— Կրցա՞ք այցելել եկեղեցիները:

ՊԱՏ.— *Ոչ միայն այցելեցի, այլեւ մասնակցեցայ Երեւանի Հայ Աւետ. եկե – ղեցիին պաշտամունքներուն եւ կրնամ ը – սել, մէկուկէս ամիս՝ անոր կեանքին: Զորս կիրակի քարոզեցի եկեղեցիին մէջ, եւ քանի մը անգամ չաբթամիջի աղօթա – ժողովներուն մէջ պատգամ բերի:*

ՀԱՐՑ.— Շաբաթական քանի՞ պաշտա – մունք կայ: Ո՞րքան ներկայութիւն:

ՊԱՏ.— *Կիրակի առաւուան պաշտա – մունքներուն ընդհանրապէս ներկայ կ'ըլ – լան աւելի քան 300 հոգի, թէեւ եկեղ – եցին տարողութիւնն է 200 հոգի: Կիրակի յետմիջօրէին ներկայութիւնը 150ի կը հասնի: Երեքշաբթի եւ հինգշաբթի իրի – կուններըը 100–150 հոգի կը մասնակցին աղօթաժողովներու: Այս բոլոր պաշտա – մունքներուն մէջ կը տիրէ աղօթքի ջերմե – ռանդ հոգի: Շատեր պատգամը կ'ունկըն – դրեն ու կ'աղօթեն արտասուալից աչքե – րով: Կարելի չէ երեւանի եկեղեցիին պաշ – տամունքներուն մասնակցիլ ու հոգեպէս չտաքնալ:*

ՀԱՐ.— Երիտասարդներ կը յաճախե՞ն այս պաշտամունքներուն:

ՊԱՏ.— *Որոշ չափով: Երիտասարդները եւ երիտասարդուհիները, չատեր ամուս – նացած, կը մասնակցին կիրակնօրեայ եւ չաբաթամիջի բոլոր պաշտամունքներուն, է՛ւ աղօթելով է՛ւ երգչախումբին մէջ երգելով: Անոնք կ'երգեն մեր աւետարա – նական երգերը, նաեւ չարականները: Ման – դաւոտ խումբ մըն են:*

ՀԱՐ.— Կ'ըսեն թէ Հայաստանի մէջ ե – կեղեցի յաճախողները առհասարակ ծեր կիներ են:

ՊԱՏ.— *Զեմ դիտեր ուրիչ եկեղեցինե – րու մասին: Բայց Երեւանի Հայ Աւետ. Եկեղեցիին պաշտամունքներուն ներկայ եղողներուն աւելի քան մէկ չորրորդը այ – րեր են: Եւ ո՞ր երկրին մէջ այրերը ա – ւելի հաւատարիմ են եկեղեցի յաճախելու մէջ: Նոյնն է է՛ւ Երեւանի համար: Պա – տասխանելով ձեր հարցումին, պէտք է ըսել թէ Երեւանի Հայ Աւետ. Եկեղեցին ո՛չ ծեր է, ո՛չ ալ ծերացած:*

ՀԱՐ.— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք:

ՊԱՏ.— *Ըսել կ'ուզեմ թէ Խորհ. Հա – յաստանի պատմութեան մէջ Հայ Աւետ. Եկեղեցին միակն է որ կառուցած է եկե – ղեցական չէնք, որուն ճարտարապետու – թիւնը արտաքնապէս ոչինչ ունի եկեղե – ցական, բայց ներքնապէս ունի ամէն յար – մարութիւն քարոզելու Աստուծոյ խօսքը: Այսպիսի եկեղեցի մը կառուցանել ցոյց կուտայ կենդանի հաւատք եւ երիտասար – դական աւիւն:*

ՀԱՐ.— Ինչո՞ւ արդեօք հայկական ո – ճով շինուած չէ այս նորակառոյց եկեղե – ցին:

ՊԱՏ.— *Ան չինուած է ժողովուրդին կողմէ եւ անոնց նուէրներով: Հայաստա – նի մէջ ժողովուրդին կողմէ չինուած բա – ները ոճ չեն ունենար: Ոճը պաճուճանք մըն է, որ կրնայ առեղծուիլ միայն պե – տական միջոցներով: Եւ պետութիւնը կառուցած է եւ կը կառուցանէ հայկական ոճով բազմաթիւ չէնքեր: Թող մեր եկե – ղեցին ալ զուրկ ըլլայ ոճէ եւ մնայ ժո – ղովուրդին սեփականութիւնը:*

ՀԱՐ.— Ի՞նչ դասակարգի մարդեր կը յաճախեն եկեղեցի: Ուսեալ դասակարգ կա՞յ:

ՊԱՏ.— *Կան հայրենադարձ ուսեալ ան – ձեր, որոնք եկեղեցիին մէջ գործօն դեր ունին: Սակայն անոնք որոնք, հայրենիքի մէջ, կը զբաղին կրթական գործով, եկե – ղեցի չեն յաճախեր: Ուսուցիչներ հաւա – տացեալ ըլլալու չեն, որպէսզի կրօնական փրոփականտ չընեն դպրոցի մէջ:*

ՀԱՐ.— Ուրեմն դպրոցներու մէջ կրօ – նական դաստիարակութիւն չկա՞յ:

ՊԱՏ.— *Բնականաբար, ո՛չ:*

ՀԱՐ.— Նոր սերունդը ի՞նչ կը սորվի էթիստոնէութեան մասին:

ՊԱՏ.— *Հայ մանուկը դպրոցի մէջ քրիստոնէութիւն չի սորվիր եւ տունին մէջ սորվածն ալ չուտով կը մոռնայ: Ե – կեղեցիին դուրս կրօնական փրոփականտ եւ քարոզութիւն թոյլատրուած չէ, եկե – ղեցիին մէջ իսկ կիրակնօրեայ դպրոց դո – յութիւն չունի եւ մանուկներ յաճախելու չեն:*

ՀԱՐ.— Այս պայմաններու տակ ինչո՞վ կ'երաշխաւորուի եկեղեցիին ապագան:

ՊԱՏ.— *Որեւէ եկեղեցիի ապագան չենք կրնար երաշխաւորել մարդկային միջոցներով: Կը կարծէ՞ք թէ արտասահ – մանի եկեղեցիներուն ապագան երաշխա – ւորուած է մեր կիրակնօրեայ դպրոցնե – րու գոյութեամբը: Այո, մենք կը դաս – տիարակենք մեր մանուկները Աւետարանի չունչով, բայց ո՞ր եկեղեցին կրնայ ու – նենալ այն ինքնագոհութիւնը թէ ինք կը նենալ այն ինքնագոհութիւնը թէ ինք կը պահէ իր երիտասարդութիւնը քրիստո – նեական հաւատքի մէջ...: Ասով հան – դերձ, Երեւանի մէջ վերջին հօթը տար – ուան ընթացքին մկրտուած են 150 չափա – հաս հաւատացեալներ: Կան յուսահատե – լու պատճառներ, բայց քրիստոնեան չի յուսահատիր:*

ՀԱՐՑ.— Զարմանալի էէ...:

ՊԱՏ.— *Արտասահմանի մէջ ո՞վ կրնար միտքէն անցընել թէ խորհ. երկրի մը սահմաններուն մէջ կրնար նոր եկեղեցի մը գոյութիւն առնել: Բայց 1964ին կա – մուած է Հայ Աւետ. եկեղեցի մը, որ վարձու սենեակի մը մէջ հաւատարմաբար կը կատարէ իր պաշտամունքները: Զար – մանալի չէ՞ այս: Այո՛, բայց իրական:*

ՀԱՐՑ.— Այս ի՞նչպէս կարելի եղած է:

ՊԱՏ.— *Պետութեան սահմանադրու – թեան տրամադրութեամբը: Սահմանա – դրութիւնը կ'արտօնէ պաշտամունքի ա – զատութիւն եւ պետութիւնը կը պաշտպա – նէ Սահմանադրութիւնը: Պետական ար – տօնութեամբ է որ կազմուած է Հայ Ա. – ւետ. Եկեղեցին, ներքին ամէն ազատու – թեամբ:*

ՀԱՐՑ.— Ըսել կ'ուզէք թէ եկեղեցին ա – զա՞տ է պետական հակակշիռէ:

ՊԱՏ.—*Ի՞նչ պատճառ կայ կասկածելու: Մեր տեսածը այն էր, որ եկեղեցին իր պաշտամունքներուն մէջ բոլորովին ազատ է: Եկեղեցիէն դուրս արտօնուած չէ փրո – փականտ ընել: Պաշտամունքներուն ո՛չ մէկը միջամուխ չըլլար:*

ՀԱՐՑ.— Ըսել կ'ուզէք թէ դուք, որ էթարոզեցիք, կրցա՞ք էթարոզել ձեր ու – զածը:

ՊԱՏ.— *Այո՛, բացարձակապէս: Բայց ճշդում մը. մենք չենք քարոզեր մեր ու – զածը: Մենք կը քարոզենք Խաչեալ ու յա – րուցեալ Քրիստոսը: Եւ արդէն Երեւանի Հայ Աւետ. Եկեղեցիին բեմին կամարին վրայ դրուած է.— «Մենք էթարոզում ենք Խաչեալ Քրիստոսը»: Եթէ ուրիչ բան քա – րոզենք, քարոզած չենք ըլլար եւ եթէ Քրիստոսը քարոզենք, միջամուխ եղող չըլլար: Գալով ինծի, ես քարոզեցի ա – ռանց կաչկանդումի, ճիշդ այնպէս՝ ինչ – պէս պիտի քարոզէի իմ եկեղեցիս մէջ:*

ՀԱՐ.— Տեղւոյն հովիւնե՞րն ալ նոյնը կ'ընեն:

ՊԱՏ.— *Այո՛, որքան հասկցայ: Եւ ին – չո՞ւ այդպէս չըլլայ:*

ՀԱՐՑ.— Կրնա՞ք էիչ մը ծանօթութիւն տալ այդ եկեղեցիներու հովիւներուն մա – սին:

ՊԱՏ.— *Երեւանի եկեղեցիի հովիւն է վեր. Սարգիս Գոճսիւլեան, ներգաղթած՝ Եգիպտոսէ, 1946ին: Բնիկ Խարբերդցի, աստուածաբանական ուսումով, պատ – րաստուած հովիւ մըն է: Ուսած է վիէն – նա եւ հովուական գործ ըրած է Պուլկա – րիա: Մինչեւ 60 տարեկան Երեւանի եւ էջմիածնի մէջ զբաղած է ուսուցչութեամբ եւ հօթը տարիէ ի վեր իսմաստուն կերպով ու մեծ նուիրուածութեամբ կը ծառայէ եկեղեցիին:*

Լենինականի եկեղեցիին հովիւն է վեր. Գրիգոր Մալագեան, ներգաղթած Յու. նաստանէն, 1946ին: Բարձր ուսում չունի եւ այսօր թէեւ ձեռնադրուած, բայց 60էն պակաս ըլլալուն համար, կ'աշխատի Լե. նինականի հիւսուածեղէնի գործարանին մէջ, — երբեմն նոյնիսկ կիրակի օրեր: Հոգեւորապէս առողջ ու արթուն եղբայր մըն է, որ մեծ խանդավառութեամբ կը հասնի իր եկեղեցիին պէտքերուն:

ՀԱՐՑ.— Առիթ ունեցա՞ք այցելել ու – րիշ եկեղեցիներ ալ:

ՊԱՏ.— *Անշուշտ: Էջմիածին, Ս. Հռիփ. սիմեանց, Շողակաթ, Գեղարդ, Տաթեւ: Շարանը երկար է: Բոլորն ալ պատմական կոթողներ՝ մեր պապերուն կոթողային հաւատքին: Պատմական թանգարանի վե. րածուած այս եկեղեցիները կ'այցելեն բո. լոր զբօսաշրջիկները: Լսին մեզի, թէ քանի մը տարիներ առաջ, Թուրքիոյ նա – խարարներէն մէկը, բարեկամական այ. ցելութեան մը ընթացքին, ըսած է. «Այս անաստուած կոչուած համայնավար երկ. րին մէջ եկեղեցիներէ զատ տեսարժան վայրեր չկա՞ն...»:*

ՀԱՐՑ.— Գործող եկեղեցիներ չկա՞ն:

ՊԱՏ.— *Ի՞նչպէս թէ չէ: Աստուածած. նի Վերափոխման Տօնին օրը, խմբովին կը դանուինք Լենինական: Քառորդ ժամ յառեցայ եկեղեցիի մը մէջ եւ ականատես եղայ զարմանալի տեսարանի մը: Ժողո. վուրդը, մեծ մասով դեղջուկ, եկեղեցիին մէջ կ'երկրպադէր: Ներս մտնողը նախ կը համբուրէր սալայատակին քարերը: Մենք վարժուած չենք տեսնել նման բա – ներ, բայց ի՞նչպէս չհիանալ այդ ջերմ հաւատացեալներուն անկեղծութեան վը. րայ եւ չհամակուիլ մեր պապերուն հա. ւատքին զօրութեամբ: Իրողութեան մէջ, մենք իբր Աւետարանականներ, մերժած ենք քար պաշտելու կոյր հաւատքը եւ միշտ ջատագոված ենք գիտակից հաւատ. քը, հիմնուած՝ Աստուածաշունչի դիտա – կան սերտողութեան վրայ: Բայց ի՞նչ ը – նէ սա ժողովուրդը, որ զրկուած է Աստ. ուածաշունչէ, քրիստոնէական դաստիա. րակութենէ: Ի՞նչ ընէ: Թող պաշտէ իր դիտցածի՛ն պէս, իր հաւատացածի՛ն պէս: Միայն թէ թող պաշտէ զԱստուած, մին – չեւ որ օր մը կարելի դառնայ դաստիա. րակել զանոնք...:*

ՀԱՐՑ.— Ցոյս կա՞յ:

ՊԱՏ.— *Ես յոյս կտրած չեմ Աստուծ.*

ՍԿԻԶԲՆ Է ԵՐԿԱՆՑ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Անգլիոյ դրած իր մէկ նամակին մէջ Ֆը – րանսա կ'ըսէր.— « Գերմանիոյ յաղթեցի այո, բայց այս ի՞նչ վախ է մտեր մէջս. դիւերները երազիս կուգայ, որպէս թէ չեմ յաղթած տակաւին, ու մինչեւ չեմ զարթներ, իր տուած պարտամուրհակը չեմ կարդար, սիրտս չի հանդարտանար: Ամերիկա օրական չորս անգամ ծառան կը ղրկէ՝ թէ արագ կ'ըսէ պարտքդ տուր, կարծես փախանք: Ես ալ դռնապանիս պատուիրեր եմ ըսել (ինծ համար) տունը չէ: Անգլիա, աշխարհը ինծի – քեզի մը – նաց. պարզէ ոտքերդ ուր որ կ'ուզես: Ան չէ, գլխո՞ւս ես ինտոր ձախոնը Սիպե – բիան պատառ պատառ կուլ կուտայ: Դեսպանը ինծի յայտնեց՝ ըսի վնաս չը – կայ: Դուն ալ ձայն մի հաներ »:

Ապրիլ 11 Թուականը նամակին մէջ, Անգլիա ի միջի այլոց կ'ըսէ.

— Փոքր ազգերը չատ կարեւոր գործօն են: Անոնք կը դիւրացնեն մեծ ազգերու գործը: Պատկերաւոր խօսելով, անոնք «կլավիչ»ներն են դաշնամուրին, որոնք ինչքան չատ ըլլան, այնքան Եւրոպական կոնցերտը ներդաշնակ դուրս կուգայ: Փոքր ազգ կայ, որ երկու հատուածէ կը բաղկանայ, օրինակ Հայաս – տանը: Ատիկա ես առաւել լաւ. կիս – վար ու կիսվերը կը կազմեն երաժշտու – թեան մէջ: Ինչ երկարեմ, սիրելի Ֆրան – սա, մանր ազգ մանր ատակ ըսել է մեծ պետութեանց ձեռքին: Բարեւիր տիկնո – ջըդ, մեր կացինը ձեր տա՞ղն է...

Երկրորդ նամակի մը մէջ Անգլիա կ'ը – սէ.

— Ֆրանսա, ծառաներուս մէջ ինչ որ փսփսուք կայ, դիւերը քնած ծառաներէս մէկը քունին մէջ տուաւ Խորհրդային Ռուսիոյ անունը: Ի սէր Աստուծոյ, հսկէ ծառաներուդ:

Ֆրանսա ասոր պատասխաններ էր.

— Ի՞նչ ընեմ. ես որ քեզի կ'ըսեմ ե – կուր սա Ռուսաստանի հետ խիստ վար – ուենք՝ չես լսեր: Այո, ես ալ իմոնց մէջ նկատեր եմ. աւելի խիստ. խոհարարը կե – րակուրը հում կը դնէ առաջիս, սպասու – հիս բութ դանակ կ'առաջարկէ, որն ինչ – պէս դիտես դինաթափութեան ըսել է. պատրաստուող յեղափոխութեան փաս – տեր չատ ունիմ. օր մը անցիր մեզ մօտ կը խօսինք: Բարեւներ տիկնոջդ: Ձեր կացինը մեր տունը չէ:

Կարդալով այս նամակները, Եւրոպայի սպասաւորները առաջին անգամ իմացան, որ ատրերն ալ իրենցմէ կը վախնան ե – ղեր: Ֆրանսայի խոհարարը որոշեց պըղ – պեղին քանակը օրը օրին չատցնել կերա – կուրին մէջ: Փորթուկալի սպասուհին վճռեց ալ համբոյր չտալ իր տիրոջ: Վերջէն պատուհաններուն վարագոյրները Թողին ու ժողովի նստան, աւելի կարե – ւոր որոշումներ տալու համար:

Երբ Փարիզի փողոցներուն մէջ լսուեց Ֆրանսայի խռպոտ հազը, ժողովականնե – րը լամբը մարեցին ու իրենց տները քաշ – ուեցան: Անգլիան ժամէ մը աւելի իր դոց դրան առջեւ նստած, Սարբէթին կը սպասէր: Սարբէթն ըսաւ, որ գայեր էր ժաննային մազերը յարդարելու: Անգ – լիան չխօսեց, բայց գիտէր որ ժաննան մազերը խուզած կը պոլտի ու յարդարե – լիք մազ չունի...

Գիւերը ժաննան պահեցաւ ու այս ե – րազը տեսաւ.—

Երազին մէջ՝ աշխարհը փոխուեր էր. զէնք ու զօրք դոյութիւն չունէր, տէր ու ծառայ չկար: Պետութիւնները իրենց սահմանները կրունկի վրայ բաց ձգած՝ քներ էին. միայն պզտիկ ցանկապատ մըն էին զարկեր, որ դրացի հաւերը չմտնեն ներս կեղտոտեն: Ռուսաստանն ու Ֆը – րանսան, Գերմանիան իրենց մէջտեղը պահեցուցած՝ կը խոտէին: Գերմանիան ծաղրէ թուլցած՝ ալ կը դառնար, «դէ Ֆրանսա» կ'ըսէր. ձախ կը դառնար՝ « դէ, Ռուսիա» կ'ըսէր: Պզտիկն Զուի – ցերիան վերմակի տակէն կը մտնէր կու – դար Ֆինլանտայի ոտքերը կը կոմբթէր կը փախէր: Բոլորի ուրախութիւնը ըմ – պանիոյ վրայ էր. առուտները ամէնէն ուշը կ'ելլէր, ալ ոտքէն քաշել, ալ պեխեր խանձել, տակը հաւկիթ չարել...: Ահա վարդավառ է, բոլորը Անգլիա կ'երթան, Ռուսիա Ջուրէն կը զզուի, փեչերէն բռնի Ջուրը կը քաշեն ու կը բերեն մինչեւ մո – րուքը տուդմուդ: Զուիցերիա վերջնա – դիր էր ուղղեր համայն Եւրոպայի, ո – րով կը սպառնար զօրահաւաք յայտարա – րել՝ եթէ կիրակի ժամը չորսին չգան իր մօտ կաթ խմելու: Աւստրիա կարդալով վերջնագիրը, դիրկն առաւ Զուիցերիան ու թուշը կմրթեց:

— Ծո պուլուղ, ըսաւ, տեղ ունե՞ս որ այդքան մարդ կը կանչես:

Պետութիւնները հանաքով կը դառնա – յին Հայաստանին.

— Հը՛, Հայաստան, անկախութիւն չե՞ս ուզեր:

Հայաստանը ամօթէն կը մտնէր Ռու – սիոյ փեչին տակ:

— Է, ինչո՞ւ կը խնդաք, այն տաեն ա – նոնք կ'ուզէին, ես ալ կ'ուզէի, ըսե – լով:

Երկնքի բնակիչները տեսան այս կեան – քը վերջն: Արդարները արքայութեան պատուհաններէն դլուխնին հանած՝ նա – խանձով վար կը նայէին: Սկսուեց դի – մումներ տեղալ Աստուծոյ դլխուն՝ թոյլ տուր իջնենք նորէն ապրինք: Դը – ժոխք գացող ալ չկար: Աստուած տա – րակուսած՝ դիմողներուն արտօնեց վար դալու՝ ըսելով, — դայէք, չատ կարելի է ես ալ դամ երկիր ապրելու. ձանձրալի է հոս:

Այս երազը տեսաւ ժաննան այն դիւեր: Կ'ուզէի՞ք որ ժաննան յաւիտեան չզարթնէր...:

(Տպուած՝ 1922 թուականին)

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Քիչեր գիտեն, որ Յակոբ Պարոնեան ե– ղած է մեր մանկական մամուլին հիմնա– դիրը եւ առաջին մանկագիրներէն մէկը հայ գրականութեան մէջ։

1876-1878ին, Կ. Պոլսոյ մէջ Պարոնեան կը հրատարակէ «Թատրոն բարեկամ ման– կանց» անունով երկշաբաթաթերթ մը, նպատակ ունենալով ամէնէն առաջ դպրո– ցական տարիք ունեցող պատանիներուն տրամադրել տարբերակ դիտելիքներ։

Մեծ երդիծաբանը լիովին ըմբռնած է մանկական գրականութեան առանձնա– յատկութիւնը։ Մեւնոյն առեն աչխատա– սիրութեան, ճշմարտասիրութեան, աղ– նուութեան, անկեղծութեան զգացմունք– ներով տոգորուած են երդիծաբանին ման– կական դրուագները։ Եւ այս բոլորը ներկայացուած են հրապուրիչ ոճով ու ձեւով։

Հանդէսին առաջին թիւին մէջ, խօսքը ուղղելով փոքրիկներուն, կը գրէ.

« ... Շատ դասեր պիտի տամ ձեզի, երբոր դասերնիդ ալկէ սերտած ըլլաք, պիտի փոխեմ համարնիդ, նորերնոր դա– սեր պիտի տամ, գրօսանքներ ալ պիտի սահմանեմ ձեզ, աղուոր պատմութիւններ պիտի պատմեմ, խաղեր պիտի սորվե– ցնեմ, հանելուկներ պիտի ըսեմ ձեզի, որ լուծէք։ Եւ այս ամէն բաները ալկէ հասկցնելու համար դեղեցիկ պատկերներ պիտի դնեմ։ Ասանկ ամէն անգամ մէյ մէկ նոր «Թատրոն» առնելով՝ մէկ տար– ուան մէջ խոչոր գիրք մը ունեցած կ'ըլ– լաք»։

Ինչ կը սորվեցնէ Պարոնեան փոքրիկնե– րուն։

Առաջին տեղի նախնական բայց կեն– սական դիտելիքներ, որոնք կարեւոր են կեանքին մէջ յաջողելու համար։ Ան է՝ «պիր կամ նամակ գրել, հաշիւ ընել, տետրակ բռնել, այսինքն եկած ստակը եւ խարճուածը (ծախքը) գրել, տանը խնամատարութիւն ընել, կերակուր է– փել, առեւտուրի մէջ չխաբուիլ, հիւր ընդունիլ ու ճամբու դնել, գրօսանքի ժա– մանակ խաղալ, երգել, պարել, մարմնա– մարզ ընել, ուրիշ կամ հանդէսի օրը ճառ ըսել, գործի ժամանակ աչխատիլ... Թէ որ չէք ուզեր խեղճ ու անպիտան ըլլալ»։

Պարոնեան համոզուած էր, որ գպրոց– ները չեն տար այս տարբերակ դաստիա– րակութիւնը։ «Ես տեսած եմ չատ չա– փահաս աղջիկներ, որ թէպէտ գպրոցին մէջ իրենց ուսմունքը աւարտած են, բայց այսօր երկու տող նամակ գրելու անկա– րող են», «Կրնամ ըսել, թէ ասեղը հե– ռագրական թելէն, չոդեկառքէն, երկա– թագործին չէֆիճէն աւելի գործ կը տես– նէ աչխարհիս մէջ մարդոց պիտոյքը հո– գալու համար, մարդկային ընկերութեան ո՞ր աստիճան օգտակար կրնայ ըլլալ այն աղջիկը, որ թէպէտ լաւ դաշնակ չալել, պարել ու մինակ զարդարուիլ գիտէ, բայց կոճակ մը փակցնելու համար ասեղ գոր– ծածել չգիտէ»։ Պարոնեան կը փափաքէր, որ պատանիները արհեստ սորվին. «Ման– չերուն համար արհեստներուն պատմու– թիւնը պիտի ընեմ, որ երբոր մեծնան իրենց ուսած արհեստն ընտրեն»։

Իր մանկական հանդէսին մէջ մեծ տեղ յատկացուցած է հայրենասիրութեան գաղափարին քարոզչութեան։ «... Որ ազգէն ալ ըլլաս, ինչ վիճակի մէջ ալ գտնուիս, դու պահապան դինուոր մըն ես հայրենիքիդ, նա ալ իրաւունք ունի քու գիտութեանդ, առաքինութեանդ եւ բոլոր գործերուդ արդիւնքը վայելելու։ Արհես– տաւո՞ր ես, ճարտարութիւնդ բանեցուր հայրենիքիդ գարգացման համար, գի– տո՞ւն՝ հայրենիքիդ օգուտը խորհէ եւ ուրիշին սորվեցուր»։

Պարոնեան հետաքրքրուած է նաեւ լեզ– ուական հարցերով, պահանջած է պոլսա– հայ թրքախօս ընտանիքներէն հայերէն սորվիլ եւ իրենց երախաներուն հայերէն լեզուով դաստիարակել։ Կ'առաջարկէ Հա– յոց լեզուէն դուրս քչել թուրքերէն եւ ֆրանսերէն բառերը։ «Ձեր մէջ կան չա– տեր, որ գիտուն տղու մը չվայելելիք բառեր կը գործածեն հայերէնը չգիտնա– լով։ Հօրը աղբպպա կը կանչեն, մայրի– կին՝ տուտու, մեծ ամօթ է տղու մը հա– մար, երբոր չգիտնայ թէ օտային հայե– րէն սենեակ կ'ըսեն, պաղչային՝ պար– տէզ, իսկեմլիին՝ նաւարան»։

«Թատրոն բարեկամ մանկանց» հանդէ– սին իւրաքանչիւր թիւը կը բովանդակէր երկու-երեք անտատրագիր հէքեաթ եւ պատմուածք։ Դատելով անոնց լեզուէն եւ ոճէն, կարելի է ենթադրել, որ անոնք կը պատկանէին երդիծաբանին գրչին։ Ամսաթերթին «Բարոյական վէպեր» եւ «Բարոյական դասեր» խորագիրներով ակ– նարկներու չարքը մասամբ ինքնուրոյն գրուածքներ եւ մասամբ ալ փոխադրու– թիւններ են ֆրանսերէնէ։

Լոյս տեսած է նաեւ ֆրանսացի ման– կավարժ Փելիսէի գրութիւնները՝ Թարգ– մանաբար։

Ամսաթերթին աչխատակցած են Մ. Մամուրեան, Ռ. Պէրպէրեան, Հրանտ, Փանոսեան եւ ուրիշներ։

Ուչադրութեան արժանի են քաղաքա– վարութեան (կամ ինչպէս Պարոնեան կ'ը– սէ՝ մարդավարութեան) այն 80 կանոն– ները, առանց որուն «Մարդ չի կրնար կատարեալ մարդ ըլլալ՝ թէեւ չատ բա– ներ ալ սորված ըլլայ»։

Մեծ երդիծաբանին ամսաթերթը ջերմ ընդունելութիւն գտած է ամենուրեք։

«Գրասեղանիս վրայ լերան պէս դիզ– ուեցան առած նամակները, որոնց փոքրիկ հեղինակները չնորհակալութիւն էին յայտնել այդպիսի թերթ լոյս ընծայելու առթիւ», — կը գրէ Պարոնեան։

Երեք տարուան կեանք միայն ունեցաւ հայ մանկական առաջին հանդէսը։

Ա. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Արհամարհանքի մեծ խնայողութիւն ը– նեք, որովհետեւ, անոր շատ պէտք պիտի ունենանք կեանքի մէջ։

ՇԱԹՕՊՐԻԱՆ

×

Լորտ Պերեսֆորտ կրնայ նկատուիլ մէ– կը այն հռետորներէն, որոնք խօսք առնե– լէ առաջ չեն գիտեր թէ ի՛նչ պիտի ըսեն, երբ կը խօսին՝ չեն գիտեր թէ ի՛նչ կ'ըսեն եւ երբ կը վերջացնեն՝ չեն գիտեր թէ ի՛նչ ըսին։

ՈՒԻՆՍԹՐՆ ՉՐՉԻԼ

×

Մարդ կրնայ ծեր ծնիլ, ինչպէս որ կրնայ երիտասարդ մեռնիլ։

ԺԱՆ ՔՈՔԹՕ

×

Եթէ երիտասարդութիւնը գիտնար, ե– թէ ծերութիւնը կարենար... ոչինչ պի– տի կորսուէր։

ՀԱՆՐԻ ԷՍԹԻԷՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՎԱՀԱՆ ԱՐԱՄՈՒՆԻ ՄԱՀԸ

Հայաստանի մէջ մեռաւ բանաստեղծ Վահան Արամունի։ 1962ին Երեւանի մէջ լոյս տեսած էր անոր բանաստեղծութիւն– ներուն մէկ հատաքածոն՝ «Գարունն իմ այգում» խորագրով։

Բանաստեղծին չափածոյ արուեստին ա– կը մեր կեանքն է, մեր առօրեան։ Վի– պական հերոսը մեր ժամանակակիցն է չնչող եւ ապրող, իր խոհերով, իր ներաչ– խարհով։ Այս հատաքածոն կը սկսէր «Հայրենական» չարքով։ Հայրենիքին գաղափարը նուիրական է բանաստեղծին համար։ Հայրենիքի սիրոյ զգացումը յըս– տակ է բանաստեղծական տողերուն մէջ։ Այդ վսեմ զգացումը չարտայայտեր բար– ձրաղաղակ կանչերով եւ ոչ ալ ցուցական հանդիսաւորութեամբ, այլ մեղմ, հան– դիսա, ջերմ խօսքերով։ Հեղինակը Հայ– րենիքի վերացական հասկացողութեան չե– փորահարը չէ։ Անոր Հայրենիքը «Ցաւեր– ժող զարնան մի մանրիկն է»։

Հատորին «Գարունն իմ այգում» բա– ժինը կ'ընդգրկէ բանաստեղծին սիրային երգերը։ Այստեղ կայ խինդ եւ հրճուանք, լուսաչող թախիծ եւ անզուսպ կարօտ, երբեմն ալ անպատասխան սիրոյ մրմունջ։ Սէրը բանաստեղծին համար կեանքի աղ– բիւր էր։

Դու եղար մի նոր բոց իմ կեանքում,
Դու եղար նոր արեւ ինձ համար։

Խոհական եւ մայրական սիրոյ բա– նաստեղծութիւնները հեղինակը դասեղած էր «Խոհերի ճամբով» գլուխին մէջ։

Կարդալով Վ. Արամունիի «Գարունն իմ այգում» բանաստեղծութիւններու հա– տորը, կարելի է յատակ գաղափար մը ունենալ բանաստեղծին արուեստին մա– սին։ Ջենք կրնար ըսել, թէ ան վրձինի թանձր հարուածներու, մեծ կիրքերու, խորաքանդակ պատկերներու եւ վառվո– ռուն գոյներու բանաստեղծն է։ Անկեղ– ծութիւն, բանաստեղծական տողի եւ պատկերի պարզութիւն, վիպական չունչ, ահա յատկանչականը Արամունիի արո– ւեստին։

Գ. Ա.

LIVRES REÇUS

Histoire et Institutions de l'Eglise Arménienne (Evolution Nationale et doctrinale - spiritualité - monachisme) par Jean Mécerian S. J. Imprimerie Catholique, Beyrouth 1966.

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

— Լո՞ւրջ կ'ըսես, Լեւոն, թէ կատակ կ'ընես ...։

— Կէս լուրջ, կէս ալ կատակ ...։

— Բերնիդ համբ գիտես եղեր, չարա– ճրճի։ Ի՞նչպէս, քեզի ձգե՞մ թռչնիկը։ Չէ՞ ...։

— Շնորհակալ եմ, սիրելիս։ Ես կ'ե– րթամ որ չկարծես թէ աչք տնկած էի ըն– կերոջ մը անձեռնմխելի իրաւունքին։ Եթէ յաջողիս, դլխուդ եկածը ժամ ա– ռաջ ինձի պատմելու չմոռնաս ... հաս– կցա՞ր ..., իսկ եթէ ձախողիս ... ու– րախ պիտի ըլլամ ...։

— Նախանձոտ ...։

— Անխոհեմ ...։

Այս ըսելով, Զարտաք, ժպիտը չըր– թունքին վրայ, հեռացաւ։

Օտարուհին պարտէզէն սրճարան մը– տած միջոցին Մօպրէ անոր դէմը ցցե– ուելով, դողդոջուն ձայնով մը ըսաւ.

— Տիկին, ներողութիւն կը խնդրեմ, մէկ պահ ունիմ ձեզ հետ խօսելիք։

Տիկինը ետ դարձաւ եւ նայեցաւ անոր։ Ան ալ ինքզինքը ներկայացուց։

— Ես Մօպրէ եմ, տիկին, Ռոլանի ընկերը։

— Ա՛հ, ձեզի կը ճանչնամ, պարոն։ Ռոլան ինծի շատ խօսած է ձեր մասին։ Ինչ կրնամ ընել ձեզի համար։

— Ներողութիւն կը խնդրեմ, տիկին, որ ձեզ կը նեղացնեմ, բայց ես ալ ինձ– մէ աւելի կը սիրեմ Ռոլանը։ Ան ինծի համար ամէն բանէ աւելի թանկագին է։ Ան ինծի համար ամէն բանէ աւելի թանկագին է։ Ան ինծի համար ամէն բանէ աւելի թանկագին է։

— Ես ալ նոյնը կը զգամ, պարոն։ Ան ինծի համար ամէն բանէ աւելի թանկագին է։ Ան ինծի համար ամէն բանէ աւելի թանկագին է։ Ան ինծի համար ամէն բանէ աւելի թանկագին է

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Մարիամ Տակառեան, Պ. Մարտիկ Տակառեան, Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Տակառեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յ. Ֆէրէնկիւլեան ինպէս նաեւ Տակառեան, Շիրինեան, Մանուկեան եւ Տէտէեան ընտանիքները չնորհակալու - թիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ան- ձամբ, դրաւոր, ծաղկեպսակով, վոխան ծաղկեպսակի նուէրով կամ մամուլով ցա- ւակցութիւն յայտնեցին

ՕՀԱՆ ՏԱԿԱՌԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ :

×

Այս տխուր առթիվ, այրի Տիկին Մա- րիամ Տակառեան իր ամուսնոյն յիշատա- կին հետեւեալ նուէրները կ'ընէ.—

Ս. Յով. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դմբէթի նորոգութեան՝ 100, Մշակոյթի Տան 100, Տարօն-Տուրուբերանի Հայր. Միութեան՝ 100, Կապ. Խաչի Պանեհոյի մասնաճիւ - ղին՝ 50, Կարմիր Խաչին՝ 50, Աղքատա - խնամին՝ 50 (Ստանալ «Յառաջ»էն), «Յա- ռաջ»ի բարեւաւաճման՝ 50 ֆրանք :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Ա. Գուլումճեան, Տէր եւ Տիկին Արթօ Գուլումճեան եւ զաւակնե- րը, Պ. Ալեքսանտր Գուլումճեան եւ ըն- տանեկան պարագաները չնորհակալու - թիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ան- ձամբ, դրաւոր, ծաղկեպսակով ցաւակ - ցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱԻԵՏԻՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԻ

յանկարծական մահուան առթիւ :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Վիեննի Հայ Ազգային Միութեան կողմէ, մասնակցութեամբ հայ կազմակերպութիւններու, այս կիրակի ժամը 3ին «Սերֆլը կաթոլիկ»արահին մէջ :

Հրաւիրուած է Լիոնի հոգեւոր հովիւ Դաւիթ Ծ. Վարդապետ Սահակեան :

Հոգեհանգիստի պատարագը պիտի մա- տուցանէ Հայր Սուրբը կիրակի առաւօտ- եան ժամը 9,30ին Սէն-Ժոզէֆի մէջ, Փլաս տէ Ֆափիւսէն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

12 Մարտին Սալ Մպըննոյի մէջ տեղի կ'ունենայ հայկական դասերթ օփերէթի ներկայացում — ՈՒՇ ԼԻՆԻ, ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ կը ներկայացուի Հայոց եկեղեցւոյ երի- տասարդաց Միութեան կողմէ :

×

ՀԱՑ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Գեղարուեստական ցերեկոյթ Մայիս 15ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթեատրոնին մէջ :

×

Մայիս 28ը Վալանսի մէջ, կը տօնուի Մայիս 28ին Շաբաթ, քաղաքապետարա- նի սրահը : Մանրամասնութիւնները յե - տագային :

×

Ալֆորվիլի Հայ Մարդկանի տարեկան պարահանդէսը Մարտ 12ին, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս Ալֆորվիլի քա - ղաքապետարանի սրահը (Րիւ Վոլթէռ) :

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որ - բերու Օգնութեան Մարմնի պարահանդէ- սը կիրակի, Դեկտեմբեր 4ին, Կռանտ Օ - թէլի մէջ :

×

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պօմոնի «Բը- րիստափոր» խումբի տարեկան դեղար - ուեստական երեկոյթը, Շաբաթ Մարտ 12, Պօմոնի Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 27

ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր

ՄՈՏԵՒՆ ՓԱԼԱՍ ՕԹԷԼ

8 bis, Place de la République

PARIS (11e)

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ

CLUB DES JEUNES

Այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Մի- գէ տէ Մոնիւման Ֆրանսէի դասախօսու- թեանց սրահը (մուտք՝ Փալէ տը Շայօ, Թրոքատէրօ), կը խօսի (Ֆրանսերէն) Հայկ Տէր-Ցարուքեանեան :

Նիւթ՝ ԱՐՈՒԵՍՏ ԵՒ ՀԱՑԱՍՏԱՆ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ մը 22-35 տարեկան իրրեւ պաշտօնեայ եւ լիվրէօր, կերպասի վա - ճառատան մը մէջ :

Ets. AGEDER

67, Rue de Cléry — PARIS (2e)

Tél. : CEN. 48-12

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ

Հայոց եկեղց. Երիտասարդաց Միու - թեան կողմէ կը ներկայացուի «Ուշ լինի, նուշ լինի», Պուլ. Օտտօ, Պառ Էնթէռնա- սիոնալի մէջ 203, Շըմէն տը լա Մատրակ, չաբաթ 26 Փետր. ժամը 8,30ին :

Կարտոնի մէջ, այս կիրակի ժամը 15ին Գեղունի սրահը :

Յաջորդաբար պիտի ներկայացուի Պօ- մոն, Սէն-Ժեռմ, Սէն-Լու եւ քաղաք :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հայ Ազգային Մի- ութեան, կազմակերպուած Լիոնի «Կոմի- տաս» երկսեռ երգչախումբի կողմէ :

Շաբաթ (26 Փետրուար) ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Պռոնի օդակայանի չքեղ սը- րահին (Սուքուի Վօլանթ) մէջ :

Մասնակցութեամբ ՓԻԼՈ ԱԼԷՆ նուա - դախումբի :

Պիտի ըլլան հաճելի անակնկալներ, խաղեր, զուարճալիքներ, ճոխ պիւֆէ :

Տոմսերու գինն է 8 ֆրանք :

Տեղւոյն վրայ 10 ֆրանք

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՒՅՑ

Մեծ պահոց ընթացքին ամէն Հինգ - շաբթի պատարագի կը կատարուին ԱՐԵ - ԻԱԳԱԼԻ ժամերգութիւն, սկսեալ Փետր. 27ի կիրակիէն : Այս չրջանին հոգեհան - գստեան արարողութիւնները տեղի կ'ու - նենան պատարագի եւ Արեւագալի միջեւ :

×

Մեծ պահոց ընթացքին ամէն Հինգ - շաբթի երեկոներ ժամը 7ին տեղի կ'ունե- նան ՀՄԿՈՒՄԻ արարողութիւն եւ կը տրուի. աւուր պատշաճի քարոզ ըստ հե - տեւեալ կարգի. —

Փարիզի Ս. Յով. Մկրտիչ Մայր Եկե- ղեցի.— ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ երեկոներ :

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցի. — ՈՒՐԲԱԹ երեկոներ :

Առնուվիլ Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցի. — ՈՒՐԲԱԹ երեկոներ :

×

Ամէն Շաբաթ երեկոներ ժամը 4ին կը կատարուի կիրակամուտի արարողու - թիւն :

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ
ԵՒ ԿՈՉ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Ազգատեղեաց Ընկերակցու - թեան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Շաբաթ Մարտ 26ին ժամը 17,30ին, 32, Ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ :

Կանոնագրի թիւ 5 յօդուածին համա - ձայն, վարչութեան մէկ երրորդը նորո - գելի ըլլալով, Ընկերակցութիւնը կոչ կ'ը- նէ իր անդամներէն անոնց, որոնք կը վա- փագին մասնակցիլ վարչութեան :

Թեկնածուները պարտին Ազգատեղեա- մի գրասենեակը դիմել ամէնէն ուշը Մարտ 11ին :

Ա. այդ, փափաքողները պէտք է ըն- թեռնլի կերպով գրեն, տալով իրենց ա- նունը, մականունը եւ հասցէն :

Թեկնածու կրնան ըլլալ միայն այն ան- դամները, որոնք իրենց անդամավճարնե- րը կանոնաւորապէս վճարած են երեք տարիէ ի վեր :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Փոթո- րիկ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի :

Կիրակի, (Փետր. 27) ժամը 17ին Սալ Ֆրանճօ - Սիւխս, 10 Աիւ տէ Մեսաժըրի, (Մեթրօ Փուասոնիէռ) :

Կը նախագահէ ընկ. Կ. Մեհէեան
Կը խօսի Ընկերներ Ժ. Միրիճեան եւ Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին : Ճոխ պիւ- ֆէ :

Մուտքը ազատ է

×

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, Կիրակի (Մարտ 6) ժամը 15էն սկսեալ ուշ գիշեր, Ազգա- յին Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ :

Կընախագահէ ընկ. Տ. ԶԻԳԻԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. Յ. ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, ճոխ պիւֆէ, խնջոյք : ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է :

35-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՑ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի, Մարտ 6, կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին :

SALLE DE LA CHIMIE

28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides

Փարիզի չրջանի, խմբապետները, սկաուտները եւ դայլիկները պիտի ներկայա - ցընեն մեծ խնամքով պատրաստուած՝

Հայկական պարեր, սկաուտական ներկայացումներ, մարզանք, արտասանու - թիւններ հայերէն, տեսարաններ սկաուտական կեանքէ :

Առաջին անգամ ըլլալով, Հայ Արիներու երգչախումբը պիտի երգէ, հայկ. երգեր «Աշխարհիս շրջանը հայկական նուագախումբով »

Պատրաստուած Հայ Արիներուն նուագախումբին կողմէ
Հայերէն զաւեշտ մը, երէցներուն եւ սկաուտներուն կողմէ
Գունաւոր ֆիլմ մը սկաուտական կեանքէ :

Պիւֆէ

Մուտք 10 եւ 5 ֆրանք

ԿԱՊՈՅ ԽԱՉԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՇԱԲԱԹ (Մարտ 5) ԺԱՄԸ 22ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԱՌԱՒՕՏ, *ՄՓԼԱՆՏԻՏ* ՊԱՆԴՈՒԿԻ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Կը նախագահէ Ս. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

Կը մասնակցի

ՌՈՋԻ ԱՐՄԷՆ

որուն կ'ընկերակցի HENRI POULAT ET SON ENSEMBLE

JO VALLON, RAOUL POL avec leur Group-Personality

ԿՈՉ

Փոն տը Շէրիւի Հայ Ազգ. Միութիւնը կոչ կ'ընէ Ֆրանսահայ պատուարժան հայ- րենակիցներու եւ միութիւններուն, որ - պէսզի իրենց պտիտկ նիւթական օժանդա- կութիւնը բերեն այս ազգօգուտ չինարա - րութեան որ պիտի ծառայէ նոր սերուն - դին : Մինչեւ այսօր սրտակից հայրենա - կիցներու տուած լումաներով չէնքին վը- րան գոցուած է, բայց կը պակսի նիւթա- կան աջակցութիւնը որպէսզի ապահով- ուին դուռները եւ պատուհանները եւն. :

Դրամի առաքումը ղրկել հետեւեալ հասցէներով Աչոկ Ազէկեան Րիւ Տըլաշէն Շարվիէօ) 38 Իզէռ :

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԻՐԱՒԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՐԿԱՅԻՆ

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԽՆԴԻՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ,

Դիմեցէ՛ք փորձագէտի մը որ իր ձեռնհասութիւնն ու փորձառութիւ- նը կը դնէ ձեր տրամադրութեան տակ

ՄԻ՛ ՎԱՐԱՆԻՔ
ՄԻ՛ ՈՒՇԱՆԱՔ
ՎԵՐՋԻՆ ՕՐՈՒԱՆ ՄԻ՛ ՍՊԱՍԼՔ

ԴԻՄԵՑԷ՛Ք

R. ROUJANSKI
Conseiller Juridique et Fiscal
4, Avenue de Clichy — PARIS (18e)
Tél. : 387-18-23
Sur rendez-vous

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Փոթորիկ», «Քրխտափոր», «Ռոստոմ», «Րաֆֆի» եւ «Աղբիւր Սերոբ» - «Մկր - տիչ Եօթնեղբայրեան» խումբերու ընկեր- ները Զորեքչաբթի դիչեր (23 Փետրուար) ժամը 9ին Մշակոյթի տան մէջ : Զեկու - ցում Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի կեդր. կոմիտէէ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի դիւանը ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը ութին, ընկեր Ժիրայր Մուրատեանի բնակարանը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կո- միտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բո- լոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20,30ին սովորական հաւաքատեղին :

Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Յ. Դ. Քրխտափոր Էնթակոմիտէի եւ Շաւարշ Միսաքեան խումբի ընկե - րական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Ահարոնեան սրահը : Բո- լոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտա- դիր է : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան կեդր. վարչութիւնը կը տօնէ Ցաղթանակին 51րդ տարեդարձը Մայիս 7ին, Շաբաթ, Ալամպրայի սրահներուն մէջ :

×

Դպրոցասէրի գեղարուեստական հան - դէսը Մարտ 27ին :

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,30 Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 24 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

JEUDI 24 FÉVRIER 1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

42ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10544 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 42e ANNÉE — N° 10.544

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

—o—

Բարեբախտ զուգադիպութեամբ մը Պուէնոս Այրէս կը հասնէի Հայ Օգնութեան Միութեան 26րդ Պատգամաւորական ժողովի (Դեկտ. 15-16) նախօրեակին:

Ընդառաջ երթալով Շրջանային Վարչութեան հրաւէրին, սիրով մասնակցեցայ ժողովին եւ ողջոյնի խօսք ըսի, միաժամանակ տեղեկութիւններ տալով Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի աշխատանքներուն մասին:

Պատգամաւորական ժողովին ներկայ էին վճռական ձայնով 43 ընկերուհիներ եւ խորհրդակցական ձայնով հրաւիրեալներ:

Շրջանային Վարչութեան ատենապետուհին է Տիկ. Իսկուհի Էմպէքեան: Տեղական մասնաճիւղինը՝ Տիկին Լ. Ճիզմէճեան:

Տարեկան տեղեկագրին համաձայն, Հարաւային Ամերիկայի մէջ Հ. Օ. Մ.ը ունի տասը մասնաճիւղեր, 2·200 անդամուհիներով:

Բացի Արժանթինէն, զօրաւոր մասնաճիւղեր կան Պրազիլիոյ եւ Ուրուկուէյի մէջ (Սան Փաւլօ եւ Մոնթէվիտէօ): Այս երկու քաղաքներուն մէջ ալ (ինպէս Պ. Այրէսի եւ Քորտոպայի մէջ) Հ. Օ. Մ.ուհիները առիթ ընծայեցին ինծի դասախօսութիւններ տալու իրենց՝ հայապահպանման մարզին մէջ հայ կնոջ վերապահուած դերին մասին:

Պուէնոս Այրէս քաղաքի մասնաճիւղը ունի 410 անդամուհի (30ը նորագիր), արուարձաններէն կամ հեռաւոր թաղամասերէն Վալանթին Ալսինան՝ 185 անդամուհի, Լանուսը՝ 210, Ֆլորէսը՝ 157, Վիսէնթէ Լոփէս՝ սահմանափակ թիւով:

Քորտոպայի մասնաճիւղն ունի 177 անդամուհի, արուարձան Ալթա Կրասիան՝ 32, Մոնթէվիտէօն՝ 260 անդամ:

Սան Փաւլօն պատգամաւորուհի չէր զրկած՝ հեռաւորութեան պատճառաւ, սակայն լրիւ վճարած էր իր սակը:

Վերջին տարուան ընթացքին Հարաւային Ամերիկայի Հ. Օ. Մ.ը ունեցած է հարիւր նոր անդամուհիներու յաւելում մը:

Տարեկան ելեւմուտքը մէկ միլիոն փեսոյէն աւելի է: Մուտք ունեցած է մէկ միլիոն 11·545 փեսօ, ելք՝ 633·529,50, պատրաստ դումար՝ 378·015,50 փեսօ (1270 տոլար եւ 10·905 փեսօ),

Կրթական ձեռնարկներու յատկացուցած է 132·575 փեսօ: Խրիմեան վարժարանին մէջ կը պահէ սաներ՝ տարեկան վճարելով 20·000 փեսօ: Պ. Այրէսի Ռամոս Մեխիա թաղամասի Հ. Մ. Ը. Մ.ի շէնքին մէջ կը պահէ դպրոց մը 17 աշակերտներով՝ երեք տարիէ ի վեր:

Կրթական մարզին մէջ իր ամէնէն կարեւոր ձեռնարկն է Խրիմեանի Մանկապարտէզը, որուն հիմնարկէքը տեղի ունեցաւ Դեկտ. 19ին:

Շէնքը պիտի կառուցուի բարերար Յ. Տիարպէքիրեանի ծախքով: Հ. Ճ. Մ.ը անոր կահաւորման յատկացուցած է հինգ հարիւր տոլար: Նոյն նպատակին համար տրամադրելի ունի 450·000 փեսօ:

Զանազան դպրոցներու մէջ սաներ պահելու համար յատկացուցած է 132·000 փեսօ: Խրիմեան վարժարանին ի նպաստ կազմակերպած ձեռնարկէն գոյացած է 200·000 փեսօ:

Պատգամաւորական ժողովը գոհունակութեամբ արձանագրեց Շրջանային եւ տեղական վարչութեանց կատարած աշխատանքները եւ ձեռք բերուած արդիւնքները:

Պ. Այրէսի մէկ մեծ պանդոկին մէջ Արմենիա օրաթերթին ի նպաստ կազմակերպած է հացկերոյթ-պարահանդէս մը, որմէ գոյացած է 435·000 փեսօ զուտ շահ:

Շրջ. Վարչութիւնը Մեծ Եղեռնի Յիսնամեակի Յանձնախումբին յատկացուցած է 30·000 փեսօ (10·000ը տեղական մասնաճիւղէն): Մոնթէվիտէօի նորակառոյց Ս. Ներսէս Շնորհալի եկեղեցիին՝ 10·000 փեսօ:

Աղքատ եւ կարօտեալ ընտանիքներուն օժանդակած է նիւթապէս, յատկացնելով 177·600 փեսօ:

Մասնաճիւղերը բոլորն ալ իրենց առաւելագոյնը կատարած են Հ. Օ. Մ.ը իր բարձրութեան վրայ պահելու համար: Քուէարկուած բանաձեւերը բոլորին աշխատանքներն ալ անխտիր գնահատելի, խիստ գնահատելի կ՝որակէին:

Ընդհանուր գոհունակութեան իբրեւ դրաւական՝ Շրջանային Վարչութիւնը գրեթէ նոյնութեամբ վերընտրուեցաւ:

Թէ՛ Պրազիլիոյ, թէ՛ Ուրուկուէյի եւ թէ Արժանթինի մէջ Հ. Օ. Մ.ը կը կատարէ ազգօգուտ, արդիւնաւէտ աշխատանք: Պ. Այրէսի մէջ կը կազմակերպէ դասախօսութիւններ, Մոնթէվիտէօի մէջ ամէն չորեքշաբթի Կոմիտաս ռատիօկայանէն մէկ ժամ հայերէն ձայնասփռում կը կատարէ:

Գիտակից Հայուհիներ համախմբուած են կանացի այս հոյակապ կազմակերպութեան շուրջ, որուն գլխաւոր նպատակն է հայ նոր սերունդի փրկութիւնը Ատլանտեանի այդ հեռաւոր ափերուն վրայ:

Շնորհաւորելի են բոլոր մասնաճիւղերն ալ — որոնց մէջ կարեւոր թիւ մը կը կազմեն երիտասարդ աղջիկներ — իրենց օգտաշատ աշխատանքներուն համար:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՍՈՒԼԻՍԷՆ ԵՏՔ

—o—

ՈՒՖՔԻՐԻ ՊԱՇՏՕՆԸ ՉԻ ՓՈԽՈՒԻՐ

Ներսը թէ դուրսը, բացի հաւատարիմ կոլիստներէն, Նախագահին մամուլի ասուլիսը գոհացում չէ տուած:

Նախ Ֆրանսական քաղաքական շրջանակներու մէջ, որոշ վրդովում կայ: Ֆ. Միթրան յայտարարած է.—

«Կարծես ընդդիմութիւնն ու մամուլն են որ հնարած են Պեն Պարքայի հարցը ինչպէս նաեւ ոստիկանական դարշելի մեղսակցութիւնները, ոճիրին կազմակերպութենէն մինչեւ լռութեան կազմակերպութիւնը: ...Եւրոպայի մասին, ոչ մէկ նորութիւն»:

ԺԱՆ ԼԸՔԱՆՈՒԷ, դեմոկրատ Կեդրոնի նախագահը աւելորդ պաշտպանողական կը նկատէ տը Կոլի ըսածը «որ կարելի է հասկնալ միայն այն չափով որ Պետութեան զեկավարը կը թուի վախնալ յառաջիկայ երեսփոխանական ընտրութիւններէն: Կոչը զոր բրաւ մեծամասնութեան որպէսզի ընդլայնուի, կը մօտենայ այն խաղին զոր ելմտական նախկին նախարարը եւ Իւ. Էն. Էռ.ի զեկավարները սկսան առջի օր: ... Խոստանալէ ետք որ ամբողջ ճշմարտութիւնը պիտի պարզուի, կարելի է զարմանալ որ զօր. տը Կոլ պարզ «ոճիր-արկածի» մը վերածած է զայն: Եթէ լաւ հասկցանք Պետութեան զեկավարը, բարձր խաւերուն մէջ քաղաքական պատասխանատուներ չկան: Մեղի համար հարցը ոչ գռեհիկ է ոչ ալ ստորադաս: Բացառիկ է եւ ծանրակշիռ»:

ԺԱՔ ՊՕՄԷԼ (Իւ. Էն. Էռ.).— «Երեք կէտեր ուշադրութիւն կը դրաւեն՝ քաղաքական կայունութեան անհրաժեշտութիւնը, համապատասխան Ֆրանսացիներու 55 առ հարիւրի փափաքին: Տնտեսական եւ ընկերային զարգացման անհրաժեշտութիւնը, 5րդ Ծրագրով: Քաղաքական եւ ելմտական անհրաժեշտ կայունութիւնը պէտք չէ նշանակէ անշարժութիւն կամ պահպանողականութիւն: Կոլիզմը միշտ եղած է եւ պէտք է ըլլայ՝ շարժում եւ յառաջդիմութիւն եւ ոչ տեղքայլ եւ դիւրութիւն»:

ՎԱԼՏԷՔ ՌՈՇԷ կ՝ըսէ թէ զօր. տը Կոլ նախագահական ընտրութեանց դասը չէ քաղած: «Ինչ կը վերաբերի Պեն Պարքայի հարցին, կը շեշտէ համայնավար պարագլուխը, տը Կոլի յայտարարութիւնները չեն փարատեր այն ցաւալի տպաւորութիւնը որ մեղսակցութիւններ կան, պետական մեքենային բարձր խաւերուն մէջ:

Ֆրանսական մամուլի մէջ, յատկանշական է Լը Մոնտի մէջ Սիրիիւսի (Պէօվ Մէրի) խմբագրականը «Նաւուն Պատուին համար» ուր թերթին տնօրէնը կը վերլուծէ Նախագահին յայտարարութիւնները եւ կը սահմանէ Պեն պարքայի հարցին պատասխանատուութիւնները: Օռոռ մը տահոգ է Ատլանտեան Ուխտի համար, Ֆիկառօ «մենակեաց նաւուղիղը» խորագրով կը գտնէ որ տը Կոլ, ներսը թէ դուրսը, կը մնայ գերին իր երազներուն, իր պատրանքներուն բայց բացառիկ է մեր տակնուվրայ եղած աշխարհին մէջ: Քոմպա հեղնանքով կ՝անդրադառնայ որ ըստ տը Կոլի, Պեն Պարքայի հարցին զըլխաւոր պատասխանատուն մամուլն է: «Երկիրներ կան, ուր մէկ ճշմարտութիւն կայ՝ պաշտօնականը: Այս կանոնին համաձայն է որ բանտ կը զրկուին Սինիավըսկի եւ Տանիէլ եւ կասկածելիներ կը ձերբակալուին Հունգարիոյ մէջ: Այդ երկիրներուն մէջ, հարցերը պարզ են: Ինչո՞ւ նոյն տեսակէտը չընդունուիր Ֆրանսայի մէջ: Կը բաւէ պահել ձայնասփիւռը եւ պատկերասփիւռը եւ Նասիոն թերթը (Իւ. Էն. Էռ.ի պաշտօնաթերթը) բարձրացնել Նափոլէոնի Մոնիթէօրին կամ Իզվեստիայի աստիճանին:

Նասիոնի համար մաքուր օդի հոսանք մըն է Նախագահին ճառը եւ բոլոր հարցերու մասին, տը Կոլ պատուոյ հողին վրայ մնացած է: Փոփիւլէռ կը գտնէ թէ բոլոր հարցերու մէջ, Նախագահը խոհեմութիւնն ընտրած է:

Արտասահմանի մէջ տպաւորութիւնները շատ չեն տարբերիր: Լոնտոնի անկախ Թայմզը կը գտնէ թէ կոլիստ բացատրութիւնը շատ պարզամիտ է: Կուարտիքնի համար տը Կոլ անկարող է ուրիշներու արժէքները ընդունելու, մինչ ազատական Ուոշինկթըն Փոսթ կը յայտարարէ թէ Ֆրանսայի հետ կամ առանց Ֆրանսայի Ատլանտեան Ուխտը պէտք է շարունակուի: Տի Վելթ (Գերմանիա) կը գրէ թէ տը Կոլ ոչ մէկ կասկած կը թողու, կ՝ուզէ անդամահատել Ատլանտեան Ուխտը: Մոսկուա կը գտնէ թէ տը Կոլ միշտ իրատես է: Մարոքի մէջ Հասան Բ. նախարարական փոփոխութեան մը ձեռնարկած է բայց Ներքին նախարար պահած է զօր. Ուֆքիրը:

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՐՈՒԱԾ

ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

—o—

Վերջին պահուն կը հաղորդուի թէ պետական հարուած մը կատարուած է Դամասկոս, չորեքշաբթի առաւօտ: Ձերբակալուած են Հանրապետութեան նախագահը, Խորհրդարանի նախագահը եւ վարչապետը: Թէեւ այս վերջիններն ալ Պաասական են բայց պետական հարուածի զեկավարներուն հետ նոյն հոսանքին չեն պատկանիր: Լուսարդել հաստատուած է, հաղորդակցութիւնները կտրուած են, օդակայանը փակ է բայց կացութիւնը յստակ չէ եւ խօսքը, այս անդամ ալ բանակին կը պատկանի: Պետական հարուածին զեկավարները Պաասի ծայրայեղ ձախ թեւին կը պատկանին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԺԱՆ ՎԻԹՈԼՏ, ծանօթ երաժշտագէտը մեռաւ առջի օր, 53 տարեկանին, կոկորդի քանսերէ: Ծնած էր Փարիզ եւ ուսած բոլոր գիտելիքները որոնք զինքը պիտի դարձնէին ոչ միայն հմուտ երաժշտագէտ մը այլեւ յօրինող եւ զեկավար: Զայնասփիւռի բոլոր երաժշտասէր ունկնդիրներուն համար, մտերիմ ձայն մը կը կորսուի որ կեանք տուած էր Ալպինոնիի մոռցուած Ատանիոյին:

ՈՒԻԼՍԸՆ Մոսկուա հասած է բայց օդին պատճառաւ նախատեսուածէն տարբեր օդակայան մը իջած է եւ կէս ժամ սպասած է Կոսիգինի: Խօսակցութիւնները կը շարունակուին:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ պանդոկներու գիները շատ զգալի յաւելումի մը ենթարկուած են 100էն 400 առ հարիւր համեմատութեամբ: Այս յաւելումը որոշած է Ինթուրիսթը, որ կ՝ուզէ խորհրդային գիները բերել արեւմտեան գիներու դիծին վրայ: Մոսկուայի Մետրոպոլ կամ Նացիոնալ պանդոկները սկսան են գործադրել այս գիները:

ՄԱՌԵՇԱԼ ԶԱԽԱՐՈՖ յայտարարած է Սովետսկայա Ռոսիայի թէ Խորհ. Միութիւն նոր զէնք մը ունի սարսափելի զօրութեամբ: Ոչ մէկ այլ մանրամասնութիւն տուած է այդ մասին:

ՓԱՐԻԶԻ մէջ Մեթրօն պիտի չբանի երեքշաբթի օր (Մարտ 1) գործադուլի հետեւանքով: Օթոպիւսներու համար կանոնաւոր սպասարկութիւն մը նախատեսուած է: Թղթատարի սպասարկութեանց մէջ գործադուլի զանազան շարժումներ տեղի պիտի ունենան մինչեւ Շբ. օր, իսկ երկաթուղիի համար ՍԷ. ԺԷ. ԹԷ.ի ուղեվարները աշխատանքը պիտի դադրեցնեն ուրբաթ ցերեկէն շաբաթ ցերեկ:

ԱԼՏՕ ՄՈՐՕ կազմեց իտալական կեդրոն-ձախ դահլիճ մը: Արտաքին նախարար կը դառնայ կրկին Ամինթոռէ Ֆանֆանի, Քոլոմպօ կը մնայ զանձային նախարար ինչպէս նաեւ Թավիանի որ կը պահէ Ներքին նախարարութիւնը: Այս դահլիճին մէջ, Տէմօ-քրիսթիաները կ՝ունենան 16 նախարարութիւն, ընկերվարականները՝ 6 (նախապէս՝ 5), Սոցիալ-դեմոկրատները՝ 3 եւ Հանրապետական կուսակցութիւնը՝ 2: Կը հաստատուի որ Շելպա Տէմօ-քրիսթիանի կուսակցութեան նախագահ պիտի ըլլայ, կառավարութեան մէջ իր մուտքը բազմաթիւ ընդդիմութեանց բախած ըլլալով:

ՃԱՔԱՐԹԱՅԻ մէջ խռովութիւններ սկըսած են իբրեւ հետեւանք Սոքարնոյի վերջին որոշումին: Ինտոնեզիոյ Նախագահը պաշտօնանկ ըրած էր զօր. Նազիւսիոնը որ Պաշտպանութեան նախարար էր եւ միաժամանակ զինեալ ուժերու սպայակոյտին պետը:

ՎԱԼԵՐԻ ԹԱՐՍԻՍ խորհրդային գրագէտը, որ կորսնցուցած էր խորհրդային քաղաքացիութիւնը, յայտարարած է Լոնտոնի մէջ, ուր կը գտնուի թէ լուրը անակնկալ մը չէ եղած իրեն համար եւ կը յուսայ թէ արեւմտեան պետութիւն մը իրեն պիտի տայ քաղաքական ապաստան: «Թէեւ երիտասարդ չեմ, բայց կը յուսամ օր մը վերադառնալ իբրեւ քաղաքացի ազատ Ռուսաստանի մը մէջ» աւելցուցած է Թարսիս:

ԹԱՍ գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ նոր արբանեակ մը արձակուած է «Կոսմոս 110», երկու շուներով: Այս փորձը կը կատարուի շուներով, որոնք պիտի «դառնան» անջրպետի վտանգաւոր մասերը, որպէսզի վերադարձին ուսումնասիրուի շուներու վիճակը եւ փորձ կատարուի մարդ զրկելու:

ԼԻԲԱՆԱՆ քաղաքական իշխանութեան բարեփոխման պիտի ձեռնարկէ Նախագահ Հելուի առաջարկով:

ՈՒ ԵՍ Կ'ԵՐԹԱՄ...

ՍՈՒՐԲ ԿԱՐԱՊԵՏԻ ԴԱՄԲԱՆԱՔԱՐԸ

22 Յուլիս 1964 Չորեքշաբթի:

Նորէն վաղ առաւօտուն ելած եմ: Տըրդատի քարին կռթնած, Մշոյ դաշտը կը դիտեմ: Այս քարը, խրոխտ արքան, որպէս իր հաւատքին խորհրդանիշը Քարքէի բարձր սարերէն բերած էր... Այսօր ան ու ես կը խոկանք... Ան կիսով ընկողմանած, իր անցած փառքը կ'ափսոսայ...: Իսկ ես հին փառքերու շուքին ապաստանած. ու ես կ'երթամ...:

Աշխատողները ձայն կուտան. երկու մեթր երկարութեան մէջ, մէկ մեթր լայնութիւն եւ քառասուն սանթիմ ալ լայնութիւն ունեցող քար մը դտած են: Քարին վրայ, շատ նուրբ մոթիֆներով մեծ խաչ մը եւ երկաթագիր ցցաքանդակ մէկ տող գրութիւն մը միայն.

«Ի թվին Մ. Ի. Ե. — 776 — յիշատակ է խաչս մկր. Յովհաննու»:

Ս. Կարապետի գերեզմանն է այստեղը: Այս քարին տակը, աւելի մեծ ու ծանր ուրիշ քար մըն ալ կայ: Մէկ կողմը փլատակներու դէզը, միւս կողմը մայր խորանին կործանած պատին մէկ մասը, որ կիսով ճաթած է եւ մեծ վտանգ կը սպառնայ... Այս վտանգները նկատի չառնելով, վար կ'իջնեմ: Սուրբին գերեզմանին վրայ համբոյր մը կը դրոշմեմ:

Դարերով ուխտաւորներ, այս քարին առջեւ ծնրադրեր, աղօթեր ու աղերսեր՝ եւ մուրազ են հայցեր... Հիմա բոլորին տեղը, ես աղերսարկու. ես մուրազ խընդրելու. ու ես կ'երթամ...:

Թագաւոր ու մեծատուն, իշխան ու շինական, ծեր ու երիտասարդ հոս են հաղորդուեր: Անոնց մրմունջները այս քարէն կ'արտածորի... Այդ անուշ մեղեդիները ունկնդրելու, ու ես կ'երթամ...:

Գերեզմանները որքան ալ գեղակերտ կառուցուած ըլլան, դարձեալ վանողական երեւոյթ մը ունին... Բայց այս գերեզմանաքարը այդպէս չէ... Ան Հայու հաւատքի խորանն է...:

Զոհերով սրբագործուած Բագինները, Ս. Կարապետի մասունքներով նուիրականացած Ատրուշանին ճենճերող բոցերուն տեղ, Ս. Կարապետի գերեզմանին վրայ բուրող խունկի հոտը ես կը շնչեմ... ուխտաւոր նախնեացս յիշատակին պըտղունց մը խունկ ծխելու, ու ես կ'երթամ...:

Զոհի սեղանը դատարկացած, պատարագի երգերն ու մեղեդիները լռած, ուխտաւորները ոչ եւս են... ճամբաները ամայի, լուռ է ամենուրեք: Չկայ լարախաղացն ու մենամարտիկը, ձիավարիկն ու գուսանը, ողբ ու կոծով հոդիս մատաղ ընելու, ու ես կ'երթամ...: Անցեալէն վերապրող հին յիշատակ մըն ալ վանքին զուրնաճի բոշան է: Ան իր ուխտին հաւատարիմ, վանքէն չի բաժնուիր:

ՇԱՒԱՐՇ ՔՀՆՅ. ՊԱԼԸՄԵԱՆ

ՀԱՅԵՐՈՒ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ ՇՈՒԷՏԱՑԻՈՑ ՎՐԱՅ

Հռոմի Լեւոնեան վարժարանին մէջ յիշեալ հետաքրքրական նիւթին վրայ Ֆրանսերէն լեզուով խսեցաւ Շուէտահայ անուանի ճարտարապետ Տէր-Յակոբեան:

Երիտասարդ եւ խոստմնալից մեր հայրենակիցը սոյն նիւթին շուրջ ստուար հատոր մըն ալ գրած է Ֆրանսերէն լեզուով, որ տակաւին ձեռագիր կը մնայ: Ի վայելումն մեր Մասիս շաբաթաթերթի ընթերցողներուն, յիշեալ դասախօսութիւնը ստորեւ կ'ամփոփենք եւ կ'արտատպենք:

Նախ եւ առաջ, իբր նախաբան, Պ. Տէր-Յակոբեան քանի մը կարեւոր դիտելիքներու շուրջ մեղի ծանօթութիւն տուաւ:

ա) Շուէտական կշիռքի գրութիւնը ազդուած է Հայերէն:

բ) Գորգի, ասեղնագործութեան եւ բանուածքի վերաբերեալ ձեռագործները ազդուած են Հայերէն:

գ) Շուէտական երաժշտութիւնը ազդեցութիւնը կրած է հայ երաժշտութեան:

դ) Անուններ, օրինակ Սուրէնին փոխարէն Շուէտացիները ունին Սուր անունը, ինչպէս նաեւ մեր էրիկ գոյականը իրենց քով էրիդ կը հնչուի:

Այս նիւթերուն մէջ խորացած մեր հայրենակիցը կը ջանայ տեսնել մինչեւ իսկ հայկական ազդեցութիւնը շուէտական թագաւորներու վրայ:

Մեր ազգը, կը շարունակէ Տէր-Յակոբեան, մտնելով իր նիւթին մէջ, հին ազգ մը եղած է, որ յանկարծ քրիստոնէութիւնը կ'ընդգրկէ: Ասոր համար չէ ունեցած մեծ տաճարներ, որովհետեւ պզտիկ աստուածներ ունէինք, օրինակ Զրադաշտ չաստուածին մասունքները տաճարի մը պէտք չունէին:

Միջին դարուն, 650ին ամէնէն պարզ եկեղեցիներու մէջ իսկ ճարտարապետութիւն ունէինք, օրինակ սիւներով զմբէթ մը, զարդարուած շէնքի ճակատներ, զորոնք կը գտնենք նաեւ Շուէտիոյ մէջ: Նաեւ կլորաձեւ եկեղեցիի գաղափարը Հայերէն եկած է:

Շուէտի մէջ բազմաթիւ գիրքեր գրուած են վարժապետներու կողմէ Հայաստանի ճարտարապետութեան մասին. օրինակ առիւծի գլուխներ եւ մանաւանդ բազէներ, որոնք յատուկ են Հայերու:

Կարծիքներ եղած են, թէ դժուար է այս ազդեցութիւնը բացատրել, եւ ահա մեր ճարտարապետը իր գիրքը կը հանէ, որուն մէջ կը բացատրէ եւ կը լուծէ այդ դժուարութիւնները:

ԺԱ. դարուն Հայաստանի կործանումով Եդիպտացիները իրենց ստորագրութիւնները կը դնեն փոխանակ Հայերուն ստորագրութեան:

Շուէտացիները «Պադեր Վիքինգ» կոչուած արագաշարժ նաւերով Իտալիան մասամբ մը կ'աւերեն եւ Միջերկրականի կողմերը փայտի երկիր ըլլալուն պատճառաւ ԺԳ. դարուն ժամանակուան մը համար կը մեկնին, որ ըսել է ժամանակ մը հետաքրքրուած էին Բիւզանդիոնով:

Կ'անցնին Նորվեկիայէն «Պադեր Վիքինգ»ներով եւ ծառերու բուներով եւ կը կտրեն մեծ գետերը ու կը մտնեն Սեւ ծով: Բայց այս անդամ չեն յաջողիր յաղթել Բիւզանդացիներուն, որովհետեւ կը յաւելու հպարտութեամբ մեր հայրենակիցը, Բիւզանդացիներուն կայսրը Հայ մըն էր:

Կը հաստատուին Սեւ ծովու եւ Կասպից ծովու միջեւ գտնուող հողամասին մէջ, Դմուգարախան անունով, այս «խան» մասնիկը ունեցող անունները հայկական են, կ'ըսէ մեր դասախօսը:

Ասոնցմէ ոմանք, կ'ըսէ Պ. Տէր-Յակոբեան շարունակելով իր խօսքը, զինուորական պաշտօնով հոն կ'ամուսնանային, դրամ կը շահէին եւ ժամանակ մը վերջ կը վերադառնային իրենց երկիրը՝ Շուէտ: Այս երկրին մէջ գտնուած են կիներու հայ անուններ, բանուած կերպասներ, ոսկեղէն բաժակներ...:

Դէպի Պաղեստին ուխտագնացութեան երթալու համար Հայաստանէն կ'անցնէին: Նոյնիսկ առասպել մը կայ, որ կ'ըսէ թէ ձի մը քաղաք մը կ'աղատէ, որ երեք տարիէ ի վեր պաշարուած էր:

Բայց Հայերն ալ իրենց կարգին Նորմանտացիներուն ազդեցութիւնը կը կրեն զինուորական նիւթերու հայող գետնի վրայ, (պողպատէ առարկաներ, դղեակներ, եւայլն):

Հայերը կը հասնին Նինյիքոլով — Ֆինլանտիա — մուշտակի եւ յամպարի համար:

Ճամբորդութիւնը կը կատարեն կարաւանով եւ հոն հասած կը փոխանակեն իրենց վաճառքը: Առասպել մը կ'ըսէ, որ Պետրոս անունով նաւավար մը կ'երազէ Հայաստանի իշխանուհին, կը հասնի Հայաստան եւ հաղարումէկ իրագարձութիւններէ ետք կ'ամուսնանայ հետը, շուրջ Ժ.-ԺԱ. դարերուն:

Այս կը նշանակէ որ կը ճանչնային Հայերը, առասպել մը առանձին մէջտեղ չի դար, կ'եզրակացնէ դասախօսը:

Երկու հայ եպիսկոպոսներ մեծ յաջողութեամբ կը քարոզեն Շուէտի մէջ:

Դժբախտաբար յարաբերութեան մէջ կը մտնեն նաեւ ուրիշ առաւ-փախաւ Հայեր:

ԺԷ. դարուն Շուէտի թագաւորը կը յարձակի Ռուսիոյ վրայ եւ կը յաջողի յաղթել, բայց վերջաւորութեան Ռուսերը իրենց յատուկ մէկ ռազմավարութեամբ նախ կը նահանջեն եւ ապա կը յարձակին ու կը հարուածեն թշնամին:

Հայ մըն է որ միջնորդելու կ'երթայ Պետրոս Մեծի քով եւ յաջողելով իր այս փափուկ պաշտօնին մէջ, կը մտնէ Շուէտացիներու ազնուական դասակարգին մէջ, ինչպէս նաեւ ուրիշ շատեր. Մուրատեան...:

Բայց ամէնքը չեն կրցած օգտուիլ այս բախտաւորութենէն: Տէմիրճեան անունով Հայ մը կը յաջողի Շուէտիոյ թագաւորին բարեկամութիւնը շահիլ: Ան հմուտ էր ձիերու ցեղաճանաչման մէջ, բայց խենթեցած կը մեռնի, գրպանը պարապ. ամէն ինչ վատնած էր...:

Եզրակացնելու համար, կը յաւելու Պ. Տէր-Յակոբեան, ըսենք որ նախ Շուէտացիներն եղան որ գացին Հայաստան եւ ապա Հայերը գացին Շուէտ եւ այսպէսով ազդեցին Շուէտացւոց վրայ:

Ներկայիս չկայ հայկական ձեւով եւ ոճով ճարտարապետութիւն Շուէտի մէջ:

Շուէտի մէջ մատուռ մը շինեցի, կ'ըսէ մեր անուանի հայ ճարտարապետը, բայց տեղացիները չեն հասկնար հայկական ըլլալը, այլ այդ ձեւին «Սթիլ Էլիզապէթթա» անունը կուտան:

Պիոս ԺԲ. Պապը, ունկնդրութեան մը առթիւ Պ. ճարտարապետ Տէր-Յակոբեանին ըսած է. «Հայերը մեծ օգտակարութիւն ցոյց տուած են քրիստոնէութեան ի նպաստ...:

Ա. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ԴԷՊԻ ԱՐԵՒՈՏ ԵՐԿԻՐՆԵՐ

Կեանքը, կարճ կամ երկար, երբեմն անհանդուրժելի կը դառնայ: Միշտ միեւնոյն ձեւով կը թաւալի՝ միշտ ծայրը մահն ունենալով: Մարդ չի կրնար ոչ կասեցնել, ոչ փոխել, ոչ ալ հասկնալ: Եւ յաճախ, սրտմտած, ընդվզում մը ձեզ կը համակէ մեր անկարողութեան ջանքին դէմ: Ինչ որ ալ ընենք, պիտի մեռնինք: Ինչ բանի հաւատանք, ինչ խորհինք, ինչ ալ փորձենք, պիտի մեռնինք, եւ կը թուի թէ վաղը կրնայ մեռնիլ մարդ առանց բան մը ըմբռնելու, թէեւ զզուած՝ իր բոլոր հասկցածներէն: Այն ատեն մարդ ճնշուած կը զգայ ինքզինքը ամէն բանի յաւիտենական դժբախտութեան զգացումէն, մարդկային անկարողութենէն եւ գործողութեանց միօրինակութենէն:

Մարդ առտուն կ'ելլէ, կը քալէ, պատուհանին կը կռթնի. դիմացը մարդիկ կը ճաշեն, երէկ ալ կը ճաշէին, պիտի ճաշեն վաղն ալ, հայրը, մայրը եւ զաւակները: Ահաւասիկ երեք տարի մը եղաւ որ մեծ մայրը հոն էր: Այլեւս հոն չէ: Իրարու գրացի ըլլալէ ետք կը տեսնեմ որ մարդը շատ փոխուած է, բայց ինք չի նշմարեր զոհ կ'երեւի, երջանիկ ըլլալ կը թուի ապուշը ...: Կը խօսին, նախ ամուսնութեան մը, յետոյ մահուան, յետոյ հաւին համով ըլլալուն, յետոյ իրենց աղախինի մասին որ պարկեշտ չէր եղած, կը հետաքրքրուին հազար անօգուտ բաներով, ապուշնե՛րը:

Տեսքը իրենց յարկաբաժինին, ուր կը բնակին տարիներէ ի վեր, ինծի զզուանք եւ սրտնեղութիւն կը պատճառէ: Ա՛ս է կեանքը, չորս պատ, երկու դուռ, պատուհան մը, անկողին մը, աթոռներ, սեղան մը ահաւասիկ, — բանտ, բանտ: Բոլոր այն բնակարանները, ուր երկար ատեն կը բնակին, բանտ կը դառնան:

Օ՛հ, փախչի՛լ, մեկնի՛լ այս ծանօթ վայրերէն, այս մարդերէն, նմանօրինակ պահերու շարժումներէն եւ մանաւանդ նմանօրինակ խոհերէն:

Օ՛հ, փախչի՛լ, մեկնի՛լ այս ծանօթ վայրերէն, այս մարդերէն, նմանօրինակ պահերու շարժումներէն եւ մանաւանդ նմանօրինակ խոհերէն:

Երբ մարդ ձանձրացած է, ձանձրացած՝ լալու չափ, առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, ձանձրացած ուժ չունենալու չափ՝ ելլել դաւաթ մը ջուր խմելու համար իսկ, ձանձրացած՝ ամէն օր շատ յաճախ տեսած եւ երբեմն նեղացուցիչ դարձած դէմքերէն, հանդարտաբարոյ եւ անհաճոյ դրացիներէն, միօրինակ եւ ընտանի բաներէ, տունէն, փողոցէն, աղախինէն՝ որ կուգայ ըսելու «Ի՛նչ կը փափաքի պարոնը իր ճաշին համար», եւ որ կ'երթայ իւրաքանչիւր քայլին շաչեցնելով կրունկը, ձանձրացած՝ իր շատ հաւատարիմ շունէն, կարասիներու անշարժութենէն, ճաշերու կանոնաւորութենէն, միեւնոյն անկողինին մէջ պառկելէն, կրկնուած միեւնոյն գործողութիւններէն, ձանձրացած՝ ինքզինքէն, իր սեփական ձայնէն, իր գաղափարներուն շրջագիծէն, ձանձրացած՝ ամէն օր հայելիին մէջ տեսած ի՛ր դէմքէն եւ ա՛յն կերպարանքէն՝ զոր կ'առնէ ածիլուած կամ սանտրուած պահուն: Պէ՛տք է մեկնի՛լ, պէ՛տք է մտնել բաբախուն եւ շարժուն կեանքի մը մէջ:

Ճամբորդութիւնը տեսակ մը դուռ է, ուրկէ մարդ իրականութենէն դուրս կ'ելլէ, որպէս թէ ներս մտնելու համար դեռ չշահագործուած իրականութեան մը մէջ, որ երազի մը կը նմանի:

Կայարա՛ն մը, նաւահա՛նգիստ մը, շոգեկա՛ռք մը՝ որ կը սուլէ եւ կ'արձակէ իր առաջին շոգիի ժայթքը: Մեծ նաւ մը, որ ամբարտակներուն մէջէն յամբաբար կ'անցնի, բայց որուն կողերը կը բաբախեն անհամբերութեամբ եւ որ պիտի փախչի երթա՛յ հեռո՛ւն, հորիզոնէն անդին, նոր երկիրներ: Ո՞վ կրնայ տեսնել ասիկա, առանց սարսռալու տենչանքէ եւ առանց զգալու արթննալը իր հոգիին մէջ բուռն փափաքին երկար ճամբորդութիւններու:

Մարդ կ'երազէ ճամբորդել միշտ նախընտրուած երկրի մը վրայ, ոմանք Շուէտի, ուրիշներ Հնդկաստանի, այս մէկը Յունաստանի եւ սա միւսը՝ Ճափոնի: Ես մղուած եմ, դէպի Ափրիկէ, տիրական պահանջով մը, դէպի Ափրիկէ, անծանօթ Անապատին հայրենաբաղձութիւնով:

Փարիզը թողուցի Յուլիս ամսուն: Ճի՛շդ ամառուան մէջ տեսնել կ'ուզէի արեւի այդ երկիրը, ճնշիչ տաքութեան տակ լոյսին կատաղի շլացումներուն մէջ:

Ամէն մարդու ծանօթ է Լըքոնթ տը Լիլի հիանալի քերթուածը.

Կէս օր. կապոյտ բարձունքէն երկինքի՝
Կ'իյնայ արքան ամառուան՝ նման
արծաթեայ փռոցի:
Ամէն ինչ լուռ է: Իր վերարկուին տակ
կրակէ
Շողշողուն է հողը, եւ ամէն ինչ
կը փայլատակէ:

Անապատի կէս օրն է: Անծայրածիր ու անշարժ աւազի ծովուն վրայ տարածուն կէսօրը, որ ինծի լքել տուաւ Տիկին տը Հուլիէռի կողմէ երգուած Սէնի ծաղկուն ափերը, առաւօտեան զաղջ լոգանքները եւ անտառներու կանանչ ստուերները:

Ուրիշ պատճառ մը եւս, այդ պահուն Ալժերիային կուտայ մասնաւոր հակում մը: Զեռք չանցուելիք Պէն-Ամաման կ'առաջնորդէր այս զարմանահրաշ պայքարը, որ ըսել, գրել եւ գործել տուաւ այնքա՛ն յիմարութիւններ: Կը հաւաստէին նաեւ թէ մահմետական ժողովուրդներ կը պատրաստէին ապստամբութիւն մը, թէ պիտի փորձէին իրենց վերջին ջանքը, թէ Բամազանէն ետքը պատերազմը պիտի պայթէր ամբողջ Ալժերիոյ համար:

Վերին աստիճան հետաքրքրական էր տեսնել Արաբացին այդ պահուն, ջանալ հասկնալու համար իր հոգին, բան մը որով երբեք չեն հետաքրքրուած գաղթականները:

Ֆլօպէր կ'ըսէր երբեմն. «Մարդ կրնայ պատկերացնել միտքով՝ անապատը, բուրդերը, Սփինքսը զանոնք տեսնելէ առաջ: Բայց ինչ որ կարելի չէ երեւակայել թուրք սափրիչի մը գլուխն է իր դրան առջեւ կկուզ ըրած»:

Աւելի հետաքրքրական պիտի չըլլա՞ր նաեւ հասկնալ թէ ի՛նչ կ'անցնի այդ գլուխուն մէջ:

ԿԻ ՏԸ ՄՕՓԱՍԱՆ

Թարգմ. Ս. Զ.

«ԵՂԻՑԻ ԼՈՅՍ... ԵՒ ԵՂԵՒ ԽԱՒԱՐ»

(ԱՒԱՆԴԱՎԷՊ)

Այն ատեն դիշեր չկար: Աստուծոյ արեւը անշէջ կը վառէր եւ կը շողշողար երկնքի պորտն ի վար: Մարդիկ բարի էին, չարիքը դեռ չէր ծնած, եւ ստեղծողին աչքը իր ստեղծագործութեան վրայէն չէր հեռանար: Դրախտի չորս գետերը, Սիհուն, Ճիհուն, Եփրատ եւ Տիգրիս, ջինջ եւ զուլալ՝ որպէս կուսական արցունք, ուրախ ուրախ կը հոսէին ու կ'ոռոգէին դրախտի դաշտերը: Այդ դետերէն մէկը Արդարութեան ակէն կը բխէր, երկրորդը՝ Ճշմարտութեան, երրորդը՝ Սիրոյ, իսկ չորրորդը՝ Անմահութեան կամ Յաւիտենականութեան:

Մարդը մահուան հոտը չէր առած: Մահ չկար, Մարդը անմահ էր ու արարածները աղիւսէ տան մէջ չէին բնակեր: Աստուած ինքը կը հովուէր ծովուն եւ ցամաքին, երկնքին եւ համաստեղութեան, «դայլք եւ դառինք ի միասին ճարակէին»:

Վարպետը կը հրճուէր եւ կը հպարտանար իր նորոգ մեքենային թաւալումը դիտելով: Եւ ինքն ալ կը զարմանար այս զանգուածին կատարելութեան վրայ, որ իր ձեռակերտն էր:

Կը մտածէր թէ ո՞վ պիտի կարողանայ խախտել իր ստեղծագործութեան վսեմ դաստակերտը, ո՞վ պիտի համարձակի դպչիլ այս զանգուածին, եւ ո՞վ պիտի փորձէ կասեցնել բնութեան այս շարժուն քնարը, որ համակ երգ է, թրթռացող լար: Եւ ո՞վ պիտի համարձակի Անմահը մահացնելու փորձը կատարել:

Աստուած այսպէս ստեղծեց եւ դասաւորեց Դրախտը մեր մոլորակին վրայ: Իր պատկերին նմանակ նախամարդուն իշխանութիւն տուաւ հսկելու ծովուն եւ ցամաքին եւ տէր ըրաւ ամէն արարածի, տիրապետել առիւծին, ցուլին, ընձին, «զամենայն որ բնակեալ են ի վերայ երկրի»:

Անծիր, անպարփակ քառսէն դեռ նոր դուրս եկած այս մեքենան կատարեալ էր: Բայց նախամարդը առաջին օրէն սկսաւ տրտնջալ տեսնելով որ բոլոր շնչող արարածները զոյգ էին եւ ինքը մինակ: Ակնապիշ կը դիտէր զոյգերու սիրային կըտղուցքը, երբ մարգագետնին մէջ կը ճարակէին: Առիւծը արքայական իր բաշը կը քսէր մատակ առիւծին պարանոցին: Ցուլը իր երինջին պարանոցը կը լիզէր, եւ երբեմն ցոյց տալու համար իր արուութիւնը՝ եղջիւրներով թումբեր կըտապալէր, յետոյ կը մերձենար իր վարձքը պահանջելու: Ցովատակը իր զամբիկին հետ սիրոյ գզվտուքը կը խաղար բաց երկնքին տակ: Սոխակը կը դայլայլէր վարդենիին նոր բացուած բաժակին մէջ եւ իր կտուցը խրած՝ կը ծծէր վարդի բաժակէն սիրոյ նեկտարը արփենալով երջանկութեամբ:

Ադամ կը դիտէր այս զգլխիչ տեսարանը, պագշոտ եւ յայրատ: Ցանկարծ կատաղութեան նոպայէ մը բռնուած՝ ձեռքէն մէկդի նետեց անտաշ եւ կոպիտ մականը: Բռունցքները ցցած դէպի երկինք, անրակին մայր երակները բարկութենէն մինչեւ բազուկը ուռած՝ կարծես սեւ լորտու մըն էր: Եւ ճչաց այնքան ուժգին, որ երկինք ու երկիր գղրդացին:

Տէ՛ր, Տէ՛ր, ի՞նչ կ'արժէ քու անսահմանութիւնդ, ի՞նչ կ'արժէ անմահութիւնը առանց ընկերի: Ամբողջ ստեղծագործութեանդ մէջ՝ շնչաւոր արարածներուն ամէնէն դժբախտը ես եմ: Ու հազիւ արտասանած բողոքի այս առաջին ճիչը՝ երեսն ի վար փռուեցաւ դետին, ռունդները թաղած ուրցի, ծոթրինի եւ առուոյտի բուրումնաւէտ խոտերուն մէջ: Եղունդներով կը ճանկռտէր դետինը ու կը հեւար շնչասպառ: Ի վերջոյ թմբիրն ու մրափը եկան խաղաղեցնելու այս խռոված եւ ալեկոծ էակը, որ կը կոչուէր Ադամ:

Երբ արթնցաւ իր թմբիրէն, տեսաւ իր սնարին քով տարօրինակ արարած մը, ճիշդ իր պատկերին նման, բայց մինչեւ ցարդ իր տեսած ստեղծագործ արարածներուն նման չէր: Սարսափահար ոտքի ցատկեց, եւ քանի մը քայլ ընկրկեցաւ, աչքերը չռած՝ ակնապիշ կը նայէր, բայց բնազդական մղումով՝ քաջութիւնը ունեցաւ մօտենալու եւ մօտիկէն դիտելու: Տեսաւ որ գլխուն վարսերը լալկան ուռենիի ճիւղերուն պէս կախուած են ուսերն ի վար՝ կուրծքին վրայ, նշմարեց երկու ցցուն բուստեր: Զգաց անուշահոտ բուրում մը, արդեօք ծոթրինէ՞ն կուգար թէ նուռի մեծութեամբ այդ բուստերու գոյութենէն: Նախամարդու կոպիտ վայրագութեամբ յարձակեցաւ այդ էակին վրայ եւ զայն պարուրեց իր հուժկու բազուկներուն մէջ: Սիրոյ այդ յափրացումին մէջ կամաց կամաց դիշերն իջաւ երկրի վրայ: Մութը ծածկեց եւ ամէն ինչ լուծուեցաւ. եւ տարբաղադրուեցաւ խաւարին մէջ: Ցաչաղկոտ հրեշտակապետը նախանձեցաւ: Լքեց երկինքի փառքը եւ իր արբանեակներով սուրաց Ադամին երջանկութիւնը գողնալու:

×

Մարդը մեղանչած էր: Դրախտէն վռնտուած՝ իր մեծ ցաւը կ'ողբար: Բան մը պատահած էր, մեծ բան մը: Տակնուվրայութիւն մը կար:

Բոցեղէն սուրը դրախտի դռներուն կը հսկէր ու մահուան հոտը կուգար մարդուն ռունդերուն: Մարդը տխրեցաւ, որովհետեւ անշէջ եւ բոցավառ արեւը կորսուեցաւ: Գիշեր էր: Իր մարմինը կ'ասըղնտուէր, միշտ լոյսին վարժուած ըլլալով՝ խաւարը սոսկալի էր: Մրսուկ մը, դող մը համակեց զայն: Ակռաները կափկափել սկսան: Դրախտէն ներս մտած Մահ-իշխանը, որ մեղանչել տուեր էր նախամարդուն, կը հրճուէր իր յաղթութեամբ: Սատանան, որ յաչաղկոտ էր, դիտէր թէ դիշերէն ետք դարձեալ ցերեկ պիտի ըլլայ: Դարձեալ արեւ եւ լոյս պիտի ծագի: Բայց Ադամ չէր դիտեր: Ցուսահատ էր: Սատանան չարիքը դարձեալ զէնք պիտի գործածէր նախամարդուն: Դիւային քրքիջով մօտեցաւ խորտակուած մարդուն, դպաւ ուսին:

— Սպասէ, ի՞նչ կուտաս որ քեզի լոյս բերեմ, արեւ բերեմ որ ցերեկ ըլլայ առաջուան պէս:

Օ՛հ, լոյս պիտի բերէր, արեւ պիտի բերէր, ցերեկ պիտի ըլլար: Ինչ որ ուզէր՝ յօժար էր տալու: Միայն չէր յօժարեր առագաստի սրսկապանին մօտենալու: Այդ սրսկապանը որու այնքան տենչացած էր, չէր փոխարիներ իր անմահութեան հետ իսկ: Մարդը կը տառապէր, մութէն ազատիլ կ'ուզէր: Ո՞վ կրնար փրկութիւն բերել անյոյսին: Մութը կը շարունակուէր, մարդը կը յուսալքուէր, Սատանան կը ցնծար: Սատանային տենչանքը սրսկապանն էր:

Բայց մեծ բան մը կ'ուզէր Սատանան մարդէն, պարտամուրհակ մը: Սատանան ցոյց տալով հսկայ միակտուր ժայռ մը,

— Կը տեսնե՞ս այդ ժայռը, եղունդով փորագրէ այդ ժայռին վրայ այսպէս.— Անծինը ծնանի: Անմեռը մեռանի: Եւ ինձմէ ծնածը քեզի դերի ըլլայ: (Ստորագրուած նախամարդէն):

Պայմանաւորուած էին:

Սատանան կը խորհէր ո՞ւր պահէ այդ պարտամուրհակը որ մարդուն անհասանելի ըլլայ: Մտածեց եւ դտաւ ճարը: Վիթխարի ժայռէ պարտամուրհակը գըրկեց եւ տարաւ նետեց ուժգնութեամբ գետի մը մէջ: Ալիքները ծածկեցին զայն: Սատանան քրքջաց իր յաղթութեամբ եւ մարդը Սատանային եւ Մեղքին դերին դարձաւ: Սատանան քրքջալով հեռացաւ:

Ժպիտը չքացաւ մարդուն երեսէն: Դարձաւ ապերջանիկ: Դժբախտութիւնը մտաւ իր սեմէն ներս: Առաջին չարիքը սկսաւ եղբայրասպանութենէն: Աւեր եւ աւերածութիւն իր բաժինը եղան: Խոնջէնք եւ տանջանք, տառապանք եւ վիշտ քաղցկեղի պէս սկսան կրծել իր միտքն ու հոգին: Ցուսահատութիւն եւ լքում հոգեպէս: Համաճարակ ախտեր եւ վէրքեր իր Ֆիզիքական անզօր կառուցուածքը քայքայել սկսան:

Դարե՛ր, դարե՛ր խաւարակուռ անցան: Աստուած յիշեց իր ձեռակերտը ու մեղքըցաւ: Ու ահա՛ Երուսաղէմի կողմէն: Բեթղեհէմի ախոռի մը մսուրին մէջ Աստուածորդի մը կը ծնէր, որ Էրն էր, եւ Անծին էր: Առաջին արարուած: Սատանան սոսկաց որ Անծինը ծնաւ: Բայց Անմահը պէտք էր մեռնէր: Բայց մեռնելէ առաջ՝ պէտք էր Սատանային կորզած պարտամուրհակը ջնջել: Գնաց հոն ուր թաղուած էր մարդոց գերութեան այդ պարտամուրհակը: Ցորդանան գետն է: Մկրտուեցաւ «վասն մեղաց» մարդուն, ու մեղքը ջնջուեցաւ:

Եւ երեսուն երեք տարիներ ետք մարդոց մեղքին խաչը շալկած դէպի Գողգոթայ մեռնելու գնաց, այն որ Անմահ էր, Որէնն էր: Երրորդ արարուած: Սատանան պարտուած էր: Ու մարդիկ այլեւս Անմահութեան զաւակներն էին:

ՄԻՍԱՔ ԽՐԱԼԵԱՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՄՐՑՈՒՄԸ

ԽՄԲ.— Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը հայերէն շարադրութեան մրցում մը կազմակերպած էր, հայ լեզուի շուրջ: Մրցանակի արժանացած շարադրութիւններէն կը ներկայացնենք չորրորդ դասարանի աշակերտուհի Ագապի Պալեանիգրութիւնը:

ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻ ԴԵՐԸ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՄԷՋ

Հայ լեզուն կենսական դեր մը ունի արտասահմանի մէջ: Մեր Հայերու գոյութիւնը աշխարհի վրայ, մինչեւ այսօր, կը պարտինք հայ լեզուին:

Լեզուն է որ կենդանի կը պահէ ազգ մը, անով է որ կը գրուին գիրքեր, անով է որ կը հասնին արժէքաւոր մարդիկ, անով է որ ազգին իղձերը, ձգտումները կ'արտայայտուին: Այս բոլորը կ'աւելցնեն ազգին արժէքը եւ պատիւը ամբողջ աշխարհի մէջ: Մանաւանդ երբ այդ լեզուն գեղեցիկ է մերինին պէս:

Դժբախտաբար կարգ մը Հայեր կը փորձեն ծածկել իրենց Հայութիւնը՝ որ անշուշտ անկարելի է, եւ այս պարագային հայ լեզուն իր ազատարար դերը կը կատարէ այս մարդոց համար: Անոնք սորվելով հայերէնը, կ'անդրադառնան թէ որչափ յիմար գործ մը ըրած են, խուսափելով իրենց հայկական ծագումը յայտնելէ:

Արտասահմանի մէջ բացուած են հայ վարժարաններ, որոնց շնորհիւ հազարաւոր աշակերտներ կը սերտեն հայերէնը ու կը սիրեն զայն, այս աշակերտները քաջալերելու համար կը կազմակերպուին հայերէն լեզուով հանդէսներ, որոնք կը ծառայեն ժողովուրդին հասկցնելու հայ վարժարաններու դերը արտասահմանի մէջ:

Հրատարակուած բազմաթիւ թերթերը եւ գիրքերն ալ շատ օգտակար են այս տեսակէտով:

Ամէն հայ պէտք է դիտնայ իր մայրենի լեզուն, ապա թէ ոչ իրաւունք չունի ամբողջական Հայ մը նկատելու ինքզինքը:

Ուրեմն բոլորս ալ ջանանք սորվիլ եւ սիրել ու ապա սորվեցնել եւ սիրցնել հայ լեզուն, որով մասամբ կատարած կ'ըլլանք մեր պարտականութիւնը՝ մեր ազգին հանդէպ:

Ա. Պ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (61)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

Փիէր հապճեպով գրպանէն լուցկիի արծաթէ տփիկ մը հանելով լուցկի մը վառեց:

Եւ սկսաւ հոսկէ հոնկէ խօսիլ. Փարիզէն յիշատակներ յիշուեցան, ձիարշաւներ, արկածներ Ֆութպոլի եւ թէնիսի մրցումներ, դաշտահանդէսներ եւ վերջապէս խօսակցութիւնը գոնէ այդ օրուան համար վերջ դտաւ:

Մանկամարդ կինը ոտքի ելաւ:

— Պիտի մեկնի՞ք, տիկին, ի՞նչպէս պիտի սպասեմ մինչեւ վաղը, փսփսաց Փիէր:

— Ինչո՞ւ...:

— Զափէն աւելի կը ձանձրանամ:

— Պիսքրայի մէջ բնաւ ծանօթ կամ բարեկամ չունի՞ք:

— Գրեթէ ոչ.... պատասխանեց խըմբագիրը բացէ ի բաց ստելով:

— Ես ալ մարդ չունիմ, բայց բնաւ չեմ ձանձրանար:

— Ձեզ...

— ... Այո՛, գիտեմ, ձեզ տեսնելէ առաջ այսքան չէի ձանձրանար պիտի ըսէք, այնպէս չէ՞:

— Ո՛հ, տիկին, երկնաբնակ հուրիներու պէս սրտերը կը շօշափէք ու միտքերը կը կաշկանդէք...:

— Իրա՞ւ, ուրեմն ցտեսութիւն:

— Ցտեսութի՞ւն: Ուրեմն ձեզ դարձեալ պիտի տեսնե՞մ:

— Անշուշտ: Վաղը երեկոյ դարձեալ հոս պիտի ըլլամ:

— Վաղը երեկո՛յ...: Տեսնենք պիտի կրնա՞մ մինչեւ վաղը երեկոյ սպասելու համբերութիւնը ունենալ...:

Այս խօսքին վրայ, դեղանի կինը առանց որեւէ բառ արտասնելու քրքիջ մըն էր արձակեց:

Ապա, վարանմամբ, աւելցուց.

— Գաւաթ մը թէյով կը գոհանա՞ք:

— Գաւաթ մը թէ՛յ... ոհ, տիկին, ատիկա շնո՛րհ մըն է. գաւաթ մը թոյնով ալ կը գոհանամ... միայն թէ...

— Ուրեմն վաղը երեկոյ ժամը հինգին դղեակ եկէք:

— Ո՞ր դղեակը, տիկին:

— Ֆաթմայի ծառուղիին Մեծարանաց դղեակը, պատասխանեց մանկամարդուհին դարձեալ խնդալով:

— Ո՞վ պիտի հարցնեմ հոն:

— Տիկին Վիլապլանան:

Մօպրէ զայն մինչեւ իր կառքը առաջնորդեց, ուրկէ դեղանի օտարուհին շընորհալի ժպիտ մը արձակեց:

Զիերը ճամբայ ելան, իսկ տիկին Վիլապլանա ուրախութեամբ շրթունքները շարժել սկսաւ:

Արդեօք ի՞նչ փսփսաց այդ միջոցին խորհրդաւոր անծանօթուհին:

ԳՈՐԾԵՐԸ ԿԸ ԿՆՃՌՈՏԻՆ

Երբ յաջորդ իրիկունը ժամը եօթնին Մօպրէ Մեծարանաց դղեակէն դուրս ելաւ, տիկին Շապանի, տիկին Ժանէթի եւ Մօրիս Գութի առջեւ դտաւ ինքզինքը:

Տիկին Շապանի գոյնը նետեց, բայց առանց որեւէ հարցուփորձի, չորսը մէկէն իրենց տունը դարձան: Ճաշի միջոցին, տիկին Շապան, որ սովորաբար շատ քիչ կը խօսէր, այն օրը շատախօսել սկսաւ: Մօպրէ միշտ մանկամարդ կնոջ աչքերուն մէջ կը նայէր, բայց տիկին Շապան բնաւ անոր երեսը չէր նայեր:

. . . . . .

Յաջորդ իրիկունը թէպէտ խմբագիրը իր ժամադրավայրը գնաց, բայց այս անգամ սիրտը կոտրած էր:

Իսկ տիկին Շապան բոլորովին ջղայնացած էր: Ամբողջ շաբաթը, մանկամարդ կինը կարծես թէ ամէն օր նկարագիր կը փոխէր: Հակառակ անոր որ ան առաջները քիչ անգամ դուրս կ'ելլէր, եւ ան ալ քրոջը հետ, այն օրէն սկսեալ ամէն օր դուրս ելլել սկսաւ:

Մօպրէ իր դիշերները Մեծարանաց դղեակը կ'անցընէր: Ամէն իրիկուն օտարական կինը զբօսարանին պարտէզէն առնելով դղեակ կը տանէր եւ դիշերը մինչեւ լոյս հոն մնալով, առտուն տիկին Շապանի տունը կը դառնար:

Բայց ամէն առտու ալ արաբական երկար կապայ մը հագած խորհրդաւոր շուք մը իրեն կը հետեւէր:

Այն առտուն այդ խորհրդաւոր մարդը Մօպրէի ետեւէն իյնալէ եւ վստահ ըլլալէ վերջ որ ան տիկին Շապանի տունը մտած էր, խրճիթին քովի պատին շրջանը ըրաւ եւ պատին վրայ բացուած դրան նըման ճեղքի մը մօտենալով խորհրդաւոր կերպով երեք անգամ սուլեց:

Պահ մը ետքը Իպրահիմի գլուխը պատին վրայի ծակէն դուրս ելաւ:

Փողոցին մէջի արաբական կապայով մարդը մատը բերնին տանելով լռելու նշան մը ըրաւ: Իպրահիմ ալ իր մատը բերնին տանելով լռելու նշանի նմանող տարօրինակ նշանով մը պատասխանեց անոր:

— Վաղը դիշեր, մոլտաց փողոցի անծանօթը հազիւ լսելի ձայնով մը:

— Շատ լաւ, մոլտաց Իպրահիմ: Դըղեա՞կը թէ ուրիշ տեղ մը:

— Ո՛չ, դղեակին քովի տունը, պատասխանեց խորհրդաւոր մարդը:

ՓԻԷՐ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

Այրի Տիկին Ներսէս Ալլահվերտեան, Տէր եւ Տիկին Ժաք Ալլահվերտեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Զարաքօղլու, Տէր եւ Տիկին Օշին Զոքարեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Ալլահ-վերտեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Պ. Թագւոր Ալլահվերտեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Հրանդ Յովնանեան եւ զաւակը, Պ. Կարապետ Ալլահվերտեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Ղազերեան եւ զաւակները, Պ. Վարդան Ղազէրեան, Այրի Տիկին Նուարդ Էթեմէզեան եւ զաւակները (Յորդանան), այրի Տիկին Գեղամ Ղազէրեան, Տիկին Թագուհի Ղազէրեան ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, եղբօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր

ՆԵՐՍԷՍ ԱԼԼԱՀՎԵՐՏԵԱՆԻ

մահը որ պատահած է 75 տարեկանին, իր բնակարանը՝ 47, Քէ Պլանքի (Ալֆորվիլ):

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի հինգշաբթի (Փետրուար 24) առաւօտ ժամը 10,45ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին (Ռիւ տէ Պրոշէ) ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար իր ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Այրի Տիկին Նարդուհի Տէմիրճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Փանիկ Համբարեան եւ զաւակները (Հայաստան), Պօղոս Համբարեան (Պուլկարիա), Այրի Տիկին Մ. Համբարեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յ. Համբարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յ. Էլմէզեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Վ. Մանկիկեան, Տէր եւ Տիկին Կ. Աբգարեան, Տէր եւ Տիկին Ք. Թրփանճեան, Տէր եւ Տիկին Զ. Քէսէեան սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, քրոջ, հօրաքրոջ եւ ազգականին

ՄԱՐԻԱՄ ԿԸԿԸԶԵԱՆԻ

(Ծնեալ Համբարեան)

մահը, որ տեղի ունեցաւ Փետր. 22ին իր բնակարանը, 16 Ռիւ տը լա Տէֆանս, Իսի լէ Մուլինօ:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ, ժամը 13,45ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Իսիի գերեզմանատունը՝ ամփոփուելու համար-ընտանեկան դամբարանը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

— Ոչ ծաղիկ, ոչ ծաղկեպսակ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Փոխան ծաղկեպսակի Պ. Լեւոն Տօնիկեան 30 Ֆր. կը նուիրէ Տարօն-Տուրուբերանի Հայր. Միութեան, հայրենակից Օհան Տակառեանի մահուան առթիւ:

Տէր եւ Տիկին Զօհրապ Մուրատեան 50 Ֆրանք կը նուիրեն Տարօն-Տուրուբերանի Հայր. Միութեան, հայրենակից Օհան Տակառեանի մահուան առթիւ:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Կռընոպլի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է, Տէր եւ Տիկին Զարիֆեանէ ի նպաստ դպրոցին 50 Ֆրանք, իրենց արկածէն անվտանգ ազատուելուն համար:

ՆՈՒԷՐ

Սրբուհի Խշիրեան իր եղբօր մահուան 8րդ տարեդարձին առթիւ 100 Ֆրանք կը նուիրէ եկեղեցիի զմբէթի նորոգութեան:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի առաւօտ կը պատարագէ Տարօն վրդ.:

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 27

ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր

ՄՈՏԵՌՆ ՓԱԼԱՍ ՕԹԷԼ

8 bis, Place de la République

PARIS (11e)

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ
CLUB DES JEUNES

Այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Միւզէ տէ Մոնիւման Ֆրանսէի դասախօսութեանց սրահը (մուտք՝ Փալէ տը Շայօ, Թրոքատէրօ), կը խօսի (Ֆրանսերէն) Հայկ Տէր-Յարութիւնեան:

Նիւթ՝ ԱՐՈՒԵՍՏ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Բաֆֆի խումբի դիւանը ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը ութին, ընկեր Ժիրայր Մուրատեանի բնակարանը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20,30ին սովորական հաւաքատեղին:

Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի եւ Շաւարշ Միսաքեան խուբի ընկերական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Ահարոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ
ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՄԵԾ ՊԱՀՈՑ ընթացքին ամէն Հինգ-ւարտ պատարագի կը կատարուին ԱՐԵՒԱԳԱԼի ժամերգութիւն, սկսեալ Փետր. 27ի Կիրակիէն: Այս շրջանին հոգեհանգստեան արարողութիւնները տեղի կ'ունենան պատարագի եւ Արեւագալի միջեւ:

×

ՄԵԾ ՊԱՀՈՑ ընթացքին ամէն Հինգշաբթի երեկոներ ժամը 7ին տեղի կ'ունենան ՀՍԿՈՒՄԻ արարողութիւն եւ կը տրուի աւուր պատշաճի քարոզ ըստ հետեւեալ կարգի. —

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր Եկեղեցի.— ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ երեկոներ:

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցի. — ՈՒՐԲԱԹ երեկոներ:

Առնուվիլ Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցի. — ՈՒՐԲԱԹ երեկոներ:

×

Ամէն Շաբաթ երեկոներ ժամը 4ին կը կատարուի Կիրակամուտի արարողութիւն:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ
ԵՒ ԿՈՉ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Աղքատախնամ Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Շաբաթ Մարտ 26ին ժամը 17,30ին, 32, Ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ:

Կանոնագրի թիւ 5 յօդուածին համաձայն, վարչութեան մէկ երրորդը նորոգելի ըլլալով, Ընկերակցութիւնը կոչ կ'ընէ իր անդամներէն անոնց, որոնք կը փափաքին մասնակցիլ վարչութեան:

Թեկնածուները պարտին Աղքատախնամի գրասենեակը դիմել ամէնէն ուշը Մարտ 11ին:

Առ այդ, փափաքողները պէտք է ընթեռնլի կերպով գրեն, տալով իրենց անունը, մականունը եւ հասցէն:

Թեկնածու կրնան ըլլալ միայն այն անդամները, որոնք իրենց անդամավճարները կանոնաւորապէս վճարած են երեք տարիէ ի վեր:

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԻՐԱՒԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՐԿԱՅԻՆ

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԽՆԴԻՐՆԵՐՈՒՆ

ՀԱՄԱՐ,

Դիմեցէ՛ք փորձագէտի մը որ իր ձեռնհասութիւնն ու փորձառութիւնը կը դնէ ձեր տրամադրութեան տակ

ՄԻ՛ ՎԱՐԱՆԻՔ

ՄԻ՛ ՈՒՇԱՆԱՔ

ՎԵՐՋԻՆ ՕՐՈՒԱՆ ՄԻ՛ ՍՊԱՍԷՔ

ԴԻՄԵՑԷ՛Ք

R. ROUJANSKI

Conseiller Juridique et Fiscal

4, Avenue de Clichy — PARIS (18e)

Tél. : 387-18-23

Sur rendez-vous

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի:

Կիրակի, (Փետր. 27) ժամը 17ին Սալ Ֆրանքօ - Սիւիս, 10 Ռիւ տէ Մեսաժբրի, (Մեթրօ Փուասոնիէռ):

Կը նախագահէ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Կը խօսի Ընկերներ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ եւ Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է

×

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, Կիրակի (Մարտ 6) ժամը 15էն սկսեալ ուշ դիշեր, Ազգային Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ:

Կընախագահէ ընկ. Տ. ԶԷԳԻԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Յ. ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, ճոխ պիւֆէ, խնջոյք: ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է:

LAREDO (Espagne - Prov. Santander)

Formule révolutionnaire "AINZ-SOLMAR"

Directement du CONSTRUCTEUR à L'ACHETEUR

SANS AUCUN CAPITAL ET SANS AUCUN INTÉRÊT

22 à 32 mensualités de 2.000 Francs

APPARTEMENTS LUXUEUX

entièrement meublés, sur la plus belle plage de la "COSTA ESMERELDA"

3, 4 et 5 pièces — 1 à 2 salles de bains — 2 à 3 terrasses — avec le tout dernier confort ! — Ascenseurs - descenseurs ultra rapides — Vide-ordures.

Construction de « GRAND LUXE » en bordure de mer dans un PARC privé de 10.000 m2

Vue imprenable et panoramique sur la magnifique baie de LAREDO et l'arrière-pays montagneux (vue imprenable garantie par contrat).

SPORTS : Ski nautique — Yatching léger — Pêche sous-marine, pêche en eau douce truite et saumon — Tennis.

LE TEMPS VOULU DE REFLEXION !

Une miuute pour signer ! 22 à 32 mois pour payer !

AINZ SOLMAR
G. BEDERIAN

PARIS : 6, Avenue Marceau - 8e - Tél. : ALM 08-76

LAREDO : Calle Général Mola et Ave. Neuve Bungalow

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՇԱԲԱԹ (Մարտ 5) ԺԱՄԸ 22ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԱՌԱՒՕՏ, ՍՓԼԱՆՏԻՏ ՊԱՆԴՈԿԻ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Կը նախագահէ Ս. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

Կը մասնակցի

ՌՈՋԻ ԱՐՄԷՆ

որուն կ'ընկերակցի HENRI POULAT ET SON ENSEMBLE

JO VALLON, RAOUL POL avec leur Group-Personality

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ԴՐՕ» խումբին կողմէ Շաբաթ (5 Մարտ) երեկոյեան ժամը 21էն մինչև առաւօտ, Պռոնի օդակայանի շքեղ սրահներուն մէջ:

Կը նուագէ

ROGER GREVAT ET SON ENSEMBLE

(Զայն-պատկերասփիւռի ծանօթ նուագախումբը)

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի՝ Լիոնի Լեհական Ֆոլքլորին «Սլասք» խումբը, լեհական ազգային պարերով ու անակնկալներով:

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով:

Ամբողջ հասոյթը կը յատկացուի Տեսինի Հ. Յ. Դ. Տան նորոգութեան Աճապարեցէք այժմէն ապահովել ձեր տոմսերը:

Դիմել Նոր Սերնդականներու:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հայոց Եկեղց. Երիտասարդաց Միութեան կողմէ կը ներկայացուի «Ուշ լինի, նուշ լինի», Պուլ. Օտտօ, Պառ Էնթէռնասիոնալի մէջ 203, Շըմէն տը լա Մատրակ, շաբաթ 26 Փետր. ժամը 8,30ին:

Կարտանի մէջ, այս կիրակի ժամը 15ին Գեղունի սրահը:

Յաջորդաբար պիտի ներկայացուի Պօմոն, Սէն-Ժեռոմ, Սէն-Լու եւ քաղաք:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Վիէնի Հայ Ազգային Միութեան կողմէ, մասնակցութեամբ հայ կազմակերպութիւններու, այս կիրակի ժամը 3ին «Սէրքլը Կաթոլիկ» սրահին մէջ:

Հրաւիրուած է Լիոնի հոգեւոր հովիւ Դաւիթ Ծ. Վարդապետ Սահակեան:

Հոգեհանգիստի պատարագը պիտի մատուցանէ Հայր Սուրբը կիրակի առաւօտեան ժամը 9,30ին Սէն-Ժօզէֆի մէջ, Փլաս տէ Քափիւսէն:

ՀԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆ.	Հատը	0,30 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 25 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

VENDREDI 25 FÉVRIER 1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

42ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10545 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 42e ANNÉE — N° 10.545

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

«ՀԱՅՈՒ ԶԱՒԱԿ»

Այսպէս կը կոչեն իրենք զիրենք Հարաւային Ամերիկայի մէջ ծնած, դաստիարակուած ու կեանքի ասպարէզը նետուած մեր հայրենակիցները:

— Մարկոս Կիրակոսեանը Հա՞յ է:

= Ո՛չ, Հայու զաւակ:

Ա՛յս է պահանջը երկրին:

Ու այս ողբերգութիւնը յատուկ չէ միայն Հայերուն:

Հարիւր հազարաւոր Սպանացիներ, Իտալացիներ, Փորթուկալցիներ, Սուրիացիներ, Լիբանանցիներ, Գերմաններ, Ֆրանսացիներ, այլազգիներ կ՝ապրին անհուն տարածութիւն եւ անսահման ազատութիւն ունեցող Լատին Ամերիկայի մեծ ու փոքր երկիրներուն մէջ: Մէկ սերունդ վերջ, այնտեղ ծնած ու մեծցած տղաքն ու աղջիկները ո՛չ միայն հպատակութեամբ, այլև մտայնութեամբ ու հոգեբանութեամբ կը դառնան տեղացի: Ու հըպարտ կը զգան ատոր համար:

Միացեալ Նահանգներուն պէս Հարաւային Ամերիկան եւս զանազան ազգերու խառնուրդ մըն է, հսկայ ձուլարան մը, համայնակուլ հալոց մը, որուն մէջ կը լուծուին ու կը ձուլուին բոլորը, դառնալու համար Ամերիկացի, Պրազիլիացի, Արժանթինցի, Ուրուկուէյցի, Չիլիցի, եւայլն: Նոր սերունդը կը մոռնայ իր ծնողքին լեզուն եւ տեղական բարբառը կը դառնայ մայրենի լեզու:

Ա՛յդպէս է կեանքի պահանջը: Օտար ծագումով աշակերտներ ու աշակերտուհիներ դպրոցներու մէջ կ՝ուսանին տեղական լեզուով, համաձայն պետական ծրագրի ու կը խօսին բոլորին համար հասարակաց բարբառը: Շատ բնական է այդ: Այլապէս Բաբելոնի աշտարակի պիտի նմանէր:

Տեղական լեզուն հետզհետէ դպրոցէն տուն կը փոխադրուի: Ու մամիկներն ու պապիկները չեն հասկնար թոռնիկներու լեզուն:

Չափահաս տարիքի մէջ ներգաղթողները առաջին վայրկեանէն իսկ պարտաւոր են սորվիլ տեղական բարբառը՝ իրենց ապրուստը ապահովելու, անօթի չմեռնելու համար:

Ու յաճախ կը պատահի, որ նիւթական շահը կը գերադասուի հայրենասիրական ոգիէն: Մայրենի լեզուն կը զոհուի՝ տեղը տալով տեղականին, անտեղիտալի օրէն:

Այս ցաւով կը տառապին մասնաւորապէս Մերձաւոր Արեւելքէն ներգաղթող քրիստոնեայ նոյնիսկ մահմետական ազգեր (սուրիացի եւ լիբանանցի), որոնք ձուլման վտանգին դէմ պայքարելու համար բազմաթիւ կազմակերպութիւններ ստեղծած են, սակայն երբեք յաւակնութիւնը չունին արմատական դարման տանելու անխուսափելի չարիքին:

Հարաւային Ամերիկան կաթոլիկ է: Արժանթինի մէջ կաթոլիկութիւնը պետական կրօնք է նոյնիսկ: Կաթոլիկ Սպանացիներ, Իտալացիներ եւ Փորթուկալցիներ շատ դիւրաւ, առանց ճիգի կը ձուլուին՝ նոյնիսկ դեռ սերունդ չփոխուած:

Նոր սերունդը կը կոչուի «սպանացիի զաւակ», «իտալացիի զաւակ», «գերմանացիի զաւակ», եւայլն: Այնտեղ ծնած Հայերն ալ, հետեւելով ընդհանուր հոսանքին, սկսած են կոչուիլ «Հայու զաւակ»:

Գիտէինք որ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներուն մէջ աշակերտներն ու աշակերտուհիները դպրոցի սեմէն ներս մտնելէ առաջ բարեւ կուտան աստղաղարդ դրօշակին: Կը դաստիարակուին ու կը մեծնան ամերիկեան քաղաքացիի հոգեբանութեամբ: Ու հպարտութեամբ կը յայտարարեն՝ «Այ էմ Ըմէրիքըն» (Ամերիկացի եմ): իրենց ծնողքի ազգութիւնը երկրորդ գծի վրայ կուգայ լաւագոյն պարագային, յաճախ բոլորովին մոռացութեան կը տրուի: Միայն կաթոլիկ Իրլանտացիներն են, որ ամերիկեան քաղաքացի ըլլալէ առաջ պարծանքով ու բարձրաձայն կը յայտնեն իրենց Այրիշ ծագումը:

Ֆրանսայի մէջ ալ պակաս չեն հոս ծնած Հայեր, որոնք սկսած են մոռնալ մայրենի լեզուին հետ նաեւ հայրենի ծագումը:

Աղջիկ մը, որուն աչքերը կը մատնէին հայկական ծագումը, «Հա՞յ ես» հարցումիս պատասխանեց.

— Ո՛չ, Ֆրանսուհի եմ: ... Ծնողքս Հայ են:

Հարաւային Ամերիկայի մէջ հայախօս եւ համալսարանական երիտասարդ մը քանի մը տարի անդամակցած էր «Արմենիա» Երիտասարդական Միութեան եւ տոգորուած հայրենասիրական ոգիով: Այն հարցումիս թէ չէ՞ր փափաքեր մըտնել Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերուն մէջ, պատասխանեց.

— Ես երդում ըրած եմ տեղական դրօշակին, որուն տակ ծառայած եմ, չեմ կրնար ուրիշ դրօշակի երդում ընել:

Բարեբախտաբար ընդհանուր չէ այս մտայնութիւնը Լատինական Ամերիկայի մեր հայրենակիցներուն մէջ, որոնք անկարելին կը փորձեն նոր սերունդը փրկելու եւ Հայութիւնը չանջատելու համար:

Արմենիա Երիտ. Միութիւնը Հարաւ. Ամերիկայի մէջ ունի 1300 անդամներ, — 300ը պատանիներ, Հ. Մ. Ը. Մ.ը ունի 650 անդամ, 400ը երիտասարդներ, Ոտնագնդակի Միութիւնը՝ 150 անդամ: Կան 17 հայկական դպրոցներ Պրազիլի, Ուրուկուէյի եւ Արժանթինի մէջ: Սան Փաւլօ ունի 400 աշակերտ, Պուէնոս Այրէս՝ 1000, Քորտոպա եւ Ալթա Կրասիա՝ 100, Մոնթէվիտէօ՝ 130 աշակերտ-աշակերտուհի: Հ. Օ. Մ.ը՝ 2200 անդամուհի: Հայրենակցական միութիւններու թիւն է 50:

Որքան տարիները կը սահին, ա՛յնքան վտանգը կը մեծնայ: Ու գիտակից հայրենակիցներ նոյն համեմատութեամբ կը կրկնապատկեն իրենց ճիգերը:

Հայկ. դպրոցները պետականացուած են՝ որպէսզի կէս օր ազատօրէն կարենան յատկացնել հայկական բաժնին: Երեք տարուան մէջ երեք նոր դպրոցներ բացուած են Պ. Այրէսի մէջ, ծախսելով տասը միլիոն փեսօ:

Այս բոլորը կը կատարուին, որպէսզի նոր սերունդը կոչուի Հայ, եւ ո՛չ թէ Հայու զաւակ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

ՇԱՐԺՈՒՄԸ ՀԱԿԱՆԱՍՐԱԿԱՆ ԿԸ ՆԿԱՏՈՒԻ

«Հողը գիւղացիներուն, գործատուները՝ բանուորներուն». այս լոզունգներն են որ Սուրիացիք արթնցուցած են պետական նոր հարուածի մը տակ: Անկախութենէն ի վեր 21րդ պետական հարուածն է զոր կը ճանչնայ Սուրիա: Նոր յեղափոխականները ծայրայեղ ձախ են եւ Նասրի ընդդիմադիր: Վճռած են մինչեւ ծայրը երթալ «դաւաճանուած յեղափոխութեան»:

Ներկայիս կարելի չէ յստակ պատկեր մը կազմել: Սահմանագլուխը փակ է, օդակայանները նոյնպէս, հեռաձայնը կըտրած է, կը լսուին միայն կոչերը՝ «Սպայ, ենթասպայ, զինուոր, մեզի հետ եկէք»: Յեղափոխութիւնը ձեզի պէտք ունի: Մինչ կ՝ըսուի թէ ընդհանուր կերպով բանակը միացած է շարժումին, Պէյրութ հասած կարգ մը լուրերու համաձայն Սուրիոյ ամբողջ հիւսիսային շրջանը (Հալէպ, Հոմս, Համա, Տէր-զօր) կը դիմադրէ յեղափոխական շարժումին: Ժամը 11ի ատենները Հալէպի ձայնասփիւռը իր յայտագիրը սկսած է «Սամպր է Մէօզ»ը հնչեցնելով: Այս քայլերդը կ՝օգտագործուի Սուրիա, ինչպէս Իրաք եւ Յորդանան՝ հասկցնելու համար թէ զինուորական յայտարարութիւններ պիտի ըլլան: Խօսնակը յայտարարած է արդարեւ, որ քաղաքային Պասասկանները եւ զինուորականները հաւատարիմ կը մնան զօր. Ամին էլ Հաֆէզի: Հալէպ կոչ կ՝ընէ Դամասկոսի որ Հաֆէզ անմիջապէս ազատ արձակուի, որպէսզի արիւն չթափի: Կռիւը շարունակուած է ամբողջ օրը Հալէպի եւ Դամասկոսի ձայնասփիւռի կայաններուն միջեւ: Հալէպի հիւսիսը սկսած են բանակցիլ, վերահաստատելու համար կուսակցութեան միասնականութիւնը եւ տարակարծութիւնները ենթարկել Պասսի ընդհ. ժողովի մը, ստիպողաբար գումարուած, բայց իրիկունը, Հալէպի ձայնասփիւռը խոստովանած է թէ ոչ մէկ համաձայնութեան կարելի եղած է գալ:

Դամասկոսի ձայնասփիւռը հետեւեալ յայտարարութեամբ բացատրած է շարժումին նպատակը.— «Յեղափոխական շարժումը մաքրել եւ կուսակցութիւնը փրկել մենատէրերէ ինչպէս՝ Ամին էլ Հաֆէզ, աջերէ ինչպէս՝ Սալահ էլ Պիթար, պատեհապաշտներէ ինչպէս՝ զօր. Օմրան եւ տկարներ ինչպէս՝ Միշէլ Աֆլաք»:

Պասս կուսակցութեան սուրիական թեւին ղեկավարութիւնը լուծուած է եւ փոխարինուած նոր «առժամեայ շրջանային հրամանատարութեամբ մը»: Այս նոր ղեկավարութիւնը հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է.—

ա) Հրամանատարութիւնը ամբողջապէս պիտի ենթարկուի այն բոլոր որոշումներուն, որոնք կը տրուին Պասսի շրջանային եւ միջարաբական համագումարին ընթացքին եւ ծրագիրներուն որոնք պիտի հաստատուին կուսակցութեան ժողովներով:

բ) Այն բոլոր անձերը, որոնք վնասած են յեղափոխութեան եւ կուսակցութեան պիտի դատուին:

գ) Կուսակցութեան գերագոյն ատեան մը պիտի դատէ ձերբակալուած անձերը:

դ) Հրամանատարութիւնը անմիջապէս գործի պիտի անցնի բարելաւելու համար տնտեսական կացութիւնը, որպէսզի ամրապնդուի ընկերվարութեան գործադրութիւնը «ուսումնասիրուած եւ գիտական հիմերու վրայ»:

ե) Հրամանատարութիւնը ինքզինքը առժամեայ կը նկատէ մինչեւ շրջանային ժողովի մը նիստը, որու թուականը պիտի ճշդուի յետագային, կուսակցութեան քաղաքային եւ զինուորական շրջաններու ներկայացուցիչներուն հետ:

զ) Արաբական հայրենիքի կուսակցութեան շրջաններու ներկայացուցիչները միջարաբական ազգային համագումարի մը պիտի հրաւիրուին, որու թուականը պիտի ճշդուի յետագային:

Պէտք չէ անտեսել սակայն թէ Պասսը, որ իշխանութեան գլուխն է, երեք տարի է սկսած էր խելօքնալ: Զօր. Հաֆէզ, որ երկրին ճակատագրին կը հսկէ 1963 Մարտ 8էն ի վեր, կը փորձէր ընդլայնել իր դահլիճը և «Ազգ. Միութիւն» մը կազմել: Յաջողած էր նոյնիսկ հեռացնել շատ «տաք-գլուխ» զինուորականները: Հիմա սակայն, Հաֆէզ եւ Պիթար բանտն են: Եթէ պետական հարուածը յաջողի, հաւանական է որ շռնդալից դատավարութիւններ ըլլան, նոր ազգայնացումներ եւ հոգերու համայնացում:

Դպրոցները փակ կը մնան, բայց հինգշաբթի օր, հինգ ժամուան համար վերցուած է լուսարգելը, որպէսզի ժողովուրդը կարենայ պարենաւորուիլ:

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՐՈՒԱԾ ՂԱՆԱՅԻ ՄԷՋ

Մինչ նախագահ Ն՝Քրումահ ճամբայ ելած էր Փեքին երթալու համար, իր երկրին մէջ, իր բացակայութեան բանակը ձեռք կ՝առնէր իշխանութիւնը եւ կը տապալէր Ն՝Քրումահի վարչակարգը:

Ցարդ շատ մանրամասնութիւն չկայ, ափրիկեան նորանկախ վեցերորդ պետութեան պետական հարուածին մասին, բայց պարզ է թէ Ն՝Քրումահ այլեւս ոչ մէկ հանգամանք ունի եւ Ղանան չի ներկայացներ այցելած երկիրները: Հրաւիրուած էր նաեւ Սայկոն բայց հաւանաբար ստիպուի նոր կարգադրութիւններ ընել:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ մէջ տակաւին պետական հարուածի լուր չկայ բայց կացութիւնը շատ ծանր է: Բանակը կրակ բացած է ուսանողներու վրայ որոնք ցոյց մը կը կատարէին Ճաքարթայի նախագահական պալատին առջեւ: Մօտ յիսուն հազար երիտասարդ հակահամայնավար քալած են պալատին վրայ «Սուպանտրիօն կախեցէ՛ք» պոռալով: Սուպանտրիօ Արտաքին նախարարն է:

ՈՒԻԼՍԸՆ Լոնտոն կը վերադառնայ ուր անմիջապէս պիտի ձեռնարկէ երեսփոխանական ընտրութեանց պատրաստութեան: Կոսիգինի հետ իր խօսակցութիւնները եղած են անկեղծ բայց չեն համաձայնած Վիէթնամի շուրջ:

ՄԱՐՈՔԻ մէջ նախարարական նոր փոփոխութիւններ կատարուած են եւ Արտաքին նոր նախարար նշանակուած է Շերքաուի, որ Փարիզի նախկին դեսպան էր:

ՊԷՅՐՈՒԹ հասած լուրերու համաձայն, հարիւր Քիւրտեր ձերբակալուած են Պաղտատ, Քէրքիւք եւ Մուսուլ Փետրուարի սկիզբէն ի վեր: Այս միջոցները ձեռք առնուած են իբրև հետեւանք, Պաղտատի իր բնակարանին մէջ գնդ. Ալիի սպանութեան:

ԿԻՊՐՈՍԻ ներկայացուցիչը ՄԱԿի մօտ բողոքած է ընդհ. քարտուղար Ու. Թանի, Թուրքերու հրատարակած մէկ քարտէսին դէմ, ուր Կիպրոսը կը ներկայացուի իբրեւ մաս մը թրքական հողամասին:

ՃԱՓՈՆԻ վերջին մարդահամարը (Հոկտեմբեր 1965) ցոյց կուտայ որ երկիրը 98 միլիոն 281 հազար 955 բնակիչ ունի: Բնակչութեան կարեւորութեամբ Ճափոն եօթներորդ տեղը կը գրաւէ Չինաստանէն, Հնդկաստանէն, Խորհ. Միութենէն, Միացեալ Նահանգներէն, Ինտոնեզիայէն եւ Փաքիստանէն ետք:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ սկսած են Ֆրանսայի մէջ: Ցրուիչներու բանթողը պատճառ կը դառնայ որ նամակներու եւ թերթերու յանձնումը յապաղումներ ունենայ: Երկաթուղիի գործադուլը կը սկսի Ուրբաթ ցերեկ եւ կը տեւէ մինչեւ Շաբաթ ցերեկ:

ԵԿԱՄՈՒՏԻ տուրքերու յայտարարութիւնները պէտք է կատարուին մինչեւ Փետրուար 28:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՃՈՆՍԸՆ ճառ մը խօսած է Նիւ Եորքի մէջ բայց բուռն ցոյցերու արժանացած է եւ ցուցարարները «խաղաղութիւն Վիէթնամի մէջ» պոռացած են: Ճոնսըն ուզած էր ապահովութիւն տալ ազատականներուն, շեշտելով.— «Միացեալ Նահանգները ոչ մէկ բան պիտի ընեն Չինաստանը պատերազմի մղելու համար: Միացեալ Նահանգները Սայկոնի պիտի չպարտադրեն կառավարութիւն մը զոր իրենք չեն ուզեր, ոչ ալ Հանոյ կրնայ պարտադրել կառավարութիւն մը զոր հարաւային Վիէթնամցիները չեն ուզեր:

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ

Ա.

Գրականութեան պատմութիւնը նման է լեռնապարի. որքան հեռանում ենք այս բլուրից կամ սարից՝ նոյնքան փոքրանում են դրանք: Սա, դժբախտաբար, ընդհանուր կարգ է: Իսկ արտակարգերը սակաւ են այնքան, որ իւրաքանչիւր ժողովրդի մէկ հատ էլ չի ընկնում: Մենք, իբրեւ ժողովուրդ, մեզ կարող ենք բախտաւոր համարել, որովհետեւ ունենք այդպիսի մէկը. անունը՝ Գրիգոր Նարեկացի:

Նա նման չէ նոյնիսկ... Արարատին, որ հեռաւորութեան ու միջոցի մէջ նոյնպէս փոքրանում է:

Նա նման է... հորիզոնի. որքան հեռանում ես իրենից՝ նոյնքան մօտենում է ինքը, եւ ինչքան մօտենում ես իրեն՝ այնքան հեռանում է նա, մնալով միշտ անհաս եւ անմատոյց, երբեք չփոքրացող եւ միշտ բացարձակուող: Ուստի եւ իր հանդէպ մշտարծարծուող մեր զգացմունքը յար եւ նման է իր իսկ զգացմունքին առ Աստուած. «հետապնդում եմ ու չեմ հասնում»: Ուստի եւ նա, ահաւասիկ աւելի քան մէկ հազարամեակ, իր երկրպագուների համար մնում է նոյնը, ինչպիսին էր իրեն համար իր երկրպագեալը. «անմատչելի հեռաւոր եւ անընդմիջելի մերձաւոր»:

Շատ քիչ է ասել, թէ նա մեր առաջին մեծ բանաստեղծն է: Նրա ծննդից անցել է 1000 եւ 20 տարի, այդ ընթացքում նրան երկնած ժողովուրդը ծնել է դէթ 20 մեծ բանաստեղծ, բայց առ այսօր վերըստին նոյն ինքն է բոլոր այդ մեծերի մէջ մեծագոյնը: «Ինչ իմանաս Ստեղծողի գաղտնիքները անմեկին»...:

×

Գր. Նարեկացին ծնուած պէտք է լինի 10րդ դարի 40ական թուականներին եւ վախճանուած 1003 թուականից յետոյ:

Որդին Խոսրով Անձեւացի եպիսկոպոսի եւ Անանիա Նարեկացու եղբօր դստեր՝ նա, իր միւս երկու եղբայրների հետ, մեծանում է Ռշտունեաց Նարեկ վանքում՝ «սնեալ եւ վարժեալ սրբութեամբ եւ իմաստութեամբ առ ոտս Անանիայ վարդապետի», որին Ասողիկը համարում է «փիլիսոփայն մեծ», իսկ Ուխտանէսը՝ «տիեզերական վարդապետ»:

Իր «Ողբերգութեան» յիշատակարանից իմացւում է, որ Գրիգորը վանքում ձեռնադրուել է քահանայ, իսկ ՀԱ. գլխից էլ պարզւում է, որ նրան կոչել են նաեւ վարժապետ (պետ վարժից) ու վարդապետ եւ որ իր իսկ կենդանութեամբ նրան պատուել են ոչ միայն «արդար», այլեւ «սուրբ» որակումներով:

Նարեկայ վանքը եղել է դարի ամենանշանաւոր մենաստաններից մէկը, «բազմամարդ պաշտօնապայծառ երգեցողով եւ գրական գիտողօք»: Նրանց մէջ էլ մեծացել, իր ողջ կեանքն ապրել, այնտեղ էլ վախճանուել ու թաղուել է այդ «պաշտօնապայծառ» միաբաններից մէկը, որի անուան շնորհիւ Նարեկայ վանքը, անցնելով մեր բոլոր սրբավայրերից, հասաւ առաջիններից առաջինին՝ Օշականին...:

×

10րդ դարը իրաւամբ համարւում է խաղաղութեան դար: Բայց դա, միաժամանակ, դարն էր մեծագոյն խռովքների: Մի կողմից՝ կրօնական մոլեռանդութեան աննախադէպ եռք ու մարմաջ. վանք-մենաստան - անապատ – ճգնանձաւների համատարածութիւն. մարմինն սպանելու մոլուցք. անէծքի շաչ եւ բանադրանքի շառաչ: Միւս կողմից՝ ահեղ հաւատախախտութիւն ու ծիսամարտութիւն՝ ի դէմս Թոնդրակեցիների, մարմնի իրաւունքի բարձրագոչ պահանջ՝ զեխութեան ու վայելքների բեւեռացմամբ. աշխարհիկ մտածողութեան ծլարձակում այն բոյսերի ու թփերի նման, որոնց մազարմատները վերջ ի վերջոյ ճեղքում են գմբէթներ ու փլատակում հաստահեղոյս որմեր: Մի թեւում Սուրբ Բարսեղի սահմանադրութիւնը. «Ոչ ճաշակել ուրուք քան զհասարակաց սեղանն, ոչ ի մրգաց եւ ոչ ի դալար խոտոյ»: Միւս թեւում՝ Արծն եւ Անի:

Դա դարն էր, Նարեկացու իր իսկ բառով ասած, հակամիտութեանց: Դարը ծայրայեղութիւնների: Իսկ ծայրայեղութիւնները, ինպէս դիտենք, միանում են: Եւ հէնց այդ միացման կէտումն էլ, իբրեւ սահմանակցման ու սահմանաբաժանման մի հոյակապ ու վիթխարի խաչքար, հողից բուսնում ու երկինք է միտում Գրիգոր Նարեկացու ահարկու եւ աստուածատեսլական կերպարանքը:

×

Ըստ «Յայսմաւուրք»ի վկայութեան՝ «այդ ճշմարտութեան վարդապետին կոչում էին ծայթ եւ հերձուածող»: Այս տեղեկութիւնը կարող է լինել աւելի քան հաւանական: Յամենայն դէպս փաստ է, որ Նարեկացու հարազատ հայրը ժամանակի կաթողիկոսի կողմից բանադրուեց իբրեւ հերձուածող: Նոյն մեղադրանքով ամբաստանուեց նաեւ նրա ծերունազարդ ուսուցիչն ու մայրական պապեղբայրը՝ Անանիա Նարեկացին, որը, իր իսկ խոստովանութեամբ, «մերձ ի մահ վիճակում, ոչ ինքնաբերաբար, այլ կատարելով կաթողիկոսի հրամանը, անիծել է Թոնդրակեցիներին»: Բայց եթէ նոյնիսկ չլինէին այս փաստերը, աղանդաւորութեան մէջ Նարեկացու մեղադրուելը կարելի էր հետեւցնել՝ կարդալով նրա թէկուզ Տաղերը միայն:

Ամէն մի գաղափարախօսութիւն, եթէ ստանում էր օրէնքի ուժ եւ դրանով իսկ սրբագործւում, միշտ էլ (եւ առաւել միջնադարում) ոխերմութիւն էր տածում նորութեան եւ անհատականութեան հանդէպ: Իսկ Նարեկացին (արդիական բառով ասած), ոտից գլուխ նորարար էր և վիթխարի անհատականութիւն: Նորարար էր ամէն բանով, ե՛ւ լեզուով, որ լինելով ամենաբարդ գրաբարը, միաժամանակ խառնում էր աշխարհաբարի մտածողութիւն. ե՛ւ ձեւով, որ առաջին անգամ իր մէջ էր առնում չափն ու կշռոյթը, յանգն ու յանգիտութիւնը, ե՛ւ օգտագործմամբ ժողովրդական բանահիւսութեան, այն «լալեաց բանաստեղծութեան», որ պաշտօնական գաղափարախօսութիւնը համարում էր ոճրագործութիւն եւ անառակութիւն:

Նարեկացում տաղերգութիւնը շարականների շարունակութիւն է՝ ըստ ժամանակի, բայց դրանց ժխտումն է՝ ըստ էութեան: Շարականների կաղապարուածութեան դիմաց Նարեկացին դրեց իր անկաշկանդութիւնը, նրանց խորհրդանիշների դէմ՝ իր կենդանի պատկերները, նրանց բնազրկութեան տեղ՝ իր բնապաշտութիւնը, նրանց արարողական առկախութեան փոխարէն՝ իր բանաստեղծական անկախութիւնը: Պաղ ու միապաղաղ էր շարականների լոյսը, իսկ Կոյսը՝ անմիս եւ անմարմին, առաւել խորհրդանիշ, քան էակ: Նարեկացու «դերազանցիկ», «մանրահեղեղ» լոյսը ջերմ է այրելու չափ եւ շօշափելի-գունեղ «բոսորաերփնազարդեալ»՝ նկարելու չափ: Աշխարհը մերժողի համար բնութեան այդպիսի օրհներգութիւնը մինչեւ իսկ տարօրինակ է՝ «հերձուածողութեան» աստիճանի: Եւ այդ կենդանի բնութեան մէջ էլ կենդանի Կոյսը, որ ոչ միայն սոսկական խորհրդանիշ չէ, այլեւ սովորական կին չէ. մի քայլող գեղեցկութիւն է՝ «աչքն ծով ի ծով... բերանն երկթերթի, վարդն ի շրթանց կաթէր... ծոցն լուսաւոր, կարմիր վարդով լցեալ»:

Սա նկարագիրը չէ Բարեկերտի մօր, այլ կարծես «Երգ երգոց»ի հարսն է՝ Սողոմոնի Սուլամիտան:

Եւ Սբ. Կոյսի այսօրինակ նկարագիրը բաւական չէ՞ր արդեօք, որ Գր. Նարեկացուն համարէին հերձուածող...:

×

Միայն իր մի քանի Տաղով Նարեկացին կը դառնար մեր առաջին մեծ բանաստեղծը: Բայց նա կերտեց նաեւ իր «Մատեան»ը, որ մեր բանաստեղծութեան Աղթամարայ վանքն է՝ լոկ այն զանազանութեամբ, որ «Մատեան»ն անկործանելի է ստուգապէս:

Գրքերն էլ ճակատագիր ունեն, որ բնաւ էլ նրանց վերնագիրը չէ: Եւ «Մատեան»ի ճակատագիրը նոյնքան անկրկնելի է, որքան իր էութիւնն ու յօրինուածքը:

Հեղինակն իր գիրքը որակել է ոչ միայն իբրեւ ստեղծաբանութիւն (այսինքն՝ բանաստեղծութիւն), այլեւ երգ, նուագ, մինչեւ իսկ «չափաբերականք» (այսինքն՝ ոտանաւոր), սակայն «Մատեան»ը իբրեւ այդպիսին ընկալուեց համեմատաբար վերջերս միայն: Լինելով մեր հին գրականութեան ամէնից շատ հրատարակուած եւ հայ ժողովրդի մէջ ամենատարածուած գիրքը, իր բազմաթիւ վերնագիր-անուանումների փոխարէն կոչուելով պարզապէս «Նարեկ» բանաստեղծութեան այս արտակարգ եւ անզուգաբախտ հատորը ոչ այնքան ընթերցուել է, որքան համբուրուել, դրուել ոչ այնքան դարակի կամ դրակալի, որքան հիւանդի ճակատի վրայ կամ բարձի տակ, ոչ այնքան հասկացուել, որքան զգացուել, ոչ այնքան դնահատուել, որքան պաշտուել: Եւ զարմանալին այն է, որ Նարեկացին հէնց ինքն է դա կանխագուշակել իր գրքի սկզբում. «Այս մատեանն ընթերցողների սրտերը դարձրու յստակ, բժշկիր նրանց հոգիները եւ յանցանքները սրբիր... Եթէ անձնական ցաւի մի մահացու վտանգ պաշարի որեւէ մէկին՝ թող որ սրանով դանի փրկութիւնը յոյսով ապրելու»...

Նարեկացու կանխագուշակումը կատարուեց: Ու երբ ժողովուրդներն իրենց մեծ բանաստեղծներին անմահացնում են համարեա միատեսակ, ապա հայ ժողովուրդը իր այս մեծին անմահացրել է նոյնքան արտակարգօրէն, որքան արտակարգ էր նոյն ինքն այդ մեծը. դարեր շարունակ նրա գիրքը համարուել է հրաշալիք, եւ դարերն ապացուցեցին, որ իսկապէս էլ հրաշալիք է դա...:

ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՓՐՈՖ. ՍԵԴՐԱԿ ՄԻՆԱՍԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Փետրուար 16էն 22, Փարիզի մէջ տեղի ունեցաւ «Կրօնքներու Համաշխարհային Ընկերութեան» առաջին համագումարը, որուն մասնակցեցաւ նաեւ Փրոֆ. Սեդրակ Մինաս, դասախօս՝ Պոսթընի «Նորթիսթըրն Իւնիվերսիթի»ի:

Համագումարի ընթացքին զանազան երկիրներու պատուիրակներ, բոլորն ալ ականաւոր փրոֆեսէօրներ կամ կրօնական հարցերու մասնագէտներ, խօսեցան եկեղեցիներու, կրօնքներու եւ այլ յարակից հարցերու մասին՝ ներկայացնելով շահեկան տեսակէտներ եւ միտքեր:

Փետրուար 19ին, Շաբաթ կէսօրէ ետք, Փրոֆ. Սեդրակ Մինաս իրաւական եւ կրօնական զոյգ անկիւներով դիտուած շահեկան դասախօսութիւն մը տուաւ հայ եկեղեցւոյ մասին:

Իւնիոն Լիպերալ Իզրաէլիթի սրահին մէջ տեղի ունեցած այս դասախօսութեան ընթացքին, որուն ներկայ էին հարիւրի մօտ պատուիրակներ եւ ունկնդիրներ, հայազգի փրոֆեսէօրը խօսեցաւ նաեւ հայ ժողովուրդի մասին եւ, այս առթիւ, ներկայացուց մեր ազգային պահանջները՝ քաղաքական աշխարհէն:

Փրոֆ. Սեդրակ Մինաս նախ դիտել տուաւ, թէ խաղաղութեան ձգտումը միշտ կը մնայ համաշխարհային բաղձանք մը: Կը նշանակէ, ուրեմն, թէ խաղաղութիւնը իբրեւ իրողութիւն դեռ հեռու է իրագործուած ըլլալէ, իրականութիւն դառնալէ: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ բարոյական երկու տարբեր ըմբռնումներ զոյգ կը քալեն մեր իրականութեան մէջ: Առաջինը՝ կը վերաբերի անհատներուն, մարդոց, երկրորդը՝ ազգերուն: Մարդոց բարոյական կեցուածքը, վարք ու բարքը կամ՝ աւելի ճիշդ՝ վարուելակերպը ուրիշ մարդոց հանդէպ յստակ ճշդուած է աշխարհական եւ եկեղեցական կանոնադիրքերով: Իսկ օրէնքներու պահպանութիւնը եւ գործադրութիւնը վստահուած է դատական ատեաններուն ու կարգ ու կանոնը պահելու համար ստեղծուած յատուկ մարմիններուն:

Բարոյագիտական տասնաբանեան կը ղեկավարէ ու կ՚առաջնորդէ մարդոց առօրեայ կենցաղը: Վերջապէս, այս սկզբունքները ընդունելու եւ գործադրութեան դնելու մարդուն պատրաստակամութիւնն է, որ կարելի կը դարձնէ խաղաղ կենակցութիւնը եւ ներդաշնակ կեանքը մարդոց միջեւ:

Միջազգային յարաբերութիւնները քննելու պարագային է միայն, որ երեւան կ՚ելլէ պատերազմի մը վախը կամ զինեալ բախումի մը իրողութիւնը: Արդարեւ, այս պարագային, մենք կը տեսնենք թէ հոն՝ այսինքն միջազգային յարաբերութիւններու մարզին մէջ դրեթէ բոլորովին կը պակսի բարոյական այն ըմբռնումը, որ կը պահանջուի մարդոցմէ, թէեւ, ազգերը կը փորձեն բարոյական տարազներու տակ պարտկել իրենց արարքները: Պարտկումի այս ճիգը փաստ մըն է, թէ բոլոր ժողովուրդներուն մօտ գոյութիւն ունին բարոյական արժէքներ, որոնց բռնաբարումը կ՚անհանգստացնէ մարդկութիւնը: Թէեւ ի զօրու կը մնայ այն սկզբունքը, թէ մարդը Օրէնքին եւ Աստուծոյ ենթակայ է, այսուհանդերձ, այս սկզբունքը փաստօրէն անգոյ կը դառնայ ազգերու պարագային:

Պատմութիւնը մեծ վկան է հաստատելու համար այս ճշմարտութիւնը:

Միջազգային լարուած մթնոլորտին վերջ կը դրուի անմիջապէս, երբ ամէն ազգ ընդունի եւ պաշտպանէ այն սկզբունքը թէ՝ ամէն ազգ իրաւունք ունի ազատ ապրելու, արդարութիւն ստանալու, ինպէս նաեւ պահպանելու իր ինքնութիւնը եւ տէր դառնալու իր ճակատագրին:

Ամէն ազգ կը փորձէ կիրարկել իր շահերուն համապատասխան քաղաքականութիւն մը: Ոչ ոք իրաւունք ունի դատապարտելու այս պարագան: Ի վերջոյ ամէն պետութիւն կը ձգտի իր ժողովուրդին ապահովել հանգստաւէտ կեանք մը: Այսուհանդերձ, իր շահերուն հետեւելու սկզբունքի մը վաւերացումը արդեօ՞ք կը նշանակէ թէ ազգերը իրենց ազգային շահերուն ծառայած կ՚ըլլան երբ կ՚անտեսեն կամ կ՚ոտնահարեն ուրիշ ազգերու տարրական իրաւունքները: Կրկնենք անգամ մը եւս. ամէն ազգ իրաւունք ունի գործադրելու իր վեհապետական իրաւունքները, սակայն, նոյն այն իրաւունքներուն սկզբունքը կը պարտադրէ, որ յարգուին նաեւ միւս ազգերուն իրաւունքները:

«Անբռնաբարելի իրաւունքներ» կան, որոնք պէտք է յարգուին ամենուրեք, բոլոր ժողովուրդներու կողմէ եւ բոլորին համար:

Որովհետեւ աշխարհի խաղաղութիւնը բառին ճշգրիտ իմաստով իրականութիւն կը դառնայ միայն այն տեն, երբ այս աշխարհի վրայ գոյութիւն չունենար անիրաւուած եւ կաշկանդուած ժողովուրդ:

Շարունակելով իր խօսքը, ընկ. Սեդրակ Մինաս սեղմ այլ յատկանշական գիծերով ներկայացուց հայ ժողովուրդին դիմագիծը, Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ժողովրդավար ոգին եւ աւելցուց.— «Աշխարհի առաջին քրիստոնեայ ազգը՝ Հայաստան 1600 տարիներէ ի վեր ապառաժի մը պէս հաստատակամ մնաց իր հաւատքին եւ ցեղային խառնուածքին հիմնական գիծին, այն է՝ թէ արդարութիւնը պիտի յաղթանակէ եւ բարոյական սկզբունքները իրողութիւն պիտի դառնան մեր մոլորակին վրայ:

Խօսքը ուղղելով ներկաներուն ընդհանրապէս եւ կրօնքներու ներկայացուցիչներուն յատկապէս, ընկ. Սեդրակ Մինաս յայտարարեց, թէ ցարդ կրօնական բարոյագիտութիւնը բացառաբար գործադրութեան դրուեցաւ մարդոց վրայ: Այժմ ժողովուրդները կը սպասեն ու կ՚ակնկալեն, որ աշխարհի բոլոր կրօնքները դուրս գալով թեմական գործունէութեան իրենց շրջագիծէն, նետուին միջազգային ասպարէզ, որպէսզի բարոյական այդ մեծ ու պատկառելի ուժով կարելի ըլլայ սանձել միջազգային շուկային վրայ գործող «լումայափոխներուն» դժխեմ գործառնութիւնները:

Փրոֆ. Սեդրակ Մինաս յստակ ու մեկին ներկայացուց հայ ժողովուրդին քաղաքական պահանջը՝ ամբողջական եւ անկախ հանրապետութեան մը ստեղծում:

Դասախօսութեան յաջորդեցին հարցումներ, որոնց մեծ ձեռնհասութեամբ պատասխանեց դասախօսը:

Հայ Դատը ճանչցնելու կոչուած գնահատելի աշխատանք մըն էր եղածը:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԻՏԱԿԱՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ելեկտրամագնիսական ճառագայթումին ազդանշաններուն օգնութեամբ, գիտնականները մտադիր են լրջօրէն զբաղիլ արտերկրային քաղաքակրթութիւններու հետ կապեր ստեղծելու ուսումնասիրութեամբ:

Այս չափազանց հետաքրքրական հարցին նուիրուած է «Արտերկրային քաղաքակրթութիւններ» անունը կրող հատորը, որ լոյս տեսաւ Հայաստանի Գիտութիւնների ակադեմիայի հրատարակչական մարմնին կողմէ: Հատորը կը ներկայացնէ այս նիւթին շուրջ տեղի ունեցած խորհրդաժողովի մը արդիւնքները:

Ռատիօաստղագիտութիւնը ձեռք ձգած է հարուստ փորձառութիւն մինչեւ անդամ միլիառաւոր լուսնային տարիներուն հասնող տարածութիւններու վրայ գտնուող տիեզերական աղբիւրները յայտնաբերելու եւ քննելու ուղղութեամբ:

Ժամանակակից աստղագիտական գործիքներուն մատչելի է 10 միլիառ լուսնային տարի շառաւիղ ունեցող տարածութեան դօտի մը, որուն մէջ գտնուող աստղերու քանակը արտայայտելու համար անհրաժեշտ է թիւ մը՝ բաղկացած մէկ միաւորէ եւ 20 զէրոյէ: Իսկ գիտնականները ունին տուեալներ, որոնք կը վկայեն, թէ այս հսկայ տարածութեան մէջ նիւթը գոյութիւն ունի այն ձեւերուն մէջ, որոնք գոյութիւն ունին երկրին վրայ. արդարեւ գրեթէ նոյնն է անոնց քիմիական բաղադրութիւնը:

Այս ձեւով, արդի գիտութիւնը կարելիութիւնը ունի առաջին քայլերը առնելու՝ արտերկրային քաղաքակրթութիւններու հետ կապ հաստատելու ուղղութեամբ:

Որո՞նք են այդ առաջին քայլերը: Ակադ. Վ. Համբարձումեանի կարծիքով այս հարցի ուսումնասիրութիւնը պէտք է ընթանայ երեք ուղղութեամբ, առաջինը՝ անոնց գոյութեան խնդիրն է, երկրորդը՝ զանոնք յայտնաբերելու, անոնց հետ կապ ստեղծելու հարցն է: Երրորդ խնդիրը լեզուի եւ անոնց հաղորդուած լուրերուն բովանդակութիւնն է:

Վ. Համբարձութեան դիտել տալէ ետք, թէ զարգացած քաղաքակրթութիւն մը գոյութիւն ունի մեր մոլորակային համակարգութեան մէջ, կ՚աւելցնէ, որ մեր սովորական պատկերացումով քաղաքակրթ կը նկատուի այն հասարակութիւնը, որուն անդամները այսպէս թէ ա՛նպէս իրարու կը նմանին եւ որոնցմէ իւրաքանչիւրը ի վիճակի է ընդունիլ, ամբարել, վերամշակել եւ հաղորդել տեղեկութիւններ:

Ամէնէն հիմնական եւ դժուար հարցերէն մէկն ալ այն է, թէ զարգացման ինչ մակարդակի վրայ կը գտնուի քաղաքակրթութիւնը, որմէ մենք յոյս ունինք լուրեր ստանալ: Այս խնդրին լուծումէն կախում ունին նաեւ ուրիշ շարք մը հարցերու պարզաբանումը:

Այս խնդիրներուն շարքին կարելի է թուել նաեւ մեծ թիւով եւ նոյնքան կարեւոր հարցեր, որոնք պէտք է լուծուին, որպէսզի կարելի ըլլայ յարաբերութիւն հաստատել արտերկրային քաղաքակրթութիւններու հետ: Դեռ շատ ժամանակ պէտք է կարենալ ըսելու համար, թէ ահա՝ այն մոլորակը, որուն վրայ իսկապէս բանական կեանք գոյութիւն ունի:

Այսուհանդերձ պէտք չէ մոռնալ, որ ասկէ 30-40 տարի առաջ ո՞վ կրնար հաւատալ, թէ կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ մարդկային հանճարը պիտի կարենար յաղթահարել երկրադունդին ձգողական ուժը եւ պիտի սլանար դէպի տիեզերք:

Ցամենայն դէպս, հայ գիտնականները ներկայիս պատուաբեր տեղ մը կը գրաւեն գիտութեան այս նոր մարզին մէջ:

Լ. Խ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ մեծ շուքով ոգեկոչուած է Վարդանանց տօնը: Բոլոր հայ վաճառականներն ու գործատէրերը փակած են իրենց հաստատութիւնները: Անթիլիասի Ս. Գր. Լուսաւորիչ մայր տաճարին մէջ պատարագած է Գարեգին եպիսկ. Պատարագներ մատուցուած են նաեւ Պէյրութի հայաշատ արուարձաններուն մէջ: Հանդիսութիւն մը տեղի ունեցած է Հաղմիէի Մխիթարեան երկրորդական վարժարանին մէջ: Եկեղեցիին մէջ պատարագած է Կաթողիկոս - Պատրիարք՝ Իգնատիոս ԺԶ: Յաւարտ պատարագի, հանդիսութեան ընթացքին խօսած են Հ. Վարդան Վ. Աշդարեան եւ Պ. Վաղդէն Այդունի: Կէսօրէ ետք, Պէյրութի պետական երաժշտանոցի սրահին մէջ, տօնակարութեան ընթացքին բանախօսած է ընկեր Հրաչ Տասնապետեան:

ՊՈԼՍՈՅ Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ եւ դպրեվանքին մէջ յիշատակուած է Վարդանանցը, նախագահութեամբ Շընորհք Պատրիարքի, որ քանի մը օր առաջ Պոլիս վերադարձած էր:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Ֆենիսիա պանդոկի Արուեստից սրահին մէջ, ցուցադրուած են Լիւսի Կէօչէրեանի գործերը: Բացումին ներկայ եղած է Կրթական նախարարը: Լիւսի Կէօչէրեան առաջին անդամն է որ իր գործերը կը ցուցադրէր եւ արդէն մեծ գնահատանքի արժանացած է:

ԿԱՐՍԻ ՄԷՋ 30·000 ՏԱՐՈՒԱՆ ՆԿԱՐՆԵՐ ԳՏՆՈՒԵՑԱՆ

—*—

Քարայրի շրջանի մարդոց կողմէ ժայռերուն վրայ փորագրուած նկարները պատմական մեծ արժէք ունին

—*—

ԱՆԳԱՐԱ.— Լեզուի եւ աշխարհագրութեան Ֆաքիւլթէին նախապատմական ամպիոնին դասախօս Փրոֆ. Քըլըչ Քէօքթէն Կարսի մերձակայքը գիւղի մը մէջ զէրոյէ վար տասներկու աստիճան ցուրտին, բուռն ձիւնամրրիկի մը ներքեւ հետազօտութիւններ ընելով, քարայրի շրջանի մարդոց կողմէ երեսուն հազար տարի առաջ ժայռերու վրայ փորագրուած շատ արժէքաւոր նկարներ գտած է:

Փրոֆ. Քէօքթէն հակառակ սառուցեալ ցուրտին, գիտութեան սիրոյն ժայռերու վրայ մագլցած է եւ նուրբ արուեստ մը արտացոլացնող կնոջ, այրերու, եղջերուներու եւ էշերու լուսանկարները քաշած շեշտելով որ մեծ է այս նկարներուն արժէքը մեր արուեստի պատմութեան տեսակէտով:

Փրոֆ. Քէօքթէն որ ցարդ հաղարաւոր տարուան հնութիւն ունեցող անսդիւտ գործեր շահեցուցած է մարդկութեան, մարդուն շունչը կտրող ցուրտին հետեւանքով ստիպուած է կիսատ թողուլ հետազօտութիւնները ու քաշած առաջին լուսանկարներով Անդարա վերադարձած: Ամրան վերստին Կարսի ճամբաները պիտի իյնայ ու այս անդամ նոյն գործերուն դունաւոր լուսանկարները պիտի քաշէ:

Փրոֆ. Քէօքթէն այս հետազօտութեան ձեռնարկեց երբ դասերուն վրայ աշխատած ատեն Կարսի զբօսաշրջիկային ընկերակցութեան Անդարայի մասնաճիւղի նախագահ պատմութեան ուսուցիչ Ֆահրէտտին Քըրզըօղլուէ ստացաւ 21 Դեկտ. 1965 թուակիր նամակ մը ուր կ՚ըսէր թէ Կարսի մերձակայքը գիւղի մը ժայռերուն վրայ կարգ մը ինքնատիպ նկարներ գտնուած են:

ՉԱՄԸՇԼԸ ԳԻՒՂԻՆ ՄԷՋ

Փրոֆ. Քէօքթէն եւ ուսանողը Կարս ոտք կոխելուն պէս գտան ժայռի վրայ փորագրուած նկարները առաջին անդամ տեսած ուսուցիչ Մուսթաֆա Թուրանը եւ ճամբայ ելան: Քաղըզման դաւառակին Քէօքթէն աւանին սահմաններուն մէջ Ալատաղի հիւսիս արեւելեան փէշերուն վրայ գտնուող փոքր Չամըշլը գիւղին մէջ ապրողները մինչեւ այն օրը չեն իսկ անդրադարձած իրենց քթին տակ պատռկող պատմական հարստութիւններուն: Փրոֆ. Քէօքթէնի եւ ուսանողին հրճուանքը մեծ եղած է երբ Քաղըլքայա յորջորջուող ժայռերուն վրայ տեսած են փորագրուած նկարները: Եօթը մեթր տասը սանթիմ երկարութեամբ, երկու մեթր ութսուն սանթիմ լայնութեամբ, մէկ մեթր քսան սանթիմ խորութեամբ հսկայ ժայռի մը վրայ կնոջ մը մոթիֆէն, տասներկու մարդոցմէ, քսանըվեց վայրի այծէ, 46 մատակ եւ արու եղջերուէ, մէկ իշու նըկարէ բաղկացեալ արուեստի գործերը քանդակուած են քարայրի մարդոց կողմէ:

ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Մ. Նահանգներու մէջ ներկայիս տեղի կ՚ունենայ տարօրինակ դատավարութիւն մը: Ամերիկեան ընկերութիւն մը կ՚ամբաստանէ իր պատասխանատու պաշտօն ունեցող անձնակազմին անդամներէն մէկը՝ Տոքթ. Սիտնի Ֆոքս, որ 1958էն մինչեւ այսօր իտալացի կոմսի մը յանձնած է բազմաթիւ գաղտնիքներ՝ 50·000 տոլարի փոխարէն: Ընկերութեան հաշուով, Ֆոքս հինգ միլիոն տոլար արժողութեամբ փաստաթուղթեր եւ գաղտնիքներ տուած է Իտալացիներուն: Ըստ ամերիկեան ընկերութեան փոխ-նախագահին յայտարարութեան, իտալական ձեռնարկութիւնը, որուն ի նպաստ լրտեսած է Ֆոքս, շնորհիւ գողցուած գաղտնիքներուն, միայն մէկ տարուան ընթացքին աւելի քան 25·000·000 տոլարի շահ ունեցած է:

Ֆոքսի ճարտարարուեստական լրտեսութիւնը եզակի երեւոյթ մը չէ ո՛չ Ամերիկայի, ո՛չ ալ Եւրոպայի մէջ: Բազմաթիւ մեծ ընկերութիւններ, նոյնիսկ լրտեսութեան «մասնագէտներ» ունին: Այս «մասնագէտները» երբեմն պարտականութիւն կը ստանան մրցակից ընկերութեան մէջ պաշտօն ստանձնել, աշխատիլ ուսումնասիրութիւններու եւ դիւտերու վրայ եւ երբ այդ արդիւնքները ձեռք ձգուին, գողնալ զանոնք: Նման «մասնագէտներ» պատրաստելու համար կ՚ըսուի թէ Ճափոնի եւ Զուիցերիոյ մէջ կարգ մը ձեռնարկութիւններ, մինչեւ իսկ յատուկ դպրոցներ ունին:

Եթէ գաղտնիքները լրտեսելու համար, ընկերութիւններ ջանք եւ նիւթական զոհողութիւններ չեն խնայեր, նոյնը կարելի է ըսել նաեւ պաշտպանողական միջոցներու մասին: Մեծ ընկերութիւնները գաղտնի հսկիչներ կը վարձեն հսկելու իրենց համար աշխատող գիտնականներուն եւ մասնագէտներուն վրայ: Ըստ անգլիական մամուլին, Մ. Նահանգներու մէջ միայն հակալրտեսական միջոցառումներու համար ընկերութիւնները տարեկան 230·000·000 տոլար կը ծախսեն:

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԲԱԳԻՆ», ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի, թիւ 2 (Ե. տարի) Փետրուար 1966, Պէյրութ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (62)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

— Դուն ալ հոն պիտի ըլլա՞ս, հարցուց Իպրահիմ:

— Այո՛, պատասխանեց կապայակիր Արաբը:

Եւ հեռացաւ. իսկ Իպրահիմ ճեղքէն ներս քաշուեցաւ:

Մաւրիտանական փոքրիկ տնակին բնակիչները արթննալնուն պէս, Իպրահիմ Զարտաքի ներկայացաւ: Երկու մարդիկը իրարու հետ քանի մը խօսք փոխանակելէ յետոյ, Զարտաք բժիշկը իր քովը կանչել տուաւ:

Այս երեք մարդիկը իրարու հետ երկար տեսակցութիւն մը ունեցան: Յետոյ, Իպրահիմ սենեակէն դուրս ելլելով գնաց Մօպրէն դտաւ եւ ըսաւ անոր որ իր երկու բարեկամները իրեն կը սպասէին:

— Ի՞նչ որոշեցիր, Մօրիս, իրողութիւնը Փիէրի իմաց պիտի տա՞նք, հարցուց Զարտաք խօսքը Մօրիսի ուղղելով երբ առանձին մնացին:

— Այո՛, եթէ ամէն բան գիտնայ, աւելի լաւ կ՚ըլլայ... չենք գիտեր թէ յառաջիկային ինչ փորձանք կրնայ գալ գլուխնուս...:

Այս միջոցին Մօպրէ ներս մտաւ:

— Ընկեր ջան, լուրջ խնդիրի մը շուրջ քեզի հետ քիչ մը պիտի խօսինք, խօսք առաւ Լեւոն:

— Դեռ նոր քունէս ելայ... ատեն տըւէք որ սուրճս խմեմ եւ աչքերս բացուին:

— Հիմա երբոր ըսելիքներս լսես, աչքերդ մէկէն ի մէկ կը բացուին, հոգ մի ըներ:

— Նոր լո՞ւր մը ունիք:

— Այո՛, եւ լուրերուն ալ ամէնէն հետաքրքրականը:

— Ի՛նչ կ՚ըսես: Ըսէ՛ նայինք, ի՞նչ է:

— Նախ լաւ մը պատրաստուէ, բարեկամս, որովհետեւ արժանապատուութեանդ կուրծքին խորունկ վէրք մը պիտի բանանք, մէջ բերաւ Մօրիս մելամաղձոտ ժպիտով մը:

Մօպրէ իր բարեկամներուն երեսը նայեցաւ:

— Տիկին մարքիզուհիին հետ գործերը ի՞նչ ջուրի վրայ են, հարցուց Լեւոն:

— Փառաւորապէս կը յառաջանան, գանգատելու որեւէ պատճառ չունիմ, պատասխանեց Մօպրէ:

— Իրա՞ւ զայն կը սիրես, հարցուց Լեւոն:

— Ատանկ բանի մասին բնաւ մի՛ խօսիր... գիտես արդէն որ ձանձրացող մարդը իրեն համար ժամանցի զուարճութիւն մը կը փնտռէ:

— Գոնէ ան քեզ կը սիրէ՞:

— Ատանկ բաներ մը կ՚ըսէ, բայց ականջ կախողը ո՞վ է որ, պատասխանեց Մօպրէ անտարբերութեամբ: Սիրեր է, չէ սիրեր, ատիկա զիս չի հետաքրքրեր, կը բաւէ որ մինչեւ լոյս իր քովն եմ...: Բայց դուք սա ըսէք ինծի որ քահանայութեա՞ն սկսաք... զիս խոստովանցնելու համա՞ր էր որ քունէս արթնցնելով հոս կանչել տուիք...:

— Փիէր, բարեկամս, այդ կինը մեծ փորձանք մը պիտի բանայ քու գլխուդ, գիտե՞ս, յարեց Լեւոն լուրջ եղանակով մը:

— Պարապ խօսք... այդ տկար արարածը ինծի ի՞նչ կրնայ ընել որ...:

— Վտանգը անկէ՛ է որ պիտի գայ... տկար արարածէն... մէջ բերաւ Մօրիս:

— Ձգէ՛ Աստուածդ սիրես...: Կրակը ջուրով կը մարի եւ ոչ թէ բամպակով:

— Բայց լուր ունի՞ս որ այդ կինը Բավլօ Հիւէրթասի սիրուհին է, միջամտեց Լեւոն ցուրտ անտարբերութեամբ մը:

— Մենամարտին մէջ սպաննած մարդուդ սիրած կինը, աւելցուց Մօրիս:

— Իրա՞ւ, իրա՞ւ կ՚ըսէք, գոչեց Մօպրէ մէկէն ի մէկ տեղէն վեր ցատկելով: Ատիկա ո՞ւրկէ իմացաք:

— Առջի մէկ օրէն գիտէի արդէն, պատասխանեց Պոլսեցին կատարեալ պաղարիւնութեամբ:

— Այսինքն ո՞ր օրը:

— Այն օրը որ սրճարանին մէջ զայն ինծի ցոյց տուիր, անոր ինչ ապրանք ըլլալը հասկցայ: Եւ ատոր համար օձիքդ թող տուի որ կասկածներս հաստատեմ... Հիմա այլեւս վստահ եմ...:

— Եթէ ըսածդ իրաւ է, մարդարէ ըլլալիք մարդ ես եղեր, Լեւոն: Է՛, շարունակէ տեսնենք, վե՞րջը:

— Վե՞րջը: Վերջը սա է որ ինչ ըրաւ չըրաւ, վերջապէս յաջողեցաւ քեզ ծուղակը ձգել: Միամիտ արարած, ան քեզմէ հազար անդամ աւելի խորամանկ է եղեր:

— Լեւո՛ն, Լեւո՛ն, իրաւ արժանապատուութիւնս վիրաւորել սկսար, գիտել տուաւ Մօպրէ յանդիմանական մտերմիկ շեշտով մը:

— Կնամոլ արարած, ձգէ՛ որ դասդ տամ եւ ետքը դարձեալ դուն քու ուղածդ ըրէ:

— Աղէ՛կ, աղէ՛կ, բացատրէ տեսնեմ, այդ կինը ինծի ի՞նչ կրնայ ընել, ի՞նչ վնաս կրնայ հասցնել...:

— Ան իր ընելիքը ըրաւ, բարեկամս, քեզ ծուղակը ձգեց...:

ՓԻԷՐ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 11ին հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Ալ-Ֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ

ՏԻԿ. Վ. ԲՈՒԼՃԵԱՆԻ
(Ծնեալ Սաթենիկ Էսմէրեան)

յիշատակին:

Կը նախագահէ եւ կը քարոզէ Պարգեւ քհնյ. Մերճանեան:

Ի գիտութիւն հանգուցեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերներ Ներսէս եւ Վարդգէս Տակառեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց հօր եւ ազգականին ՕՀԱՆ ՏԱԿԱՌԵԱՆԻ *մահուան առթիւ:*

×

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերներ Արթօ եւ Ալեքսան Գույումճեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց հօր ԱՒԵՏԻՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԻ *մահուան առթիւ:*

×

Կապ. Խաչի Պանեէօ-Քաշանի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տակառեան եւ Ֆէրէնկիւլեան ընտանիքներուն իրենց հօր ՕՀԱՆ ՏԱԿԱՌԵԱՆԻ *մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղիկի 50 Ֆ. կը նուիրէ օգափոխութեան կայանին:*

Նոյն տխուր առթիւ, շնորհակալութեամբ ստացած է 30 Ֆր. Տէր եւ Տիկին Քարաօղլանեանէ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Սէն-Ժերոմի Թաղական Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է ողբացեալ Շաքէ Պռուչեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղիկի հետեւեալ նուէրները.—

Մինասեան ընտանիք, Միսաքեան ընտանիք, Մաքինաճեան ընտանիք, Պ. Օհանեան, Թորոսեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Շելէքեան, Օ. Գապաքեան, 20ական Ֆր. եկեղեցւոյ, Օ. Վարպետեան, Տիկին Թուրիքեան, Յ. Մինասեան, Յ. Մանաքճիեան, Գ. Գրիգորեան, Ս. Սամուրեան, Շ. Համբարձումեան, Ա. Սանտալեան, Յ. Պիպէրեան, Տիկին Աղնաւուրեան, Կ. Կտաւճեան, Ճ. Գասպարեան 10ական Ֆր. եկեղեցւոյ, Ա. Մանկասարեան, Կ. Եսայեան 5ական Ֆ. եկեղեցւոյ: Մինասեան ընտանիք 20, Ս. Կիրակոսեան 30, իսկ Օ. Շերպէթեան, Ս. Տութլուեան, Բ. Խաչատուրեան 10ական Ֆր. թաղիս դպրոցին: Միսաքեան ընտանիք, Մագինէճեան ընտանիք 20ական Ֆր., Տիկին Թուրիքեան, Պ. Պօղոսեան, Տիկին Աճէմեան 10ական Ֆր. թաղիս աղքատներուն:

Թաղական Խորհուրդը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ննջեցեալի պարագաներուն:

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի առաւօտ կը պատարագէ Տարօն վրդ.:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի թատերական ներկայացումը՝
ՄԱՐՏ 20ԻՆ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Բաֆֆի խումբի դիւանը ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը ութին, ընկեր Ժիրայր Մուրատեանի բնակարանը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20,30ին սովորական հաւաքատեղին:

Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի եւ Շաւարշ Միսաքեան խուրի ընկերական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Ահարոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՄԱՐՏ 13ԻՆ

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

Փառատօնին կը մասնակցին Լեհաստան, Իսրայէլ, Հայաստան, Հնդկաստան, Հունգարիա, Ճափոն, Յունաստան, Ուկրայնիա, Պրազիլիա, Սպանիա, Վիէթնամ, Ֆրանսա:

Նոր խումբերով եւ մեծ արուեստագէտներով որոնց մանրամասնութիւնները յետագային:

Տոմսերուն համար դիմել Սորպոնի դռնապաններուն, խճողումի տեղի չտալու համար:

Գիներն են.— 6, 5, 4, 3 ֆրանք:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Վիէնի Հայ Ազգային Միութեան կողմէ, մասնակցութեամբ հայ կազմակերպութիւններու, այս կիրակի ժամը 3ին «Սէրքլը Կաթոլիկ» սրահին մէջ:

Հրաւիրուած է Լիոնի հոգեւոր հովիւ Դաւիթ Ծ. Վարդապետ Սահակեան:

Հոգեհանգիստի պատարագը պիտի մատուցանէ Հայր Սուրբը կիրակի առաւօտեան ժամը 9,30ին Սէն-Ժօզէֆի մէջ, Փլաս տէ Քափիւսէն:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հայոց Եկեղց. Երիտասարդաց Միութեան կողմէ կը ներկայացուի «Ուշ լինի, նուշ լինի», Պուլ. Օտտօ, Պառ Էնթէռնասիոնալի մէջ 203, Շըմէն տը լա Մատրակ, շաբաթ 26 Փետր. ժամը 8,30ին:

Կարտանի մէջ, այս կիրակի ժամը 15ին Գեղունի սրահը:

Յաջորդաբար պիտի ներկայացուի Պօմոն, Սէն-Ժեռոմ, Սէն-Լու եւ քաղաք:

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ԿԻՐԱԿԻ, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 27
ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր
ՄՈՏԵՌՆ ՓԱԼԱՍ ՕԹԷԼ
8 bis, Place de la République
PARIS (11e)

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի:

Կիրակի, (Փետր. 27) ժամը 17ին Սալ Ֆրանքօ - Սիւիս, 10 Աիւ տէ Մեսաժըրի, (Մեթրօ Փուասոնիէռ):

Կը նախագահէ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ
Կը խօսի Ընկերներ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ եւ Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, Կիրակի (Մարտ 6) ժամը 15էն սկսեալ ուշ գիշեր, Ազգային Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ:

Կընախագահէ ընկ. Տ. ԶԷԳԻԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. Յ. ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, ճոխ պիւֆէ, խնջոյք: ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Մարտ 13ին, Կիրակի կէսօրէ ետք Օհան Ջանեան ակումբը:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՇԱԲԱԹ (Մարտ 5) ԺԱՄԸ 22ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԱՌԱՒՕՏ, *ՍՓԼԱՆՏԻՏ* ՊԱՆԴՈԿԻ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Կը նախագահէ Ս. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

Կը մասնակցի

ՌՈՋԻ ԱՐՄԷՆ

որուն կ'ընկերակցի HENRI POULAT ET SON ENSEMBLE
JO VALLON, RAOUL POL avec leur Group-Personality

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ « ԴՐՕ » խումբին կողմէ
Շաբաթ (5 Մարտ) երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Պռոնի օդակայանի շքեղ սրահներուն մէջ:

Կը նուագէ
ROGER GREVAT ET SON ENSEMBLE
(Զայն-պատկերասփիւռի ծանօթ նուագախումբը)

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի՝ Լիոնի Լեհական Ֆոլքլորին «Սլասք» խումբը, լեհական ազգային պարերով ու անակնկալներով:

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով:

Ամբողջ հասոյթը կը յատկացուի Տեսինի Հ. Յ. Դ. Տան նորոգութեան Աճապարեցէք այժմէն ապահովել ձեր տոմսերը:

Դիմել Նոր Սերնդականներու:

ՕԴԱՅԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԱՆԴՈԿ ԱՄԷՆԸ Ա. ԿԱՐԳ ԵՐԵՔ ՇԱԲԱԹ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՄԷՋ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ՝ ՓԱՐԻԶ-ԵՐԵՒԱՆ ՈՒՂԻՂ ԳԾՈՎ

Նոյն օդանաւով 8 ժամէն (Մոսկուա կարճ դադար միայն) երթ ու դարձ նոյն ձևով
Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ

Պատասխանատու Պ. ԼԵՒՈՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ — ամերիկեան ԼԼՕՅՏ ընկերութեան
(Licence 61) AMERICAN LLOYD

կը ստանձնէ թեքնիք կազմակերպութեան պատասխանատուութիւնը:

Շնորհիւ անցեալ տարիներու իր փորձառութեան Հ. Մ. Ը. Մ. ձեզի կ'ապահովէ հանգստաւէտ ճամբորդութիւն եւ հաճելի բնակութիւն: Կարելի է նաեւ ձեզի ապահովել հետեւեալ քաղաքներու այցելութեան *վիզա*.— Եալթա, Օտեսա, Սոչի, Սոխում, Թիֆլիզ եւ Հայաստանի քաղաքները — ԼԵՆԻՆԱԿԱՆ, ԿԻՐՈՎԱԿԱՆ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԵԱՆ, եւայլն

ՄԵԿՆՈՒՄ 3 ՕԳՈՍՏՈՍ 1966

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, միայն մեր խումբն է որ մենաշնորհն ունի ձեզ ապահովելու այս ճամբորդութեան ճաշն ու պանդոկը.

Ա. կարգ «ԱՐՄԵՆԻԱ» ՕԹԷԼԻ ՄԷՋ ՈՐ Ա. ԿԱՐԳԻ ՊԱՆԴՈԿ ԴԱՍՈՒԵՑԱԻ
Միակ գին 2850 ֆրանք

Առաջին անգամ ըլլալով եւ մասնաւոր արտօնութեամբ կը կազմակերպուի նաեւ անձնական կառքերու կարաւան մը: Փարիզ,-Երեւան-Փարիզ անձնական կառքով

30 *օր տեւողութեամբ: ՄԵԿՆՈՒՄ ՅՈՒԼԻՍ* 24
Օթէլ Սեւան, Թուռիսթական պանդոկ

Կարաւանին կը մասնակցին կառքի մասնագէտ մեքանիսիէններ՝ մեքենաներու խանգարման պարագային անմիջապէս միջամտելու համար: Միակ գին 1850 Ֆրք.:

Արձանագրութեան, անցագիրներու պատրաստութեան եւ այլ տեղեկութիւններու համար դիմել ճամբորդութեան պատասխանատուներուն

M. ANDONIAN LEON, 17, Ave. des Acacias, CLAMART (Seine), Tél. 642-58-39
Մարսէյլի շրջանի համար
M. Z. ALEXANIAN, 18, Rue d'Aix, MARSEILLE — Téléphone : 20-63-43

35-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի, Մարտ 6, կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին:

SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides

Փարիզի շրջանի, խմբապետները, սկաուտները եւ գայլիկները պիտի ներկայացընեն մեծ խնամքով պատրաստուած՝

Հայկական պարեր, սկաուտական ներկայացումներ, մարզանք, արտասանութիւններ հայերէն, տեսարաններ սկաուտական կեանքէ:

Առաջին անգամ ըլլալով, Հայ Արիներու երգչախումբը պիտի երգէ, հայկ. երգեր «Աշխարհիս շրջանը հայկական նուագախումբով»

Պատրաստուած Հայ Արիներուն նուագախումբին կողմէ
Հայերէն զաւեշտ մը, երէցներուն եւ սկաուտներուն կողմէ
Գունաւոր ֆիլմ մը սկաուտական կեանքէ:

Պիւֆէ *Մուտք 10 եւ 5 Ֆրանք*

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆ.	Հատը	0,30 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ
26
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
SAMEDI
26 FÉVRIER
1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

42ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10546 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 42e ANNÉE — N° 10.546

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՉ ԹԷ ԵՂԲԱՅՐԱՍՊԱՆ ԿՌԻՒ ԱՅԼ ԱԶԱՏԱՄԱՐՏ

«Փետրուար 18»ը եղբայրասպան կռիւ չէր, ինչպէս կը սիրեն որակել զայն Հայաստանի բոլշեւիկները եւ արտասահմանի ստրկամիտ մունետիկները, այլ՝ իսկական ազատամարտ էր, օտար բռնակալ լուծի դէմ համաժողովրդական ընդվզում, խոնարհ դիւղացիներու եւ ազատատենչ քաղաքացիներու տարերային պոռթկում:

Ցառատունեւհինգ տարի առաջ, 1921 փետրուար 18ին, Թուրքեւռուս միացեալ ուժերու կողմէ Հայաստանի անկախութեան կործանումէն երկուքուկէս ամիս վերջ, հայ ժողովուրդը ինքնաբուխ կերպով ծառացաւ թնդանօթներով եւ սուիններով իրեն պարտադրուած օտար, խորթ եւ անմարսելի վարչաձեւին դէմ եւ երկրի սահմաններէն դուրս քշեց եկուոր ռուս բոլշեւիկ պինուորներն ու անոնց հետ նաեւ հայանուն համայնավար գործակալները:

Պատ՛ւ հայ ժողովուրդին, Հայաստան առաջինն եղաւ, որ, հակառակ իր տկար վիճակին եւ նիհար ուժերուն, փորձեց ձերբազատուիլ կարմիր լուծէն, որուն տակ պիտի իյնային հարիւր միլիոնաւոր մարդիկ համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն վերջ:

Տասը տարի առաջ, 1956 Հոկտեմբերին, — մեզմէ 35 տարի վերջ, — համայնավարական բռնապետութեան դէմ ապստամբութեան դրօշ բարձրացուց Թուապէս մեզմէ չատ գերազանց հունդար ազատատենչ ժողովուրդը:

Սակայն ինչպէս Հայաստանի, այնպէս ալ Հունդարիոյ ազատագրական չարժումը արեան մէջ խեղդուեցաւ՝ կարմիր բանակի թնդանօթներու եւ հրասայլերու աւերիչ կրակով:

Եսասէր ու նիւթապաշտ արեւմուտքը, «ազատ» յորջորջուած «աշխարհ»ը խուլ ականջ ձեւացուց Հայաստանի ու Հունդարիոյ օդնութեան օրհասական կոչերուն ու թոյլ տուաւ, որ իր անտարբեր աչքերուն առջեւ խաչուի արդարութիւնը, կապտուին մարդկային տարրական իրաւունքներն ու ազատութիւնները:

1918 Մայիսին նոր ոսկեդար մըն էր բացուած Հայութեան առջեւ, զարթօնքի, վերածնունդի նոր շրջան մը՝ ազատ եւ անկախ Հայաստանի ստեղծումով:

Ոչինչէն, քառսէն կեանք կ'առնէր սեփական, հայրենի երկիր մը: Մեծ Եղեռնէն հրաշքով ճողոպրած արեւմտահայ գաղթականներ ու տեղացիներ նուիրուած էին կառավարութեան հետ միասին դարմանելու ահաւոր պատերազմի մը բացած խոր վէրքերը, խնամելու այրիներն ու որբերը, բառնալու համաճարակ հիւանդութիւնները, մեզմելու սովն ու համատարած թշուառութիւնը, վերաչինելու փլատակները, պատսպարելու բունաղուրկ ընտանիքները:

Իսկ երկրէն դուրս, Հայաստանի դիւանագիտական ներկայացուցիչները միջազգային իրաւական դերը կ'ապահովէին նորաստեղծ պետութեան:

Կարմիր բանակի անխիղճ պինուորները առաջին օրէն իսկ սկսան կողոպտել քաղաքի ու դիւղի խեղճ բնակիչները, անօթի, անասուղ մեռնելու դատապարտելով զանոնք: Բոլշեւիկեան Յեղկոմը ձիւնաձեւ օրով աքսորեց հայկ. բանակի հարիւրաւոր սպաները, չխնայելով նոյնիսկ ծերունի զօր. Թոմաս Նազարբէկեանին: Գրաւեց բնակարանները՝ պինուորներ տեղաւորելու համար անոնց մէջ: Զերբակալեց եւ բանտարկեց մտաւորականներն ու հանրային գործիչները: Ու այս բոլորը՝ հակառակ եկուոր իշխանութեան դրաւոր յանձնառութեանց:

Բաժակը յորդեցաւ այն օրը, երբ բանտերու մէջ սկսան կացիններով խժդուժօրէն սպաննել յայտնի ազգային հերոսներ եւ քաղաքական, պետական դէմքեր:

Անտէր ու անպաշտպան մնացած մեր «մինուճար»ի ժողովուրդը մէկ մարդու պէս ոտքի կանդնեցաւ: Յոյժ տուաւ թէ իր մէջ չէր մեռած առնականութիւնը: Առաջին ապղանչանը տուին Սասունցինեըը՝ մայրաքաղաքէն դուրս՝ պարզելով ապստամբութեան դրօշը:

Քառասուն օր օրհասական, անհաւասար կռիւ մղեց Հայութիւնը բոլշեւիկ բռնակալութեան դէմ: Գերակչիռ ուժեր վերստին դրաւեցին մեր երկիրը եւ այնտեղ հաստատեցին սարսափի այնպիսի վարչաձեւ մը, որ այնուհետեւ ոչ ոք կըրցաւ ձայն-ծպտուն հանել:

Դէպի Սիպերիա աքսորը սովորական երեւոյթ դարձաւ: Երջանկութիւն էր աքսորը, առանց դատի ու դատաստանի ղընդակահարուողներուն քով:

Համր մնաց Հայաստանի ժողովուրդը, երբ 1936-1937 Թուականներուն՝ իրենց իսկ հանդիսաւոր խոստովանութեամբ՝ 3500 հայ մտաւորականներ, կուսակցական գործիչներ, դրագէտներ ու բանաստեղծներ բանտերու եւ աքսորավայրերու մէջ զոհ դացին ոճրածին Սթալիններու եւ Բերիաներու հրէշային, դաժան քաղաքականութեան:

Բոլշեւիզմը կ'ուղէր իսպառ մեռցնել ազատութեան, ըմբոստութեան ոգին Հայուն մէջ: «Փետրուար 18ի ոգին»:

Մինչ ամէն տարի կը սգանք եւ կ'ոգեկոչենք 1915ի Ապրիլեան նահատակները, մոռացութեան կուտանք բոլշեւիկեան անդուէտ վարչաձեւի զոհերը:

Ո՛չ եւս է «հանճարափայլ»ը: Կապանքները թուլցած են: Լեզուները բացուած:

Ամբողջ Հայութիւնը այսօր խորապէս հաւատացած է, որ «Փետրուար 18»ը ո՛չ թէ եղբայրասպան կռիւ էր, այլ ճշմարիտ ազատամարտ, հայ ազգի ազատ ու անկախ ապրելու կամքին յայտնուն ապագոյցը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ ԱՔՔՐԱ

400 ՄԵՌԵԱԼ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ ԸՍՏ ՊԱՂՏԱՏԻ

Ն'Ռըումահ Փէքինի օդակայանը կ'իջնէը, ուր կ'իմանար թէ այլեւս ոչ մէկ բան է Ղանայի մէջ, եւ ոչ իսկ մանաւանդ՝ «Փրկիչը» ինչպէս կը դրուէր միշտ իր անունէն առաջ: Իր կինն ու զաւակները Գահիրէ ապաստանած են, մինչ Սեքու Թուրէ կինչա հրաւիրած է երկուքուն ամենակարող իշխանաւորը: Ի՞նչպէս կատարուած է պետական հարուածը: Աքքրայի մէջ, ձայնասփիւռը հաղորդած է.— «Քոթոքա, բանակին Բ. զօրամասին հրամանատարը կը յայտարարէ թէ բանակը եւ ոստիկանութիւնը իշխանութիւնը ձեռք առին, այսօր՝ Փետրուար 24: Ն'Ռըումահի միքը վերջ դուաւ: Ղանայի Արտգործարանը լուծուած է, «ժողովուրդի Համաձայնութեան Կուսակցութիւն»ը լուծուած է: Այս կուսակցութեան անդամակցութիւնը ապօրինի կը դառնայ: Գնդ. Քոթոքա կոչ կ'ընէ ժողովուրդին որ հանդարտ մնայ»:

Ձայնասփիւռը յայտարարած է նաեւ թէ քաղաքական բանտարկեալները (600) ազատ պիտի արձակուին: Քիչ եաք սակայն որոշ չփոթութիւն կը ստեղծուի: Հրացանաձգութիւնը կը սկսի, զինուորական դունդեր քաղաքը կը շրջին, պաշտօնական բոլոր չէնքերը բանակին պաշտպանութեան ներքեւ են:

Աւելի ուշ, Աքքրայի ձայնասփիւռը որ Սիպելիուսի «Տխուր վալսը» եւ Պախէն Քանթաթներ կը ձայնասփռէը, յայտարարած է թէ Ազատագրութեան Ազգ. Խորհուրդ մը կազմուած է որու կազմը կը յայտնուի յետագային:

Կասկած չկայ թէ Ն'Ռըումահի վարչակարգին տապալումը անկախ Ափրիկէի կարեւորագոյն դէպքերէն մէկն է եւ Անգլիա չի ծածկեր իր գոհունակութիւնը:

Նոր պարագլուխները վստահեցուցած են թէ Ղանա պիտի չարունակէ մաս կազմել Բրիտանական Համագործակցութեան:

Գահիրէ դոհ չէ անչուշտ Աքքրայի դէպքերէն, մրուած ըլլալով որ Նասր իր ամէնէն հաւատարիմ բարեկամը կը կորսընցնէ Սեւ Ափրիկէի մէջ: Այս բարեկամութեան առթիւ, «չար լեզուները» կը պատմեն նոյնիսկ թէ երբ Քլամէ Ն'Ռըումահ ամուսնանալ ուզած է, ուզած է անպայման եղիպտացի կին մը առնել եւ «ամուսնական առաքելութիւն» մը ղրկուած է Գահիրէ: Նախատեսուած առաջին օրհորդը չէ ուզած Սեւ Ափրիկէ ապրիլ, բայց իր զարմուհիներէն մին չհապղդռուած է այդ խնդրով եւ այդպէս է որ Ն'Ռըումահ եղիպտացի կին մը առած է: Ղանա-Եղիպտոս սկիզբը խսկական մեղրալուսին մը ապրած են, բայց իրենց յարաբերութիւնները քիչ մը պաղած են:

×

Ըստ Պաղտատէն հասած լուրերուն, ցարդ 400 մեռեալ կայ Սուրիոյ մէջ եւ բանակը պատակուած կը մնայ: Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ «Սուրիոյ մէջ իշխանութիւնը ձեռք առնելը դիւրին է, բայց զայն պահելը՝ ուրիշ պատմութիւն»:

Մինչ կը յայտարարուէր թէ Հալէպ ու երկրին ամբողջ հիւսիսն ալ միացած են նոր չարժումին, վերջին լուրերը արձագանգ կը հանդիսանան չփոթ կացութեան մը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁԱՓԱՐԹԱՁԷՆ կը հաղորդեն թէ ծանր բախումներ եղած են բանակին եւ հակահամայնավար ցուցարարներու միջեւ, որոնք չընդառաջած էին նախագահ Սոքարնոյի պատուէր: Բազմաթիւ ցուցարարներ վիրաւորուած են եւ տասնեակ մը ձերբակալուած: Այս դէպքերը պատահած են երբ պատերին մէջ Ինտոնեզիոյ կառավարութեան 14 անդամներ իրենց երդումը կ'ընէին նախագահ Սոքարնոյի: Նախագահ Սոքարնօ չատ խիստ արտայայտուած է ուսանողներուն մասին: Անոնց յաւակնութիւնը «խենթութիւն է պարզապէս», յայտարարած է Սոքարնօ, աւելցնելով. «Յեղափոխութեան մեծ առաջնորդը, վարչապետն ու բանակի գերագոյն հրամանատարն եմ ես, եւ գործս գիտեմ»: Վերջին պահուն կը հաղորդեն թէ Ինտոնեզիոյ մէջ փափուկ կացութիւն մը ստեղծուած է: Զօր. Նասուսիոն, զոր Սոքարնօ պաշտօնանկ էր ըրած եւ որուն ի նպաստ կը կատարուէին ցոյցերը, դիրք ճշդած է Սոքարնոյի դէմ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ փոխ-նախագահ Հըմֆրէ, ասիական իր շրջապտոյտին վերադարձին յայտարարեց թէ Հարաւային Վիէթնամի պինուորական կացութիւնը դարձած է ամերիկեան ուժերուն ի նպաստ: Հըմֆրէ աւելցուցած է նաեւ թէ չատ քաջալերուած էր ասիական երկիրներու դեկավարներուն քով գտած «հասկացողութենէն»՝ Վիէթնամի մէջ ամերիկեան քաղաքականութեան առթիւ:

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ ոստիկանութիւնը ձերբակալած է 14 հոգի, որոնք կը պատկանէին չինասէր համայնավար խմբակի մը:

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ԸՄԲՈՍՏԱՑԱՆ

Այս մէկ բառը ամէն բան կը բացատրէ, երբ կը խօսինք 1921 Փետր. 18ի ապըս – տամբութեան մասին:

Հայաստանի ժողովուրդը ենթարկուած էր սանձարձակ բռնակալութեան մը: Նորեկները կ'ուզէին որ պատմութիւնը արձանագրէր թէ իրենց իշխանութիւնը հաստատեցին «յեղափոխութեամբ», եւ ոչ թէ փոխադարձ համաձայնութեամբ:

Եւ ծայրագաւառ Հայաստանի մէջ ալ գործադրուեցան այն սարսափները, որոնք ցնցեր էին ամբողջ Ռուսաստանը, 1917 Հոկտեմբերէն ի վեր:

Ամբողջ հատորներ գրուած են այդ ահռելագործութեան մասին, հայերէն, ռուսերէն եւ ուրիշ լեզուներով:

Բոլորն ալ կը պարունակեն ջախջախիչ փաստեր, որոնք անջնջելի, արիւնագրեր մը կը կազմեն բոլշեւիկեան տիրապետութեան համար:

Դեռ կան ականատես վկաներ, աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ:

Դաստալիքներ, դաւանափոխներ կամ դատարկամիտներ ի զուր կը փորձեն վարկաբեկել Փետր. 18ի համաժողովրդական պոռթկումը, կամ խեղաթիւրել անոր իմաստը:

Այդ օրերուն չկար որեւէ հոսանք, որ ժխտական դիրք բռնած ըլլար:

Ընդհակառակն, ամէնքն ալ հայրենասիրական պարտականութիւն կը համարէին բաժին մը առանձնել ինքնապաշտպանութեան եւ ազատութեան այս նոր պայքարին մէջ, որ պայթած էր հակառակ իրենց կամքին:

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ ռամկավարներն ալ ունէին իրենց առանձին զօրամասը եւ պարծանքով կը յիշեցնէին, որպէսզի այս կամ այն կուսակցութիւնը չվարկեկի ամբողջ փառքը:

Հալածանքները եւ ձերբակալութիւնները բաւական չհամարելով, նոր իշխանութիւնը Թրքավարի աւար մըն ալ սարքած էր, ինչպէս կը հաստատեն բոլշեւիկ տեսարանը, Բորեան եւ ողբացեալ Ց. Քալոնեանին:

Մինչ անճար երկիրը անմիջական օգնութիւն կը սպասէր դուրսէն, եկուորները իր կաթն ու չաքարն ալ կը բռնագրաւէին եւ կ'արտածէին:

Ստեղծուած ահռելագործը զարմանք պատճառած էր մինչեւ անգամ Կովկասի կարմիր փոխարքային, Օրժոնիկիձէ, որ անհրաժեշտ կը գտնէր տեղափոխել հայ կարմրուկները:

Իսկ աւելի անդին, Մոսկուայի մէջ, Լենինն էր որ իր դժդոհութիւնը կը յայտնէր, երեւան ղրկելով Միքոյանները եւ դպաստութեան հրաւիրելով Կովկասի մոլեռանդ նորընծաները:

Ինչ վրիպումներ ալ գործուած ըլլան, Փետր. 18ի չարժումը կը պահէ իր ամբողջ արժէքը, իբրեւ ամբողջ ժողովուրդի մը ամէհի խոյանքը բարբարոսական եւ եղբայրասպան բռնակալութեան մը դէմ: Շարժումը հասած էր իր նպատակին, փախուստի մատնելով նորեկները:

Եթէ ի վերջոյ վերազարձան, այդ կը պարտին ոչ թէ իրենց խեղճուկրակ ուժերուն, այլ Բազուի ռուսական բանակին, ինչպէս մինչեւ այսօր ալ պարծանքով կը պատմեն:

Փետրուար 18ը ուղենիշ մըն էր ազատագրական պատմութեան մէջ: Փոթորիկ մը, որ կ'ապացուցանէ թէ կարելի չէ յաւիտենապէս լուծի տակ պահել որեւէ ժողովուրդ, ներքին կամ արտաքին դաւերով: Երբ ժողովուրդ մը ազատութեան կը ձգտի, ոչ մէկ ուժ կրնայ մարել անոր ձայնը, որ միշտ պիտի արձագանգէ լեռնէ լեռ: Երբեմն իբրեւ երդ ի խորոց սըրտից, երբեմն իբրեւ ահազանգ:

1956 Շ.

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Նարեկացու «Մատեան»ը մեր բանաստեղծութեան ամենածաւալուն երկն է: Եւ նրա մշտախայտանք ալեբախութիւնը համեմատելու համար մեր հայրենի բնութիւնը օրինակ չի տալիս. բաղդատութեան համար յարմար չի գալիս ո՛չ Վանայ ծովակը, ո՛չ էլ Սեւանայ լիճը. ծով է պէտք, որ չենք ունեցել, ու եթէ ունենք՝ հէնց այս «Մատեանն» է: Բայց, ինչպէս գիտենք, ծովերն անգամ ափունք ունեն: Եւ Նարեկացու ծովածաւալ ու ծովատրոփ այս «Մատեանն» էլ ունի իր ափունքը, որ կարելի է ձեւակերպել ընդամէնը երեք բառով. «մեղայ, կորեա, ողորմեա»: Աւելի քան 8500 տողանոց այս գիրքը, որին «կաղապար» բառը չի փակչում այնպէս, ինչպէս սատանան խաչին, այս գիրքը, որ ունի 95 գլուխ, գրուած է ոչ ալ կերպ, քան հէնց սոյն եռամասնեայ պարզ կաղապարով. «մեղանչել եմ — կորչում եմ — փրկիր»: Եւ անկարելի է չապշել՝ տեսնելով, թէ ինչպէս է ամէն գլխում բոլորովին նոր ձեւերով ասում միեւնոյնը՝ 95 բազմապատկելով. անսահմանութեամբ: Արդարացուող չափազանցութիւն է, թէ Անին ունէր 1001 եկեղեցի: Աններելի նուազեցում կը լինի, եթէ ասուի, թէ Նարեկացին իր «Մատեան»ում կառուցել է ընդամէնը 1001 «եկեղեցի», որ նրա վերադիրներն են, մակդիրները, փոխյարաբերութիւնները, դիմառնութիւնները, յարասութիւնները: «Ես շընչական մի մատեան եմ՝ ներսից ու դրսից բարդուած ողբերով եւ ձայներով», — ասում է բանաստեղծը դիմառնաբար: Եւ հիազարհուր է նրա այդ «շնչական»ութիւնը. նա կարծես շնչում է ոչ թէ սովորական թոքերով, այլ գործող հրաբուխի զոյգ խառնարաններով: Ընթերցողը, ակամայ, ստիպուած է լինում շնչակցուել նրան, բայց շուտով, իր թոքերի մսեղէն ցաւով, զգում է, որ անկարելի է դա. ու շնչակտուր է լինում: Բոպէական դադար, կարճատեւ լռութիւն: Բայց դա էլ լոկ այն բանի համար, որ իսկոյն եւ եթ գոչի. «Լսի՛ր սրտիս լռութիւնը»: Իսկ այդ լռութիւնն էլ, իր իսկ վկայութեամբ, այլ բան չէ, քան «մեծաձայն հնչում երկարագոչ»:

«Մեղայ-կորեա-ողորմեա»:

Երբ իր մեղանչումից է խօսում եւ իր կորնչումից, ասես արտաշնչում է հալած կապար, ինչի վրայ ընկնում են հրահեղուկ բառերը՝ այրուածքի խարան են թողնում ու ճենճերահոտ: Իսկ երբ աղաչում է գութ եւ պաղատում ողորմութիւն, ասես ներշնչում է մրրիկ եւ արտաշնչում փոթորիկ՝ ամէն ինչ նախ ներառնելով ու դարձնելով պատկեր ու վերադիր, փոխաբերութիւն ու մակդիր, ապա այս ամէնը վերամղելով դէպի արդարաբնակ երկինքները:

Նրան բնութագրող առաջին ածականը պէտք է լինի աստուածախոյզը: Բայց նա Աստծուն հետախուզում է ոչ թէ պարզապէս ի սէր Աստծու, այլ յանուն Մարդու: Ուստի եւ նա մէկն է աշխարհիս այն սակաւաթիւներից, որոնց մականունն է մարդախոյզ: Նա մեր առաջին մարդադիրն է եւ մեծագոյն մարդերգուն: Ուստի եւ նա, ըստ էութեան, մեծատառ է գրում ոչ միայն Մարդը, այլեւ Ոմնը: Մեսրոպատառ ոչ մի գրքում մարդն այնքան չի մերկացուած ներքնապէս, որքան այստեղ: Ըստ քրիստոնէական հաւատալիքի Ահեղ Դատաստանի օրը մարդկանց կառուցուածքը շրջւում է, մարմինը դառնում է աստառ, հոգին՝ երես: Իր գրքում այսպէս շրջուած է ոչ միայն Մարդը, որ ինքն է, այլ նաեւ Ոմնը, որ մարդկային արարածներից իւրաքանչիւրն է: Իրենից վեց դար յետոյ ծնուած մեծ Անգլիացու շնորհիւ աշխարհն ստացաւ մարդու սքանչելի զովերգութիւնը՝ Համլէտի բերանով: Բայց նոյնիսկ Շեյքսփիրն ինքը կը գերադասէր իր այս նախորդի նոյնատիպ խօսքը, «Մարմինդ կրող ու տանող երկու միակցորդ - խորհրդակից ոտներիդ վրայ, ահա, դու հրեշտակի ձեւով ես կառուցուել, որպէսզի քո կրկնաբարձ վերսլացիկ բազուկներով, իբրեւ թռչելու թեւերով, հայրենական աշխարհիդ նայես բարձրերից... Մարմինդ աշտանակի վրայ, իբրեւ բազմականթեղեան ճրագ, գլխիդ բոլորութիւնը հաստատուեց, որպէսզի դրանով չօտարանաս Աստուած տեսնելու շնորհից եւ միայնութիւններդ իմաստաւորես: Բանականութեան պատուով ճոխացար կրկնակի, որպէսզի քեզ պարգեւուած բարեմասնութիւններիդ յաղթանակից խօսես քո անարգել լեզուով: Քո ձեռքերով, որ յարմարապէս ճիւղաւորուած են շառաւիղներով մատներիդ, եւ իրենց նոյնատիպութեամբ Աստծոյ ամենաբաշխ աջի գործակից-կցորդն են, գործելուդ եւ կառուցումներդ տնօրինելու համար Աստուա՛ծ կոչուեցիր: Երեք հարիւր վաթսուն յօդերով դու շաղկապեցիր՝ նրանց միացնելով քո մէջ պատշաճող ազդողական հինգ զգայարանքներիդ թիւը, որպէսզի արտաքնապէս եւ առերեւոյթ նիւթեղէն քո տեսքը չմնայ մտքիդ դիտման համար, անքննադատելի»... Մարդը Նարեկացու համար «եզակի պատկերն է Աստուծոյ», ուստի եւ նա Աստծու հետ «աղերսախառն դատի նստելով՝ հազար ձեւերով դատաքննում է միեւնոյն կոչական-հարցականը. «Մի՞թէ... պիտի անպատուես նիւթը քո պանծալի հարստութեան... չպահես պըսակիդ պայծառութեան զարդը վայելուչ» որ մարդն է եւ միայն մարդը:

Նարեկացին բազմաթիւ կերպերով է բնութագրել իր գիրքը, բայց ընդհանրական է «Մատեան ողբերգութեան» խորագիրը: Այս «ողբերգութիւնը» նրա լեզուով նշանակում է «լացերգութիւն», «ողբասացութիւն»: Բայց այդ գիրքը, ըստ էութեան, նաեւ ողբերգութիւն է՝ բառիս ժամանակակից իմաստով: Այդ ողբերգութեան հարիւրաւոր բնորոշումներն էլ տալիս է ինքը: Վերյիշենք դրանցից մէկը. «Միապէս մատնէ կորստեան եւ զըղջումն ուժգնապէս եւ մեղանչելն մոլեգնաբար»: Նարեկացու ողբերգութիւնն էլ հէնց այն է, որ ինքը ինչքան մոլեգնաբար մեղանչում է՝ նոյնքան էլ ուժգնապէս զղջում, եւ ինչքան ուժգնապէս զըղջում է՝ նոյնքան էլ, հէնց դրանով իսկ, մոլեգնաբար մեղանչում ուժգնապէս զըղջման նոր առիթ տալով: Այս պատճառով է նա, մեղանչելիս, թէ զղջալիս, իրեն միշտ զգում է «հաւասարապէս կորստեան մատնուած», մի ահռելի վիճակ, ուր թուաբանական չորս գործողութիւններից երկուսին է միայն ենթակայ՝ գումարմանն ու բազմապատկմանը, եւ նոյնքան էլ կարօտում է մնացած երկուսին՝ հանմանն ու բաժանմանը:

Այս մշտապէս եռացող ու երբեք չսրսրզուող, չարունակ խառնուող ու բնաւ չձուլուող դրութիւնն էլ հէնց Նարեկացու բնական վիճակն է:

Պատճառն այն է, որ Նարեկացին՝ այսքան բարձր գին տալով փոքրին, միաժամանակ ոչ միայն չի գոհանում փոքրով, այլեւ ձգտում է ամենամեծին: Նա ձգտում է առընչուել Աստծուն «ոչ այնքան յոյսի հանգոյցով, որքան սիրոյ կապով», այլ կերպ ասած՝ ոչ միայն ներուել, այլ միանալ Հօրը կամ որ միեւնոյնն է, նրա Որդուն: Դիմելով Յիսուսի «աջոյն սրբոց»՝ նա պահանջելու պէս հայցում է. «բնակուիր իմ մէջ եւ միացիր ինձ»:

Մեր իմացած բոլոր մեծերի համեմատութեամբ նա ծերանում է ամէնից եւ ամէնքից պակաս, որովհետեւ երդիչն է չծերացողի՝ Ոգու, եւ այդ բնագաւառում չունի զոյգ ու մրցակից՝ ոչ միայն իր ժամանակի մէջ եւ ոչ էլ միայն իր ազգակիցների: Աստուածամերժութիւնն է թափառում աշխարհով, այլեւս վաղուց չեն հաւատում ոչ մեղքերին ու քաւութեանը, ոչ էլ հրեշտակներին ու սատանային, բայց մնում է մարդ՝ իր հոգեկան ներհակութիւններով, իր անվախճան հակամիտութեամբ. նա եղել մնում-մնալու է վայրը այն ահեղագոյն ճակատամարտի, որ կոչւում է ինքնամարտութիւն, ուստի եւ Նարեկացին հարազատ ու հասկանալի է նրան՝ իր յաւերժական պատերազմով:

Լինելով հակամիտութեան ու հակամարտութեան բանաստեղծը, Նարեկացին, բնականաբար, հակադրութիւնների (ուրեմն նաեւ համապատասխան փոխաբերութիւնների եւ մակդիրների) վարպետը չէ միայն, այլեւ հանճարը: Լինելով հեղինակը «յանձնառական համայնապատում խոստովանութեան»՝ նա տէրն է աներեւակայելի երեւակայութեան:

Սովորական աչքերի փոխարէն նա կարծես ունի երկփողանի հեռադիտակ, որի մի կողմից նայելիս տեսնելիքը մեծանում է եւ մօտենում, իսկ հակառակ կողմից նայելիս հեռանում է եւ հաւաքւում: Իսկ որտեղ երեւակայութիւնն է, այնտեղ էլ չափազանցութիւնը: Եւ Նարեկացին՝ բանաստեղծական չափազանցութիւնների ինքնիշխան տէրն ու լիազօր տնօրէնը, օժտուած է մի հոգով, որ նման է զոգաւոր հայելու. ոսպնեակը հաւաքում է ամենահեռաւոր եւ միմեանցից զատուած ճառագայթները եւ միացնելով կենտրոնացնում մէկ կիզակէտում: Այսպէս է, որ ծովի ջրերը փոխւում են թանաքի, բազմասպարէզ ընդարձակութեամբ դաշտերը՝ թղթի, անտառները՝ գրիչների, եւ սակայն դարձեալ չեն կարողանում գրանցել բանաստեղծի ողջ ասելիքը: Այդպէս էլ եղեմն ու երկիրը ողողող չորս յորդահոս եւ ջրառատ գետերը լցւում են բանաստեղծի աչքերը, բայց եւ չեն կարողանում զովացնել նրա անհանգչելի բոցը: Եւ այդպէս նա իր լացն է լալիս ոչ թէ իր զոյգ աչքերով միայն, այլ «ընծայաբերում է գլխի իւրաքանչիւր մազով»...

Ահա թէ ինչու իր գործի մասին կարելի է ասել այն, ինչ ինքն իր մեղքի մասին է ասել. «Իմ գործերի չափն ու քանակը որոշելու համար աւազակոյտերը վերջացան, եւ պակասեցին նրանց անբաւ շեղջերը՝ հաշուելու կուտակումներն իմ»...

Ինքն իր մեղաւորութեան համար է ասել, իսկ մենք իր հանճարեղութեան համար այսօր պիտի կրկնենք իր խօսքն իր մասին. «Եթէ ինձ պէս մի օրինակ ունենայի՝ կ՛ասէի, թէ նմանակից ունենայի՝ կը պատմէի, թէ ինձ հաւասարն ունենայի՝ կը գրէի, թէ ինձ համեմատն ունենայի՝ կ՛իմացնէի, թէ անցեալում լինէր՝ կը հայթայթէի, ու թէ ներկայումս՝ կը յուսայի: Բայց քանզի ոչ նմանս ունեմ, ոչ էլ օրինակ, ուստի»...

Ուստի այստեղ պիտի ընդհատել նրան՝ յիշեցնելով, որ թէեւ ինքն իսկապէս էլ «ոչ միայն յօրինող է, այլ նաեւ համեստ», այսուհանդերձ շատ է անարդար, երբ իրեն համարում է «յետին բանահիւսաց եւ կրտսեր վարժապետաց», բայց նոյնքան էլ իրաւ է, երբ իր գիրքը համարում է «բանաւոր պատարագ» եւ «անարիւն զոհ»: Պարտաւոր ենք սակայն աւելացնելու, որ «Մատեան»ի պէս «անարիւն մատաղ անելու» համար շատ է քիչ մարդկային մարմնի ընդամէնը մի քանի լիտրանոց արեան ծախսումը կաթիլ առ կաթիլ: Նարեկացու արիւնը լիտրերով չի չափւում, այլ հայրենական այն կարասներով, որոնց մէջ ընկնելիս սովորական մանկանացուները պարզապէս խեղդւում են: Ուստի եւ նա, ով ամբողջ մի հազարամեակ եղել է «մեղագիրն ու դեղագիրը ամէն Հայու տան» (Գ. Սրուանձտեանց): այսօր մեզ համար մեր առաջին անհատական քնարերգուն չէ միայն, այլ նաեւ ամենամեծ անհատականութիւնն իսկ: Դանթէից երեք դար առաջ նա մարդկային միասնական հոգին բնակեցրեց երեք անգամ 95 «պարունակ»ների մէջ՝ դառնալով եւ մնալով «ոչ միայն կամեցող, այլեւ հնարաւոր... ոչ միայն նկարող, այլեւ ամենաղօր... ոչ միայն կարեկից ու վըշտակից, այլեւ ծածկադէտ... այլեւ ապաւէն... այլեւ Աստուա՛ծ»...

×

Նարեկացին իր գլուխ-գործոցը բնութագրել է բազմաթիւ ձեւերով, ի շարս որոնց՝ նաեւ «Գիրք մաղթանաց»: Հազար ու մի մաղթանքներով է նա դիմել Մի կոչուածին: Եւ այդ մաղթանքներից զէթ մէկը, ըստ որում ամենակարեւորը, իսկապէս կատարուել է: «Գրուածքն այս դրոշմիր որպէս արձան մշտնջենական, — դիմել է նա Աստծուն: — Թող որ պատմուի ազգերին ի լուր եւ ժողովրդի համար քարոզուի... Եւ թէպէտ իբրեւ մահկանացու ես պիտի վախճան ընդունեմ, սակայն այս Մատեանի յարակատարութեամբ պիտի մնամ անմեռ... Այս գիրքն իմ ձայնով իմ փոխարէն պիտի աղաղակի, ծածկուածները պիտի բանայ եւ գաղտնիքները հրապարակի... Եւ ես պիտի դարձեալ դալարեմ, կրկին ծաղկեմ այս քոյաշունչ գրքի յուսադրութեամբ»:

Մեզ այլ բան չի մնում, քան ազգովին ասել.

«Եւ եղեւ...»:

ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ

ՍԻՆԻԱՒՍԿԻ - ՏԱՆԻԷԼ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ոչ մէկ անակնկալ: Կատարուեցաւ, ինչ որ կը սպասուէր արդէն: Սինիաւսկի - Տանիէլ դատը վերջացաւ դատապարտութեամբը երկու հեղինակներուն: Կարելի չէ ըսել թէ ասով կը վերադառնանք ժամանակաշրջանի մը, որ վերջացած կը թուէր: Մոսկուայի դատարանը խնայեց իրենց աքսորավայրի մը կեանքը — եթէ կարելի է կեանք կոչել տաժանակիր աշխատանքներու դանդաղ հիւծումը — որուն պայմաններուն մասին բաւական ծանօթ ենք այսօր Խորհ. Միութեան մէջ իսկ հրատարակուած գործերէ: Ոչ ալ գնդակահարուեցան իրենց բազմաթիւ եղբայրակիցներուն նման, որոնց յիշատակին խորհրդային մամուլը յօդուածներ կը նուիրէ այսօր, իրենց անյայտացումի անբնական պայմաններուն մասին թաքուն ակնարկութիւններով. «Իր կեանքը ողբերգականօրէն վերջ գտաւ անհատի պաշտամունքի շրջանին»: Իրենց պատիժը պիտի կրեն բանտի մը մէջ, եւ կարելի է յուսալ թէ օր մը ողջ դուրս գան:

Անցեալի տհաճոյ դէպքերու վերարծարծումը սակայն, փաստ՝ թէ կարելի չէ ապրիլ առանց պատժուելու բռնապետական վարչակարգի մը տակ որ ակամայ կը կաղապարէ միտքերն ու նկարագիրները, մեզ կը մխրճեն նախկին մըթնոլորտին մէջ: Սինիաւսկի եւ Տանիէլ ձերբակալուեցան Սեպտեմբեր 15ին: Մոսկուա գտնուող օտար լրագրողները այդ մասին իմացան ամիս մը ետք միայն: Խորհ. Միութեան Գրողներու Միութեան քարտուղարութիւնը կը յայտարարէր սակայն թէ իր երկու անդամներու մասին ոչինչ գիտէր: Յունուար 13ին է որ Խորհ. հանրային կարծիքը տեղեկացաւ: Երբ Մոսկուայի Գրողներու Միութեան քարտուղարը, Էրէմին, բուռն յօդուածով մը երկու ամբաստանեալները կոչեց «ուրացող», որոնք «որեւէ մեղմացուցիչ պարագայի» իրաւունք չեն կրնար ունենալ: Էրէմինի համաձայն այն իրողութիւնը, թէ գաղտնօրէն իրենց գործերը արտասահման անցուցած են հոն տպուելու համար Ապրահամ Թերց եւ Նիքոլա Արժաք ծածկանուններով, գործեր՝ որոնք կ՛արտայայտեն համայնավարութեան ստեղծած չինծու եւ անբնական աշխարհին մէջ արգելափակուած ազատ էակի մը ամբողջ տագնապը, զանոնք կը զրկէ ներողամտութեան բոլոր իրաւունքներէն:

Մնացեալը ծանօթ է եւ պարզ. յիսուն տարիներէ ի վեր բան չէ փոխուած. նոյն սովորական երեւոյթը: Յունուար 18ի «Իզվեստիա»ն պայքարը կը շղթայազերծէ հրատարակելով բազմաթիւ «ընթերցողներու» բողոքագիրները. անոնք կը կրեն ստորագրութիւնը «ժողովրդական արտիստ»ի մը, «արուեստի վաստակաւոր վարպետ»ի մը եւ «Ատրպէյջանի Հանրապետութեան ժողովրդական բանաստեղծ»ի մը, ինչպէս նաեւ պարզ ճարտարագէտի մը: Ասոր կը հետեւի նաեւ Լիթէրաթուրնայա Կազէթա, Յունուար 22ին հրատարակելով երկարաշունչ յօդուած մը Զոյիա Քէտրինա: Ամէն ինչ ենթադրել կուտայ թէ դատավարութեան օրը կը մօտենայ:

Դատավարութիւնը կը բացուի իրապէս Փետրուար 10ին, Ռուսիոյ Դաշնակցային Հանրապետութեան դերագոյն ատեանին առջեւ: Մոսկուայի փաստաբաններուն մերժումին վրայ, նախագահը կը ստիպուի փաստաբան մը նշանակել պաշտպանելու համար ամբաստանեալները: Չթոյլատրեցին որ օտար մամուլը ներկայ ըլլայ դատավարութեան նիստերուն. ներկայ էին միայն գրողներու միութիւններու եւ կուսակցական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները: Դատավարութիւնը վերջ գտաւ բացարձակ գաղտնապահութեամբ. ծանօթ են Թաս գործակալութեան կարճ հաղորդագրութիւնները միայն: Մնացեալը գիտենք արդէն:

Սինիաւսկի - Տանիէլ դատավարութեան իմաստին անցնելէ առաջ (դէպքը աննախընթաց է, որովհետեւ այս ձեւի դատավարութիւն մը տակաւին տեղի չէր ունեցած Խորհ. Միութեան մէջ), փորձենք նախ ճշդել «յանցանք»ին տեսակը: Ո՞վ են դատապարտեալները: Կարելի է ըսել թէ երկուքն ալ նոյն ժողովրդականու-

թիւնը չեն վայելեր իրենց երկրին մէջ: Անտրէ Սինիաւսկի ծանօթ դրադատ մըն է: Մենչութինի հետ միասին հրատարակած է գիրք մը՝ «Յեղափոխութեան առաջին տարիներու բանաստեղծութիւնները» խորագրով, ինչպէս եւ Փիքասոյի մասին ուսումնասիրութիւն մը: Հեղինակ է Մաքսիմ Կորքիի եւ Բակրիցքի բանաստեղծին մասին երկար յօդուածներուն՝ տպուած «Պատմութիւն խորհրդային գրականութեան» հատորներուն մէջ: Իրեն վստահուած էր նաեւ խմբագրութիւնն ու ներածականը Պաստերնաքի բանաստեղծութիւններուն առաջին լիակատար ժողովածուին, տպուած 1965ին: Ընդհակառակն, Եուլի Տանիէլ ուշադրութեան արժանի գործեր չէ հրատարակած Խորհ. Միութեան մէջ, մինչեւ օրս աչքի զարկած էր աւելի իբրեւ թարգմանիչ:

1950ի վերջաւորութեան է որ իրենց գործերը կը սկսին տպուիլ արտասահմանի մէջ: Սինիաւսկիի առընչութեամբ կրնանք յիշել «Զարմանահրաշ պատմութիւններ»ը, որոնցմէ մաս մը հրատարակուեցաւ անգլերէն եւ գերմաներէն, Ապրահամ Թերց ծածկանունով, նախ քան առանձին հատորի մը մէջ ամփոփուին, 1961ին: Դեռ վերջերս, 1964ին, Լիուպիմով իր երկարաշունչ պատմուածքը տպուեցաւ Միացեալ Նահանգներուն մէջ, ռուսերէն: (Այս պատմուածքէն մաս մը թարգմանելով կուտանք):

Տանիէլի պատմուածքները — որ Նիքոլա Արժաք ծածկանունը ընտրած է — տպուած են ռուսերէն, Միացեալ Նահանգներուն մէջ (Հոս Մոսկուա, 1962ին, Ջեռքերը եւ Մինափի մարդը, 1963ին, Քաւութիւն, 1964ին):

Ի՞նչ կրնանք ըսել այս գործերու իմաստին ու գրական արժէքին մասին:

Սինիաւսկի – Թերց կը սահմանափակուի բացարձակապէս զարմանահրաշ սեռի մը մէջ: Իր քով երգիծաբանութիւնը կը չօշափէ անիրականը, որ երբեմն բանդագուշանքով կը ներկայանայ: Չենք կրնար զայն նմանցնել Սալթիքով - Չիչէտրին որուն երգիծաբանական գործերը 19րդ դարու ոգին կը խորհրդանշեն: Չի հետեւիր նաեւ Գոգոլի: Եթէ ուզենք անցեալէն կապեր փնտռել իր մէջ, կարելի է յիշել Տոսթոյեւսկին: Եւ իրապէս, Տոսթոյեւսկի պատմուածքի մը մէջ իր հերոսները կը զետեղէ բացարձակօրէն զարմանահրաշ միջավայրի մը մէջ, ինչ որ կը թոյլատրէ իրեն յայտնաբերելու մարդկային բնութեան կարգ մը երեսները: Գրական նախընթաց մըն է ասիկա, որուն կը հետեւին Թերց եւ Արժաք:

Իսկ ինչ կը վերաբերի ոճին եւ պատմելու եղանակին — մանաւանդ «Լիուպիմով»ի մէջ — Թերց կը կրէ ազդեցութիւնը Պասթերնաքի: Եւ զարմանալի չէ ասիկա: Սինիաւսկի խորհրդային լաւագոյն մեկնիչն է 1960ին մեռած մեծ բանաստեղծին: Ազդեցութիւնը կուգայ սակայն «առաջին ոճի» Պաստերնաքէն, 1920էն, զոր ապագային ինքն իսկ դատապարտեց, իբրեւ «տպաւորապաշտ», պատկերալից, կցկտուր եւ խառնաշփոթ պատմուածք: Ամէնէն տարօրինակ փոխաբերութեան մը յանկարծակի յայտնութիւնը Թերցի գրիչին տակ, որ ուղղակի Պաստերնաքէն կուգայ, այս ուղղութեամբ յատկանշական կը թուի:

Ասով մէկտեղ, Սինիաւսկիի գործը շատ աւելի խոր ու հարուստ է քան Տանիէլ-Արժաքինը, որ թէեւ պատմելու առանձին կարողութիւն մը ունի: Իր պատմուածքները կը ներկայանան ամբողջական կազմուածքով մը: Տակաւ կը ձերբազատուի արուեստականութենէ մը, որ կը զգացուէր զարմանահրաշ իր առաջին նորավէպին. «Հոս Մոսկուա»ին մէջ: Իր վերջին գործը, «Քաւութիւն», որ աւելի իրական դէպք մը կը ներկայացնէ, կը յայտնաբերէ մեծ գրագէտ մը, կարող մըշակելու գրական տարբեր սեռեր:

Երկու հեղինակներուն համար ալ զարմանահրաշի գործածութիւնը կը ծառայէ աւելի ցայտուն դարձնելու խորհրդային քաղաքացիներուն ապրած կեանքն ու գործելակերը: Հակադրութիւններու, արտառոցութիւններու խաղով մը կը մերկացնեն մէկ կողմէն կառավարուողներուն կրաւորականութիւնը, համակերպութիւնը, անտարբերութիւնը, թէ եսասիրութիւնը ու միւս կողմէ՝ կառավարողներուն տհաճոյ ճոռոմաբանութիւնը, պարզամըտութիւնն ու ռութինը:

Այս գործերը, իրականութեան մէջ, պարզ գրականութենէն աւելի բան մըն են: Սինիաւսկիի եւ Տանիէլի Խորհ. Միութեան եւ գաղտնօրէն արտասահմանի մէջ տպուած գործերուն միջեւ հակադրութիւնը ակներեւ է եւ կը մատնանշէ ազատօրէն արտայայտուելու, միջավայրէն ու պարտադրուած օրէնքներէն (նաեւ գրական) դուրս գալու անյագ տենչ մը, փաստելով՝ թէ արուեստին առաջին պայմանը կը մնայ ազատութիւնը:

Այս ամէնը կը մնայ սակայն անծանօթ Խորհ. Միութեան ընթերցողներուն: Վերոյիշեալ գործերէն քանի մը հատուածներ միայն — ան ալ կեղծուած եւ ըստ կամս մեկնուած — տպուեցան խորհրդային մամուլին մէջ, դատավարութենէն առաջ: Երկու հեղինակներուն «հակախորհրդայնականութիւնն է, որուն — չենք դիտեր ի՛նչ պատճառով, բայց դիտենք թէ ինչո՛ւ — փակցուցին նաեւ «չլացուցիչ» մակդիրը, որ կը զարմացնէ զիրենք: «Վիրաւորուած» են նաեւ հոն ցուցադրուած «պոռնկագրութենէն», եւ որ Խորհ. Միութենէն դուրս ոչ ոք պիտի զարմացնէր: Հոն կը գտնուին, ի վերջոյ, «հակասեմական բան մը». ասիկա այնքան ծիծաղելի է որ Տանիէլ Հրեայ է եւ Սինիաւսկի շատ հեռու հակասեմական ըլլալէ:

Հասկնալի է այս հակազդեցութիւնը: Խորհրդային աշխարհը մխրճուած է ծանր մթնոլորտի մը մէջ, զոր ժառանգած է սթալինեան շրջանէն: Իրենց աչքով սովորականէն որեւէ շեղում հաւասար է անպատկառութեան, ղեկավարներու հանդէպ հիւմուրը՝ յանցանքի, իսկ հիւմուրը ինքնին կը ծածկէ անպայման քաղաքական յետին միտքեր: Դիպուածի արդիւնք չէ որ երգիծաբանութիւնը չկրցաւ ծաղկիլ Խորհ. Միութեան մէջ: Աւելին, գրութիւն մը, որ Արեւմուտքի մէջ պիտի չնկատուէր իսկ իբրեւ ընդունուածէն կամ բնականէն դուրս եկող գործ մը, Խորհ. Միութեան մէջ կը ներկայանայ իբրեւ յեղաշրջող գործիք մը: Մանաւանդ եթէ պաշտօնական մարմիններու կնիքն ու հաւանութիւնը չի կրեր:

Ըսինք թէ Սինիաւսկի-Թերց դատավարութիւնը աննախընթաց էր: Յարաբերաբար աւելի նոր երեւոյթ մըն է արտասահմանի մէջ խորհրդային գրողներու գործերուն հրատարակութիւնը: Նման երկու դէպքեր միայն, վերջին պատերազմէն առաջ, ծանօթ են մեզի: Խնդրոյ առարկայ հեղինակներէն մին, Զամիաթին, Ֆրանսա գաղթեց եւ հոն ալ մեռաւ: Միւսը՝ Բորիս Պինլիաք, զոհ գնաց սթալինեան սպանդին: Գիտենք թէ Պաստերնաք 1956ին Ֆէլթրինելլի իտալացի հրատարակիչին տուաւ իր «Տոքթէօր Ժիւակօ» վէպին ձեռագիրը: Բայց Պաստերնաք չդատուեցաւ, թէեւ իր կեանքը աւարտեց «աքսորական իր իսկ երկրին մէջ»:

Այս անգամ կառավարութիւնը երեւոյթները տարբեր կը տեսնէ: Կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէի թերթը, իր վերջին թիւին մէջ կը նշէ թէ հարկ է «արթուն հսկել», որովհետեւ գաղափարական պայքարը դարձած է «յամառ, խիստ եւ վտանգաւոր»: Այս տեսանկիւնէն պէտք է դիտել Մոսկուայի դատավարութեան վճիռը: Սինիաւսկիի եւ Տանիէլի դատապարտութիւնը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ վախցնելու միջոց մը՝ ազդելու համար բոլոր գրական շրջանակներուն վրայ: Անկասկած որ խորհրդային երկիրներու յեղաշրջումին մէջ առանձին հանդրուան մը պիտի կազմէ:

Թ. Ա. Թ.

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ
ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՄՈՒՏԻ ՄԷՋ

Պուրճ Համմուտ, 20 Փետր. (Յառաջ). Պէյրութի արեւելեան կողմը կը գտնուին բազմաթիւ թաղամասեր, — Նոր Հաճըն, Նոր Մարաշ, Նոր Սիս, Նոր Ատանա, Նոր Եոզղատ, եւայլն որոնք կը յիշեցնեն Կիլիկիոյ երբեմնի չէն ու հայաշատ քաղաքները: 1930ին հիմնուած սոյն թաղամասերը, որոնց շնէքերը մէկ կամ երկու յարկէ կը բաղկանային, հիմա մեծ յառաջդիմութիւն տեսած են, գրեթէ անճանաչելի ըլլալու աստիճան, որովհետեւ սկզբնական տուներուն վրայ նոր յարկեր աւելցած են եւ նոր շէնքեր ալ շինուած, որոնց մեծ մասը կը բաղկանայ 7-8 յարկերէ:

Նախապէս կառուցուած շէնքերը հապճեպով շինուած ըլլալով, կեդրոնական ջեռուցում եւ վերելակ չունին, բայց վերջին քանի մը տարիներու մէջ շինուածները շատ հանդստաւէտ են եւ ամէն տեսակ դիւրութիւններ ունին: Այս շրջանը իր ամբողջութեամբ կը կոչուի Պուրճ Համմուտ, որ 1930էն առաջ սմբուկի, լոլիկի, հազարի, սոխ ու սխտորի պարտէզ էր: Այս շրջանը ունի մօտ 150 հազար բնակիչ, եւ Լիբանանի երկրորդ մեծ քաղաքն է Պէյրութէն ետք: Հոս կը բնակին 50-60 հազար Հայեր, որոնցմէ մեծ մասը կալուածատէր է, ունենալով իր սեփական տունը, խանութը կամ աշխատանոցը: Այս շրջանին մէջ կան բազմաթիւ եկեղեցիներ: Հայ Կաթողիկէ եւ հայ Աւետարանականները ունին մէկական եկեղեցի, իսկ հայ Առաքելականները ունին 4 եկեղեցի.— 1) Ս. Քառասուն Մանկանց, Նոր Մարաշ թաղամասին մէջ, 2) Ս. Վարդան՝ Թիրօ կամ Սանճագ թաղ, 3) Ս. Աստուածածին՝ Նոր Ատանա, 4) Ս. Սարգիս՝ Նոր Սիս: Այս վերջինի անուան տօնախմբութեան առիթով մեծ հանդիսութիւն եւ մատաղօրհնութիւն տեղի ունեցաւ 6 Փետր., կիրակի օր: Առաջնորդ Տաճատ Արք.ի պատարագէն վերջ 12 ոչխարի եւ 40 հաւի միսով պատրաստուած հերիսան բաշխուեցաւ ժողովուրդին:

Ս. Քառասուն Մանկանց եկեղեցին շինուած է ի յիշատակ Մարաշի համանուն Մայր Եկեղեցւոյ, մեծ մասամբ Մարաշցիներու աշխատանքով եւ նուէրներով, թէեւ ուրիշ հայրենակիցներ ալ որոշ բաժին բերած են: Ճարտարապետները եղած են Կարապետ Միքայէլեան, Մարաշցի, Սմբատ Նաճարեան, Մարաշցի, Ուստա Արսէն, Ատանացի, եւայլն: Եկեղեցւոյ ճակատը մարմարի վրայ փորագրուած արձանագրութեան համաձայն, անիկա կառուցուած է1931ին Սահակ Բ. կաթողիկոսի օրով: Եկեղեցւոյ երեք փայտաշէն խորաններուն տեղ 3 եկեղեցասէր Մարաշցիներ՝ Քէօրօղլուեան եղբարք, Տիկ. Մէյրի Յարութիւն Լիւլէճեան եւ Յակոբ Օրջան 1962ին շինել տուին գեղեցիկ ճերմակ մարմարէ հոյակապ սեղաններ, որոնց օծումը տեղի ունեցաւ 1963 Նոյեմբերին Խորէն կաթողիկոսին կողմէ: Մարմարեայ դեղաքանդակ մկրտութեան աւազան մը շինած եւ եկեղեցիին նուիրած է Պ. Յովհաննէս Գազազեան:

Ս. Քառասուն Մանկանց եկեղեցին ունի 2200 ընտանիք, մեծ մասը Մարաշցի, միւսները Կիլիկիոյ եւ Թուրքիոյ այլ եւ այլ շրջաններէն: Տեղացիական կապը տակաւին իր որոշ կարեւորութիւնն ունի: Այսպէս, մենք ունինք Մարաշի, Զէյթունի, Կիւրինի, Հաճընի, Սիսի, Ատանայի, Կեսարիոյ, Քեսապի, Նիյտէյի եւլն. Հայրենակցական Միութիւնները, որոնք կ՚աշխատին իրենց համաքաղաքացիներուն օգտակար ըլլալ: Եթէ հաշուենք միւս երկու յարանուանութեանց պատկանող մօտ 800 ընտանիքներն ալ, կ՚ունենանք երեք հազարի հասնող պատկառելի թիւ մը, որ հայ բնակչութեան աճման կարողութիւնը ցոյց կուտայ: Թէեւ ձեռքի տակ ճշգրիտ ցանկ մը չունինք, բայց կը կարծուի թէ Լիբանանի մէջ ապրող Մարաշցիներու թիւը 7–8 հազարի կը հասնի: Ներկայիս Ս. Քառասուն Մանկանց եկեղեցիին մէջ կը պաշտօնավարեն երեք քահանայ Հայրեր, որոնց երիցագոյնն է Մարաշցի Հմայեակ քհնյ. Տէր.Պետրոսեան, մօտ ութսունամեայ, որ ձեռնադրուած է 1929 Մարտ 10ին, Պէյրութի նախկին հիւղաւանի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ: Ատեն մը Քեսապի կողմերը պաշտօնավարելէ ետք 1932ին հոս եկած է եւ 34 տարիէ ի վեր կը քահանայագործէ այս եկեղեցիին ժողովուրդին:

Միւսներն են՝ Մարաշցի Վազգէն քհնյ. Նարկիզեան եւ Ճէպէլ Մուսացի Բարգէն քհնյ. Քէնտիրեան: Առժամեայ կերպով կը քահանայագործէ նաեւ Սարգիս քհնյ. Մարսիլեան, բնիկ Զէյթունցի, որ մօտ օրէն պիտի մեկնի Թեհրան:

14 Նոյեմբեր 1965 կիրակի օր տեղի ունեցաւ Ս. Քառասուն Մանկանց եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդի ընտրութիւնը:

Եկեղեցին օժտուած է նոր ու շքեղ բիւրեղեայ ջահերով ու բազմաթիւ կանթեղներով: Պատերուն վրայ դրուած են սուրբ գրական դրուագներ յիշեցնող գրաւիչ նկարներ:

Եկեղեցւոյ արեւելեան կողմի դպրոցի շէնքը քանդելով անոր տեղ Թաղական Խորհուրդը 1965ի ամառը սկսաւ շինել նոր ու արդիական երեք յարկանի շէնք մը, որուն գետնայարկը ունի եօթը հասութաբեր խանութներ: Խանութներուն ետեւը խաղավայր է մանկապարտէզի պըզտիկներուն: Վրայի յարկը մանկապարտէզ է, լուսաւոր պատուհաններով եւ շքեղ կահաւորումով: Երրորդ յարկն է ընդարձակ սրահ մը, դպրոցական եւ այլ հանդէսներու համար:

Եկեղեցւոյ արեւմտեան կողմի տուներն ալ նախորդ Թաղական Խորհուրդները գընեցին, վճարելով աւելի քան հարիւր հազար լիբանանեան եւ զանոնք վերածեցին նախակրթարանի: Այդ տուներուն առջեւի մասին մէջ կան քանի մը հասութաբեր խանութներ: Մնացած է մէկ տուն միայն, զոր դնելէ վերջ Թաղ. Խորհուրդը պիտի քանդէ բոլորն ալ եւ տեղը շինել պիտի տայ լուսաւոր եւ արդիական դպրոցական շէնք մը, տակը խաղավայրով մը՝ աշակերտներուն համար:

Մարաշի Հայր. Միութեան վարչութիւնը կը բաղկանայ տասը անդամներէ:

Միութեան սեփական հողին վրայ կառուցուած է Գերմանիկ սինեմայի հոյակապ շէնքը, որ վարձու տրուած է տարեկան 12·000 լիբ. ոսկիի եւ իր սեփականութիւնը պիտի դառնայ մէկ երկու տարիէն: Մ. Հ. Միութեան վարչութիւնը իր հասոյթը կը գործածէ բարեսիրական նըպատակներու, ինչպէս հայրենակից աղքատ սաներ կարդացնել, հիւանդներ խընամել, եւլն.: Մ. Հ. Միութիւնը իր շէնքին մօտիկ ունի նաեւ պարապ հող մը, որուն վրայ կը ծրագրէ բարձրացնել 7-8 յարկանի հասութաբեր շէնք մը: 1920ի աղէտին 46րդ տարելիցին առիթով հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանդստեան պաշտօն կատարուեցաւ Ս. Քառ. Մանկանց եկեղեցւոյ մէջ՝ 6 Փետր. կիրակի օր: Պատարագեց կիլիկեան դպրեվանքի տեսուչ Գարեգին Եպսկ. Սարգիսեան:

Պատարագէն ետք հոգեճաշ տրուեցաւ: Ներկայ եղան երեք հոգեւոր պետերը եւ կարգ մը հրաւիրեալներ: Մարաշի աղէտի յիշատակին յատուկ արարողութիւն, ոգեկոչում ու քարոզախօսութիւն եղան նաեւ Նոր Մարաշի հայ Կաթողիկէ եւ Աւետարանական եկեղեցիներուն մէջ:

Նոր Մարաշէն քիչ անդին դէպի արեւելք կը գտնուի Նոր Ատանա թաղը, որ շինուեցաւ Ս. Աստուածածին հոյակապ եկեղեցին, որուն օծումը պիտի կատարուի մօտ օրէն: Բարերարն է Ատանացի Պ. Պօղոս Նաճարեան: Իբր եկեղեցի ծառայող հին շէնքը քանդուեցաւ եւ հողը իբր բակ կը ծառայէ Արդարեան վարժարանի աշակերտներուն: Ներկայիս հոն կը պաշտօնավարեն Արսէն քհնյ. Աշըգեան, Զէյթունցի եւ Զաւէն Տէմիրճեան քհնյ: Այս եկեղեցին ունի մօտ 1200 ընտանիք, իրեն կը պատկանին նաեւ Նոր Կիլիկիա եւ Նոր Ամանոս թաղերը:

Ուրախալի երեւոյթ մըն է, որ ժողովուրդին մէջ նախկին երկպառակութիւններն ու խռովութիւնները չկան այլեւս: Ամէն ոք խաղաղ աշխատանքի լծուած է:

Պէյրութի եւ Պուրճ Համմուտի նախկին պարտէզներուն, բանջարանոցներուն, թըթաստաններուն եւ նարնջանոցներուն տեղ այսօր կանգնած են մօտ 10 հայ Առաքելական եկեղեցիներ, բազմաթիւ բարձրագոյն վարժարաններ եւ նախակրթարաններ, որոնք Հայուն շինարար բարեմատնութեանց կոթողներն են: Հայը 50 տարի առաջ ունեցաւ Մեծ Եղեռնը, բայց վերջին 40 տարիներու ընթացքին անիկա արձանագրեց յարաճուն վերելք մը տնտեսական, կրթական, կրօնական, մշակութային եւլն. մարզերու մէջ, ծառայելով այս ազատ երկրին, որ Լիբանան կը կոչուի, որուն բարձրաբերձ լեռը Սաննինն ու հայկական երկնամերձ Արարատը զիրար կ՚ողջունեն:

ԿԱՐԱՊԵՏ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

1954ին Նիսի Փալէ տը լա Մետիթերանէի առաջին ցուցահանդէսը նուիրուած էր Գառզուի: 50րդ ցուցահանդէսը որ նախագահութիւնը կը վայելէ քաքապետ՝ Ժաք Մետըսէնի, պիտի ներկայացնէ Գառզուի ամբողջական գործը՝ 1932–1966: Բացումը կը կատարուի այս Շաբաթ (Փետրուար 26) ժամը 17,30ին:

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի եւ Շաւարշ Միսաքեան խուբի ընկերական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Ահարոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՄԱՐՏ 13ԻՆ

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

Փառատօնին կը մասնակցին Լեհաստան, Իսրայէլ, Հայաստան, Հնդկաստան, Հունգարիա, Ճափոն, Յունաստան, Ուկրայնիա, Պրազիլիա, Սպանիա, Վիէթնամ, Ֆրանսա:

Նոր խումբերով եւ մեծ արուեստագէտներով որոնց մանրամասնութիւնները յետագային:

Տոմսերուն համար դիմել Սորպոնի դռնապաններուն, խճողումի տեղի չտալու համար:

Գիներն են.— 6, 5, 4, 3 ֆրանք:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի թատերական ներկայացումը՝

ՄԱՐՏ 20ԻՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԼՈՒՍԱՑԱԻ

ԼՈՒՍԱՄԱՏԵԱՆ

ՀԷՔԵԱԹ ԵՒ ԲԱՆԱՍԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Տարւոյն առաջին գիրքը: Նոր Տարւոյ առաւօտեան լոյսը: Լուսեղէն գիրք մը, փառատիպ եւ շքեղ: Ամէնօրեայ ընթերցանութեան յարմար: Նուիրեցէք ձեր բարեկամներուն, լոյս նուիրեցէք, լոյս տարածեցէք, *Լուսամատեան* նուիրեցէք:

Իբրեւ ԿԱՂԱՆԴՉԷՔ - ԼՈՒՍՈՂՉԷՔ

Գինը 15 նոր ֆրանք

Դիմել հեղինակին՝ Յառաջի հասցէով, (մի գործածէք Յառաջի չէք-փոսթալը, վճարեցէք մանտա-քարթով): Հասցէին վրայ մի մոռնաք գրել Յառաջ, այսպէս.—

CH. NARTOUNY
Journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԻՏԱԼԻԱ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԶԱՏԿՈՒԱՆ ՏՕՆԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ
ԱԴՐԻԱԿԱՆԻ ԿԱՆԱՉ ԱՓԵՐԸ
15 ՕՐ ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ

ՄԵԿՆՈՒՄ Մարտ 30 Կառ տը Լիոնէն:
ՎԵՐԱԴԱՐՁ Ապրիլ 13 Կառ տը Լիոն:

ՁԵՐՎԻԱ (Ռավեննա), փառաւոր վայր մը իր գեղեցիկ անտառով:

Բնակութիւն առաջին կարգի պանդոկի մը մէջ (Լունկօմառէ) ծովուն դիմաց, տաք եւ պաղ ջուրով սենեակներ, տուշ, հեռաձայն, պատշգամ:

Խնամուած եւ առատ ուտելիք

Պտոյտներ գլխաւորաբար Ռավեննա, Սան - Մարինոյի Հանրապետութիւն եւն:

Շատ սահմանափակ տեղեր: Արձանագրուիլ որքան կարելի է շուտ:

ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ՕԳՏԱԿԱՐ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ

Մասնակցութիւն.— 395 ֆր., կանխավճար, արձանագրութեան՝ 100 ֆրանք:

Ընկերութեան անդամակցութիւն՝ 10 ֆր. տարեկան:

RELATIONS
TOURISTIQUES - EDUCATIVES
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Délégué : E. DJEZIRIAN
Association sans but lucratif
régie par la loi du 1-7-901
Le Délégué EDOUARD DJEZIRIAN

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 27
Ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր
ՄՈՏԵՌՆ ՓԱԼԱՍ ՕԹԷԼ
8 bis, Place de la République
PARIS (11e)

ՄՈՒՇՏԱԿԻ
ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ

PH. VASSILIADES

64, Rue d'Hauteville
PARIS - Xe
PRO 41 - 37

SPECIALITES GARNITURES
pour CONFECTIONNEURS

FOURRURES EN GROS

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի:

Կիրակի, (Փետր. 27) ժամը 17ին Սալ Ֆրանքօ - Սիւիս, 10 Աիւ տէ Մեսաժըրի, (Մեթրօ Փուասոնիէռ):

Կը նախագահէ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ
Կը խօսի Ընկերներ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ
Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարան դեան» կոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, Կիրակի (Մարտ 6) ժամը 15էն սկսեալ ուշ գիշեր, Ազգային Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ:

Կընախագահէ ընկ. Տ. ԶԷԳԻԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. Յ. ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, ճոխ պիւֆէ, Խնջոյք: ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Մարտ 13ին, Կիրակի կէսօրէ ետք Օհանջանեան ակումբը:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՇԱԲԱԹ (Մարտ 5) ԺԱՄԸ 22ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԱՌԱՒՕՏ, *ՍՓԼԱՆՏԻՏ* ՊԱՆԴՈԿԻ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Կը նախագահէ Ս. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

Կը մասնակցի

ՌՈՋԻ ԱՐՄԷՆ

որուն կ'ընկերակցի HENRI POULAT ET SON ENSEMBLE
JO VALLON, RAOUL POL avec leur Group-Personality

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ « ԴՐՕ » խումբին կողմէ
Շաբաթ (5 Մարտ) երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Պռոնի օդակայանի շքեղ սրահներուն մէջ:

Կը նուագէ
ROGER GREVAT ET SON ENSEMBLE
(Ձայն-պատկերասփիւռի ծանօթ նուագախումբը)

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի՝ Լիոնի Լեհական Ֆոլքլորին «Սլասք» խումբը, լեհական ազգային պարերով ու անակնկալներով:

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով:

Ամբողջ հասոյթը կը յատկացուի Տեսինի Հ. Յ. Դ. Տան նորոգութեան Աճապարեցէք այժմէն ապահովել ձեր տոմսերը:

Դիմել Նոր Սերնդականներու:

35-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի, Մարտ 6, կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին:

SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides

Փարիզի շրջանի, խմբապետները, սկաուտները եւ գայլիկները պիտի ներկայացընեն մեծ խնամքով պատրաստուած՝

Հայկական պարեր, սկաուտական ներկայացումներ, մարզանք, արտասանութիւններ հայերէն, տեսարաններ սկաուտական կեանքէ:

Առաջին անգամ ըլլալով, Հայ Արիներու երգչախումբը պիտի երգէ, հայկ. երգեր «Աշխարհիս շրջանը հայ կական նուագախումբով»

Պատրաստուած Հայ Արիներուն նուագախումբին կողմէ
Հայերէն զաւեշտ մը, երէցներուն եւ սկաուտներուն կողմէ
Գունաւոր փիլմ մը սկաուտական կեանքէ:

Պիւֆէ *Մուտք 10 եւ 5 ֆրանք*

ՋԱՏԻԿԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

4 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ, 14 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ— (Արմենիա հիւրանոցին մէջ)

Երթ ու դարձ օդանաւով մեկնում Ապրիլ 2ին եւ վերադարձ՝ Ապրիլ 19ին:

ԳԻՆ՝ 2050 ՖՐԱՆՔ

Բ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

4 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ, 21 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ ԵՒ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Երթ ու դարձ օդանաւով, մեկնում Օգոստոս 2ին, վերադարձ՝ Օգոստոս 27ին

ԳԻՆ ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ 2350 ՖՐԱՆՔ

Գ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
Երթ ու դարձ օդանաւով, մեկնում Սեպտ. 2ին, վերադարձ Սեպտ. 17ին
Գին՝ 1950 ֆր.

Արձանագրութեանց համար դիմել՝ *Ամէն Շաբաթ օր ժամը 15էն18*

TRANSTOURS
22, Rue du 4-Septembre, Paris — Tél. RIC. 77-40 — C. C. P. 5974-66 Paris.

Թղթակցութիւն՝ ԿԱՐՊԻՍ ՈՒՆՃԵԱՆի անուան, վերոյիշեալ հասցէով:
ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ դիմել՝ Ե. ՄԻՀՐԱՆԵԱՆԻ, 23, Ռիւ Պեռնար տիւ Պուա:
ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ Ն. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ, 13 Ռիւ Ամպրուազ Փարէ:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ - (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

LE BOSPHORE
MARQUE DEPOSEE

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՀԱՅՐԱՏԻ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար· 60 Ֆ·	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ·
Արտասահման՝	Տար· 80 Ֆ·	Հատը	0,30 Ֆ·

ԿԻՐԱԿԻ
27
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
DIMANCHE
27 FÉVRIER
1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

42ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10547 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 42e ANNÉE — Nº 10.547

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ ՍՊԱՀԱՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

—o—

Վերջին տարիներու ընթացքին որոշ չարժում մը սկսաւ հայագիտական ամպիոններ հաստատելու համար օտար համալսարաններու մէջ։

Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ մէջ երկար տարիներէ ի վեր գոյութիւն ունին հայերէնի ամպիոններ, սակաւաթիւ աշակերտներով։

Ամերիկայի մեր հայրենակիցները որոշ զոհողութիւններ ըրին հայագիտական ամպիոններ հաստատել տալու համար Միացեալ Նահանգներու կարգ մը համալսարաններու կողքին։

Պոսթընի չրջանի Հայերը 360 հազար տոլար հաւաքեցին եւ տրամադրեցին Քէմպրիճի Հարվըրտ համալսարանին՝ այս նպատակով։

Քալիֆորնիոյ մեր հայրենակիցները, — մանաւանդ Հայ Կրթական Հիմնարկութեան հիմնադիր անդամներէն մէկը — նիւթական միջոցներ հայթայթեցին Պըրքլիի եւ Սան Ֆրանսիսքոյի համալսարաններուն մէջ հայագիտական ամպիոններ հաստատելու համար։

Սկզբնական չրջանին որոշ թիւով ուսանողներ արձանագրուեցան հայերէնի այս դասընթացքներուն՝ մասնաւորաբար Քալիֆորնիոյ մէջ։ Հարվըրտի ուսանողուսանողուհիներու թիւը 4–5էն աւելի չեղաւ, որքան գիտենք։ Պըրքլիի մէջ 30-40ի հասաւ։ Սան Ֆրանսիսքոյի մէջ՝ աւելի պակաս։

Հայագէտ ուսուցիչներու պակասը զգալի եղաւ առաջին վայրկեանին։ Եւ տարուէ տարի ուսանողներու թիւն ալ պակսեցաւ։

Ներկայիս հայերէնի դասընթացքներ կան Հարվըրտի, Քոլոմպիայի (Նիւ Եորք) եւ Քալիֆորնիոյ համալսարաններուն մէջ։

Դպրոցական վերջին տարեշրջանին Լոնտոնէն պատ Օքսֆորտի մէջ եւս բացուեցաւ հայերէնի ամպիոն մը՝ Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան օժանդակութեամբ։

Հայագիտական դասընթացքներ ունին Պէյրութի մէջ Սէն Ժոզէֆ Ֆրանս. համալսարանը, Նշան Փալանճեան ճեմարանը և Երեւանդ Հիւսիսեանի նուիրատուութեամբ նաեւ՝ Բարեգործականի վարժարանը։

Սակայն այս բոլորէն վեր եւ աւելի ընդարձակ ծրագրով կը ներկայանայ Սպահանի համալսարանի հայագիտական ճիւղը։

Մինչ վերոյիշեալ համալսարաններն կողքին ստեղծուած դասընթացքները պարզապէս «հայերէնի ամպիոն»ներ (չէր) են, Սպահանինը համալսարանի ղրակազմութեան ֆաքիւլթէին անջատ մէկ ճիւղը կը կազմէ — փիլիսոփայութեան, պատմութեան, լեզուաբանութեան, մատենագրութեան ճիւղերուն պէս։

Հայագիտական ճիւղի չրջանաւարտներէն կը ստանան «լիսանսիէ»ի պետական վկայական, միւս ճիւղերու ուսարտականներու բոլոր իրաւունքներով։ «Տոքթո – րայ»ի աստիճան կրնան ունենալ՝ ուսարտական մը (թէզ) ներկայացնելով։

Սպահանի համալսարանի ղրակազմութեան ֆաքիւլթէի տեսուչն է Փրոֆ. Դոկտոր Աբբաս Ջաւարի, մեզի բարեկամ ազնիւ ու պատուական անձնաւորութիւն մը, որու նախաձեռնութեան եւ բարեցակամ բարեխօսութեան կը պարտինք այս մեծ յաջողութիւնը։

Համալսարանի հայագիտական ճիւղը հաստատուեցաւ Իրանի չահնչահ Մահմուտ Բըզա Փէհլէվիի 22 Դեկտ. 1960ի կայսերական հրովարտակով։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԿԱՄՈՒՏԻ տուրքերու յայտարարութեան պայմանաժամը երկարաձգուեցաւ թղթատարի եւ հանրային ապատարկութեանց զործադուլներու հետեւանքով։ Փետրուար 28ի տեղ կարելի է մինչեւ Մարտ 7 կատարել յայտարարութիւնը։

ՎԻԿՏՈՐ ԿՐԱՒՇԵՆԿՕ, ծանօթ հեղինակը « Ազատութիւնն Ընտրելի » դիրքին անձնասպան եղած է Նիւ Եորքի իր բնակարանին մէջ։ 61 տարեկան էր եւ Արեւմուտք անցած էր վերջին աշխարհամարտի վաղորդայնին, ուր իր դիրքը, որ կը պատմէր Սիպիրի աքսորական կեանքը, մեծ աղմուկ ստեղծած էր։

ՍՈՒՐԻՈՅ մէջ կը թուի թէ կեանքը վերստացած է իր բնական վիճակը։ Հանրապետութեան նախագահ ընտրուած է Նուրետին ալ Ասթասի, վարչապետ նչա – նակուած է Եուսէֆ Զաուէն։ Ալ Ասթասի փոխ-նախագահ էր տապալած դահլիճին մէջ եւ կուսակցութենէն արտաքսուած էր անցեալ Դեկտեմբերին։ Միւս կողմէ Պասսի չրջանային հրամանատարութիւնը առժամեայ Սահմանադրութիւն մը հռչակած է։

ԿԻՊՐՈՍԻ առընչութեամբ կրկին կը խօսուի հաւանական բանակցութեանց մասին Թուրքիոյ եւ Յունաստանի միջեւ։ Այս առթիւ Ասթենքի Արտաքին նախարարութեան բաները ճշդած է։— «Յոյն եւ կիպրական կառավարութիւնները որեւէ վիճաբանութիւն չեն ընդունիր Թուրքիոյ հետ, որ անտեսէ Լինոսիսը կամ պարտադրէ Կիպրոսի բաժանումը։ Ասթենքի կառավարութիւնը ոչ մէկ առարկութիւն կ'ընէ Անգարայի հետ խօսակցութիւններու բայց եթէ կղզիին վերաբերեալ ներքին հարց մըն է, այն առեն Անգարա պէտք է Նիկոսիոյ հետ խօսի»։

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՂԱՆԱ ԵԻ Ն'ՔՐՈՒՄԱՀ

—o—

Ղանայի տարածութիւնն է 237·843 քառ· քիլոմեթր· բնակչութիւնն է եօթը միլիոն, որոնց տասը հազարը միայն Եւրոպացի։ Մայրաքաղաքն է Աքքրա, չուրջ հինգ հարիւր հազար բնակչութեամբ։ Գլխաւոր քաղաքներն են Քումասի, Թէմա եւ Թաքորատի։ Տնտեսական գլխաւոր արտադրութիւնները են քաքաօ, փայտ, մանկանէզ եւ ադամանդ։ 1957էն ի վեր անկախ, Ղանա, անդամ բրիտանական Համագործակցութեան, 1960էն ի վեր հանրապետութիւն հռչակած է։ Տոքթ· Քվամէ Ն'Քրումահ, հանրապետութեան նախագահը, վարչապետ թէ բանակի ընդհ· հրամանատար, վերջերս տրուած էր անցեալ Յուլիս 11ին··· առանց քուէարկութեան, Ժողովրդապետի մը կոչմէ որ, իր կարգին, 48 ժամ առաջ վերընտրուած էր··· առանց քուէարկութեան։ 1964 Փետրուարէն ի վեր, «Ժողովուրդին Համաձայնութեան » կուսակցութիւնը, որուն ցկեանս նախագահ էր Ն'Քրումահ, Ղանայի օրինաւոր միակ քաղաքական կուսակցութիւնն է։

Ն'Քրումահ ծնած է 1909 Սեպտ· 18ին, Քոթ տը լ'Օրի արեւմտեան նահանգին մէջ (որ, 1957 Մարտ 6ին պիտի դառնար անկախ պետութիւն մը, Ղանա անունով)։ Հայրը ոսկերիչ էր։ 18 տարեկանին ուսուցիչ է, երբ թոշակ մը կը ստանայ Միացեալ Նահանգներու Փենսիլվանիոյ համալսարանին մէջ ուսանելու տնտեսագիտութիւն, ընկերաբանութիւն եւ իմաստասիրութիւն։ Կ'ընտրուի Ամերիկայի եւ Քանատայի մէջ ուսանող Ափրիկեցիներու նախագահ։ 1945ին Լոնտոնի մէջ կը հետեւի իրաւաբանութեան եւ կը միանայ Մանչեսթրի մէջ դումարուած համափրիկեան հինգերորդ համագումարին։ Կը հրատարակէ գիրք մը, «Նոր Ափրիկեցին», ուր կը պաշտպանէր ափրիկեան գաղթավայրերու անկախութիւնը։

1947ին կ'ընդունի Քոթ տը լ'Օրի մէջ նոր կազմուած ժողովուրդին միացեալ համաձայնութեան կուսակցութեան քարտուղարութիւնը, եւ իր երկիրը կը վերադառնայ։ 1948ին Աքքրայի մէջ խռովութիւններ կը ծագին, որոնց հետեւանքով Ն'Քրումահ որոշ առենուան մը համար կը բանտարկուի Լավրայի մէջ։

1948 Սեպտեմբերին կը հիմնէ լրագիր մը՝ «Աքքրա Իվնինկ Նիուզ»։ 1949ին Քոթ տը լ'Օրի միացեալ համաձայնութիւնը կը պառակտի եւ Ն'Քրումահ կը հիմնէ ազգայատուկ կուսակցութիւնը՝ Ժողովուրդի Համաձայնութիւն։ 1951ի ընտրութիւններուն նոր կուսակցութիւնը կը դրաւէ 35 աթոռ։ Իր դեկավարը ընտրուած է՝ թէեւ բանտարկեալ էր։

Իր կուսակցութեան ընտրական յաղթանակին առիթով ազատ կ'արձակուի եւ վարչապետութեան կը կոչուի։ Կ'աշխատի իր երկրի անկախութեան համար եւ 1954ին, կը ստանայ ահմանադրական բարեփոխութիւններ, որոնք Քոթ տը լ'Օրին ներքին ինքնավարութիւն կը շնորհէին։

1954ին նոր ընտրութիւններ կը կատարուին։ 104է վրայ 72 աթոռ կը չահի Ժողովուրդին Համաձայնութիւնը։ 1956ին, «Կլոր սեղան» մը Քոթ տը լ'Օրի ապագայ Սահմանադրութեան մասին տեղեկագիր մը կ'ընդունի։ 1956 Օգոստոս 3ին միաձայնութեամբ Խորհրդարանը անկախութիւն կը քուէարկէ, բրիտանական Համագործակցութեան մէջ։ Անկախութիւնը պաշտօնապէս պիտի հռչակուի 1957 Մարտ 6ի կէս գիշերին։ Ն'Քրումահ, որ կը կրէ բանտարկեալի իր դիմակը, պայքարի իր ընկերակիցներուն հետ կ'ընդունուի խանդավառ ժողովուրդէն, եւ այս առիթով կը խոստանայ Ղանան դարձընել «ափրիկեան բոլոր հարցերու վիճաբանութեան կեդրոն մը»։

1958ի Ապրիլին Աքքրայի մէջ կը դումարուի ափրիկեան բոլոր անկախ պետութիւններու ժողով մը, եւ Դեկտեմբերին՝ բոլոր ափրիկեան ժողովուրդներու առաջին համաժողովը։ 1959ի Մայիսին կինէի եւ Ղանայի միութիւնը կը կազմուի, եւ 1960ի Ապրիլին հաստատուած նոր Սահմանադրութեամբ մը Ն'Քրումահ նախագահ կ'ընտրուի։ Քանի մը ամիս ետք, Մալիի Հանրապետութիւնը կը յարի Ղանա–Կինէ միութեան։ 1961ին կը մասնակցի Քազապլանքայի համաժողովին։

1962ին, հինգ չարթնան մէջ երկու անգամ կ'ազատի մահափորձէ։ Աքքրայի չրջանին մէջ պաշարման վիճակ կը յայտարարուի եւ կը յետաձգուի Հնդկաստանի վարչապետ Նեհրուի այցելութիւնը։

1964ի Յուլիսին Գահիրէի մէջ կը դումարուի Ափրիկեան Միութեան Կազմակերպութեան Պետութիւններու նախագահներուն համաժողովը, ուր Ն'Քրումահի պաշտպանած տեսակէտները տիրող կը հանդիսանան։

Անցեալ Հոկտեմբերին Ն'Քրումահ Աքքրայի մէջ ընդունեցաւ Ափրիկեան Միութեան Կազմակերպութեան պետերը։

(Շար·ը կարդալ 4րդ էջ)

ՏԽՐՈՒՆԻ — ԱՐՄԱՆ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Յաւուղ կ'իմանանք թէ Փետր· 23ին իր մահկանացուն կնքած է ծանօթ փաստաբան Արման Իւթիւճեան։

Բնիկ Պոլսեցի, ողբացեալը ծնած էր 1913ին։ Փարիզի մէջ կատարած է իր ուսումը, ուր յետագային պիտի դառնար վերաքննիչ Ատեանի ամէնէն կարող փաստաբաններէն մէկը։ Սքաժի ժողովին նախկին քարտուղար եղած է, նախկին փոխ-նախագահն էր երիտասարդ փաստաբաններու Միութեան եւ անցեալ տարի ընտրուած էր Փաստաբաններու Կարգի Խորհուրդին անդամ։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Շաբաթ առաւօտ Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին։

Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանեքին եւ եղբայրներուն՝ Մարթէն եւ Խոսրով Իւթիւճեանի։

Հայագիտական բաժնի դասընթացքն է երեք տարի։ Ուսանողները այնտեղ կը սորվին հայերէն լեզուն, գրականութիւնը, պատմութիւնը եւ յարակից նիւթերը՝ բարձրագոյն ուսման աստիճանով։

Հինգ տարիէ ի վեր բազմաթիւ հայ ուսանողներ եւ ուսանողուհիներ հետեւած են հայագիտական ճիւղին, որ իր անդրանիկ չրջանաւարտները տուաւ 1963ին։ Բոլորն ալ աւարտական չարադրութիւններ ներկայացուցած էին հայերէն լեզուով։

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան չնորհիւ համալսարանի հայագիտական եւ արեւելագիտական մատենադարանը հետզհետէ կը ճոխանայ արժէքաւոր գրքերով։

Վերջերս Ֆրանսական կառավարութեան մասնաւոր հրաւէրով Փարիզ եկած էր համալսարանի տեսուչ Փրոֆ· Ֆարուղին։ Իրեն հետ մեր հանդիպումները աստիճան մը եւս ամրապնդեցին մեր այն համոզումը, որ փրոֆեսօրը հոգեւին կապուած է հայագիտական բաժնին՝ իբրեւ իր ստեղծագործութիւնը եւ մասնաւոր հոգածութեան առարկայ կը դարձնէ զայն։

Իր գլխաւոր նպատակն է պատրաստել հայագէտ ուսուցիչներ, որոնց պակասը չատ զգալի է եւ որոնց ա՛նքան պէտք ունի սփիւռքի Հայութիւնը՝ Մերձաւոր Արեւելքէն սկսեալ մինչեւ հեռաւոր Ամերիկանները։

Սպահանի չրջանաւարտ ուսանողուհի մը երկու տարիէ ի վեր Փարիզի մէջ կը կատարելագործէ հայագիտական ուսումը եւ կը պատրաստէ տոքթորայի համար ազատական ճառ մը։ Ծախքերը կը հոգայ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը։ Օրիորդը ուսուցչական պաշտօնի պիտի կոչուի Սպահանի համալսարանին մէջ։

Յարդելի տեսուչը խոր ցաւով դիտել կուտար թէ Իրանի մեր հայրենակիցները, մասնաւորաբար թէհրանի մեծահարուստ Հայերը չատ քիչ հետաքրքրութիւն ցոյց կուտան այս ձեռնարկին հանդէպ, որ մեծ ծախքերու կը կարօտի։

Համալսարանին յատկացուած պետական դումարները չեն բաւեր իր բարձրութեան վրայ պահելու հայագիտական բաժինը, որուն օժանդակելու համար կազմուած հայկական յանձնախումբը աւելի մեծ ճիգեր պէտք է կատարէ՝ քայլերելու համար անձնուէր տեսուչին ու հայկական բաժնի ուսուցիչներն ու ուսանողները։ Այս վերջիններու չարքին մեծամասնութիւն կը կազմեն աղջիկները։

Իրանահայութենէն կը սպասենք, որ դրապէս ապացոյցը տայ իր հայրենասիրութեան, ի փառս հայ լեզուի, դրականութեան եւ մշակոյթի բարգաւաճման ա՛յն հողին վրայ, ուր կ'ապրին մեր հայրենակիցները դարերէ ի վեր։

Հայութիւնը երախտապարտ է Իրանի կառավարութեան եւ ժողովուրդին, որուն հետ կապուած է արեւնակցական, լեզուական եւ պատմական կապերով եւ անցեալի ու ներկայի լաւագոյն յիշատակներով։

Մահմետական առաջին երկիրն է Իրանը, ուր հաստատուած է հայագիտական ճիւղ մը՝ Շահ Աբբասի վաղեմի մայրաքաղաքի համալսարանին մէջ։

Գիտնա՛նք լաւագոյն պայմաններ ապահովել անոր։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

REVUE DES ETUDES ARMENIENNES

Ի՞ՆՉ Է ԵՒ Ի՞ՆՉ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ «ԱՐՄԵՆԻՍ»

Բարթիկեանի աշխատութիւնը, իբրեւ ժողովրդական աւանդութեանց հաւաքում, հետաքրքրական է ոչ թէ նիւթերու նորութեամբ, այլ անով որ կը վկայէ թէ Յոյները արմենիս կամ արմենիտէս կ'անուանեն կախարդը, չար ոգին, չար աչքը: Եւ այս անուանումով, ըստ Բարթիկեանի եւ յոյն Փոլքլորիստներու, Հայերը կը համարուին կախարդ: Կամ Հայ կը նշանակէ կախարդ:

Բարթիկեան կ'աւելցնէ թէ Պուլկարները եւս «արմենիքա» կ'անուանեն դեւերը, կախարդները, չար ոգիները:

Հայոց վերագրուած կախարդական (մաժիք) մասնագիտութեան իբրեւ վկայութիւն, Բարթիկեան կը յիշէ յունական ժողովրդական երգ մը եւս, — պանդուխտի երգ մը, զոր նժդեհ Յոյն մը կ'երգէ՝ ողբալով որ չի կրնար հեռանալ Հայաստանէն՝ հայ աղջկան մը կատարած կախարդանքին պատճառով.

Սե՛ւ ծիծեռնակները մենաստանիս,
Ո՛վ ներմակ աղաւնիներն այս ափունքին,
Որ դէպի հայրենիքս կը թռչիք
բարձրերէն,
Գացէք թառիլ խնձորենիին վրայ՝
Որ անած է տանս բակին մէջ,
Եւ ըսէք սիրականիս,
Որ մայրապետ դառնայ կամ
վերամուսնանայ՝ ինչպէս որ կամի,
Ներկէ հագուստները ու սեւ հագնի,
Ալ չսպասէ ինծի, ա'լ չհամբերէ:
Այստեղ, Հայաստանի մէջ, զիս
ամուսնացուցին
Հայուհիի մը հետ, որ աղջիկն է կախարդ
կնոջ մը,
Որ կը կախարդէ աստղերն ու երկինքը,
Որ կը կախարդէ թռչունները եւ ա'լ
չեն կրնար թռչիլ թռչունները,
Որ կը կախարդէ գետերը եւ ա'լ չեն հոսիր
ջուրերը,
Որ կը կախարդէ ծովը եւ ա'լ չալեկոծիր
ծովը,
Որ կը կախարդէ նաւերը եւ ա'լ չեն
մեկնիր նաւերը,
Որ կախարդած է եւ զիս, այնքան որ ա'լ
չեմ կրնար վերադառնալ,
Ճամբայ կ'ելլեմ ու ձիւն կը տեղայ,
Ետ կը դառնամ, աստղերը կը փայլին,
արեւը կ'ասղնտէ,
Կը թամբեմ ձիս ու թամբը կ'իյնայ,
Սուր կը կապեմ ու սուրս կ'իյնայ մէջքէս,
Կը նստիմ, նամակ կը գրեմ ու գրածս
կը ջնջուի:

Անմիջապէս դիտել տամ թէ այս երգը ոչ մէկ կապ ունի այն կախարդանքին հետ, որ արմենիս է կոչուած, ոչ եւս արմենիազմային հետ, որ անուն կը տըրուի արմենիտներու պատճառած հիւանդութեան: Քերթողական ոճի ձեւ մը, որ կը կոչուի իփերպոլ, (կրաւորական եղանակ):

Համաձայն Բարթիկեանի տուած տեղեկութեանց, արմենիսը չար ոգի մըն է, որ կը յարձակի մասնաւորաբար յղի կիներու եւ տղացկաններու վրայ՝ պատճառելով ջերմ, զառանցանք, նոյնիսկ մտագարութիւն: Կը յարձակի նոյնպէս նորածին երախաներու վրայ, պատճառ դառնալով անոնց մահուան:

Քիոս կղզիին բնակիչները կը հաւատան ու կը հաւաստեն թէ արմենիսը ոգին մըն է բարձրահասակ, մօրուքը կրծկալի պէս լայն, թասակ ի գլուխ, շրթներուն մէջ՝ ծխամորճ, ու ծխամորճէն այնքան ծուխ կ'ելլէ՝ որքան նոր վառած փուռէն: Երբ ներս կը մտնէ տուներէն, կը կանգնի անշարժ: Եթէ մօտենաս՝ կ'աներեւութանայ:

Կարեւոր կը համարիմ աւելցնել, այստեղ, թէ արմենիսը շատ կը յիշեցնէ մեր շուոտը: Ալիշան կը կարծէ թէ շուոտը շուազն է (Հին Հաւատք Հայոց, էջ 184): Կապադովկեան յունարէնի մէջ կայ սիֆոտ բառ մը, որ ըստ Քալորիտէսի՝ ջֆուտն է, այսինքն՝ Հրեան, բայց Սոփոկլէսի բիւզանդական յունարէնի բառարանը չունի: Պարսկերէն շիֆուտ = ճիւաղ բառը եւս չէ: Աճառեան կը գրէ թէ պարսկերէն շուպաթ ամսանունն է, փետրուար, որ ըստ աւանդութեան՝ սատանաներու ազատ արձակման ամիսն է: Այս ամսուան մէջ՝ հայ կիները մորթի կտորներով կամ իրենց վարտիքով կը զարնեն տանը պատերուն՝ հալածելու համար շուոտները, «Շուոտն ի դուրս, Մարտն ի ներս» աղաղակելով: Այս գործողութիւնը կը կոչուի շուոտահանութիւն: Շուոտ կը կոչուի նաեւ այն ոգին, որ կ'երեւայ Տէրնտասի գիշերը, եւ ի վերջոյ կը վախչի կ'երթայ կը մտնէ կատուներուն փորը, ըստ Սիվրիհիսարցիներուն: Ի դէպ, կ'արժէ արձանագրել պարսկերէն շույուտ բառ եւս, որ կը նշանակէ կրակի մէջ այրել (Տէրնտաս ?): Բայց մանաւանդ շուհվէթ բառը = վաւաշոտութիւն, մատնանշելով շուոտ ու վաւաշոտ բառերուն կազմական հանդիտութիւնը (մեթաթէ՞զ կատարուած), ինչպէս եւ վկայութիւնը թէ շուոտը գրեթէ միշտ վաւաշոտ ոգի մըն է՝ կնոջական կերպարանքով: Կէտ մը եւս, փետրուարի վերջը կը սկսի կատուներու կաղուցքը կամ շուհվէթը (= շուայտութիւնը):

Հայկական հաւատալիքներու վկայութեամբ՝ երբ շուոտը մարդու հանդիպի, կը բաւէ երեսը խաչակնքել ու շուոտը խոյս կուտայ:

Նմանօրէն, Բարթիկեան կը գրէ թէ յոյն գիւղացի մը, գիշերով, կը հանդիպի արմենիսի մը, որ կը գրկէ զինք մեղաւոր ցանկութեամբ մը: — Ո՞վ ես դուն, կը հարցնէ գիւղացին: Չի պատասխաներ արմենիս: Գիւղացին կը խաչակնքէ երեսը եւ արմենիս խոյս կուտայ:

Պաշտպանելու համար ծննդկան կիները արմենիսներու յարձակման դէմ, յոյն մանկաբարձները տղացկանին մաղերուն կը յարեն պճեղ մը սխտոր եւ ոսկի մատանի մը: Ստնտու կիներու ննջասենեակին դրան կը կապեն կարմիր դերձան, որպէսզի կապեն արմենիսը եւ չհիւանդանայ նորածինը: Կիւմիւլճինայի մէջ մինակ չեն թողուր տղացկանը, եւ երբ հարկ ըլլայ մինակ թողուլ՝ քովը կը դնեն աւել մը, գունտ մը խմոր, զոյգ մը հողաթափ:

Այսպէս կամ այնպէս, երբ երեւան գայ արմենիազման, այսինքն երբ հիւանդանայ տղացկանը կամ երախան՝ արմենիսին կախարդական ներգործութեամբ, Յոյները կը կանչեն հայ կին մը որ կը կարդայ կախարդահանութեան աղօթք մը, (ամէն ժողովուրդ հասկնալի է թէ ինչո՛ւ օտարը կը կանչէ), — այս աղօթքը կը կոչեն քսէարմենիազօ, (հայահանութիւն, հետեւողութեամբ շուոտահանութիւն բառին): Կախարդահանը խընկամանի մը մէջ կ'այրէ երիցուկը (Փր. քամոմիյ, թրք. փափաթիա, յոյն գիւղացիներու լեզուով՝ արմենա), — այս տունկը բժշկութեան մէջ ծանօթ է իբրեւ ջերմահալած, ժող. բժշկութեան մէջ՝ իբրեւ էզոթերիք նիւթ, ահա թէ ինչո՛ւ Ֆրանսական գիւղերու մէջ երիցուկ կ'այրեն որոտումներու ժամանակ: Ու կախարդահանը մինչ երիցուկ կ'այրէ, միաժամանակ կ'արտասանէ խորհրդաւոր, անհասկնալի բառեր: Մեր վեցհազարեակին մէջ շատ կան նման էռմեթիք աղօթքներ:

Կախարդահանութեան տարազը պէտք է կարդալ կամ արտասանել ցած ձայնով: Կարդ մը պառաւներու վկայութեամբ՝ այսպէս է տարազը.

«Մայրս էր որ ինծի արմենիս տուաւ,
Հայրս էր որ ինծի արմենիս տուաւ,
Եղբայրներս էին որ ինծի արմենիս տուին
Զարմիկներս էին որ ինծի արմենիս
տուին»:

Եւ հիւանդը պարտաւոր է կրկնել կախարդին ըսածը, խոստովանողի ձեւով, միանգամայն լալով: Ի վերջոյ կախարդը կ'ըսէ. «Ե՛րթ յետս, արմենիս»: Եւ չար ոգին կը փախչի, հիւանդը կ'աղէկնայ:

Բայց արմենիսը չարաբաստիկ ոգի մը չէ միայն: Թրակիոյ մէջ «արմենիս» կը կոչուին նոր հարսները, զորս կը նստեցնեն արօրի մը երկաթէ խոփին վրայ, որպէսզի զօրաւոր ըլլան ու տոկուն՝ հողը հերկող խոփին նման, (տարբեր իմաստ ունի խոփը Ֆրոյտեան մեկնութեամբ):

×

Այժմ հարկ կը համարիմ ըսել թէ արմենիսը նախ ոչ մէկ կապ ունի Պաւղիկեաններու եւ այլ հերձուածողներու հետ, եւ Բարթիկեան ի զո՛ւր վկայութեան կը կոչէ Գրիգոր Մագիստրոսը, Արիստակէս Լաստիվերտցին կամ Գրիգոր Նարեկացին, բառարան գործածելու անոնց վարժութիւնը չփոթելով Փոլքլորի նիւթ հայթայթելու պայմաններուն հետ: Երկրորդ, ոչ մէկ կապ՝ հայ անուան հետ:

Ամէն ժողովուրդ ունի իր էզոթերիք աշխարհը, ինչպէս իր էքզոթերիք աշխարհը: Մարդկային մտքին համար, կարծես, պահանջ մըն է գաղտնիքը, խորհրդաւորը, ծածուկը, թաքունը: Ահա թէ ինչո՛ւ գաղտնագիտութիւնը, փոխանակ հասկնալի դարձնելու անհասկնալին, փոխանակ պայծառացնելու ինչ որ մութ է, աւելի եւս խորհրդաւորութիւն մը կուտայ մտածման բաւիղը հարուածող բնազանցական իրողութեանց: Ահա թէ ինչո՛ւ Եհովան կ'արգիլէր արտասանել իր անունը, գաղտնի կը պահէր իր անունը, ու կը մերժէր ցոյց տալ իր դէմքը: Իրական աշխարհէն դուրս՝ աննիւթական եւ անբըռնաբարելի էակներու հաւատքը, — վախի հետեւանք՝ ըստ հին վարդապետութեան, — ստեղծեր է աստուածներ, ոգիներ, ու մանաւանդ մարդկային կերպարանք ստանալու՝ բայց յանկարծ աներեւոյթ դառնալու ընդունակ արարածներ, որոնք կը կազմեն կախարդագիտութեան հարստութիւնը: Ու նման աշխարհի մը հետ հաղորդակցութեան մտնելու կոչուած լեզու մը, «աստուածներու իմաստութիւն» եթէ կ'ուզէք, եւ այդ լեզուն հասկնալու ընդունակ «աստուածային թարգմաններ»: Ամբողջ գրատուն մը լեցնելու չափ առատ մատենագրութիւն մը կայ այս նիւթին շուրջ: Աստուածաշունչ Մատեանը լեցուն է կախարդագիտութեան այդ վկայութեանց պատառիկներով: Ի՞նչ հարկ հին գիրքեր թղթատելու, առօրեայ մեր լեզուին մէջ կը վխտան նման վկայութիւններ: Ինչո՞ւ բանաստեղծները եւ սիրահարները կը դիմեն լուսնկային, հետաքրքրուա՞ծ էք: Ի՞նչ կը նշանակէ մղձաւանջ, փնտռա՞ծ էք արմատական իմաստը: Թողունք շուոտը, գիտէ՞ք թէ ի՛նչ կը նշանակէ էնքիւպ կամ սիւքքիւպ՝ լատինական կախարդագիտութենէն յիշատակ, կամ էֆիալթէս՝ յունական կախարդագիտութենէն յիշատակ, կամ ֆոլէ՝ Ֆրանսական կախարդագիտութենէն յիշատակ:

Ի՛նչքան հետաքրքրական նիւթ այս գաղտնագիտութիւնը, «աստուածներու լեզուն» հասկնալու կարող «աստուածային թարգմաններու» ուսումը:

Ահա այդ թարգմաններուն տրուած յունարէն անուն մըն է, որ խնդրոյ առարկայ է այստեղ:

Բարթիկեան կուրօրէն կը հետեւի հելլէն Փոլքլորիստներու, որոնք շատ բարակը չեն փնտռած եւ արմենիսը կամ արմենան թարգմանած են... Հայ, այն պատճառաբանութեամբ թէ Հայերը հերձուածող էին, պաւղիկեան էին, — Պուլկարներուն մէջ քի՞չ էին պաւղիկեանները եւ իրար շա՞տ կը սիրեն Յոյնն ու Պուլկարը:

Արդ, յունական հին մատենագրութիւնը ոչ մէկ վկայութիւն կուտայ յիշեալ բառին մասին՝ այն նշանակութեամբ, զոր կը գործածեն արդի Թրակացիները:

Յունարէն դասական լեզուն ճիշդ է թէ ունի արմենա բառը, որ սակայն որեւէ կապ չունի Հայ անուան հետ: Ահա այդ բառին քննութիւնը երեք գծի վրայ.—

1) Հոմերոս.— Յոյն քերթողահայրը շատ կը սիրէ «արարիսքօ» բառը, որմէ կը սերի «արմենա» (տես Ոդիսական, Ե. 254, Իլիական, ԺԸ. 600): Բայական բազմաթիւ ոճերու շարքէն կարելի է զատել «յարմարցնել» նշանակութիւնը, եթէ կ'ուզէք կապել կախարդներու սուտ ու պատիր գործողութեանց: Կարեւորն այն է, սակայն, թէ ակնարկութիւն չկայ Հայու:

2) Հիպպոկրատ.— Բժշկութեան հայրը ունի «արմենա» բառը, որ կը նշանակէ վիրաբուժական գործիք, (տես «Ամբողջական գործեր», թարգմ. Լիթրէ, Գ. հատոր, էջ 276, — մէկ տող վարը՝ գըրուած է «օրկանա», դարձեալ գործիք թարգմանուած, վէճի նիւթ՝ Գաղիանոսի եւ Լիթրէի): Այստեղ եւս, բառը բժշկութեան կապուած, ակնարկութիւն չկայ Հայու:

3) Անտրիոթիս.— Արդի յունարէն լեզուի ստուգաբանական բառարանին հեղինակը կուտայ «արմենիա» բառը, պրպտողը զրկելով բառին հնագոյն ձեւին՝ «էրմենիա»: Այս ձեւով ալ գործածուած է Աստուածաշունչ Մատեանի մէջ: Այս բառին նշանակութեան մէջ եւս, չխաբուի՛ք, ակնարկութիւն չկայ Հայու: Բայց այստեղ է բանալին Թրակացիներու կախարդագիտական վկայութեանց:

Վկայութեանց մասին յոյժ բծախնդիր եմ: Ահա թէ ինչո՛ւ սրբագրութեան կը հրաւիրեմ Բարթիկեանը: Հերձուածողները, անարդարօրէն անարդուած եւ հալածուած, իբր թէ կը սպաննէին երախաները՝ գործածելու համար անոնց արիւնը իրենց կախարդագիտական ծէսերուն ընթացքին, (հաւատացէք որ խելքս գլխէս կ'երթայ՝ երբ Ս. Օգոստինոսի նման լոյսի աղբիւր մատենագիր մը վկայութիւն կուտայ եւ կ'ըսէ թէ հերձուածողները Ս. Հաղորդութիւն կը պատրաստեն ...ով, — ի՞նչպէս կարելի է հաւատալ, կրնա՞ք դուշակել բառը, օ՛ Կուպիդոն, օ՛ պժգանք): Բարթիկեան յիշելով մատենագիրներու ծանր մեղադրանքները, վկայութեան կը կանչէ Վասիլիեւը, ըսելու համար թէ Արմենիտ անուամբ ճանչցուած էին հերձուածողները, իմա՛ պաւղիկեան: Արդ, իր մատնանշած էջը սխալ է, սխալ է նաեւ իր վկայութիւնը: Վասիլիեւ, իր Պատմ. բիւզանդական կայսրութեան մէջ, Բ. հատոր, էջ 11, ընդհակառակն մեծ գովեստով կը խօսի Պաւղիկեաններուն մասին: Բարթիկեան չէ տեսած Վասիլիեւի գործը, ապահովաբար, (ռուսերէն գրուած, Ֆրանսերէն թարգմանուած):

Ուրեմն, «էրմենիա» կամ «արմենիա» բառին մասին վկայութիւն տալու ժամանակ, չհաւնեցայ Աստուածաշունչ Մատեանի տուած օրինակին, ու կ'առնեմ երկու վկայութիւն Պղատոնէն, — Քաղ. 290գ, Յովհն. 534ա, ուր այս բառը կը նշանակէ աստուածներու թարգման, եթէ կ'ուզէք՝ գաղտնագէտ: Հայու խօսք չկայ:

Եզրակացութիւն.— Թրակացիներու գործածած բառը, արդի նշանակութեամբ, իմաստաբանական սահում մը (կլիսըման) կատարած է՝ հնչաբանութիւնը կամուրջ առած մէկ եզրէն միւսը, «արմենիս» թարգման + «արմենիտ» Հայ, — «թարգման աստուածներու իմաստութեան» նշանակութիւնը դարձած է ցեղանուն ու վերագրուած Հայոց, նպաստաւորուելով նաեւ կրօնական ատելութենէ մը:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Ստրապոն կը յիշէ Արմենէ անուն նաւահանգիստ մը Սինոպի արեւմուտքը (Անաբաս, Զ. 1), այժմ Աքլիման:

Հոմերոս եւս ունի Արմենիոն (= Օրմենիոն, Իլիական, Բ. 734) անունը, որու մասին՝ կարդալ Մարքուարտի ուսումնասիրութիւնը, (տես Հայագիտական Հանդէս, Ը. էջ 214): Կ'արժէ կարդալ նաեւ Պուազաքի ստուգաբանական փորձը՝ իր յունարէն արմատական բառարանին մէջ, ուր «արմենոս» եւ հայերէն «առնեմ» բառերուն միջեւ ցոյց կը տրուի խնամութիւն մը, — բայց միշտ Հայ անուան հետ կապ չկայ:

ԶԻԿ-ԶԱԿ ԳՐՈՂԸ ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

ԽՄԲ.— Մեր երիտասարդ գրողներէն Պօղոս Սնապեան մասնագիտութեան վերածեց Զարեանագիտութիւնը, ոչ երբեք Կոստան Զարեանի տաղանդին ուսումնասիրութիւնը, այլ այս օժտեալին քամելէոնիզմը, «նաւը լեռ բարձրացնելու» կամ «նաւը լեռնէն վար իջեցնելու» կոչուած ծանօթ գրականութիւնը: Այս նշանաւոր հայ սաթիրիսթը, իր անսպառ ծաղրը վերածելով գրական դրամագլուխի, փոխանակ Վոլթէռեան պայծառ ու զուարթ երանգ մը դնելու երգիծանքի իր բնախօսութեան մէջ՝ կը սիրէ դառն ու լեղի համ մը կամ համեմ մը աւելցնել իր սաթիռին, արմատական իմաստով՝ «խառնուրդ զանազան կերակուրներու»: Արդարեւ, ինչե՛ր պիտի չգտնէիք Զարեանի գրական խոհանոցին մէջ, ամէն ինչ պատրաստուած՝ հալուէով, զմուռսով, թուրինջով ու մաղձով: Ու Սնապեան ինչե՛ր

պիտի գտնէր, եթէ Նոյի փտած տապանը հետախուզելէ հրաժարէր եւ պահ մը երթար գտնէր «Անցորդը եւ իր ճամբան» (1927): Յաջորդաբար, Յառաջի մէջ պիտի ներկայացնենք քանի մը դժնիկ, հաւաքուած այդ ճամբուն եզերքէն, զորս Զարեան ցանած էր «Հայրենիք» ամսաթերթին մէջ, Հայաստանէ վերադարձին կամ դարձին, — ընթերցողին թողլով ճշդել այդ դարձերուն թիւը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Պոլսից մեկնելու ժամանակ (դէպի Հայաստան), Օշականը ասում էր.—

«Չեմ կարծեր, որ հոն մեր գրականութիւնը հասկնան: Յամենայն դէպս, դնա՛, տե՛ս... գրէ, կը մտածենք...»:

ԵՐԵՒԱՆ.— Անցեալ օրը, Մարգար աղայի սրճարանում, Մոսկուայից նոր եկած փոքրամարմին Չարենցը, ոտքերը սեղանի վրայ էր դրել եւ ինձ դիմելով ասում էր՝ Չեկայի լրտեսների առջեւ. «Դուք, հակայեղափոխականներդ...»:

Ստիպուած եղայ, շատ խիստ բառերով, յիշեցնել իր աւազակաբարոյ կամաւորի եւ Դաշնակցական կառավարութեան պաշտօնեայի անցեալը: Անմիջապէս մեղմացաւ եւ սկսեց արտասանել իմ «Արեւմրտեան քաղաքս»: Վաղո՛ւց մոռացել էի այդ գրուածքս, ինչպէս նաեւ այն «պրոլետարական» բանաստեղծութիւնները, որ գրել էի ռուսերէն Ժընեւի «Ռադուգա» ամսաթերթի մէջ:

1906ից մինչեւ այսօր ի՛նչպիսի բարդ շրջան անցած ենք, ի՛նչ դէպքերի ականատեսը եղած ենք, ի՛նչ մտածումների եւ ապրումների դաժան վերելքը մագլցած ենք: Եւ ահա, այդքան ճանապարհներից յետոյ, նոյն կոտրած կուժի առջեւ: Այն տարբերութիւնով միայն, որ այն ժամանակ մեր պրպտումները անչահախնդիր ոգեւորութեան արդիւնք էին, նորութեան ծարաւի, զոհաբերութեան ոգու եւ մեծ երազի հետեւանք, մինչ այսօր՝ կոյր հետեւողութեան, խորամանկ շահախնդրութեան, հաշուած, ձեւուած արտայայտութիւն է:

Կառավարութեան հրամանով եւ կուսակցական որոշումով գրականութիւն են ստեղծում եւ ատրճանակի ուժով բանաստեղծութիւն պարտադրում:

Ոչ ոք չի համարձակւում քննադատել, — բացի արտօնեալ մի երկու կուսակցականներից, — վախնալով որ հակայեղափոխականի տեղ կ՛անցնի եւ «բանուորագիւղացիութեան կուլտուրական աշխատանքը կը խանգարի»: Առ երես՝ ամէնքը գովաբանում են, մինակ մնացած ժամանակ ծիծաղում եւ հայհոյում:

Ամէնքս էլ, Ար. Արփիարեանի նման, Համիդի տօնին՝ չափազանցրած գովաբանութիւններ ենք գրում «Հայրենիք» օրաթերթում, այն տարբերութեամբ միայն որ այստեղ (Երեւանում) ամէն օր Համիդի տօն է:

Եւ սակայն գրականութեանը եւ քաղաքակրթութեան հետ կապուած բոլոր հարցերը, այս բոպէիս, հայ ժողովրդի համար՝ կենաց եւ մահու խնդիր է:

Ինչո՞վ ներկայ ենք:

Ինչո՞վ պիտի ներկայանանք:

Անշուշտ ամէնքս էլ եկել ենք կրկէսի մէջ խաղալու համար:

Կրկէսը Արարատեան դաշտն է: Մասիսի ստորոտը բարդ է եւ ամայի: Ուղիները խաչաձեւուած են, անցորդները շուարած: Հովիւը իր հօտը ժողվելու համար սրինդ է նուագում, բայց մի անգամ որ հօտը ժողվել է, ո՞ւր պիտի գնայ:

Մենք, Պոլսում, հօտը կանչելու փորձեր էինք անում: Բայց հրդեհ էր, երկրաշարժից յետոյ: Սրինդի վրայ արիւնի արատներ կային եւ հօտը ցրուել է խենթեցած:

Սիամանթօն բոցակիզուած անտառի մէջ, դժբախտ ասպետի դերում, յուզիչ էր եւ ողբերգական: Զաւակները կորցրած մօր նման, նա բարձրացել էր տանիքի վրայ եւ աղմկալից լաց էր ասում: Վարուժանը, վերջին Մխիթարեան բանաստեղծը՝ Դլակրուայի ոճով, մերկ կանանց գեղեցիկ մարմինների շուրջը արիւն էր հոսեցնում եւ զուտ երեւակայական հեթանոսութեան մէջ նոր կեանքի դաղտնիքը որոնում: Ուրիշներ քանդուած գիւղերի փլատակների տակից մարած պատկերներ էին ժողովում, իրականութեան կտոր կտոր եղած հայելիի կտորներ: Դժբախտաբար այդ ամէնը կորչում էր Պոլսահայ լեզուի աժան հնչականութեան տակ: Անշուշտ կային ուրիշներ, Մեծարենցի անաղմուկ եւ հեծկլտող հոգին, Ինդրայի խորասուզուած զանգակը, դժբախտ Զարիֆեանի հառաչը եւ ուրիշ կաթիլ կաթիլ արցունքներ, որոնց ադամանդէ հետքը ապագայ Հայութիւնը պիտի ժողովէ:

Վիրաւորուած եւ հակասական այս դարում, հայ կեանքը ու իր շուարած միտքը ցրիւ եղած էր աշխարհի չորս կողմը, լայնօրէն բացել էր իր դռները, եւ քամիները խաղում էին ազատ:

Հայ հոգին, չնայած իր ճիգին, չէր կարողանում կենտրոնանալ:

Հայ խորհող մարդը դէս ու դէն էր ընկնում, հազար հարցերի շուրջը կանգ առնում, հազար այլազան իրականութիւնների հետ հաշտւում:

Հայ միտքը պանդուխտ էր:

Ու բանաստեղծութեան մէջ ժողովուրդը, այդպէս անուանած կրթուած հասարակութիւնը ազգային իտէալ էր պահանջում: Ու Խորենացու «Ողբամ զքեզ»ը, նոր նոր ձեւերի տակ, աւելի շուտ՝ նորաձեւ զգեստներ հագած, ման էր գալիս խմբագրատուների առջեւ ու Գալաթայի վաճառականների ծափահարութիւնները խլում: Քաղաքական կուսակցութիւնները գրականութեան մօտենում էին հաշիւով:

Բանաստեղծութիւնը ռէքլամի եւ աֆիշի վերածում եւ բանաստեղծը՝ այն սանդուիչ-մարդերու, որոնք մեծ քաղաքների մէջ գրաստի նման՝ խանութների յայտարարութիւններն են պտըտցնում:

Անհարազատ իրականութիւնների եւ աժան գաղափարականութեան մէջ, մի քանի ընտրեալներ տապլտկւում էին: Տիրում էր անիշխանական գրութիւն: Ոտաբոբիկ, յուզումի եւ ներշնչման վառած ածուխների վրայ ցատկռտում էին: Ծովերի ափին ապրող այս մարդիկ կոհակների հառաչն էին որսում եւ շարժուող աւազների վրայ երերում:

Ոչ ոք չէր հասկացել, որ գրանք իսկական բանաստեղծներն էին:

Հայ բթամիտ մտաւորականները աժան եւ մատչելի ապրանք էին պահանջում: Գրել—կարդալ իմացողը ուզում էր ամէն ինչ հասկնալ: Ոտանաւորը շուայտ կին էր, որ հայ վաճառականը պէտք էր շօշափէր եւ վճարումի փոխարէն՝ վայելէր:

Ահա այդ անպատուաբեր շրջանին՝ Մեհեանը հերոսութիւն, դոռոզութիւն, մենակութիւն էր քարոզում: Այս պարբերաթերթը քարոզում էր նաեւ խենթութիւն եւ ազատութիւն: Խենթութի՞ւն, ազատութի՞ւն, — հայ ցուլերը կատաղեցին եւ քաղքենիները հռհռացին:

Բնական է, երիտասարդական մեր ոգեւորութեան մէջ մի քիչ արագ էինք վազում: Շատերը մեր հիմնական գաղափարը խեղաթիւրում էին, չէին ըմբռնում ու չէին կարողանում ազատագրուել հին նախապաշարումներից: Շատերն էլ, դիրք եւ անուն շինած մարդիկ, վախում էին իրենց ապագայի համար:

Նշանակալից է, որ Մշակի էջերի մէջ՝ Պարոն Սուրխաթեանը իր կովի աչքը արդէն յառել էր մեր վրայ եւ երկար յօդուածի մէջ իր մտքի թրիքը շարել:

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

—o—

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի տարեկան մեծ պարահանդէսը այս տարի եւս տեղի ունեցաւ Փետրուար 20, Ժորժ Ե.ի շքեղ շքեղ սրահներուն մէջ, աննախընթաց յաջողութեամբ: Աւելի քան հազար հրաւիրեալներ — ուր կը տիրապետէր երիտասարդութիւնը — վայելեցին անմոռանալի երեկոյ մը, տօնելով Միութեան վաթսունամեակը:

Պատուոյ սեղանին կը նախագահէր Պ. Գառզու, իր շուրջ ունենալով Միութեան Եւրոպայի Վարչութեան Նախագահ Պ. Ն. Ֆրէնկեան եւ անդամներ Տոքթ. Պիւյիւքեան, Կ. Գազազեան, Փրոֆ. Արփիարեան, Օ. Հարբութեան, եւայլն:

Օրուան յայտնութիւնը եղաւ «Սօսի» պարախումբը, իր նոր պարերով: Մեր երիտասարդները ճարտարութեամբ կատարեցին հայկական եւ կովկասեան զանազան պարեր, խլելով ներկաներուն բուռն ծափահարութիւնները:

Դժուար է նկարագրել ստեղծուած համակրելի մթնոլորտը, պարերու, թոմպոլայի եւ ճոխ քոթիյոնի օժանդակութեամբ: Սակայն կ՛արժէ ընդգծել թէ կէս գիշերը անցած էր եւ ջահերուն մեծ մասը մարած, բայց հրաւիրեալներէն շատեր տակաւին կը մնային սրահին մէջ:

Նիւթական կարեւոր հասոյթէն զատ, Փարիզի Բարեգործականը ապահոված էր նաեւ գաղութին համակրանքն ու քաջալերութիւնը:

Ք.

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

—o—

Տարիներէ ի վեր այլեւս աւանդութիւն դարձած է «Ժողովուրդները կ՛երգեն» փառատօնը, որ տեղի կ՛ունենայ Մարտի երկրորդ կիրակին:

Ծանօթ է որ ժողովրդական այս հանդէսին հիմը դրած են Արաքսի եւ Հայկանուշ Թորոսեան: 1946ին նախ տեղի ունեցաւ Սորպոնի Ռիշըլիէօ ամփիթատրոնին մէջ, յետագային (1953) Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, տեսուչին իսկ որոշումով:

Միշտ ջանք թափուած է որ բոլոր ժողովուրդները ներկայացուին ճոխ եւ ընտիր յայտագրով մը:

Այս անգամ հայկական յայտագիրը փոփոխութիւններու ենթարկուած է, աւելի խնամուած ձեւով ներկայացնելու համար մեր ժողովրդական երգերն ու պարերը: Այսպէս իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն Ալիս Պօյաճեան, Պերճ Պէրպէրեան եւ Պերնար Տէտէճեան իր նուագախումբով: Դպրոցասէր եւ Սամուէլ-Մուրատեան վարժարաններու երկսեռ աշակերտութեան երգչախումբը պիտի ներկայանայ ղեկավարութեամբ իր խանդավառ խմբավար՝ Գէորգ Եանպէկեանի:

Հայկականին կողքին, առիթ պիտի ունենանք տեսնելու եւ գնահատելու նաեւ ճափոնական, հնդկական, վիէթնամեան, սպանական, իսրայէլեան, յունական, ուկրայնական, լիթուանական, ֆրանսական, հունգարական, լեհական յայտագրեր նոր պարերով ու երգերով:

Ժողովրդական այս հանդէսին մուտքի գիները միշտ կը մնան ժողովրդական եւ հասոյթը, ինչպէս ամէն տարի, կը յատկացուի Սէնթ՛Իլէռ Տիւ Թուվէի ուսանողական սանաթորիոմին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (63)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

— Երկու շաբաթ եղաւ իր տունը ոտք կոխելս, բայց դեռ որեւէ կասկածելի բան չնշմարեցի...: Զիս ծուղակը ձգելով ի՞նչ պիտի ընէ որ...:

— Ի՞նչ պիտի ընէ մի՛...: Սեւ Արծիւներուն պիտի յանձնէ...:

— Վա՛յ, վա՛յ, վա՛յ: Իրա՞ւ:

— Այո՛, որովհետեւ ինքն ալ Սեւ Արծիւ մըն է եւ կամ անոնց արբանեակներէն մին:

— Վայ խերը անիծածս, ատիկա բնաւ միտքէս չանցաւ... ասանկ աղուոր կնիկներն ալ Սեւ Արծիւ կրնա՞ն ըլլալ եղեր... Ըսել է իր սիրահարին վրէ՞ժը պիտի առնէ...:

— Այո՛, եւ իրաւունք ալ ունի, պատասխանեց Լեւոն առանց ժպտելու:

— Թող ան ուզածին չափ իրաւունք ունենայ, ես ալ ինքզինքս պաշտպանելու իրաւունք ունիմ անշուշտ:

— Այո՛, բայց օրը որոշուած է:

— Ինչի՞ն օրը...:

— Վրիժառութեան...:

— Առ քեզի ուրիշ գաղտնիք մըն ալ... Ո՞րկէ իմացաք:

— Ատիկա երկար պատմութիւն է... այդ մասին խօսելու ժամանակ չունինք... դուն միայն սա գիտցիր թէ այս գիշեր Փարիզցի խմբագիր Փիէր Մօպրէի դիակը դուրս պիտի ելլէր իր սիրուհիին տունէն...:

— Հէ՞...:

— Բացագանչութիւնները մէկ կողմ ձգէ եւ գործի սկսինք: Ծրագիրնիս պատրաստ է... մեզի մտիկ ըրէ...:

Երեք ընկերները կէս ժամ եւս խօսելէ յետոյ իրարմէ բաժնուած ատեննին Մօրիս խօսքը խմբագրին ուղղելով ըսաւ.

— Կը բաւէ, միամիտ բարեկամս, որքան քիթիդ խնդացին...:

— Իրաւ որ քիչ մը միամիտ եւ շատ մըն ալ բարեմիտ ապուշին մէկն եմ եղեր, ըսաւ Փիէր...: Բայց, գիտե՞ս ի՛նչ հրապուրիչ կին է սատանորդին...:

— Իրա՞ւ այդքան գովասանքի արժանի էր, ընկեր ջան:

— Ի՛նչ կ՛ըսես, եղբայր: Կեանքիս մէջ առաջին անգամն էր որ բառին իսկական առումովը ատանկ կրակոտ կին կը տեսնեմ...:

Մօպրէ նոյն իրիկունը սովորական ժամուն ժամադրավայրը գնաց:

Գեղանի մանկամարդուհին հոն էր, բայց այս անգամ կարծես թէ քիչ մը տխուր կ՛երեւէր: Ջղայնացած վիճակ մը ունէր եւ խօսակցութեան միջոցին իր նախադասութիւնները կտրուկ, հակիրճ ու լակոնական ոճ մը ունէին: Մօպրէ առաջին անգամն էր որ զայն հոգեկան այդ վիճակին մէջ կը գտնէր:

— Այս իրիկուն բնաւ տրամադրութիւն չունիմ, սիրելիս, ինքզինքս լաւ չեմ զգար, խօսք առաւ մանկամարդ կինը: Տուն պիտի դառնամ: Օդը դէշ է, ամպոտ եւ փոթորկալից, ջիղերուս վրայ դէշ ազդեցութիւն գործեց:

— Շաւ լաւ, շուտ մը տուն վերադառնանք եւ եթէ իրաւ հիւանդ ես, քովէդ բնաւ պիտի չզատուիմ, սիրելի Մանուէլաս, պատասխանեց Մօպրէ:

— Ո՛չ, ո՛չ, բնաւ տրամադրութիւն չունիմ, բայց չեմ ուզեր որ գիշերը քովս անցընես...: Կը խնդրեմ, խնդրանքս մի՛ մերժեր...:

— Բայց սիրելիս, քանի որ հիւանդ ես, ի՞նչպէս կ՛ուզես որ քեզմէ բաժնուիմ:

— Եթէ զիս կը սիրես, այս գիշեր հետս մի՛ գար:

— Բայց սիրելս ապացուցանելու համար հիւանդ եղած ատենդ պէտք է որ քովէդ չհեռանամ, աղուորս, պատասխանեց Մօպրէ: Եթէ գիտնամ որ մինչեւ անգամ պիտի վշտանաս, քանի որ հիւանդ ես, քեզ առանձին պիտի չձգեմ:

Մօպրէ այս խօսքը ըսելէ յետոյ պահ մը մտածելով աւելցուց.

— Արդեօք ինձմէ պաղեցա՞ր:

Մանկամարդ կինը աչքերը խոնարհեցուց: Սարսռաց եւ ըսաւ.

— Քեզմէ պաղի՞լ: Ո՛հ, Փիէր, ատանկ խօսքեր մի՛ ըներ: Բայց...

Հոս մանկամարդ կինը խօսքը կտրեց եւ պահ մը վարանելէ յետոյ աւելցուց.

— Բայց այս գիշեր անկարելի է...: Կը խնդրեմ, Փիէր... մի՛ պնդեր...: Թոյլ կուտամ որ մինչեւ տուն դաս... վնաս չունի, բայց ներս պիտի չմտնես...: Խօսք կուտա՞ս...:

Մօպրէ զարմացաւ մնաց... Մանուէլայի խօսքերէն ան յայտնի կ՛ըլլար որ հրաժարած էր զինքը ծուղակի մէջ ձգելէ...: Մօպրէ հասկցաւ որ ան զինքը Սեւ Արծիւներու ձեռքը մատնել մտադրելէ եւ ծրագիրը պատրաստելէ յետոյ, այժմ ըրածին վրայ կամ կը զղջար եւ կամ ծրագիրը գործադրելու կը վարանէր:

— Շատ լաւ, մինչեւ դուռը կուգամ եւ ներս չեմ մտներ, պատասխանեց Մօպրէ:

Քանի մը վայրկեան ետքը, երկու սիրահարները զբօսարանին պարտէզէն դուրս ելլելով Ֆաթմա ծառուղին մտան:

Ֆաթմա ծառուղիին դէմ դիմաց երկու շարք դղեակներով եզերուած ընդարձակ այլ մութ փողոց մըն էր: Դղեակները վանդակապատ պարտէզներով շրջապատուած էին. բարձրաբերձ սօսիները փողոցին վրայ հովանի մը ձեւացուցած էին:

ՓԻԷՐ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

Ղանայի պետական հարուածով, տասնեւմէկի կը հասնի ափրիկեան նորանկախ պետութիւններու պետական հարուածներու թիւը 1963էն ի վեր։—

ԹՈԿՕ.— 1963 Յունուար 13ին նախագահ Սիլվանուս Օլիմփիօ կը սպաննուի ապստամբներու կողմէ։

ՔՈՆԿՕ - ՊՐԱԶԱՎԻԼ.— 1963 Օգոստոս 13ին, Ֆուլպէր Եուլու կը ձերբակալուի սպաններու կողմէ (յետագային պիտի յայտնուէր փախչիլ եւ Արեւմուտք հաստատուիլ, ուր վերջերս հրատարակեց «Կ'ամբաստանեմ Ձինաստանը» գիրք մը)։

ՏԱՀՈՄԷ.— 1963 Հոկտ. 28ին գնդ. Սոկլօ կը տապալէ նախագահ Մական։

ԿԱՄՈՆ.— 1964 Փետրուար 19ի պինուրական պետական հարուածը կը ձախողի։ Նախագահ Մպա ծայրը ծայրին կ'ազատի։

ԱԼԺԵՐԻԱ.— 1965 Յունիս 19ին Պու - մեդիէն կը տապալէ Պէն Պելլան։

ՊՈՒՐՈՒՆԴԻ.— Սպաները պետական հարուած մը կը պատրաստեն, որ կը ձախողի 1965 Հոկտ. 18ին։ 100 մեռեալ, 50 գնդակահարութիւն։

ՔՈՆԿՕ – ԼԷՕՓՕԼԴՎԻԼ.— Զօր. Մոպութու կը տապալէ Քազավուպուն եւ իշխանութիւնը ձեռք կ'առնէ 1965 Նոյեմբեր 25ին։

ՏԱՀՈՄԷ.— 1965 Նոյեմբեր 29ին, զօր. Սոկլօ կը սոխպէ նոր նախագահը՝ Ափիթի որ հրաժարի։

ԿԵԴՐՈՆ-ԱՓՐԻԿԷ.— 1965 Դեկտ. 31ին գնդ. Պոքասա ձերբակալել կուտայ նախագահ Տաքօն։

ԲՈՒՐՔՐ-ՎՈԼԹԱ.— 1964 Յունուար 4ին, գնդ. Լամիզանա նախագահ Եամէնկոյի աթոռը կը գրաւէ։

ՆԻԺԵՐԻԱ.— 1966 Յունուար 15ին, պինուրական ապստամբութիւն եւ վարչապետ Ապուպաքարի սպանութիւն։ Իշխանութեան գլուխ կ'անցնի զօր. Իրոնղի։

Այրի Տիկին Հրանդ Երկանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Երկանեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Երկանեան եւ եղբայրը, Ստեփան Երկանեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Հռոռը Մուրատեան, Այրի Տիկին Բերուզիկ եւ զաւակը Խաչատուրեան (Յունաստան), Տէր եւ Տիկին Ալիքեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սթաթեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գասպար եւ զաւակը, Հալաճեան (Հայաստան), Տէր և Տիկին Բիլօրսեան (Յունաստան), Տէր եւ Տիկին Բիւզանդ Մկրտիչեան եւ զաւակները (Յունաստան) սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, մօրեղբօր, հօրեղբօր, քեռայրին

ՀՐԱՆԴ ԵՐԿԱՆԵԱՆԻ

(70 տարեկան)

մահը որ պատահեցաւ Փետր. 21ին։ Թաղումը կատարուեցաւ Փետրուար 23ին (Կրընոպլը)։

Այս տխուր առթիւ, ողբացեալին ընտանիքը չնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր մասնակից եղան իրենց սուգին։

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ՏՕՔԹ. Գ. Կ. ԿԻԼԻՊՃՆԿԵԱՆ

ՎԵՐՋԻՆ ԲԱԶՈՒՆԻՆ

Պատմական վէպ Կիլիկեան շրջանէն

(460 էջ)

(Նուիրուած Կիլիկեան Հայ Լեգէոնի ընկերներուս)

Գին 20 ֆրանք

Դիմել հեղինակին

22, Rue de Turin — PARIS (8e)

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

—*—

Երիտասարդ մը 22-35 տարեկան իրրեւ պաշտօնեայ եւ լիվրէօր, կերպասի վաճառատան մը մէջ։

Ets. AGEDER

67, Rue de Cléry — PARIS (2e)

Tél. : CEN. 48-12

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՄԱՐՏ 13ԻՆ

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

Փառատօնին կը մասնակցին Լեհաստան, Իսրայէլ, Հայաստան, Հնդկաստան, Հունգարիա, Ճափոն, Յունաստան, Ուկրայինիա, Պրազիլիա, Սպանիա, Վիէթնամ, Ֆրանսա։

Նոր խումբերով եւ մեծ արուեստագէտներով որոնց մանրամասնութիւնները յետագային։

Տոմսերուն համար դիմել Սորպոնի դռնապաններուն, խճողումի տեղի չտալու համար։

Գիներն են.— 6, 5, 4, 3 ֆրանք։

ՌՈԶԻ ԱՐՄԷՆ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան, Կիրակի (6 Մարտ) երեկոյեան ժամը 9ին, պետական թատրոնին մէջ։

Տոմսակները ապահովել Հոգաբարձութեան անդամներուն մօտ եւ թատրոնը։

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն

Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Շրջանակով 400 Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN

66, Rue Lafayette,

PARIS (9e)

Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, Կիրակի (Մարտ 6) ժամը 15էն սկսեալ ուշ գիշեր, Աղգայինի Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ։

Կընախագահէ ընկ. Տ. ՋԷԳԻԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Յ. ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, ճոխ պիւֆէ, խնջոյք։ ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է։

×

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Մարտ 13ին, Կիրակի կէսօրէ ետք Օհանջանեան ակումբը։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՇԱԲԱԹ (Մարտ 5) ԺԱՄԸ 22ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԱՌԱՒՕՏ, *ՄՓԼԱՆՏԻՏ* ՊԱՆԴՈԿԻ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Կը նախագահէ Ս. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

Կը մասնակցի

ՌՈԶԻ ԱՐՄԷՆ

որուն կ'ընկերակցի HENRI POULAT ET SON ENSEMBLE

JO VALLON, RAOUL POL avec leur Group-Personality

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ԴՐՕ» խումբին կողմէ

Շաբաթ (5 Մարտ) երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Պոռնի օդակայանի շքեղ սրահներուն մէջ։

Կը նուագէ

ROGER GREVAT ET SON ENSEMBLE

(Ձայն-պատկերասփիւռի ծանօթ նուագախումբը)

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի՝ Լիոնի Լեհական Փոլքլորին «Սլասֆ» խումբը, լեհական ազգային պարերով ու անակնկալներով։

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով։

Ամբողջ հասոյթը կը յատկացուի Տեսինի Հ. Յ. Դ. Տան նորոգութեան Աճապարեցէք այժմէն ապահովել ձեր տոմսերը։

Դիմել Նոր Սերնդականներու։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆրանսահայ Գրողներու Միութիւնը Ապրիլ 1ին, ժամը 20,30ին երեկոյթ մը կազմակերպած է ի պատիւ Փրոֆ. Ֆ. Ֆէյտիի, Մտտեռն Օթէլի մէջ։

IMPRIMERIE SPÉCIALE

DU JOURNAL « HARATCH »

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՕԴԱՅԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԱՆԴՈԿ ԱՄԷՆԸ Ա. ԿԱՐԳ ԵՐԵՔ ՇԱԲԱԹ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՄԷՋ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ՝ ՓԱՐԻԶ-ԵՐԵՒԱՆ ՈՒՂԻՂ ԳԾՈՎ

Նոյն օդանաւով 8 ժամէն (Մոսկուա կարճ դադար միայն) երք ու դարձ նոյն ճամբով

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ

Պատասխանատու Պ. ԼԵՒՈՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ — ամերիկեան ԼԼՕՅՏ ընկերութեան

(Licence 61) AMERICAN LLOYD

կը ստանձնէ թեքնիք կազմակերպութեան պատասխանատուութիւնը։

Շնորհիւ անցեալ տարիներու իր փորձառութեան Հ. Մ. Ը. Մ. ճեզի կ'ապահովէ հանգստաւէտ ճամբորդութիւն եւ հաճելի բնակութիւն։ Կարելի է նաեւ ճեզի ապահովել հետեւեալ քաղաքներու այցելութեան *վիզա*.— Եալթա, Օտեսա, Սոչի, Սոխում, Թիֆլիզ եւ Հայաստանի քաղաքները — ԼԵՆԻՆԱԿԱՆ, ԿԻՐՈՎԱԿԱՆ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԵԱՆ, եւայլն

ՄԵԿՆՈՒՄ 3 ՕԳՈՍՏՈՍ 1966

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, միայն մեր խումբն է որ մենաշնորհն ունի ճեզ ապահովելու այս ճամբորդութեան ճաշն ու պանդոկը։

Ա. կարգ «ԱՐՄԵՆԻԱ» ՕԹԷԼԻ ՄԷՋ ՈՐ Ա. ԿԱՐԳԻ ՊԱՆԴՈԿ ԴԱՍՈՒԵՑԱԻ

Միակ գին 2850 ֆրանք

Առաջին անգամ ըլլալով եւ մասնաւոր արտօնութեամբ կը կազմակերպուի նաեւ անձնական կառքերու կարաւան մը։ Փարիզ-Երեւան-Փարիզ անձնական կառքով

30 *օր տեւողութեամբ։ ՄԵԿՆՈՒՄ ՅՈՒԼԻՍ* 24

Օթէլ Սեւան, Թուրիսթական *պանդոկ*

Կարաւանին կը մասնակցին կառքի մասնագէտ մեքանիսիէններ՝ մեքենաներու խանգարման պարագային անմիջապէս միջամտելու համար։ Միակ գին 1850 *ֆրք.։*

Արձանագրութեան, անցագիրներու պատրաստութեան եւ այլ տեղեկութիւններու համար դիմել ճամբորդութեան պատասխանատուներուն

M. ANDONIAN LEON, 17, Ave. des Acacias, CLAMART (Seine), Tél. 642-58-39

Մարսէյլի շրջանի համար

M. Z. ALEXANIAN, 18, Rue d'Aix, MARSEILLE — Téléphone : 20-62-43

35-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի, Մարտ 6, կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին։

SALLE DE LA CHIMIE

28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides

Փարիզի շրջանի, խմբապետները, սկաուտները եւ զայլիկները պիտի ներկայացնեն մեծ խնամքով պատրաստուած՝

Հայկական պարեր, սկաուտական ներկայացումներ, մարզանք, արտասանութիւններ հայերէն, տեսարաններ սկաուտական կեանքէ։

Առաջին անգամ ըլլալով, Հայ Արիներու երգչախումբը պիտի երգէ, հայկ. երգեր «Աշխարհիս շրջանը հայկական նուագախումբով»

Պատրաստուած Հայ Արիներուն նուագախումբին կողմէ

Հայերէն զաւեշտ մը, երէցներուն եւ սկաուտներուն կողմէ

Գունաւոր փիլմ մը սկաուտական կեանքէ։

Պիւֆէ *Մուտք* 10 *եւ* 5 *ֆրանք*